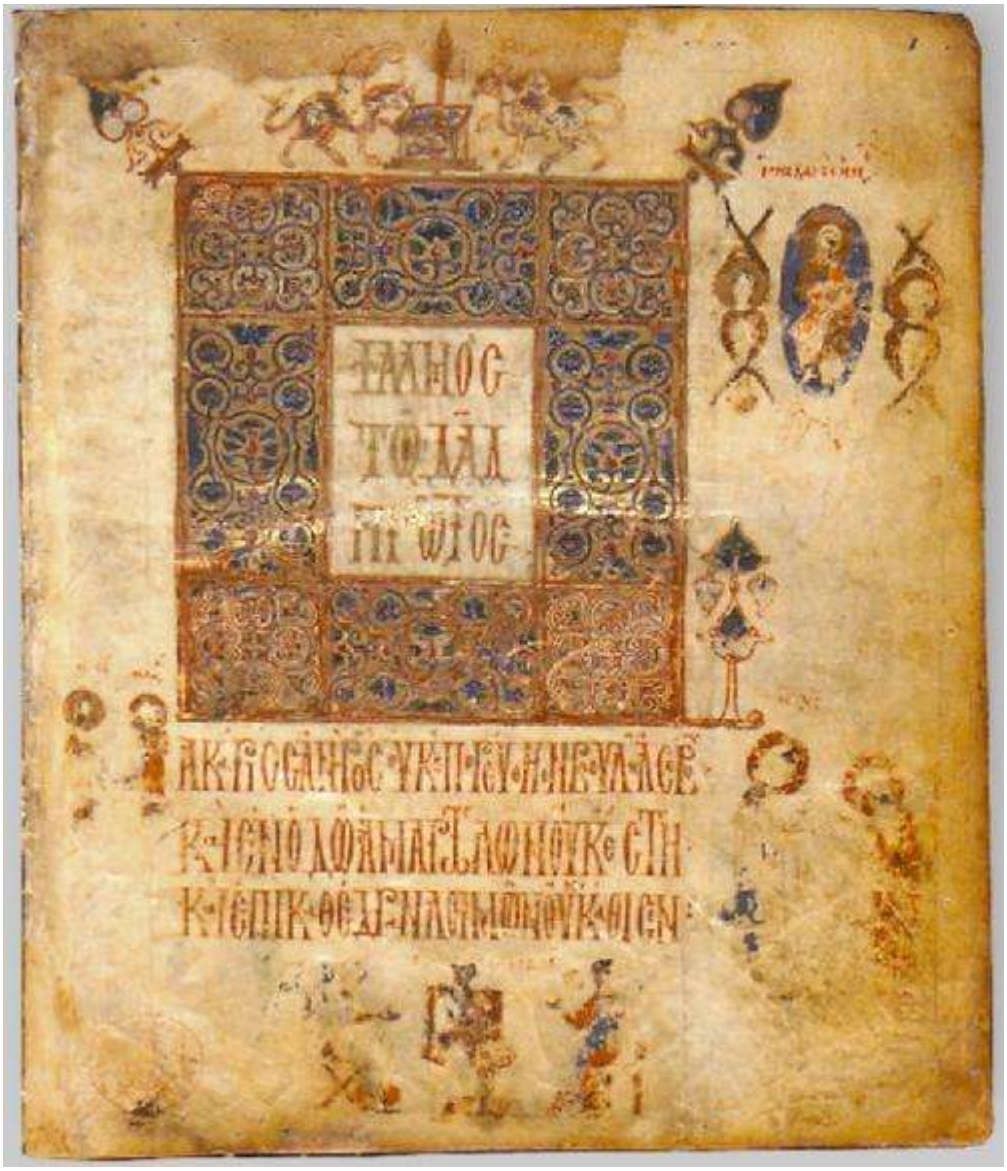

Pr. Ioan Sorin Usca/ Prof. Ioan Traia

Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți

XIII. Psalmii

Comentarii la Cartea Psalmilor

http://anausca.wordpress.com/2009/02/07/comentarii-la-psalmul-1/

Introducere La Cartea Psalmilor

Un loc aparte în Sfânta Scriptură îl deține Cartea Psalmilor, dacă ar fi să-i socotim doar popularitatea de care se bucură în rândul credincioşilor, creştini ori mozaici. În plus, Psalmii răspund tuturor nevoilor sufletului credinciosului şi sunt pavăză împotriva năvălirilor vrăjmaşe. Cartea Psalmilor e o colecție de 150 de poeme, destinate a fi cântate de către credincioşi. Cartea conține psalmi dogmatici, de adorare, de pocăință, de cuprins moral, cu conținut istoric, liturgici, psalmi ai treptelor (explicația se va da la locul cuvenit) şi, ca o încoronare, psalmii mesianici.

Cei mai mulți Psalmi sunt alcătuiți de către regele David, dar sunt şi alți autori, precum Asaf, fiii lui Core, Heman, Etan Ezrahitul, Agheu, Zaharia, Moise, Solomon, după cum alți Psalmi aparțin unor autori rămaşi anonimi. Unitatea Cărții e dată însă de Acelaşi Duh Sfânt Care a insuflat scrierea acestor poeme.

Biblia Hebraica numeşte cartea **Tehilim**[1] (= laude); *Septuaginta* o numeşte**Psalmi**[2], de la cuvântul grecesc psaltirion, ce desemna inițial un instrument muzical cu coarde, asemănător harpei, apoi o cântare acompaniată cu acest instrument; *Biblia Sacra Vulgata* intitulează cartea **Liber Psalmorum**, operând o dublă traducere, atât după Septuaginta, cât şi după Textul Ebraic. Numărul Psalmilor este de 150, la care se adaugă, în afara numărului, un Psalm necanonic, deşi alcătuit de regele David. Diferențele de numerotare între feluritele ediții vor fi explicate, pe scurt, în text, dar, de multe ori, acordul îl vom face în mod tacit.

Datorită dimensiunii Cărții Psalmilor, vom căuta să fim, atât în introducerea de față, cât şi în Comentariul propriu-zis, cât mai concişi, **axându-ne aproape exclusiv pe tâlcuirile patristice, acesta fiind şi scopul nostru predilect, pentru celelalte precizări urmând a ne baza pe notele alcătuite de Bartolomeu Valeriu Anania la ediția Scripturii diortosită de Înalt Prea Sfinția Sa.** Dat fiind şi conținutul special al Cărții Psalmilor, aproape vom ignora referințele cu caracter istoric sau geografic, uzând doar de unele schițări acolo unde sensul mistic ar rămâne altfel dificil de înțeles. În ce ne priveşte, intervențiile noastre se doresc dintru început a fi discrete şi cât mai succinte. Din acelaşi motiv, nu vom face prea multe precizări nici asupra altor texte biblice folosite; ca regulă generală, traducătorii români au preferat, până acum, Sfânta Scriptură din 1914, Ediția Sinodală, dar pot apărea şi alte versiuni. Acordul între numerotarea Psalmilor şi a versetelor din Ediția Anania şi textele patristice l-am realizat în mod tacit, diferențele fiind uneori considerabile. Cititorii care vor merge la cărțile indicate în Bibliografie sunt rugați să țină seamă de acest amănunt.

Recomandăm tot aici spre lectură volumul al XI-lea din *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, *Liber Psalmorum*[3], în special studiul introductiv semnat de Al. Andriescu. În ce ne priveşte, din motive de spațiu, am apelat în mai mică măsură la această lucrare care ne-a oferit, totuşi, detalii tehnice deosebit de interesante, îndeosebi la cuvintele introductive ale Psalmilor.

Subliniem şi prețioasele comentarii din *Septuaginta 4*[4], de care ne-am folosit masiv, în special de referirile la lucrări patristice de care nu dispunem.

Ținem să mai atragem atenția că tâlcuirile patristice vor trece, uneori aproape deconcertant, de la aspecte morale la aspecte dogmatice ori mistice, solicitând astfel un efort suplimentar şi o atenție trează, cu atât mai mult cu cât, uneori, acelaşi verset poate fi abordat din diferite puncte de vedere. Ca şi în celelalte scrieri ale Vechiului Testament, şi în Cartea Psalmilor personajul central este Mântuitorul Hristos, de data aceasta în

mod mai puțin acoperit decât în cărțile *istorice*. Fie ca harul Său să ne călăuzească în înțelegerea acestei frumoase, dar dificile, cărți!

PSALMUL 1

„Psalmul abordează paralela dintre omul credincios şi cel nelegiuit, ce anume i seîntâmplă sau i se poate întâmpla fiecărui om din cele două categorii. Comentatorii îl consideră drept o introducere la întreaga Carte a Psalmilor”[1].

„Psalmul face parte din categoria didactică şi conține: 1. formula tipică de introducere, printr-un text de felicitare, 2. termeni şi concepții din literatura sapiențială, 3. o terminologie tipică şi pentru mentalitatea psalmilor din *Tora*”[2]. „Acest psalm – adăugat ulterior *Psaltirii* - este, în general, considerat ca un fel de introducere a întregii cărți. Un timp nu a fost numărat aparte, fiind redat împreună cu *Psalmul 2*. Caracterul său didactic, nu psalmodic, îl deosebeşte de toți ceilalți”[3].

„Tema celor două căi, între care omul este liber să aleagă, e clasică în Biblie – cf. Deuteronom 30, 15.19; Ieremia 21, 8; Proverbe 1, 10-15; 4, 18-19. Calea vieții constă în a-L iubi pe Dumnezeu şi a-I împlini poruncile (cf. Deuteronom 30, 16). După tradiție, primii doi psalmi formau unul singur, ca introducere la întreaga Psaltire: în Fapte 13, 33 (în unele manuscrise), Psalmul 2, 7 e citat cu mențiunea: *după cum e scris în Psalmul întâi*; aceeaşi informație apare în Talmudul Babilonian (*Berakoth* 9b, 10a) şi la Iustin (*Apol.* 1, 40): Psalmul 1 descrie calea celui drept, iar Psalmul 2 arată biruința acestuia. Eusebiu al Cezareii spune că Psalmul 2 îl completează pe cel dintâi: nu e de ajuns ca omul să se îndepărteze de păcat şi să cugete la Legea lui Dumnezeu, ci trebuie să I se încredințeze lui Hristos şi să intre în moştenirea Lui. ♦ Despre cele două căi, temă universală, prezentă şi în mitul păgân al lui Heracles, cf. în special *Didahia* (sfârşitul sec. I d. Hr.) şi *Păstorul* lui Hermas (sec. al II-lea d. Hr.)”[4].

1: **Fericit bărbatul carele n-a umblat în sfatul necredincioşilor**
şi cu păcătoşii-n cale nu a stat
şi pe scaunul ucigaşilor n-a şezut;

„Deşi psalmistul foloseşte cuvântul *bărbat*, Sfântul Vasile cel Mare, comentând textul, precizează că virtutea este aceeaşi, atât pentru bărbat cât şi pentru femeie, şi că aceasta din urmă este subînțeleasă, ca fiind parte din una şi aceeaşi natură umană. De notat acum scara ascendentă a acestor trei stihuri ale versetului, prin treptele celor trei verbe în asociere cu trei categorii de oameni: 1) *Necredinciosul* (**aseves**) este un termen generic: cel fără Dumnezeu şi, ca atare, lipsit de evlavie şi de orice sentiment religios; a nu umbla în sfatul necredincioşilor înseamnă a nu te lua după părerile sau după orientările lor, a nu te lăsa influențat de ei. 2) *Păcătosul* este un termen specific: cel ce persevereză în păcat şi-l practică întocmai ca un profesionist; literal: *şi în calea păcătoşilor nu a stat*, dar în limba română *a sta în calea cuiva* înseamnă a încerca să-l opreşti, de unde trebuința tâlmăcitorului de a apela la funcția genitivului instrumental; mai mult, dacă în primul stih e vorba de o singură direcție a mişcării, aici structura gramaticală sugerează două direcții opuse, ceea ce ar însemna: fericit e omul care, întâlnindu-se în cale cu păcătoşii, nu s-a oprit, n-a intrat în vorbă cu ei, ci a trecut pe alături, văzându-şi de drumul său propriu. 3) *Ucigaşul* traduce termenul grecesc **limos**, al cărui sens generic este acela de plagă nimicitoare, prăpăd, dezastru. (Textul Masoretic foloseşte cuvântul *batjocoritor* = cel ce ia în derâdere cele sfinte, ca şi pe cei ce cred în ele). A şedea pe scaunul ucigaşilor (pierzătorilor, nimicitorilor) înseamnă a te stabili în tagma lor şi, într-un fel, a le fi

urmaş: un asemenea om e foarte aproape de prăbuşirea în neant”[5]. Alte nuanțe ale aceloraşi: „*Jilțul celor hulitori* (în latină: *cathedra pestilentiae*) reprezintă locul de propagare a doctrinei rele, corupte, de către cei*îngâmfați* sau *batjocoritori* (Sf. Atanasie, Sf. Vasile cel Mare). – Termenul *necurați*(*vinovați*) designează, în originalul ebraic, pe cei dovediți în culpă: ca iudei necredincioşi, ca cei de altă credință, ca duşmani ai poporului *ales*. Există o gradație, indicată de [Fer.] Augustin şi Sf. Ambrozie: de la *necurați* la *păcătoşi*, apoi la *hulitori*, ca şi de la *a mers*, la *s-a oprit*, şi apoi *a şezut*. [Ş. A. D. a] preferat, față de *ucigaşi*, termenul mai blând, dar mai exact, de *hulitori*: e vorba de cei ce iau în derâdere dreapta credință, suferind de păcatul trufiei”[6]. Tot despre acestea: „*Fericit…*: exprimarea ține de limbajul cultic – genul literar al *macarismelor* (cf. şi Psalmi 2, 12; 32, 1-2; 41, 2; 94, 12 etc.) cu un conținut mai marcat teologic decât *fericirile* din limbajul sapiențial – cf. Proverbe 3, 13; Iov 5, 17; Ecclesiast 10, 17 etc. (cf. Ravasi[7], I, p. 73). ♦ *nelegiuiți… păcătoşi… ucigaşi*: terminologia pentru *păcătoşi* în Textul Masoretic: **reşaim**, *răuvoitori*față de Dumnezeu şi față de oameni; **hatta'im**, *păcătoşi*; **lețim**, *batjocoritori*, *care nu au nimic sfânt* (poate şi *defăimători*) este redată în Septuaginta prin **ασεβεις**,**αμαρτωλοί**, **λοιμοί** (literal: *aducători de molimă ucigătoare*; unii traduc chiar cu*ciumați*). ♦ *n-a umblat… n-a adăstat… nu s-a aşezat*: aceste trei verbe descriu laolaltă totalitatea vieții, explicitând *calea* (cf. Ravasi, I, p. 78). ♦ *pe scaunul ucigaşilor nu s-a aşezat*: Vasile cel Mare îi identifică pe **λοιμοί** cu *lucrătorii fărădelegii*: idealul este să nu te molipseşti de la ei, dar, dacă totuşi ți s-a întâmplat, să nu *te aşezi*/*adăstezi*, să nu rămâi în această stare”[8].

Prin *bărbat* putem înțelege şi mintea văzătoare de Dumnezeu: „Locul minții este statornicirea ei fermă în virtute şi în trezvie. Căci este o statornicire şi în virtute, şi în păcat”[9]. Către această statornicire trebuie să tindem începând chiar de *acum*: „A venit vremea să te ridici, ai avut destulă vreme şi (parte) de îndelungă răbdare, e vremea să te vindeci, vremea să te îndrepți. Ai alunecat? Trezeşte-te! Ai păcătuit? Uşurează-te! Nu mai umbla pe calea păcătoşilor, ci sari afară din ea!”[10]. „*Cale* s-a numit viața noastră, din pricina grabei spre sfârşit a fiecăruia dintre noi, cei care ne-am născut”[11], iar „prins*caun* vorbeşte de rămânerea noastră permanentă în păcat”[12]. De remarcat folosirea timpului trecut: „Psalmistul n-a spus: care nu umblă în sfatul necredincioşilor, ci: *care n-a umblat*. Că nu-i vrednic de fericire cel care este încă în viață, pentru că-i este necunoscut sfârşitul”[13].

2: **ci în legea Domnului îi este voia,**

în legea Lui va cugeta ziua şi noaptea.

„*Voia Domnului* e acelaşi lucru cu *legea* (**Torah**) din versul următor: o dată, ca precept de urmat, care asigură bucuria de a face numai fapte bune; a doua oară, ca text de studiat, cu aplicație şi perseverență”[14]. *Voia*: „fericirea de a-L găsi pe Dumnezeu prin împlinirea voinței Lui este explicitată pe larg în Psalmul 118. ♦ *în Legea*: paralelismul poetic ar fi cerut un sinonim a doua oară; faptul că se repetă *Legea* subliniază importanța ei”[15].

„Această cugetare la Cuvântul lui Dumnezeu este asemenea unei trâmbiți care ține inima trează în vederea unei lupte, de teama de a nu te cuprinde somnul în timp ce vrăjmaşul tău veghează”[16]. Mintea va cugeta „nu numai la poruncile noi ale Evangheliei, ale scrierilor apostolice şi ale Apocalipsei, ci şi la poruncile vechi, ale Legii şi ale proorocilor, care au propovăduit în deplin acord cu ei”[17]. „Chiar dacă nu voi putea să le înțeleg pe toate, mă aşez totuşi lângă Scripturile dumnezeieşti, *cuget întru Legea Domnului ziua şi noaptea* şi nicicând nu încetez să cercetez, să discut, să deliberez şi, ceea ce este, negreşit, cel mai

important, să mă rog lui Dumnezeu şi să cer de la El […] înţelegere”[18]. E de dorit pentru credincios ca „memoria lui să devină chivot şi bibliotecă a cărţilor lui Dumnezeu”[19]. „Şi tu, care Îl urmezi pe Hristos şi eşti imitatorul Lui, dacă rămâi în cuvântul lui Dumnezeu, dacă *meditezi întru Legea Lui ziua şi noaptea*, dacă te vei exersa în poruncile Lui, eşti mereu în sfinte şi niciodată nu te îndepărtezi de acolo”[20].

3: **Şi va fi ca pomul răsădit lângă izvoarele apelor,**
cel ce roada şi-o va da la vreme,
a cărui frunză nu, nu va cădea
şi ale cărui fapte, toate, vor spori.

„Pomul *răsădit* presupune intervenţia voinţei divine. – *Vaduri noi* e o imagine sugerată, după unii comentatori, de irigaţiile din Egipt şi Mesopotamia”[21]. „*Pomul*: aceeaşi imagine, în Ieremia 17, 7-8, pentru cel ce îşi pune încrederea în Dumnezeu. ♦ Pomul plin de sevă şi de rod a fost socotit un simbol al crucii şi a fost pus în legătură cu pomul vieţii din Ierusalimul ceresc (Apocalipsa 2, 7; 22, 2), care reface armonia din grădina raiului (facerea 2, 9) (cf. Iustin, *Apol*. I, 40, 8-9; *Dial*. 86, 4).Apele dătătoare de viaţă au fost înţelese ca izvorul mântuirii prin botez: simbolistica baptismală este bogat atestată la Părinţi (*Epist. lui Barnaba* 11; Ciprian, *Epist.* 73, 10; Hipolit, *Comm. Dan*., 1, 17; Grigorie al Nyssei, PG 46, 593-596; Ieronim, PL 26, 15-22 – *apud* Ravasi, I, p. 85). […] ♦ *izvoarele apelor*: Textul Masoretic are **paleghim**, *canale de irigaţie*, ceea ce, pentru clima Palestinei, sugerează udare permanentă. ♦ *la vremea cuvenită*: gr. **καιρός**,*momentul prielnic pentru o acţiune*. În Noul Testament a devenit termen teologic, desemnând vremea mântuirii”[22].

„*Frunzele nu vor cădea*; cu alte cuvinte, spune aşa: Orice cuvânt, care va ieşi de la voi, din gura voastră, în credinţă şi dragoste, va fi multora spre întoarcere la credinţă şi nădejde”[23]. „Întocmai ca un copac sădit la izvoarele apelor, tot astfel şi sufletul udat cu dumnezeiasca Scriptură se îngraşă şi dă rod copt, credinţa ortodoxă, (şi) se împodobeşte cu frunze totdeauna verzi, adică cu fapte bineplăcute lui Dumnezeu”[24]. Omul „este cu adevărat pomul pururi roditor de cunoştinţă, sădit în acest rai al lumii, după aducerea la fiinţă a celor ce sunt din cele ce nu sunt”[25]. De reţinut că roadele trebuie să le dăm *la vreme*; deseori încercăm să ajungem la roade fără ca mai înainte să fi căutat *izvoarele apelor*. „Psaltirea ne poate arăta însăşi calea către fericire. Ea ne vorbeşte în chip creator şi felurit, într-o expunere în aparenţă simplă, despre metoda prin care putem ajunge să dobândim fericirea. Despre acest subiect îţi poţi face o ideea chiar de la primul psalm ca şi cum, împărţind virtutea în trei părţi, am defini fericirea în funcţie de analogia cu fiecare virtute în parte. Aşa, în primul psalm, numeşte fericire*înstrăinarea de rău*, ea formând începutul pornirii spre mai bine. După aceea numeşte fericire *petrecerea cu gândul la cele sublime şi dumnezeieşti*, ca una care trezeşte deja dorul după mai bine. Apoi, în al treilea rând, numim fericire *asemănarea cu Dumnezeu*, de dragul căreia această treaptă se mai numeşte *fericirea cea premergătoare*. Pe aceasta o subînţelege Psaltirea prin pomul mereu verde cu care este asemănată viaţa, ajunsă la desăvârşire prin virtute”[26].

4: **Nu aşa-s necredincioşii, nu aşa, nu!,**
ci-s ca praful ce-l spulberă vântul de pe faţa pământului…

Despărţiţi de Izvorul vieţii, necredincioşii se cufundă într-o falsă existenţă. Aici (şi pretutindeni) Scriptura nu înţelege, prin *necredincioşi*, aşa numiţii atei, ci pe cei ce se comportă ca şi cum n-ar avea de dat socoteală lui Dumnezeu. Negarea divinităţii era cu totul necunoscută în timpurile biblice şi, am plusa noi,

în orice timp, căci nu poți nega ceea ce socotești că nu există. Textul ebraic „conține *pleavă*, nu [*praf*], *pulbere*, și trimite la imaginea judecății, unde se va alege grâul de neghină, bobul de pleavă”[27].

5: **De aceea nu se vor scula necredincioşii în judecată,**

nici păcătoşii în sfatul celor drepți.

Se vor scula sau *se vor ridica*: „față de ebraicul **qum**, grecul **αναστήσονται (ανίστημι)** a favorizat interpretări eshatologice, ca putând trimite la învierea de apoi”[28].

Judecată: „e vorba de Judecata de Apoi. Pentru Septuaginta, însă: o judecată obișnuită în viața de toate zilele”[29]. „*A sta* la judecată, cum se află în unele traduceri (în *Biblia* lui Șerban: *a învia*), are sensul de *a izbuti să fie prezent, a fi admis* (întrucât unii comentatori susțin că cei păcătoşi vor fi judecați *in absentia* – Dahood)”[30].

„Necredincioşii nu vor avea dreptul să-i judece pe alții, așa cum în viziunea creştină sfinții sunt aceia care, împreună cu Iisus Hristos, vor judeca lumea (vezi I Corinteni 6, 2). Sensul acestui stih e luminat de cel următor”[31].

„Dacă în Scriptură se spune (că): *Necredincioşii nu vor învia la judecată*, înseamnă că învie, dar nu *la judecată*, ci la osândă. Dumnezeu n-are nevoie să facă multă cercetare; dimpotrivă, odată cu învierea necredincioşilor urmează îndată și osânda lor”[32].

6: **Că Domnul cunoaşte calea drepților,**

iar calea necredincioşilor va pieri.

„*Domnul cunoaşte*: termenul biblic tradus uzual cu *a cunoaşte* nu cuprinde doar intelectul, ci și voința și afectivitatea, implicând o dorință intensă de apropiere față de obiectul cunoaşterii. ♦ *calea celor drepți*: unii Părinți au identificat-o cu Hristos”[33].

„*A cunoaşte* are aici sensul de *a purta de grijă, a ocroti*, ceea ce traduce exact și termenul ebraic”[34]. Iar dacă *va pieri calea necredincioşilor*, înseamnă că aceasta a fost în mod impropriu socotită *cale*, de vreme ce nu duce nicăieri…

---

[1] **Biblia sau Sfânta Scriptură**, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania (în continuare, abreviat: BBVA), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare: EIB), Bucureşti, 2001, p. 620

[2] PSALM, p. 369 – *Tora*: Numele dat de evrei primelor cinci cărți ale Bibliei și care constituie baza scripturală a iudaismului. Creştinii numesc cele cinci cărți *Pentateuh* (n. aut. PSALM).

[3] PSALM, p. 370 [Ş. A. D.] – vom sublinia astfel notele care-i aparțin lui Ştefan Augustin Doinaş, colaborator la realizarea volumului XI din *Monumenta linguae dacoromanorum*. Acesta a realizat și traducerea câtorva psalmi (1, 2, 3, 21, 50 – toți aceştia în câte două versiuni -, însoțiți de explicații, bine fundamentate patristic. Dispariția sa l-a împiedicat să definitiveze întreaga Psaltire).

[4] SEP 4/I, p. 41

[5] BBVA, p. 620

[6] PSALM, p. 370 [Ş. A. D.]

[7] Ravasi, Gianfranco, 1985, 1988, *Il libro dei Salmi, commento e attualizzazione*, 3 vol., ed. Dehoniane.

[8] SEP 4/I, p. 41

[9] Filotei Sinaitul, *Capete despre trezvie*, 19
[10] Sf. Vasile cel Mare, *Epistole*, 44, 2
[11] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, I, 4
[12] Sf. Vasile cel Mare, *Epistole*, 44, II
[13] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, I, 3
[14] PSALM, p. 370 [Ş. A. D.]
[15] SEP 4/I, p. 41
[16] Origen, *Omilii la Cartea Iosua*, I, 7
[17] Origen, *Comentariu la Evanghelia după Matei*, X, 15
[18] Origen, *Omilii la Geneză*, XI, 3
[19] Origen, *Omilii la Exod*, IX, 4
[20] Origen, *Omilii la Levitic*, XII, 4
[21] PSALM, p. 370 [Ş. A. D.]
[22] SEP 4/I, p. 42
[23] Barnaba, *Epistola*, XI, 8
[24] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 17
[25] Nichita Stithatul, *Vederea duhovnicească a raiului*, 9
[26] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 1
[27] PSALM, p. 370 [Ş. A. D.]
[28] SEP 4/I, p. 42
[29] PSALM, p. 369
[30] PSALM, p. 370 [Ş. A. D.]
[31] BBVA, p. 620
[32] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XVIII, 14
[33] SEP 4/I, p. 42
[34] BBVA, p. 621

PSALMUL 2 – Al lui David.

„Uneori, nedespărțit de *Psalmul 1*, deşi având un conținut diferit, acest psalm poate fi totuşi comparat cu primul: în *Psalmul 1* se arată cele două căi de urmat pentru omul individual, ca persoană; în *Psalmul 2* sunt indicate cele două căi de urmat pentru neamuri, pentru popoarele lumii. Psalm de tip regal (persoana regelui aflându-se tot timpul în planul de adâncime), el ar constitui un fel de *primă proclamare a regelui cătresupuşii săi* (Mowinckel). După unii comentatori, care-l consideră anterior perioadei exilului iudeilor, *Psalmul 2* ar anunța *întronarea* regelui David; după alții, care-i atribuie o origine postexilică, ar vesti venirea Mântuitorului”[1]. „În colecțiile vechi de psalmi, acest psalm era considerat ca fiind primul. Psalmul are consecințe politice şi teologice importante, căci în el se stabileşte caracterul sacru al regalității. Regele Sionului, înscăunat de către Dumnezeu, este numit *fiul lui* şi, nu numai evreii, ci toate neamurile sunt îndemnate să-i *sărute mâna* în semn de supunere. În vechiul Israel exista o intensă luptă politico-teologică în jurul acestei probleme. Saducheii sprijineau supremația

religioasă a regelui, în timp ce fariseii o respingeau. Mai târziu, acest psalm a fost interpretat de creştini ca o prorocire a regatului mesianic al lui Iisus Hristos”[2]. „Psalmul face parte din categoria psalmilor regali (sau *împărăteşti*): se presupune că iniţial era folosit la ceremonia de încoronare, ca şi Psalmul 109. Deşi sunt amintite elemente din istoria lui David, psalmul exprimă teologia regalităţii în general: aceasta are sens numai dacă regele este într-adevăr reprezentantul lui Dumnezeu şi cel care veghează la împlinirea voinţei Lui. După Exil, când dispare speranţa restaurării monarhiei davidice, se dezvoltă interpretarea mesianică şi eshatologică a psalmilor regali. Psalmul 2 şi Psalmul 109 devin texte mesianice clasice şi au intrat ca atare în liturghia creştină. Ciprian, Ambrozie, Ioan Gură de Aur şi Theodoret considerau Psalmul 2 reprezentativ pentru naşterea lui Hristos; Iustin, Lactanţiu şi Ilarie îl vedeau ca prevestind botezul lui Hristos în Iordan; în alte tradiţii liturgice este un imn pascal (cf. Ravasi, I, 89)”[3].

„Psalm profetic prin excelenţă, cu trimiteri mesianice şi eshatologice, fapt pentru care el stă alături de Psalmul 109. Personajul central al acestui psalm transcende cu mult circumstanţele istorice ale regelui David, aşa încât El a putut fi uşor identificat cu Iisus Hristos: *fiul lui David*”[4].

1: **De ce oare s-au întărâtat neamurile**
şi de ce-n deşert au cugetat popoarele?
2: **S-au strâns laolaltă regii pământului,**
mai-marii între ei s-au sfătuit
împotriva Domnului şi a Hristosului Său:

S-au strâns: „în originalul ebraic, verbul are sens de *a ieşi înainte, a se pregăti de război*(H.-J. Kraus)”[5]. Primele versete se referă, la o primă lectură, la „perioada dintre două domnii [care] era propice tulburărilor”[6].

„De fapt deşarte cu adevărat sunt sfaturile neînţelepte ale Iudeilor împotriva lui Hristos. Căci nu putea muri Viaţa, nici nu Se putea face stăpânit de porţile iadului”[7]. Desigur, psalmul nu se aplică doar la neamul iudeilor, după cum şi psalmul indică a fi vorba despre toate popoarele; pretutindeni Hristos va fi şi negat, după cum va fi şi afirmat, inclusiv de către o parte dintre Iudei. Comentariul se referă la atitudinea conducătorilor iudei din vremea Patimilor Domnului, dar şi la atitudini ulterioare, ostile Bisericii.

„*Împotriva unsului Său*: la un prim nivel de lectură este vorba de noul rege, care, conform ritualului, este consacrat prin ungere; la Qumran, primele două versete vizau războiul pe care îl vor avea de dus membrii comunităţii, socotiţi *aleşii lui Israel,* cu *regii neamurilor păgâne* (4 Q 174.I.18-19). Lectura creştină le aplică biruinţei lui Iisus, Unsul (ebr. **Maşiah**; gr. **Χριστός**) lui Dumnezeu (cf. Fapte 4, 24-25). ♦ *Oprire*[8], literal*Interludiu*; Textul Masoretic are **selah**: expresie liturgică al cărei sens nu se cunoaşte cu certitudine. Ar putea fi o indicaţie pentru cântarea psalmului. Vulgata şi Aquila au*întotdeauna*. Grigore al Nyssei dă termenului o interpretare spirituală: cursul psalmului se întrerupe în clipa în care Duhul Sfânt îl luminează pe profet şi-i dă un surplus de cunoaştere cerească, spre folosul celor care vor primi cuvântul (2, cap. X)”[9].

3: **„Să rupem legăturile lor de pe noi**
şi jugul lor de pe noi să-l azvârlim!”

„*Legătura lor* trebuie înţeleasă ca legătură de supunere faţă de Domnul şi de unsul Său”[10].

E glasul celor ce-L resping pe Hristos. Sau, în sens pozitiv: „lanţurile cu care ne leagă pe noi sunt patimile şi viciile noastre”[11]; pe acestea se cuvine să le îndepărtăm de la noi.

4: **Cel ce locuieşte-n ceruri Îşi va râde de ei,**

Domnul îi va lua-n bătaie-de-joc.

Uneltirile împotriva lui Hristos se vădesc a fi, toate, zadarnice, atrăgând doar sporul de osândă asupra autorilor lor.

5: **Atunci va grăi către ei întru pornirea Sa**

şi întru mânia Sa îi va îngrozi:

Atunci, adică odată cu propovăduirea Împărăției de către Mântuitorul Hristos; însă, din cum sună versetul, ne putem gândi şi la glasul Mântuitorului, afirmându-şi dumnezeirea şi împărăția în ziua Judecății.

6: **„Eu Împărat sunt pus de El peste Sion**

- muntele cel sfânt al Lui –

„*Sion, muntele Său cel sfânt*: *muntele lui Dumnezeu* era, la început, muntele Sinai, unde Dumnezeu a încheiat legământ cu poporul Său şi i-a dat Legea; după ce Solomon construieşte templul pe colina Sionului, acesta devine *muntele sfânt* al prezenței lui Dumnezeu, spre care vor *urca* toate popoarele. *Sion* se foloseşte metonimic şi spre a desemna Ierusalimul, cetatea sfântă, prefigurare a *Ierusalimului ceresc* (Apocalipsa 21, 10 şi Ilarie 9, 263 şi urm.)”[12].

„Ne învață cererea cea împărătească să cerem, fără plată, mântuirea oamenilor, ca noi să moştenim şi să ajungem în posesiunea Domnului”[13]. „Deci pe altul peste El nu vom primi nicidecum şi grumazul nu ni-l vom pleca sub jugurile străine. Pentru că unul ne este conducător, Hristos”[14]. „Dar precum nu când a strălucit trupeşte în Sion a primit începutul de a fi, nici de a împărăți, ci fiind din veci Cuvântul lui Dumnezeu şi Împărat etern, a binevoit să facă să strălucească Împărăția Lui omeneşte şi în Sion, ca răscumpărându-i pe ei de păcatul ce împărățea în ei, să-i aducă astfel în Împărăția părintească a Lui, la fel, fiind aşezat peste lucruri, nu a fost aşezat peste cele ce încă nu existau, ci peste cele ce existau deja şi aveau nevoie de îndreptare”[15]. „Cel ce împărăteşte pururi împreună cu Tatăl, şezând ca Dumnezeu pe acelaşi tron şi scaun cu Dumnezeu care L-a născut, spune că a fost pus Împărat şi Domn, declarând că a luat ceea ce avea ca Dumnezeu când S-a arătat ca om, care nu are după fire faptul de-a împărăți, ci dobândeşte numele şi calitatea domniei”[16]. „Urmează, deci, să spunem că Fiul este cu adevărat slava proprie a lui Dumnezeu Tatăl, că El este prin fire Domnul şi Împăratul tuturor, dar nu altfel, ci precum este şi Tatăl Însuşi”[17].

7: **ca să vestesc porunca Domnului.**

Zis-a Domnul către Mine: – Fiul Meu eşti Tu,

Eu astăzi Te-am născut;

„*Porunca Domnului*, gr. **προσταγμα**, literal *decret*. În ceremonia înscăunării regelui se proclama *protocolul regal*, decretul de învestitură (cf. IV Regi 11, 12). Aici, autorul acestuia este Însuşi Dumnezeu. ♦ *Fiul Meu eşti tu, Eu astăzi te-am născut*: legătura deosebită care se instituie între Dumnezeu şi rege era exprimată prin metafora înfierii. Aceasta apare şi la popoarele învecinate, dar în Israel este transformată într-un sens pur spiritual. Pornind de la făgăduința mesianică din II Regi 7, 13-14, versetul i-a fost aplicat prin excelență lui Iisus Hristos, începând cu Fapte 13, 30-33, unde Pavel îl citează ca pe o profeție despre învierea lui Iisus; acelaşi verset este citat şi în Evrei 1, 5 şi 5, 5 despre preoția lui Hristos derivând din filiația lui divină; tradiția şi liturghia creştină au înțeles mai apoi acel *astăzi te-am născut* ca referindu-se la naşterea din

veşnicie a Cuvântului. ♦ Ilarie înțelege acest verset ca referindu-se la învierea şi glorificarea lui Iisus, punându-l în legătură cu Matei 26, 64 şi Ioan 17, 5: este o *naştere din morți*"[18]. „Sfântul Grigorie de Nyssa pune acest text în relație cu profeția din Isaia 9, 6. Pe de altă parte, Fericitul Augustin crede că dacă *Sion* înseamnă *contemplație*, acest cuvânt nu se poate referi decât la Biserică, potrivit textului din II Corinteni 3, 18; aşadar, traducerea lăuntrică ar fi: *Eu Împărat sunt, pus de El peste Biserică*"[19].

„Arătând originea naşterii, Domnul declară că nu mai are alți fii prin naştere, afară de Acesta"[20]. Tatăl „Se înveseleşte neîncetat de Cel Care, la rândul Său, Se bucură de Persoana Sa [a Tatălui]"[21]. „Cuvântul *astăzi* nu înseamnă: *de curând*, ci: *veşnic*; *astăzi*înseamnă: în afară de timp, mai nainte de toți vecii"[22]. E un prezent continuu acest*astăzi*, în care Fiul Se naşte din Tatăl. Putem, însă, înțelege aceste cuvinte şi ca fiind raportate la pogorârea Fiului în timp: „Dar, existând ca Fiu al lui Dumnezeu şi Tatăl născut din ființa Lui înainte de întrupare, mai bine-zis înainte de toți vecii, nu Se supără deloc când, făcându-Se om, Îi spune Dumnezeu şi Tatăl: *Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut*. Căci zice că pe Cel ce este Dumnezeu dinainte de veci, născut din El, L-a născut azi ca să ne primească pe noi în El spre înfiere (Efeseni 1, 5), fiindcă toată firea noastră a luat existența înnoită prin El, întrucât a fost om"[23]. „Pe Cel ce a făcut toate, Părintele veacurilor zice că L-a născut *astăzi*, pentru că prin acest cuvânt a aşezat numele vremelnic lângă numele naşterii. Cuvântul a arătat aici nu existența cea mai dinainte de veci, ci existența cea în trup, naşterea cea de sub vreme, spre mântuirea oamenilor"[24].

8: **cere de la Mine şi-Ți voi da neamurile să-Ți fie moştenire**
şi marginile pământului să-Ți fie stăpânire.

„*Cere-Mi şi-ți voi da*: cererea adresată lui Dumnezeu de noul rege făcea probabil parte din ritualul înscăunării (cf. III Regi 3, 5-15; II Regi 24, 12). ♦ *neamurile*: greaca biblică reflectă specializarea de sens care se conturează în ebraică: **am** denumeşte cu precădere poporul ales, spre deosebire de **goyim**, care se referă la toate celelalte popoare, adică la*păgâni*. În greacă, primul termen e tradus cu **λαός** (= lat. *populus*; rom. *popor*), iar cel de-al doilea, de obicei la plural, cu **εθνη** (= lat. *gentes*; pentru română, traducerea încetățenită este *neamuri*). ♦ *moştenire*: cuvântul ebraic ce se traduce cu *moştenire* are un sens mai larg: se referă la posedarea stabilă a unor bunuri care îi îngăduie omului o viață independentă. Se află în relație cu legământul şi cu conştiința că Pământul făgăduinței este darul pe care Dumnezeu i-l face poporului; de aceea termenul se situează în sfera sacrului. ♦ *marginile pământului*: această expresie a fost înțeleasă de creştini ca referindu-se la regalitatea universală a lui Hristos şi la misiunea Bisericii de a vesti tuturor popoarelor Evanghelia (cf. Matei 28, 19 şi par.)"[25].

A văzut „Dumnezeu Tatăl că mântuirea popoarelor numai prin El poate veni"[26]. În plus, „răsculându-se un neam împotriva Lui, anume cel al lui Israel, toate neamurile se vor preda lui Hristos şi, în loc de o țară, adică Iudeea, toate marginile lumii"[27]. De observat că neamurile sunt căzute într-o altă stăpânire; dar, Fiul o redobândeşte şi o predă Tatălui, fără a rămâne lipsit de împărăție. Astfel, neamurile se alipesc la Israel: „căci, chiar dacă suntem gentili [din ginți – n. n.] după carne [trup], întru duh suntem Israel, datorită Celui care a spus [cuvintele din psalm]"[28].

9: **Pe ei îi vei păstori cu toiag de fier,**
ca pe un vas al olarului îi vei zdrobi în bucăți".

SEP 4 acordă *păstorirea* cu *neamurile*: „*le vei păstori*: Textul Masoretic are *le vei zdrobi*. Deosebirea s-ar putea explica printr-o vocalizare diferită. ♦ Ilarie atrage atenția asupra călăuzirii şi ocrotirii de către păstor

pe care le presupune verbul **ποιμαίνω**. ♦ *cu toiag de fier*: e vorba de sceptrul regal, care, într-o perioadă arhaică, putea fi şi un fel de ghioagă folosită în luptă. Trecerea triburilor evreieşti de la epoca bronzului la cea a fierului în jurul anului 1000 î. Hr. este atestată în I Regi 13, 19-20: fierul era încă rar şi, de aceea, preţios. Pasajul este citat după Septuaginta, în interpretare eshatologică, de Apocalipsa 2, 27; 12, 5; 19, 15"[29].

O prevestire pentru Iudeea, ca şi pentru toţi vrăjmaşii lui Hristos. Păstorirea cu *toiag de fier* se face „fiindcă Dumnezeu este milostiv şi vrea ca *toţi oamenii să se mântuiască* (I Timotei 2, 4)"[30].

10: **Şi acum, voi, regilor, înţelegeţi,**
învăţaţi-vă voi toţi cei ce judecaţi pământul!

Învăţaţi-vă sau „*primiţi învăţătură*: Textul Masoretic are *lăsaţi-vă mustraţi*/*primiţi îndreptare*. Capacitatea de a accepta mustrarea spre îndreptare apare în cărţile sapienţiale ca o caracteristică a înţeleptului"[31].

Regi şi *judecători ai pământului* sunt casnicii Domnului, sau sunt chemaţi să devină astfel.

11: **Slujiţi Domnului cu frică**
şi vă bucuraţi Lui cu cutremur!

„*Bucuraţi-vă de El cu cutremur*: textul a pus de-a lungul timpului multe probleme exegeţilor. Textul Masoretic are aici **gil**, ce desemnează literal executarea unui dans ritual în jurul altarului, în strigăte de bucurie; acestuia i se alătură, oximoronic, *cu cutremur*, frica de Dumnezeu fiind o componentă esenţială a sentimentului religios"[32].

„*Bucuraţi-vă* din pricina Domnului care a înviat; *cu cutremur*, din pricina cutremurului şi a îngerului care s-a arătat ca un fulger"[33]. „Dacă numai când faci răul îţi aduci aminte de judecător, că este înfricoşat şi nepărtinitor, încă n-ai învăţat *să slujeşti Domnului cu frică şi să te bucuri de El cu cutremur*. Căci să ştii că chiar în vremea de odihnă şi de ospătare trebuie să-i slujeşti Lui şi mai mult, cu evlavie şi cuviinţă"[34].

12: **Luaţi învăţătură, ca nu cumva Domnul să Se-aprindă de mânie**
şi să pieriţi din calea cea dreaptă!
Atunci, când degrab' I Se va aprinde mânia,
fericiţi vor fi toţi cei ce se încred într-Însul!

Luaţi învăţătură sau „*prindeţi învăţătură*: Textul Masoretic are misterioasa sintagmă**naşqu bar** (**bar** este echivalentul aramaic al ebraicului **ben**, *fiu*). S-au propus ca interpretări *sărutaţi-l pe fiul*, sărutarea fiind şi un gest de cult (cf. Osea 13, 2; III Regi 19, 18 etc.): Ieronim (*Commentarioli*) echivalează cu *adorate Filium*, dar propune ca posibilă şi lectura **bor**, *adoraţi întru curăţie* (cf. Ravasi, I, p. 109, n. 36); alte emendări propuse, pe baza Targumului, s-ar putea traduce *sărutaţi-i picioarele* (BJ). Septuaginta porneşte, probabil, de la alt text: verbul **δράσσομαι** înseamnă *a apuca cu putere, a se agăţa* [*de ceva*]. ♦ […] *fericiţi…*: acest final al grupului de psalmi introductivi răspunde primului cuvânt din Psalmul 1 (cu un termen tehnic, *formează incluziune*), *Fericit…*, sugerând tonalitatea întregii cărţi"[35].

Nu vor scăpa mâniei Domnului cei ce s-au abătut de la *calea cea dreaptă*. Spre a evita aceasta, suntem datori *să luăm învăţătură*; ignoranţa nu e îngăduită credinciosului care, după puteri, trebuie să-şi însuşească adevărurile de credinţă.

---

[1] PSALM, p. 371 [Ş. A. D.]

[2] PSALM, p. 370

[3] SEP 4/I, pp. 42-43

[4] BBVA, p. 621

[5] PSALM, p. 371 [Ş. A. D.]

[6] SEP 4/I, p. 43

[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V

[8] Anania a omis aceste indicații, socotind că ele vizau mai mult modul în care trebuiau cântați psalmii. Totuşi, termenilor li s-au atribuit şi conotații mistice, chiar dacă acestea au lipsit inițial.

[9] SEP 4/I, p. 43

[10] PSALM, p. 371 [Ş. A. D.]

[11] Origen, *Omilii la Geneză*, IX, 3

[12] SEP 4/I, p. 43

[13] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV,136, 1

[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VIII

[15] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II, 52

[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, III, 1

[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI

[18] SEP 4/I, p. 44

[19] BBVA, p. 621

[20] Teodoret al Cirului, *Istoria bisericească*, I, 4, 33: Citatul e din *Scrisoarea episcopului Alexandru al Alexandriei către episcopul Alexandru al Constantinopolului*, dezbătând învățătura ariană. Toate extrasele din lucrarea lui Teodoret folosite în lucrarea de față aparțin, de fapt, episcopului Alexandru.

[21] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, VII, 2

[22] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XI, 5

[23] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 2

[24] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, I

[25] SEP 4/I, p. 44

[26] Origen, *Omilii la Cartea Iosua*, XI, 3

[27] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII

[28] Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 2

[29] SEP 4/I, p. 44

[30] Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 6

[31] SEP 4/I, p. 44

[32] SEP 4/I, p. 45

[33] Sf. Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, XIV, 13

[34] Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 143

[35] SEP 4/I, p. 45

PSALMUL 3 – Al lui David; când fugea de dinaintea fiului său Abesalom.

Istoria lui David, izgonit din Ierusalim de către fiul său Abesalom, e relatată în II Regi, cap. 15. „O fugă fericită de la fața celor care se scoală împotriva noastră devine prilej pentru biruință asupra vrăjmaşilor”[1]. „Cu acest psalm începe grupul psalmilor lui David. Anumiți specialişti îl socotesc ca aparținând temei *Un cântec al dimineții*, alții consideră că se referă la situația slujitorilor templului după o noapte de veghe”[2]. „Cuvintele introductive: *Psalm al lui David*. Acesta este primul psalm cu această indicație din *Psaltire*. În cartea sa *Vechiul Testament*, Edmond Jacob afirmă: Foarte mulți psalmi sunt înfățişați ca aparținând regelui David; ştim că acest rege era dotat cu calități poetice şi muzicale deosebite […], că a compus poeme […] şi că a rânduit el însuşi liturghia cultului […]; aceste indicii nu sunt însă de ajuns pentru a-i atribui toți psalmii în fruntea cărora e pomenit; unii dintre aceştia se referă la existența Templului din Ierusalim, iar alții menționează împrejurări istorice şi psihologice care cu greu pot fi asimilate cu cele în care trăia regele Iudei (vezi Jacob, E., *Vechiul Testament,* tradus de Cristian Preda, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993). De fapt, [parte din – n. n.] psalmii atribuiți lui David au fost compuşi, după toate probabilitățile, între secolele XI î. Hr. şi II î. Hr., ceea ce exclude posibilitatea apartenenței lor unui singur autor”[3]. „Acest psalm, în care alternează tristețea cu încrederea în Dumnezeu, e folosit drept cântare de seară la ritualul sinagogal al evreilor aşkenazi, iar în ritul bizantin e primul din cei şase psalmi ai Utreniei”[4]. „Pentru Grigore al Nyssei aluziile istorice din titlurile psalmilor au un scop spiritual: prezentând personaje de imitat sau de evitat, ele îndeamnă la virtute şi îi acuză pe vicioşi. Aici, Abesalom este văzut ca o imagine a răului: momentele revoltei lui sunt echivalate în acest sens: revolta împotriva propriului tată = omul însuşi e autorul răului care îl chinuie; Abesalom se apropie de concubinele tatălui său = corupția îl aruncă pe om în puterea răului; David fuge din fața fiului său = dacă nu poți înfrunta răul e mai bine să fugi pentru a prinde putere; Abesalom e spânzurat pe lemn= păcatele au fost bătute în cuie pe lemnul Crucii; Abesalom e ucis de trei sulițe = vrăjmaşul de pe urmă e nimicit de misterul Treimii (55)”[5].

1: **Doamne, de ce s-au înmulțit cei ce mă necăjesc?**
Mulți se ridică împotriva mea,
2: **mulți îi spun sufletului meu:**
„Nu-i este lui mântuire întru Dumnezeul lui”…

Vrăjmaşii caută să ne facă să deznădăjduim de mântuire, spre a înceta orice lucrare în vederea dobândirii aceleia.

3: **Dar Tu, Doamne, Tu eşti ocrotitorul meu,**
Tu eşti slava mea şi Cel ce înalți capul meu.

„*Slava mea*, gr. **δόξα μου**, ebr. **kebhodhi**: în Biblie, termenul, referitor la Dumnezeu, semnifică manifestarea Prezenței glorioase şi binefăcătoare a Celui transcendent, într-un mod la limita exprimabilului (mai concret, e metaforizată în nor, foc etc.). Numai Dumnezeu o poate împărtăşi omului (cf. Psalmul 8, 6; Ieremia 2, 11)”[6].

La sfârşitul versetelor 3, 5 şi 8 „găsim (în varianta lor ebraică) termenul obscur**selah**[7], tradus în Septuaginta **διαψάλμα**, iar în [Biblia lui Şerban] *strigare*. Este vorba probabil de indicații pentru cel care

cânta psalmul”[8]. Termenul apare şi la alţi psalmi, însă nu vom mai face menţiunea de fiecare dată. În legătură cu termenul **selah**, „cei mai mulţi cred că e vorba de *o poză sau o modificare de ton a cântării. El apare în Psaltire de 71 de ori* (Abatele Gimarey)”[9].

4: **Cu glasul meu către Domnul am strigat**
şi El m-a auzit din muntele Său cel sfânt.

„*Cu glasul meu către Domnul am strigat*: cu glasul interior, cel mai intim şi cel mai intens (Augustin). ♦ *Oprire*[10]: Grigore al Nyssei presupune că, printr-o iluminare a Duhului, David primeşte revelarea misterului Pătimirii. Se înveşmântează în Persoana Domnului şi exclamă… (50)”[11].

„*Muntele sfânt* este Sionul, unde Domnul Se făcea prezent înconjurat de heruvimi (Abatele Gimarey)”[12]. Rugăciunea stăruitoare e *auzită* şi, cu ajutorul harului, sunt alungaţi cei ce uneltesc împotriva noastră, adică diavolii.

5: **Eu m-am culcat şi am adormit;**
sculatu-m-am, că Domnul mă va ocroti.

„Sf. Iustin, [Fer.] Augustin şi alţii consideră că David a pronunţat aceste cuvinte *ca tip*[al lui] *Iisus Hristos, Care trebuia într-o zi să iasă din mormânt; Biserica, de asemenea, a inserat acest verset în liturghia de Paşti* (Abatele Gimarey)”[13].

„*Culcatu-m-am… m-am trezit*: în afară de sugestia evidentă de trecere de la angoasă la încredere, s-a presupus că poate fi vorba şi de o revenire cultuală la un rit, prezent şi în alte zone din Semiluna fertilă, dar şi din Grecia etc.: credinciosul petrecea noaptea în templu, aşteptând un răspuns al divinităţii (cf. III Regi 3, 4-16). O interpretare mesianică – la Rabbi Berakhia, sec. al IV-lea d. Hr.: David aţipit este trezit la lumina interioară prin cuvintele lui Nathan; tot astfel comunitatea care stă aţipită în faţa cuvintelor profeţilor se trezeşte la venirea regelui Mesia (*Com. la Ps*. 3, 6, *apud* Ravasi, I, 115). Începând cu Clement Romanul (*Ad Cor*. 26, 2) şi Iustin (*Apol*. I, 38, 5), Părinţii aplică acest verset lui Hristos mort şi înviat, cu atât mai mult cu cât verbul care traduce ebr. *a se trezi*, gr.**εξεγείρω**, are, încă de la Eschil, şi sensul de *a se ridica din morţi* şi a fost redat aici în Vulgata prin *exsurrexi*. Origen consideră că Domnul Îşi istoriseşte *adormirea*, vremea când, la pătimire, sufletul i-a fost despărţit de trup sau, mai exact, a încetat să se slujească de instrumentul său trupesc”[14].

E o anticipare a învierii drepţilor, adormiţi întru nădejdea mântuirii; iar învierea lor are ca pârgă, desigur, învierea Domnului: „Domnul a rămas pe lemn aproape până seara, iar către seară L-au îngropat, pentru ca apoi să învieze a treia zi”[15]. „Învierea din morţi a lui Hristos a fost ca o trezire din somn”[16].

6: **Nu mă voi teme de miile de popoare**
care-mprejur mă împresoară.

Prin *popoarele* de aici sunt arătate duhurile vrăjmaşe. „De jur împrejur înseamnă înainte, îndărăt, la dreapta şi la stânga. Deci dracii dau năvală asupra noastră de dinainte, când ne vrăjesc prin înfăţişările materiei; de dinapoi, când stârnesc amintirea păcatului, prin gândurile ce le-am avut mai demult; de la stânga, când tulbură sufletul prin patimile trupeşti şi neînfrânate; şi de la dreapta, când dau năvală asupra sufletului prin mândrie şi slavă deşartă”[17].

7: **Ridică-Te, Doamne, mântuieşte-mă, Dumnezeul meu,**
că Tu i-ai bătut pe toţi cei ce fără pricină mă duşmănesc,
dinţii păcătoşilor i-ai zdrobit.

Ridică-Te, Doamne sau „*Scoală-Te, Doamne*: expresie antropomorfică frecventă prin care psalmistul pare a voi să-I atragă atenția lui Dumnezeu. Era şi strigătul arhaic de război, când israeliții plecau la luptă având în mijlocul lor Chivotul legământului (cf. Numeri 10, 35)”[18] „*A zdrobi dinții* fiarelor înseamnă a le face nevătămătoare”[19].

În versetele 7-8 se arată că „siguranța este dată de încrederea în Dumnezeu; profetic, Hristos este Cel care vorbeşte, ştiind că duşmanii Îi vor cere răstignirea (Origen)”[20]. Mântuirea implică şi Învierea Domnului şi zdrobirea puterilor vrăjmaşe; Învierea e sugerată prin spusa: *Ridică-Te, Doamne.*

8: **A Domnului este mântuirea**

şi peste poporul Tău binecuvântarea Ta.

Mântuirea şi binecuvântarea: „chiar dacă în text ambele vin de la Dumnezeu, cărturarul evreu Raşi (sec. al XI-lea d. Hr.) atrage atenția că izbăvirea vine numai de la Dumnezeu, dar şi poporul trebuie să-L binecuvânteze pe Dumnezeu”[21].

Dumnezeu e invocat ca Mântuitor, cu certitudinea că poate face aceasta (să mântuiască). Poporul Său, în lumina scrierilor Noului Testament, vom spune că e alcătuit din mulțimea celor ce au primit credința în Mântuitorul Iisus Hristos.

---

[1] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 11

[2] PSALM, p. 372

[3] PSALM, p. 372

[4] SEP 4/I, p. 45

[5] SEP 4/I, p. 46

[6] SEP 4/I, p. 46

[7] סלה

[8] PSALM, p. 372

[9] PSALM, p. 372 [Ş. A. D.]

[10] Indicație absentă la Anania.

[11] SEP 4/I, p. 46

[12] PSALM, p. 372 [Ş. A. D.]

[13] PSALM, p. 372 [Ş. A. D.]

[14] SEP 4/I, p. 46

[15] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, VII, 16

[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[17] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 21

[18] SEP 4/I, p. 47

[19] PSALM, p. 372 [Ş. A. D.]

[20] SEP 4/I, p. 46

[21] SEP 4/I, p. 47

PSALMUL 4 – Pentru sfârşit: o cântare a lui David, printre psalmi.

„Fericitul Ieronim notează că, deşi titlurile psalmilor nu se află – sau nu sunt aceleaşi – în toate manuscrisele ebraice, greceşti sau latineşti, importanța lor nu trebuie neglijată, ele făcând parte integrantă din textul Sfintei Scripturi. Expresia *Pentru sfârşit* (**is to telos**), întâlnită de mai multe ori în fruntea psalmilor, denotă dimensiunea profetică a psalmului respectiv. În cazul de față, *moştenirea* nu poate fi altceva decât împărăția lui Dumnezeu; dacă evreii socotesc că au dobândit-o dintru început, noi, creştinii, ştim că ea nu va veni decât la *sfârşitul* veacurilor, şi anume prin Biserica lui Hristos. Adăugăm observația că **telos** înseamnă nu numai *sfârşit*, ci şi *ţintă*, *finalitate*, *scop*, *termen final*,*plinire*, *realizare*, *rezultat*, *consecință, plenitudine, culminație, corolar , desăvârşire*,*deznodământ*. Textul *sfârşitul Legii este Hristos* de la Romani 10, 4 trebuie înțeles ca şi cum ai citi: *sfârşitul seminței este planta*”[1].

„Cuvintele introductive [în versiunea ebraică – n. n.]: **lamena-ţeakh**[2] (către dirijorul [muzicanților]). Cu această formulă se introduc indicațiile adresate muzicanților de dirijor, cu privire la executarea psalmilor. Septuaginta traduce această formulă ebraică astfel: **εις το τέλος** (*spre sfârşit*); după Septuaginta, Biblia 1688 traduce *la săvârşit*. În cazul de față se arată că psalmul trebuie interpretat cu sensul de **neghinot**[3]. Termenul**neghinot** (plural al cuvântului **neghina**) se referă, probabil, la un instrument cu corzi. Această formulare a fost tradusă în Septuaginta: **εν ύμνοις** (*în imne, în cântări de laudă*), iar în Biblia 1688: *întru laudele*”[4].

Revenim, după o viziune mai concretă, la conotațiile mistice: „Psalmul, care este folosit liturgic ca rugăciune de seară, exprimă contrastul între cei *greoi la inimă* care îşi pun fericirea în deşertăciuni şi cel credincios, pentru care binele este vederea feței lui Dumnezeu, aducătoare de bucurie şi pace. ♦ *Pentru sfârşit* e interpretat de unii Părinți în sens eshatologic; pentru Grigore al Nyssei (II, 31), este o imagine sportivă: ținta spre care trebuie să privească cei care suferă spre a se încuraja; ținta spre care trebuie să tindă toți alergătorii de pe *stadionul vieții*: atunci când acestei expresii i se mai adaugă ceva, se arată felul în care trebuie să se pregătească omul pentru a dobândi biruința finală. ♦ […] *cântare*: Grigore al Nyssei deosebeşte cinci *specii literare*: psalm (gr.**ψαλμός**), *melodie produsă de instrument*; cântare (gr. **ωδή**), *expresie melodică însoțită de cuvinte*; laudă (gr. **αινεσις**(, *elogiere intensă a minunăților divine*; imn (gr. **υμνος**),*aclamație către Dumnezeu pentru binefacerile primite* şi rugăciune (gr. **προσευχή**),*implorare pentru ceva de folos* (32)”[5].

1: **Când eu am strigat, Tu m-ai auzit, Dumnezeul dreptății mele;**
întru necaz m-ai alinat;
ai milă de mine, ascultă-mi rugăciunea!

Pentru *m-ai alinat,* SEP 4 are *m-ai scos la larg*: „Dumnezeu scoate la larg nu împiedicând acțiunea celor răi, ci dând credinciosului Său un suflet mare (Origen); *să fii la larg* înseamnă să-L ai pe Dumnezeu în inimă şi să vorbeşti cu El înlăuntrul ființei tale (Augustin)”[6].

„Vioiciunea şi voia bună în dispoziția noastră, de pe urma ajutorului şi prezenței Cuvântului lui Dumnezeu, care ne încurajează şi ne mântuieşte pe vreme de restrişte, este într-adevăr o *desfătare*”[7].

2: **Voi, fii ai oamenilor, până când veți fi greoi la inimă?**
De ce iubiți voi deşertăciunea şi căutați după minciună?
Omul căzut e atras de cele trecătoare, în detrimentul celor veşnice; mai grav, el caută să-şi justifice rătăcirea, născocind false argumente; şi mai grav, aceasta o întâlnim şi la mulți oameni botezați şi aflați astfel, chiar fără voia lor, în oarecare legătură cu cele sfinte!

3: **Să ştiți că minunat l-a făcut Domnul pe cel sfânt al Său;**
Domnul mă va auzi când voi striga către Dânsul.
E o laudă la adresa celor îndumnezeiți.

4: **Mâniați-vă, dar nu păcătuiți;**
deasupra paturilor voastre
căiți-vă de cele ce-ați grăit în inimile voastre.
„Mânia poate fi proprie naturii omeneşti, dar păcatul constă în prelungirea şi amplificarea ei […]. De aceea, psalmistul îi cere omului (în următoarele două versuri) ca înainte de a intra în aşternut, seara, să-şi adune gândurile şi să se căiască de ceea ce a păcătuit lăuntric”[8]. „Textul Masoretic are: *Înfiorați-vă şi nu păcătuiți*. Pentru acest text dificil s-au propus felurite interpretări: psalmistul cheamă la înfiorare în fața răului şi la evitarea păcatului (Ravasi, I, p. 129); Septuaginta cu *mâniați-vă* interpretează moralizator, iar când e citat în Efeseni 4, 26, versetul e explicitat prin *să nu apună soarele peste mânia voastră*; aceeaşi linie moralizatoare la Ieronim (*Comm. in Epist. ad Ephesios*, PL 26, 510-511), care scuză izbucnirea de mânie cu condiția să nu dăinuie şi să nu devină obicei; Toma de Aquino, pe baza acestui text, afirmă că există şi o mânie legitimă, de dragul dreptății (*Summa*, II-a II-ae q. 158, 1). ♦ *în inimile voastre*: în limbaj biblic, *inima* simbolizează interioritatea omului întreg: minte, voință, sentimente. ♦ *căiți-vă*: **κατανύσομαι**, literal: *a simți o înțepătură dureroasă* (având şi o conotație de *tăcere încremenită*); de aici şi tema *străpungerii inimii* din literatura creştină ascetică”[9].
Dacă nu se cuvine să păstrăm mânie față de semeni, e îngăduit şi chiar se impune să ne mâniem asupra gândurilor necurate strecurate în noi de vrăjmaş: „Față de astfel de gânduri foloseşte şi aprinderea mâniei, pornită împotriva dracului. De această mânie se teme el mai mult, când se aprinde împotriva acestor gânduri şi îi strică planurile. Ea dă sufletului în ispite o folositoare doctorie”[10]. „Mânia împotriva şarpelui este în noi prin fire, dar noi ne folosim de ea împotriva aproapelui”[11]. „Atunci când această putere a sufletului este exercitată împotriva demonilor şi a păcatelor, capătă forma unei mânii virtuoase, înțeleaptă şi sfântă, cea despre care vorbeşte Psalmistul”[12]. Poruncile dumnezeieşti nu ignoră slăbiciunea firii noastre: „Nu ne porunceşte să nu ne mâniem, ci este îngăduitor cu firea, pe care omul n-o poate întâmpina, dar poate s-o domolească. Deci chiar dacă ne supărăm, simțământul nostru să-şi aibă mişcarea potrivit firii, să nu păcătuiască împotriva firii”[13]. „Adică aprindeți mânia asupra patimilor voastre şi asupra gândurilor rele şi nu păcătuiți săvârşind cele puse de ele în minte. […] Atunci când vin în inima voastră gândurile cele rele, scoateți-le afară cu mânie, iar după ce le veți fi scos, aflându-vă ca pe un pat al liniştii sufletului, pocăiți-vă”[14]. „Căci aşa se câştigă o deprindere morală: meditând omul la cele ale zilei, ca să ajungă la simțire în liniştea nopții şi să se poată plânge pentru cele ce a păcătuit”[15]. „*Căiți-vă de cele ce ați grăit în inimile voastre în aşternuturile voastre*! Pedepseşte-ți cumplit sufletul pentru mici păcate, ca să nu

săvârşeşti păcate mari. Dacă faci lucrul acesta în fiecare zi, vei sta cu îndrăznire în faţa acelui înfricoşător scaun de judecată”[16]. „Nimeni nu este vrednic de mângâiere cerească, dacă nu se deprinde sârguincios cu sfânta înfrângere a inimii. Dacă vrei să ai o inimă înfrântă, intră în cămara ta şi înlătură zarva lumii, precum este scris: *În aşternuturile voastre, smeriţi-vă*!”[17]. „Uneori se prefac şi patimile mici în păcate puternice, şi ne întinează greu dacă nu sunt oprite de noi, ci îşi fac înaintarea spre mai rău, în mod liber şi fără nici o opunere. De pildă, de se mânie cineva uşor şi a fost cuprins de această patimă, să o înfrângă cu blândeţe, ca nu cumva greşeala cea mică, crescând, să ducă pe încetul la o vină de moarte pe cei ce suferă de ea”[18].

5: **Jertfiţi jertfa dreptăţii şi nădăjduiţi în Domnul.**

Se cere dreptatea ca jertfă; e o anticipare a încetării jertfelor sângeroase ale Vechiului Testament, care n-au adus izbăvire nimănui, fiind doar tipuri ale Jertfei Mântuitorului (şi având, astfel, valoarea lor). Sau, „în lumina învăţăturilor profeţilor, e vorba de cultul unit cu respectarea Legii (mai exact, cu împlinirea voinţei lui Dumnezeu)”[19].

6: **Mulţi zic: „Cine ni le va arăta nouă pe cele bune?”**

Însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale, Doamne;

„Grecescul **prosopon** înseamnă nu numai *faţă*, ci şi *persoană* (ca în expresia *faţă bisericească*). Tâlcuirea duhovnicească a versului: Lumina persoanei lui Dumnezeu a fost însemnată (întipărită, pecetluită) în om prin aceea că el a fost făcut după chipul Creatorului, dar şi prin aceea că, mai târziu, a primit *însemnarea* botezului şi pecetea Duhului Sfânt, devenind astfel *fiu al luminii* (Luca 16, 8; I Tesaloniceni 5, 5)”[20]. „Lumina este un puternic simbol teologic, trimiţând simultan la transcendenţa lui Dumnezeu şi la manifestarea prezenţei Lui. În Psaltire, *lumina* şi *faţa lui Dumnezeu* sunt adesea asociate”[21].

„Psalmistul zice la început că mulţimea mărgineşte binele la cele aparente şi crede că este bine numai ceea ce omul simte cu simţurile trupului. […] Însă cel ce are în vedere virtutea, acela disprețuieşte judecata aceasta despre bine, fiindcă este servilă. Aşa unul vede binele în lumină şi aşa se arată veselia cea înaltă şi dumnezeiască. Vorbeşte despre o astfel de lumină, care radiază de la faţa lui Dumnezeu, lumină a cărei natură mintea nu o poate pricepe. […] Considerând faţa lui Dumnezeu cu anumite trăsături, mi se pare că Proorocul n-a înţeles altceva prin aceste trăsături decât virtuţile”[22]. „Dar cine este lumina feţei Tatălui, dacă nu strălucirea slavei şi chipul lui Dumnezeu Cel nevăzut, în care se vede şi se preaslăveşte Tatăl, precum El Însuşi Îl preaslăveşte pe Fiul Său”[23]. „Ce este faţa lui Dumnezeu-Tatăl, a cărei lumina s-a însemnat peste noi? Fără îndoială, Fiul lui Dumnezeu Unul-Născut, chipul Lui neschimbat. De aceea a spus: *Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl* (Ioan 14, 9). Şi: *s-a însemnat peste noi* Îl arată de un chip cu El, întipărind prin Duhul Său lumina Sa în cei ce cred în El, ca şi ei să fie dumnezei asemenea Lui şi fii ai lui Dumnezeu”[24]. „Aceasta se întâmplă mai ales celor în care cunoştinţa lucrează întru multă simţire şi încredinţare, ca să fie feriţi de toată slava deşartă şi mândria şi să poată primi, cu multă smerenie, pecetea frumuseţii dumnezeieşti”[25]. „Mintea celor mulţi zăcând, din nepricepere, în împărţire şi fiind sfâşiată de cele multe, nu cunoaşte Binele, adică pe Unul simplu, nici nu-L caută, nici nu se îndeletniceşte cu El”[26]. „Căci am fost pecetluiţi de Duhul Sfânt spre asemănarea feţei Tatălui, adică a Fiului”[27]. „Cine se va sătura de negrăita Ta frumuseţe, cine se va umple de necuprinderea Ta? Cine va umbla în chip vrednic de poruncile Tale (Luca 1, 6) şi va vedea marea şi minunata lumină a feţei Tale, lumină ce nu poate

fi cuprinsă în întregime în această lume grea şi întunecată şi care – o, străină minune – ridică pe cel care o vede cu trupul din lume!”[28].

7: **dat-ai bucurie în inima mea mai mult decât în ei**
când roada lor de grâu, de vin şi untdelemn s-a înmulțit.

„Împărtăşirea de lucrarea tainică şi legătura sufletului cu Dumnezeu întru sfinţenie şi unirea minții cu Domnul prin dragostea cea negrăită, li se întâmplă celor învredniciți, în rugăciune”[29]. „Într-adevăr, bucuria veşnică este *turnată* în inima acelora în care se află Duhul Sfânt. Acest Duh Sfânt Mângâietor este trimis de Fiul, nu ca slujitor, cum au fost trimişi îngerii sau profeții sau apostolii, ci aşa cum se cuvine să fie trimis de Înțelepciune şi Adevăr Duhul lui Dumnezeu Care are o fire nedespărțită de această Înțelepciune şi de acest Adevăr”[30].

8: **În pace de-ndată mă voi culca şi voi adormi,**
că Tu, Doamne, osebit m-ai aşezat întru nădejde.

E vorba despre adormirea întru Hristos, sau mutarea la pacea zilei a opta. La fel, „Părinții au interpretat acest verset ca prevestind moartea şi învierea lui Hristos”[31].

---

[1] BBVA, p. 622
[2] למנצח
[3] נגיות
[4] PSALM, p. 372
[5] SEP 4/I, p. 47
[6] SEP 4/I, p. 47
[7] Origen, *Despre rugăciune*, XXX, 1
[8] BBVA, p. 623
[9] SEP 4/I, p. 48
[10] Evagrie Ponticul, *Capete despre deosebirea patimilor şi a gândurilor*, 15
[11] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXVI, 41
[12] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete*, I, 15
[13] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXIII, 60
[14] Sf. Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, IV
[15] Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, II, 22
[16] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XLII, 4
[17] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, I, XX, 5
[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XV
[19] SEP 4/I, p. 48
[20] BBVA, p. 623
[21] SEP 4/I, p. 48
[22] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 4
[23] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXIX, 7
[24] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 8

[25] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic*, 94

[26] Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, 32

[27] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V

[28] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, IX

[29] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Sfântul Macarie Egipteanul*, 18

[30] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, II, 25

[31] SEP 4/I, p. 49

PSALMUL 5 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David, pentru cea care a dobândit moştenirea.

Psalmul 5 este „un psalm de dimineață concentrat asupra Templului ca loc al prezenței lui Dumnezeu (v. 7). Evocarea dimineții se leagă de ritualul de la Templu, după rugăciunea de noapte sau chiar după ce credinciosul şi-a petrecut noaptea în Templu (cf. Psalmul 3). Au dreptul să-şi afle scăparea în templu cei nevinovați şi asupriți (vv. 11-12), dar călcătorii de lege, care aici sunt cu precădere mincinoşii, calomniatorii, cei vicleni, nu sunt primiți în fața lui Dumnezeu (vv. 4-6). Este şi o cerere de ajutor”[1].

„Cuvintele introductive: Dirijorului i se dă indicația că psalmul trebuie interpretat cu**nekhilot**[2], care erau probabil nişte instrumente de suflat. Numele acestui instrument este redat în Septuaginta prin cuvântul **κληρονομούση** [**klironomusi**] (*moştenitoare*). Această nefericită traducere se datorează faptului că traducătorii *Septuagintei*, neştiind despre ce instrument era vorba, au tradus orientându-se după rădăcina cuvântului: **n-kh-l**, cu sensul de *a moşteni*”[3]. „Pornind de la titlul psalmului, Augustin îl interpretează în cheie ecleziologică şi eshatologică: prin Hristos, Biserica Îl primeşte pe Dumnezeu şi moşteneşte pământul; ea se roagă aici să-i fie dat să străbată prin tot răul care este în lume şi să ajungă la Dumnezeu”[4].

1: **Graiurile mele ascultă-le, Doamne,**
înțelege-mi strigarea!

2: **Ia aminte la glasul rugăciunii mele,**
Împăratul meu şi Dumnezeul meu,
căci Ție mă voi ruga, Doamne!

„*Împăratul meu*: în Biblie, Dumnezeu este adevăratul rege al lui Israel şi al întregului pământ”[5].

Rugăciunea aceasta o vom lega de indicația *pentru sfârşit* din titlu. Mai cu seamă în momentul judecății avem nevoie să fim ascultați; iar de vom fi ascultați atunci, înseamnă că şi sfârşitul ne-a găsit vrednici de a fi *auziți* de Dumnezeu.

3: **Dimineața vei auzi glasul meu,**
dimineața voi sta înaintea Ta şi Tu mă vei vedea.

„După Grigore al Nyssei, dimineața este timpul purificării sufletului, al biruinței luminii asupra întunericului (2,XI). ♦ […] Pentru a ne ruga, n-avem nevoie de cuvinte şi nici de gesturi; trebuie doar să ne golim spiritul de orice altă grijă şi să-L aşteptăm pe Dumnezeu consacrându-I toată atenția, până când va veni să ne viziteze sufletul, intrând prin toate porțile şi căile, chiar şi ale simțurilor (*Omilia* 33, 1-3 atribuită lui Macarie)”[6].

Sfântul Ciprian al Cartaginei vede indicată aici rugăciunea de dimineață[7]. „Căci răsărind în mintea noastră zorile dreptății, adică Hristos, şi aducând în inimile noastre lumina spirituală, vom sta în fața Lui plini de strălucire prin bunătatea în toate şi ne vom arăta vrednici de privirea Lui”[8]. Ne putem gândi, însă, şi la dimineața Învierii: „căci atunci s-a luminat ca de ziuă şi a răsărit lumina spirituală, alungând întunericul vechii noastre neştiințe şi împrăştiind negura ce stătea peste inimile tuturor ca o noapte”[9].

4: **Că Tu nu eşti un dumnezeu care vrea fărădelegea,**

nici va locui cu Tine cel ce doreşte răul;

„Totuşi, chiar zăcând noi răniți la pământ, să chemăm pe Domnul nostru, Cel ce poate să oblojească rănile noastre”[10].

5: **nelegiuiții nu vor rămâne în preajma ochilor Tăi,**

urâtu-i-ai pe toți cei ce lucrează fărădelege;

Cel ce lucrează păcatul e pedepsit încă de aici, prin aceea că nu se află sub *privirea*Domnului.

6: **pe cei ce grăiesc minciuna Tu îi vei da pierzării,**

pe omul ucigaş şi viclean îl urăşte Domnul.

„Fericitul Ieronim crede că omul păcătos (ucigaş, viclean), deşi urât de Dumnezeu, rămâne încă viu (deci, capabil de pocăință şi îndreptare), pe când omul minciunii, care nu e altcineva decât ereticul, e destinat pieirii, adică unei condamnări sufleteşti definitive, ca unul care se nimiceşte pe sine şi-i atrage şi pe alții către pieire”[11].

„Nimeni dintre cei sănătoşi la minte să nu-şi închipuie că păcatul minciunii e unul mic. Duhul Sfânt a rostit o judecată înfricoşătoare împotriva ei”[12]. Cel ce întotdeauna grăieşte minciuna este diavolul şi duhurile răutății: „Dracii slăbesc când prin împlinirea poruncilor se micşorează şi patimile în noi; şi pier când sunt stinse cu totul prin nepătimirea sufletului, nemaiaflându-le pe acelea, prin care se găseau în suflet şi îl războiau”[13].

7: **Dar întru mulțimea milei Tale voi intra în casa Ta,**

în frica de Tine mă voi închina spre locaşul Tău cel sfânt.

Vestire a Bisericii.

„*Mila*, gr. **ελεος**: corespunde adesea ebr. **hesedh** care se referă la o atitudine de bunăvoință, de afecțiune, ce intră în cadrul relațiilor stabile, chiar instituționalizate (între Dumnezeu şi om, între suzeran şi vasal, dar şi între fiu şi tată etc.); de la cel mai mic spre cel mai mare, poate fi respect, pietate; de la cel mai mare spre cel mai mic – ocrotire, ajutor, iertare. ♦ *Casa Ta*, în paralelism cu *sfântul Tău locaş* (ebr. literal:*templul sfințeniei Tale*), face parte din vocabularul referitor la Templu. În acest context,*calea* (v. se poate referi şi la drumul de acces la Templu. ♦ *întru frica Ta*: frica de Dumnezeu este o componentă esențială a sentimentului religios: respect, uimire, adorație, grija de a nu-L supăra”[14].

8: **Din pricina vrăjmaşilor mei, Doamne, călăuzeşte-mă întru dreptatea Ta,**

calea Ta fă-o dreaptă înaintea mea.

Vrăjmaşii *strâmbă* căile noastre, întinzând capcane; avem permanent nevoie de ajutorul cel de sus, spre a nu cădea în acestea.

9: **Că-n gura lor nu este adevăr,**

inima lor e deşartă,

gâtlejul lor, mormânt deschis,
cu limba lor lucrează viclenii.
Orice om, într-o măsură, se poate recunoaşte în acest portret: „Vai nouă, că am ajuns la cele din urmă dintre rele, căci spune-mi mie care dintre noi nu e părtaş al relelor pomenite?”[15].
10: **Judecă-i, Dumnezeule;**
surpă-i din gândurile lor,
pentru mulțimea răutăților lor alungă-i afară,
că ei, Doamne, Te-au amărât.
Din nou, Psalmistul pare a se referi mai cu seamă la duhurile vrăjmaşe. „Asemenea apeluri la răzbunarea divină împotriva duşmanilor lui Dumnezeu sau ai credinciosului sunt frecvente în psalmi, exprimând nevoia de dreptate; experiența avea să arate însă că dreptatea nu se realizează imediat, punându-l astfel pe om în fața misterului dreptății transcendente a lui Dumnezeu (cf. Iov), pentru ca, mai apoi, Noul Testament să-l îndemne la iubirea de duşmani (Matei 5, 43-48). Purificate de resentimente personale, respectivele apeluri din psalmi rămân, pentru Biserică şi pentru orice creştin, expresia aceleiaşi nevoi de dreptate, în fața puterilor răului, care nu încetează să acționeze în lume”[16].
11: **Şi se vor veseli toți cei ce nădăjduiesc întru Tine;**
ei în veac se vor bucura, Tu Te vei sălăşlui întru ei
şi toți cei ce iubesc numele Tău întru Tine se vor lăuda.
Tu Te vei sălăşlui întru ei: „Textul Masoretic: *Tu le vei fi sălaş* (apărător, ocrotitor, adăpost). Aici însă e vorba de omul care devine sălaş al lui Dumnezeu (theofor); textul prefigurează misterul euharistic şi calea omului spre îndumnezeire”[17].
12: **Că tu pe cel drept îl vei binecuvânta, Doamne,**
cu pavăza bunăvoinței ne-ai încununat.
„Iar cununa bunătății este credința curată, împodobită cu cuvintele înalte ale dogmelor şi cu cugetările duhovniceşti, ca cu nişte pietre prețioase şi încoronând mintea iubitoare de Dumnezeu ca pe un cap. Sau, mai bine, cununa bunătății este Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu, care cu felurimea modurilor Providenței şi Judecății, adică prin înfrânarea de la patimile de bunăvoie şi prin răbdarea celor fără de voie, înconjoară mintea ca pe o frunte şi, prin împărtăşirea harului îndumnezeirii, face mintea mai frumoasă decât pe sine însuşi”[18]. „Vorbind despre noi, cei împodobiți de strălucire prin credință, să ne lăudăm aşadar în Hristos noi, cei mântuiți, şi pe El să-L avem *scut al bunei voiri*”[19].

---

[1] SEP 4/I, p. 49
[2] נחילות
[3] PSALM, p. 373
[4] SEP 4/I, p. 49
[5] SEP 4/I, p. 49
[6] SEP 4/I, p. 49
[7] Cf. *Despre Rugăciunea domnească*, XXXIV
[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V

[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[10] Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, IX, 12

[11] BBVA, p. 623

[12] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XII, 2

[13] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 122

[14] SEP 4/I, p. 50

[15] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 32

[16] SEP 4/I, p. 50

[17] BBVA, p. 624

[18] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 65

[19] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, III

PSALMUL 6 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David, printre cântările pentru Octavă.

„Psalmistul este în acelaşi timp pătruns de teama judecății lui Dumnezeu şi înflăcărat deiubirea divină. Dorința de a se împăca cu Dumnezeu nu rabdă întârziere: el îşi adună puterile şi cheamă în ajutor milostivirea divină (*Expositiones* la cei şapte psalmi de pocăință, atribuite o vreme lui Grigore cel Mare). Tradiția creştină a grupat laolaltă şapte psalmi pe care i-a numit *de pocăință* (6, 31, 37, 50, 101, 129, 142)”[1].

„Cuvintele introductive: La începutul acestui verset i se indică dirijorului că psalmul trebuie cântat *după şminit* (**al hashminit**[2]). Acest termen obscur, de natură muzicală sau literară, a fost tradus textual în Septuaginta **υπερ της ογδόης** (*pe a opta*) şi în Biblia 1688 *pentru a opta*”[3].

„Fericitul Augustin tâlcuieşte: Octava (într-un fel, ziua a opta) nu poate fi altceva decât veşnicia de după sfârşitul veacurilor. Dacă timpul e repetarea ritmică a celor şapte zile, cea de a opta înseamnă ieşirea din timp, trecerea existenței dincolo de cronologie”[4]. „Grigore al Nyssei (35): Începutul veşniciei este numit *ziua a opta*, pentru că urmează după timpul ce cade sub simțuri, al cărui ciclu este de şapte. Titlul ne sfătuieşte să nu privim la timpul de față, ci la ziua […] când învierea va schimba condiția firii noastre, când timpul trecător va înceta şi va urma ziua a opta, veşnicia viitoare, care formează în întregime o singură zi, luminată de Soarele dreptății, Răsăritul fără de apus”[5].

1: **Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri,**

nici cu urgia Ta să mă cerți.

„Prin mânia şi iuțimea lui Dumnezeu profetul vrea să arate cât va fi de cumplită pedeapsa oamenilor păcătoşi (ştia doar că Dumnezeirea este lipsită de patimă)”[6].

2: **Miluieşte-mă, Doamne că sunt neputincios;**

vindecă-mă, Doamne, că oasele mele s-au tulburat,

„În neputința limitelor sale, omul ştie că nu se poate salva prin el însuşi şi că are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu”[7].

„Care oase ale proorocului s-au tulburat? Se vede că armonia sufletului şi statornicia cugetului s-au zguduit şi vindecarea pe care o cere o exprimă prin liniştirea oaselor lui”[8].

3: **şi sufletul mi s-a tulburat foarte;**

dar Tu, Doamne, până când?

Sensul: Până când zăboveşti a-mi veni în ajutor?

4: **Întoarce-Te spre mine, Doamne, izbăveşte-mi sufletul,**

de dragul milei Tale mântuieşte-mă.

Dreptatea lui Dumnezeu nu exclude mila. „*Întoarce-Te, Doamne*: chemare frecventă în Biblie, ca şi cum Dumnezeu, mâniat, s-ar fi îndepărtat de om. Unii Părinți interpretează pornind de la altă rugăciune, tot atât de frecventă: *Întoarce-mă şi mă voi întoarce* (în Ieremia şi în Psalmi), însemnând că, în convertire, primul impuls vine de la Dumnezeu. De exemplu, Augustin explică acest verset: Fă-mă să mă întorc: […] sufletul acesta nu a atins încă rugăciunea desăvârşită despre care este scris: *Mai înainte ca ei să fi sfârşit vorba, Eu voi zice: Iată-Mă* (Isaia 65, 24)”[9].

5: **Că nu din moarte Te va pomeni cineva;**

cine, în iad fiind, se va mărturisi Ție?

„Păcatul, a cărui plată este moartea (iadul), nu face altceva decât să-l separe pe om de Dumnezeu şi de lucrarea Duhului Sfânt, aruncându-l în imposibilitatea comunicării şi comuniunii”[10]. „Credința în învierea morților a apărut târziu în Vechiul Testament (Daniel 12; Cărțile Macabeilor). Până atunci se spunea despre cei morți că merg în*lăcaşul morților* (ebr. **şeol**; gr. *Hades*), definit mai mult neutru: acolo nu există nici cunoaştere, nici sentiment, nici răsplată, nici pedeapsă. ♦ Părinții s-au străduit să dea un sens spiritual acestor pasaje. De exemplu, Didim spune că aici e vorba de moartea păcatului, care desparte sufletul de viață. ♦ […] Grigore cel Mare: Dacă nu Te întorci, dacă nu smulgi sufletul meu, mă laşi în întunericul păcatelor, adică în moarte. După cum păcătosul ajunge din moarte în iad, aşa cade, din mulțimea păcatelor, în groapa deznădejdii […]. ♦ [*se va mărturisi*]: Ioan Gură de Aur spune: Sunt două feluri de*mărturisire*: recunoaşterea păcatelor proprii şi recunoaşterea binefacerilor lui Dumnezeu (*Ex. Ps.* 9)”[11]. Sensul, aici, e acela al aducerii de mulțumire, nu de mărturisire a păcatelor.

„Dacă lăsăm să treacă timpul acesta şi suntem smulşi dintr-o dată de aici, nici un folos nu vom avea de ne vom căi atunci”[12]. „Cel care nu şi-a spălat păcatele în viața de aici nu va găsi dincolo nici o mângâiere. Acesta este timpul nevoințelor, al întrecerilor, al luptelor”[13]. „Nu-i, oare, o mare prostie ca aceia care jelesc moartea trupului să plângă amar, cu toate că ştiu că nu vor învia pe mort cu plânsul lor, iar noi să nu plângem deloc un suflet mort, mai ales când ştim că de multe ori avem nădejde să aducem din nou la viață un suflet pierdut?”[14]. Psalmistul „nu vrea să spună că nu ne vom mărturisi în iad, că nu ne vom spune păcatele, ci că vom face asta în zadar”[15].

6: **Ostenit-am întru suspinul meu,**

în fiece noapte scălda-voi patul meu,

în lacrimi aşternutul mi-l voi uda.

„Nu te uita la David că a căzut ca să te trândăveşti, ci uită-te câte fapte de virtute a făcut după aceea, câte plângeri şi câtă căință prelungită zile şi nopți n-a arătat, dând drumul la izvoare de lacrimi, spălându-şi patul cu lacrimi şi îmbrăcându-se cu sac, pe lângă toate acestea”[16]. „Cel ce se plânge pe sine nu cunoaşte

trândăvia sufletului”[17]. „Mai existăşi o a şaptea iertare[18], dură şi încordată, prin pocăinţă, când păcătosul îşi spală*aşternutul său în lacrimi* […], când nu roşeşte a arăta preotului Domnului păcatul şi a cere leac”[19].

7: **Ochiul meu s-a tulburat de supărare,**

în mijlocul duşmanilor mei m-am învechit.

Versetele 7-8: „în sens literal, e descrisă suferinţa omului înconjurat de duşmani. Tradiţia creştină o referă însă şi la căinţa pentru păcate (cf. Grigore al Nyssei şi *Omilia* atribuită lui Macarie)”[20].

„Mocnind acesta (duhul mâniei) tăinuit în inima noastră şi orbind cu turburări întunecate ochii inimii, nu putem dobândi puterea de-a deosebi cele ce ne sunt de folos, nici pătrunderea conştiinţei duhovniceşti. De asemenea, nu putem păzi desăvârşirea sfatului bun şi nu ne putem face părtaşi vieţii adevărate, iar mintea noastră nu va ajunge în stare să privească lumina dumnezeiască”[21].

8: **Îndepărtaţi-vă de mine voi, meşteri ai fărădelegii,**

căci auzit-a Domnul glasul plângerii mele;

Iarăşi se referă la duhurile diavoleşti; nu sunt excluşi, însă, nici oamenii care fac voia acelora.

9: **Domnul mi-a auzit ruga,**

Domnul mi-a primit rugăciunea.

„În acest verset sunt folosite două cuvinte înrudite, dar cu înţelesuri specifice: în primul stih, **deisis** = rugă de mijlocire pentru alţii (cuvânt ce a dat numele icoanei *Deisis*, a Dreptului Judecător Care ascultă ruga Maicii Domnului pentru omenire); în cel de-al doilea, **prosevhe** = rugăciune în general, personală”[22].

10: **Să se ruşineze şi foarte să se tulbure toţi vrăjmaşii mei,**

acum, degrab să dea înapoi copleşiţi de ruşine!

„În efortul general de a oferi o interpretare spirituală chemărilor la răzbunare, Grigore cel Mare explică: De ar roşi [cerând iertare], la fel ca mine, toţi cei care au fost creaţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu […]. Sufletul nobil nu respinge umilirea când a păcătuit […]. Şi să se întoarcă la Dumnezeu foarte repede, căci Dumnezeu va veni în toiul nopţii, ca un fur (II Petru 3, 10)”[23].

„Nu se roagă împotriva celor ce uneltesc să-l păgubească în avutul lui, sau a celor ce-i tăgăduiesc miezuina (răzorul) ţarinii, sau a celor ce pun la cale vreun rău pe seama trupului său, ci a celor ce uneltesc împotriva sufletului său. Iar uneltirea împotriva sufletului nu e altceva decât voinţa de a-l înstrăina de Dumnezeu”[24].

---

[1] SEP 4/I, p. 51

[2] על־השמינית

[3] PSALM, p. 373

[4] BBVA, p. 624

[5] SEP 4/I, p. 51

[6] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre căinţă*, II, 4

[7] BBVA, p. 624

[8] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*

[9] SEP 4/I, p. 51
[10] BBVA, p. 624
[11] SEP 4/I, pp. 51-52
[12] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XLIII, 1
[13] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la* Facere, V, 2
[14] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 3
[15] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântări de laudă la Sfinți, E primejdios lucru…*, III
[16] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXVI, 8
[17] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XIII, 9
[18] Iertarea păcatelor se dobândeşte, conform acestui cuvânt, pe şapte căi, dintre care primele şase sunt: 1) prin botez; 2) primirea martiriului; 3) prinmiluire; 4) prin iertarea celorlalți; 5) prin întoarcerea unui păcătos de la rău; 6) prin prisos de iubire.
[19] Origen, *Omilii la Levitic*, II, 4
[20] SEP 4/I, p. 52
[21] Sf. Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, IV
[22] BBVA, p. 624
[23] SEP 4/I, p. 52
[24] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Rugăciunea Domnească*, I

PSALMUL 7 – Un psalm al lui David, pe care l-a cântat Domnului pentru cuvintele lui Huşai, fiul lui Iemeni.

„Psalmul oscilează între lamentația individuală şi jurământul cultual de nevinovăție de tipul celui prescris în Ieşirea 22, 6-10. Conține figuri de stil din sfera juridică şi militară, precum şi de vânătoare (*leu*, *groapă*)”[1].

„Cuvintele introductive: În mod curios, acest psalm nu este definit prin cuvântul**mizmor**[2] - *psalm*, ci printr-un termen obscur, de natură muzicală sau literară,**shiggaion**[3], derivat, se pare, din rădăcina triconsonantică **sh-g-h** cu sensul de *a greşi*. Aşadar, în loc de **mizmor ledavid** (*psalm al lui David*), găsim expresia **shiggaion ledavid**[4] (*shiggaion* al lui David). Această inconsecvență este ignorată de Septuaginta, care traduce **ψαλμός** (*psalm*). În ebraică **chush ben-yemini**[5] poate fi tradus în două feluri: *Cuş, fiul lui Iemini* şi, mai probabil, *Cuş Beniaminitul*, adică *Cuş din tribul lui Beniamin*. Acest personaj enigmatic a fost identificat de unii cu Saul, iar de alții cu Şimei, cel care l-a blestemat pe David”[6].

„Huşai este cel ce a salvat viața lui David când acesta se afla în război cu Abesalom, şi tot el i-a vestit regelui moartea fiului său (vezi II Regi 17-18). Totuşi, istoria nu-l numeşte *fiul lui Iemeni*, ci *Huşai Archianul*, Iemeni fiind un nume inexistent. Sfântul Ioan Gură de Aur crede că psalmistul i-a dat un nume simbolic: *fiul dreptei*, după fapta cea dreaptă pe care o săvârşise; exemple asemănătoare în Sfânta Scriptură: Iuda = *fiulpierzării* (Ioan 17, 12), diavolul = *fiul pierzării* (II Tesaloniceni 2, 3), omul primitor

=*fiu al păcii* (Luca 10, 6)”[7]. „Dacă reuşim să ne folosim de bunele sfaturi ale lui Husai, s-ar putea asigura un temei pentru mulțumirea pe care o aducem lui Dumnezeu”[8].

1: **Doamne, Dumnezeul meu, în Tine am nădăjduit,**

mântuieşte-mă de toți cei ce mă prigonesc şi izbăveşte-mă,

2: **ca nu cumva ei asemenea unui leu să-mi răpească sufletul,**

nefiind cel ce mântuieşte şi nici cel ce izbăveşte.

„În legătură cu dubla folosire a celor două verbe, *a mântui* şi *a izbăvi*: Omul se poate mântui şi prin puterea lăuntrică a propriei sale credințe (Luca 7, 50; Matei 8, 13), dar pentru izbăvire (eliberare din robie) are nevoie de cineva din afară care să-l răscumpere. Psalmistul se roagă să fie mântuit de dușmanii săi de acum, din această viață, şi izbăvit de cei ce în ceasul morții sale, la pragul trecerii în viața de dincolo – diavolii şi propriile sale păcate – se vor repezi, asemenea unui leu, să-i răpească sufletul. Aşadar, o lectură posibilă: Mântuieşte-mă de mulțimea celor ce mă prigonesc şi izbăveşte-mă, pentru ca să nu fiu răpit ca şi cum n-ar exista Cel-Ce-Răscumpără (Sfântul Ioan Hrisostom)”[9].

3: **Doamne, Dumnezeul meu, dac-am făcut eu aceasta,**

dacă-n mâinile mele e cumva nedreptate,

4: **dac-am răsplătit cu rău celor ce mi-au făcut mie rău,**

atunci gol să cad eu din fața vrăjmaşilor mei;

„Textul Masoretic: *Dac-am răsplătit cu rău celor ce mi-au făcut bine*”[10]. Septuaginta merge mai departe, anticipând preceptele evanghelice.

5: **vrăjmaşul să-mi prigonească sufletul şi să-l prindă,**

viața în lut să mi-o calce

şi slava să mi-o culce-n țărână!

„*Să cad din partea vrăjmaşilor mei deşert.* Ce este: *Să cad*? Până când stă cineva, are putere să se împotrivească vrăjmaşului său: loveşte şi e lovit, biruieşte şi e biruit; căci încă stă. Iar de va ajunge să cadă, nu mai poate, zăcând jos, să lupte cu vrăjmaşul său. Dar ne rugăm nu numai să nu cădem din partea vrăjmaşilor noştri, ci să nu cădem deşerți. *Deşert* este a nu mai avea în sine ceva bun, ca să se mai poată scula. Căci cel ce se scoală, poate să se îngrijească iarăşi de sine şi poate să intre iarăşi în luptă”[11]. „Sufletul păcătosului, care trăieşte după trup şi-i amestecat cu plăcerile trupului, se tăvăleşte în patimile trupului ca într-o mocirlă, iar vrăjmaşul calcă în picioare sufletul lui, îl murdăreşte şi mai mult şi caută să-l îngroape; se suie pe cel căzut, îl calcă la pământ cu picioarele, cu alte cuvinte calcă în trup viața celui ce a alunecat în păcat. Sfinții, avându-şi viețuirea în ceruri şi punându-şi faptele lor bune în vistieriile cele veşnice, au slava lor în ceruri; slava oamenilor pământeşti, însă, şi a celor ce trăiesc după trup se sălăşluieşte, spune Scriptura, în țărână”[12].

6: **Scoală-Te, Doamne, întru mânia Ta,**

înalță-Te pân-la hotarele dușmanilor mei;

scoală-Te, Doamne, Dumnezeul meu, cu porunca pe care ai poruncit-o,

Porunca pe care ai poruncit-o: „Textul Masoretic are *Tu ai poruncit judecata*. Theodor al Mopsuestiei parafrazează: Fă Tu însuți ce ai poruncit: ia apărarea celor asupriți”[13].

„Profetul se roagă sau ca taina învierii Domnului să lucreze la nimicirea păcatului oamenilor, sau se roagă pentru înălțarea pe cruce a Domnului, care avea să se săvârşească după ce răutatea dușmanilor avea să se

urce până la cea mai înaltă limită. […] Cuvintele acestea se pot referi la taina învierii Domnului. Profetul se roagă să se scoale Judecătorul, ca să pedepsească orice păcat, ca să se desăvârşească poruncile date nouă mai înainte”[14].

7: **şi adunare de popoare Te va înconjura,**
şi de dragul lor în înălțime Te vei întoarce.

„Pentru adunarea care Te înconjoară, pe care ai dobândit-o prin pogorârea cea după har şi prin întruparea Ta, întoarce-Te la înălțimea slavei, pe care o aveai înainte de a fi lumea”[15].

8: **Domnul va judeca popoarele;**
Doamne, judecă-mă după dreptatea mea
şi după nerăutatea de deasupra mea.

„Verbul *a judeca* are în Sfânta Scriptură mai multe înțelesuri: *a face dreptate, a pedepsi,a cerceta, a examina* (după anumite criterii), *a cumpăni, a cataloga*. În cazul de față, el înseamnă *a cerceta* circumstanțele prin care unui iudeu, unui elen sau unui scit, de exemplu, i se poate atribui o vină mai mare sau mai mică”[16].

Psalmistul cere o judecată conformă cu neputințele sale; însă dreptatea la care se poate ridica omul e cea a lui Dumnezeu făcut om. „Căci e măsurat după Dumnezeu modul dreptății omeneşti, oarecum fiind mai presus adică de cea a sfinților îngeri şi întrecând cu mult măsura noastră”[17].

9: **Isprăvească-se răutatea păcătoşilor,**
iar Tu îl vei călăuzi pe cel drept,
Tu, Cel ce pătrunzi inimile şi rărunchii, Dumnezeule!

„În sens biblic, inima este locaşul simțămintelor nobile, în timp ce rărunchii (măruntaiele) sunt sediul pasiunilor carnale”[18]. Dar, acestora din urmă, se poate robi şi *inima*.

„Scriptura, în multe locuri, socoate inima conducător al sufletului şi, tot aşa, în multe locuri, socoate rărunchii partea pasională a sufletului”[19]. „Dumnezeu nu priveşte fața din afară a celor zise sau făcute de noi, ci stările sufletelor şi scopul pentru care facem ceva din cele văzute, sau zicem ceva din cele cugetate, precum cei ce se deosebesc de cei ce vorbesc sau fac ceva, prin înțelegerea lor, văd mai bine înțelesurile cuvintelor şi sfârşiturile lucrurilor şi-şi fac judecăți fără greşeală despre ele”[20]. „Dracii nu cunosc inimile noastre, cum socot unii dintre oameni. Căci singurul cunoscător al inimii este Cel ce ştie mintea oamenilor şi a zidit inimile lor, pe fiecare deosebit. Dar ei cunosc multe din mişcările inimii, pe baza cuvântului rostit şi a mişcărilor văzute ale trupului”[21].

10: **Drept e ajutorul meu de la Dumnezeu,**
Cel ce-i mântuieşte pe cei drepți la inimă!

„*Drept la inimă* este cel care n-are mintea pornită spre exagerare, nici spre micşorare, ci se îndreaptă spre calea de mijloc a virtuții”[22].

11: **Dumnezeu, judecător drept şi tare şi îndelung-răbdător,**
mânia nu Şi-o aduce-n fiecare zi.

Sunt subliniate atât dreptatea, cât şi îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.

12: **Dacă nu vă veți întoarce, El sabia Şi-o va face să lucească,**
arcul Şi l-a încordat şi l-a pregătit

„Dumnezeul *arcaş* apare şi în Iov 16, 12-14. Unele versiuni au trecut *armele* pe seama păcătosului”[23].

„Dumnezeu nu amenință îndată cu lovituri, cu răni şi cu moarte, ci, cu sclipiri de arme, îi pregătește oarecum pentru apărare. Nu mușchii sunt cei ce încordează arcul lui Dumnezeu, ci puterea Lui pedepsitoare, care este când întinsă, când destinsă. Cuvintele acestea îl amenință pe păcătos că, dacă va stărui în păcat, îi sunt pregătite cele ce îl vor trimite la pedeapsă”[24]. Dar nici nu trebuie să vedem neapărat o amenințare aici, ci o făgăduință: „Căci Hristos S-a războit pentru noi cu *mână tare*. Şi a surpat începătorii, a biruit puteri, a surpat domnii şi pe cei de pe pământ, care erau prizonieri, i-a eliberat”[25].

13: **şi-n el a gătit unelte de moarte,**

săgețile Lui sunt gata pentru cei ce ard în mânie:

„Pentru Vasile cel Mare, săgețile lui Dumnezeu sunt îndreptate împotriva celor care primesc în ei săgețile aprinse ale Vrăjmaşului şi ard de patimi trupeşti”[26].

„Deci, oricine e obişnuit să cugete înțelept se va feri să jignească în vreo privință pe Bunul Dumnezeu. Căci faptul de a nu adăuga îndată celor ce greşesc împotriva Sa amenințarea mâniei nu-L face mai blând. Este bun, întrucât nu-Şi arată în fiecare zi mânia, dar, dacă nu ne vom întoarce, va face, precum s-a scris, să lucească sabia Lui şi va încorda arcul Său împotriva noastră, gătind uneltele morții noastre, adică tot felul de nenorociri dureroase şi de nesuportat”[27].

14: **Iată, s-a chinuit să nască nedreptate,**

a zămislit durere, a născut nelegiuire;

„Aici subiectul e subînțeles: omul rău. Verbele predicative sunt preluate din actul naşterii, dar nu în ordinea lor naturală: a zămisli, a avea dureri, a naşte, ci după o altă logică, pe care Sfântul Ioan Hrisostom o explică: poftele nebuneşti, repezi, provoacă spasme chinuitoare; nestăpânirea gândului rău zămisleşte durere; răutatea aprinsă în inimă naşte nelegiuire”[28].

„Pornirile nesocotite ale desfrânaților au fost numite dureri de naştere pentru că se nasc în suflet cu iuțeală şi durere. Cel care n-a ajuns stăpân pe gândurile sale rele în timpul unei astfel de porniri a zămislit durere; iar cel care prin fapte rele a aprins răutatea în inima sa a născut nelegiuire”[29].

15: **a deschis o groapă, şi a adâncit-o**

şi va cădea în groapa pe care a făcut-o;

E drumul pe care duce păcatul, cu consecințele sale firești.

16: **durerea lui se va întoarce pe capul său,**

pe creştetul său nedreptatea lui se va coborî.

Sfârşitul omului ce săvârşeşte răutatea e unul pe măsură.

17: **Lăuda-voi pe Domnul după dreptatea Lui**

şi voi cânta numele Domnului Celui-Preaînalt.

Lăudat în alte locuri ca bun, aici e subliniată dreptatea lui Dumnezeu, fără a despărți dreptatea de bunătatea Sa.

[1] SEP 4/I, p. 53

[2] מזמור

[3] שיגיון

[4] שיגיון לדוד

[5] כוש בן־ימיני

[6] PSALM, p. 373

[7] BBVA, p. 625

[8] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 11

[9] BBVA, p. 625

[10] BBVA, p. 625

[11] Ava Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, VIII, 4

[12] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, II, 3

[13] SEP 4/I, p. 53

[14] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, II, 3-4

[15] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la* Psalmi, II, 4

[16] BBVA, p. 625

[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI

[18] BBVA, p. 625

[19] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, II, 6

[20] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 133

[21] Evagrie Monahul, *Capete despre deosebirea patimilor şi a gândurilor*, 27

[22] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, II, 7

[23] SEP 4/I, p. 54

[24] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, II, 7

[25] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XI

[26] SEP 4/I, p. 54

[27] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI

[28] BBVA, p. 626

[29] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, II, 8

PSALMUL 8 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David privitor la teascurile de vin.

„Pornind de la contemplarea celor create, omul îşi înalţă gândul la măreția Creatorului. La această măreție e făcut părtaş şi omul, fiindcă Dumnezeu se pleacă spre el şi îi poartă de grijă şi lui i-a supus întreaga creație (cf. Facerea 1, 28; 9, 1-3)”[1].

„Cuvintele introductive: La începutul textului i se indică dirijorului că psalmul trebuie cântat *după ghittith* (**al-haghittit**[2]). Acest termen obscur, de natură muzicală sau literară, pare să provină din aceeaşi

rădăcină triconsonantică (**g-t-t**) ca şi cuvântul **gat** –*teasc*. De aceea, expresia mai sus amintită a fost tradusă în Septuaginta ca **υπερ των ληνων** (*pe teascuri*), iar în Biblia 1688 *pentru teascuri*"[3].

„Titlul acestui psalm nu acoperă conținutul, deoarece nicicum nu e vorba de teascuri. Aşadar, el este un simbol profetic asupra Bisericii: aşa cum prin treier grâul se separă de pleavă şi cum prin tescuire se separă vinul de ciorchine, tot astfel în Biserica luptătoare se aleg cei buni de cei ce rămân prea mult legați de lume (Fericitul Augustin)"[4]. Sau, „*pentru teascuri* vrea să însemneze *sfârşitul*; or, sfârşitul luptelor e desigur iarăşi o biruință"[5].

1: **Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele Tău în tot pământul!**
Că măreția Ta s-a înălțat mai presus de ceruri.
Măreția lui Dumnezeu depăşeşte toată slava creației.

2: **Din gura pruncilor şi a celor ce sug Ți-ai pregătit laudă,**
din pricina vrăjmaşilor Tăi,
ca să-i nimiceşti pe duşman şi pe răzbunător.
Primul stih a fost citat de Mântuitorul Hristos cu prilejul Intrării Sale triumfale în Ierusalim, aplicându-l copiilor care-L aclamau (Matei 21, 16). *Pe duşman şi pe răzbunător*: „literatura rabinică şi Părinții Bisericii văd aici şi o aluzie la îngerii căzuți (cf. Facerea 6)"[6].

3: **Când privesc cerurile, lucrul mâinilor Tale,**
luna şi stelele pe care Tu le-ai întemeiat:
„Aceste din urmă cuvinte Îl arată Creator al universului"[7]. „Nu avem nici înțelegerea exactă a creației. Şi acesteia nu-i ai decât umbrele şi rațiunea îngroşată din ele, căci nu le vezi acum (rațiunile ei), ci le vei vedea cândva. Dar mult mai presus de acestea este firea neînțeleasă şi necuprinsă, care este mai înaltă decât acestea şi din care sunt toate"[8]. „Facerea lumii este numai opera voinței Lui. Singur El a făcut-o, pentru că singur El este cu adevărat Dumnezeu. Prin simpla Sa voință creează şi la simpla Sa voie urmează cele ce se fac"[9]. Biblia 1988 are: *Când privesc cerurile, lucrul mâinilor Tale, luna şi stelele pe care Tu le-ai întemeiat, îmi zic*:

4: **Ce este omul, că-Ți aminteşti de el?**
sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?
„*Omul* semnifică prototipul speciei umane (Biblia de Ierusalim îl traduce prin *Adam*) sau omul ca specie, în timp ce *fiul omului* (denumire ce nu-i poate fi atribuită lui Adam, de vreme ce el nu s-a născut din alt om) semnifică omul individual. Versetul are ecou în cartea lui Iov (7, 17-18), într-o parafrază din care nu lipseşte ironia"[10]. „*Vizita lui*Dumnezeu e o temă biblică importantă: ea aduce viață şi binecuvântare (*e. g*. Facerea 18), dar poate fi şi pedepsirea celor care se încăpățânează în păcat. Omul trebuie să vegheze pentru a nu pierde clipa în care e *cercetat* de Dumnezeu (cf. Luca 19, 44)"[11].

5: **Micşoratu-l-ai pentru-o clipă mai prejos de îngeri,**
cu slavă şi cu cinste l-ai încununat
„Ebraică: *Făcutu-l-ai cu puțin mai prejos decât un zeu*. Apostolul Pavel va raporta întregul text din versetele 5 şi 6 la Iisus Hristos, citând însă după Septuaginta (Evrei 2, 6-8), unde sensul temporal *pentru scurtă vreme* (pe durata întrupării *Fiului Omului*) e preferat celui spațial-calitativ din Versiunea Ebraică"[12].

„Trimițându-L pe [Fiul] pe pământ [Tatăl] L-a micşorat cu puțin față de îngeri, urmând totuşi să-L încununeze cu slavă şi cinste când Îl va primi din nou la Sine în ceruri”[13]. Tot de aici, este evident că Hristos nu este înger sau creatură, după cum rezultă destul de limpede şi realitatea celor două firi ale Sale (cea omenească fiind asumată prin întrupare): „Cum va trece El drept înger, de vreme ce a fost micşorat față de îngeri?Pentru că este om în măsura în care este trup, şi suflet, şi Fiul Omului. Însă în măsura în care este duhul lui Dumnezeu şi puterea Celui Preaînalt nu poate fi aşezat mai prejos decât îngerii, desigur, ca Dumnezeu şi Fiu al lui Dumnezeu”[14].

6: **şi l-ai pus peste lucrul mâinilor Tale,**
pe toate le-ai pus sub picioarele lui,

„Scriptura nu vorbeşte în acest text de Domnul, deşi şi El purta trup, ci de gnostic, de omul desăvârşit, care este mai mic decât îngerii, datorită şi timpului şi îmbrăcămintei”[15].

7: **oile şi boii, da, totul,**
chiar şi fiarele câmpului,
8: **păsările cerului şi peştii mării,**
cele ce străbat cărările mărilor.

Omul a fost zidit ca stăpânitor peste cele create; şi după cădere, într-o măsură, el stăpâneşte peste acestea, deşi adeseori se vede stăpânit de ele. Omul restaurat în Hristos redevine stăpân peste cele create, din voia Împăratului întregii zidiri.

9: **Doamne, Dumnezeul nostru, cât de minunat este numele Tău în tot pământul!**

Tot pământul, sau întreaga zidire, are menirea de a preaslăvi pe Creator. „Pentru prima dată se întâlneşte în Psalmi refrenul, care, aici, marchează începutul şi sfârşitul, subliniind ideea principală”[16].

---

[1] SEP 4/I, p. 55
[2] על־הגתית
[3] PSALM, p. 373
[4] BBVA, p. 626
[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 11
[6] SEP 4/I, p. 55
[7] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, VII, 2
[8] Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, II, 5
[9] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini*, 63, 3
[10] BBVA, p. 626
[11] SEP 4/I, p. 56
[12] BBVA, p. 626
[13] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XXIII, 5
[14] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XIV, 4-5
[15] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 8, 7
[16] SEP 4/I, p. 56

PSALMUL 9 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David cu privire la cele ascunse ale Fiului.

„Versiunea Ebraică a împărțit acest psalm în două părți: versetele 1-21 alcătuiesc Psalmul 9, în timp ce versetele 22-38 formează Psalmul 10. De aici, un decalaj între Textul Ebraic, care numără 151 de psalmi, şi între Septuaginta şi Vulgata, care numără în total 150 de psalmi. Firește, versiunea de față păstrează ordinea Septuagintei şi, prin ea, a tradiției românești”[1].

„Este un psalm de recunoştință pentru izbăvire şi de implorare a ajutorului lui Dumnezeuîmpotriva duşmanilor. Poate că este, la origine, psalmul exilaților care se întorc din Babilon: bucuria reîntoarcerii e umbrită de opoziția pe care o întâmpină din partea celor rămaşi în țară, care îi privesc ca pe niște intruşi. Peste toate, se afirmă încrederea în Domnul, care îi izbăveşte pe cei sărmani ai Săi. Aici (v. 10) se dă, poate, cea mai bună definiție a *săracilor Domnului*: cei care cunosc Numele Domnului, cei care-L caută pe Domnul şi îşi pun toată nădejdea în El […]. ♦ Chiril al Alexandriei vede în acest psalm o referire la venirea lui Hristos la plinirea timpurilor: biruința Lui definitivă asupra diavolului”[2].

„Cuvintele introductive: **al mut laben**[3] (*la moartea unui fiu*) ar putea fi o indicație despre prilejul cu care acest psalm trebuia cântat. Este totuşi posibil ca, şi în acest caz, să avem de a face cu o recomandare adresată dirijorului muzicanților: *după* [melodia folosită la] *moartea unui fiu,* referindu-se la o melodie cunoscută de toți şi întrebuințată în cântarea acestui psalm”[4].

Revenind la titlul din Septuaginta, „Fericitul Ieronim raportează acest titlu enigmatic (şi specific Septuagintei) la taina morții Fiului lui Dumnezeu, într-un text profetic, pe care traducătorii evrei care ne-au dat Septuaginta l-au intuit prin revelație, dar pe care n-au cutezat, la vremea lor, să-l exprime”[5]. „Titlul îți dă ca lumină cuvântul care scrutează tainele cunoaşterii lui Dumnezeu: cea mai însemnată este credința în Fiul (Grigore al Nyssei, 35)”[6].

1: **Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea,**
spune-voi toate minunile Tale;

Nu atât Taina Mărturisirii e amintită aici, cât nevoia sufletului cuvios de a preamări lucrările lui Dumnezeu şi, prin ele, pe Autorul lor. Dar, noi nu putem aduce preamărire deplină. „Origen consideră că numai Mântuitorul poate face aceasta, pentru că numai El cunoaşte tainele lui Dumnezeu”[7].

2: **mă voi veseli şi mă voi bucura de Tine,**
cânta-voi numele Tău, Preaînalte!

Bucuria însoțeşte, chiar şi în încercări, sufletul dreptului.

3: **Când se vor întoarce vrăjmaşii mei,**
slăbi-vor şi vor pieri de dinaintea feței Tale,

„Duşmanul care va fi nimicit de Dumnezeu este, în cele din urmă, moartea (cf. I Corinteni 15, 26; Origen; Eusebiu; Augustin)”[8].

„Dracii slăbesc când, prin împlinirea poruncilor, se micşorează patimile în noi şi pier, când sunt stinse cu totul prin nepătimirea sufletului, nemaiaflându-le pe acelea prin care intrau în suflet şi îl războiau”[9].

4: **că Tu mi-ai făcut mie judecata şi dreptatea,**

şezut-ai pe scaun, Tu, Cel ce judeci după dreptate.

E anticipată pacea eshatologică.

5: **Tu i-ai mustrat pe păgâni şi pierit-au necredincioşii;**

stins-ai numele lor în veac şi în veacul veacului;

„Augustin spune că se referă la *numele de păcătoşi şi de nelegiuiți* pe care Dumnezeu le şterge, dând fiecărui om un nume nou”[10]. Viziune valabilă doar pentru cei decişi să se unească cu Dumnezeu.

6: **vrăjmaşul a fost pân-la urmă lipsit de sabie, iar cetățile lui le-ai surpat;**

pierit-a pomenirea lui cu răsunet.

Toți vrăjmaşii Domnului pier într-o fundătură, puterea lor de moment fiind iluzorie.

7: **Dar Domnul rămâne în veac,**

întru judecată Şi-a pregătit scaunul

8: **şi lumea o va judeca întru dreptate,**

după îndreptar va judeca popoarele.

Popoarele vor fi judecate după *îndreptar*, însă diferit, funcție de cum au primit Revelația şi, riscăm să o spunem, de particularitățile fiecăruia. „Augustin şi Chiril al Alexandriei referă acest verset la Hristos, care, înviat, domneşte de-a dreapta Tatălui. Pentru Chiril,*judecător* este cel care are toată puterea”[11].

9: **Şi S-a făcut Domnul scăpare sărmanului,**

ajutor la vreme de necaz.

10: **Să nădăjduiască în Tine cei ce cunosc numele Tău,**

că nu i-ai părăsit pe cei ce Te caută pe Tine, Doamne!

11: **Cântați-i Domnului Celui ce locuieşte în Sion,**

faptele Lui vestiți-le între neamuri.

Faptele sau *lucrările* Domnului „se referă şi la creație, dar mai ales la *lucrarea mesianică* (Origen)”[12].

Suntem datori să aducem preamărire lui Dumnezeu şi pentru „ca faptele Domnului să nu fie judecate în chip nedrept”[13].

12: **Că Cel ce le caută sângele Şi-a adus aminte de ei,**

n-a uitat strigarea săracilor.

13: **Miluieşte-mă, Doamne, vezi-mi înjosirea din partea duşmanilor mei,**

Tu, Cel ce mă înalți din porțile morții,

Tonul implorator arată un suflet ce s-a smerit înaintea Domnului: „Smerenia este cunoaşterea de sine a fiecăruia în comparație cu Dumnezeu, Care e cauza făcătoare şi stăpânitoare a tuturor şi din care răsare afecțiunea oamenilor întreolaltă şi iertarea greşelilor celor ce ne-au greşit”[14].

14: **ca să vestesc toate laudele Tale**

în porțile fiicei Sionului;

veseli-mă-voi de mântuirea Ta!

„*Porţile fiicei Sionului*, în contrast cu *porţile morţii*. Prin *Sion* se înţelege Ierusalimul, cetatea care era socotită drept mama locuitorilor ei; aşadar *fiicele Sionului* = poporul Ierusalimului. De reţinut: nu se spune *la porţile*, ci *în porţile*, adică în interiorul cetăţii, acolo unde laudele aduse cu glas mare Domnului răscumpără tăcerea din Şeol”[15].

„Cuvântul numeşte *porţi ale morţii* pe cele ale păcatului, care duc la moarte şi pierzanie, precum dimpotrivă, prin *porţile Sionului*, indică faptele bune”[16].

15: **Căzut-au păgânii în groapa pe care-au făcut-o;**
în cursa aceasta pe care au ascuns-o s-a prins piciorul lor.

„Grecescul **ethni** (de la **ethnos**) se traduce fie prin *neamuri*, fie prin *păgâni*, în funcţie de context. Al doilea înţeles era: *ne-evrei*, adică toţi cei de alt neam decât fiii lui Avraam. Pavel a fost numit *apostolul neamurilor*, adică al păgânilor”[17].

16: **Cunoscut e Domnul când face judecată,**
pe păcătos îl prinde în faptele mâinilor lui.

17: **În iad întoarcă-se păcătoşii,**
toate neamurile care-L uită pe Dumnezeu!

„*Întoarcă-se păcătoşii în iad* ce este altceva dacă nu hotărârea din urmă şi osânda cea veşnică?”[18]. *Cunoscut e Domnul când face judecată* ar arăta că toţi L-au cunoscut pe Domnul, chiar şi înainte de venirea Mântuitorului, dar L-au uitat apoi, abătându-se la slujirea idolatră: „Negreşit L-au uitat pe Acela de Care îşi aminteau mai înainte; pe Acela pe Care-L cunoşteau înainte de a-L uita, pe Acela L-au părăsit. Era deci şi la neamuri o cunoaştere obscură despre Dumnezeu”[19].

18: **Că nu până-n sfârşit va fi uitat sărmanul,**
răbdarea săracilor în veac nu va pieri.

Scriptura nu laudă nicăieri sărăcia pur şi simplu, ci sărăcia în răutate, sau sărăcia asumată conştient, pentru dobândirea altor bunătăţi, netrecătoare.

19: **Scoală-Te, Doamne, să nu se întărească omul,**
păgânii să fie judecaţi în faţa Ta;

Scoală-Te: „Atanasie îl interpretează referitor la întruparea Domnului”[20].

„Omul, fiinţă orgolioasă, mai ales prin necredinţă”[21].

20: **pune, Doamne, legiuitor peste ei,**
ca să cunoască păgânii că oameni sunt.

„Păgânul, necredinciosul lipsit de evlavie şi bun simţ, pierde măsura şi nu-şi dă seama de limitele lui”[22]. „După Atanasie, profetul cere să vină mai curând ziua chemării neamurilor”[23].

21: **De ce, Doamne, stai Tu departe?**
De ce ne treci cu vederea la vreme de necaz?

„Dar Cel ce era despărţit de noi prin legea firii, considerat de toţi ceilalţi prin proprietatea şi superioritatea Sa de altă fire şi de neapropiat, S-a făcut ca noi când a suportat deşertarea de bună voie pentru noi”[24].

22: **Când se trufeşte necredinciosul, săracul se aţâţă;**
ei se prind în sfaturile pe care le ticluiesc.

„Trufia nelegiuitului îl poate face pe cel năpăstuit să-şi piardă şi el măsura şi să păcătuiască prin mânie”[25]. Astfel, un păcat al nostru stârnind şi păcatele altora, la judecată va fi privit după toate roadele pe care le-a adus în istorie.

23: **Că se laudă păcătosul cu poftele sufletului său,**
iar nedreptul pe sine se blagosloveşte.

E o tentație pentru om să fie îngăduitor cu sine şi să-şi justifice căderile. „Răul e socotit bine, păcătosul se laudă cu nelegiuirea sa (Chiril al Alexandriei)”[26].

24: **Păcătosul Îl întărâtă pe Domnul;**
Acesta nu-l va căuta după mulțimea mâniei Sale:
În fața lui nu este Dumnezeu.

E punctul de vedere al păcătosului care, tocindu-şi orice simț lăuntric, crede adesea că nu e văzut de Dumnezeu sau, simplu, se comportă ca şi când Acela n-ar fi.

25: **Spurcate sunt căile lui în toată vremea.**
De la fața lui lepădate sunt judecățile Tale,
(el crede) că peste toți dușmanii lui va stăpâni;
26: **că a zis în inima lui: „Nu mă voi clătina,**
nu-mi va fi mie rău cât va fi lumea”.

E un mod al păcătosului de a-şi alunga neliniştile proclamând, cu totul arbitrar, că nu-l poate ajunge nici un rău. Desigur, va afla în curând că s-a înşelat.

27: **Gura lui e plină de blestem, de amăreală şi vicleşug;**
sub limba lui, osteneală şi durere.
28: **Cu cei bogați el stă la pândă într-ascuns**
ca să-l ucidă pe cel nevinovat,
ochii lui stau țintă spre cel sărac;
29: **din ascunziş pândeşte ca leul din culcuşul său,**
pândeşte ca să-l apuce pe cel sărac,
pe sărac îl pândeşte ca să-l tragă la el.

Nu pare a fi aici vorba despre vreun om, fie acesta chiar cel mai păcătos, ci credem că e vorba despre duhurile răutății, care-l pândesc pe sărac, adică pe omul sărăcit în urma căderii, „şi nu ne pândeşte ziua, ci pe când se coboară noaptea”[27]. Cu alte cuvinte, atunci când suntem mai slabi (mai depărtați de Dumnezeu), va veni atacul.

30: **În lațul său se va smeri,**
se va pleca şi va cădea când îl va stăpâni pe cel sărman.

„Diavolul a alcătuit lui Hristos, drept cursă, moartea. Dar a fost umilit în însăşi cursa lui. Căci s-a nimicit moartea în moartea lui Hristos şi s-a desființat tiranul care nu se aştepta să cadă”[28].

31: **Că a zis în inima lui: „Dumnezeu a uitat,**
Şi-a întors fața, ca pân-la urmă să nu mă vadă…”.

Dorind să nu fie văzut de Dumnezeu, păcătosul ajunge chiar la a crede că se poate ascunde; sporind în perversitate, va nega cu totul existența lui Dumnezeu. Într-un fel, are dreptate: păcătosul, îndepărtându-se de Dumnezeu, sfârşeşte în a vieţui ca şi cum Acela n-ar exista.

32: **Scoală-Te, Doamne, Dumnezeul meu, înalță-se mâna Ta,**
nu-i uita pe săracii Tăi până în sfârşit!
Pare o rugăciune ce anticipează Învierea.

33: **De ce L-a întărâtat necredinciosul pe Dumnezeu?**
Pentru că a zis în inima lui: „Nu, El nu va cerceta!…”.
Pare vizată *nepocăința până la moarte*.
34: **Vezi, pentru că Tu înțelegi ca osteneala şi mânia**
să le iei în mâinile Tale;
că Ție Ți s-a încredințat sărmanul,
orfanului Tu i-ai fost ajutor.
Cel sărac, orfanului: „folosirea singularului arată că Dumnezeu are grijă de fiecare ca şi cum ar fi unic (Origen)”[29].
35: **Zdrobeşte brațul celui păcătos şi rău;**
păcatul său va fi căutat şi nu se va afla.
Nu se va afla: „a fost interpretat în două feluri: păcatul nu va fi găsit pentru că totul va fi purificat (Origen) sau păcătosul va fi dat pieirii (Ieronim, Augustin)”[30]. Susținem a doua variantă, prima fiind vădit apocatastazistă.
36: **Împărăți-va Domnul în veac şi în veacul veacului,**
voi, păgânilor, pieriți din pământul Său!
E anticipată biruința Bisericii sau, mai degrabă, Biserica triumfătoare.

37: **Dorința sărmanilor ai auzit-o, Doamne,**
auzul Tău a luat aminte la râvna inimii lor
„Biserica din neamuri s-a declarat gata îndată pentru dragostea fierbinte, pentru că mărturiseşte aceasta şi dumnezeiescul David, zicând despre turma cea din neamuri aceste versete”[31]. Astfel, prin *păgânii sortiți să piară din pământul sfânt* vom înțelege pe cei ce-L vor respinge pe Hristos.
38: **spre judecarea orfanului şi sărmanului,**
ca să nu se mai mândrească omul pe pământ.
E implorată dreptatea divină în toate aceste versete, dar, în surdină, e şi o anticipare a instaurării dreptății absolute în Împărăția lui Dumnezeu.

---

[1] BBVA, p. 627

[2] SEP 4/I, p. 56

[3] עלמות לבן

[4] PSALM, p. 374

[5] BBVA, p. 627

[6] SEP 4/I, p. 56

[7] SEP 4/I, p. 57

[8] SEP 4/I, p. 57

[9] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste*, II, 22

[10] SEP 4/I, p. 57

[11] SEP 4/I, p. 57

[12] SEP 4/I, p. 58

[13] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 51, 2

[14] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 36

[15] BBVA, p. 628

[16] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 36

[17] BBVA, p. 628

[18] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 33

[19] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 64, 6

[20] SEP 4/I, p. 58

[21] BBVA, p. 628

[22] BBVA, p. 628

[23] SEP 4/I, p. 58

[24] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, IV

[25] BBVA, p. 628

[26] SEP 4/I, p. 59

[27] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, V, 14

[28] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 1

[29] SEP 4/I, p. 60

[30] SEP 4/I, p. 60

[31] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III

PSALMUL 10 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„În faţa nedreptăţii şi violenţei, cel drept refuză fuga şi îşi pune toată nădejdea în Dumnezeu, care Îşi va manifesta puterea”[1].

1: **Spre Domnul am nădăjduit; cum de-i ziceți sufletului meu:**

„Mută-te în munți ca o pasăre!?”

„Muntele e loc de ascunziş, un loc de care însă psalmistul nu are nevoie, de vreme ce Îl are ocrotitor pe Domnul”[2].

2: **Că, iată, păcătoşii şi-au încordat arcul,**

gătit-au săgeți în tolbă
ca să-i săgeteze la întuneric pe cei drepți la inimă.
Vrăjmaşii mântuirii pândesc din întuneric, adică profită de momentele noastre de confuzie, şi şi-ar dori să ne robească inima, adică adâncul sufletului nostru.

3: **Că ei au stricat ceea ce Tu ai alcătuit;**
dar dreptul ce-a făcut?
„Ebraică: *Atunci când temeliile sunt nimicite,/ ce poate face dreptul*?"[3].
4: **Domnul este în locaşul Său cel sfânt,**
Domnul în cer Îşi are tronul,
ochii Lui spre cel sărac se-ndreaptă,
genele Lui îi cercetează pe fiii oamenilor.
„*Locaşul Său cel sfânt*: în Legea Veche, templul; în Legea Nouă, biserica (pe de-o parte, ca locaş de închinare, dar şi fiinţa fiecărui creştin, pe de alta, ca templu al lui Dumnezeu; vezi I Corinteni 3, 17 şi 6, 19)"[4]. „*Fiii oamenilor*, aici: cei ce s-au lepădat de *omul cel vechi* şi au devenit, prin primenire duhovnicească, oameni noi"[5].
În loc de *gene*, SEP 4 are *pleoape*: „Origen interpretează *pleoapele* ca imagine a îndurării lui Dumnezeu care închide ochii asupra multor păcate. Eusebiu le interpretează ca simbolizând puterea lui Dumnezeu care, cercetându-l pe sărman, îl fereşte de păcat. Augustin vede în *pleoapele* care *cercetează* faptul că Dumnezeu uneori îşi închide ochii spre a fi căutat, alteori Şi-i deschide, luminându-i pe oameni şi umplându-i de fericire"[6].
5: **Domnul îl cercetează pe cel drept şi pe cel necredincios,**
dar sufletul Său îl urăşte pe cel ce iubeşte nedreptatea.
Cel ce iubeşte nedreptatea, „rupând şi stricând chipul lui Dumnezeu, se împovărează cu o patimă asemănătoare cu a acelora care-şi sfâşie în chip jalnic trupurile lor şi de o nebunie care-i face nesimţitori. Căci şi el îşi surpă fără să simtă şi-şi sfâşie în chip jalnic frumuseţea lui firească, sfârtecând nebuneşte podoaba treimică şi mai presus de lume a sufletului său, podoabă întregită prin dragostea lăuntrică"[7].
6: **Cu laţuri va ploua El peste cei păcătoşi,**
foc, pucioasă şi suflare de vifor e partea paharului lor.
„Prilej pentru a iubi pe Dumnezeu avem la îndemână toată viaţa, iar ca să ne înstrăinăm de vrăjmaşul Lui avem prilej în orice clipă. Cel căruia nu i-a trebuit decât un scurt răstimp din viaţa lui pentru ca să se rupă de iubirea faţă de Domnul, acela a ieşit cu desăvârşire de la faţa Celui de a cărui iubire s-a despărţit; de aceea, cel care s-a depărtat de la faţa lui Dumnezeu, acela trebuie să fie lipsit şi de lumină şi de viaţă şi de nestricăciune precum şi de orice alt gând ori lucrare mai înaltă, care în fond toate sunt legate de Dumnezeu. Căci cine n-are parte de acestea, acela desigur se împărtăşeşte de altele, potrivnice. Pe unul ca acesta îl aşteaptă întunericul, nimicirea, pieirea şi moartea"[8].
7: **Că drept este Domnul, iubeşte dreptatea,**
iar faţa Lui spre cele drepte priveşte.
„Deci pe bună dreptate a fost părăsit la început omul de către Dumnezeu, întrucât omul L-a părăsit mai întâi pe Dumnezeu şi de bună voia sa a fugit la cel viclean; şi încrezându-se în cel care-l sfătuia cu vicleşug cele

potrivnice, pe drept a fost lăsat şi părăsit aceluia. Astfel, prin pizma celui rău şi cu dreapta îngăduință a Celui Bun, moartea a intrat în lume. Iar moartea, prin răutatea cea nespus de mare a diavolului, s-a făcut îndoită. Căci nu numai moartea firească (naturală), ci şi cea veşnică s-a săvârşit prin lucrarea celui rău”[9]. Psalmul se încheie cu viziunea dreptății divine instaurate definitiv; aceasta, desigur, se va face în mod desăvârşit la Judecata cea de obşte.

---

[1] SEP 4/I, p. 61
[2] BBVA, p. 629
[3] BBVA, p. 629
[4] BBVA, p. 629
[5] BBVA, p. 629
[6] SEP 4/I, p. 61
[7] Sf. Grigorie Palama, *150 Capete despre cunoştința naturală*, 40
[8] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast,* VIII
[9] Sf. Grigorie Palama, *Omilii,* XVI, 1

PSALMUL 11 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David pentru Octavă.

„Psalmul e socotit printre rugăciunile colective de implorare a ajutorului. Săracii au celmai mult de suferit din pricina ipocriziei şi a minciunii care tind să se generalizeze. Salvarea vine de la Dumnezeul adevărului”[1].

1: **Mântuieşte-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios,**
că s-au împuținat adevărurile de la fiii oamenilor.

„Înțelesul versetului: De vreme ce în lume nu mai sunt oameni pe care să te poți rezema, mântuirea (scăparea) nu poate veni decât de la Domnul”[2]. Fără a contrazice acestea, facem observația că Dumnezeu lucrează şi prin oameni, exemplul cel mai la îndemână fiind chiar cel de față, al Psalmistului. Dar, „la oameni toate s-au întors pe dos: înțelepciunea, vorbirea, modul de viață. […] Toți muritorii de sub cer au nevoie să li se întindă o mână. Cu adevărat, Hristos este aşteptarea neamurilor (Facerea 49, 10) (Chiril al Alexandriei)”[3].

2: **Deşertăciuni a grăit fiecare către aproapele său,**
buze viclene are în inimă, în inimă grăit-a ce e rău.

Psalmul fiind *pentru Octavă*, imaginea e aceea a judecății din ziua a opta şi a pârâşilor ce vin să ne învinovățească.

3: **Domnul va nimici toate buzele viclene**
şi limba cea plină de trufie,

4: **pe cei ce au zis: „Cu limba noastră ne vom slăvi,**

buzele noastre sunt ale noastre;/ cine e domn peste noi?"

Sunt duhurile căzute în orgoliu, sortite pieirii, adică suferinței veşnice. Aceasta şi din cauza incapacității lor de a recunoaşte că nu-şi sunt suficiente.

5: **„Pentru necazul săracilor**

şi pentru suspinul sărmanilor

acum Mă voi scula, zice Domnul,

îi voi aşeza în mântuire, întru aceasta Eu voi vorbi deschis".

Prin *săraci* ori *sărmani* vom înțelege pe cei ce s-au recunoscut astfel în fața măreției dumnezeieşti. „Când S-a sculat spre ajutorarea noastră Unul Născut, atunci au căzut vrăjmaşii şi au fugit cei ce se împotriveau şi luptau împotriva slavei dumnezeieşti"[4]. Şi Ieronim vede acest loc ca vestind trimiterea Fiului în lume.

6: **Cuvintele Domnului, cuvinte curate,**

argint lămurit în foc, cercat în pământ,

de şapte ori trecut prin curățire.

„Se pare că e vorba de argintul purificat într-un cuptor săpat în pământ sau cu pereți de cărămidă. Oricum: cuvintele Domnului, odată ajunse la noi, sunt libere de orice impuritate"[5], cum sunt, de altfel, şi fără a ajunge la noi. Sau cuvintele de mai sus „simbolizează faptul că sufletul, părăsind întunericul, duce în sine obiecte de aur şi argint, adică gândurile cele bune, de şapte ori purificate prin foc, cu care slujeşte pe Dumnezeu şi în care Se odihneşte Dumnezeu"[6].

„Dreptul sau este pus la încercare, fiind curățit de multe ori, ca argintul, ca să ajungă monedă a Domnului şi să fie marcat cu pecetea cea împărătească, sau arată că are o învățătură pusă la probă, înțeleaptă, lăudabilă şi vrednică de primit, când învățătura este curățită bine de pământ, adică atunci când sufletul gnostic se sfinteşte în multe chipuri, abținându-se de la aprinderile cele pământeşti"[7]. „Mintea cuvântătoare de Dumnezeu (teologică), îndulcindu-şi şi încălzindu-şi sufletul cu înseşi cuvintele lui Dumnezeu, dobândeşte nepătimirea în măsură potrivită"[8]. „Căci toate cuvintele despre dumnezeirea Lui sunt fierbinți şi n-au nimic apos şi răcit"[9].

7: **Tu, Doamne, ne vei păzi**

şi ne vei feri de neamul acesta în veac.

E *neamul* uneltitorilor, care vânează sufletele dreptcredincioşilor.

8: **Necredincioşii umblă-mprejur;**

după măsura înălțimii Tale i-ai prețuit pe fiii oamenilor.

Variantă: *când răsar păcătoşii ca iarba*. „Păcătoşii ce răsar ca iarba sunt gândurile pătimaşe. Căci neputincioasă este iarba şi nu are tărie. Când răsar deci gândurile pătimaşe în suflet, atunci se ivesc toți cei ce lucrează fărădelegea, care sunt patimile, ca să fie nimicite în veacul veacului. Căci când se arată patimile în cei ce luptă, atunci sunt nimicite de către ei"[10].

Variantă: *Demonii lipsiți de evlavie umblă împrejurul lui*. Diavolul apelează în mod predilect la simțuri: „un demon săgetează ochiul ațâțându-l spre pofte; altul săgetează auzul spre a asculta cu plăcere cele ce nu trebuie; altul mişcă pântecele spre lăcomie; altul mişcă mâinile spre moleşeală"[11].

---

[1] SEP 4/I, p. 62
[2] BBVA, p. 630
[3] SEP 4/I, p. 62
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, V
[5] BBVA, p. 630
[6] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XLVII, 10
[7] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 60, 1
[8] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 72
[9] SF. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[10] Ava Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, XIII, 6
[11] Isaia Pustnicul, *Fragmente*, 124a.-132a.

PSALMUL 12 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„Rugăciune pentru a implora ajutorul lui Dumnezeu în vremuri de restriște. Credinciosultrece de la angoasă la certitudinea plină de bucurie a izbăvirii, anticipând cântarea de mulțumire”[1].

1: **Până când, Doamne, mă vei uita cu totul?;**
până când Îți vei întoarce fața de la mine?

„Chiar când tristețea noastră ia chipul deznădejdii, să nu uităm că Dumnezeu ne poate oferi un dar îndoit: El Se poate coborî să ne ilumineze mintea prin cunoaştere şi, pe de altă parte, să retrezească în noi virtutea şi să ne ridice la El prin lucrarea îndreptățirii (Sfântul Maxim Mărturisitorul)”[2]. „Dumnezeu Îşi ascunde fața, pe care îngerii o contemplă pururi, ca să ne aducem aminte de El[3] (Origen). Majoritatea Părinților afirmă că *fața lui Dumnezeu* este Hristos, *chipul nevăzutului Dumnezeu* (Coloseni 1, 15)”[4].

2: **Până când voi pune îngândurări în sufletul meu,**
dureri în inima mea ziua şi noaptea?
Până când se va ridica vrăjmaşul meu împotriva mea?

Credinciosul încearcă şi astfel de stări, când se simte părăsit de Dumnezeu. E vremea cea mai potrivită de a-şi înteți strigarea către Domnul.

3: **Cată spre mine, auzi-mă Doamne, Dumnezeul meu,**
luminează-mi ochii, ca nu cumva să adorm întru moarte,

„Când ochiul lăuntric e luminat de Dumnezeu, somnul natural devine el însuşi veghetor şi nu alunecă în moarte”[5]. „Desigur, aici nu e vorba despre ochii obişnuiți, nici despre somnul simțurilor şi nici despre moarte în înțelesul de toate zilele”[6]. „Nimeni nu-i atât de prost să-şi închipuie că ochii trupului sunt cei care înțeleg tainele legii dumnezeieşti, sau că porunca lui Dumnezeu luminează ochii din cap, ori (că) l-ar putea surprinde un somn care să-i aducă moartea”[7]. „Această strălucire a Duhului nu este numai un fel de descoperire de înțelesuri şi o luminare a harului, ci o iluminare sigură şi neîncetată a luminii ipostatice în suflete”[8].

4: **ca nu cumva să zică vrăjmaşul meu: „Întăritu-m-am împotrivă-i!”**

Dacă eu mă voi clătina, cei ce mă necăjesc se vor bucura.

„Ori de câte ori păcătuim, diavolul zice *Am biruit asupra lui!* După cum îngerii se bucură pentru un păcătos care se căieşte, la fel diavolii joacă de bucurie când cineva păcătuieşte (Origen)”[9].

„Cu alte cuvinte, ca nu cumva despărţindu-se sufletul de trup să fie acoperit cu vălul morţii răutăţii”[10]. Dar dreptul „nu se va clătina nici de cuvântul care înşeală, nici de plăcerea care duce la rătăcire; şi de aceea nu se va clătina din casa care i cuvine ca moştenire”[11].

5: **Dar eu spre mila Ta am nădăjduit,**

bucura-se-va inima mea de mântuirea Ta;

cânta-voi Domnului, binefăcătorului meu,

cânta-voi numelui Domnului Celui-Preaînalt.

Pregustare a bucuriei eterne. În plus, e „de reţinut legătura intimă dintre Dumnezeu şi numele Său”[12].

Plecând de la primul stih al versetului, Sf. Ioan Gură de Aur îndeamnă ca toţi să putem răspunde *spre mila Ta am nădăjduit*, dacă vom fi întrebaţi: „Dar ce ai făcut ca să fii ascultat?”[13].

---

[1] SEP 4/I, p. 63

[2] BBVA, p. 630

[3] Să-L căutăm.

[4] SEP 4/I, p. 63

[5] BBVA, p. 630

[6] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*

[7] Origen, *Contra lui Celsus*, VII, 34

[8] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Sfântul Macarie Egipteanul*,

[9] SEP 4/I, p. 64

[10] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, *Alte şapte omilii*, VII, 22

[11] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 81, 4

[12] BBVA, p. 631

[13] SEP 4/I, p. 64

PSALMUL 13 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„Acest psalm este aproape identic cu Psalmul 52. Este descris *nebunul* (ebr. **nabhal**) echivalat cu omul care nu ţine seama de Dumnezeu: indiferenţa religioasă naşte indiferenţa morală”[1].

1: **Zis-a cel nebun întru inima sa: „Nu este Dumnezeu!”**

Stricaţi au devenit şi urâţi s-au făcut în căile lor,

nu-i nimeni care să facă binele, nu, nici măcar unul nu este.

„Sfântul Ioan Damaschin demonstrează că tăgăduirea existenţei lui Dumnezeu se opune gândirii logice. Ca atare, numai un nebun Îl poate nega pe Dumnezeu”[2]. „*Nu este Dumnezeu* nu este o afirmaţie teoretică: în

Israelul biblic nu există ateism absolut[3]; doar un ateism practic: *nebunul* se poartă ca şi cum Dumnezeu nu ar exista (Origen)"[4].

„Răutatea celui viclean contra firii omeneşti a avut atâta putere încât a tras pe unii în cea mai absurdă şi cea mai rea decât toate răutăţile prăpastie a pierzării, anume de a spune că nu există Dumnezeu"[5]. „Înfigându-se, deci, acest gând în mintea lor, încep să păcătuiască fără să mai ţină seama de nimic. Dacă nu este cineva care să conducă lumea, dacă nu este cineva care să răsplătească după merit cele săvârşite în viaţă, cine-i mai poate împiedica să asuprească pe sărac, să ucidă pe orfani, să omoare pe văduvă şi pe străin, să facă orice faptă nelegiuită şi să se murdărească cu patimi necurate şi ticăloase şi cu toate poftele dobitoceşti?"[6].

Nu-i nimeni care să facă binele…: „Hiperbolă cu trimitere la Facerea 6, 5.12; text pe care Pavel îl va exploata teologic, asociindu-i altele asemănătoare, în Romani 3, 9-20"[7].

„Urmarea firească după cele spuse e că de acum înainte celor legaţi, în chip slugarnic, doar de viaţa aceasta, li se potrivesc cele spuse, ca unora care socot că moartea e cea mai grea dintre nenorociri, iar despre vreun câştig care ar proveni dintr-o viaţă virtuoasă spun că nici nu poate fi vorba, căci şi într-un caz şi într-altul viaţa se sfârşeşte în acelaşi fel, pentru că de moarte nu putem scăpa chiar dacă am duce o viaţă oricât de îmbunătăţită"[8].

2: **Din cer S-a aplecat Domnul spre fiii oamenilor**
să vadă dacă este cineva care-nţelege sau care-L urmează pe Dumnezeu.

Astfel de locuri vor fi, desigur, înţelese ca pogorăminte, adaptări ale limbajului la înţelegerea oamenilor.

3: **Toţi s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut,**
nu-i nimeni care să facă binele, nu, nici măcar unul nu este!

„Eusebiu, comentând decăderea universală care face necesară venirea lui Hristos în lume, citează Isaia 50, 2"[9].

„Toţi cei părtaşi de firea omenească îşi mărgineau puterea minţii la înfăţişarea lucrurilor sensibile şi nu mai aveau nici o înţelegere pentru cele mai presus de simţuri"[10]. „Iar fiindcă nu era ieşire din rău, Dumnezeu şi Tatăl ne-a trimis din cer Mântuitor şi Răscumpărător pe unicul Său Fiu, care ne îndreptează prin credinţă şi ne eliberează de pedeapsă şi face viguroasă slăbiciunea noastră, luminând pe cel întunecat, întorcând pe cel rătăcit şi scoţând de sub stăpânirea diavolului pe cel supus lui"[11].

4: **Oare nici unul din cei ce lucrează fărădelegea nu va ajunge la cunoaştere?**
Cei ce-l mănâncă pe poporul Meu, aşa cum mănâncă pâine, nu L-au chemat pe Domnul.

În afara lui Dumnezeu nu este cunoaştere.

5: **Cu frică s-au temut acolo unde nu era frică,**
fiindcă Dumnezeu este în neamul drepţilor.

Părăsirea fricii de Dumnezeu ne atrage către o altă frică, de cele ce nu ne-ar putea birui dacă n-am fi tăiat legătura cu Izvorul binelui.

6: **Sfatul săracului l-aţi ruşinat,**
dar Domnul este nădejdea lui.

Iarăşi, cele disprețuite de oameni sunt prețuite înaintea lui Dumnezeu.

7: **Cine va da din Sion mântuirea lui Israel?**
Când Domnul va întoarce robia poporului Său,
atunci se va bucura Iacob şi se va veseli Israel.
Socotim că aici Israel e *mintea văzătoare de Dumnezeu,* poporul ce a urmat lui Hristos, fiind izbăvit de robia păcatului şi a morții. Vechiul Israel şi robia egipteană sunt doar tipuri ale acestora.
„*Mântuirea*, gr. **σωτήριον**: Origen şi alți Părinți spun că acesta este numele dat în mod deosebit lui Mesia atunci când Isaia prevesteşte chemarea păgânilor; deci *mântuirea* este Hristos. ♦ […] Ieronim: Întregul psalm profețeşte că răscumpărarea noastră vine din Sion. Augustin citează Isaia 49, 20: *Să vină din Sion cel care va îndepărta fărădelegealui Iacob*. ♦ Pentru Origen, *robia* este trecerea voită de la cunoaştere la necunoaştere şi de la purtarea dreaptă la purtarea ticăloasă. ♦ Părinții văd în această intervenție mântuitoare a lui Dumnezeu o prefigurare a întrupării lui Hristos, sau/şi o preamărire a roadelor învierii Lui din morți (*e. g*. Maximus din Torino, PL 57, 361-364)”[12].

---

[1] SEP 4/I, p. 64
[2] BBVA, p. 631
[3] Cum, credem noi, nu există nicicând şi nicăieri, doar ca enunț.
[4] SEP 4/I, p. 64
[5] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, I, 3
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi cuvântări*, IX, 1
[7] BBVA, p. 631
[8] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, V
[9] SEP 4/I, p. 64
[10] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 59
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIV
[12] SEP 4/I, p. 65

PSALMUL 14 – *Un psalm al lui David.*

„Se presupune că psalmul reflectă o ceremonie la intrarea în sanctuar: pelerinii pun întrebarea rituală, iar preoții le reamintesc condițiile apropierii de Dumnezeu: trăirea în adevăr, înfăptuirea dreptății, iubirea de aproapele. Şi în Egipt, şi în Babilon există, la intrarea în temple, inscripții de tipul: *Cel care intră trebuie să fie curat; la intrarea întemplul marelui zeu trebuie să se purifice cum se cuvine*. În Biblie însă, puritatea rituală şi exterioară tinde tot mai mult să devină una etică şi existențială (cf. Ravasi, I, p. 272)”[1].
1: **Doamne, cine va locui în locaşul Tău**
şi cine se va sălăşlui în muntele Tău cel sfânt?

„*Locaşul*: literal, *cortul*, cu trimitere la vechiul *cort al mărturiei*, care era templul ambulant al poporului lui Israel. *Muntele Tău cel sfânt* = Sionul, înălțimea pe care se afla templul de la Ierusalim. Primul e legat de verbul *a locui* (temporar); celui de al doilea îi este asociat verbul *a se sălăşlui* (a locui permanent). În perspectiva creştinului, din prima categorie fac parte cei ce se află în Biserica luptătoare, de pe pământ, în care statornicia e relativă şi pot exista căderi; în cea de a doua se încadrează cei ce ajung în Biserica triumfătoare, din ceruri, unde totul devine permanent şi statornic (Fericitul Ieronim)”[2]. „*Muntele cel sfânt* este, pentru Origen, cunoaşterea lui Hristos; a-l urca înseamnă a te uni cu Hristos (la Psalmul 119, 5). Pentru Eusebiu, *muntele cel sfânt* este Ierusalimul ceresc, iar pentru Ilarie, Hristos Însuşi (citează Isaia 2, 2)”[3].

„Se numeşte locaş al lui Dumnezeu trupul dat de Dumnezeu ca locuință sufletului omului. […] Cel care locuieşte ca străin în trup, acela se va sălăşlui în muntele cel sfânt. Muntele acela e țara cea mai presus de cer, țara cea strălucită şi luminoasă”[4]. Râvnim să fim în *muntele cel sfânt al lui Dumnezeu*, adică „în Biserica cea mai de sus, în care sunt adunați filozofii lui Dumnezeu, cei într-adevăr israeliți, cei curați cu inima, în care nu este nici o viclenie, cei care n-au rămas în odihna numărului şapte (oprirea de la rău) ci, prin fapta bună a asemănării cu Dumnezeu, se înalță la moştenirea facerii de fapte bune din numărul opt, alipindu-se, printr-o privire curată, de o contemplație fără saţiu”[5].

2: **Cel ce umblă fără prihană şi face dreptate,**

cel ce are adevărul în inima sa,

„Cel fără prihană este desăvârşit în orice virtute după omul lăuntric, iar cel ce face dreptate este cel ce săvârşeşte partea practică prin lucrările trupeşti. Aşadar, cel ce umblă fără prihană este omul desăvârşit în ce priveşte mintea ; iar cel ce face dreptate este lucrătorul. Cuvântul *adevăr* înseamnă două lucruri: unul, înțelegerea pe care o avem despre lucrurile care privesc viața fericită; altul, cunoştința sănătoasă pe care o avem despre orice lucru care priveşte viața de aici”[6].

3: **cel ce cu limba lui n-a grăit vicleşuguri,**

nici nu i-a făcut rău aproapelui său

şi ocară n-a rostit împotriva celor de lângă el.

Greu pentru om să ajungă la măsura celor de mai sus: „Noi însă ocărâm pe cei ce se căiesc şi se întorc de la păcatele lor”[7]. *Rău*: „Este nevoie de multă grijă pentru a nu vătăma pe aproapele nostru nici cu o faptă mică, nici cu una mai mare; să nu-l vătămăm cu cuvântul, să nu-l lipsim de vreunul din bunurile sale, să nu-i voim răul, să nu-i invidiem buna lui stare”[8]. *Ocară*: „Cele care nu ni se întâmplă din alegerea noastră sunt fără voia noastră; de aceea, de defectele pe care le au oamenii fără voia lor se cuvine să avem mai degrabă milă decât ocară”[9]. „Amăgirea şi viclenia cu chip de bunătate e cu adevărat păcat foarte greu şi mai mare decât toată prihana şi un lucru din cele mai urâte lui Dumnezeu, având ca soră fața îndoită a sufletului şi a gândurilor şi schimbarea neîncetată care stârneşte mânia dumnezeiască. Astfel, legea îi interzice omului ca un lucru prea urât şi necuvenit a umbla cu viclenii, adică a vieţui fățarnic şi a-şi lua chipul dreptății şi a păgubi pe frați, disprețuind legile iubirii”[10].

4: **Disprețuit e-n ochii săi cel ce face răul,**

dar el îi slăveşte pe cei ce se tem de Domnul,

el, cel ce i se jură aproapelui său şi nu se dezice,

Cel ce face răul: „Pentru Ieronim, acesta este diavolul”[11].

5: **el, cel ce nu şi-a dat argintul cu camătă**
şi mită n-a primit împotriva celor nevinovați.
Cel ce face acestea nu se va clătina în veac.
„Într-adevăr, este culmea neomeniei ca de la cel lipsit de cele necesare vieții, care-ți cere împrumut ca să se ajute în viață, tu să nu te mulțumești cu capitalul, ci să născocești venituri şi să aduni bogății de pe urma nenorocirilor săracului”[12]. Finalul Psalmului, însă, nu aceasta o accentuează, ci deosebirea fără greş pe care o face Dumnezeu între drept şi nedrept, ca şi urmările care decurg din aceste moduri de viețuire.
Întreg psalmul este un model de cum „trebuie să fie cel ce locuieşte acest cort, pe care nu omul, ci Dumnezeu l-a stabilit”[13]. Prin *cort* putem înțelege atât trupul, cât şi Biserica.

---

[1] SEP 4/I, p. 66
[2] BBVA, p. 631
[3] SEP 4/I, p. 66
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, III, 1
[5] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI,108, 1
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, III, 2
[7] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, XVI, 6
[8] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, III, 4
[9] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, III, 4
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VII
[11] SEP 4/I, p. 66
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 1
[13] Origen, *Omilii la Exod*, IX, 2

PSALMUL 15 – Inscripție pe stâlp; a lui David.

„Psalmul exprimă bucuria copleşitoare a prezenței lui Dumnezeu, încrederea totală că El îl însoțește pe credinciosul Său şi dincolo de moarte. Chiril al Alexandriei îl numeşte şi*psalmul îndreptării prin credință*”[1].
„Cuvintele introductive: Acest *psalm* nu este denumit prin cuvântul **mizmor** (*psalm*), ci printr-un termen obscur de natură muzicală sau literară […]: **michtam**[2]. Acesta este un derivat al radicalului triconsonantic **k-t-m** cu două sensuri: 1) a păta; 2) a înscrie, a face o inscripție. Gândindu-se probabil la cel de al doilea sens, traducătorii *Septuagintei*au tradus **στηλογραφία** (*scris pe coloană*). În Biblia 1688 termenul grecesc este tradus*crisoare pe stîlpu*”[3]. „După Grigore al Nyssei, acest titlu ne îndeamnă să păstrăm cu deosebire în memorie cele scrise (38)”[4].
1: **Păzeşte-mă, Doamne, că în Tine am nădăjduit.**
„Hristos vorbeşte, prin gura profetului, ca un om asaltat de duşmanii săi (Origen). Hristos vorbeşte despre Biserică, trupul Său, în numele întregului neam omenesc”[5].

2: **Zis-am Domnului: Domnul meu eşti Tu,**

că bunurile mele nu-Ți trebuie…

„*Domnul meu eşti Tu*: Beda: După cum *nimeni nu poate spune că Iisus este Domnul dacă nu-i dă Duhul Sfânt* (I Corinteni 12, 3), tot astfel doar cel care se supune în întregime lui Dumnezeu se poate învrednici să spună aceste cuvinte. ♦ […] *nu ai trebuință*: orice lucru îi oferim lui Dumnezeu, El îl primeşte nu pentru că ar avea nevoie de el, ci spre a ne dărui bunurile cereşti (Origen)”[6].

„Firea omenească desăvârşită prin virtuți se face floare, dar nu ca să hrănească pe Grădinar, ci ca să se înfrumusețeze pe sine însăşi. Căci nu are Acela nevoie de bunătățile noastre, ci noi avem nevoie de El”[7].

3: **Prin sfinții care sunt pe pământul Său,**

întru ei făcut-a Domnul minunate toate voile Sale.

Strălucirea dumnezeiască e prezentă (şi, pentru mulți, mai evidentă astfel) în Sfinții Săi.

4: **Înmulțitu-s-au slăbiciunile idolatrilor,**

de aceea s-au umplut de sârg.

Cu adunările lor sângeroase nu mă voi aduna,

numele lor pe buzele mele nu-l voi pomeni.

Idolatrii ar fi azi cei ce slujesc patimilor, nu lui Dumnezeu; într-un fel, nici vechiul înțeles al cuvântului nu era mult diferit. *S-au umplut de sârg*: „Cu cât necredinciosul se simte mai slab, cu atât intră în panică şi se grăbeşte spre dezastru”[8]. *Adunările lor sângeroase*: „Originalul sugerează libațiile de sânge pe care le practicau închinătorii la idoli”[9].

„*Nu le voi pomeni numele*: Origen şi Atanasie văd aici o speranță de convertire, parafrazând: Nu-i voi mai chema cu numele de idolatri, ci-i voi numi aleşi şi sfinți”[10].

5: **Domnul este partea moştenirii mele şi a paharului meu;**

Tu eşti Cel ce-mi pui la loc moştenirea.

„Dacă şi noi vrem a ne naşte din Tatăl cel ceresc, se cuvine să facem ceva mai mult decât ceilalți oameni, să arătăm sârguință, luptă, zel, iubire, bună purtare, credință şi frică de Dumnezeu, ca unii care vrem să dobândim nişte bunuri atât de mari şi să moştenim pe Dumnezeu”[11]. „Se cuvine să fie îmbrățişată cu zel şi smerenie lupta creştinilor, pentru a dobândi acea bogăție. Pentru că moştenirea şi partea creştinilor este Însuşi Dumnezeu”[12].

6: **Partea mea mi-a căzut între cei puternici,**

căci şi moştenirea mea puternică îmi este.

Puternici sunt cei ce au împlinit voia lui Dumnezeu. Versetul face aluzie la împărțirea pământului Canaanului în vremea lui Iosua, putându-ne gândi la Levi care, neprimind un teritoriu propriu, L-a avut ca parte pe Domnul, moştenirea cea *puternică*.

7: **Binecuvânta-voi pe Domnul Cel ce m-a înțelepțit,**

întru aceasta până şi noaptea mă învață inima.

Înțelepciunea nu poate izvorî decât de la Dumnezeu; e sugerată şi rugăciunea inimii, ce realizează legătura continuă cu dumnezeirea.

8: **Pe Domnul Îl vedeam pururea înaintea mea,**

căci El îmi stă de-a dreapta, ca eu să nu mă clatin.

„Se arată şi în aceasta că Fiul este întru Tatăl şi Tatăl întru Fiul. Tatăl fiind la dreapta, la dreapta este şi Fiul. Şi şezând Fiul la dreapta, Tatăl este întru Fiul”[13]. „Adică Îl văd în chip înțelegător, prin rugăciune, pe Domnul totdeauna înaintea mea”[14]. Pentru a fi cu putință aceasta, „să nu se lase sufletului timp să se îndepărteze de la cugetarea despre Dumnezeu şi despre lucrurile şi darurile lui Dumnezeu, şi de la mărturisirea şi mulțumirea pentru toate”[15].

9: **De aceea inima mea s-a veselit**

şi limba mea s-a bucurat;

chiar şi trupul meu se va sălăşlui întru nădejde,

Bucuria ce-l însoțește pe dreptcredincios, de care nu e străin nici trupul (mântuirea fiind a omului întreg).

10: **că nu-mi vei lăsa sufletul în iad,**

nici îl vei da pe sfântul Tău să vadă stricăciune.

„Acest text din versetele 9 şi 10 e foarte aproape de ideea învierii şi va duce inevitabil la ea. Dimensiunea lui profetică va fi subliniată de Apostolul Petru în prima sa cuvântare misionară (Fapte 3, 26-27) şi reluată mai târziu de marele Pavel (Fapte 13, 15)”[16].

„Se cuvenea ca trupul care era stricăcios să nu mai rămână muritor din pricina firii lui, ci să se facă, din pricina Cuvântului care l-a îmbrăcat, nesupus stricăciunii. Fiindcă precum El, luând trupul nostru, a imitat pe ale noastre, aşa noi, primindu-l pe El, ne împărtăşim de nemurirea Lui”[17]. „Că aceste cuvinte nu se referă la David, o mărturiseşte el însuşi, numind pe Cel ce va veni Domnul său. Dar vedeți şi voi că David a murit şi rămăşițele lui sunt la voi. Deci cuvintele acestea s-au spus de Dumnezeu şi nu poate fi vreo minciună în ele”[18].

11: **Cunoscute mi-ai făcut căile vieții;**

cu fața Ta, de veselie mă vei umple;

de-a dreapta Ta, eterne desfătări.

E limpede că se vorbeşte despre plinătatea eshatologică.

---

[1] SEP 4/I, p. 67

[2] מכתם

[3] PSALM, pp. 374-375

[4] SEP 4/I, p. 67

[5] SEP 4/I, p. 67

[6] SEP 4/I, p. 67

[7] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, IV

[8] BBVA, p. 632

[9] BBVA, p. 632

[10] SEP 4/I, p. 68

[11] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XIV, 5

[12] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXXIV, 3

[13] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, I, LXI

[14] Sf. Grigorie al Salonicului, *Că toţi creştinii îndeobşte trebuie să se roage neîncetat*

[15] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 202

[16] BBVA, p. 632

[17] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, III, LVII

[18] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II, XVI

PSALMUL 16 – O rugăciune a lui David.

„Bogaţii nemilostivi îşi închid inima faţă de Dumnezeu şi faţă de cel sărman; faţă deînvinuirile lor nedrepte, acesta din urmă Îl imploră pe Dumnezeu să-i dovedească nevinovăţia. Singura lui dorinţă este să se bucure de prezenţa lui Dumnezeu”[1].

„Cuvintele introductive: Acest *psalm* nu este denumit prin cuvântul **mizmor** (*psalm*), ci prin **tefilah**[2] – *rugăciune*, *rugă*”[3].

1: **Ascultă-mi, Doamne, dreptatea,**
ia aminte la ruga mea,
pleacă-Ţi auzul la rugăciunea mea din buze neviclene!

Înţelegem că pot fi aduse şi rugăciuni amestecate cu viclenie, dar la acelea Domnul nu va lua aminte, cunoscând ascunsurile omului. „Părinţii spun că aici răsună glasul lui Hristos în pătimirea Sa”[4].

2: **De dinaintea feţei Tale să-mi vină mie judecata,**
ochii mei să vadă ce e drept.

Chiar convinşi de dreptatea noastră, să-I cerem lui Dumnezeu să ne lumineze în plus. „*De la faţa Ta*: Origen vede în aceasta o prefigurare a lui Hristos Judecătorul. ♦ *ochii mei să vadă cele drepte*: Origen înţelege: să fie însănătoşită lumea întreagă, să nu mai rămână în ea nimic păcătos”[5].

3: **Tu mi-ai cercat inima, noaptea ai cercat-o;**
cu foc m-ai lămurit, dar nu s-a aflat întru mine nedreptate.

Credem a fi vorba despre conştiinţa trează, luminată de Dumnezeu.

4: **Pentru ca gura mea să nu grăiască lucruri omeneşti,**
de dragul cuvintelor de pe buzele Tale eu am păzit căi aspre.

Gura mea să nu grăiască lucruri omeneşti: „Augustin: Să iasă din gura mea numai ce este spre lauda Ta”[6].

„Cel căruia-i place să grăiască bucuros despre treburile oamenilor păcătoşi, acela repede trezeşte în sine pofte spre plăceri. Mai curând fii dornic să cunoşti viaţa oamenilor drepţi, căci aceasta îţi va fi de mare folos”[7].

5: **Întăreşte-mi paşii întru cărările Tale**
pentru ca paşii mei să nu şovăie.

Avem nevoie în tot ceasul de întărire de sus.

6: **Eu am strigat fiindcă Tu m-ai auzit, Dumnezeule;**
pleacă-ți auzul spre mine şi ascultă-mi cuvintele!
Acela *strigă* în rugăciune, ale cărui rugăciuni sunt auzite. E o intensitate aparte şi o îndrăzneală (lăudată) a rugăciunii dreptului.
7: **Minunate fă milele Tale,**
Tu, Cel ce-i mântuieşti pe cei ce nădăjduiesc întru Tine,
îi mântuieşti de cei ce stau împotriva dreptei Tale.
8: **Păzeşte-mă ca pe lumina ochiului;**
cu acoperământul aripilor Tale acoperă-mă
„Cei care nu înțeleg aceste expresii şi altele asemănătoare din Sfânta Scriptură, să nu-şi închipuie că noi atribuim lui Dumnezeu Cel peste toate, Stăpânul cerului şi al pământului, înfățişare omenească, potrivit căreia ar trebui să credem că Dumnezeu are un corp prevăzut chiar cu aripi, pentru că Scriptura se exprimă în felul acesta despre Dumnezeu”[8]. Fiind adusă în discuție lumina ochiului, e subliniată delicatețea relației între Dumnezeu şi dreptcredincioşi.
9: **de fața necredincioşilor care mă necăjesc.**
Duşmanii mi-au împresurat sufletul;
10: **în grăsimea lor s-au îngrădit;**
gura lor a grăit trufie.
În grăsimea lor s-au îngrădit: „Origen interpretează expresia ca desemnând orgoliul, Atanasie, ca referindu-se la prosperitatea arogantă a celor răi”[9].
11: **Izgonitu-m-au acum şi m-au înconjurat,**
ochii şi i-au pus asupră-mi ca să mă culce la pământ.
12: **Apucatu-m-au precum un leu gata de vânătoare,**
ca un pui de leu ce locuieşte-n ascunzişuri.
Din nou, sunt arătate duhurile vrăjmaşe; omul înduhovnicit poate vedea mişcările acelora.

13: **Scoală-Te, Doamne, ieşi-le înainte şi împiedică-i!**
Izbăveşte-mi sufletul de cei necredincioşi,
cu sabia Ta, de vrăjmaşii mâinii Tale,
„În *sabia Ta,* Ieronim vede un simbol al lui Hristos Judecătorul”[10].
„Când dracii scot mintea ta din neprihănire, învăluind-o cu gânduri de curvie, strigă cu lacrimi către Domnul […]. Făcând aşa, vei fi mântuit”[11].
14: **Doamne, de cei puțini care-n viața lor**
îşi iau partea acestei lumi,
cei ce din cămările Tale şi-au umplut pântecele,
şi-au săturat fiii,
iar rămăşițele le-au lăsat pe seama pruncilor lor.
Sunt zugrăvite tot duhurile care, luându-şi existența şi tot binele de la Dumnezeu, s-au răzvrătit împotriva Lui. Versetul e unul dintre cele mai dificile. „Psalmistul pare a-i spune lui Dumnezeu că poate să le dea celor răi toate bunurile materiale din belşug; el nu are altă dorință decât pe Dumnezeu Însuşi (cf. şi

Atanasie). […] ♦ *cu* fiii: […] Origen […] interpretează (…) că e vorba de nerecunoştinţa celor care au primit de la Domnul, din belşug, bunuri şi fii (…); se poate înţelege însă că belşugul de bunuri a fost suficient pentru mai multe generaţii”[12].

15: **Iar eu întru dreptate mă voi arăta feţei Tale,**

sătura-mă-voi când se va arăta slava Ta.

„Celor ce văd pe Dumnezeu în adevăr şi în Duh, începe să li se arate multa şi nesfârşita slavă a luminii feţei dumnezeieşti. Şi desfătarea şi bucuria izvorâtoare din ea le este celor ce o pătimesc nesecată şi, aşa zicând, de nesuportat din pricina covârşirii ei, iar celor ce n-au văzut-o şi n-au gustat-o, de nepovestit şi de neînţeles”[13]. „Deci încă nici una din cele făcute nu şi-a oprit puterea naturală ce se mişcă spre ţinta ei finală, nici nu s-a odihnit din lucrarea ei, răzimând-o în ţinta finală, nici n-a secerat rodul pătimirii din cursul mişcării, adică nepătimirea şi nemişcarea. Căci numai lui Dumnezeu Îi este propriu să fie sfârşitul (ţinta finală), desăvârşitul şi nepătimitorul, fiind Cel nemişcat, deplin şi liber de pătimire. Propriu celor făcute este să se mişte spre sfârşitul fără de început, să-şi odihnească lucrarea în sfârşitul desăvârşit nemăsurat şi să pătimească, dar nu să fie sau să devie după fiinţă fără relaţie sau calitate. Căci tot ce e făcut şi creat, evident, nu e liber de relaţie”[14].

---

[1] SEP 4/I, p. 69

[2] תפלה

[3] PSALM, p. 375

[4] SEP 4/I, p. 69

[5] SEP 4/I, p. 69

[6] SEP 4/I, p. 70

[7] Sf. Vasile cel Mare, *Epistolele*, 42, II

[8] Origen, *Contra lui Celsus*, IV, 37

[9] SEP 4/I, p. 70

[10] SEP 4/I, p. 71

[11] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 118

[12] SEP 4/I, p. 71

[13] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 52

[14] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 7a

PSALMUL 17 – Pentru sfârşit: pentru robul lui Dumnezeu David; ce l-a grăit el Domnului prin chiar cuvintele acestei cântări în ziua în care Domnul l-a izbăvit din mâna tuturor vrăjmaşilor săi şi din mâna lui Saul. Şi a zis:

„La origine este, poate, o ilustrare a destinului lui David, căruia Dumnezeu îi dă biruință asupra duşmanilor. Este o cântare de aducere de mulțumire (vv. 5-28) precum şi un cânt regesc de biruință (vv. 29-51). A fost, firește, reactualizat în diverse epoci. Sunt schițate profetic trăsăturile Regelui-Mesia, biruitor peste puterile răului. După Chiril al Alexandriei, într-o interpretare spirituală, cei care cred în Hristos îi aduc această cântare pentru că i-a eliberat de duşmani, adică de *stăpânitorul lumii acesteia*. Psalmul e rostit şi de Hristos, care se exprimă cu grai omenesc: se referă la coborârea din ceruri a Fiului Unul-născut, la înălțarea Sa, la biruința asupra diavolilor şi la chemarea neamurilor. ♦ Text aproape identic cu psalmul din II Regi 22, 1-51”[1].

1: **Iubi-Te-voi, Doamne, vârtutea mea,**

2: **Domnul este întărirea mea şi scăparea mea şi izbăvitorul meu;**
Dumnezeul meu e ajutorul meu şi voi nădăjdui spre El,
El e apărătorul meu şi puterea mântuirii mele şi ocrotitorul meu.

Vârtutea şi întărirea: „Aici înțelesul ambelor cuvinte este acelaşi. Dar împreunarea cuvintelor cu înțeles egal arată o întărire a înțelesului”[2]. Primele două versuri din psalm sunt rostite de către preot în vreme ce la strană se cântă: *Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă şi nedespărțită*, înainte de descoperirea Cinstitelor Daruri şi de rostirea în comun a Crezului.

3: **Întru laudă Îl voi chema pe Domnul**
şi de vrăjmaşii mei mă voi mântui.

Întru laudă Îl voi chema pe Domnul pare o aluzie la cultul divin.

4: **Cuprinsu-m-au durerile morții,**
pâraiele fărădelegii m-au tulburat,

5: **durerile iadului m-au înconjurat,**
lațurile morții mi-au ieşit în cale.

Sunt stări prin care trece orice om, dar aici sunt urmate şi de singura atitudine potrivită:

6: **Şi-ntru necazul meu L-am chemat pe Domnul,**
către Dumnezeul meu am strigat.
Din locaşul Său cel sfânt auzit-a glasul meu,
strigarea mea de dinaintea Lui va intra în auzul Său.

„Trebuie să intrăm cu cuviință, strălucitori şi curați, în casa lui Dumnezeu, dacă vrem să câştigăm față de El o familiaritate prin sfințenie. Căci atunci ni-L vom face pe Dumnezeu îndurător, va privi la ale noastre cu ochiul întreg şi ne va dărui ocrotirea cuvenită sfinților. Căci cel ce este aşa va întinde mâini cu adevărat cuvioase şi va striga spre însăşi urechea Dumnezeirii”[3].

7: **Şi pământul s-a clătinat şi s-a cutremurat,**

temeliile munților au fremătat şi s-au clătinat,
că Dumnezeu S-a mâniat pe ele.
8: **Întru mânia Lui fum s-a ridicat,**
pară de foc din fața Lui se aprinde,
cărbuni se aţâţă din parte-I.
Descrierea nu pare cea a unei simple teofanii, ci o viziune a vremurilor celor de pe urmă.

9: **El cerurile le-a aplecat şi S-a pogorât,**
negură sub picioarele Lui.
„Să ne grăbim, deci, fraților, să ne grăbim înainte de sfârşit să ne alipim de Dumnezeu, Făcătorul a toate, Care S-a pogorât pe pământ pentru noi, ticăloşii, Care a plecat cerurile şi S-a ascuns de îngeri, S-a sălăşluit în pântecul Sfintei Fecioare, S-a întrupat din ea fără schimbare în chip negrăit şi a ieşit pentru mântuirea tuturor”[4].
10: **Şi S-a suit pe heruvim şi a zburat,**
pe aripile vântului zburat-a.
11: **El Şi-a pus întunericul să-I țină perdea,**
cortul Său împrejurul Său,
apă-ntunecoasă în norii văzduhului.
Cortul Său: „Origen scrie că, În Vechiul Testament, când Se revelează, Dumnezeu Se ascunde în nor; *cortul* este şi trupul lui Hristos. Grigore de Nazianz (*Orationes*, 28, PG 35): Întunericul este şi opacitatea noastră, pentru că suntem greoi la inimă”[5].
Ereticii, „dorind să privească cu îndrăzneală şi orbeşte şi trecând de la unele afirmații la altele, au fost aruncați în *întunericul* greu şi palpabil al erorilor”[6].
„Ce este întunericul acesta? Trupul Domnului […]. Şi dacă a pus negura şi întunericul ascunziş al tainelor Lui şi e nevoie de multă lumină de la Preasfântul Duh spre înțelegerea tainelor ascunse, cum cercetezi cele ce nu poți să le afli, odată ce nu te-ai făcut locaşul luminii dumnezeieşti, fiind încă nedesăvârşit şi neluminat?”[7]. Dumnezeu e ascuns în *întuneric*, „deşi este lumină prea curată şi celor mai mulți neapropiată”[8]. „Printr-o figură de stil ebraică […], Psalmistul vrea să arate că cele gândite de Dumnezeu, în calitatea Sa dumnezeiască, sunt nearătate şi necunoscute, căci El S-a ascuns, ca să zicem aşa, în întuneric de cei ce nu suportă strălucirea cunoaşterii Lui şi nici nu pot să-L vadă, fie din pricina minții lor întunecate, fie din cauza miopiei omului în înțelegerea lui Dumnezeu”[9]. „Între noi (şi Dumnezeu) se află acel *întuneric* trupesc, ca odinioară norul între Egipteni şi Evrei. Şi acesta este poate *întunericul* pe care l-a pus acoperământ al Lui; grosimea prin care puțini oameni şi puțin străbat (spre El). Despre acestea să filozofeze cei ce le văd şi să urce la o cât mai mare înțelegere. Noi, însă, cei legați de pământ, îmbrăcați în acest trup gros, nu putem trece nici măcar peste umbra lui, chiar de mergem în mare grabă”[10]. Psalmistul „aseamănă greutatea de înțeles a dogmelor despre Dumnezeu cu un cort şi numeşte întunericul *apa întunecată în norii văzduhului*”[11]. „Iar dacă cineva ar voi să înțeleagă şi altfel cele propuse spre tâlcuire, focul se va socoti lumina dată prin lege, care însă nu e fără întuneric, pentru că legea e întunecoasă şi neclară”[12].
12: **Mişcatu-s-au norii de strălucirea feței Sale,**

grindină şi cărbuni aprinşi.

„Cuvintele acestea ne învață că sfintele cuvinte ale lui Dumnezeu sunt ascunse. Ne arată că pentru gnostici cuvintele lui Dumnezeu sunt limpezi şi strălucitoare cum este grindina, care cade fără pată de sus de la Dumnezeu, dar pentru cei mulți sunt aşa cum sunt cărbunii în care focul este stins şi care nu se vor aprinde şi nu vor da lumină, dacă cineva nu-i va aprinde şi nu le va da din nou viață”[13].

13: **Domnul a tunat din cer,**

Domnul Cel-Preaînalt Şi-a dat glasul Său;

„Taina lui Hristos este atât de ascunsă, că e nevoie de învățătură (inițiere) de sus şi de descoperirea de la Dumnezeu”[14].

14: **trimis-a săgeți şi i-a risipit,**

fulgere înmulțit-a şi i-a răvăşit.

Săgețile şi fulgerele, ca şi orice exprimare de acest fel, le vom înțelege într-un mod vrednic de Dumnezeu, ca pe manifestări ale puterii Sale.

15: **Şi s-au arătat izvoarele apelor**

şi s-au descoperit temeliile lumii

de certarea Ta, Doamne,

la suflarea vântului mâniei Tale.

Pare tot o viziune a zilei Judecății, după care toate se vor face noi, în curăția cea de la început.

16: **Trimis-a (mâna Lui) din înălțime şi m-a luat,**

ridicatu-m-a din ape multe.

Trimis-a din înălțime: „Origen vede aici prevestirea răscumpărării. În prezent nu suntem eliberați de toate relele, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, le îndurăm cu dragă inimă”[15].

Apele de aici sunt stihiile lumii acesteia; putem vedea, însă, şi apa Botezului, din care *ne ridicăm*, după ce înainte ne-am târât, robiți de păcat.

17: **El mă va izbăvi de vrăjmaşii mei cei tari,**

şi de cei ce mă urăsc, că s-au întărit mai mult decât mine.

„De sufletul mult subțiat, gândurile s-au depărtat şi vin la el numai minți goale de trupuri care îi arată, descoperindu-i, rațiunile Providenței şi ale Judecății, ca nişte temelii ale pământului”[16].

18: **Ei m-au luat pe neaşteptate în ziua necazului meu,**

dar Domnul mi-a fost întărire

19: **şi m-a scos la lărgime;**

izbăvitu-m-a pentru că m-a vrut.

„Versetele 9-19 cuprind tabloul măreților fenomene teofanice prin care Dumnezeu îi arată psalmistului că e de partea lui”[17]. *Izbăvitu-m-a pentru că m-a vrut*: „Dumnezeu ştie întotdeauna ce vrea să facă cu omul pe care îl ajută”[18].

Cuvântul e aplicat (şi) Apostolului Pavel care „a perseverat până când a ieşit *la lărgime*, adică până când a aşezat Bisericile în lărgimea întregului rotund al pământului”[19].

20: **Domnul mă va răsplăti după dreptatea mea,**

după curăția mâinilor mele îmi va răsplăti;
21: **că am păzit căile Domnului**
şi nu I-am fost necredincios Dumnezeului meu;
22: **că toate judecățile Lui sunt înaintea mea**
şi îndreptările Lui nu s-au depărtat de la mine.
23: **Şi voi fi neprihănit cu El**
şi de fărădelegea mea mă voi păzi.
„Pentru Origen, Cel Neprihănit prin excelență este Hristos”[20].
24: **Şi Domnul mă va răsplăti după dreptatea mea,**
după curăția mâinilor mele înaintea ochilor Săi.
Anticiparea Judecății şi a răsplății drepților (osândirea păcătoşilor e doar vag schițată în aceste ultime versete, poate spre a nu umbri bucuria primilor). Întru această bucurie a Domnului suntem chemați, „adică să ne desfătăm la ospățul cel dumnezeiesc de cunoaşterea dată nouă prin Fiul. Este numit *zi* (v. 18) Cuvântul care luminează cele ascunse şi prin Care a venit, la lumină şi naştere, fiecare creatură”[21].
25: **Cu cel drept vei fi drept;**
cu omul nevinovat, nevinovat vei fi;
Desigur, nu vom înțelege din astfel de locuri că Dumnezeu ar fi vreodată *vinovat* de ceva.
26: **cu cel ales vei fi ales**
şi cu cel îndărătnic Te vei îndărătnici.
27: **Că Tu vei mântui poporul celor umiliți**
şi vei smeri privirea celor mândri.
Fiecăruia se dă după inima sa, evident, în veacul viitor; deşi, arvuna e primită încă de aici, chiar dacă cel ce lucrează nedreptatea rareori pare a o înțelege.

28: **Că Tu vei lumina ceea ce mă luminează, Doamne;**
Tu, Dumnezeul meu, îmi vei lumina mie întunericul.
„Literal: *îmi vei lumina lampa*. Formularea de față e determinată de stihul următor, care completează o idee extraordinară: una din cele mai mari înşelări ale omului este aceea de a lua întunericul drept lumină, minciuna drept adevăr, răul drept bine. Iisus Însuşi va spune: *Dacă lumina care este în tine este întuneric, cu cât mai mult întunericul!*Adevărata lumină vine numai de la Dumnezeu”[22]. „După Origen, Dumnezeu este Cel care luminează ochiul; în om este şi o parte de întuneric, dar Dumnezeu o luminează şi pe aceasta pentru cel drept. Cei a căror lampă este luminată de Dumnezeu sunt cufundați în lumina adevărului şi-şi împlinesc toate faptele în această lumină, pentru a vedea limpede. Atunci şi întunericul este luminat. ♦ Chiril al Alexandriei: Psalmistul se referă la Cuvântul lui Dumnezeu, care este Lumina cea adevărată (*In Ioan.* 1, 8, PG 73, 112)”[23].
„Deci nu suntem lumina cu adevărat noi înşine, ci mai degrabă suntem părtaşi la Cuvântul, Care ne luminează, şi străini prin fire de Lumina adevărată, Care este Fiul. […] Dacă mintea omenească s-a numit făclie, după spusa din Psalmi: *Că Tu vei lumina făclia mea, Doamne*, cum vom fi lumină cu adevărat? Căci lumina e adăugată şi dată făcliei. Şi dacă întunericul din noi îl luminează numai Unul-Născut, cum nu e mai

degrabă El cu adevărat lumină, iar noi, întuneric? Iar dacă aceasta este adevărat, cum ar fi El de o fire cu creația, fiind atât de mult mai presus de ea?"[24].

29: **Că întru Tine mă voi izbăvi de-ncercare**

şi întru Dumnezeul meu voi trece zidul.

„*Zidul* este cel al dușmăniei, ridicat de păcat, pe care l-a surpat Hristos (Origen, Augustin, Ieronim, trimițând la Efeseni 2, 14)"[25].

„Chiar de şchiopătăm încă şi suntem slăbănogi, să ajungem în tot chipul măcar în lăuntrul zidului. Că cel ce nu ajunge înainte de sfârşit la zidul acela, sau nu a trecut dincolo de el, se va sălăşlui în pustiul dracilor"[26]. „De vei putea să te ridici din alunecare şi să treci peste zidul gândurilor pătimaşe şi peste atacurile întinate necontenite, aduse de marea dibăcie a vrăjmaşilor, să nu uiți de darul dat ție de sus"[27].

30: **El, Dumnezeul meu, fără prihană e calea Lui,**

cuvintele Domnului în foc lămurite;

El e scutul tuturor celor ce nădăjduiesc într-Însul.

În foc lămurite: „Origen preferă interpretarea *înflăcărate* şi comentează într-un pasaj țesut din texte biblice: Deoarece cuvintele lui Dumnezeu sunt înflăcărate, cei care le ascultă spun: *Oare nu ardea inima în noi când ne vorbea…* (Luca 24, 32). Şi ei sunt *în Duh arzând* (Romani 12, 11) şi nu primesc nici un foc străin (cf. Levitic 10, 1) de Dumnezeu, care este în săgețile celui rău (cf. Psalmi 119, 4). Dar Domnul, care a spus:*Foc am venit să arunc pe pământ*, avea cuvinte înflăcărate; de aceea zice: *şi ce voiesc decât să fie deja aprins?* (Luca 12, 49)"[28].

31: **Că cine este Dumnezeu în afară de Domnul?**

Şi cine este Dumnezeu în afară de Dumnezeul nostru?:

Indirect, se arată ca iluzorie orice altă putere în afară de cea a lui Dumnezeu. „Origen parafrazează: Cine este Dumnezeu, dacă nu Hristos?"[29].

32: **Dumnezeu, Cel ce mă încinge cu putere**

şi fără prihană mi-a făcut calea,

33: **El, Cel ce-mi face picioarele tari ca ale cerbului**

şi peste cele înalte mă aşază.

Despre semnificația cerbului, în alte (câteva) locuri. *Cele înalte*: „Augustin, Ieronim: Gândul meu, speranța mea sunt în ceruri"[30].

34: **Tu eşti Cel ce-mi învață mâinile la luptă**

şi pune-n brațele mele arc de aramă.

„Lui Ilarie, *arc de aramă brațele mele* îi sugerează brațele lui Iisus pe cruce (*In Ps. 143*, v.3)"[31].

35: **Tu mi-ai dat mie scutul mântuirii;**

dreapta Ta m-a sprijinit,

certarea Ta m-a îndreptat cu totul,

certarea Ta îmi va fi învățătură.

E un *armament*, desigur, duhovnicesc.

36: **Lărgit-ai paşii mei sub mine,**

urmele mele n-au slăbit.

37: **Pe vrăjmaşii mei îi voi alerga şi-i voi prinde**

şi nu mă voi întoarce până ce se vor slei;

38: **îi voi zdrobi şi nu vor mai putea să se ridice,**

cădea-vor sub picioarele mele.

„Pentru Ieronim, aceasta poate să însemne că vor înceta să săvârşească fărădelegea. Vor cădea, poate, călcați în picioare ca un duşman învins, dar, poate, vor cădea pentru a-L adora pe Dumnezeu. Beda: Nu vor putea rezista Duhului înțelepciunii […] nu mai sunt duşmani”[32]. În ce ne priveşte, dăm mai mult credit răutății omeneşti, socotind că ea se poate prelungi în veşnicie. Dar, şi azi mai sunt dintre aceia care cred cu tărie că e posibilă convertirea tuturor…

Biruința deplină asupra vrăjmaşilor (aceasta am înțeles noi de aici) o dobândim în viața viitoare, la care se referă şi Psalmistul.

39: **Tu m-ai încins cu putere pentru război,**

Tu i-ai împiedicat pe toți cei de sub mine ce se ridicau împotriva mea,

„Nici un creştin care crede drept în Dumnezeu nu trebuie să fie fără grijă, ci să aştepte totdeauna ispita, ca atunci când va veni să nu se mire şi să nu se tulbure, ci să rabde cu mulțumire osteneala necazului”[33].

40: **pe vrăjmaşii mei mi i-ai pus pe fugă**

şi pe cei ce mă urăsc i-ai nimicit.

„Literal: *Tu mi i-ai dat pe vrăjmaşii mei cu dosul spre mine*, expresie care nu ascunde o anume jubilație a învingătorului”[34]. Însă, „Ieronim şi Beda interpretează [ca]: *i-ai făcut să mă urmeze*”[35].

41: **Ei au strigat, dar nu era Cel ce mântuieşte,**

(strigat-au) spre Domnul, dar El nu i-a auzit.

Sunt cei ce strigă, în zadar, după condamnarea definitivă, şi nici atunci din iubire față de Dumnezeu.

42: **Eu îi voi mărunți cum e praful în fața vântului,**

cum e tina ulițelor îi voi face clisă.

„Acestea le vei spune cu uşurință dacă te vei înarma cu smerita cugetare împotriva vrăjmaşilor”[36]. „Iar că Emanuel va stăpâni peste toți cei ce I se împotrivesc şi va birui uşor pe vrăjmaşi a proorocit-o şi Hristos Însuşi, prin glasul lui David”[37].

43: **Tu mă vei izbăvi de tăgada poporului;**

Tu m-ai pus în fruntea neamurilor;

poporul pe care nu l-am cunoscut mi-a slujit,

Aici poate fi o aluzie la primirea credinței de către neamuri, un popor nou, ce nu L-a cunoscut, până la convertire, pe Dumnezeu (şi, astfel, s-ar putea zice că nici Dumnezeu nu l-a cunoscut pe el). „Augustin: Este poporul păgânilor pe care, spune Hristos, nu l-am cercetat la venirea Mea, nu M-a văzut cu ochii lui, dar i-a primit pe trimişii Mei şi le-a dat ascultare”[38].

44: **cu auzul urechii m-a auzit,**

fiii străinilor m-au linguşit.

„Literal: *m-au mințit*. Linguşitorul este cel ce posedă arta de a-şi mința stăpânul, făcându-l fericit. Ebraică: *fiii străinilor mi-au devenit curtezani*”[39]. „Aşadar, (Dumnezeu) a tăiat împrejur auzul nostru ca, auzind cuvântul, noi să credem”[40] Lui, şi nu acelor linguşitori.

45: **Fiii străinilor au îmbătrânit**
şi au şchiopătat în afara cărărilor lor.
Fiii străinilor par a fi gândurile semănate de vrăjmaşi.
46: **Viu este Domnul, binecuvântat este Dumnezeul meu,**
Înalțe-Se Dumnezeul mântuirii mele!
Putem vedea aici anticipată înălțarea pe cruce, dar şi Înălțarea la Ceruri a Mântuitorului. „Ieronim referă acest verset la învierea lui Hristos”[41].
47: **Dumnezeule, Cel ce mi-ai dăruit răzbunare**
şi mi-ai supus popoare,
48: **Tu, Cel ce m-ai izbăvit de vrăjmaşii cei furioşi,**
înalță-mă dintre cei ce se ridică împotriva mea,
de omul nedrept izbăveşte-mă!
Dumnezeu ne-a adus, aşadar, la credință şi ne-a „izbăvit de bărbatul nedrept, adică de diavolul şi de omul cel vechi”[42].
49: **Pentru aceasta, Doamne, Te voi lăuda întru neamuri**
şi numelui Tău îi voi cânta,
50: **al Tău, Cel ce sporeşti mântuirea regelui Tău**
şi-i faci milă unsului Tău,
lui David şi seminției lui până-n veac.
Lauda va fi adusă *întru neamuri*. Încă de la David (dar chiar începând cu Moise, pentru cititorul atent) neamurile nu sunt excluse de la auzirea cuvântului lui Dumnezeu.

---

[1] SEP 4/I, p. 72
[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, IV
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XV
[4] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XLII
[5] SEP 4/I, p. 73
[6] Origen, *Omilii la Exod*, IV, 7
[7] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântările morale*, I, 12
[8] Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre preoție*, LXXVI
[9] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 17
[10] Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, II, 12
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V, 2
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VII
[13] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 116, 1-2
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, III
[15] SEP 4/I, p. 74
[16] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 133
[17] BBVA, p. 634

[18] BBVA, p. 635
[19] Origen, *Omilii la Geneză*, XIII, 3
[20] SEP 4/I, p. 74
[21] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 93, 7
[22] BBVA, p. 635
[23] SEP 4/I, p. 75
[24] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 8
[25] SEP 4/I, p. 75
[26] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXIX, 17
[27] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 5
[28] SEP 4/I, p. 75
[29] SEP 4/I, p. 76
[30] SEP 4/I, p. 76
[31] SEP 4/I, p. 76
[32] SEP 4/I, p. 76
[33] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 1
[34] BBVA, p. 636
[35] SEP 4/I, p. 77
[36] Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 135
[37] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[38] SEP 4/I, p. 77
[39] BBVA, p. 636
[40] Barnaba, *Epistola*, IX, 3
[41] SEP 4/I, p. 77
[42] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 5

PSALMUL 18 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„Psalmul este o aducere de mulțumire lui Dumnezeu pentru că S-a făcut cunoscutomului prin natură şi prin Lege. Chiril al Alexandriei spune: Dumnezeu S-a făcut cunoscut prin trei revelații: legea naturii create (frumusețea şi ordinea ei), revelația cosmică ce ne face să-L cunoaştem pe Creator (cf. Înțelepciunea lui Solomon 13, 1-5; Romani 1, 19), Legea scrisă, dată prin Moise, care aduce în plus porunca iubirii şi precizările morale şi Legea spirituală, a Evangheliei, care le desăvârşeşte pe primele două (cf. Matei 5, 17). Qimhi subliniază paralelismul: După cum cerul, soarele şi stelele manifestă şi povestesc slava şi înțelepciunea lui Dumnezeu, la fel fac Tora şi preceptele pe care El le-a dat poporului Său Israel; după cum cerul şi soarele sunt binefăcătoare pentru lume şi lumea dăinuie datorită lor, la fel face Tora, care e desăvârşită şi înviorează sufletul”[1].

1: **Cerurile povestesc mărirea lui Dumnezeu**
şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria!

Cerurile *povestesc*: „Verbul **digheome** înseamnă *a expune în amănunt, a povesti, a descrie*. Aşadar, cerurile (prin care se înţelege întregul univers, văzut şi nevăzut) nu se mărginesc să dea o mărturie globală, generală, asupra Creatorului lor, ci au capacitatea de a şi demonstra, pe măsură ce omul le descoperă, puterea şi mărirea Acestuia. Biblia lui Şerban (1688) traduce cu *povestesc*, în concordanţă cu Textul Ebraic"[2]. *Tăria*,sau firmamentul, este cerul văzut. „Pentru Grigore al Nyssei, David arată că a înţeles muzica cerului şi a stelelor, imnul ritmat de mişcare şi repaus, unde repaosul străluceşte în mişcare, unde mişcarea necontenită străluceşte în imuabil. Aceasta este muzica adevărată şi primordială, care le precede pe celelalte, în armonia universală. Lumea întreagă este o muzică al cărei Autor şi Interpret este Dumnezeu (cap. III)"[3].

„Prin aceste cuvinte nu vrea să arate că cerurile slobozesc glas, care să se audă de urechi sensibile, ci că ele, prin măreţia lor, ne prezintă puterea Creatorului, iar noi, observând frumuseţea lor, lăudăm pe Creator ca pe artistul cel mai desăvârşit"[4]. „Prin aceasta a primit în auzul minţii raţiunile (cuvintele) cunoştinţei de Dumnezeu (teologiei) de la cele neînsufleţite şi a învăţat, pe cât era cu putinţă oamenilor, din operă, modurile providenţei şi ale judecăţii, deşi n-a ajuns la raţiunile multiple în care se ramifică în parte conducerea universului"[5]. „Toate făpturile lui Dumnezeu, contemplate de noi prin fire, cu ajutorul cuvenitei ştiinţe şi cunoştinţe, ne vestesc în chip ascuns raţiunile după care s-au făcut şi ne descoperă prin ele scopul aşezat de Dumnezeu în fiecare făptură"[6]. Dar, „nici *cerurile* nu sunt însufleţite, pentru că *spun slava lui Dumnezeu*,nici *tăria* nu este o fiinţă înzestrată cu simţuri, pentru că *vesteşte facerea mâinilor Lui*"[7]. Sau prin *ceruri* pot fi înţeleşi oamenii îndumnezeiţi; aceştia „devenind, în mod desăvârşit, cereşti, făcuţi *ceruri*, ei *dezvăluie slava lui Dumnezeu*, după cum se spune în psalm"[8].

2: **Ziua-i spune zilei cuvânt**

şi noaptea-i vesteşte nopţii cunoaştere.

Cunoaştere: **gnosis** = acţiunea de a cunoaşte; cunoaştere (dar şi necunoaştere). Pe măsură ce se succedă, fiecare zi îi comunică celei următoare ce a izbutit să ştie, în timp ce nopţile, întotdeauna propice meditaţiei, consumă stratul profund al cunoaşterii, adică evaluarea semnificaţiilor ce se desprind din ştiinţă"[9].

„*Ziua zilei spune cuvânt*, inima inimii, viaţa vieţii, învierea învierii. Şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă, adică trupul trupului, a cărui pătimire a arătat tuturor adevărata ştiinţă a credinţei"[10]. „*Ziua strigă zilei cuvânt*: cele scrise sunt spuse deschis; *noaptea vesteşte nopţii cunoaştere*: cele ascunse sunt spuse tainic"[11].

3: **Nu sunt graiuri şi nici cuvinte**

ale căror glasuri să nu se-audă.

„Aşadar, pentru că Dumnezeu le vede şi le aude pe toate, să ne temem de El şi să părăsim poftele urâte ale faptelor rele, ca mila Lui să ne acopere la judecata ce va să fie"[12]. „Tot aşa sunt unele cuvinte şi ale Înţelepciunii Întâinăscute, Care înaintea celorlalte a fost pusă temelie zidirii în timpul creaţiei. Înţelepciunea aceasta proclamă în tăcere pe Ziditorul şi Domnul, ca prin Ea să te urci la ideea singurului Înţelept"[13].

4: **În tot pământul a ieşit vestirea lor**

şi la marginile lumii cuvintele lor.

În soare Şi-a pus locaşul Său;

Universalitatea propovăduirii şi, evident, a mântuirii!

„*Vestirea* e un echivalent aproximativ al cuvântului **fthongos**, care înseamnă *zgomot,sunet,* dar un altfel de sunet decât acela al glasului omenesc (**foni**). Dacă asiro-babilonienii numeau firmamentul *cartea tăcută a cerurilor*, psalmistul îl socoteşte drept o carte ce ni se deschide şi al cărei foşnet anunţă *cuvintele* din stihul următor"[14]. *La marginile lumii*: „*Lume* (**ikumeni**) nu înseamnă aici universul (**kosmos**), ci totalitatea oamenilor, a fiinţelor raţionale care pot să ştie, să înţeleagă şi să cunoască"[15]. *În soare*: „În Orientul Antic, soarele era simbolul dreptăţii, ceea ce fundamentează legătura dintre cele două părţi ale psalmului (BJ). Expresia *Soarele dreptăţii* (Maleahi 3, 20) a fost interpretată mesianic (v. mai ales liturgi[c]a Crăciunului, în riturile bizantin şi latin). Rupert din Deutz (*De Op. Spir. Sancti*, SC 131, p. 97) dă pasajului o interpretare mariologică: iatacul nupţial din care iese mirele e sânul, inima Fecioarei Neprihănite"[16].

Cei a căror vestire a umplut pământul „preînchipuiesc pe dascălii şi conducătorii Bisericilor din timpul al cincilea când s-a făcut venirea lui Hristos; pe dascălii care drept îndreptează cuvântul adevărului şi sunt de mare preţ ca aurul şi binerăsunători ca arama"[17]. „Căci *până la orice pământ a ieşit glasul* apostolilor şi *până la hotarele rotundului pământ cuvintele lor*: prin ei, după cum s-a scris, *cuvântul Domnului creştea şi se înmulţea* (Filipeni 6, 7)"[18].

5: **şi El, ca un mire ce iese din cămara Sa,**
bucura-Se-va ca un uriaş ce-Şi aleargă drumul.

Mirele *iese din cămara Sa* prin întrupare, iar *drumul* Său e lucrarea mântuitoare.

6: **De la marginea cerului îşi are ieşirea,**
pân-la marginea cerului îi este alergarea,
şi nimic nu se poate ascunde de căldura lui.

„Mersul soarelui care iese din înaltul cerului şi se întoarce în înaltul cerului a fost văzut ca o figură a lui Hristos, care porneşte de la Tatăl, se întoarce la El şi va veni din nou (Iustin, *Dial*. 64, 8)"[19]. *Nimic nu se poate ascunde de căldura lui*: „Ieronim interpretează spiritual: la împărţirea harurilor, nu este nimeni care să nu primească ceva"[20].

7: **Legea Domnului e fără prihană:**
întoarce suflete;
mărturia Domnului e de bună credinţă:
înţelepţeşte pruncii;

„*Mărturia Domnului* cea *vrednică de crezare* este cea a lui Hristos, singurul care Îl cunoaşte pe Tatăl (Augustin)"[21].

8: **legiuirile Domnului sunt drepte:**
veselesc inima;
porunca Domnului luceşte de departe:
luminează ochii;

„Aceasta nu în înţelesul că, păzind poruncile Domnului, noi am dobândi în chip firesc o vedere mai pătrunzătoare, ci păzind poruncile dumnezeieşti dobândim în cuget o privire mai ageră. Ochii omului lăuntric văd mai multe decât vedem cu cei din cap"[22].

9: **frica Domnului este curată:**
rămâne în veacul veacului;
judecăţile Domnului sunt adevărate:

îndreptățite toate.

Frica Domnului „= frica (respectuoasă) pe care Dumnezeu i-o inspiră omului”[23]. „Augustin interpretează astfel: Spre deosebire de frica servilă, care e teama de pedeapsă, cea curată, izvorâtă din iubire gratuită, se teme doar să nu fie despărțită de cel iubit; e neamestecată cu frica de oameni. ♦ […] Hotărârile lui Dumnezeu nu sunt discordante şi în luptă între ele, ci sunt surori şi convergente; nu există nici o contradicție între legile Mântuitorului (Chiril al Alexandriei)”[24].

„De judecățile Mele trebuie să se înfricoşeze oricine, iar nu să le cerceteze, fiindcă ele nu pot fi înțelese de mintea omenească”[25]. E îngăduit să căutăm, după puteri, a ajunge la o înțelegere a poruncilor, dar fără a uita în acest timp să lucrăm pentru împlinirea lor.

10: **Dorite-s mai mult decât aurul şi decât nestemata,**

mai dulci decât mierea şi fagurele.

S-au spus acestea „nu pentru că sunt numai atât de dulci cuvintele Scripturii, nici pentru că pot pricinui numai atâta plăcere, ci pentru că David n-a găsit între lucrurile materiale altceva cu care să poată compara dulceața cuvintelor dumnezeieşti”[26]. liniştea şi bucuria „la această stare nu va veni şi nu va rămâne cineva fără numai dacă îşi va îndulci sufletul său neîncetat cu frica lui Dumnezeu. Pentru că celor ce se luptă, frica Domnului Iisus le dă un anumit fel de curăție”[27]. „Aceasta este altă temere decât cea care se naşte din frica de pedeapsă pentru relele săvârşite”[28]. „Iar desăvârşindu-se frica, se desăvârşeşte şi omul, prin plâns, şi nu mai vrea să păcătuiască, ci temându-se de întoarcerea patimilor, petrece nerănit în frica cea curată”[29]. „Căci cel ce se gândeşte pururi la moarte şi la focul veşnic şi la viermele cel neadormit şi la întunericul cel mai dinafară, la plânsul cel nemângâiat, la scrâşnirea dinților, la ruşinea ce va rămâne din fața scaunului înfricoşător al Judecății lui Hristos, dinaintea îngerilor şi oamenilor, topeşte bucuria plăcerii şi întoarce toată pofta spre Dumnezeu”[30]. „Începătorilor în viața virtuoasă le ajută, în lucrarea poruncilor şi în fuga de rele, frica de chinuri. Dar celor ce au înaintat prin virtute, ajungând la vederea slavei lui Dumnezeu, li se naşte o altă frică, potrivită cu starea lor. E temerea curată care îi înfricoşează foarte mult, din dragoste”[31].

11: **Căci robul Tău le păzeşte,**

în paza lor e multă răsplata.

„Însăşi păzirea e o răsplată, faptul că poți ține poruncile e darul lui Dumnezeu (Augustin)”[32].

„Când îți vei dezrobi mintea din plăcerea (voluptatea) trupurilor, banilor şi mâncărilor, orice vei face ți se va socoti dar curat, adus lui Dumnezeu; şi ți se va da în schimb să-ți deschizi ochii inimii tale şi să poți privi clar rațiunile lui Dumnezeu scrise în ea, care vor fi socotite, de gâtlejul tău inteligibil, mai presus de miere şi de ceară, prin dulceața dată de ele”[33].

12: **Greşalele, cine le va pricepe?**

De (greşalele) mele cele ascunse curățeşte-mă

„În sensul: cine le poate discerne?; cine e în stare să aleagă greşalele reale de cele aparente? (E vorba, desigur, de greşalele psalmistului; vezi stihul următor)”[34]. „*Cele ascunse* sunt greşelile ascunse de ceilalți sau chiar neştiute, neconştientizate de autorul lor”[35].

„Consider că nu se poate discerne uşor, de către orice om, care sunt soiurile de păcate ce sunt spre moarte şi care sunt cele ce nu sunt spre moarte, ci spre prejudiciu”[36].

„Chiar de te vei îndurera pururea de lunecare, nu vei înceta niciodată să luneci. […] Astfel, să te socoteşti cu desăvârşire lipsit în veci de sfinţenia care mântuieşte. Deci, gândeşte-te să duci o viaţă binecredincioasă şi, aşa crezând, te vei împărtăşi de binecuvântarea care alungă nu numai moartea, ci şi bolile din noi. Căci, venind Hristos în noi, slăbeşte legea care stăpâneşte sălbatic în mădularele trupului nostru, înviorează evlavia faţă de Dumnezeu şi omoară patimile, neţinând seama de păcatele în care ne aflăm, ci vindecându-ne mai degrabă ca pe nişte bolnavi. Căci întăreşte pe cel zdrobit, ridică pe cel căzut, ca un Păstor bun, Care îşi pune sufletul pentru oile Sale”[37]. „Nouă ne e propriu a nu avea o sfinţenie deplină şi o calitate de jertfă în toate privinţele, având în noi oarecare întinăciune din pricina păcatului din noi. […] Căci nu e timp când cei ce sunt cu adevărat întregi la minte şi cunosc slăbiciunea firii omeneşti să nu aibă trebuinţă să strige: *de cele ascunse ale mele curăţeşte-mă*. Aceasta este jertfa duhovnicească, cea binemirositoare lui Dumnezeu, pentru mântuirea noastră”[38].

13: **şi de ale altora fereşte-l pe robul Tău;**
dacă ele nu mă vor stăpâni, atunci fără prihană voi fi
şi de păcat mare mă voi curăţi.

De ale altora sau *de cele străine*: „După Augustin, păcatele *străine* sunt cele făcute la îndemnul altuia; diavolul a păcătuit din vina sa, Adam din vina altuia. ♦ *păcatul cel mare*: tot după Augustin, acesta e lepădarea de Dumnezeu, care vine din orgoliu”[39].

„Ce să credem,deci: patimile cele ascunse dintre noi ne aparţin sau ne sunt străine? Deci, ce sunt cele ascunse? Cine sunt cei ce mă nedreptăţesc şi se luptă cu mine? Cine sunt străinii, dacă nu duhurile care se împotrivesc împlinirii poruncilor lui Hristos”[40]. „Dacă omul izbuteşte să nu fie stăpânit (sau să se scuture) de vicii, adică de greşalele repetate care ajung să-l domine, atunci el devine capabil să se elibereze şi din robia unui păcat major”[41]. „Îl rugăm să ne ferească *de cele străine* (*ale altora*), adică de duhurile cele rele şi rătăcitoare”[42]. Ne putem curăţi „prin multă rugăciune şi credinţă şi prin desăvârşita pornire spre Dumnezeu, cu împreună-lucrarea Duhului, dar împotrivindu-ne şi noi (păcatelor) şi păzindu-ne inima noastră cu toată grija”[43]. „Se poate vedea uneori şi în faptele bărbăteşti ale celor aleşi vreo pată, pe care cunoştinţa Legiuitorului o vede, dar nouă ne scapă”[44].

14: **Iar cuvintele gurii mele**
şi cugetul inimii mele vor fi pururea bineplăcute înaintea Ta,
Doamne, ajutorul meu şi răscumpărătorul meu!

Sfinţii sunt bineplăcuţi lui Dumnezeu, ca unii ce au redobândit *asemănarea* cu El. „Augustin spune: Legea Domnului nu-l încovoaie pe om sub un jug de robie, ci prin ea sufletul se îndreaptă spontan spre imitarea lui Dumnezeu”[45].

---

[1] SEP 4/I, p. 78
[2] BBVA, p. 637
[3] SEP 4/I, p. 78
[4] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, II, 6
[5] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 19
[6] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 13

[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, III, 9

[8] Origen, *Omilii la Geneză*, I, 13

[9] BBVA, p. 637

[10] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXII, 8

[11] Clement Alexandrinul, *Stromate*, V, 114, 7

[12] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XVI, 3

[13] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*

[14] BBVA, p. 637

[15] BBVA, p. 637

[16] SEP 4/I, p. 79

[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[18] Origen, *Omilii la Exod*, I, 4

[19] SEP 4/I, p. 79

[20] SEP 4/I, p. 79

[21] SEP 4/I, p. 79

[22] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*

[23] BBVA, p. 637

[24] SEP 4/I, p. 80

[25] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, LVIII, 1

[26] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XIV, 1

[27] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 35

[28] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*

[29] Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, II, 3

[30] Isaia Pustnicul, *Fragmente*, 124a.-132a.

[31] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, 56

[32] SEP 4/I, p. 80

[33] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 119

[34] BBVA, p. 637

[35] SEP 4/I, p. 80

[36] Origen, *Omilii la Exod*, X, 3

[37] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 2

[38] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[39] SEP 4/I, p. 80

[40] Sf. Macarie Egipteanul, *Epistola*

[41] BBVA, p. 638

[42] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XXX

[43] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 3

[44] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV

[45] SEP 4/I, p. 79

PSALMUL 19 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„Este un psalm regal: fie la sărbătoarea înscăunării, fie după o victorie în război, poporul se roagă pentru rege. În vreme ce păgânii se încred în puterea lor militară, Israel se întemeiază numai pe Dumnezeu, care îl ocroteşte. Părinții dau o interpretare hristologic: această rugăciune e înălțată de corul îngerilor şi al sfinților (Eusebiu); Hristos este regele, preotul dar şi jertfa (Ieronim)”[1].

1: **Auză-te Domnul în ziua necazului,**

ocrotească-te numele Dumnezeului lui Iacob.

Ocrotească-te: „**iperaspizo** = *a pune scutul ca armă defensivă*; de aici, vechiul cuvânt românesc *a scuti*, care însă, cu vremea, şi-a schimbat aria semantică. Aşadar, *a apăra,a ocroti*. De altfel, psalmul este o rugăciune a regelui înainte de a pleca la război – şi o rugăciune a creştinului pândit de primejdii”[2].

2: **Ajutor să-ți trimită din locaşul Său cel sfânt,**

şi din Sion să te sprijinească.

3: **Pomenească toată jertfa ta**

şi arderea-de-tot a ta să-I fie bineplăcută.

În acestea e şi o binecuvântare a Psalmistului către tot sufletul binecredincios. „Ieronim, adresând psalmul lui Hristos, interpretează că toate rugăciunile şi jertfele oamenilor sunt cuprinse în rugăciunea şi jertfa Lui”[3].

O altă traducere a celui de al doilea stih, la Origen: *Şi arderea de tot a ta să se facă grasă*!, prilej de a o lega de dobândirea harurilor Duhului Sfânt[4].

4: **Să-ți dea ție Domnul după inima ta**

şi tot gândul tău să-l plinească.

„Sensul corect: ceea ce ți-ai pus în gând; scopul; ținta”[5]. Spre deosebire de oameni, „Dumnezeu judecă faptele după intențiile lor”[6].

„Eusebiu consideră că, de aici încolo, psalmul este profetic, referindu-se la Hristos. Pentru Atanasie, Augustin şi alții, *voia* [*inima*, la Anania] aceasta este planul de mântuire”[7].

5: **Bucura-ne-vom întru mântuirea Ta**

şi întru numele Dumnezeului nostru ne vom mări.

Plinească Domnul toate cererile tale!

„*Cererile*: Ieronim le raportează la rugăciunea lui Iisus: *Preamăreşte-mă cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea* (Ioan 17, 5) şi *păzeşte-i în Numele Tău pe aceia pe care mi i-ai dat* (cf. Ioan 17, 11)”[8].

6: **Acum am cunoscut că l-a mântuit Domnul pe unsul Său;**

din cerul Său cel sfânt îl va auzi,

întru puteri este mântuirea dreptei Sale.

Întru puteri: „În context: puterile de sus; puterile cereşti”[9]. *Unsul* Domnului e aici regele sau, prin extensie, toți cei ce răspund chemării de a împărăți împreună cu Dumnezeu.

7: **Cei de-acolo în care de luptă, cei de dincolo în cai,**

dar noi întru numele Domnului Dumnezeului nostru ne vom încrede!

„Forța spiritului, alimentată de credința în Dumnezeu şi de ajutorul Său, prevalează asupra forțelor materiale, oricât ar fi ele de bine orânduite. Cu atât mai mult în aria războiului nevăzut”[10].

8: **Ei s-au împiedicat şi au căzut,**

dar noi ne-am ridicat şi drepți am stat.

9: **Mântuieşte-l, Doamne, pe regele Tău**

şi ne auzi pe noi în orice zi Te vom chema.

Noi toți cădem (Rilke), însă cei ce-L au pe Domnul fac efortul să se ridice după fiecare cădere.

---

[1] SEP 4/I, p. 81

[2] BBVA, p. 638

[3] SEP 4/I, p. 81

[4] Cf. Origen, *Omilii la Levitic*, V, 12

[5] BBVA, p. 638

[6] Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 184

[7] SEP 4/I, p. 81

[8] SEP 4/I, p. 82

[9] BBVA, p. 638

[10] BBVA, p. 638

PSALMUL 20 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„Psalm regal, structurat în două părți, urmate de antifoane corale (vv. 7 şi 13). Datorită accentului său mesianic şi eshatologic a fost aplicat în iudaism regelui mesianic, iar Părinții Bisericii l-au raportat la Hristos”[1].

1: **Doamne, întru puterea Ta se va veseli regele**

şi de mântuirea Ta se va bucura foarte.

Bucuria ce însoțeşte pe cei îndumnezeiți, ce împărățesc împreună cu Hristos. „Profetul David vesteşte biruința deplină a Regelui care va fi urmaşul său (Eusebiu). Ieronim vede în acest Rege chipul lui Hristos, *Regele regilor şi Domnul Domnilor*”[2].

2: **Dorința inimii lui I-ai dăruit-o**

şi de cererea buzelor lui nu l-ai lipsit.

Dorința inimii lui i-ai dăruit-o: „În dublu sens: Dumnezeu a înzestrat inima omului cu capacitatea de a-şi formula o dorință ca plan de perspectivă; ca dar al lui Dumnezeu, dorința inimii poate fi plinită prin rugăciune”[3]. „Dorința lui Hristos este ca şi noi să fim una, după cum El şi Tatăl una sunt (Ieronim)”[4].

3: **Că l-ai întâmpinat cu binecuvântări de dreptate,**

pus-ai pe capul său cunună de piatră scumpă.

Cununa drepților. „Dumnezeu este cununa lui Hristos, iar Hristos este cununa făpturii raționale (Origen)”[5].

4: **Viață a cerut de la Tine, şi i-ai dat-o:**
lungime de zile în veacul veacului.
E viața cea de veci. Dacă aplicăm psalmul la Hristos, putem întreba şi noi: „De ce a cerut Hristos viața, când era în prag de moarte? Pentru a vesti învierea Sa din morți (Irineu, *Dem. Ap.* 72)”[6].
5: **Mare este slava lui întru mântuirea Ta,**
slavă şi mare-cuviință vei pune peste el;
Mare-cuviință: „veche şi frumoasă expresie românească. Literal se traduce: *măreție*,*maiestate*, *magnificență*”[7]. „Origen apropie acest verset de cuvintele Tatălui din Ioan 12, 28, iar Ieronim, de cuvintele din *rugăciunea arhierească* (Ioan 17, 5)”[8].
6: **că-i vei da lui binecuvântare în veacul veacului,**
cu fața Ta întru bucurie îl vei veseli.
Bucuria zilei celei neînserate.

7: **Că regele nădăjduieşte în Domnul**
şi din mila Celui-Preaînalt nu se va clinti.
8: **Mâna Ta îi va găsi pe toți vrăjmaşii Tăi,**
dreapta Ta să-i afle pe toți cei ce Te urăsc.
„Chiril al Alexandriei interpretează: Dumnezeu se lasă găsit de către păcătos ca Judecător, iar de cel care îşi mărturiseşte păcatul, ca Mântuitor. ♦ [*să-i afle* – Anania];*de i-ar ajunge*: Textul Masoretic are *să-i găsească*. Ca de foarte multe ori, Ieronim interpretează pozitiv: bunătatea lui Dumnezeu vrea să-i întoarcă spre Hristos pe duşmanii Săi, spre a-i mântui”[9].
9: **Ca un cuptor de foc îi vei face atunci când Te arăți;**
Domnul întru mânia Sa îi va răvăşi,
focul îi va mistui.
„Eusebiu, ca şi alți Părinți, referă versetul la ziua Judecății; Augustin precizează că duşmanii vor fi arşi lăuntric de judecata conştiinței lor. Ieronim: Văpaia va mistui păcatele oamenilor”[10].
Dar textul n-a fost văzut ca referindu-se doar la ziua Judecății: „Iar vremea arătării feței Tatălui este potrivit să se înțeleagă ca vremea întrupării, dacă Fiul este fața şi chipul lui Dumnezeu şi Tatăl. El este flacăra aspră şi cuptor celor ce resping taina întrupării Unuia Născutului”[11].
10: **Rodul lor de pe pământ îl vei şterge**
şi semința lor dintre fiii oamenilor.
Cuvintele par a viza pe cei ce uneltesc împotriva lui Hristos: „Căci n-au putut să dea tărie sfatului lor cel opus lui Dumnezeu, deşi au încercat de multe ori şi prin zeci de mii de moduri să facă să dispară slava lui Hristos. Căci I-au întors spatele, adică au ieşit de la fața şi din ochii Stăpânului tuturor. De aceea, cu dreptate veți umbla în lumina focului vostru şi în flacăra de care ați ars”[12]. „Iar vremea arătării feței Tatălui este potrivit să se înțeleagă ca vremea întrupării, dacă Fiul este fața şi chipul lui Dumnezeu şi Tatăl. Deci El este flacăra aspră şi cuptor celor ce resping taina întrupării Unuia Născutului”[13].
11: **Că lucruri rele au gândit împotriva Ta,**
planuri au cugetat care nu vor dura.
Versetul poate fi aplicat la Iudeii care „au cugetat lucruri cumplite […] împotriva lui Hristos”[14].

12: **Că Tu îi vei pune pe fugă,**
prin cei rămaşi ai Tăi le vei găti căderea.
„Dumnezeu poate să-Şi învingă mulțimea vrăjmaşilor prin minoritatea care I-a rămas credincioasă. Ebraică: *cu arcul Tău îi vei ținti în față*”[15]. Versetul a fost aplicat şi istoriei Israeliților; aceştia „vor fi pierduți ca nişte omorâtori ai Stăpânului şi ca cei ce s-au ridicat sălbatic împotriva Fiului, dar că Ierusalimul nu se smulge din rădăcină, ci va rămâne pustiu de copii, aşteptând timpul de la capăt şi din urmă, când se va mântui şi el, alergând pe urma neamurilor”[16].
SEP 4 traduce: *Căci Tu îi vei da la spate…*: „După interpretarea lui Atanasie, întrucât cei care nu au inima curată nu pot vedea fața lui Dumnezeu, El Se lasă văzut de ei din spate, adică din faptele urmării Lui, ca să ajungă apoi să-I vadă fața”[17].
13: **Înalță-Te, Doamne, întru tăria Ta;**
cânta-vom şi vom lăuda puterile Tale.
Poate fi văzută aici o anticipare a Învierii, urmată de Înălțare.

---

[1] SEP 4/I, p. 82
[2] SEP 4/I, p. 82
[3] BBVA, p. 638
[4] SEP 4/I, p. 82
[5] SEP 4/I, p. 83
[6] SEP 4/I, p. 83
[7] BBVA, p. 639
[8] SEP 4/I, p. 83
[9] SEP 4/I, p. 83
[10] SEP 4/I, pp. 83-84
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI, 1
[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III, 7
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[15] BBVA, p. 639
[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X
[17] SEP 4/I, p. 84

PSALMUL 21 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David cu privire la ajutorul ce vine dimineața.

„Înrudit cu *cântările Slujitorului* (mai ales Isaia 52, 13 – 53, 12), cu *confesiunile luiIeremia* (15, 15; 17, 15; 20, 7 *sq*.) şi cu Cartea lui Iov, acest psalm, strigăt de suferință şi de încredere a dreptului prigonit, pare a descrie anticipat pătimirea lui Hristos, dar şi bucuria Învierii. E citat şi analizat în întregime de Iustin (*Dial*. 98-106) şi comentat pe larg de mulți alți Părinți, precum şi de autori medievali şi moderni. Pentru Eusebiu, e psalmul pătimirii şi învierii, dar profețeşte şi întemeierea Bisericii, chemată din toate neamurile. Exegeza iudaică, de la Qumran până la autorii medievali, vede în acest psalm biografia poporului evreu, prigonit în atâtea rânduri, în exiluri repetate, dar aşteptând cu încredere izbăvirea mesianică (cf. Ravasi, I, pp. 399-400)”[1].

„Cuvintele introductive: **al aielet hashakhar**[2] (*după cerboaica zorilor*). Se pare că, prin această indicație, i se arată dirijorului muzicanților numele melodiei după care trebuie cântat acest psalm. Aceasta a fost tradusă în Septuaginta: **υπερ της αντιλήψεως της εωθινης** (*la ajutorul zorilor*), iar în Biblia 1688: *sprejeneala cea de la zori* Termenul grecesc se referă, probabil, la asistența acordată săracilor şi bolnavilor de către preoți şi dascăli”[3]. „Maxim din Torino crede că titlul acestui psalm anunță *răsăritul Soareluidreptății*, adică venirea lui Iisus, dovedind cunoaşterea originalului ebraic, unde e scris:*după ciută, în zori*. Martin Buber traduce: *Nach Hindin Morgenröte*. Şi Eusebiu de Cezareea interpretează cuvintele *pentru îmbărbătarea de dimineață* ca o vestire a patimilor şi Învierii lui Iisus; el declară că va utiliza *Septuaginta*, adică traducerea elină a*Bibliei*. În acelaşi timp, consideră toate lamentațiile şi laudele acestui psalm rostite de Mântuitorul. Comentatorii moderni identifică în textul comentariului său fragmente interpolate, aparținând altor comentatori”[4]. „*Despre ajutorul de dimineață*: Grigore al Nyssei (53) explică: noaptea simbolizează răul, dar ajutorul divin ne dă zorii vieții virtuoase şi astfel vom ajunge la biruință când vom fi părăsit faptele întunericului”[5].

1: **Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, ia aminte la mine; de ce m-ai părăsit?**

Departe sunt de mântuirea mea cuvintele greşalelor mele.

Primul vers: „Aceste cuvinte ale psalmistului, în esența lor, vor fi rostite de Iisus pe cruce (Matei 27,46; Marcu 15,34). De altfel, toți Evangheliştii vor menționa că suferințele lui Iisus nu sunt altceva decât plinirea spuselor psalmistului (v.7 în Marcu 15, 29; v. 8 în Matei 27, 43; v. 18 în Matei 27, 35; Marcu 15, 24; Luca 23, 34; Ioan 19, 23-24)”[6]. *Cuvintele greşalelor mele*: „Iisus, Care n-a săvârşit nici o greşeală, ia asupra Sa păcatele omenirii, cf. Ioan 1, 29 (Eusebiu de Cezareea). – *Priveşte-mă* sau *ia aminte la mine* e o adăugire ulterioară în Septuaginta (Eusebiu)”[7]. „Angoasa părăsirii e alăturată paradoxal cu familiaritatea şi îndrăzneala manifestate prin pronumele posesiv şi prin întrebare. ♦ […] Grigore din Nazianz comentează: Hristos nu a fost părăsit de Tatăl, dar ia asupra Sa condiția omului: noi eram părăsiți şi disprețuiți şi El ne-a răscumpărat luând asupra Sa păcatul nostru (cf. *Or*. 30, 5, PG 36, 110). ♦ […] 1b: Păcatele mele cască o prăpastie între angoasa mea şi mântuire (Origen)”[8].

„Aşa obişnuiesc să facă profeții şi să spună: *Dumnezeul meu*, deşi este Dumnezeul lumii. Dragostea are însuşirea de a personaliza cele comune”[9]. „N-a fost părăsit fie de Tatăl, fie de dumnezeirea Sa, cum pare unora, ca de una ce s-ar teme de patimă (de moarte) şi de aceea s-ar retrage de la Cel ce pătimeşte. Căci

cine L-a silit să Se nască sus, fie să Se nască aici jos, fie să Se urce pe cruce? Iar El înfățișează în Sine ceea ce e al nostru. El Şi-a însuşit greşelile şi păcătoşenia noastră”[10].

2: **Dumnezeul meu, striga-voi ziua şi nu vei auzi,**

şi noaptea chiar, şi fără să-mi fiu nebun.

Şi fără să-mi fiu nebun sau „*şi nu va fi din nebunie*: unii traduc: *şi nu ca o sminteală a mea*. În latină: *Et non ad insipientiam mihi*. În ebraică: *şi liniştea nu voi afla*”[11].

„Stăruința în rugăciune, chiar când nu are răspuns, nu cade sub incidența absurdului”[12].

3: **Dar Tu întru cele sfinte locuieşti, Tu, lauda lui Israel.**

„*Dar Tu tronezi ca un sfânt* (Kraus). – *Tu în cele sfinte locuieşti* = Tu eşti locul sfânt al oricărui ajutor al meu. – *Tu, lauda lui Israel* e, în ebraică: *Tu care tronezi în lauda lui Israel*”[13].

4: **În Tine au nădăjduit părinții noştri,**

în Tine au nădăjduit şi Tu i-ai izbăvit;

5: **spre Tine au strigat şi s-au mântuit,**

în Tine au nădăjduit şi n-au fost ruşinați.

Cuvintele, atribuite lui Hristos, „arată că El mărturiseşte de părinți pe toți aceia care au nădăjduit în Dumnezeu şi au fost mântuiți de El şi care au fost şi părinții Fecioarei, prin care S-a născut, făcându-Se om”[14].

6: **Dar eu sunt vierme şi nu om,**

ocara oamenilor şi defăimarea poporului.

„Comparația cu viermele nu vrea să sugereze doar umilința, ci şi faptul că viermele se naşte *pur şi simplu din pământ*, ceea ce permite asemuirea cu Domnul Cel născut fără prihană: *Un viermuleț e zămislit de mană, iar Domnul Iisus de Fecioara!* (Maxim din Torino)[15]. – *Disprețul lumii*: în latină *abjectio plebis*, adică *gunoiul mulțimii*”[16].

„Făptura omenească se naşte, pe cale firească, din împreunarea bărbatului cu femeia, însă Eu nu M-am născut dintr-o astfel de împreunare după legea firii umane, Eu sunt născut ca un vierme care nu-şi are originea într-o sămânță străină, ci în chiar trupul unde se dezvoltă”[17]. Domnul „S-a făcut şi S-a numit cu adevărat vierme, pentru trupul fără de sămânță pe care l-a primit. Fiindcă precum viermele nu are împreunare şi amestecare, ca pricină premergătoare a naşterii lui, tot aşa nici naşterii după trup a Domnului nu i-a premers vreo amestecare. Dar mai e vierme şi pentru faptul că a îmbrăcat trupul ca pe o momeală pusă în undița dumnezeirii spre amăgirea diavolului, pentru ca dracul spiritual cel nesăturat, înghițind trupul pentru firea lui uşor de apucat, să fie sfâşiat de undița dumnezeirii şi, deodată cu trupul sfânt al Cuvântului, luat din noi, să dea afară toată firea omenească, pe care o înghițise mai înainte”[18].

7: **Toți cei ce m-au văzut, m-au batjocorit,**

grăind cu buzele, clătinându-şi capul:

8: **„Nădăjduit-a în Domnul; acum să-l izbăvească;**

să-l mântuiască pentru că îl vrea”.

„Acesta nu este decât Cuvântul şi Fiul lui Dumnezeu, Cel ce pentru mine a îmbrăcat chip de rob şi S-a lăsat ocărât de oamenii care n-au crezut adevărului şi disprețuit de poporul plin de păcate”[19].

9: **Că Tu eşti Cel ce m-a scos din pântece,**

nădejdea mea de lângă sânul maicii mele;

„Eusebiu vede aici prevestirea Naşterii celei mai presus de fire a lui Hristos. Origen compară Naşterea lui Hristos cu a lui Iacob, a lui Ieremia şi a lui Ioan Botezătorul”[20].

„Observă bine cuvintele: *Cel care m-ai tras din pântece*; ele arată că S-a născut fără bărbat, fiind tras din pântecele şi din trupul Fecioarei. În adevăr, altul este modul naşterii celor născuți prin căsătorie”[21].

10: **spre Tine am fost aruncat din pântece,**
din pântecele maicii mele îmi eşti Tu Dumnezeu.

Suntem cunoscuți de Dumnezeu dinainte de creație şi nu-L vom putea ocoli, chiar de alegem să tăiem legătura cu El.

Aplicat lui Hristos, versetul mărturiseşte despre realitatea întrupării şi naşterii Sale (într-o traducere uşor diferită): „Spune: *M-ai smuls din pântece*. Ce este smuls dacă nu ceea ce este lipit strâns, ceea ce este înfipt, ceea ce este unit de acela din care spre a fi luat trebuie smuls? Dacă nu era lipit de pântece, cum a fost smuls?”[22].

11: **Nu Te-ndepărta de mine, că necazul e aproape,**
că nu-i nimeni să mă ajute.
12: **Înconjuratu-m-a mulțime de juncani,**
de tauri graşi mă văd împresurat;

Juncanii şi taurii graşi „sunt duşmanii lui Iisus, adică marii preoți iudei, scribii, bătrânii poporului (Eusebiu)”[23].

13: **asupra mea şi-au căscat botul**
asemenea unui leu ce sare la pradă răcnind.
14: **Ca apa m-am vărsat,**
oasele toate mi s-au risipit.
Inima mi s-a făcut ca ceara,
în mijlocul măruntaielor mi se topeşte;

„Oasele risipite trimit la imaginea unui om răstignit”[24]. *Inima mi s-a făcut ca ceara*: Chiril al Alexandriei „vede aici o expresie a compătimirii Învățătorului [Hristos] pentru durerea ucenicilor Săi”[25].

15: **tăria mi s-a uscat ca un hârb,**
limba mi s-a lipit de gâtlej.
Tu m-ai pogorât în țărâna morții.

Putem vedea în acestea şi portretul nevoitorului ce a nimicit, prin asceză, poftele trupului. „De aceea şi dreapta Celui Prea Înalt s-a întins asupra lui, şi mult i-a purtat de grijă, ca unuia ce toată trezvia inimii şi-o îndrepta spre El”[26]. *Pogorât în țărâna morții*a fost şi Hristos. Că I se pot aplica cuvintele de aici devine lămurit mai jos:

16: **Că mulțime de câini m-a înconjurat,**
adunarea celor vicleni m-a împresurat,
mâinile şi picioarele mi le-au străpuns.

„Câinii mulți reprezintă soldații romani (Eusebiu)”[27]. *Mâinile şi picioarele mi le-au străpuns*; Doinaş traduce: *de mâini şi de picioare m-au legat*: „Gimarey notează şi comentează astfel: În legătură cu acest text faimos, există acord nu numai între vechii traducători, care ne transmit în versiunile lor acelaşi sens,

sau sens analog, ci chiar între cei mai celebri exegeți şi interpreți din timpurile moderne, care convin că termenii ebraici, orice interpretare le-am da, pot să aibă, în sensul lor literal, aceeaşi semnificație. Profetul descrie una câte una împrejurările răstignirii Mântuitorului. – Autorii Septuagintei, anteriori lui Iisus, au tradus: *Ei au găurit* (*străpuns*) *picioarele şi mâinile mele*; Aquila, care s-a lepădat de credința creştină pentru a trece la iudaism, şi care trăia în secolul al doilea, traduce: *ei m-au acoperit de mârşăvie*; Symmacus, contemporan cu Aquila, şi din samaritean devenit creştin şi, apoi, ebionit, traduce: *ei au legat*, sens ce se află şi în textul siriac. De unde urmează că, dacă cei vechi au derivat cuvântul ebraic din diverse rădăcini, ei toți au citit în manuscrisele ce le aveau în mână *un verb, şi nu un substantiv, şi un verb la persoana a treia plural*"[28]. „Ioan Damaschinul: Cel care îl plăsmuise pe om din țărână e coborât în țărâna morții (*Hom. 27 in Sabb. S.*, PG 96,628)"[29].

17: **Toate oasele mi le-au numărat,**

iar ei priveau şi se holbau la mine.

„Augustin precizează: este descrierea exactă a unui trup răstignit"[30].

„Iar moartea atârnată în văzduh, care s-a săvârşit pe lemn, nu e alta decât cea de pe Cruce. (Căci) în nici o altă moarte nu se străpung mâinile şi picioarele, decât numai în cea de pe cruce"[31].

18: **Împărțit-au hainele mele loruşi,**

iar pentru cămaşa mea au aruncat sorți.

Veşmintele Domnului „ar fi, după interpretarea lui Maxim din Torino, profețiile şi textele Scripturii, iar soldații care şi le-au împărțit sunt ereticii; cămaşa (sau tunica) fără cusătură ar fi înțelepciunea cerească"[32]. „Cel care i-a acoperit pe protopărinții neamului omenesc cu tunici de piele e aşezat de bunăvoie gol pe cruce, pentru ca noi să fim despuiați de firea pieritoare şi să ne poată îmbrăca cu strălucirea nestricăciunii (Ioan Damaschinul, *Hom. 27 in Sabb. S.*, PG 96, 624). După Efrem Sirul, cămaşa nesfâşiată este o imagine sublimă a credinței pe care apostolii au semănat-o în lume păstrând-o în integritatea ei (cf. *Imnuri*, Lamy 1, 688)"[33].

Cuvintele s-au împlinit cu prilejul Patimilor Domnului (Ioan 19, 23-24). „Acestea toate au fost spuse mai înainte cu folos, ca să ştim, văzând împlinirea lor, că El este Cel făgăduit să vină în chipul nostru, pentru noi, şi Care este aşteptat să moară pentru mântuirea tuturor"[34]. „*Haine* ale lui Hristos sunt creştinii care prin petrecerea lor aici încercuiesc de jur-împrejur trupul lui Hristos, adică Biserica, şi-l acoperă prin păzirea celor dumnezeieşti potrivit predaniei (tradiției). Iar *cămaşa* lui Hristos e arhieria țesută de sus până jos şi lucrată de harul Duhului Sfânt"[35]. Aşadar, *împart* hainele lui Hristos ereticii şi prigonitorii Bisericii, căutând să împrăştie turma, iar *sorți pe cămaşă* aruncă cei ce uzurpă arhieria instituită de Hristos.

19: **Dar Tu, Doamne, nu-Ți îndepărta ajutorul de la mine,**

spre trebuința mea de sprijin ia aminte.

20: **Izbăveşte-mi sufletul de sabie**

şi din gheara câinelui viața mea;

„Iustin pune în legătură pasajul cu strigătul lui Iisus din Luca 23,46 (*În mâinile Tale încredințez duhul Meu*)"[36].

21: **mântuieşte-mă din gura leului**

şi înjosirea mea din coarnele inorogilor.

Dumnezeirea Fiului Îl va smulge pe Acesta din cursele iadului, dar vom cugeta dumnezeirea unită cu omenitatea, rămasă însă străină de păcat. Fiul biruie puterile iadului şi ca om.

22: **Povesti-voi numele Tău fraților mei,**
în mijlocul adunării Te voi lăuda.
„Pavel va cita acest verset ca fiind rostit de Însuşi Iisus prin gura lui David. De vreme ce Hristos este arhetipul, pârga, începătorul mântuirii oamenilor, aceştia devin fraţii Săi printr-o sublimă solidaritate divino-umană"[37]. „Pentru Chiril al Alexandriei, Iisus afirmă şi revelează nu numai existența Tatălui, ci şi bunătatea şi slava Lui. O face prin însăşi fiinţa Sa: *Cine Mă vede pe Mine Îl vede pe Tatăl* (Ioan 14,9). ♦ […] Origen: De aici înainte, Hristos se roagă ca şi cum ar fi deja înviat şi rugăciunile pentru fraţii Săi, deja ascultate"[38].
23: **Cei ce vă temeți de Domnul, lăudați-L!;**
toată semința lui Iacob, slăviți-L!
Toată semința lui Israel să se teamă de El,
Semința lui Israel, adică a minții văzătoare de Dumnezeu, e poporul celor ce au crezut în Hristos.

24: **că El n-a disprețuit şi nici nu S-a scârbit de ruga săracului,**
nici că Şi-a întors fața de la mine
şi-atunci când am strigat m-a auzit.
Hristos, „luând în Sine cele omeneşti şi coborând în chip iconomic în cele ale noastre cele ale Lui, nu Se ruşinează să ne numească fraţi, odată ce am fost chemaţi la înfiere prin El"[39].
25: **De la Tine mi-i lauda în marea adunare,**
în fața celor ce se tem de El îmi voi face rugăciunile.
Marea adunare, ca mai sus, închipuie cetele drepților. „Atanasie pune versetul în legătură cu Ioan 12,28, iar Origen, cu I Corinteni 1,31"[40].
26: **Mânca-vor săracii şi se vor sătura**
şi vor lăuda pe Domnul acei ce-L caută pe Dânsul;
vii vor fi inimile lor în veacul veacului.
„Ebraică: *trăiască inimile lor în veacul veacului*. Urare de încheiere a unei cine rituale. Primele două stihuri sunt o paralelă sinonimică în care e vorba de aceleaşi persoane: săracii sunt aceia care-L caută pe Domnul, mănâncă şi se satură la masa Lui, apoi Îl laudă şi primesc, în schimb, viaţa veşnică în inimile lor. Text foarte transparent asupra Cinei euharistice"[41]. „Fragmentul de psalm devenit, între timp, o rugăciune înainte de masă[42] îşi află locul firesc aici, dacă înţelegem ultimele cuvinte ale versetului anterior drept promisiunea unui sacrificiu; căci, cu prilejul unei asemenea jertfe, *părţile grase ale victimelor erau mistuite de foc pe altar; restul, după ce s-a reţinut porţia cuvenită preotului, era servit la această* ***masă sacră*** *la care participau săracii şi cerşetorii, oricare ar fi fost ei* (Gimarey)"[43]. „Numeroşi Părinți au văzut aici o prevestire a Euharistiei. Pentru Atanasie, *săracii* sunt păgânii, care vor fi chemaţi şi ei la mântuire"[44].
27: **Toate marginile pământului îşi vor aminti şi se vor întoarce la Domnul,**
în fața Lui se vor închina toate ginţile neamurilor,
28: **că a Domnului este împărăția**

şi El stăpâneşte peste neamuri.
Anticipare a Bisericii.

29: **Mâncat-au şi s-au închinat toţi graşii pământului,**
în faţa Lui vor cădea toţi cei ce se pogoară în ţărână.
Iar sufletul meu trăieşte pentru El,
„Drept aceea, să nu se tulbure curăţenia virtuţii cu gândurile lucrurilor lumeşti, nici limpezimea contemplaţiei să nu se întunece cu grijile trupeşti, […] ci (nevoitorul) să fie lăudat, dacă nu de oameni, de Puterile de sus şi de Însuşi Stăpânul Hristos de la Care au cerut şi Sfinţii lauda”[45].
30: **seminţia mea Lui Îi va sluji.**
Domnului I se va vesti neamul ce va să vină,
Neamul ce va să vină sau *generaţia care vine* [SEP 4]: „multiple interpretări la Părinţi: cei născuţi din Înţelepciune (Origen); cei născuţi din Duhul înfierii (Eusebiu); cei care nu sunt născuţi din trup, ci de la Dumnezeu (Atanasie); poporul născut din credinţă (Augustin). ♦ […] Apare aici motivul biblic al lanţului catehetic neîntrerupt care, trecând din generaţie în generaţie, constituie tradiţia de credinţă (*e. g.* Deuteronom 6, 7.20 şi urm.: Psalmi 77, 5-7). În centrul acestui mesaj stau faptele minunate ale Domnului (cf. şi Ravasi, I, p. 424)”[46].
31: **dreptatea Lui i se va vesti poporului ce se va naşte,**
că Domnul a făcut-o.
Poporul ce se va naşte e Biserica cea din neamuri.

---

[1] SEP 4/I, p. 84
[2] על־אילת השחר
[3] PSALM, p. 376
[4] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[5] SEP 4/I, pp. 84-85
[6] BBVA, p. 639
[7] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[8] SEP 4/I, p. 85
[9] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXXIV, 6
[10] Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, IV, 5
[11] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[12] BBVA, p. 639
[13] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[14] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CI
[15] Nu ne-a convins expunerea, apropierea părându-ne forţată. Aceasta, probabil, şi din pricina conciziei pe care o impune o notă.
[16] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[17] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, XIV, 8

[18] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 64
[19] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 53
[20] SEP 4/I, p. 85
[21] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XII, 25
[22] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XX, 5
[23] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[24] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[25] SEP 4/I, p. 86
[26] Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, IX,10
[27] PSALM, p. 377 [Ş. A. D.]
[28] PSALM, pp. 377-378 [Ş. A. D.]
[29] SEP 4/I, p. 86
[30] SEP 4/I, p. 86
[31] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXXV
[32] PSALM, p. 378 [Ş. A. D.]
[33] SEP 4/I, p. 87
[34] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII
[35] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte către filadelfieni*, II, 10
[36] SEP 4/I, p. 87
[37] BBVA, p. 640
[38] SEP 4/I, p. 87
[39] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[40] SEP 4/I, p. 88
[41] BBVA, p. 641
[42] În mod obişnuit se rosteşte înaintea mesei de seară.
[43] PSALM, p. 378 [Ş. A. D.]
[44] SEP 4/I, p. 88
[45] Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, 75
[46] SEP 4/I, pp. 88-89

PSALMUL 22 – Un psalm al lui David.

„Psalmul Bunului Păstor”[1]. „Grija lui Dumnezeu pentru oameni e descrisă prin imaginea păstorului (vv. 1-4) şi cea a ospățului mesianic (vv. 5-6). Apa, untdelemnul şi vinul au fost văzute ca prefigurări ale Tainelor inițierii creştine (Botezul, Mirul, Euharistia). Psalmul era cântat de noii botezați în noaptea de Paşti”[2].

1: **Domnul mă paşte şi nimic nu-mi va lipsi.**

„Chiril al Alexandriei şi Atanasie văd în acest psalm expresia bucuriei păgânilor, pe care Bunul Păstor i-a călăuzit la păşunile Sale”[3].

2: **La loc de păşune, acolo m-a sălăşluit,**

la apa odihnei m-a hrănit,

„Pentru Chiril al Alexandriei , *locul cu verdeaţă* este raiul, de unde am căzut şi unde Hristos ne-a *întors*”[4]. „Locul păşunii este virtutea lucrătoare; iar apa odihnei, cunoştinţa lucrurilor”[5].

3: **sufletul mi l-a întors la sineşi.**

El m-a călăuzit pe cărările dreptăţii

de dragul numelui Său.

„*A întoarce la sine*: ideea este aceea de restaurare, de revenire la ceea ce ai fost, de recâştigare a unui drept. Verbul **epistrefo** înseamnă, printre altele, a te întoarce de undeva, spre a găsi drumul pe care l-ai pierdut). Uneori sufletul se poate înstrăina de sine însuşi, de propria lui autenticitate; revenirea la sine se face prin Dumnezeu”[6]. *El m-a călăuzit*... „Bunul Păstor (în care se prefigurează Domnul Iisus – vezi Ioan 10, 11-16; I Petru 2, 25; Evrei 13, 20) Îşi rămâne întotdeauna credincios Sieşi şi, prin aceasta, păstoriţilor Săi”[7]. „La Augustin şi Ieronim, *cărările dreptăţii* reprezintă calea cea strâmtă a poruncilor”[8].

4: **Că chiar de voi umbla prin mijlocul umbrei morţii,**

nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti;

toiagul Tău şi varga Ta, acestea m-au mângâiat.

„Părinţii au dat diferite interpretări. După Eusebiu, umbra morţii este chipul morţii – e vorba de moartea trupului, care este doar o imagine a morţii adevărate, aceea a sufletului. Cine crede în Fiul lui Dumnezeu nu mai moare, ci a trecut de la moarte la viaţă şi socoteşte că trece doar printr-o imagine a morţii. După Beda, e vorba, poate, tocmai de neştiinţa în care suntem cufundaţi. ♦ *toiagul*... *varga*: pentru Atanasie sunt simboluri ale autorităţii învăţătorului. Alţii înţeleg că e vorba de mijloacele de îndreptare părintească (cf. Evrei 12, 6)”[9].

„Fiul este toiag. Dar până ce era în mâna Tatălui şi în înălţimile Dumnezeirii, nefăcut ca noi, petreceam în lume ca necredincioşi, nenorociţii de noi”[10]. „Tot pe El Îl închipuie şi toiagul din rădăcina lui Iesei, care ne mângâie pe noi toţi duhovniceşte şi susţine pe toţi cei ce cred statornic în bine”[11]. „Când auzi Scriptura vorbind de toiag şi de cârjă, socoteşte că în înţelesul proorocesc ele sunt judecata şi providenţa; iar în înţelesul moral, psalmodierea şi rugăciunea”[12]. „Toiagul însemnează Judecata lui Dumnezeu; iar varga, Providenţa”[13]. „Iar dacă va trebui vreodată într-o binecuvântată mânie să te pui în mişcare cu toiag şi vergi împotriva celor aflaţi în neorânduială, spre a face o tăiere a răului şi a restrânge între ei o stricăciune contagioasă, ca să nu laşi să se întindă mai rău cele ale lucrării şi dispoziţiei vicioase, să ştii că nici acest lucru nu a fost judecat ca un fapt discordant de Apostoli în Constituţiile lor şi de către de-Dumnezeu-purtătorii noştri Părinţi. Fiindcă orice mişcare şi acţiune a noastră care restrânge şi prigoneşte răutatea, ajutând astfel dreptăţii şi virtuţii, este lăudabilă şi plăcută lui Dumnezeu şi bine-primită de către toţi drepţii”[14].

Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti: „Dacă Împăratul nostru Hristos ar fi depărtat de noi prin spaţiu, ai avea dreptate să te întrebi cum poţi fi lângă El; dar cum El este de faţă în orice loc, atunci este alături de orice om care Îl doreşte, de orice om cu viaţă curată”[15]. Prezenţa lui Hristos în suflet alungă frica (nu

însă şi frica de Dumnezeu, prin aceasta înţelegând teama evlavioasă de a nu-L întrista prin săvârşirea păcatului).

5: **Masă ai pregătit înainte-mi, de faţă cu cei ce mă necăjesc;**
uns-ai cu untdelemn capul meu,
iar paharul Tău mă-mbată de parc-ar fi prea tare.

Masa e o anticipare a Euharistiei, cu atât mai mult cu cât se aminteşte şi de paharul ce îmbată; *cei ce mă necăjesc*, vrăjmaşii, asistă neputincioşi la unirea sufletului vrednic cu Dumnezeu. „*Masa* pregătită e interpretată de Origen drept cunoaşterea tainelor pe care Domnul le revelează prietenilor Săi. Majoritatea Părinţilor văd în această *masă* Taina Euharistiei”[16].

Uns-ai cu untdelemn capul meu, „untdelemnul închipuind veselia din nădejde a glasului sfinţilor, sau cercetarea de sus de veselie făcătoare”[17]. Untdelemnul „este chipul (tipul) Sfântului Duh, Cel ce îmbibă mintea celor ce cred”[18]. „Dar untdelemnul amestecat cu miruri înseamnă, după cum socotesc, sfinţenia lui Hristos prin Duhul, dăruită celor miluiţi”[19]. La fel va spune cel miruns: „Ţi s-a uns capul tău, pe frunte, cu untdelemn, din pricina peceţii pe care o ai, spre a avea în tine urma peceţii, sfinţirea lui Dumnezeu”[20]. „Pentru Grigore al Nyssei, ungerea cu untdelemn este **σφραγίς**, pecetea consacrării, amprenta lui Dumnezeu asupra omului (cf. Nesmy, *ad loc*.). ♦ Majoritatea Părinţilor văd în *pahar* imaginea potirului euharistic; pentru Grigore al Nyssei şi Ciprian este şi simbolul extazului”[21].

„*Mă îmbată*, în sensul bun, poetic, al cuvântului: mă îmbată mireasma unei livezi înflorite. Aşa îl traduce Biblia lui Şerban şi tot astfel Nichita Stithatul, care tălmăceşte: Celor îmbunătăţiţi duhovniceşte, lectura Sfintelor Scripturi le este vin din potirul dumnezeiesc, care le înveseleşte inimile şi-i scoate din ei înşişi (îi îmbată) prin puterea şi adâncimea înţelesurilor (un fel de extaz al cititorului înduhovnicit). Textul Masoretic e mai simplu: *paharul meu se revarsă*”[22].

„Şi poftirile obscene îmbată sufletul, după cum, dimpotrivă, şi sfintele poftiri îl îmbată, dar de o beţie sfântă”[23]. „Cel ce se îndeletniceşte cu făptuirea, bea în rugăciune băutura străpungerii, dar contemplativul se îmbată din paharul cel mai tare. Cel dintâi filosofează în cele ale fricii. Celălalt se uită şi pe sine în rugăciune”[24]. „Să ne dăm silinţa să bem din vinul duhovnicesc şi dumnezeiesc şi să ne îmbătăm cu beţia cumineniei. După cum cei ce se îmbată cu vin devin mai vorbăreţi, tot aşa şi noi, îndestulându-ne cu vinul cel duhovnicesc, să vorbim despre tainele divine”[25]. „Să ne sârguim să bem din vinul duhovnicesc şi dumnezeiesc şi să ne îmbătăm cu beţia trezviei, ca precum cei plini de vin se fac mai vorbăreţi, aşa şi noi, umplându-ne de vinul cel duhovnicesc, să povestim despre tainele dumnezeieşti”[26]. „Înainte de a veni Tu, Doamne, demonii au gătit oamenilor masă spurcată, pângărită şi plină de putere drăcească; dar după ce-ai venit, Stăpâne, gătit-ai înaintea mea […] masa cea tainică şi spirituală”[27]. „Iată un nou chip de beţie! O beţie care dă tărie, care face pe om cumpătat, puternic, căci a curs din piatra cea duhovnicească. Nu aduce rătăcire gândurilor, ci adaos de gânduri duhovniceşti”[28].

6: **Şi mila Ta mă va urma în toate zilele vieţii mele**
şi voi locui în casa Domnului întru lungime de zile.

„Origen: Această milă vie care te însoţeşte este Hristos Însuşi. ♦ [*întru lungime de zile*]: ca şi odihna sabatului, e o figură a odihnei sfinţilor în veşnicie (Chiril al Alexandriei), în lumina cea fără de apus (Eusebiu)”[29].

Mila Domnului ne va însoți *în toate zilele vieții noastre* „adevărate, adică celei viitoare, statornice şi nemuritoare. Căci pururi vom avea bunătățile dumnezeieşti viitoare şi vom fi în ele, de vom gusta din amândouă părțile vinul potirului de viață făcător şi nou, aflat în mâna Domnului, şi vom bea din el în toate zilele”[30].

---

[1] BBVA, p. 641
[2] SEP 4/I, p. 89
[3] SEP 4/I, p. 89
[4] SEP 4/I, p. 89
[5] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 195
[6] BBVA, p. 641
[7] BBVA, p. 641
[8] SEP 4/I, p. 89
[9] SEP 4/I, p. 89
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[12] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 16
[13] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 199
[14] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XVIII
[15] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LIV, 5
[16] SEP 4/I, p. 90
[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX
[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX
[19] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX
[20] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele, IV mistagogică*, 7
[21] SEP 4/I, p. 90
[22] BBVA, pp. 641-642
[23] Origen, *Omilii la Levitic*, VII, 1
[24] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 150
[25] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti, Alte şapte Omilii*, VI,15
[26] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 99
[27] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele, IV mistagogică*, 7
[28] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti, Cuvânt la Înviere*, II
[29] SEP 4/I, p. 90
[30] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 55

PSALMUL 23 – Un psalm al lui David; pentru ziua cea dintâi de după Sâmbătă.

„Textul evocă o procesiune care înaintează spre sanctuar (sugerând, poate, aducerea chivotului). O primă parte (vv. 1-2) este o laudă adusă Creatorului. A doua parte, un dialog la intrarea în sanctuar, aminteşte modul în care trebuie să se înfăţişeze omul înaintea lui Dumnezeu (vv. 3-6). Finalul aclamă, tot în dialog, intrarea glorioasă a lui Dumnezeu în lăcaşul Său.

În tradiția creştină, acest psalm a fost referit la învierea şi înălțarea lui Hristos sau la intrarea Lui în lume prin Întrupare. Socotit printre cei mai arhaici din liturgica ebraică, psalmul este amplu folosit şi în cea creştină. Dialogul din final stă la originea *dramei* care se *joacă* de Paşti, în ritul bizantin, înaintea uşilor bisericii, dramă având ca fundal îndepărtat literatura *coborârii în iad* a lui Iisus pentru eliberarea sufletelor încătuşate (cf. I Petru 3,19; cf., de asemenea, celebra *Evanghelie a lui Nicodim*, cap. XVII-XXII). În context pascal creştin, *căpeteniile* sunt căpeteniile iadului, iar *regele slavei*, cel care intră spre a mântui şi lumea infernală (*de jos*), este Iisus Hristos. (Cf. C. Bădiliță, *Evanghelii apocrife*, ed. A IV-a, Iaşi, 2005, pp. 179-219)”[1].

1: **Al Domnului e pământul şi plinirea lui,**
lumea şi toți cei ce locuiesc într-însa;

„Versetul este citat în I Corinteni 10,26, precum şi în *Păstorul* lui Hermas, 1, 3, 4, aici*pământul* fiind Biserica”[2].

„Pentru ce îndrăzneşti să nu şti de Stăpân, când te desfătezi în cele ale Domnului?”[3].

2: **Acesta pe mări l-a întemeiat**
şi pe râuri l-a aşezat.

„În concepția antică, *pământul* era aşezat pe *apele oceanului de jos*”[4]. „Ieronim vede aici şi o imagine a Bisericii, întemeiată de Hristos peste schimbările timpului şi întărită pe certitudinea credinței”[5].

3: **Cine se va sui în muntele Domnului**
şi cine va sta în locul Său cel sfânt?:

S-ar putea înțelege: „Cine e vrednic să intre în Biserica Domnului?”[6]. „Aici, cuvântul*cine* nu exprimă imposibilul, ci raritatea”[7]. „*Muntele Domnului*: este vorba de Sion, culmea din Ierusalim pe care se afla Templul (*locul cel sfânt*). Pentru Ieronim, este şi Ierusalimul ceresc”[8].

4: **Cel nevinovat cu mâinile şi curat cu inima,**
cel ce nu şi-a luat sufletul în deşert
şi nu s-a jurat cu vicleşug aproapelui său.

„*Mâinile* şi *inima* reprezintă fapta şi intenția. Un ecou – în Matei 5, 8 (*Fericiți cei curați cu inima…*); de altfel, Chiril al Alexandriei vede în vv. 4-5 o prevestire a cuvântării de pe munte a lui Hristos. ♦ Pentru Origen, *inima curată* simbolizează contemplația, iar*mâinile nevinovate*, viața activă a creştinului. ♦ […] *nevinovat… curat… nu –sa jurat cu vicleşug*: după Augustin, există o armonie între simplitatea lui Dumnezeu, care nu se schimbă, şi simplitatea omului care nu e cu două fețe. ♦ Personajul desăvârşit descris aici a fost identificat de *midraş* cu Moise, cu Avraam, sau cu Iacob, marii slujitori şi prieteni ai lui

Dumnezeu; tradiția creștină l-a identificat în el pe Hristos, modelul omului care vrea să se apropie de Dumnezeu”[9].

Cel ce nu şi-a luat sufletul în deşert ar însemna „cel ce nu şi-a bătut joc de sufletul său; cel ce şi-a luat sufletul în serios; cel ce nu şi-a cheltuit sufletul pe nimicuri”[10]. S-a răspuns întrebării de mai sus, „arătând prin aceasta desăvârşita desfiinţare a păcatului ce se săvârşeşte prin faptă şi cugetare”[11]. Sau „prin aceste cuvinte se referă la îndepărtarea definitivă a păcatului din mintea şi fapta noastră”[12]. „Acesta care, fiind curat în toate, se suie în muntele lui Dumnezeu, este cel ce nici cu gândul, nici cu cunoştinţa, nici cu faptele nu şi-a întinat până la sfârşit sufletul, stăruind în patimi, şi cel ce prin fapte şi prin înțelesuri bune şi prin duhul stăpânitor şi-a zidit din nou inima stricată de răutate”[13].

5: **Acesta va primi binecuvântare de la Domnul**
şi milostivire de la Dumnezeu, Mântuitorul său.

„Cei ce am crezut am fost miluiți şi suntem binecuvântați Domnului, îngrăşați fiind la minte prin dăruirea Duhului”[14].

6: **Acesta este neamul celor ce-L caută (pe Domnul),**
al celor ce caută fața Dumnezeului lui Iacob.

„Scriptura întrebuinţează cuvântul *neam* nu numai pentru a arăta pe oamenii care trăiesc în acelaşi timp, ci şi pe cei care au aceeaşi religie şi acelaşi fel de viețuire, de pildă când spune: *Acesta este neamul celor ce caută pe Domnul*”[15].

7: **Deschideți, mai-mari, porțile voastre,**
şi voi, porți veşnice, ridicați-vă,
ca să intre Împăratul slavei.

Deschideți, „literal: *Ridicați*. Porțile cetăților antice, ca şi ale templului din Ierusalim, nu se deschideau lateral, ci erau ridicate cu ajutorul unor scripeți. Somația e dublă: către*boieri* (căpetenii, dregători, mai-mari) şi către porțile însele”[16].

8: **Cine este Acesta Împăratul slavei?**
Domnul Cel tare şi puternic,
Domnul Cel tare în război.

„Imaginea este aceea a unui împărat biruitor care a ajuns la porțile cetății şi-i somează pe mai-marii ei (textual: principii) să i-o predea. *Porți veşnice*: hiperbolă pentru porțile ce au stat prea multă vreme închise. În dimensiunea profetică, *Împăratul slavei* este Însuşi Iisus Hristos cel înviat, biruitor asupra morții, Care-i somează pe *portarii iadului* să-I deschidă spre a-i elibera pe cei din veac legați înăuntru (vezi I Petru 3, 19). În Cântarea a şasea din Canonul Învierii, Sfântul Atanasie cel Mare comentează textul şi în perspectivă eshatologică: Din pricina păcatului nostru, porțile raiului I-au fost închise şi lui Iisus Hristos ca purtător de trup, în relația Sa umană, dar I se vor deschide, tot pentru noi, în relația Sa divină, ca *Împărat al slavei*. Ritualul ortodox foloseşte acest text nu numai în slujba Învierii, ci şi la sfințirea unei biserici noi. (În Textul Masoretic somația li se adresează numai porților, nu şi căpeteniilor)”[17]. „Domnul Iisus a venit *ca un puternic în război* ca să nimicească pe toți vrăjmaşii, să ne elibereze de cursele lor şi să ne slobozească din mâna tuturor vrăjmaşilor noştri şi de toți cei care ne urăsc pe noi”[18]. „Ne-a înnoit deci nouă Domnul Iisus Hristos cale proaspătă şi vie, […] neintrând în sfinte făcute de mâini, ci în cerul însuşi, spre a Se arăta feței lui Dumnezeu pentru noi. Căci nu ca să Se arate pe Sine feței lui Dumnezeu-Tatăl S-a suit Hristos.

Căci era şi este şi va fi totdeauna în Tatăl şi în ochii Celui ce L-a născut, fiindcă El este Cel de Care Se bucură Tatăl totdeauna. Dar Cuvântul neînvelit odinioară în umanitate S-a suit acum pentru a Se arăta în mod neobişnuit şi minunat ca om. Aceasta a făcut-o pentru noi şi în favoarea noastră"[19].

9: **Deschideți, mai-mari, porțile voastre,**

şi voi, porți veşnice, ridicați-vă,

ca să intre Împăratul slavei.

„Ieronim consideră că e vorba de porțile raiului, care s-au închis după căderea lui Adam şi se deschid în fața lui Hristos înviat"[20].

10: **Cine este Acesta Împăratul slavei?**

Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei.

„După Irineu, cuvântul lui David se aplică profetic înălțării lui Hristos: îngerii de la poarta cerului întreabă: Cine este acesta…?, iar cei de pe pământ, care L-au văzut în misiunea Lui, răspund (cf. *Dem*. *Ap*. 84). Iustin vede aici un dialog între căpeteniile îngerilor şi Duhul Sfânt (*Dial*. 36, 6). Grigore din Nazianz alătură îngerilor ştiutori, care răspund, şi pe creştinul chemat să se înalțe la cer împreună cu Domnul său (*Or*. 45, 25, PG 36, 658)"[21].

Repetarea de două ori a textului, în cuvinte aproape identice, poate fi un indiciu asupra celor două firi ale Mântuitorului. „Bineînțeles, pentru ca întruparea să nu micşoreze cinstirea înaltei Dumnezeiri, L-a arătat Domn al puterilor şi Împărat al slavei cereşti pe Cel pe Care mai înainte Îl arătase învingător în lupta cu cele de jos"[22]. „Dar nu avea nevoie Cuvântul însuşi de deschiderea porților, El fiind Domnul tuturor, nici nu era închisă vreuna din făpturi Făcătorului, ci noi eram cei ce aveam nevoie, cei pe care ne-a urcat El prin trupul Lui. Căci precum l-a adus pe el (trupul) prin moarte pentru toți, aşa a şi deschis prin el urcuşul spre ceruri"[23]. „Dar e vădit că şi acestea [porțile – n. n.] s-au făcut prin El. Iar dacă El este Creatorul şi al celor veşnice, cine dintre noi se va îndoi că este mai presus şi de cele veşnice? Astfel, Domnul nu este cunoscut atât din veşnicia Lui, cât din faptul că e Fiul lui Dumnezeu"[24]. Autorul face distincție între*veşnic* (înțelegând prin aceasta cele anterioare veacului lumii) şi *etern* (numind astfel atributele dumnezeieşti). „Porțile nu erau închise Celui ce e Domnul şi Făcătorul tuturor, ci şi aceasta s-a scris pentru noi, cărora ne era închisă poarta raiului. De aceea se spune în chip omenesc pentru El, Care purta trup: *Ridicați porțile* şi *Va intra*, ca despre un om care intră. Dar se spune despre El şi în chip dumnezeiesc, pentru că tot El este Cuvântul lui Dumnezeu, pentru că Acesta este şi Domnul şi Împăratul slavei"[25].

---

[1] SEP 4/I, p. 90

[2] SEP 4/I, p. 91

[3] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini*, 103, 3

[4] PSALM, p. 378

[5] SEP 4/I, p. 91

[6] BBVA, p. 642

[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IV, 4

[8] SEP 4/I, p. 91

[9] SEP 4/I, p. 91

[10] BBVA, p. 642
[11] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 2
[12] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXIX, 18
[13] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre nevoință*
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XI
[15] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LXXVII, 1
[16] BBVA, p. 642
[17] BBVA, p. 642
[18] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, X, 3
[19] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[20] SEP 4/I, p. 92
[21] SEP 4/I, p. 92
[22] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Domnului*, VII, 23
[23] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXV
[24] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, III, XXVIII
[25] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, I, XLI

PSALMUL 24 – Un psalm al lui David.

„Acest psalm este rugăciunea oricărui om care se ştie păcătos, dar vrea să trăiască după voința lui Dumnezeu şi de aceea se îndreaptă cu toată încrederea spre El, ştiind că va fi bine primit şi va dobândi izbăvire şi ocrotire. În Textul Masoretic, psalmul este alfabetic în acrostih (cu două litere lipsă), iar versetul final, după ultima literă, pare un adaos”[1].

1: **Spre Tine, Doamne, mi-am ridicat sufletul, Dumnezeul meu.**

Căutând pe Dumnezeu, sufletul *se ridică*; în afara acestei căutări, el, desigur, *coboară*.

2: **În Tine mi-am pus nădejdea; în veac să nu fiu dat de ruşine,**
nici să-şi râdă de mine vrăjmaşii mei.

Să nu fiu dat de ruşine „ = să nu fiu umilit (arătat cu degetul) că am sperat în zadar, că m-am rugat fără să fiu auzit”[2].

3: **Că toți cei ce pe Tine Te aşteaptă nu vor fi dați de ruşine,**
dar ruşine celor ce fără pricină fac fărădelegi!

E anticipată eliberarea celor ce au adormit întru nădejdea venirii Mântuitorului, arătați aici prin cuvintele *cei ce pe Tine Te aşteaptă*.

4: **Fă-mi cunoscute, Doamne, căile Tale,**
învață-mă cărările Tale!

Căile şi *cărările* sunt poruncile evanghelice. „Alungat din rai şi pribeag în pământ străin, nu mă pot întoarce singur, fiindcă am luat-o pe căi greşite. Pentru tot timpul vieții mele muritoare, mă încred în îndurarea Ta ca să mă pot întoarce (Augustin)”[3].

5: **Călăuzeşte-mă spre adevărul Tău**

şi mă învaţă, că Tu eşti Dumnezeu, Mântuitorul meu,

şi pe Tine Te-am aşteptat ziua-ntreagă.

Călăuzeşte-mă spre adevărul Tău, „adică spre Unul-Născut al Tău, Care mărturiseşte cu propria Lui voce: *Eu sunt Adevărul* (Ioan 14, 6). Dumnezeu a dat această desăvârşire (adică Adevărul) trimiţând Duhul Adevărului (Ioan 14, 7)”[4].

Ziua-ntreagă, adică în decursul întregii vieţi.

6: **Adu-Ţi aminte de îndurările Tale, Doamne,**

şi de milele Tale, că din veac sunt.

„*Adu-Ţi aminte de îndurările Tale* şi umple inima mea cu harul Tău, Tu care nu voieşti ca făpturile Tale să fie deşarte”[5]. „Origen: Când oamenii îşi aduc aminte, trezesc în ei înşişi idei despre lucrurile pe care le-au cunoscut; dar când Dumnezeu îşi aminteşte de creatura Sa raţională, vine să locuiască în ea”[6].

7: **Păcatele tinereţilor mele şi ale neştiinţei mele nu le pomeni;**

după mila Ta pomeneşte-mă,

de dragul bunătăţii Tale, Doamne.

„*Păcatul tinereţii*: după Augustin, e vorba de păcatele omului încă imatur, săvârşite mai mult din teribilism decât din răutate. ♦ *neştiinţele*: păcatele săvârşite din ignoranţă sau din nebăgare de seamă”[7].

Se roagă ca unul care, conştient de bunătatea lui Dumnezeu, nu ignoră dreptatea Acestuia şi, în plus, îşi regretă sincer păcatele. „Căci în Hristos e curăţirea preoţilor şi a poporului, a celui mare şi a celui mic şi a tuturor împreună, chiar dacă ne-am aflat păcătuind câte unul, pentru că nu cunoşteam legea dumnezeiască, sau am fost împinşi fără voie la ceea ce nu voieşte Dumnezeu”[8].

8: **Bun şi drept este Domnul;**

de aceea lege le va pune celor ce păcătuiesc în cale.

„A pune lege: a stabili norma de îndreptare; a pune la dispoziţie criterii pentru revenirea la calea cea dreaptă”[9].

9: **Pe cei blânzi îi va călăuzi la judecată,**

învăţa-va pe cei blânzi căile Sale.

La judecată: „a fost interpretat în diverse feluri. Pentru Augustin, cei blânzi îşi supun judecăţii divine voinţa şi astfel sunt călăuziţi. Theodoret înţelege prin judecată darul de a discerne natura lucrurilor şi, într-un sens, darul cunoaşterii tainelor lui Dumnezeu (cf. Mortari, nota *ad loc*.)”[10].

„Dumnezeu dăruieşte celui blând cunoştinţa adevărului”[11]. „Blândeţea este ajutătoarea ascultării, povăţuitoarea frăţietăţii, frâna celor ce se înfurie, potolirea celor ce se mânie, dăruitoarea bucuriei, urmarea lui Hristos, însuşirea îngerilor, legarea dracilor şi pavăza amărăciunii”[12]. „Sufletele celor blânzi se vor îmbogăţi întru cunoştinţă; iar mintea stăpânită de iuţime locuieşte împreună cu întunericul şi neştiinţa”[13]. „Blândeţea nu e nimic altceva decât totala nemişcare a iuţimii şi poftei spre cele contrare firii, nemişcare în care se împlineşte în cei ce o au voia lui Dumnezeu”[14]. „În sufletul lin va încăpea cuvântul înţelepciunii. […] Sufletele celor blânzi se vor îmbogăţi întru cunoştinţă”[15]. „Cine şi-a stăpânit mânia a supus pe draci; iar cine s-a robit de dânsa […] e străin de căile Mântuitorului”[16].

10: **Toate căile Domnului sunt milă şi adevăr**

celor ce-I caută legământul şi mărturiile.

„Legământul făcut de Iahve cu Israel: *Eu voi fi Dumnezeul tău, iar tu vei fi poporul Meu*, în sensul: Eu voi fi Dumnezeul (proniatorul) tău atâta vreme cât şi tu vei fi poporul Meu (vei asculta de Mine)”[17]. „*Mărturiile Lui* sunt în tot ceea ce Dumnezeu ne-a făcut cunoscut în Scriptura inspirată (Eusebiu)”[18].

11: **Pentru numele Tău, Doamne,**
uşurează-mi păcatul, că mult este.
12: **Cine este omul care se teme de Domnul?:**
lege-i va pune în calea pe care a ales-o.
Rezultă că cel ce nu se teme de Domnul e om al fărădelegii.

13: **Sufletul său întru bunătăţi se va sălăşlui**
şi seminţia lui va moşteni pământul.
E vorba de pământul cel nou, transfigurat, de după a doua Venire.

14: **Domnul este întărirea celor ce se tem de El,**
lor le va arăta legământul Său.
15: **Ochii mei sunt pururi spre Domnul,**
că El va scoate din laţ picioarele mele.
„După Origen, are ochii sufletului îndreptaţi necontenit spre Domnul acela care face tot ce poate ca să-L cunoască”[19].
„Numai aşa vom putea păstra buna noastră dobândă, dacă vom pune pe Dumnezeu să fie paznicul bunătăţilor noastre. Aşadar, dacă ochii mei vor fi pururea îndreptaţi spre Domnul, atunci nelucrătoare vor fi uneltirile vrăjmaşului, prin care acesta urzeşte laţuri primejdioase pentru suflet”[20].
16: **Caută spre mine şi mă miluieşte,**
că singuratic sunt şi sărman.
Verset ce ar putea fi adus drept argument în favoarea celor ce aleg singurătatea (pustnicii). „Şi totuşi nimeni nu este mai bogat, nimeni nu este mai puternic, nimeni mai slobod, decât acela ce ştie să părăsească toate şi să se aşeze în locul cel mai din urmă”[21].
17: **Necazurile inimii mele s-au înmulţit,**
din nevoile mele scoate-mă.
„Tare mult îl îngreuiază pe omul duhovnicesc nevoile trupeşti în această lume. De aceea profetul se roagă fierbinte să fie dezlegat de acestea […]. Dar vai de cei ce nu-şi cunosc nenorocirea, ba încă şi mai rău, de cei ce iubesc această sărmană şi înşelătoare viaţă”[22].
18: **Vezi-mi smerenia şi osteneala**
şi treci cu vederea toate păcatele mele.
„Cel ce le are deci pe amândouă acestea (smerenia şi osteneala) ajunge repede [în Împărăţia cerurilor – n. n.]. Iar cel ce are smerenia unită cu neprețuirea de sine, dobândeşte acelaşi rezultat. Căci neprețuirea de sine ține locul ostenelii. Dar cel ce are numai smerenia în sine, intră şi el, dar mai cu întârziere”[23]. „Chiar şi numai smerenia singură poate să ne ducă înăuntru (în Împărăţia cerurilor), dar mai cu întârziere. Să ne smerim deci şi noi puţin şi ne vom mântui”[24]. „Smerenia este cunoaşterea de sine a fiecăruia în

comparație cu Dumnezeu, care e cauza făcătoare şi stăpânitoare a tuturor şi din care răsare afecțiunea oamenilor întreolaltă şi iertarea greşelilor celor ce ne-au greşit”[25].

19: **Vezi-i pe vrăjmaşii mei, că s-au înmulțit**
şi cu ură nedreaptă m-au urât.

Cel mai potrivit vom vedea în aceasta o rostire a lui Hristos: „Căci cum nu L-au urât cu ură nedreaptă? Şi cum nu L-au urât degeaba cei ce s-au înverşunat atât de mult în ură? Dacă ar fi luat în seamă cele făcute lor, ar fi trebuit să se silească mai degrabă să-L iubească mai presus de toate şi să-I urmeze. Căci, să spună cel ce vrea să apere necredința iudaică, ce pricină ar avea cineva să-L urască? Prin care din faptele săvârşite ar fi vrednic Hristos de ură sau de necredință, odată ce ne-a scăpat de moarte şi de stricăciune, ne-a izbăvit de stăpânirea diavolească, a desființat tirania păcatului şi a trecut pe rob la calitatea de fiu al lui Dumnezeu, odată ce din iubire de oameni şi iertare i-a declarat drepți pe cei omorâți prin păcat şi i-a arătat părtaşi ai Duhului Sfânt şi ai firii dumnezeieşti (II Petru 1, 4), odată ce ne-a introdus în locaşul Sfinților Îngeri şi a arătat oamenilor cerul ca loc de viețuire? Cum ar fi drept să fie urât Cel ce ne-a procurat acestea şi ne-a călăuzit spre ele şi cum să nu fie mai degrabă lăudat de noi cu glasuri şi proslăviri negrăite şi cu mulțumiri nesfârşite? Dar nimic n-a strămutat pe iudeul învârtoşat la voința de-a cugeta cele ce trebuiau cugetate. A urât degeaba pe Cel pe care trebuia mai degrabă să-L iubească cu toată simțirea şi să-L încununeze cu cinstirile bunei ascultări”[26]. Socotim că acestea nu se potrivesc doar iudeului, fiind şi în celelalte neamuri urâtori ai lui Hristos; e drept, aceia nu fac o religie din acest sentiment.

20: **Păzeşte-mi sufletul şi mă izbăveşte:**
să nu fiu ruşinat că am nădăjduit în Tine.

21: **Cei fără răutate şi cei drepți s-au lipit de mine,**
că eu pe Tine Te-am aşteptat, Doamne.

22: **Izbăveşte-l, Dumnezeule, pe Israel**
din toate necazurile lui!

„Invocație finală, cu valoare liturgică. ♦ Prin *Israel*, Beda înțelege poporul robit în Babilon, dar şi pe toți aceia pe care Dumnezeu îi pregăteşte pentru contemplarea Feței Sale. Rupert aplică termenul *Israel* întregii Biserici penitente”[27].

Cum am arătat şi în numeroase alte locuri (din volumele anterioare), *Israel* are un înțeles mai larg, desemnând pe cei ce se fac *minți văzătoare de Dumnezeu*. Aceştia, desigur, se vor lipi de cei asemenea lor, *fără răutate şi drepți*.

---

[1] SEP 4/I, p. 93
[2] BBVA, p. 642
[3] SEP 4/I, p. 93
[4] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, III, 34
[5] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, III, 4
[6] SEP 4/I, p. 93
[7] SEP 4/I, p. 94
[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XV

[9] BBVA, p. 643
[10] SEP 4/I, p. 94
[11] Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 199
[12] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXIV, 2
[13] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXIV, 4
[14] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 52
[15] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXIV, 4
[16] Evagrie Ponticul, *Capete despre deosebirea patimilor şi a gândurilor*, 12
[17] BBVA, p. 643
[18] SEP 4/I, p. 94
[19] SEP 4/I, p. 95
[20] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, VII
[21] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, XI, 3
[22] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, I, XXII, 3
[23] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 277
[24] Ava Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, II, 3
[25] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, 13
[26] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2
[27] SEP 4/I, p. 95

PSALMUL 25 – Al lui David.

„Psalmistul face apel la judecata lui Dumnezeu, în care şi-a pus încrederea. Deşi pare o afirmare oarecum prezumțioasă a propriei nevinovății, accentul psalmului cade pe dragostea față de locul prezenței lui Dumnezeu între oameni şi pe dorința de a vedea slava lui Dumnezeu”[1].

1: **Judecă-mă, Doamne, că eu întru nerăutate am umblat;**
şi, întru Domnul nădăjduind, nu voi slăbi.

„După Eusebiu, virtutea lui David este un amestec de umilință, blândețe şi uitare a ofenselor”[2].

2: **Cearcă-mă, Doamne, pune-mă la încercare;**
aprinde-mi rărunchii şi inima.

„În sensul: Încearcă-le prin foc. După Sfântul Macarie cel Mare, acesta e focul Duhului Sfânt, Cel ce i-a făcut pe Sfinții Apostoli să vorbească în limbi, Cel ce l-a insuflat şi iluminat pe Apostolul Pavel, Cel ce i S-a arătat lui Moise în rugul aprins, Cel ce l-a prins pe profetul Ilie în carul de foc, Cel ce l-a inspirat pe David să scrie acest verset”[3]. „*Rărunchii* era considerați sediul pasiunilor, iar *inima*, sediul minții, voinței şi afectelor superioare. Cf. şi Apocalipsa 2, 23. ♦ Eusebiu: Cererea nu izvorăşte din slavă deşartă, ci din dorința de a fi purificat”[4].

„Este un foc al Duhului care înflăcărează inimile; acest foc (i)material şi divin luminează sufletele şi le încearcă, precum (focul încearcă) aurul curat în cuptor (Proverbe 17, 3); el mistuie răutatea, după cum (focul mistuie) trestia şi spinii”[5].

3: **Că mila Ta este-n fața ochilor mei**

şi-ntru adevărul Tău am bineplăcut.

4: **În adunarea deşertăciunii n-am şezut**

şi cu cei ce calcă fărădelegea n-am intrat.

5: **Urât-am adunarea făcătorilor de rău**

şi cu cei necredincioşi nu voi şedea.

Vom zăbovi cu aceştia doar în măsura în care i-am putea întoarce din calea lor, nu spre a consimți la aceea. Cuvintele Psalmistului sunt „asemenea cu a zice: Nu mi-aş îndrepta vreodată ochii minții spre astfel de sfaturi, nici n-aş primi vreodată în inimă cugetările viclene ale acestei impietăți”[6].

6: **Spăla-voi întru nevinovăție mâinile mele**

şi voi înconjura jertfelnicul Tău, Doamne,

„Versetele 6-12 au devenit rugăciunea liturgică pe care preotul o rosteşte în timp ce-şi spală mâinile la începutul Sfintei Liturghii”[7]. „Chiril al Ierusalimului echivalează spălarea mâinilor cu puritatea faptelor (*Cat*. 23, 2). ♦ *voi înconjura*: la unele celebrări, preoții înconjurau altarul dănțuind – este un străvechi gest liturgic, păstrat până astăzi în ritualul căsătoriei din ritul bizantin. ♦ Pentru Origen, *altarul* este contemplația; pentru Augustin, este altarul de pe pământ şi altarul din cer, unde Marele nostru Preot stă înaintea lui Dumnezeu”[8].

7: **ca să aud glasul laudei Tale**

şi să povestesc toate minunile Tale.

Propovăduirea Evangheliei.

8: **Doamne, iubit-am frumusețea casei Tale**

şi locul unde sălăşluieşte slava Ta.

Cuvinte prin care se arată Biserica. „Pentru Origen, *locul Domnului* este pacea sufletului”[9].

9: **Să nu-mi nimiceşti sufletul împreună cu cei necredincioşi**

şi nici viața mea cu vărsătorii de sânge,

10: **în ale căror mâini e fărădelege**

şi-a căror dreaptă e plină de mită.

Mită: „Substantivul din text e la plural; el poate însemna şi *camătă*, sau orice fel debunuri obținute pe cale necinstită”[10]. „Nu trebuie să ne îndoim că tot cel ce face parte dintre cei ce s-au sfințit, având virtutea ca pe o casă, dacă iese din sfințenie, va fi pierdut şi va fi supus pedepselor care vin pentru cei ce suferă o viață neînfrânată şi de nevindecat”[11].

11: **Dar eu întru nerăutatea mea am umblat;**

mântuieşte-mă, Doamne, şi mă miluieşte.

12: **Că piciorul meu a stat întru dreptate;**

în adunări Te voi binecuvânta, Doamne.

În adunări **(en ekklisies)** anunță preamărirea lui Dumnezeu în biserici. „Ieronim interpretează: *calea dreaptă* este Hristos Însuşi”[12].

---

[1] SEP 4/I, p. 95

[2] SEP 4/I, p. 95
[3] BBVA, p. 644
[4] SEP 4/I, p. 96
[5] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXV, 9
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[7] BBVA, p. 644
[8] SEP 4/I, p. 96
[9] SEP 4/I, p. 96
[10] BBVA, p. 644
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVII
[12] SEP 4/I, p. 97

PSALMUL 26 – Al lui David; înainte de a fi fost uns.

„În fața greutăților vieții, credinciosul își pune încrederea în Dumnezeu şi Îl caută cu toată ființa”[1].

1: **Domnul este luminarea mea şi mântuirea mea; de cine mă voi teme?**
Domnul este ocrotitorul vieții mele; de cine mă voi înfricoşa?

„Căci dacă Dumnezeu cel atotputernic luptă pentru noi şi ne apără, cine ne-ar putea face vreun rău? Cine va avea atâta putere ca să-i stăpânească pe cei aleşi şi să-i supună răutății sale? Sau cine ar putea să-i supună sabiei sale pe cei ce au ocrotirea dumnezeiască? Căci credința este o armă de neînfrânt, înlătură frica de pătimire şi face lucrătoare şi cu totul fără folos săgețile răutății celor ce ispitesc”[2]. Cel ce are alături pe Dumnezeu e biruitor asupra vrăjmaşului chiar şi atunci când, la vedere, e răpus de acela. Sau, altfel zis, celui alipit de Dumnezeu i se petrec toate spre cel mai mare bine al lui. Iar cum frica e legată în principal de alipirea la bunurile materiale, acela ce s-a desprins de ele, aruncându-şi toată grija la Dumnezeu, a biruit frica, ştiind că va primi toate cele de trebuință.

2: **Când făcătorii de rele se vor apropia de mine să mă sfâşie,**
ei, cei ce mă necăjesc şi-mi sunt duşmani, ei au slăbit şi au căzut.

Să mă sfâşie: „literal: *să-mi mănânce carnea*; metaforă probabilă pentru *a calomnia*”[3].

3: **Chiar dacă o oaste s-ar rândui împotrivă-mi, inima mea nu se va înfricoşa;**
chiar dacă război s-ar ridica împotrivă-mi, eu întru El nădăjduiesc.

Cel mai bine se aplică acestea la războiul cel nevăzut.

4: **Un lucru am cerut de la Domnul, şi pe acesta-l voi căuta:**
să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele,
văzul să mi-l desfăt în frumusețea Domnului şi să cercetez locaşul Său.

„Sfântul Ioan Hrisostom: Dacă cheltuim o avere spre a ne construi o casă trecătoare aici, pe pământ, cu mult mai puțină cheltuială putem dobândi casa cea luminoasă şi netrecătoare sus, în ceruri”[4].

5: **Că El m-a ascuns în cortul Său în ziua necazurilor mele,**
în ascunzişul cortului Său m-a adăpostit,

pe stâncă m-a înălțat,

„A numit, socotesc, întuneric şi cort, greutatea sau neputința de a fi (Dumnezeu) văzut şi de cuprins”[5]. Sau, „în aceste cuvinte, prin cortul dumnezeiesc şi sfințit, socotesc că înțelege fermitatea şi neclintirea unei vieți sfinte, în care cel ce a pătruns în oarecare mod nu poate fi prins de cei ce voiesc să-l sfârtece”[6].

6: **iar acum, iată, capul mi l-a înălțat deasupra vrăjmaşilor mei;**

cortul Său l-am înconjurat şi-n el am jertfit jertfă de laudă;

laude voi glăsui, Domnului Îi voi cânta.

L-am înconjurat: „cf. Psalmi 25, 6. Augustin acordă acestui gest liturgic o semnificație mai largă: Iată *jertfa de bucurie*: unde am căutat-o şi unde am găsit-o? […] Spiritul tău să facă înconjurul întregii creații: de pretutindeni îți va striga făptura: Dumnezeu m-a făcut! […] Ce să spună creaturile despre Creatorul lor, decât că, mai presus de orice cuvânt, rămâne numai strigătul de bucurie”[7].

„În aceste cuvinte, prin cortul dumnezeiesc şi sfințit socotesc că înțelege fermitatea şi neclintirea unei vieți sfinte, în care cel ce a pătruns în oarecare mod nu poate fi prins de cei ce voiesc să-l sfârtece”[8]. „Auzi cum zice că trebuie socotit ca un har strălucitor şi înălțat peste toate a locui în casa Domnului şi a vieții în curțile dumnezeieşti? Iar această locuire nu e trupească, ci constă în statornicia cugetării şi a vieții virtuoase”[9]. Aşadar, „să se păzească cei ce voiesc să se ferească de corupere, să nu iasă din cortul părintesc, adică din casa lui Dumnezeu, nici să nu se amestece în turmele celor de alt neam, sau a celor cu alte cugetări”[10].

7: **Auzi, Doamne, glasul meu cu care am strigat;**

miluieşte-mă şi ascultă-mă.

8: **Ție Ți-a zis inima mea: Fața mea ai căutat-o,**

fața Ta, Doamne, o voi căuta.

„Verbul **zeteo** are înțelesul special de *a căuta spre a întâlni, a căuta spre a cunoaşte*. Dumnezeu şi omul se caută reciproc, ca doi îndrăgostiți, şi se întâlnesc în sfânta îmbrățişare a bucuriilor inefabile. […] De reținut şi faptul că *față* înseamnă şi*persoană*”[11]. Septuaginta are aici **prosopon**. „Augustin: N-am cerut de la Tine nici o răsplată în afară de Tine, ci numai fața Ta”[12].

Cu alte cuvinte, Te caut „căci sunt departe de fața Ta, cu suflet întunecat. Căci nu cu picioarele sau prin spații se pleacă de la Tine sau se revine la Tine sau la adevăr”[13]. „Deci dacă nu e oprit de a se vorbi la Dumnezeu de față şi de frumusețe potrivită cu Dumnezeu, care nu stă în figură şi nu e în ipostas propriu, e cuvenit să se vorbească şi de un chip, care e el însuşi şi față şi frumusețe”[14].

9: **Fața Ta să nu Ți-o întorci de la mine**

şi să nu Te abați în mânie de la robul Tău.

Fii ajutorul meu; să nu mă lepezi

şi să nu mă laşi, Dumnezeule, Mântuitorul meu.

„*Nu întoarce fața Ta de la mine*, nu zăbovi să mă cercetezi, nu lua de la mine mângâierea Ta”[15].

10: **Că tatăl meu şi mama mea m-au părăsit,**

dar Domnul m-a adus la Sine.

„Socotesc că a arătat în chip ascuns că celor ce doresc cele nestricăcioase le este necesară lepădarea şi fuga de legea naşterii şi a coruperii ce ține de firea trupului din pricina căderii, potrivit căreia ne naştem şi ne

constituim toți, şi de lucrarea simțurilor care ne alăptează ca o maică. Prin această dorință lumea văzută e părăsită şi părăseşte, iar Domnul a primit şi primeşte; şi înfiind prin legea duhovnicească a iubirii pe cei vrednici, şi El Însuşi fiind adoptat ca Tată de cei vrednici, Se dă, prin virtute şi cunoştință, întreg pe Sine lor întregi, făcându-i, după asemănare, ca Cel bun. Sau poate prin tată şi maică se indică legea scrisă şi slujirea trupească din ea, după a căror retragere răsare lumina legii duhovniceşti în inimile celor vrednici şi se dăruieşte libertatea de robia cea după trup"[16].

11: **În calea Ta, Doamne, pune-mi lege,**
pe cărarea cea dreaptă călăuzeşte-mă, din pricina vrăjmaşilor mei.

Psalmistul spune acestea „căci doreşte să fie călăuzit prin legile lui Hristos, neignorând că cine vrea va înainta spre cetatea de sus prin călăuzirea evanghelică, ajungând de-a dreptul la tot binele"[17]. Evident, nu e o forțare a textului, de vreme ce David avea Legea lui Moise şi, totuşi, cere să i se rânduiască Lege: e o anticipare a Legii celei Noi. „Piciorul e totdeauna simbolul şi chipul (tipul) făptuirii cu lucrul. Şi spunem că cei ce râvnesc să umble fără prihană spre ceea ce e de folos păşesc cu un picior drept, adică am umblat întru dreptate şi pe cale dreaptă şi am urât ceea ce e strâmb"[18].

12: **Nu mă da pe mâna celor ce mă necăjesc,**
că împotriva mea s-au ridicat martori nedrepți
şi nedreptatea şi-a mințit sieşi.

Pârâşii noştri nu vor aduce împotriva noastră doar păcatele pe care le-am săvârşit, ci vor căuta să le exagereze sau să transforme chiar cele bune în păcate; desigur, Dumnezeu nu poate fi înşelat.

13: **Cred că voi vedea bunătățile Domnului în pământul celor vii.**

„*Pământul celor vii* a însemnat, inițial, pământul oamenilor, lumea aceasta; ulterior a fost interpretat eshatologic, chiar la sfârşitul Vechiului Testament, apoi de rabini şi de exegeții creştini, iar versetul a fost înțeles ca o expresie a credinței în învierea morților"[19].

14: **Aşteaptă-L pe Domnul,**
îmbărbătează-te, inima să ți se-ntărească
şi aşteaptă-L pe Domnul.

E o anticipare a venirii Mântuitorului. „Aşa sunt cei ce au îmbrățişat evlavia. Ei poartă asupra lor, ca pe un jug, pe Hristos"[20]. „Căci nu se cuvine ca cel dedicat lui Dumnezeu să-I ofere o bărbăție tăiată şi o vigoare ciuntită şi în parte neputincioasă, ci trebuie să lucreze bărbăteşte şi cu tărie, având o putere neslăbită"[21].

---

[1] SEP 4/I, p. 97
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[3] BBVA, p. 644
[4] BBVA, p. 645
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIV
[7] SEP 4/I, p. 97

[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[11] BBVA, p. 645
[12] SEP 4/I, p. 98
[13] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, VI
[14] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 52
[15] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, III, 4
[16] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 20
[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIV
[19] SEP 4/I, p. 98
[20] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X
[21] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII

PSALMUL 27 – Al lui David.

„Implorarea individuală la vreme de restriște se transformă în aducere de mulțumire şi în rugăciune pentru poporul mesianic”[1].

1: **Către Tine, Doamne, am strigat;**
Dumnezeul meu, să nu taci de dinaintea mea,
că dacă Tu taci de dinaintea mea
eu mă voi asemăna cu cei ce se pogoară în groapă.

Dacă nu primim răspunsul lui Dumnezeu la rugăciunile noastre ne cufundăm ca într-o moarte. Dumnezeu, însă, ne lasă uneori în astfel de stări, ca să sporim în căutarea şi chemarea Sa, pe de-o parte, şi pentru a cunoaşte oarecum starea de care se cuvine să fugim, pe de altă parte.

2: **Ascultă glasul rugăciunii mele când mă rog către Tine,**
când mâinile mi le ridic către locaşul Tău cel sfânt.
3: **Sufletul să nu mi-l tragi laolaltă cu cei păcătoşi,**
să nu mă nimiceşti laolaltă cu cei ce fac strâmbătate,
cu cei ce aproapelui îi vorbesc de pace
dar în inimile lor poartă răutăți.

„Origen: Hristos a stat alături de vameşi şi de desfrânate, dar nu şi împreună cu cei ipocriți”[2].

4: **Acelora dă-le după faptele lor**
şi după răutatea purtărilor lor;
dă-le după lucrarea mâinilor lor,
plăteşte-le cu ce-au plătit şi ei.

Cuvintele se potrivesc prigonitorilor Mântuitorului: „Şi, de fapt, după cum L-au adus pe Hristos, Mântuitorul tuturor, ostaşilor romani, aşa au suferit şi ei să fie predaţi stăpânirii romanilor şi au fost supuşi puterii lor. Căci un aşa război s-a pornit împotriva lor şi s-au împărtăşit de atât de grele nenorociri, încât unii, retrăgându-se în munţi şi printre stânci, au voit mai bine să moară acolo decât să vadă războiul”[3]. E vorba despre războiul romanilor împotriva iudeilor (66-70), încheiat dezastruos pentru iudei.

5: **Că n-au înţeles lucrurile Domnului**
şi lucrările mâinilor Sale;
Tu îi vei dărâma, şi la loc nu-i vei zidi.

6: **Binecuvântat este Domnul, că a auzit glasul rugăciunii mele.**

7: **Domnul este ajutorul meu şi ocrotitorul meu;**
în El a nădăjduit inima mea, iar El m-a ajutat
şi trupul mi l-a înflorit
şi din voia mea cea bună mă voi mărturisi Lui.

„Augustin aplică stihul la învierea lui Hristos”[4] şi, am extinde de aici, el se referă şi la toţi aceia care vor învia *în* Hristos.

„Această bucurie ivită în suflet şi în trup este o înştiinţare neînşelătoare a vieţii nestricăcioase”[5]. „Bucuria adevărată ce se revarsă atunci în suflet şi în trup este o înştiinţare neînşelătoare despre viaţa cea nestricăcioasă”[6].

8: **Domnul este întărirea poporului Său**
şi ocrotitor al mântuirii unsului Său.

Aici, prin *uns* e înţeles regele lumesc.

9: **Mântuieşte poporul Tău şi binecuvintează moştenirea Ta;**
păstoreşte-i şi înalţă-i până-n veac.

Primul vers a devenit binecuvântare liturgică, rostită în vreme ce se însemnează cu sfântul potir adunarea credincioşilor.

---

[1] SEP 4/I, p. 99
[2] SEP 4/I, p. 99
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII
[4] SEP 4/I, p. 99.
[5] Sf. Grigorie Palama, *Despre rugăciune*, 10
[6] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 25

PSALMUL 28 – Un psalm al lui David; la ieşirea cu Cortul.

„În dezlănţuirea stihiilor credinciosul recunoaşte glasul lui Dumnezeu şi Îi laudă atotputernicia, dar şi grija faţă de poporul Său”[1].

1: **Aduceți-I Domnului, voi, fii ai lui Dumnezeu,**
aduceți-I Domnului pe fiii berbecilor,
aduceți-I Domnului slavă şi cinstire,
Prin *fiii berbecilor* nu par a fi numiți mieii cei de jertfă, ci credincioşii nedesăvârşiți, numiți astfel în contrast cu cei deveniți *fii ai lui Dumnezeu*. Acei începători în cele duhovniceşti se cere să fie *aduşi*, „pentru ca şi aceştia, cei aduşi de voi, să se schimbe din fii ai berbecilor în fii ai lui Dumnezeu. […] Iar dacă berbecii sunt cei care merg în fruntea celorlalți, fiii acestora vor fi cei formați pentru viața virtuoasă prin râvna faptelor bune dobândite din învățătura întâistătătorilor”[2]. În Textul Ebraic, versul referitor la*fiii berbecilor* lipseşte, acesta fiind introdus doar de Septuaginta.
2: **aduceți-I Domnului slavă numelui Său,**
închinați-vă Domnului în curtea Lui cea sfântă.
„Să înțelegem prin *curte* viețuirea cea cerească”[3].
3: **Glasul Domnului peste ape;**
Dumnezeul slavei a tunat,
Domnul peste ape multe.
Glasul Domnului „este o închipuire a părții conducătoare a sufletelor oamenilor, cărora Dumnezeu vrea să le facă cunoscut propriul Său glas, în aşa fel încât închipuirea aceasta are analogie cu închipuirile pe care adeseori le avem în vise. După cum nu din lovirea aerului în închipuirile din somn luăm cunoştință de unele cuvinte şi sunete şi nici nu primim glasul din vis cu auzul, ci este prins de însăşi inima noastră, tot aşa trebuie să socotim şi glasul care vine de la Dumnezeu la profeți”[4].
„Poți, potrivit învățăturii bisericeşti, să numeşti *tunet* şi predania săvârşită din marele glas al Evangheliei după botez, în sufletele celor ce s-au desăvârşit. *Ape* poți numi şi sfinții, pentru că râuri curg din pântecele lor (Ioan 7, 38), adică învățătura duhovnicească, aceea care udă sufletele ascultătorilor”[5].
Domnul peste ape multe: „nu numai peste felurite testamente, ci şi peste feluri şi feluri de învățături care duc la dreptate, atât ale elenilor, cât şi ale barbarilor”[6].
4: **Glasul Domnului întru tărie,**
glasul Domnului întru măreție,
Biblia 1988: *Glasul Domnului întru tărie, glasul Domnului întru mare cuviință.* „Glasul Domnului nu este într-un suflet slab şi molatic, ci în unul care lucrează, cu putere şi cu tărie, binele. […] Marea cuviință este în chip deosebit o mare virtute. Cel care se sileşte, aşa cum se cuvine, pentru lucrarea faptelor mari, aude că este cu mare cuviință”[7].
5: **glasul Domnului, cel ce spintecă cedrii,**
Domnul spintecă cedrii Libanului.
6: **El îi va mărunți ca pe juncul Libanului,**
iar cel iubit, ca puiul inorogilor.
Textul Ebraic are: *vițelul Libanului şi al Sirionului*. „*Sirion* este denumirea sidonită a muntelui Hermon, localizat în masivul muntos al Antilibanului, actualmente la granița între Liban şi Siria”[8].
„În timp ce puterea lui Dumnezeu stăpâneşte natura, o poate strivi şi distruge într-un spectacol de rară măreție, *cel iubit* al Său (omul credincios şi neprihănit) este cruțat ca un pui de sălbăticiune puternică”[9]. Inorogul este simbol al invincibilității. Sub chipul inorogului, „Părinții au văzut fie Israelul, a cărui tărie

este Dumnezeul unic (Eusebiu, Theodoret), fie pe Hristos, a cărui putere este una cu a lui Dumnezeu Tatăl (Vasile cel Mare), fie pe omul credincios, care privește numai la Dumnezeu și se sprijină numai pe el (cf. Clement Alexandrinul, *Pedagogul* 1, 5)"[10]. Alt înțeles, înrudit totuși, al acestor versete: „Glasul Domnului sfărâmă pe cei ce se fălesc în zadar și pe cei ce se ridică pe ei înșiși în înălțimile aparente ale lumii acesteia"[11].

7: **Glasul Domnului, cel ce revarsă pară de foc,**

„Și pe noi un cuvânt ne învață în taină că atunci când vom da răspuns de faptele săvârșite în viață, natura focului se va împărți, pe de o parte în lumină, spre desfătarea celor drepți, iar pe de altă parte în durere arzătoare, rânduită celor osândiți"[12].

8: **glasul Domnului, cel ce cutremură pustiul,**

Domnul va cutremura pustiul Cadeșului.

„*Pustiul*: pentru Augustin și Ieronim, e simbolul neamurilor păgâne, odinioară pământul sterp, dar acum locuit de Dumnezeu"[13].

„Cutremurul este rânduit de Domnul spre binefacerea pustiului pentru ca, schimbându-se de a mai fi pustiu, să ajungă pământ locuit. […] Domnul nu va cutremura toată pustia, ci numai pustiul Cadeș, adică sfințenia; căci Cadeș se tâlcuiește *sfințenie*"[14].

9: **Glasul Domnului, cel ce-ntărește cerbii**

și face să se arate dumbrăvile

și-n locașul Său pe tot cel ce zice: Slavă!

„Sfântul […] este numit și cerb, din pricină că se împotrivește celor rele. […] Că acolo unde este cerbul, este pusă pe fugă toată răutatea animalelor târâtoare. Că animalele otrăvitoare nu suportă mirosul cerbului și fug din fața coarnelor lui. […] (*Va descoperi*)*desișurile*, adică sufletele acoperite de tufani și de buruieni, în care se cuibăresc, întocmai ca niște fiare, feluritele patimi ale păcatelor, sunt curățite neapărat de cuvântul lui Dumnezeu"[15].

„*Cu toții strigă*: toți oamenii sunt chemați să dea slavă lui Dumnezeu (Eusebiu)"[16].

10: **Domnul sălășluiește în potop,**

Domnul va împărăți în veac.

„Pentru mulți Părinți, potopul care a purificat lumea este o imagine a botezului. Pentru Ieronim, este revărsarea harului care spală păcatele"[17].

„*Domnul va locui potopul*. Psalmistul numește aici potop harul botezului; că sufletul care și-a spălat păcatele prin botez și a fost curățit de omul cel vechi, sufletul acela este pe viitor potrivit a fi locuință a lui Dumnezeu în Duhul. […] Domnul, așezându-Se în sufletul cel luminat de potop, face din acel suflet un fel de tron al Său"[18]. *Potopul* e și manifestare a dreptății dumnezeiești, dacă-l privim ca pedeapsă divină.

11: **Domnul îi va da tărie poporului Său,**

Domnul Își va binecuvânta poporul cu pace.

„Se pare că cea mai desăvârșită dintre binecuvântări este pacea, pentru că pacea dă echilibru părții conducătoare din om. Omul care dorește și lucrează pacea se caracterizează prin aceea că are potolit felul lui de viață"[19].

---

[1] SEP 4/I, p. 100
[2] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 1-2
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 3
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 3
[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 3
[6] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 64, 4
[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 4
[8] PSALM, p. 379
[9] BBVA, p. 646
[10] SEP 4/I, p. 101
[11] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 5
[12] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, VI, 3
[13] SEP 4/I, p. 101
[14] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 6
[15] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 7
[16] SEP 4/I, p. 101
[17] SEP 4/I, p. 101
[18] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 8
[19] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, V, 8

PSALMUL 29 – Pentru sfârşit: un psalm pentru sfinţirea casei; al lui David.

„Încrezându-se numai în sine, omul ajunge la dezastru; dacă strigă către Domnul este izbăvit. Psalmul subliniază acest contrast între urmările a două atitudini. Vasile cel Mare vede aici toată istoria mântuirii; Ieronim, istoria căderii şi a răscumpărării”[1].

1: **Înălța-Te-voi, Doamne, că Tu m-ai ridicat**
şi n-ai făcut din mine veselia vrăjmaşilor mei.

„Cel care, cu ajutorul lui Dumnezeu, se ridică din cădere, acela din recunoştinţă Îl înalță pe Dumnezeu prin faptele sale bune”[2].

2: **Doamne, Dumnezeul meu, strigat-am către Tine**
şi Tu m-ai vindecat.

Doctorul sufletelor este singur Dumnezeu, însă, pentru a ne curăți, e necesară şi dorința noastră de a intra în comuniune cu El.

3: **Doamne, Tu mi-ai scos sufletul din iad,**
Tu m-ai smuls dintre cei ce se pogoară în groapă.

„David, din pricina bolii, a coborât în iad, dar a fost scos din iad prin puterea Celui Care a învins, în locul nostru, pe cel ce are puterea morții”[3]. „Fiind (eu) cu totul sfârşit şi pierzându-mi puterile – vai mie! Cum

voi scrijeli acestea? – mă ia pe umerii Lui (Luca 15, 20) – ce iubire! Ce bunătate! – mă scoate din iad, din locul şi din bezna lui, şi mă duce în altă lume sau văzduh. Nu pot să spun exact. Aceasta ştiu: că o lumină mă poartă şi mă ține şi mă duce la o Lumină mare, a Cărei mare minune dumnezeiască, pe cât mi se pare, nici îngerii nu o pot nicicum exprima sau spune vorbind unii cu alții”[4].

4: **Cântați-I Domnului voi, cei cuvioşi ai Lui,**
şi mărturisiți pomenirea sfințeniei Lui;

„Toți câți sunt cuvioşi şi păstrează dreptatea cea către Dumnezeu, toți aceia pot să cânte lui Dumnezeu psalmi în chip armonios, urmând ritmurile cele duhovniceşti. […] Mulțumiți, deci, că ați ajuns în amintirea sfințeniei Lui, voi care mai înainte ajunseserăți în uitarea sfințeniei Celui Ce v-a făcut pe voi, din pricină că erați cufundați în răutate şi erați pângăriți de necurățeniile trupului vostru”[5].

5: **că urgie este-n mânia Lui,**
dar viață în vrerea Lui:
seara-i sălaş de plângere,
iar dimineața, de bucurie.

„Pentru Augustin, seara e simbolul căderii şi alungării lui Adam; tot seara a fost înmormântat Domnul, dar dimineața a ieşit din mormânt. Pentru Ieronim, dimineața este învierea lui Hristos, învierea oamenilor şi dimineața veşnică de la sfârşitul veacurilor”[6].

„Sfântul Vasile cel Mare: Exemplul cel mai grăitor este acela al Sfinților Apostoli şi al sfintelor femei, care au plâns seara, văzându-L pe Domnul pe cruce, dar s-au bucurat dimineața, văzându-L înviat”[7]. „El te face să suferi, dar tot El îți ia suferința; te-a lovit, dar mâinile Lui te-au vindecat. Ne dă mai întâi cele rele, pentru ca harurile să fie durabile şi să ne străduim să păstrăm cele ce ne-a dat. […] Seara, plângere a cuprins pe ucenicii Domnului, când L-au văzut atârnat pe cruce; dimineața, însă, bucurie, când, după înviere, alergau veseli unii la alții, dând bunele vestiri că au văzut pe Domnul. Sau poate, în general vorbind, se numeşte seară veacul acesta, în care cei care au plâns în chip fericit se vor mângâia la sosirea dimineții [zilei a opta – n. n.]”[8]. „Te vei veseli dimineața, adică în veacul ce va veni, dacă în acest veac ai strâns rodul dreptății în plâns şi în chin”[9].

6: **Zis-am eu întru îmbelşugarea mea:**
„În veac nu mă voi clinti!”

„Cel care se simte stăpân pe el însuşi va vorbi cu încredere şi va întări cu cuvântul şi cu fapta că nu poate fi nimicit de potrivnic, pentru că este ca o țarină plină, pe care a binecuvântat-o Dumnezeu”[10].

7: **Întru voia Ta, Doamne, dat-ai frumuseții mele putere,**
dar dacă Tu Ți-ai întors fața, eu m-am tulburat.

Întru Voia Ta dat-ai putere frumuseții mele: „Căci Voia vie şi enipostaziată a Tatălui, adică Fiul, întăreşte frumusețea sfinților, adică toată buna deprindere a virtuții”[11]. „Iar dacă întoarcerea feței dumnezeieşti aduce spaimă, urmează că arătarea şi privirea ei aduce sufletului pacea duhovnicească”[12]. „Frumusețea cea adevărată, cea mai plăcută, adică firea cea dumnezeiască şi fericită, se poate privi, se poate contempla numai de cel ce are curățită mintea. Cel ce-şi ațintește ochii la luminile şi harurile lui Dumnezeu primeşte ceva de la El, ca de la o culoare îşi colorează propriul lui chip cu o strălucire înfloritoare. […] Se spune că Dumnezeu Îşi întoarce fața Lui de la noi în timpuri de greutăți, când ne lasă în seama încercărilor, pentru ca

să se facă cunoscută tăria luptătorului”[13]. „Căci am fost povățuiți în Hristos spre voia Tatălui şi în El suntem modelați spre frumusețea mai presus de lume, fiind întăriți spre tot felul de bunătăți”[14].

8: **Către Tine, Doamne, voi striga**

şi către Dumnezeul meu mă voi ruga:

„De multe ori s-a spus de strigarea către Domnul că trebuie să strige numai cel care doreşte lucruri mari şi cereşti”[15].

9: **„Ce folos ai Tu de sângele meu,**

că mă cobor în stricăciune?

Oare țărâna se va mărturisi Ție?

sau ea va vesti adevărul Tău?”

„Dar îmi chinuiesc trupul şi-l supun robiei (I Corinteni 9, 27) pentru ca nu cumva, din pricina sângelui puternic şi clocotitor, mulțimea cărnii mele să-i dea prilej de păcat! […] De aceea eu îmi topesc trupul şi nu-mi cruț sângele care-mi este amestecat în carnea trupului meu, ca să nu am nimic în mine care să mă împiedice a Te lăuda şi a înțelege adevărul”[16].

10: **Auzit-a Domnul şi m-a miluit,**

Domnul a fost ajutorul meu.

11: **Plânsul mi l-ai întors întru bucurie,**

sacul mi l-ai rupt şi cu veselie m-ai încins,

„*Sacul* era o fâşie de pânză cu care cineva, în semn de doliu, îşi încingea coapsele”[17]. „Nu oricărui suflet îi vine de la Dumnezeu bucurie, ci numai celui ce şi-a plâns mult păcatele sale cu vaiete puternice şi jale continuă, (parcă) s-ar fi jeluit ca şi cum ar fi fost de față la moartea lui. Numai plânsetul acestuia se preface întru bucurie. […] (Iar) sacul este împreună-lucrător spre pocăință, este simbol al umilinței”[18].

12: **pentru ca slava mea să-Ți cânte fără să-mi pară rău;**

Doamne, Dumnezeul meu, în veac Te voi lăuda!

„*Slava mea*: Atanasie parafrazează: Dă-mi înapoi slava, pentru a Te putea preamări”[19].

„Când (sufletul), trezit de ostenelile nevoințelor şi de lacrimile pocăinței, scutură de la sine greutatea trupului şi topeşte în şiroaiele lacrimilor cugetul trupesc şi s-a ridicat mai presus de micimea celor văzute, se împărtăşeşte de lumina curată şi se eliberează de patimile care îl tiranizează”[20]. „Psalmistul spune: nu voi mai face nimic care, la amintirea păcatului meu, să-mi mâhnească şi să-mi rănească inima. […] Pentru că m-ai iertat în urma pocăinței mele şi pentru că mi-ai dat iarăşi slavă, îndepărtând ruşinea ce mă acoperea din pricina păcatelor mele, de aceea Te voi lăuda în veac. Care durată de timp ar mai putea fi atât de mare, ca să pot uita nişte binefaceri ca acestea?”[21]. Bineînțeles, acel căruia i s-a şters ruşinea păcatului va avea şi posibilitatea de a aduce în veac laudă lui Dumnezeu, acesta dobândind veşnica existență fericită.

---

[1] SEP 4/I, p. 102

[2] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 2

[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 3

[4] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XXX

[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 3-4

[6] SEP 4/I, p. 102
[7] BBVA, p. 647
[8] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 4
[9] Origen, *Omilii la Geneză*, X, 3
[10] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 5
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II, 5
[12] Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, 76
[13] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 5
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II
[15] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 6
[16] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 6
[17] BBVA, p. 647
[18] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 7
[19] SEP 4/I, p. 103
[20] Sf. Simeon Noul Teolog, *Metoda sfintei rugăciuni şi atenţiuni*
[21] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 7

PSALMUL 30 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David, la vreme de năprasnă.

„Psalmul este, pe rând, rugăciune de încredere neclintită în Dumnezeu (vv. 1-8), strigăt de deznădejde a omului încolțit de dușmani și părăsit de prieteni (vv. 9- 18) și cânt de rezonanță pentru izbăvire (vv. 19 – 24). Evocă *mărturisirile* din Ieremia. Creştinii au văzut în el o profeție despre suferințele și învierea lui Hristos”[1].

Prin *vreme de năprasnă* s-a tradus grecescul **ekstaseos**: „**ekstasis** (extaz) înseamnă o ieşire din sine a minții, pricinuită fie de o panică, fie de o descoperire dumnezeiască. În cazul de față e vorba de năprasna pe care poporul lui Dumnezeu o are asupră-i din pricina prigoanelor sau a necredinței din lume (Fericitul Augustin)”[2].

1: **Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu fiu ruşinat nicicând.**
Întru dreptatea Ta izbăveşte-mă şi scapă-mă.
2: **Pleacă-Ți auzul spre mine,**
grăbeşte de mă scapă;
fii mie Dumnezeu ocrotitor
3: **şi casă de scăpare spre mântuirea mea.**
4: **Că Tu eşti puterea mea şi scăparea mea**
şi de dragul numelui Tău mă vei călăuzi şi mă vei hrăni.
5: **Tu mă vei scoate din cursa aceasta pe care-au ascuns-o pentru mine,**
că Tu eşti ocrotitorul meu.
6: **În mâinile Tale îmi voi pune duhul;**

Tu m-ai mântuit, Doamne, Dumnezeul adevărului.

În mâinile Tale îmi voi pune duhul: „Iisus va relua aceste cuvinte înainte de a muri pe cruce (Luca 23, 46)”[3].

7: **Bucura-mă-voi şi mă voi veseli de mila Ta,**
că Tu ai căutat spre smerenia mea,
mântuit-ai din nevoi sufletul meu
8: **şi nu m-ai lăsat în mâinile vrăjmaşului,**
la loc larg mi-ai aşezat picioarele.

„Origen înțelege *locul larg* ca libertate spirituală”[4].

9: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, că sunt în necaz;**
ochiul îmi e tulburat de supărare,
şi tot astfel sufletul şi inima mea.

Întristarea tulbură şi întunecă inima şi împiedică vederea celor dumnezeieşti; puterea lui Dumnezeu, al cărei ajutor îl cerem în rugăciune, poate iarăşi limpezi şi însenina adâncul sufletului nostru. „Atâta timp cât (mânia stăruie în inimi, orbindu-ne mintea cu vătămătoarele ei întunecimi, nu vom putea ajunge nici să judecăm cu dreaptă chibzuință […] dar să mai încapă în noi lumina Duhului şi a adevărului! Căci zice Scriptura:*Tulburatu-s-a de mânie ochiul meu*. Nici parte de adevărată înțelepciune nu vom avea […], nici nu vom fi în stare să păstrăm cârma dreptății, ajutați de un ascuțit discernământ al minții”[5].

10: **Că-ntru dureri mi se cheltuie viața**
şi-ntru suspine anii mei;
tăria mea s-a slăbit în sărăcie
şi oasele mele s-au tulburat.
11: **Tuturor vrăjmaşilor mei m-am făcut de ocară,**
mai mult, şi vecinilor mei
şi frică cunoscuților mei,
iar cei ce mă vedeau pe-afară fugeau de mine.

E o imagine a celui căzut în păcate grele, ajuns ocară *vrăjmaşilor*, adică celor ce ispitesc, dar şi *vecinilor*, sau celor căzuți în aceleaşi păcate. Chiar coborâți în această stare, glasul nostru, sau, mai bine zis, întreg lăuntrul nostru, să-L strige pe Dumnezeu, Singurul ce ne poate iarăşi ridica.

12: **Uitat am fost de la inimă ca un mort,**
ajuns-am ca un vas netrebnic.

Cel adâncit în păcat e *mort* şi, totodată, *vas netrebnic*, de vreme ce e plin de întinăciune.

13: **Că am auzit cârtirea multora din cei ce locuiesc în preajmă,**
când se adunau laolaltă împotriva mea
sfătuindu-se să-mi ia sufletul.

E limpede, socotim, cine sunt *cârtitorii* aflați *în preajmă* şi vânând sufletul nostru. Versetele 10-13: „Mulți Părinți (ca Eusebiu, Chiril al Alexandriei, Augustin, Ieronim) văd aici descrierea suferințelor lui Hristos părăsit de ai Săi”[6].

14: **Dar eu în Tine am nădăjduit, Doamne;**
zis-am: „Tu eşti Dumnezeul meu”.

Aşa grăiesc cei ce voiesc a vieţui după Hristos: „Poporul care a venit la această voinţă înţelege bine cele moştenite de la Dumnezeu, adică bunătăţile făgăduite prin nădejde celor binecredincioşi”[7].

15: **Vremile mele sunt în mâinile Tale;**
izbăveşte-mă de vrăjmaşii mei
şi de cei ce mă prigonesc.

Biblia 1914: *în mâinile Tale sorţii mei*[8]. „În ele ajunge la capăt şi se odihneşte deplin, pentru că a dobândit ceea ce a aşteptat. După ce şi-a cunoscut sfatul şi judecata sa şi apoi a aflat că se va învrednici de odihnă nu puţin minunată de acestea, adică de cinstirea în veci, de viaţa în sfinţenie desăvârşită, de slava fără sfârşit, primeşte să pătimească greutăţile”[9].

16: **Arată faţa Ta peste robul Tău,**
întru mila Ta mântuieşte-mă.

17: **Doamne, să nu fiu ruşinat că Te-am chemat pe Tine;**
necredincioşii să se ruşineze, pogoară-se la iad!

18: **Mute să se facă buzele cele viclene,**
care-mpotriva celui drept grăiesc nelegiuire
cu mândrie şi defăimare.

19: **Cât e de mare mulţimea bunătăţii Tale, Doamne,**
pe care ai pus-o deoparte pentru cei ce se tem de Tine,
pe care ai vădit-o celor ce nădăjduiesc în Tine
înaintea fiilor oamenilor.

„Toate păcatele tale adunate la un loc nu biruiesc mulţimea milostivirii lui Dumnezeu! Ranele tale nu învinge marea Sa iscusinţă medicală! Dă-te numai pe tine însuţi cu credinţă! Spune Doctorului boala!”[10].

20: **De tulburarea oamenilor îi vei ascunde întru ascunsul feţei Tale,**
de tăgada limbilor în cortul Tău îi vei acoperi.

„*Întru ascunsul feţei Tale* = în taina prezenţei Tale. Această tainică prezenţă poate fi cea sacramentală, în altarul Domnului, sau cea din experienţa mistică, atunci când Dumnezeu e de faţă şi continuă să rămână mister”[11]. „Pentru Origen, *taina feţei Tale*este cunoaşterea adevărului”[12].

21: **Binecuvântat este Domnul, că minunată a fost mila Sa în cetatea-mpresurată.**

SEP 4 traduce aici cu *cetate întărită*. „Pentru Chiril al Alexandriei, [cetatea] este Fiul, care îi ascunde pe credincioşi în cortul Său, ferindu-i de larma lumii. Este şi Biserica, pe care porţile iadului nu o vor birui. Pentru Ieronim, este Ierusalimul, centrul universului, fiindcă acolo Hristos a înfăptuit mântuirea”[13].

22: **Iar eu am zis în tulburarea mea: „Alungat sunt eu de la faţa ochilor Tăi”.**
Şi, totuşi, Tu ai auzit glasul rugăciunii mele când am strigat către Tine.

Tulburarea: SEP 4 are *spaima*: „După Ieronim, cel care grăieşte aceste cuvinte este Adam, după ce a săvârşit păcatul şi a fost alungat, şi noi toţi împreună cu el”[14].

23: **Iubiţi-L pe Domnul voi, toţi cuvioşii Săi,**
căci Domnul caută adevăruri,
dar celor ce se trufesc le plăteşte cu vârf.

24: **Îmbărbătaţi-vă şi fie-vă inima întărită,**
a tuturor celor ce nădăjduiţi în Domnul!

„După Eusebiu, psalmistul nu vrea să fie mântuit doar el singur, ci îl îndeamnă pe toți să-L iubească pe Dumnezeu”[15].

Inima celor ce nădăjduiesc în Dumnezeu nu va fi tulburată de valurile acestei lumi. „Se cuvine să mergem drept spre cale de laudă şi să ne deprindem în bărbăția care duce la virtuți şi în curajul cel mare şi lăudat”[16].

---

[1] SEP 4/I, p. 103
[2] BBVA, p. 648
[3] BBVA, p. 648
[4] SEP 4/I, p. 104
[5] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, VIII, 1
[6] SEP 4/I, p. 104
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[8] *Sorții mei*, cu sens de: *moştenirile mele*.
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[10] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, II, 6
[11] BBVA, p. 649
[12] SEP 4/I, p. 105
[13] SEP 4/I, p. 106
[14] SEP 4/I, p. 106
[15] SEP 4/I, p. 106
[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV

PSALMUL 31 – Un psalm al lui David; privitor la pricepere.

Psalmul vorbeşte despre „fericirea omului care, după ce şi-a mărturisit vina, a primit iertarea”[1].

„Cuvintele introductive: Acest *psalm* nu este denumit prin cuvântul **mizmor** (*psalm*), ci printr-un termen obscur, de natură muzicală sau literară: **maskil**[2], care este un derivat al radicalului triconsonantic **s-k-l**, cu sensul de *a înțelege*, *a acționa în mod chibzuit*. De aceea, în Septuaginta s-a tradus **συνέσεως** (*al înțelegerii*) şi, după Septuaginta, în Biblia 1688: *al priceperii*”[3]. „*Al înțelegerii*: este primul din doisprezece psalmi care au în titlu gr. **σύνεσις**, *înțelegere*, *pricepere*, *inteligență*, un termen cu o conotație puternică pozitivă în Scriptură, referindu-se la înțelegerea lucrurilor spirituale. Textul Masoretic are **maskil**, *poem sapiențial*, *didactic*, *contemplativ*. Comentatorii evrei înțeleg acest titlu prin referire la cunoaşterea pe care David a dobândit-o asupra păcatului său, în urma mustrării lui Natan. Alții sunt de părere că în titlu se cere de la Dumnezeu darul de a înțelege adevărurile adânci din textul psalmului (cf. Mortari, nota *ad loc*.)”[4].

1: **Fericiți cei cărora li s-au trecut cu vederea fărădelegile**

şi ale căror păcate li s-au acoperit.

2: **Fericit e omul căruia Domnul nu-i va socoti păcatul**

şi-n gura căruia nu este vicleşug.

Nu va fi socotit păcatul aceluia care l-a mărturisit încă de aici, fără vicleşug, fără a căuta să-şi justifice ori să-şi micşoreze păcatele. Îndată, o imagine în contrast cu aceasta:

3: **Fiindcă eu am tăcut, oasele mi-au îmbătrânit**

în strigătul meu de toată ziua.

„Fiindcă bolnavul (pe patul de suferință) a refuzat să-şi mărturisească păcatele, preferând să tacă, singurul său strigăt a rămas acela al trupului chinuit de durere”[5]. Durerea urmează întotdeauna păcatului, chiar dacă nu întotdeauna sau imediat e vorba şi de o durere trupească. De asemenea, nu orice suferință trupească e legată de săvârşirea unui păcat, ci poate fi tocmai o prevenire a săvârşirii răului, după cum poate avea şi alte raţiuni. „Câtă vreme omul nu şi-a mărturisit păcatul, şi-a strigat în zadar suferința. Origen (*Fragmenta in Proverbia*, PG 13, 24 AB) dă acest verset ca exemplu de frază obscură şi propune interpretarea paradoxală: câtă vreme omul striga lăudându-L pe Dumnezeu şi mărturisindu-şi păcatul, nimic din el nu se învechea, dar când a tăcut, mâna Domnului s-a îngreunat asupra lui. Alte interpretări: tăceam cu privire la păcat, dar strigam dezvinovăţiri (cf. Mortari, nota *ad loc*.). Grigore cel Mare: şi păcatul îşi are strigătul său, strigătul care se înalță din Sodoma. Rupert din Deutz (*De Op. Spir. Sancti*, SC 131, p. 229) vorbeşte despre tăcerea vinovată a lui Adam, din Facerea 3, 9”[6].

4: **Că mâna Ta s-a îngreuiat asupră-mi ziua şi noaptea,**

întorsu-m-am în suferință când ghimpele mă împungea.

În pedagogia divină, suferința e dată şi ca un îndemn la căință. *Ghimpele* sau *spinul*[SEP 4]: „Părinții arată că de multe ori în Scriptură spinul reprezintă sentimentul de vinovăţie pentru păcat”[7].

5: **Păcatul mi l-am cunoscut,**

fărădelegea nu mi-am acoperit-o.

Zis-am: „Împotriva mea îmi voi mărturisi Domnului fărădelegea”,

iar Tu mi-ai trecut cu vederea nelegiuirea inimii.

Împotriva mea îmi voi mărturisi Domnului fărădelegea: „Dacă se întâmplă să cazi în păcat, învinuieşte-te pe tine însuți, nu da vina pe Adam! (Sfântul Simeon Noul Teolog)”[8]. *Nelegiuirea inimii*: „Într-o seamă de ediții ale Septuagintei: *nelegiuirea păcatului meu*; *nelegiuirea inimii mele* se află numai în codicii Vaticanus, Sinaiticus şi Alexandrinus, pe care ediția Rahlfs îi notează în aparatul critic. Ebraică: *Tu mi-ai iertat vina păcatului*”[9].

„Vezi, aşadar, că *a rosti păcatul* aduce iertarea lui. Căci diavolul, luat pe dinainte în acuzare, nu va mai putea să ne acuze: dacă noi înşine suntem acuzatorii noştri, ne este de folos spre mântuire”[10]. „Mai întâi roagă-te pentru dobândirea lacrimilor, ca prin plâns să înmoi sălbăticia ce se află în sufletul tău; şi după ce vei fi mărturisit astfel împotriva ta fărădelegile tale înaintea Domnului, să primeşti iertare de la El”[11]. „Osândeşte-ți, dar, şi tu păcatele! Ți-e îndestulătoare apărarea aceasta înaintea Stăpânului! Cel ce-şi osândeşte păcatele cade mai greu în aceleaşi păcate. Pune conştiința ta să te osândească în lăuntrul tău, ca să nu o ai dincolo acuzator înaintea scaunului de judecată a Domnului! Aceasta-i o cale de pocăință! Cea

mai bună”[12]. „Dar nu ajunge pentru spălarea desăvârşită numai mărturisirea, ci desăvârşit eliberează moartea lui Hristos, Care a pătimit pentru noi şi S-a aşezat pe Sine sub toate păcatele noastre”[13].

6: **Pentru aceasta se va ruga la Tine tot cuviosul la vreme potrivită,**

şi chiar în potop de ape multe, ele de el nu se vor apropia.

„În *apele multe*, Augustin vede o analogie cu apele Potopului; sfârşitul lumii va veni pe neaşteptate, ca prăpădul în zilele lui Noe”[14].

„Acesta trebuie să păzească sinceritatea, adică să facă o mărturisire amănunțită şi sinceră întâistătătorului, ca în faţa înfricoşatului scaun al lui Hristos, înaintea lui Dumnezeu şi a sfinților îngeri, făgăduind să avem ca început şi sfârşit, împreună cu alte făgăduințe şi îndatoriri ale noastre faţă de Domnul, şi mărturisirea celor ascunse ale inimii”[15]. „De îndată ce s-a mărturisit (credinciosul) cuiva [duhovnicului – n. n.], a şi fost iertat. Iar întârzierea iertării atârnă de mărturisire, căci după mărturisire urmează iertarea păcatelor. Aşadar, este înțelept cel ce se mărturiseşte, liber cel căruia i s-a iertat păcatul şi care nu mai trăieşte în păcat”[16]. „Unul dintre fraţi […] a îndrăznit să-mi spună: Am văzut pe cineva ținând o hârtie scrisă şi o trestie (un condei); şi când cel ce zăcea jos îşi spunea un păcat, acela îl ştergea cu trestia”[17]. „Dar nu ajunge pentru spălarea desăvârşită numai mărturisirea, ci desăvârşit (ne) eliberează moartea lui Hristos, Care a pătimit pentru noi şi S-a aşezat pe Sine sub toate păcatele noastre”[18].

7: **Tu eşti scăparea mea din necazul ce mă cuprinde;**

Tu, bucuria mea, izbăveşte-mă de cei ce m-au împresurat!

„Veselie L-a numit pe Hristos şi dumnezeiescul David, zicând ca din partea celor ce însetează după mântuirea prin El. În Hristos am scăpat de asalturile ucigaşilor”[19].

8: **- Eu te voi învăța şi te voi cârmui pe calea aceasta pe care vei merge,**

ochii Mei asupra ta se vor întări:

9: **Nu fi ca un cal sau ca un catâr lipsit de pricepere,**

ale căror fălci tu le vei strânge-n frâu şi-n zăbală,

ca ei să nu se apropie de tine.

„Pentru Ilarie, necazurile celui nelegiuit sunt loviturile Domnului care vrea să-i mântuiască pe păcătoşi. Augustin comentează: Nu se apropie: ca să se apropie, ar trebui să se smerească; e nevoie de multe lovituri ca să fie îndreptați cei nelegiuiți: sileşte-i, Doamne!”[20].

„Scriptura numeşte *cal* deprinderea de a umbla după plăcerile patimilor, iar *catâr*deprinderea care nici nu zămisleşte, nici nu naşte binele. Scriptura le interzice deopotrivă pe amândouă celor ce doresc mântuirea: pe cea dintâi întrucât lucrează păcatul, pe cea de-a doua întrucât nu lucrează virtutea”[21]. „Cel ce nu se lasă povățuit de poruncile şi de îndemnurile Scripturii va fi mânat înainte de biciul calului şi de boldul asinului. Iar de se va împotrivi şi acestora, i se vor strânge fălcile în zăbale şi frâu”[22]. „Trebuia deci neapărat ca prin amenințări şi prin nişte frâie să-i întoarcă Dumnezeu pe calea cea dreaptă”[23].

10: **Multe sunt durerile păcătosului,**

dar mila îl va înconjura pe cel ce nădăjduieşte în Domnul.

„Sufletul care păcătuieşte va muri. Şi învederat este că oamenii, dacă mor ca oamenii, se îngroapă de oameni, iar cei ce sunt omorâți ca dobitoacele sau cad jos, vor fi mâncați de vulturi. Iar dintre puii acestora unii vor chema pe Domnul, alții se tăvălesc în sânge. Cine are urechi de auzit să audă”[24]. „Dar Hristos a

fost biciuit pentru noi. Căci precum pentru toți a murit, așa a fost şi biciuit pentru toți, El unul fiind de un preț egal cu toți”[25].

11: **Bucurați-vă în Domnul şi veseliți-vă, drepților,**

lăudați-vă, toți cei drepți la inimă!

Prezența lui Dumnezeu curățește lăuntrul nostru şi ne umple de bucurie duhovnicească. Pentru *lăudați-vă*, „Textul Masoretic are *strigați de bucurie*. Psalmistul vrea să-şi împartă bucuria cu toți oamenii (Eusebiu). Grigore cel Mare explică prin II Corinteni 10,17: *Cel ce se laudă, în Domnul să se laude!* ♦ *cei drepți la inimă*: Drepți – nu pentru meritele voastre, ci pentru că ați fost îndreptățiți (Augustin)”[26].

---

[1] SEP 4/I, p. 106

[2] משכיל

[3] PSALM, p. 379

[4] SEP 4/I, p. 106

[5] BBVA, p. 649

[6] SEP 4/I, p. 107

[7] SEP 4/I, p. 107

[8] BBVA, p. 650

[9] BBVA, p. 650

[10] Origen, *Omilii la Levitic*, III, 4

[11] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 5

[12] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre mărginita putere a diavolului*, II, 5

[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XV

[14] SEP 4/I, p. 107

[15] Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de Capete*, 15

[16] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXXVII, 45

[17] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, IV, 15

[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[19] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III

[20] SEP 4/I, p. 108

[21] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 55

[22] Marcu Ascetul, *Despre cei ce-şi închipuie că se îndreptează din fapte*, 220

[23] Sf. Chiril al Alexandriei, *Zece Cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, V

[24] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 19

[25] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VIII

[26] SEP 4/I, p. 108

PSALMUL 32 – Un psalm al lui David; fără titlu la Evrei.

„Psalmul glorifică lucrarea lui Dumnezeu în creație, în istorie şi în viața celor drepți”[1].

1: **Bucurați-vă, drepților, întru Domnul!;**

celor drepți li se cuvine laudă.

„Augustin spune că numai cei aflați în armonie cu Dumnezeu Îl pot lăuda pe deplin; altfel, omul Îl laudă când îi merge bine şi încetează când îi merge rău”[2].

„Domnul este oarecum loc încăpător pentru drepți; şi neapărat cel ce este în El se bucură şi se veseleşte. Dar ajunge şi dreptul loc în care se află Domnul; Îl primeşte în el. […] După cum unui picior strâmb nu i se potriveşte o încălțăminte dreaptă, tot aşa nici lauda lui Dumnezeu nu se potriveşte inimilor stricate”[3].

2: **Lăudați-L pe Domnul în alăută,**

în psaltire cu zece strune cântați-I.

„*Alăută* este, oarecum, echivalentul românesc pentru *țiteră*, instrument muzical asemănător cu harpa, a cărui cutie de rezonanță îşi are puterea jos, la bază, de unde coardele pornesc în sus. Ea este simbolul faptelor pământeşti care-şi află preț în cer (mila devenită comoară). *Psaltire* este echivalentul grecescului **psalterion** = harpă, instrument muzical a cărui cutie de rezonanță îşi are puterea sus, către vârf, de unde coboară cele zece coarde. Ea simbolizează cele zece porunci ale Decalogului, dar şi cele cinci simțuri ale trupului îmbinate cu cele cinci ale duhului, prin care trebuie să-L lăudăm pe Domnul (Cassiodor)”[4]. „Lui Augustin, instrumentele muzicale îi sugerează bucuria fără margini, mai presus de cuvinte”[5].

„Poate că psaltirea cu zece coarde revelează pe Iisus-Cuvântul, Care este făcut cunoscut prin litera a zecea a alfabetului [**iota** – n. n.]”[6]. „Mai întâi trebuie să lăudăm pe Domnul în chitară (alăută), adică să facem să fie armonioase lucrările pe care le facem cu trupul. […] Poate că mintea, care caută cele de sus, se numeşte psaltire, pentru că felul cum e construit acest instrument muzical îşi are puterea sunetelor în partea de sus. […] Cel care are ochii ațintiți la toate poruncile şi face din ele un fel de concert şi simfonie, acela cântă lui Dumnezeu dintr-o psaltire cu zece strune, pentru că zece sunt şi poruncile cele generale”[7].

3: **Cântați-I Lui cântare nouă,**

frumos cântați-I în strigări de bucurie.

Cântarea nouă „este cântarea omului reînnoit lăuntric (Origen), este viața nouă (Chiril al Alexandriei, Ieronim), exultarea mistică (Eusebiu)”[8].

„Cel care nu înțelege legea în chip trupesc, ci cunoaşte spiritualitatea ei, acela cântă cântare nouă. […] (Sau) dacă povesteşti chipul minunat, care depăşeşte toată firea, al întrupării Domnului, cânți cântare nouă şi străină; iar dacă istoriseşti renaşterea şi reînnoirea întregii lumi, învechită de păcat, dacă vesteşti tainele învierii, şi aşa cânți cântare nouă şi ivită de curând. […] *Cântați frumos*, cu mintea neîmprăştiată, cu sinceră stare sufletească! *Cu strigăt de biruință cântați*! Ca nişte ostaşi buni, după victoria lor împotriva duşmanilor, înălțați imne Pricinuitorului victoriei”[9].

4: **Că drept este cuvântul Domnului,**

şi toate lucrurile Lui întru credință.

„Că n-am crezut în Dumnezeu văzându-L cu ochi trupeşti, ci prin puterea minții Îl vedem pe Cel nevăzut din cele văzute”[10].

5: **Domnul iubeşte mila şi judecata,**

de mila Domnului este plin pământul.

„Pământul n-ar putea dăinui dacă nu l-ar susține îndurarea lui Dumnezeu, comentează Atanasie”[11].

„Acestea sunt unite una cu alta: mila cu judecata. Asta, pentru ca nu cumva mila, fiind singură, să se îngâmfe, şi nici judecata, tot singură, să ducă la deznădejde”[12].

6: **Prin cuvântul Domnului s-au întemeiat cerurile,**

iar puterea lor, prin duhul gurii Sale,

Textul grec are aici doi termeni mult folosiți în teologie: **λόγος** (cuvânt) şi **πνευμα**(*suflare*; *duh*): „Părinții înțeleg că este vorba aici de Logos, de Fiul lui Dumnezeu, prin care Dumnezeu a creat lumea (Iustin, *Dial*., 61, 1). Pentru Irineu, Dumnezeu este Înțelepciune şi Duh, creația este lucrarea Cuvântului şi a Duhului Său (*Dem*. *Apost*. 5), Cuvântul Său nu încetează să lucreze (*Adv*. *Haer*. 2, 2, 5). Aceeaşi interpretare trinitară la Origen, Eusebiu, Vasile şi Atanasie”[13].

„Se arată că toate s-au făcut prin Cuvânt şi că fără El nimic nu s-a făcut […]: *Prin cuvântul Său cerurile s-au întărit şi prin duhul Lui toate puterile lor*, adică prin Acel Duh Care era în Cuvânt s-a manifestat una şi aceeaşi putere, când sub numele de înțelepciune, când sub cel de cuvânt”[14]. „Cuvântul nu trebuie înțeles ca o anume vibrare a aerului, emis prin organele vocale, nici Duhul ca o suflare a gurii, provenită din căile respiratorii, ci Cuvântul trebuie înțeles ca existând de la început cu Dumnezeu Tatăl, El însuşi fiind Dumnezeu, iar Duhul gurii lui Dumnezeu trebuie înțeles ca fiind*Duhul adevărului, Care de la Tatăl purcede* (Ioan 15, 26). Aşadar, să înțelegi că există trei Persoane: Domnul care porunceşte, Cuvântul care creează şi Duhul care întăreşte. Iar *întărire* ce altceva ar putea să însemne, dacă nu desăvârşirea în sfințenie, nestrămutarea şi stăruința în bine?”[15]. Psalmistul exprimă „participarea tainică a întregii Treimi la crearea universului”[16]. „Că nimic nu se sfinţeşte decât prin prezența Duhului. Aducerea îngerilor la existență a făcut-o Cuvântul, Făcătorul universului; dar sfințenia din ei a adus-o Duhul cel Sfânt”[17]. „În felul acesta Duhul e nedespărțit de Fiul, precum reiese neîndoielnic din ceea ce s-a spus. Căci când a venit Cuvântul la proroc, proorocul a grăit cele de la Cuvântul în Duh”[18]. „Acest Unu curăță şi creează cele multe, acest Unu a adus toate la ființă prin Cuvântul Său şi ține toate cu Duhul puterii Lui. Acest Unu a adus neființa la ființă, a înființat şi a alcătuit în chip negrăit cerul şi pământul”[19].

7: **adunând ca un burduf apele mării,**

punând adâncurile-n cămări.

SEP 4 traduce versul al doilea: *El pune în cămări noianul*: „Pentru Origen, *noianul*simbolizează comorile lui Dumnezeu, iar pentru Vasile, gândurile lui Dumnezeu, pe care nu le înțelegem”[20].

„Oare nu cumva sunt numite *adâncuri* cuvintele despre judecata dumnezeiască, pentru că ele sunt nespuse şi neînțelese de gândurile omeneşti, pentru că aceste cuvinte rămân numai în cunoştința lui Dumnezeu, potrivit cărora Dumnezeu rânduieşte pe fiecare?”[21].

8: **Tot pământul să se teamă de Domnul,**

de El să se cutremure toți cei ce locuiesc în lume;

„Pentru Origen şi Ieronim, această cutremurare simbolizează convertirea”[22].

„Orice mişcare săvârşită fie cu lucrarea minții, fie cu lucrarea trupului, să se săvârşească după voința lui Dumnezeu”[23].

9: **că El a zis şi ele s-au făcut,**

El a poruncit şi ele s-au zidit.

„Sensul foarte exact: El a zis, şi ele (lucrurile) au luat ființă (au intrat în existență), El a poruncit, şi ele s-au organizat (s-au rânduit rațional, după un anume plan).După Sfântul Vasile cel Mare, creația a început cu

desăvârşita ordine care domneşte în toate lucrurile vizibile. Pe de altă parte, prin crearea lumii Dumnezeu nu Şi-a epuizat puterea creatoare; aceasta se poate extinde la infinit, totul atârnând de impulsul voinţei Sale”[24]. „Atanasie şi Chiril al Alexandriei văd o aluzie la prima creaţie, respectiv la făptura nouă, regenerată în Hristos”[25].

„Aceste cuvinte: *El a zis şi s-au făcut*, par a indica substanţa lucrurilor existente, iar *El a poruncit şi s-au zidit*, calitatea prin care substanţa a luat formă”[26]. „Creatorul nemijlocit, Care a făcut personal lumea, este Logosul, Fiul lui Dumnezeu. Dar Tatăl Cuvântului, Cel ce a poruncit Fiului Său să Facă lumea, este Creatorul cel dintâi”[27]. Formularea poate fi suspectată de subordinaţianism, astfel că introducem pe dată o corectură: „Dar n-a zis, cum zic oamenii, ca să audă cineva şi ca, aflând acela voia celui ce zice, să plece şi să facă. Aceasta e propriu creaturilor”[28]. Din nou o formulare cu iz subordinaţianist, reţinută însă pentru distincţia Persoanelor: „introduce pe de o parte pe Tatăl ca creator şi înainte stătător desăvârşit, care rânduieşte toate printr-un semn împărătesc, iar apoi pe Cuvântul cel dumnezeiesc, al doilea după El, nu altul decât Cel care ne-a fost propovăduit ca ascultând de poruncile părinteşti”[29]. „Unul este Învăţătorul, Cel care *a zis şi s-au făcut*; iar cele pe care le-a făcut tăcând sunt vrednice de Tatăl Lui”[30]. Locul e şi un argument pentru Întruparea Domnului: „de ce a părut puţin pentru zămislirea unui singur om ceea ce a fost destul pentru facerea tuturor celor dumnezeieşti?”[31]. „Cum ai făcut, Dumnezeule, cerul şi pământul? În orice caz nu în cer şi nu pe pământ ai făcut cerul şi pământul, şi nici în aer sau în apă, căci şi aceste elemente aparţin de cer şi de pământ, şi nu în toată lumea ai făcut toată lumea, căci nu era loc unde să existe mai înainte de a se face ca să existe”[32].

10: **Domnul risipeşte sfaturile neamurilor,**
aruncă planurile popoarelor
şi dezice sfaturile mai-marilor.

„Este cu putinţă ca aceste cuvinte să fie puse în legătură şi cu timpul patimilor Domnului, când unii socoteau că răstignesc pe Împăratul slavei, iar El reînnoia omenirea, prin iconomia crucii. La înviere s-a risipit sfatul neamurilor, al lui Pilat şi al ostaşilor; au fost risipiţi toţi câţi au lucrat cele împotriva crucii”[33].

11: **Dar sfatul Domnului rămâne în veac,**
din neam în neam gândurile inimii Lui.

„Prin sfat a înţeles, poate, sfatul lui Dumnezeu şi Tatăl, cu privire la coborârea negrăită a Fiului cel Unul născut în vederea îndumnezeirii noastre, sfat care îmbrăţişează marginea tuturor veacurilor. Iar prin gândurile inimii Lui, raţiunile Providenţei şi ale Judecăţii, după care cârmuieşte în chip înţelept viaţa noastră de aici şi cea viitoare”[34]. Mai apoi, de două ori cuvântul *neam*, „pentru că două sunt popoarele cele alese şi două sunt şi Testamentele care s-au dat lor […] (după cum sunt şi) două gânduri: unul, potrivit căruia am primit Testamentul cel dintâi, altul, cel care ne-a dăruit învăţătura cea nouă şi mântuitoare a lui Hristos”[35].

12: **Fericit e neamul căruia Domnul îi este Dumnezeu,**
poporul pe care El Şi l-a ales să-L moştenească.

„Oare nu cumva psalmistul fericeşte aici mai întâi totalitatea neamurilor şi apoi rămăşiţa lui Israil, care se va mântui, potrivit celor spuse de apostol, după ce va veni la credinţă totalitatea neamurilor?”[36].

13: **Domnul a privit din cer,**

pe toți fiii oamenilor i-a văzut;

14: **din locul pe care Şi l-a gătit**

i-a văzut pe toți cei ce locuiesc pământul,

„Oriunde ai merge, orice-ai face, fie la întuneric, fie ziua, ai asupra ta ochiul lui Dumnezeu, Care te priveşte!”[37].

15: **El, Cel ce singur le-a plăsmuit inimile,**

Cel ce toate lucrurile lor le pricepe.

„Dumnezeu are grijă de fiecare dintre oamenii plăsmuiți după chipul Său (Eusebiu)”[38].

„Dar cum vine Dumnezeu la toate lucrurile noastre, ca să modeleze inimile noastre în parte, dacă nu vom înțelege aici prin inima modelată pe omul din lăuntru?”[39]. „Ia şi tu aminte, frate! Când vezi că te loveşte şi te supără o nenorocire la care nu te aşteptai, nu alerga la oameni, nu umbla după ajutor omenesc, ci lasă la o parte pe toți şi aleargă cu mintea la Doctorul sufletelor. Numai Cel ce a plăsmuit inimile noastre deosebi şi cunoaşte toate lucrurile noastre, numai Acela poate vindeca inima; El poate să intre în conştiința noastră, să ne atingă inima şi să ne mângâie sufletul. Dacă nu ne mângâie El inimile, mângâierile omeneşti sunt zadarnice şi fără de folos; după cum, iarăşi, când ne mângâie Dumnezeu, nu ne poate vătăma nimeni, de ne-ar necăji mii şi mii de oameni. Când Dumnezeu întăreşte inima, nimeni n-o poate clătina”[40].

16: **Un rege nu se mântuieşte prin mulțimea oştirii,**

şi nici uriaşul se va izbăvi prin mărimea tăriei lui;

17: **fără folos e calul când să scapi,**

cu mărimea puterii lui nu te va scăpa.

„Pentru Grigore al Nyssei (2, VIII), *calul* şi *uriaşul* ce nu pot salva sunt simboluri ale înțelegerii trupeşti, materiale (astăzi am zice *literaliste*) a poruncilor lui Dumnezeu”[41].

„Slăbiciune şi neputință sunt toate cele omeneşti față de puterea cea adevărată”[42]. „Una singură este adevărata mântuire, când mântuieşte Hristos, căci atunci voi fi în realitate mântuit. Mincinoase sunt toate celelalte mântuiri, afară de cea dată de Dumnezeu”[43].

18: **Iată, ochii Domnului spre cei ce se tem de Dânsul,**

spre cei ce în mila Lui nădăjduiesc,

19: **să le izbăvească sufletele din moarte**

şi să-i hrănească la vreme de foamete.

„În această *hrană*, Părinții văd mai ales cunoaşterea (Origen), hrana cerească (Grigore al Nyssei), Cuvântul Său (Ieronim), Adevărul veşnic (Augustin)”[44].

„Când privim spre Domnul şi ochii noştri sunt spre El, atunci atragem ochiul Domnului ca să ne privească. […] Cel care nu are încredere în faptele lui virtuoase şi nici nu aşteaptă să se îndreptățească din fapte, acela îşi pune singura lui nădejde în îndurările lui Dumnezeu”[45].

20: **Sufletul nostru Îl va aştepta pe Domnul,**

că El este ajutorul şi ocrotitorul nostru;

„Cuvintele acestea ne îndeamnă la răbdare, încât dacă vreodată ajungem sub stăpânirea unuia din cei care vor să ne strivească, noi să nu ne despărțim de dragostea de Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, ci să răbdăm cu tot sufletul nostru necazurile, aşteptând ajutorul de la Dumnezeu”[46].

21: **că întru El ni se va veseli inima**

şi în numele Său cel sfânt am nădăjduit.

„Se zice că numele lui Dumnezeu este sfânt; negreşit nu pentru că ar avea în silabele numelui o putere sfințitoare, ci pentru că orice însuşire a lui Dumnezeu şi orice idee, care este gândită în chip deosebit despre El, este sfântă şi curată”[47]. Iar nădejdea e pavăză împotriva căderii şi rătăcirii.

22: **Fie, Doamne, mila Ta spre noi,**

precum am nădăjduit şi noi întru Tine!

„Ce drept avem la mila Lui? Faptul că am nădăjduit în El! – spune Augustin”[48].

Psalmistul „a făcut din propria sa stare sufletească măsura revărsării milostivirilor lui Dumnezeu asupra lui”[49].

---

[1] SEP 4/I, p. 108

[2] SEP 4/I, p. 108

[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 1

[4] BBVA, p. 650

[5] SEP 4/I, p. 109

[6] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 43, 3

[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 2

[8] SEP 4/I, p. 109

[9] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 2-3

[10] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 3

[11] SEP 4/I, p. 109

[12] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 3

[13] SEP 4/I, p. 109

[14] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, VII, 3

[15] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, XVI

[16] Origen, *Despre principii*, IV,4,3

[17] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 4

[18] Sf. Atanasie cel Mare, *Epistolele către Serapion*, *Despre Duhul Sfânt*, V

[19] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XLV

[20] SEP 4/I, p. 110

[21] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 5

[22] SEP 4/I, p. 110

[23] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 6

[24] BBVA, p. 651

[25] SEP 4/I, p. 110

[26] Origen, *Despre principii*, V, 6, 9

[27] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 60

[28] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II, XXXI

[29] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, I, 2, 5

[30] Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Efeseni*, XV, 1
[31] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Domnului*, II, 2
[32] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, XI, 5
[33] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 6
[34] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*
[35] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 7
[36] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 7
[37] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 8
[38] SEP 4/I, p. 110
[39] Sf. Grigorie Palama, *Despre sfânta lumină*, 62
[40] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăință*, IV
[41] SEP 4/I, p. 110
[42] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 9
[43] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, XVII, 5
[44] SEP 4/I, p. 111
[45] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 10
[46] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 10
[47] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 10
[48] SEP 4/I, p. 111
[49] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 10

PSALMUL 33 – Un psalm al lui David; când şi-a schimbat el înfăţişarea în faţa lui Ahimelec şi i s-a dat drumul şi a plecat.

Relatarea acestora se află în I Regi, capitolele 21-22. Palmul este o „aducere de mulţumire şi reflecţie asupra destinului celor drepţi şi al celor nelegiuiţi. În Textul Masoretic este un psalm alfabetic (acrostih pe versete), dar ordinea este uneori inversată. Origen pune acest psalm în rostirea lui Hristos”[1].

1: **În toată vremea Îl voi binecuvânta pe Domnul,**
lauda Lui pururi în gura mea.

Adică voi binecuvânta pe Domnul „nu numai în clipele fericite ale vieţii mele, ci şi în vremuri de restrişte. […] Este şi o genă spirituală a omului dinăuntru, cu care omul se hrăneşte, participând la Cuvântul vieţii, Care este pâinea coborâtă din cer”[2].

2: **Întru Domnul se va lăuda sufletul meu:**
audă cei blânzi şi să se veselească.

„Căci oamenii adeseori ponegresc şi din pismă cele bune. Dar amfiteatrul de sus judecă lucrurile fără părtinire şi încununează după adevăr cele ce se fac”[3].

3: **Măriţi-L pe Domnul laolaltă cu mine,**
împreună să-I înălţăm numele.

„Cu toții împreună, că unul singur nu poate. Dar, mai vârtos, chiar dacă ne-am strânge toți la un loc, încă nu vom face ceea ce trebuie. Dacă s-ar aduna toate turmele întregii Biserici a lumii, cea de acum şi cea din viitor, nu vor putea să laude după vrednicie pe Păstor”[4]. „Spre slăvirea Domnului, psalmistul ia un cor potrivit lui. […] Măreşte pe Domnul cel ce rabdă încercările pentru buna credință cu mintea trează, cu gând înalt şi slobod. Mai măreşte apoi pe Domnul cel care priveşte cu suflet mare şi cu gânduri adânci mărețiile creației, ca din măreția şi frumusețea creaturilor să contemple pe Creatorul lor”[5].

4: **Pe Domnul L-am căutat şi El m-a auzit**
şi din toate necazurile m-a izbăvit.

L-am căutat: „Vasile atrage atenția că termenul **εξεζήτησα** are o semnificație mai amplă decât *a căuta*. Într-adevăr, prefixul sugerează ducerea acțiunii până la capăt, în profunzime”[6].

„Dumnezeu izbăveşte din necaz pe sfinții Lui; nu-i lasă neîncercați, dar le dă răbdare. […] După cum nimeni nu este încununat fără adversar, tot aşa nimeni nu poate fi numit încercat decât numai prin necazuri”[7]. „Până ce nu căutăm pe Dumnezeu prin virtuți şi prin credință dreaptă, ne aflăm într-un fel oarecare înapoia feței lui. Dar după ce, însetând de legea dumnezeiască, începem să urmăm calea sfântă şi înaltă, ne va privi”[8].

5: **Apropiați-vă de El şi luminați-vă**
şi fețele voastre nu se vor ruşina.

„Fericit este acela care, în ziua dreptei judecăți a lui Dumnezeu, când va veni Domnul să lumineze cele ascunse ale întunericului şi să vădească gândurile inimilor, va îndrăzni să stea sub lumina aceea a vădirilor şi va pleca fără să fie ruşinat, pentru că are conştiința nepătată de fapte rele”[9]. „Iar sfeşnicul era Hristos, care umplea prin chip (tip) pe cei ce voiau să intre în Sfânta Sfintelor cu o lumină mare din toate părțile”[10].

6: **Sărmanul acesta a strigat, iar Domnul l-a auzit**
şi din toate necazurile lui l-a mântuit.

Sărmanul acesta: „pentru Vasile, acesta este Hristos, care S-a făcut sărac pentru noi, dar şi toți cei care, urmându-L, s-au făcut săraci pentru Dumnezeu. Exprimarea sugerează experiența directă a psalmistului”[11].

Dar, „sărăcia nu este totdeauna ceva de laudă; este de laudă sărăcia săvârşită de bună voie, după sfatul evanghelic”[12].

7: **Îngerul Domnului îşi va pune tabăra împrejurul celor ce se tem de El,**
şi El îi va izbăvi.

„Dacă ai în sufletul tău fapte vrednice de pază îngerească şi dacă locuieşte în tine o minte bogată în contemplările adevărului, atunci, pentru bogăția faptelor tale prețioase de virtute, Dumnezeu aşează neapărat lângă tine străjeri şi paznici, te întăreşte de jur împrejur cu paza îngerilor”[13]. Hristos nu e despărțit de îngerii Săi: „şi mulțimea îngerilor e de față, slujind (liturghisind) Mântuitorului Hristos, Care mântuieşte pe ai Săi şi îi scoate din răutatea lumii, împlinind slujirea rânduită lor”[14].

8: **Gustați şi vedeți că bun este Domnul;**
fericit bărbatul care nădăjduieşte întru El.

„Text profetic asupra Sfintei Euharistii: Dintre toate sfintele rituri, numai Euharistia este aceea care le alimentează pe toate celelalte Taine cu desăvârşire. Atât de desăvârşită este această Taină şi atât de mult le

depăşeşte pe celelalte, încât ea conduce spre adevărata culme a lucrurilor celor bune. Aici este şi ţinta finală a străduaniei omeneşti: prin ea Îl dobândim noi pe Însuşi Dumnezeu, iar Dumnezeu Se uneşte cu noi în desăvârşită unire; căci ce legătură poate fi mai completă decât aceea de a deveni un singur duh cu Dumnezeu? (Nicolae Cabasila)"[15]. La fel, „Augustin, Ieronim, Beda văd aici o prevestire a Euharistiei. Lectura hristologică şi euharistică apare şi în *ConstituţiileApostolice* 8, 13-16 şi în *Catehezele mistagogice* ale lui Chiril al Ierusalimului (23, 20)"[16].

„Credința vă va aduce, experiența vă va învăța, Scriptura vă va povățui"[17]. „Şi sufletul, apropiindu-se cu frică, se face părtaş al trupului şi al sângelui Lui şi gustul lor se face neşters în el, păzindu-l de toată patima"[18]. „Gustarea aceasta înseamnă împărtăşirea cu puterea Duhului, care lucrează în inimă"[19]. „Auziți psaltul care vă îndeamnă să vă împărtăşiți cu Sfintele Taine. Nu îngăduiți gâtlejului celui trupesc să judece cele gustate, ci credinței neîndoielnice! Noi gustăm, dar nu suntem chemați să gustăm pâine şi vin, ci antitipul trupului şi sângelui lui Hristos"[20]. „Omul din afară e dăruit şi cu simțul gustării. Dar tot aşa este dăruit şi omul cel din lăuntru cu un gust duhovnicesc"[21]. „Însăşi experiența Cuvântului adevărului vă îndeamnă ca pofta să vă fie mereu fără saţiu. De aceea gustați, ca să fiți fericiți, flămânzind şi însetând pururi de dreptate"[22]. „Precum trupul, gustând din dulcețurile pământeşti, experiază fără greşeală simțirea lor, aşa şi mintea, când se află deasupra cugetului trupesc, poate să guste fără să se înşele mângâierea Duhului Sfânt şi să păstreze amintirea gustării neuitată prin lucrarea dragostei, încât să-şi poată da seama fără greşeală de cele ce-i sunt de folos"[23]. „Iar cine nu ştie aceasta cu claritate, acela se înstrăinează în chip limpede de iubirea şi dulceața lui Hristos. Iar cine e străin de acestea şi de gustarea lor […] e vrăjmaş lui Dumnezeu şi străin de Împărăția cerurilor; pentru că ce altă nădejde va avea, spune-mi, sau ce altă iubire va îmbrățişa sau ce mângâiere va afla, fie aici, fie după moarte?"[24].

9: **Temeți-vă de Domnul, voi, toți sfinții Lui,**

că nimic nu le lipseşte celor ce se tem de El.

„Sfântul Simeon Noul Teolog: Frica de Dumnezeu naşte smerenie, smerenia naşte plânsul cel curățitor de păcate, plânsul îl îndestulează pe om cu dulceața Duhului şi-i aduce belşug de nădejde în propria sa mântuire"[25].

„Dacă frica nu ne-ar instrui viața noastră, ar fi cu neputință, fiind în trup, să săvârşim sfințenia. Că după cum cei străpunşi de cuie au nemişcate mădularele trupului lor şi nu pot lucra nimic, tot aşa şi cei care au sufletul țintuit de frica cea dumnezeiască evită neajunsurile păcatului provocate de patimi"[26]. „Prin acestea învățăm limpede că frica de Dumnezeu este proprie drepților ce se curățesc încă, fiind împreunată pe jumătate cu dragoste; iar dragostea desăvârşită e proprie drepților curățiți, în care nu mai este gândul vreunei temeri, ci o ardere neîncetată şi o alipire a sufletului de Dumnezeu, prin lucrarea Duhului Sfânt"[27].

10: **Bogații au sărăcit şi au flămânzit,**

dar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele.

Bogații au flămânzit, „fiindcă deşi ei au comorile Scripturilor cereşti sunt săraci dacă nu înțeleg şi flămânzesc dacă n-au gustat nimic din hrana harului duhovnicesc. Aşadar, nimic nu este mai bogat decât starea sufletească a înțeleptului, nimic mai sărac decât aceea a neînțeleptului"[28]. „Se poate că psalmistul numeşte pe poporul Israil *bogat*, pentru că a lui a fost înfierea, a lui slujba dumnezeiască, ale lui făgăduințele, ai lui părinții. Aceştia, deci, *au sărăcit*, din pricina păcatului lor față de Domnul. […]

Dumnezeu este însuşi binele desăvârşit; şi de acest bine nu se vor lipsi toţi cei care Îl caută pe Domnul”[29]. „Aşadar, Dumnezeu este Binele propriu-zis şi Binele prin fire şi prim, de la care ni se trimite tot binele. Pentru că aşa cum razele care ies din discul solar luminează pământul, tot aşa şi darurile dumnezeieşti ale harului care ies din lumina cea mare şi neapropiată îi faci buni pe cei ce se împărtăşesc de ele, schimbându-i cu totul prin osteneala virtuţii şi dorul după Dumnezeu”[30].

11: **Veniţi, fiilor, ascultaţi-mă pe mine;**

frica Domnului vă voi învăţa.

„Pentru Ieronim, Hristos este Cel care cheamă”[31].

„*Veniţi*, adică: Apropiaţi-vă de Mine, fiilor, prin fapte bune, ca să fiţi învrednici a ajunge fii ai luminii prin naşterea din nou”[32]. „Frica Domnului este îndoită, ca şi credinţa. Cele dintâi sunt începătoare, iar celelalte desăvârşite şi se nasc din cele începătoare”[33]. „Cu cât se nevoieşte cineva spre bine, cu atât creşte în el frica, până ce şi cele mai mici greşeli ale lui, pe care nu le-a luat în seamă niciodată, aflându-se în întunericul neştiinţei, i le arată lui”[34].

12: **Cine este omul care doreşte viaţă,**

care iubeşte să vadă zile bune?:

„Dacă voieşte cineva viaţa, să nu voiască viaţa aceasta obişnuită, pe care o trăiesc şi animalele, ci viaţa cea adevărată, pe care nu o întrerupe moartea”[35]. „Oare nu spune că în acestea se indică viaţa sfinţilor? Aceasta este vădit tuturor. Căci nu porunceşte unora să se reţină de la rele ca să aibă parte de revenirea la viaţa de acum a trupului (căci vor învia şi cei ce nu s-au oprit de la rele), ci îndeamnă mai degrabă spre acea viaţă *încare se pot vedea zile bune*, o viaţă trăită veşnic în fericire şi slavă”[36].

13: **Opreşte-ţi limba de la rău**

iar buzele tale să nu grăiască vicleşug;

„Aici, cuvântul *cine* nu exprimă imposibilul, ci raritatea”[37]. „*Opreşte limba ta de la rău* înseamnă: Nu răni prin ceva conştiinţa aproapelui, nu cleveti, nu mânia pe cineva”[38]. „Cel mai la îndemână şi cel mai felurit este păcatul săvârşit cu limba”[39]. Se spun acestea, „prin *rău* interzicând rostirea cu ocară a răului şi vorbirea răutăcioasă, iar prin *vicleşug* oprind răutatea şi cele ce urmează ei, adică ironia şi linguşeala, minciuna şi cuvintele enigmatice care rănesc în ascuns pe fratele”[40]. „Drept început al fericirii socoate îndepărtarea sau ferirea de răutăţi, cu alte cuvinte să nu recunoşti nicidecum că vreo faptă ar fi bună, până ce n-ai spălat şi n-ai şters de pe ea orice pată a răutăţii”[41].

14: **ocoleşte răul şi fă binele,**

caută pacea şi mergi pe urmele ei.

„A spus la început câteva păcate în parte: clevetirea, viclenia, şi apoi a adăugat în chip cuprinzător tot păcatul zicând: *abate-te de la rău*, adică fugi de tot răul, abate-te de la tot lucrul pricinuitor de păcat. Dar n-a zis nici numai aceasta, ci a mai adăugat: *şi fă binele*. Căci când cineva nu face răul, nu face numaidecât şi binele, sau când nu face nedreptate, nu şi miluieşte numaidecât. Şi când nu urăşte, nu şi iubeşte prin aceasta. (Apoi) adaugă: *Caută pacea şi o urmăreşte pe ea.* N-a spus numai *caut-o*, ci şi*urmăreşte-o*, ca să o apuci pe ea”[42]. „Cu asta nu vreau să spun să urmăriţi pacea numai cu oamenii, ci şi cu Dumnezeu!”[43]. „Îndemnul citat n-a fost spus în legătură cu binele sau răul trupesc, cum cred unii, nici în legătură cu lucrurile din afară, ci numai cu binele sau răul din punct de vedere sufletesc”[44]. Sau, mai exact, are în vedere răul sub orice formă, căci şi printr-un rău trupesc atentăm la sufletul semenului. „Este cu neputinţă

să începi a face binele dacă mai întâi nu te-ai depărtat şi n-ai fugit cu totul de rău, după cum este cu neputință să fii sănătos, dacă n-ai scăpat de boală, să fii într-o cameră călduroasă, dacă n-ai îndepărtat deplin din ea frigul. […] Sus este pacea cea adevărată! Pentru că atâta vreme cât suntem legați în trup, suntem legați de multe lucruri, care ne turbură. Caută, dar, pacea, care e dezlegarea de turburările din această lume! Dobândeşte o minte liniştită, o stare sufletească neînvălurată şi neturburată, care să nu fie clătinată nici de patimi, nici de dogmele cele mincinoase"[45].

15: **Ochii Domnului asupra celor drepți**
şi urechile Lui spre rugăciunea lor.

„În cuvintele care spun că ochii Domnului sunt spre cei drepți se arată dragostea Celui ce priveşte, iar în cele ce spun că urechile îi sunt întotdeauna atente la rugăciuni se dovedeşte dărnicia Celui ce le aude"[46]. „Pentru că oricare faptă a dreptului este vrednică de privirea lui Dumnezeu şi pentru că orice cuvânt al lui este lucrător şi plin de putere (că dreptul nu grăieşte nici un cuvânt deşert) de aceea psalmul spune că dreptul este totdeauna privit şi totdeauna ascultat"[47]. „E de mare folos să se ştie amănunțit despre viața sfinților, şi socotesc că nimic din cele ale lor nu scapă minții nemuritoare a lui Dumnezeu"[48]. Desigur, aflând despre ochi şi urechi ale lui Dumnezeu, cititorul va cugeta aceste antropomorfisme într-un mod vrednic de El, gândind la atotştiința divină.

16: **Dar fața Domnului e împotriva celor ce fac rău,**
pentru ca pomenirea lor s-o şteargă de pe pământ.

„Socot că aici este numită *față* venirea cea arătată şi vădită a Domnului la judecată"[49].

17: **Strigat-au drepții, iar Domnul i-a auzit**
şi din toate necazurile lor i-a izbăvit.

„Strigătul drepților este spiritual; este strigăt cu mare glas în ascunsul inimii, în stare să ajungă chiar până la urechile lui Dumnezeu. Cel care cere lucruri mari şi se roagă pentru cele cereşti, acela strigă şi face auzită rugăciunea, pe care o trimite la Dumnezeu"[50].

18: **Aproape este Domnul de cei cu inima zdrobită**
şi-i va mântui pe cei smeriți cu duhul.

„Prin bunătatea Lui, Dumnezeu este aproape de toți; noi înşine, prin păcat, ne depărtăm de El. […] (*Şi-i va mântui pe cei smeriți cu duhul*): Cuvintele acestea vestesc venirea în trup a Domnului, Care se şi apropie şi nu este departe. Pentru că Domnul a fost trimis doctor celor zdrobiți cu inima"[51]. „Să ştim bine că Domnul este aproape, că nici unul din gândurile noastre nu-I este ascuns şi nici ceva din planurile pe care le facem"[52].

19: **Multe sunt necazurile drepților,**
dar din ele toate (Domnul) îi va izbăvi.

„Dumnezeu ne scapă de necazuri, nu în sensul că le-ar opri să vină peste noi, ci datorită faptului că, atunci când suntem apăsați, totuşi noi nu suntem striviți, datorită ajutorului dumnezeiesc. Termenul de *a fi în necaz* înseamnă, după înțeles ebraic, ceva ce ni se întâmplă fără voia noastră, iar termenul *strivit* (*zdrobit,* v. 20) se aplică atunci când cineva, cu voie proprie, se lasă învins de apăsare şi cedează, răpus"[53]. „În (necazuri) se probează omul, ca aurul în foc. Deci, dacă suntem drepți, să primim să fim cercați în necazuri. Iar de suntem păcătoşi, să le răbdăm ca unii ce suntem vrednici de ele"[54].

20: **Domnul le păzeşte oasele toate,**

nici unul din ele nu va fi zdrobit.

„Compară cu versetul 18: omul cu inima zdrobită (de căință) își salvează toată ființa de la zdrobire (de la fărâmițare, de la nimicire). Cel de al doilea stih va fi citat la Ioan 19, 36”[55].

„Toate cuvintele la fel cu acestea se referă la omul lăuntric. Pe temeiul celor spuse, sunt şi oase în părțile cele ascunse ale omului, care fac legătura şi armonia puterilor sufleteşti. Şi după cum oasele, prin tăria lor, susțin slăbiciunea cărnii, tot aşa şi în Biserică sunt unii care, datorită tăriei lor, pot să poarte lipsurile celor slabi. Şi după cum oasele sunt legate unele cu altele pe la încheieturi cu nervi şi tendoane care cresc pe oase, tot aşa şi legătura dragostei şi a păcii lucrează în Biserica lui Dumnezeu un fel de legătură şi unire a oaselor celor duhovniceşti”[56].

21: **Rea e moartea păcătoşilor**

şi vor greşi aceia care-l urăsc pe cel drept.

Moartea păcătoşilor este rea „şi din pricina osândirilor de aici, şi din pricina muncilor de dincolo”[57]. „Aceştia urăsc pe cel drept, pentru că trăiesc în păcate; păcatele lor sunt vădite de purtarea celui drept, pentru că viața lor este pusă în comparație cu o viață mai bună, aşa cum ai pune o linie strâmbă în fața unei linii drepte. Şi, pentru că trăiesc în păcate, urăsc pe cel drept de frica vădirii păcatelor lor; iar pentru că îl urăsc, se înconjoară iarăşi de păcate”[58].

22: **Mântui-va Domnul sufletele robilor Săi**

şi nimeni nu va greşi din toți cei ce nădăjduiesc într-Însul.

„Pentru că cei ce au fost creați să slujească Domnului au fost ținuți în robie de duşmani, Domnul va răscumpăra sufletele acestora cu cinstit sângele Lui. De aceea, nimeni din cei ce nădăjduiesc în El nu va fi cercetat întru păcate”[59].

---

[1] SEP 4/I, p. 111

[2] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 1

[3] Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, 75

[4] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, VI, 2

[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 3

[6] SEP 4/I, p. 111

[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 4

[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II, 1

[9] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 4

[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[11] SEP 4/I, p. 112

[12] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 5

[13] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 5

[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V

[15] BBVA, p. 652

[16] SEP 4/I, p. 112

[17] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini*, 88, 1

[18] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 241

[19] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XV, 20

[20] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, *Cateheza V mistagogică*, 20

[21] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*

[22] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 6

[23] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 30

[24] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, III

[25] BBVA, p. 652

[26] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 6

[27] Diadoh al Foticeii, *op. cit*, 16

[28] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXXVIII, 9-10

[29] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 7

[30] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, XIV, 1

[31] SEP 4/I, p. 112

[32] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 8

[33] Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, II, 3

[34] Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, II, 3

[35] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 9

[36] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II, 4

[37] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, V

[38] Ava Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, IV, 4

[39] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 9

[40] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, X, 1

[41] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, V

[42] Ava Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, IV, 4

[43] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, X, 6

[44] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 54

[45] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 10

[46] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, II, 1

[47] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 11

[48] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, I

[49] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 11

[50] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 12

[51] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 12

[52] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XXI, 3

[53] Origen, *Despre rugăciune*, XXX, 1

[54] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 31

[55] BBVA, p. 653

[56] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 13

[57] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântări de laudă la Sfinți*, *La Sfânta mare Muceniță Drosida*, V

[58] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 14

[59] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 14

PSALMUL 34 – Al lui David.

„Este rugăciunea oricărui om prigonit pe nedrept, căruia i se răsplăteşte binele cu răul, duşmanii profitând de candoarea lui. Qimhi spune că David a rostit această rugăciune pe când era prigonit de Saul. Majoritatea Părinților văd în acest psalm rugăciunea lui Hristos în pătimirea Sa”[1].

1: **Judecă-i, Doamne, pe cei ce-mi fac mie nedreptate,**
războieşte-Te împotriva celor ce se războiesc cu mine.
2: **Ia-Ți armura şi pavăza şi ridică-Te în ajutorul meu;**
3: **sabie scoate şi închide calea celor ce mă prigonesc;**
spune-i sufletului meu: „Eu sunt mântuirea ta!”

„În acest loc se cere nu severitatea cercetării viitoare, ci hotărârea judecății prezente. Acest înțeles au cuvintele: *Ia scutul şi sabia*, scutul, bineînțeles, pentru apărare şi sabia pentru răzbunare. Nu pentru că Dumnezeu, judecând, ar fi lipsit de astfel de pregătire, ci pentru că în acest veac acestea sunt numele uneltelor de groază pentru faptele de groază”[2]. *Spune-i sufletului meu*: *Eu sunt mântuirea ta*! „Voi alerga după această voce şi Te voi prinde. Nu ascunde de mine fața Ta. Să mor, ca să nu mor, ca s-o văd”[3].

4: **Ruşinați şi înfruntați să fie cei ce caută sufletul meu;**
cei ce-mi gândesc mie răul întoarcă-se îndărăt şi plini de ruşine.

„Origen înțelege că duşmanilor li se doreşte să-şi conştientizeze păcatul spre a se pocăi. ♦ [*întoarcă-se*]: Eusebiu observă că mulți dintre cei care au cerut răstignirea lui Hristos L-au primit apoi (trimite la Ioan 1, 12), iar blestemul profetic se adresează numai diavolului”[4], sau, am adăuga noi, şi celor ce nu *s-au întors*.

5: **Să fie ei ca praful în fața vântului**
şi îngerul Domnului să-i necăjească;

„Psalmistul vrea convertirea păcătoşilor; doar cei care o refuză ajung ca pleava [praful] (Augustin, Ieronim). ♦ *îngerul Domnului*: Meliton al Sardesului (*Chron. Pasch.* 152) şi Chiril al Alexandriei trimit la îngerul exterminator din Ieşirea 12, 13”[5].

6: **fie-le calea întuneric şi alunecare**
şi îngerul Domnului să-i fugărească.
7: **Fiindcă fără pricină ei pe ascuns în lațul lor mi-au pregătit pieirea,**
fără pricină mi-au suduit sufletul.
8: **Asupra lor să vină lațul pe care ei nu-l cunosc,**
pe ei să-i prindă cursa pe care au ascuns-o
şi în acelaşi lat să cadă.
9: **Dar sufletul meu se va bucura întru Domnul,**
de mântuirea Lui se va veseli.
10: **Toate oasele mele vor zice: „Doamne, cine este asemenea Ție,**
să-l izbăvească pe sărman din mâna celor mai tari decât el,

da, pe sărac şi pe sărman de cei ce îi jefuiesc?"

11: **Martori mincinoşi s-au ridicat**

şi de ceea ce nu ştiam m-au întrebat;

12: **prin rele pentru bune m-au răsplătit,**

secătuire sufletului meu.

13: **Dar eu, când ei mă supărau, cu haină de sac m-am îmbrăcat,**

cu postire mi-am smerit sufletul,

iar rugăciunea mea în sânul meu se va întoarce.

„Sfântul Isihie al Ierusalimului: Adevărata smerenie se dobândeşte astfel: În fiecare zi adu-ți în minte virtuțile aproapelui tău, calitățile lui firești, şi compară-le cu virtuțile şi calitățile tale. Când mintea îşi vede propria nevrednicie şi constată cât de departe este de desăvârşirea altora, atunci şi tu vezi că nu eşti decât praf şi cenuşă şi, în cel mai bun caz, eşti îndărătul tuturor fiinţelor raționale de pe pământ"[6]. „Eusebiu spune că Mântuitorul Îşi manifestă blândeţea ca un tată care suferă şi plânge pentru pierderea fiilor (trimite la Luca 13, 34). După Augustin, versetul ne învață ce trebuie să facem când suntem atacați – să nu răspundem cu rău, ci cu rugăciune pentru duşmani"[7].

14: **Ca şi cu un vecin, ca şi cu un frate de-al nostru, aşa de bine m-am purtat;**

ca şi cum aş fi jelit şi m-aş fi întristat, aşa m-am smerit.

15: **Dar ei împotriva mea s-au veselit şi s-au adunat;**

bice s-au adunat împotriva mea şi eu nu ştiam.

Risipiți au fost, dar nu s-au căit.

Eu nu ştiam: „Eusebiu vede în aceasta o ilustrare a kenozei[8] Fiului lui Dumnezeu"[9].

16: **M-au pus la încercare, cu batjocură m-au batjocorit,**

cu dinții au scrâşnit împotrivă-mi.

17: **Doamne, când oare vei vedea?**

Îndepărtează-mi sufletul de la fața lor cea rea,

de la lei, viața mea.

18: **Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, în adunare mare,**

întru popor puternic Te voi lăuda.

„Eusebiu atrage atenția asupra multiplelor analogii cu Psalmul 21. ♦ *Adunarea cea mare*[*popor puternic*] se referă la chemarea şi adunarea tuturor oamenilor în Biserică (Chiril al Ierusalimului, *Cateheze* 18, 24)"[10].

19: **Să nu se bucure de mine cei ce mă duşmănesc pe nedrept,**

cei ce fără pricină mă urăsc şi-mi fac semne cu ochiul.

20: **Că ei de pace îmi vorbeau,**

dar în mânie vicleşuguri gândeau

21: **şi larg şi-au deschis gura împotriva mea,**

zicând: „E bine, e bine, ochii noştri au văzut!"

22: **Tu ai văzut-o, Doamne, să nu păstrezi tăcere,**

Doamne, nu Te depărta de mine!

23: **Scoală-Te, Doamne, şi ia aminte la judecata mea,**

Dumnezeul meu şi Domnul meu, ia aminte la pricina mea.

24: **Judecă-mă, Doamne, după dreptatea Ta, Dumnezeul meu,**
aşa încât ei să nu se bucure de mine;
„Că Hristos a făcut judecată dreaptă şi cuvenită ne lămureşte iarăşi fericitul David”[11].
25: **să nu zică în inimile lor: „E bine, bine-i este sufletului nostru!”,**
nici să zică: „Noi l-am înghiţit!”
26: **Să se ruşineze şi să se năruie deodată cei ce se bucură de răul meu,**
în ruşine să se îmbrace şi-n ocară cei ce se laudă împotriva mea.
27: **Dar cei ce-mi doresc mie dreptatea, ei să se bucure şi să se veselească**
şi să spună fără-ncetare: „Mărit să fie Domnul,
Cel ce doreşte pacea robului Său!”
„A ura cuiva să spună pururi: *Preamărit fie Domnul!* înseamnă a-i dori fericirea veşnică (Eusebiu, Origen)”[12].
28: **Şi limba mea va grăi dreptatea Ta,**
în ziua-ntreagă lauda Ta.
Rugăciune pentru ca Dumnezeu să grăbească dreptatea Sa. „Voi cânta dreptatea Ta pentru că ai chemat nu un singur popor, ci toate neamurile; e o singură zi, dar e o zi infinită, pentru că a rămâne cu Tine este Ziua cea veşnică (Eusebiu). ♦ *ziua întreagă, lauda Ta*: Orice faci, să faci cum se cuvine, şi astfel L-ai lăudat pe Domnul. […] În curăţia lucrărilor tale, pregăteşte-te să-L lauzi pe Dumnezeu ziua întreagă (Augustin)”[13].

---

[1] SEP 4/I, p. 113
[2] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, II, 6
[3] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, I, 5
[4] SEP 4/I, p. 114
[5] SEP 4/I, p. 114
[6] BBVA, p. 654
[7] SEP 4/I, p. 115
[8] Deşertare; golire: Fiul Se dezbracă de slava dumnezeirii pentru a Se înomeni.
[9] SEP 4/I, p. 115
[10] SEP 4/I, p. 115
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV
[12] SEP 4/I, p. 116
[13] SEP 4/I, p. 116

PSALMUL 35 – Pentru sfârşit: al lui David, robul Domnului.

„După cum Psalmul 1 prezintă în contrast cele două căi care stau în faţa alegerii omului, psalmul acesta înfăţişează cele două tipuri opuse de oameni care păşesc pe ele”[1].

„Cuvintele introductive: *la copilul Domnului* (< **τω δούλω κυρίου** [*robului Domnului*] <**le'eved YHWH**[2] [*către robul Domnului*]. În greaca **κοινή** cuvântul **παις** (*copil*) a căpătat sensul de *rob*. Acest calc semantic a devenit parte a registrului lingvistic bisericesc în limba română"[3].

1: **Călcătorul de lege, păcătuind, zice-n sinea lui**
că înaintea ochilor săi nu este frică de Dumnezeu.

„Este vorba de călcătorul de lege care în chiar sinea lui, în mod deliberat, îşi propune să calce legea lui Dumnezeu şi să păcătuiască. Spunându-şi că frică de Dumnezeu nu există, el elimină eventualitatea consecinţelor ce derivă din păcatul său (Apostolos Makrakis)"[4]. Desigur, acela se iluzionează; poți declara orice, dar nu poți ocoli frica şi, mai ales, pedeapsa.

2: **Fiindcă el însuşi se amăgeşte chiar cu ochii săi,**
ca nu cumva să-şi afle fărădelegea şi s-o urască.

„Augustin interpretează: Dacă ai fi sincer, ți-ai fi descoperit deja fărădelegea şi ai fi urât-o; dar în loc să o urăşti, o aperi"[5].

3: **Cuvintele gurii sale sunt fărădelege şi vicleşug,**
el n-a dorit să înțeleagă cum e să fii bun.

4: **Fărădelege a gândit în aşternutul său,**
pe sine s-a pus în orice cale care nu e bună
şi răutatea n-a urât-o.

„Noaptea oferă răgaz pentru introspecție şi rugăciune. Augustin interpretează expresia [*în aşternutul său*] la figurat: *în taina inimii*"[6].

5: **Doamne, mila Ta este în cer**
iar adevărul Tău se-ntinde pân-la nori;

Mila… adevărul: „Ieronim le identifică cu Însuşi Hristos"[7].

6: **dreptatea Ta e ca munții lui Dumnezeu,**
adânc nepătruns judecățile Tale.
Oameni şi dobitoace vei mântui Tu, Doamne;

Adânc nepătruns judecățile Tale: „Tot înțelepciunea lui Dumnezeu este şi aceasta, ca noi să nu cunoaştem bine cauza tuturor celor ce ni se întâmplă. Răsplata noastră n-ar fi mare şi nici n-ar fi o dovadă de credință dacă am asculta de Dumnezeu pentru că am şti cauzele tuturor celor ce ni se întâmplă; dar foarte mare folos sufletesc avem când, fără să cunoaştem vreuna din pricinile necazurilor ce vin peste noi, ne dăm totuşi silința să ne supunem tuturor poruncilor Lui, să-L ascultăm cu adevărat şi să credem în El din toată inima"[8].

Dobitoace sau *animale*: la o primă lectură, e vorba despre pronia divină care se extinde şi asupra necuvântătoarelor. „Chiril al Alexandriei însă interpretează metaforic termenul, considerând că se referă la cei care nu-L cunosc pe Dumnezeu; şi ei sunt chemați la mântuire"[9].

Sau: „Dobitoace numind partea mai nerațională a celor ce se mântuiesc"[10]. „Cei ce petrec în studiul cuvântului lui Dumnezeu şi al învățăturii raționale sunt numiți *oameni*; cei ce trăiesc fără studii de acest fel şi nu cer exercițiile ştiinței, sunt numiți *însuflețite*, curate însă. Căci după cum unii sunt oamenii lui Dumnezeu, alții sunt oile lui Dumnezeu"[11].

7: **cât ai înmulțit mila Ta, Dumnezeule,**

fiii oamenilor în umbra aripilor Tale vor nădăjdui,

8: **din grăsimea casei Tale îi vei îmbăta**

şi din izvorul desfătării Tale îi vei adăpa.

„Grăsimea era socotită drept partea cea mai bună din animalul jertfit la templu (în casa Domnului) şi-I era rezervată lui Dumnezeu (Levitic 7, 25). Plăcuții lui Dumnezeu iau parte la ospățul de după jertfă şi se înfruptă din aceleaşi bunătăți ca şi Domnul, trăind un fel de *beție sacră*, vecină cu extazul. Este şi paharul Domnului care *mă-mbată de parc-ar fi prea tare* (Psalmi 22, 5). Calist Patriarhul conchide: Noi pururea vom avea viitoarele bunătăți dumnezeieşti şi vom fi în ele, dacă vom gusta din amândouă părțile vinul din potirul de viață făcător şi nou, aflat în mâna Domnului, şi vom bea din el în toate zilele”[12].

„Căci se cuvine, şi cu drept cuvânt, ca cetățenii raiului să se împărtăşească bogat de Hristos şi să se veselească de darurile îmbelşugate ale Duhului”[13]. Aceştia „sunt beți de o beție care trezeşte, care omoară păcatele, face vii inimile, beție potrivnică beției trupeşti”[14]. „Vei descoperi că în Scrierile divine sunt amintite multe despre îmbătarea de acest fel. Care îmbătare, fără îndoială, se consideră bucuria sufletului şi veselia minții”[15].

Izvorul [*şuvoiul* – SEP 4] *desfătării*: „pentru Ambrozie, acesta evocă râurile Paradisului (Facerea 2, 10); pentru Eusebiu şi Atanasie, îl evocă pe Hristos, iar Ieronim vede aici o aluzie la Duhul Sfânt”[16].

9: **Că la Tine este izvorul vieții,**

întru lumina Ta vom vedea lumină.

Izvorul vieții: „Grigorie din Nazianz (*Or*. 31, 3, PG 36, 135): în lumina Duhului Sfânt vedem şi vestim lumina care e Hristos, izvorând din lumina care e Tatăl”[17]. „Cel ce citeşte Scripturile vechi şi cercetează cu osteneală cuvintele de Dumnezeu insuflatei Scripturi şi caută cunoştința exactă şi neştirbită, se aseamănă mult cu cel ce deschide un puț. Căci caută apă vie şi izvor înveselitor şi țâşnire spre desfătare”[18]. Sau putem vedea aici pe Hristos: „Iar că Hristos este Izvorul vieții ne asigură Psalmistul”[19]. *Lumină*: „El a făcut, pe de o parte, mintea văzătoare, iar pe de alta, a semănat ale Sale în toate cele ce sunt, încât prin ele, ca prin nişte deschizături, să Se arate minții într-o lumină a înțelegerii, cucerind-o, luminând-o şi atrăgând-o spre Sine”[20]. „Adică în Cuvântul Tău şi în Înțelepciunea Ta, cu alte cuvinte, în Fiul Tău, Te vom vedea pe Tine, Părinte”[21]. „Psalmistul admiră în mod cu totul cuvenit firea dumnezeiască şi-I atribuie demnitatea cea mai înaltă, zicând: *La Tine este izvorul vieții*. Dar dacă Tatăl a dat existența Fiului nu din ființa Lui, iar Acesta face vii chiar şi aşa pe cele făcute şi este Viața prin fire, ca Cel de viață Făcător, pentru ce susține Psalmistul în zadar că numai la Dumnezeu este izvorul vieții? Căci are aceasta şi firea celor create, dacă şi ea dă viață, odată ce Fiul nu este de fire dumnezeiască, după nebunia unora. Dar acest lucru este absurd. Deci, Viața după fire este Fiul ca Dumnezeu din Dumnezeu şi ca Viață din Viață”[22]. „Dar dacă harul Soarelui gândit cu mintea ne vine aproape şi ne mişcă dorința şi ne stârneşte la trezvie, dar ea nu e curată [mintea – n. n.], ea e ca un văzduh deşert, nestrăveziu, din pricina grosimii norilor şi a materiilor ce se întind cu uşurință ca un întuneric spre lumina soarelui de care ne veselim în bucuria vederii”[23]. „Lumina se vede în lumină şi într-o lumină asemănătoare. Iar cel ce vede, dacă nu lucrează în nici un chip altfel, fiind ieşit din toate celelalte, devine şi el întreg lumină şi se face şi el asemenea cu ceea ce vede; mai bine zis se şi uneşte în chip neamestecat, lumină fiind şi lumină văzând prin lumină. De se priveşte pe sine, vede lumină; de priveşte spre ceea ce vede, şi aceea este lumină. Aceasta este unirea: a fi toate acestea una, ca să nu mai poată distinge cel ce priveşte între aceea prin ce priveşte şi

între cel ce priveşte, ci numai atâta să ştie că e o lumină şi priveşte o lumină, deosebită de a tuturor făpturilor”[24]. „S-a scris: *Întru lumina Ta vom vedea lumină*, adică în iluminarea Duhului (vom vedea)*Lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul care vine în lume* (Ioan 1, 9). Astfel,*în El* se descoperă slava Unuia-Născut şi Se face cunoscut Dumnezeu”[25]. „Căci cine altul ar putea fi înțeles că este izvorul vieții dumnezeiești şi izvorul duhovnicesc al dulcții decât Fiul, Care îngraşă şi adapă cu harul duhovnicesc şi lin al Duhului sufletele noastre, nişte mlădițe alipite de El prin iubire şi credință?”[26]. „De aceea, cel ce cinsteşte pe Fiul cinsteşte pe Tatăl. Orice cuvânt nelegiuit, care se spune Fiului, se îndreaptă către Tatăl”[27].

10: **Tinde mila Ta celor ce Te cunosc pe Tine**
şi dreptatea Ta celor drepți la inimă.

11: **Să nu vină peste mine piciorul trufiei**
şi mâna păcătoşilor să nu mă clatine.

„*Piciorul trufiei*: aluzie la obiceiul oriental ca învingătorul să-şi pună piciorul pe grumazul învinsului”[28]. Trufia e greu de biruit: „totuşi, ştiind cât de grea este aceasta până şi pentru cei desăvârşiți (dacă se bizuie numai pe sârguința lor), imploră rugător ajutorul lui Dumnezeu, spre a putea scăpa neatins de săgeata acestui duşman”[29].

12: **Acolo au căzut toți cei ce lucrează fărădelege;**
izgoniți au fost şi nu vor putea să se ridice.

Sfârşitul celor ce resping poruncile dumnezeieşti.

---

[1] SEP 4/I, p. 117
[2] לעבד־יהוה
[3] PSALM, p. 380
[4] BBVA, p. 655
[5] SEP 4/I, p. 117
[6] SEP 4/I, p. 117
[7] SEP 4/I, p. 117
[8] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre necazuri şi biruirea tristeții*, I, 7
[9] SEP 4/I, p. 117
[10] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, XV
[11] Origen, *Omilii la Levitic*, III, 3
[12] BBVA, p. 655
[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII
[14] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XVII, 19
[15] Origen, *Omilii la Levitic*, VII, 1
[16] SEP 4/I, p. 118
[17] SEP 4/I, p. 118
[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VII

[19] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III

[20] Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, 21

[21] Origen, *Despre principii*, I, 1, 1

[22] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 6

[23] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, LXIX

[24] Sf. Grigorie Palama, *Despre sfânta lumină*, 36

[25] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, XVIII

[26] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2

[27] Teodoret al Cirului, *Istoria bisericească*, I, 4, 34; *Scrisoarea episcopului Alexandru*

[28] SEP 4/I, p. 118

[29] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, XII, 6

PSALMUL 36 – Al lui David.

„În ebraică acest psalm este alfabetic, ceea ce explică multele repetări ale ideii de bază: în fața scandalului prosperității celor răi, experiența de viață şi credința oferă o rezolvare, chiar înainte de apariția ideii răsplății după moarte – însăşi trăirea după Legea lui Dumnezeu şi sub călăuzirea Lui este o valoare superioară, o răsplată care întrece necazurile vieții, în vreme ce bunăstarea păcătoşilor este efemeră. Eusebiu socoteşte psalmul un fel de continuare a celui precedent: Psalmul 35 arăta îndurarea infinită a lui Dumnezeu care îl rabdă pe păcătos, iar acesta îl îndeamnă pe omul drept să fie răbdător ca Dumnezeu”[1].

1: **Nu-ți face sânge rău din pricina celor ce fac rău,**
nici nu-i pizmui pe cei ce lucrează fărădelege;

„Dacă păcatele aproapelui tău te preocupă prea mult şi fără-ncetare, nu numai că vei cădea în păcatul de a-l judeca (Matei 7, 1), dar îți asumi şi riscul de a nu-ți mai vedea păcatele tale proprii (Sfântul Dorotei de Gaza)”[2].

Biblia 1988: *Nu râvni la cei ce vicleneşc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea*. „Viclenia este mai vătămătoare decât răutatea; fiindcă viclenia nu este răutate pură şi simplă, ci reavoință ascunsă. Şi este mai grea paza de lucruri ascunse, decât de cele cunoscute”[3].

2: **căci ei ca iarba curând se vor ofili**
şi ca verdeața ierbii degrab se vor trece.

3: **Tu nădăjduieşte în Domnul şi fă binele**
şi locuieşte pământul şi hrăneşte-te din bogăția lui.

„*Locuirea*, deci *cultivarea* pământului, e înțeleasă de Ambrozie în sens spiritual, ca fiind cultivarea propriului spirit, spre a aduce roadele Duhului”[4].

4: **Desfătează-te în Domnul**
şi El va împlini cererile inimii tale.

Adică „încetăm de la lucruri (sabatizăm) în Hristos, ajungând la odihnă, întrucât ne oprim de la străduințele lumeşti şi nu mai suportăm grija pământească, ci ne desfătăm, mai degrabă, de Domnul”[5].

5: **Descoperă-I Domnului calea ta**
şi nădăjduieşte într-Însul, şi El va lucra

6: **şi dreptatea ți-o va scoate ca lumina**
şi judecata ta, precum amiaza.
„Deci e necesar ca cei ce voiesc să slujească lui Dumnezeu în chip neîmprăştiat şi socotesc că trebuie să urmeze Lui să se înstrăineze de cele pământeşti şi să şi-L facă numai pe El parte şi cu nădejdea în El să se îngraşe”[6].
7: **Supune-te Domnului şi roagă-L;**
nu-ți face sânge rău din pricina celui ce sporeşte-n calea sa,
din pricina omului care face fărădelege.
8: **Potoleşte-ți furia, lasă mânia;**
nu-ți face sânge rău ca şi cum ai face răul;
Biblia 1988: *Părăseşte mânia şi lasă iuțimea; nu căuta să vicleneşti*. „Să fugim de prăpastia fățărniciei şi de groapa vicleniei. Cei ce viclenesc sunt păşunea dracilor”[7]. „Eu despre unul ca acesta cred că e departe de rugăciunea curată, ştiind că mânia este ciumă pentru o astfel de rugăciune”[8]. „Dar ce e mai urât decât mânia? Şi cum să nu fie cea mai rea boală a minții un suflet neînfrânat şi o înclinare sălbatică şi o răutate cumplită? Căci astfel se sălbăticeşte marea, când vântul suflă cu violență şi când năvăleşte ea cu pornirile nespus de mari ale valurilor peste uscat şi peste stânci, ca şi sufletul omului care pătimeşte de furie şi de neînfrânarea mâniei. […] Căci mânia a dus la pierzanie şi pe oamenii cu mintea întreagă, întrucât omul furios nu are chip convenabil şi plăcut. Deci un astfel de om (mânios), de la care fapte cutezătoare nu se va abține el? Şi oare nu va da drumul, din tot frâul ei, limbii sale, sau, mai curând, nu va împroşca şi acoperi cu ocări şi de cuvinte nesocotite pe acei care poate n-au făcut nici un rău?”[9].
9: **fiindcă cei ce fac răul vor pieri de istov,**
dar cei ce-L aşteaptă pe Domnul, ei vor moşteni pământul.
Ei vor moşteni pământul: „cf. Matei 5, 5, leitmotiv al întregului psalm. Înțelegerea expresiei a evoluat în timp de la sensul literal, concret, la un sens spiritual (viața cea nouă) şi eshatologic (viața veşnică)”[10].
10: **Încă puțin, şi păcătosul nu va mai fi:**
îi vei căuta locul şi nu-l vei afla.
„Origen propune şi o altă interpretare: *nu va mai fi păcătos* (= se va converti)”[11].
11: **Dar cei blânzi vor moşteni pământul**
şi se vor desfăta întru belşug de pace.
Cei blânzi vor moşteni pământul: „*pământul* e arătat ca fiind tărâmul curat al cerului”[12]. „Sfântul Grigorie de Nyssa: Iisus îi va numi pe aceştia *fericiți* (Matei 5, 5). Când psalmistul spune: *Cred că voi vedea bunătățile Domnului în pământul celor vii*(26, 13), el nu are în minte pământul obişnuit, în care totul se naşte şi moare, ci un pământ transfigurat, de care moartea nu se mai apropie, în care nimeni nu mai umblă pe calea păcătoşilor şi unde vicleşugul nu-şi mai află cărare”[13]. „Şi pentru că în Vechiul Testament profetul David spunea adeseori că *cei blânzi vor moşteni pământul*, de aceea şi Hristos Îşi urzeşte predica Sa şi cu cuvinte din vechiul Testament, cunoscute ascultătorilor Săi, ca să nu le spună mereu cuvinte străine auzului lor”[14]. „*Întru mulțimea păcii se va desfăta*, după David, cel ce nu primeşte față de om, judecând nedreptate în inima sa, adică primind chipuri de ale duhurilor rele şi prin chipuri cugetând păcatul; sau judecând rău în pământul inimii sale şi prin aceasta predând păcatului pe cele drepte.

Căci marii şi cunoscătorii părinți au numit într-unele scrieri de ale lor şi pe draci, oameni, pentru facultatea lor rațională”[15].

12: **Pândi-va păcătosul pe cel drept**

şi cu dinții va scrâşni asupră-i.

„Eusebiu comentează: păcătosul nu-l suportă pe cel drept pentru că însăşi viața acestuia îl osândeşte (cf. Înțelepciunea lui Solomon 2, 15)”[16].

„Invidiosul are înfățişarea amenințătoare, privirea piezişă, fața palidă, buzele îi tremură, dinții îi scrâşnesc, cuvintele îi sunt furioase, ocările fără frâu, mâna chiar fără pumnal e gata de violență şi asasinat, fiind înarmat cu ura, care scoate din minți”[17].

13: **Dar Domnul Îşi va râde de el,**

deoarece El de mai-nainte vede că ziua lui va veni.

14: **Sabie au scos păcătoşii,**

arcul şi l-au întins

ca să-l doboare pe sărac şi pe sărman,

ca să-i înjunghie pe cei drepți la inimă.

15: **Să intre sabia lor în inima lor,**

arcurile să li se sfărâme!

„Cel ce opreşte patima este asemenea celui ce, fiind ținta săgeților duşmanului său, e îmbrăcat în platoşă şi nu primeşte săgețile. Iar cel ce dezrădăcinează patima este asemenea celui ce, fiind țintă săgeților, primeşte săgețile şi le frânge sau le întoarce spre inima duşmanului”[18]. „Când vreunul dintre vrăjmaşi te va răni în luptă şi vrei să-i întorci sabia lui asupra inimii lui, fă aşa precum te sfătuim: descoase în tine însuți gândul aruncat de el, ce fel este şi din câte lucruri este alcătuit şi care lucru turbură mai mult mintea”[19]. „Când începe mintea să înainteze în dragostea de Dumnezeu, atunci şi dracul hulirii începe să o ispitească, şi-i şopteşte astfel de gânduri, pe care nu le poate născoci nici un om, ci numai diavolul, tatăl lor. Iar aceasta o face pentru că pizmuieşte pe cel iubitor de Dumnezeu. El vrea ca acesta, venind la deznădejde, pentru că a cugetat unele ca acestea, să nu mai îndrăznească să se avânte către Dumnezeu prin rugăciunea obişnuită. . Dar cu nici un folos nu se alege din aceasta ticălosul pentru scopul său, ci şi mai tari ne facem. Căci, războiți fiind de el şi războindu-ne împotriva lui, ne aflăm mai cercați şi mai adevărați în dragostea lui Dumnezeu”[20].

16: **Mai bun e puținul pentru cel drept**

decât multa bogăție a păcătoşilor.

„La ce le foloseşte belşugul? Cei puternici nu se satură niciodată – spune Eusebiu”[21].

17: **Că brațele păcătoşilor se vor zdrobi,**

dar Domnul pe cei drepți îi întăreşte.

„Căci am fost mângâiați în Hristos şi pe El ni L-am făcut sprijinitor. Deci nouă, turmelor de oi cuvântătoare răspândite în toată lumea şi în tot universul, Hristos ni Se face ca un fel de toiag”[22].

18: **Cunoaşte Domnul căile celor fără prihană**

şi moştenirea lor în veac va fi;

19: **în vreme rea nu vor fi ruşinați,**

în zile de foamete se vor sătura.

20: **Că păcătoşii vor pieri,**
iar vrăjmaşii Domnului, de îndată ce au fost slăviți şi s-au înălțat,
s-au stins, precum fumul au pierit.
„Fie, să zicem că au tot ce au voit. Dar cât va ține asta? Iată, *ca fumul se sting bogații veacului* şi nu le va rămâne nici o amintire a bucuriilor lor trecute. Dar, în vremea vieții lor, nu duc un trai fără amărăciune şi fără duşmănie şi teamă. Căci din aceleaşi lucruri din care-şi trag desfătările, de acolo îşi primesc de obicei şi durerea ca pedeapsă. Şi e drept astfel, fiindcă ei caută desfătări fără frâu şi urmează lor şi şi le împlinesc cu tulburare şi cu amărăciune. O, ce scurte, ce mincinoase, ce nelegiuite şi ce ruşinoase sunt toate! Şi totuşi, din pricina beției şi orbiei, nu înțeleg: ci ca nişte animale fără minte, pentru o fărâmă de desfătare a unei vieți trecătoare, aleargă spre moartea sufletului”[23].
21: **Păcătosul se împrumută şi nu înapoiază,**
dar dreptul are milă: el dă.
Dreptul *dă*, „în sensul: el nu dă cu împrumut, ci dăruieşte; sau: dă cu împrumut, propunându-şi să nu primească nimic înapoi (Luca 6, 35)”[24].
22: **Că cei ce-L binecuvintează pe El vor moşteni pământul,**
dar cei ce-L blesteamă vor pieri de istov.
23: **De la Domnul îşi îndreaptă omul paşii**
şi calea Lui o va dori foarte;
„Şi la David zice: *Legea lui Dumnezeu în inimile lor şi nu li se vor poticni paşii*. Deci, dacă vrei să nu ți se poticnească paşii, primeşte în taină legea lui Dumnezeu, că aceasta te va sfinți şi te va face statornic, în stare de liniştea cea neclintită”[25].
24: **când va cădea, el nu va fi doborât,**
că Domnul îl sprijină cu mâna Sa.
25: **Tânăr am fost, acum sunt, iată, bătrân**
şi nu l-am văzut pe cel drept părăsit,
şi nici semința lui cerşind pâine;
Prin *pâini*, înțelegem „fie pâinile intelectuale ale minții, fie cele sensibile cu care se hrăneşte corpul”[26]. „În aceste cuvinte profetul n-a vorbit de pâinile cele materiale, că ştia că feciorii patriarhului Iacov se coborâseră în Egipt pentru pâine, ci de hrana cea duhovnicească, prin care omul nostru lăuntric se desăvârşeşte”[27]. Aceasta o are din belşug cel ce se sprijină pe Domnul.
26: **cât e ziua de lungă, dreptul miluieşte şi împrumută**
şi semința sa întru binecuvântare va fi.
27: **Fereşte-te de rău şi fă binele**
şi vei sălăşlui în veacul veacului.
„Sfântul Maxim Mărturisitorul: Adică războieşte-l pe vrăjmaş ca să-ți micşorezi patimile, apoi ține-te treaz pentru ca ele să nu crească; luptă-te ca să dobândeşti virtuțile, apoi ține-te treaz pentru ca să le păstrezi”[28]. „Oricine voieşte să se mântuiască trebuie nu numai să nu facă răul, ci să lucreze binele”[29].
28: **Că Domnul iubeşte judecata**
şi nu-i va părăsi pe cuvioşii Săi;
ei în veac vor fi păziți.

Dar nelegiuiții vor fi alungați,
iar seminția necredincioşilor va fi stârpită;
29: **drepții însă vor moşteni pământul**
şi-n veacul veacului îşi vor avea sălaş pe el.
Drepții vor moşteni, „desigur, nu un pământ supus simțurilor, ci pământul devenit întreg, spiritual şi nematerial, ca, cei ce au dobândit trupuri netrupeşti şi au ajuns într-o simțire mai presus de simțire şi, circumscrişi fiind, se vor face necircumscrişi în cele necircumscrise să aibă o locuință vrednică de slava lor”[30].
30: **Gura dreptului va murmura înțelepciune**
şi limba lui va rosti judecată;
31: **legea Dumnezeului său în inima lui,**
şi paşii lui nu se vor poticni.
„Este cu totul limpede că cel ce are legea dumnezeiască în minte are, fără îndoială, şi buna statornicie şi neclătinarea în virtute”[31].
32: **Păcătosul îl pândeşte pe cel drept**
şi caută să-l omoare;
„După Eusebiu, păcătosul îl invidiază pe cel drept şi vrea să-l facă să cadă: este replica primului verset: *Nu te întrece cu cei păcătoşi*”[32].
33: **dar Domnul pe acesta nu-l va lăsa în mâinile lui**
şi nicicum nu-l va osândi atunci când îl judecă.
34: **Aşteaptă-L pe Domnul şi păzeşte-I calea**
şi El te va înălța pentru ca tu să moşteneşti pământul;
când vor fi stârpiți păcătoşii, tu vei vedea.
„De fapt, pentru acest pământ folosim noi expresia *se coboară*, pe când în realitate aici e vorba de cele de sus, spre care te înalți, te urci. În chipul acesta pare că s-a deschis pentru progresul sfinților un drum care porneşte de la pământul acesta spre cerul acela”[33].
35: **Văzutu-l-am pe cel necredincios ridicat în slăvi**
şi înălțându-se pe sine ca cedrii Libanului;
36: **şi am trecut pe-acolo şi, iată, nu era;**
şi l-am căutat, dar locul său nu era de găsit.
Mărirea păcătoşilor e aparentă, chiar când se prelungeşte în mai multe generații (ne referim la personaje istorice malefice, apreciate ca pozitive deseori).

37: **Păzeşte nerăutatea şi caută ce e drept,**
că omul de pace lasă urmaşi după el;
„Chiril al Alexandriei interpretează *rămăşița* [*urmaşi* – la Anania] ca pe o moştenire spirituală: omul de pace lasă ceva în urma sa”[34].
38: **dar nelegiuiții vor fi nimiciți deodată**
şi urmaşii necredincioşilor fi-vor stârpiți.
39: **Dar mântuirea drepților e de la Domnul;**

El e ocrotitorul lor la vreme de necaz;
40: **şi Domnul le va ajuta şi El îi va izbăvi**
şi-i va scoate din mâna păcătoşilor
şi-i va mântui, că ei au nădăjduit în El.
Anticiparea mântuirii (iar mai sus, şi a osândei veşnice), într-o vreme cu o eshatologie tulbure.

---

[1] SEP 4/I, p. 118
[2] BBVA, pp. 655-656
[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXIII, 45
[4] SEP 4/I, p. 119
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVII
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIII
[7] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXIV, 21
[8] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 5
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Zece Cărţi împotriva lui Iulian Apostatul*, VI
[10] SEP 4/I, p. 119
[11] SEP 4/I, p. 120
[12] Origen, *Contra lui Celsus*, VII, 29
[13] BBVA, p. 656
[14] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XV, 3
[15] Isichie Sinaitul, *Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute*, 149
[16] SEP 4/I, p. 120
[17] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre gelozie şi invidie*, VIII
[18] Ava Dorotei, *Învăţături de suflet folositoare*, X, 9
[19] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 20
[20] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 114
[21] SEP 4/I, p. 120
[22] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[23] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, XII, 4
[24] BBVA, p. 657
[25] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, XXI, F-2
[26] Sf. Vasile cel Mare, *Constituţiile ascetice*, XXXIV, 1
[27] Sf. Vasile cel Mare *Omilii şi cuvântări*, II, 8
[28] BBVA, p. 657
[29] Ava Dorotei, *Învăţături de suflet folositoare*, XII, 9
[30] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântările morale*, I, 5
[31] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIII
[32] SEP 4/I, p. 121

[33] Origen, *Despre principii*, II, 3, 7

[34] SEP 4/I, p. 122

PSALMUL 37 – Un psalm al lui David; spre aducere aminte, asupra Sâmbetei.

„Un om strivit de boală (lepră?) şi prigonit pe nedrept îşi strigă către Dumnezeu suferința, recunoscându-se păcătos, dar şi încrederea în atotştiința şi îndurarea divină. Creştinii îl socotesc printre cei şapte psalmi de pocăință”[1].

„Cuvintele introductive: În ebraică: **lehazkir**[2] (*spre amintire*), iar în Septuaginta: **εις ανάμνησιν περι σαββάτου** (*spre amintire despre Sabat*). *Despre Sabat* este o interpolare în Septuaginta”[3].

„Fericitul Augustin: Dacă psalmistul plângea şi se tânguia într-o zi de Sâmbătă, care este ziua de odihnă, înseamnă că sufletul său era foarte tulburat. În acest sens trebuie citit şi textul: Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâie (Matei 5, 4); cei ce-şi plâng păcatele sunt capabili de mântuire”[4].

1: **Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri,**
nici cu urgia Ta să mă cerți.
2: **Că săgețile Tale s-au înfipt în mine**
şi ai apăsat peste mine mâna Ta.

„Pornind de la premisa că *săgețile Domnului* nu sunt altceva decât cuvintele Sale înfipte în inima omului cu menirea de a o înflăcăra, Fericitul Augustin tâlcuieşte astfel: Cuvintele (săgețile) Domnului există în inima psalmistului, şi datorită lor îşi aminteşte el de Ziua Sâmbetei; dar pentru că, din pricina stării sale de păcat, Sâmbăta este doar o amintire, iar nu o trăire actuală, cuvintele Domnului nu mai provoacă înflăcărare, ci o suferință din cauza căreia *nu este vindecare în trupul meu* (vezi urmarea)”[5].

Cel muncit de păcatele săvârşite arată prin aceasta că n-a primit numai *săgețileDomnului* în sine: „Rănile mele nu sunt răni pricinuite de sabie, nici moartea mea nu e moarte adusă de război, ci săgețile aprinse ale vrăjmaşului *s-au înfipt în mine* şi au orbit pe omul meu dinlăuntru”[6].

3: **Nu este vindecare în trupul meu de la fața mâniei Tale,**
nu este pace în oasele mele de la fața păcatelor mele.
4: **Că fărădelegile mele au covârşit capul meu,**
ca o sarcină grea mă apasă.
5: **Împuțitu-s-au şi au putrezit rănile mele**
de la fața nebuniei mele;

„Viermii cei răi şi cumpliți, care nu sunt altceva decât duhurile celui viclean şi puterile întunericului, se târăsc, îşi fac cuib, mişună în el, îl mănâncă şi îl distrug”[7]. „Toate pornirile trupului potrivnice rațiunii sunt strunite de bunele învățături. În mod necesar, sufletul care n-a fost impregnat, ca de sare, de acestea, miroase şi face viermi”[8]. „Păcatul are mirosul putreziciunii, virtutea răspândeşte parfumuri”[9]. „Aşadar, nebunia e un izvor al tuturor relelor. Căci nebunia a născut neascultarea, iar neascultarea, rana. Şi, după rană, aceeaşi nebunie a născut nepăsarea, iar nepăsarea a produs putreziciunea şi împuțiciunea. Şi nenorocitul trup s-a umplut de viermi şi s-a stricat. Şi stricându-se a fost aruncat în mare

şi s-a făcut mâncare peştelui cel mare. Şi s-a sălăşluit în măruntaiele lui până ce a venit viermele ceresc care, pironit de undița crucii, s-a coborât în măruntaiele peştelui celui mare şi a scos prin gura lui mâncarea ce o înghiţise împreună cu măruntaiele lui. Şi luând trupul, l-a uns cu untdelemn, l-a înmuiat în apă şi l-a copt în foc”[10]. „Cine a luat, aşadar, rănile noastre şi a suferit pentru noi, ca un medic al sufletelor şi al trupurilor, poate neglija mai apoi putreziciunea rănilor noastre?”[11].

6: **chinuitu-m-am şi m-am gârbovit peste măsură,**
toată ziua mâhnindu-mă umblam.
7: **Că şalele mele s-au umplut de ocări**
şi nu este vindecare în trupul meu.
8: **Necăjitu-m-am şi m-am smerit foarte,**
răcnit-am din suspinul inimii mele.
9: **Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea**
şi suspinul meu de la Tine nu s-a ascuns.

„Cu acestea se poate lăuda cineva şi poate cânta un cuvânt aşa de cuvios şi de minunat despre sine, dacă are dorințele sale îndreptate numai spre ceea ce place lui Dumnezeu şi s-ar vedea însetând după cele ce vrea Acela să le facă”[12].

10: **Inima mi s-a tulburat, tăria m-a părăsit,**
iar lumina ochilor mei, nici aceasta nu este cu mine.
11: **Prietenii mei şi vecinii mei în preajma mea s-au apropiat şi au şezut,**
apropiații mei departe de mine au stat,

„Începând cu acest verset, Părinții referă psalmul la Hristos. Chiar şi afirmațiile adecvate unui păcătos sunt interpretate în sensul că El ia asupra Sa păcatele lumii”[13].

12: **şi peste măsură se sileau cei ce-mi căutau mie sufletul;**
cei ce căutau să-mi facă rău grăiau deşertăciuni
şi vicleşuguri toată ziua cugetau.
13: **Eu însă ca un surd nu auzeam**
şi ca un mut ce nu-şi deschide gura;
14: **şi m-am făcut ca un om ce nu aude**
şi-n gura lui nu are vorbe de mustrare.

„Dacă uneori sunt rostite cele deşarte, dacă uneori sunt proferate cele slabe, nepotrivite, ruşinoase, profane, criminale, cel ce cunoaşte educația Domnului închide urechile, îndepărtează auzul şi spune [precum Psalmistul]”[14].

„Dacă a încetat de curând războiul patimilor neastâmpărate, sufletul are nevoie de multă tăcere a buzelor”[15]. *Surzi* trebuie să fim față de îmbierile ispititorilor: „Deci şi noi să nu-i auzim pe ei ca unii ce suntem străini de ei, nici să ascultăm de ei chiar de ne scoală la rugăciune şi chiar de ne vorbesc despre posturi. Iar în privința hotărârii de-a ne nevoi, să luăm aminte mai degrabă la noi înşine şi să nu ne lăsăm amăgiți de ei, care toate le fac cu viclenie. Pe de altă parte nu trebuie să ne temem de ei, chiar dacă par că dau năvală asupra noastră, chiar de ne amenință cu moartea, căci sunt slabi şi nu pot nimic, decât numai să ne amenințe”[16].

15: **Că eu în Tine, Doamne, am nădăjduit,**

Tu mă vei auzi, Doamne, Dumnezeul meu.

„Ai văzut ce înaltă filozofie? Învinge pe căi cu totul potrivnice. Duşmanii urzeau vicleşuguri, iar el îşi astupa urechile, ca nici să nu audă; aceia toată vremea nu încetau să-şi ascută limba şi să grăiască deşertăciuni şi vicleşuguri, iar el cu tăcerea potolea furia lor. […] Pentru că mi-am pus nădejdea mea în Tine, spune profetul, nici nu mă mai interesează ce fac aceia. Ajutorul Tău e îndestulător să risipească totul, să facă fără putere vicleniile şi uneltirile lor şi să nu se împlinească cele puse la cale de ei”[17].

16: **Că am zis: – „Să nu se bucure cândva de mine vrăjmaşii mei”,**
şi când mi s-au clătinat picioarele, ei împotriva mea grăiau cu vorbe mari.
17: **Că eu sunt gata să cad sub lovituri**
şi durerea îmi este pururea-nainte.
18: **Că fărădelegea mea eu o voi vesti**
şi treaz voi sta asupra păcatului meu.
19: **Dar vrăjmaşii mei trăiesc şi s-au făcut mai tari decât mine**
şi s-au înmulțit cei ce mă urăsc pe nedrept;
20: **cei ce-mi răsplătesc cu rău pentru bine mă defăimau**
pentru că urmam binele.

Cuvintele se pot aplica Domnului Hristos, prigonit de iudei: „Căci, trebuind să-L câştige ca Binefăcător, cu cinstire prin recunoştință, prin ruşine şi frică, Îl supun pe Domnul la sudori şi osteneli […]. În acestea se vede îndrăzneala iudeilor”[18].

21: **Nu mă părăsi, Doamne, Dumnezeul meu,**
nu Te-ndepărta de mine;

„După Augustin, Hristos transfigurează în Sine persoana primului om, care, într-un anume sens, a fost îndepărtat. Omul nostru vechi este pironit pe cruce cu El – cf. Coloseni 2,13 *sq*.”[19].

22: **ia aminte spre ajutorul meu,**
Doamne al mântuirii mele!

„Psalmul se încheie cu un strigăt după ajutor; Eusebiu îl pune în strânsă legătură cu următorul [psalm]”[20].

---

[1] SEP 4/I, p. 122
[2] להזכיר
[3] PSALM, p. 381
[4] BBVA, p. 658
[5] BBVA, p. 658
[6] Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de cuvinte*, XXIX, 8
[7] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, I, 5
[8] Metodiu de Olimp, *Banchetul sau despre castitate*, I, 1
[9] Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, I, 2
[10] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 62
[11] Origen, *Omilii la Levitic*, VII, 2
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI

[13] SEP 4/I, p. 123

[14] Origen, *Omilii la Exod*, III, 2

[15] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 165

[16] Sf. Atanasie cel Mare, *Viaţa Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, XXVII

[17] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXIX, 1

[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II, 4

[19] SEP 4/I, p. 124

[20] SEP 4/I, p. 124

PSALMUL 38 – Pentru sfârşit: o cântare a lui David pentru Iditun.

„Un om lovit de mare suferinţă nu e în stare să cugete cu seninătate; oricât s-ar strădui să nu dea glas revoltei, cu strigătul său ajunge chiar să-L înfrunte pe Dumnezeu, asemenea lui Iov. Deoarece credinţa în înviere nu exista încă la acea vreme, singura sa nădejde explicită în faţa caracterului derizoriu al vieţii este că Dumnezeu îi va mai dărui un răgaz”[1].

„Cuvintele introductive: liditun[2] (pentru Iditun). În Septuaginta: τω Ιδιθουν (pentru Idithun). Iditun, fiul levitului Berechia, a fost dirijor al muzicanţilor în vremea lui David”[3]. „Unii comentatori cred că Iditun denotă modul de a cânta un anume psalm (tonul, tonalitatea, inflexiunea vocii) şi că rudenia acestui cuvânt cu Iditun, cântăreţul levit rânduit de David (I Paralipomena 25, 1; II Paralipomena 5, 12) este incertă sau foarte îndepărtată”[4].

1: **Zis-am: „Păzi-voi căile mele, ca să nu păcătuiesc eu cu limba mea”;**
pusu-i-am gurii mele pază
când păcătosul mi-a stat împotrivă,
2: **amuţit-am şi m-am smerit, şi chiar despre cele bune am tăcut**
şi durerea mea s-a înnoit.

„Prin urmare, cel ce în vremea năvălirii ispitelor se abţine de la contemplaţia naturală şi stăruie numai în rugăciune, adunându-şi mintea din toate şi concentrând-o în ea însăşi şi în Dumnezeu, omoară deprinderea puterilor naturale ale sufletului de-a lucra răul prin simţuri, mişcându-se împotriva firii. Făcând aşa, el întoarce cu ruşine pe diavolul, dat fiind că acela nu mai dispune de deprinderea amintită, în care încrezându-se cu îngâmfarea-i obişnuită a venit asupra sufletului, ridicându-se prin cugetări trufaşe împotriva adevărului”[5]. *Chiar despre cele bune am tăcut*: „a grăi chiar cele bune e un lucru mai jos decât tăcerea”[6].

3: **Inima mea s-a înfierbântat în lăuntrul meu**
şi în cugetul meu foc se va aprinde.
Cu limba mea grăit-am:
„Doamne, fă-mă să-mi cunosc sfârşitul

„Vrei să-ţi arăt în ce fel iese foc din cuvintele Duhului Sfânt şi aprinde inimile celor ce cred? Ascultă ce spune David în psalm: *Spusa Domnului l-a înflăcărat*”[7]. „Rugăciunea curată şi neîmprăştiată a inimii

este aceea din care se naşte o oarecare căldură în inimă”[8]. „În cugetarea mea, mai bine zis în pocăința mea, se va aprinde focul rugăciunii care mistuie materia păcatului”[9]. „Nu trece peste cuvinte grăbit. Descoase-le cu cugetarea şi adună-le în vistieria minții. Pe urmă gândeşte la cele citite, ca să ți se îndulcească cugetarea din înțelegere şi să-ți rămână neuitate cele citite. Prin aceasta ți se va aprinde inima de cugetările dumnezeieşti”[10].

Sfârşitul: „Origen îl înțelege ca exprimând ținta: natura spirituală are drept țintă cunoaşterea Sfintei Treimi. Pentru Ambrozie şi Ieronim, aici întreaga omenire întreabă când va încredința Hristos Tatălui împărăția (cf. I Corinteni 15, 24)”[11].

4: **şi care este numărul zilelor mele,**
ca să ştiu ce-mi lipseşte”.

Adică „să ştiu cât sunt eu de plăpând şi trecător”[12].

5: **Iată, Tu mi-ai făcut zilele ca pasul de-o palmă**
şi ființa mea ca o nimic toată înaintea Ta.
Da, toate sunt deşarte, fiece om care trăieşte;
6: **da, omul trece ca un chip în oglindă,**
vai, în zadar se tulbură;
adună comori şi nu ştie pentru cine le strânge.

Ca un chip în oglindă sau *ca o închipuire* [SEP 4]: „Ambrozie interpretează: sub Lege se trăia în prefigurare, o dată cu Evanghelia trăim în imagine, în cer vom trăi în adevăr, pentru că-L vom vedea față în față (cf. I Corinteni 13, 12)”[13].

„Dacă nici cel ce nedreptățeşte nu ajunge la vreun prisos, nici cel nedreptățit nu e lipsit de ceva, omul trece ca o umbră şi, deci, în deşert se tulbură”[14]. „Pentru cine strângeți? Citiți în Psalmi ce scrie acolo despre bogatul zgârcit: *Adună comori şi nu ştie pentru cine osteneşte*! Un moştenitor trândav le aşteaptă, nerăbdător şi rău la gură, că nu muriți mai repede! Ce poate fi mai trist decât să nu găseşti recunoştință la acela pentru care te chinuieşti să strângi! Pentru unul ca acela îți amărăşti viața şi rabzi de foame! Pentru acela te temi să nu-ți micşorezi averea şi-ți petreci zilele în postire!”[15].

7: **Şi acum, cine este tăria mea de a-ndura? Oare nu Domnul?**
Da, ființa mea e de la Tine.
8: **Izbăveşte-mă de toate fărădelegile mele;**
Tu m-ai făcut ocară celui fără minte.
9: **Amuțit-am şi nu mi-am deschis gura,**
că Tu eşti Cel ce m-ai făcut.
10: **Îndepărtează de mine biciuirile Tale;**
sfârşitu-m-am de puternicia mâinii Tale.
11: **Cu mustrări pentru nelegiuiri Tu l-ai certat pe om**
şi viața i-ai subțiat-o ca pe o pânză de păianjen;
da, în zadar se tulbură tot omul.

„Sufletul trebuie îmbiat întâi la nevoințe prin bucuria începătoare, ca apoi să fie mustrat şi probat de către adevărul Duhului Sfânt pentru relele pe care le-a făcut şi pentru împrăştierile de care se mai face vinovat.

Iar după ce mustrarea aceasta va fi probat sufletul ca într-un cuptor, acesta va primi bucuria fără năluciri, în pomenirea fierbinte a lui Dumnezeu”[16].

12: **Ascultă-mi, Doamne, rugăciunea**
şi ia aminte la cererea mea,
lacrimile mele nu le trece sub tăcere,
că străin sunt eu la Tine,
străin ca toți părinții mei.

Străin sunt eu: „Fiindcă orice sfânt călătoreşte având în față icoana bunătăților, care-l cheamă spre viitor”[17]. Dar aici e vorba mai degrabă de omul ce se simte înstrăinat de Dumnezeu, cum a fost întreaga omenire până la venirea Mântuitorului.

13: **Cruță-mă, ca să răsuflu**
înainte de a mă duce şi de a nu mai fi.

Viziune eshatologică încă tulbure. Versetul aminteşte de Iov 10, 20.

De a nu mai fi: „Origen şi Atanasie completează: nu voi mai fi păcătos, căci prin iertarea Ta voi fi transformat. După Augustin, psalmistul se teme să meargă în locul în care *nu este*; vrea să meargă acolo unde este Ființa supremă”[18].

---

[1] SEP 4/I, p. 124
[2] לידיתון
[3] PSALM, p. 381
[4] BBVA, p. 659
[5] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 49
[6] Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, 40
[7] Origen, *Omilii la Levitic*, IX, 9
[8] Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de Capete*, 54
[9] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, V, 29
[10] Teolipt al Filadelfiei, *Despre ostenelile vieții călugăreşti*
[11] SEP 4/I, p. 125
[12] BBVA, p. 660
[13] SEP 4/I, p. 125
[14] Marcu Ascetul, *Despre cei ce-şi închipuie că se îndreptează din fapte*, 126
[15] Sf. Ambrozie al Milanului, *Împotriva bogaților răi*, 8
[16] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 60
[17] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 117
[18] SEP 4/I, p. 126

PSALMUL 39 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„Psalm de încredințare a întregii ființe lui Dumnezeu. Mulți Părinți îl pun în rostirea lui Hristos. Chiril al Alexandriei afirmă că, din diverse puncte de vedere, psalmul poate fi considerat ca rostit de Hristos vestindu-Şi Întruparea şi lucrarea răscumpărătoare, de poporul ales, care îşi povesteşte suferințele, dar şi de omenirea întreagă chemată să îmbrățişeze credința în Hristos. Chiar şi versetele în care psalmistul se declară păcătos sunt interpretate hristologic în lumina pasajului II Corinteni 5, 21 (*Pe Cel care n-acunoscut păcatul, Dumnezeu L-a făcut păcat, pentru noi*)"[1].

1: **L-am aşteptat, pe Domnul L-am aşteptat,**
şi El a luat aminte la mine
şi mi-a auzit rugăciunea
2: **şi m-a scos din groapa ticăloşiei**
şi din tina noroiului;
şi pe piatră mi-a pus picioarele
şi paşii mi i-a îndreptat;

„Credința în Hristos ne dă puterea nu numai să disprețuim plăcerile vieții, ci să suportăm şi să răbdăm toată ispita care vine asupra noastră prin întristări, necazuri şi nenorociri, până va vrea şi ne va cerceta pe noi Dumnezeu"[2]. „Trebuie să ne împlinim mucenicia conştiinței noastre cu multă hotărâre şi răbdare, înaintea lui Dumnezeu"[3]. *Groapa ticăloşiei*: „Iar prin groapa aceasta înțelegem şi învârtoşarea inimii"[4]. *Tina noroiului*: „Materia, care te trage în jos, abia de o poți birui! Şi o poți birui sau după ce printr-o îndelungată îndeletnicire filosofică te-ai povățuit pe tine însuți şi ți-ai desprins încetul cu încetul sufletul nobil şi luminos de trupul cel smerit şi unit cu întunericul, sau după ce ai avut parte de mila lui Dumnezeu sau şi amândouă acestea, şi te-ai îngrijit să priveşti mai ales la cele de sus"[5]. *Şi pe piatră mi-a pus picioarele*: „Iar prin piatră înțelegea pe Domnul, Care este lumină, adevăr, nestricăciune şi dreptate, cu care se pardoseşte calea duhovnicească. Cel ce nu se abate de la acestea într-una din cele două părți îşi păzeşte talpa nemurdărită din nici o parte de noroiul plăcerii"[6]. *Şi paşii mi i-a îndreptat*: „numai Dumnezeu putea tămădui şi birui o astfel de patimă"[7].

3: **şi-n gura mea a pus cântare nouă,**
cântare Dumnezeului nostru;
mulți vor vedea şi se vor teme
şi vor nădăjdui în Domnul.

Cântare nouă: „pentru majoritatea Părinților latini, aceasta reprezintă Noul Legământ şi omul nou, răscumpărat de Hristos"[8].

Se vor teme: „La această teamă sunt poftiți nu păcătoşii, ci sfinții. […] Este sigur că nimic nu-i lipseşte celui ce se teme de Dumnezeu cu această teamă"[9].

4: **Fericit bărbatul a cărui nădejde este numele Domnului**
şi n-a privit la deşertăciuni şi la bâiguieli mincinoase.

„Sau: *frenezii mincinoase*; *deliruri mincinoase, pseudoinspirații*. E vorba de acele stări de spirit şi manifestări pe care în antichitate le aveau cei ce se credeau posedați de duhul oracular al unor zei şi, mai nou, cei ce pretind că sunt posedați de Duhul Sfânt şi, simulând glosolalia (vorbirea în limbi), îngaimă vorbe fără înțeles"[10].

5: **Doamne, Dumnezeul meu, multe sunt minunile pe care le-ai făcut**
şi-n gândurile Tale nu-i nimeni asemenea Ție.
Vestit-am şi am grăit: ele fără de număr s-au înmulțit.
6: **Jertfă şi prinos n-ai voit,**
dar mi-ai întocmit un trup;
arderi-de-tot şi jertfă pentru păcat n-ai cerut;
„Profeție mesianică (aici şi în următoarele două versete), pe care Pavel o foloseşte în Evrei 10, 5-9”[11]. „Căci Fiul, aducându-Se pe Sine jertfă neprihănită, a oprit cele din lege, care nu puteau desființa păcatele. Pentru că Hristos este sfârşitul legii şi al proorocilor”[12].
7: **atunci am zis: „Iată, vin!,**
- scris este despre mine în sulul cărții –
Sulul cărții: „după interpretarea hristologică a lui Origen, nu e vorba de o carte anume, ci de întreaga Scriptură, pentru că toată vorbeşte despre Hristos, după cum El Însuşi afirmă (cf. Ioan 5, 39)”[13].
8: **ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu;**
dar şi legea Ta am vrut-o în lăuntrul inimii mele”.
„Deoarece sângele taurilor şi al țapilor şi cenuşa viteilor nu ajungea spre curățirea păcatului şi junghierea animalelor necuvântătoare nu a surpat stăpânirea morții, intervine Hristos suportând vina tuturor”[14]. Dar de lucrarea lui Hristos nu se vor împărtăşi toți: „Cel ce e plin de mândrie şi-şi amăgeşte mintea cu închipuirea de sine nu va dobândi niciodată harul smereniei, în lumina umilinței inimii, prin care se dă lumina înțelepciunii lui Dumnezeu celor zdrobiți cu inima”[15]. Încă un aspect: „Vezi cum urcă (Hristos) prin voia proprie la patima pentru toți? Căci *iată, vin*, zice, n-am fost prins şi adus dintr-o necesitate de altcineva”[16].
9: **Dreptate am binevestit în adunare mare;**
iată, buzele mele nu le voi opri;
Doamne, Tu o ştii.
Spune acestea „căci Duhul îl împunge în toată ființa şi îl mână să vorbească”[17].
10: **Dreptatea Ta n-am ascuns-o în inima mea,**
adevărul Tău şi mărturia Ta le-am grăit;
mila Ta şi adevărul Tău nu le-am ascuns de adunarea mare.
11: **Dar Tu, Doamne, să nu-Ți îndepărtezi îndurările Tale de la mine,**
mila Ta şi adevărul Tău pururea să mă sprijinească.
„Şi care este voia înțeleaptă şi simțitoare a Tatălui pentru noi? Să desființeze puterea morții în moartea lui Hristos şi, pe lângă aceasta, a păcatului şi a celui ce a inventat şi a meşteşugit la început păcatul şi să se aducă răscumpărarea tuturor prin sângele cel sfânt”[18].
12: **Fiindcă rele nenumărate m-au împresurat;**
fărădelegile mele m-au ajuns şi n-am fost în stare să văd;
înmulțitu-s-au mai mult decât perii capului meu,
şi inima m-a părăsit.
13: **Binevoieşte, Doamne, să mă izbăveşti,**
Doamne, spre ajutorul meu ia aminte.

14: **Ruşinaţi şi înfruntaţi deodată să fie cei ce sufletul meu îl caută ca să-l piardă.**
Întoarcă-se înapoi şi să se ruşineze cei ce-mi doresc mie răul;
15: **să-şi poarte de-ndată ruşinarea cei ce-mi zic: „Bine-ţi fac!, bine-ţi fac!”**
16: **Toţi cei ce Te caută pe Tine, Doamne, să se bucure şi să se veselească,**
iar cei ce iubesc mântuirea Ta să zică de-a pururi: „Mărit să fie Domnul!”
17: **Iar eu sărac sunt şi sărman; Domnul va îngriji de mine.**
Tu eşti ajutorul meu şi apărătorul meu;
Dumnezeul meu, nu Te lăsa aşteptat!
Psalmistul caută, prin rugăciune sa, să grăbească venirea Mântuitorului. *Sărac şi sărman*: „Ieronim raportează expresia tot la Hristos care *bogat fiind, S-a făcut sărac pentru noi*(II Corinteni 8, 9)”[19].

---

[1] SEP 4/I, p. 126
[2] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice şi practice*, 11
[3] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 69
[4] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 18
[5] Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre preoţie*, XCI
[6] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, XI
[7] Ava Dorotei, *Învăţături de suflet folositoare*, I, 4
[8] SEP 4/I, p. 127
[9] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, XI, 13
[10] BBVA, p. 661
[11] BBVA, p. 661
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X
[13] SEP 4/I, p. 127
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 2
[15] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 84
[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 1
[17] Nichita Stithatul, *Vederea duhovnicească a raiului*, 55
[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V
[19] SEP 4/I, p. 128

PSALMUL 40 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David.

„Rugăciune personală, mai ales pe patul de suferinţă”[1]. „Omul bolnav, părăsit de prieteni şi bârfit de duşmani, îşi pune toată nădejdea în Dumnezeu”[2].
1: **Fericit cel ce se gândeşte la sărac şi la sărman;**
în ziua cea rea, Domnul îl va izbăvi.

„Nu se poate ca iubirea față de sărman să rămână nerăsplătită. Aşadar, dacă cineva îşi dăruieşte toate bunurile, sau numai o parte din ele, cel care are de câştigat e sufletul său (Sfântul Chiril al Alexandriei)”[3]. „Augustin spune: Recunoaşte bogățiile ascunse în Acela pe care tu Îl vezi sărac! […] Într-adevăr, în El sunt ascunse toate comorile înțelepciunii şi ale ştiinței (Coloseni 2, 3). ♦ *ziua cea rea*: după Eusebiu, e ziua Judecății, când Hristos le va spune celor drepți: *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu* – cf. Matei 25, 34”[4], – aşadar, va fi *zi rea* pentru aceia care nu vor auzi aceste cuvinte…

„Cine este cel ce-şi apleacă privirea? E cel care compătimeşte, care observă că are un frate în fața lui, care cunoaşte că Dumnezeu i-a făcut şi pe bogat, şi pe sărac, care ştie că sfințeşte roadele sale dacă dă o părticică şi săracilor. De aceea, când ai de unde, nu amâna, să nu zici: îi voi da mâine! Nu pierde prilejul dăruirii. Este lucru de primejdie întârzierea, când este la mijloc viața omului: se poate întâmpla ca până a doua zi, omul să moară. Mai bine preîntâmpină moartea, ca nu cumva zgârcenia să te împiedice mâine şi să înşeli aşteptarea împlinirii făgăduielii”[5].

2: **Domnul să-l păzească şi să-l țină în viață şi să-l fericească pe pământ**
şi să nu-l dea în mâinile vrăjmaşilor lui.
3: **Domnul să-l ajute în patul durerii sale;**
în aşternutul bolii lui, Tu i-ai întors lâncezeala spre bine.

Poate fi o imagine paternă a lui Dumnezeu, care *face*/*schimbă* patul bolnavului, dar a fost înțeleasă şi ca sugerând un gest de vindecare. Părinții l-au pus în legătură cu vindecarea paraliticului (Marcu 2, 9: *Ia-ți patul tău…* şi *par*.)”[6].

4: **Eu am zis: „Doamne, miluieşte-mă,**
vindecă sufletul meu, că Ți-am greşit Ție”.
5: **Vrăjmaşii mei m-au vorbit de rău:**
„Când va muri el? iar numele lui când va pieri?”

„Acest duşman este diavolul; să nu crezi că duşmanul tău este vecinul care s-a certat cu tine! […] Duşmanul tău este cel despre care Domnul a spus: *Duşmanul a făcut aceasta*– Matei 13,28 (Augustin)”[7].

6: **Venea cineva să mă vadă, grăia deşertăciuni,**
inima lui îşi aduna sieşi fărădelege,
ieşea afară şi tuna împotriva mea.
7: **Toți vrăjmaşii mei laolaltă şopteau împotrivă-mi,**
împotriva mea puneau la cale rele;
8: **cuvânt nelegiuit au pus împotrivă-mi:**
„Cel ce doarme, oare se va mai scula?”
9: **Fiindcă chiar omul păcii mele, cel în care îmi puneam nădejdea,**
cel ce a mâncat din pâinea mea, chiar el şi-a ridicat călcâiul împotrivă-mi.

„Fericitul Augustin vede în acest verset o prefigurare a trădării lui Iuda”[8]. Hristos „apără de mai înainte într-un anumit fel curata ceată adevărată a celorlalți ucenici, arătând vina unuia singur”[9].

10: **Dar Tu, Doamne, miluieşte-mă şi ridică-mă,**
iar eu le voi răsplăti.
11: **Prin aceasta am cunoscut că Tu m-ai vrut,**
că nu se va bucura de mine vrăjmaşul meu.

„În interpretarea lui Atanasie, Tatăl Îl voieşte pe Hristos şi voieşte omenirea, pe care diavolul o duşmăneşte”[10].

12: **De dragul nerăutății mele m-ai ajutat**
şi pentru totdeauna m-ai aşezat înaintea feței Tale.
13: **Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul lui Israel,**
din veac şi până-n veac. Amin! Amin!

Amin înseamnă *aşa să fie* sau, mai simplu, *fie*. „Înțelesul acestor cuvinte este o mulțumire care durează necontenit, fiindcă cuvântul nu zice numai o dată *fie*, exprimând binecuvântarea, ci prin repetarea cuvântului hotărăşte că mulțumirea trebuie să fie fără sfârşit”[11].

„Acest verset este doxologia care încheie prima carte a Psaltirii”[12].

---

[1] BBVA, p. 662
[2] SEP 4/I, p. 129
[3] BBVA, p. 662
[4] SEP 4/I, p. 129
[5] Sf. Ambrozie al Milanului, *Împotriva bogaților răi*, 25
[6] SEP 4/I, p. 129
[7] SEP 4/I, p. 129
[8] BBVA, p. 662
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[10] SEP 4/I, p. 130
[11] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 9
[12] SEP 4/I, p. 130

PSALMUL 41 – Pentru sfârşit: fiilor lui Core, spre învățătură.

„Vezi istoria lui Core în Numeri 16; fiii săi n-au murit odată cu el: Numeri 26, 11. Sub regele David, urmaşii lui Core deveniseră cântăreți”[1]. „Dorul unui exilat după Templu devine expresie a setei omului după Dumnezeu”[2].

„Cuvintele introductive: [pe lângă indicația *spre învățătură*] apare şi indicația *fiilor luiCore* (< **τοις υιοις Κορε** (*fiilor lui Core*) < **livnei qorakh**[3] (*fiilor lui Core*). Acest psalm nu i se atribuie lui David, ci fiilor lui Core. Core, fiul lui Izhar, împreună cu Datan şi Abiram, s-au răzvrătit împotriva lui Moise. Dumnezeu i-a părăsit pe răsculați făcând ca pământul să-i înghită. Core şi familia lui au fost cruțați, iar fiilor lui li s-a încredințat oficierea cântărilor religioase (între care se numărau şi psalmii) şi paza porților Templului”[4].

1: **În ce chip tânjeşte cerbul după izvoarele apelor,**
aşa tânjeşte sufletul meu după Tine, Dumnezeule.

„Cine s-a făcut, aşadar, cerb? Căci cerbul, după câte se povesteşte despre el, este duşmanul şerpilor şi nu pătimeşte nimic de pe urma veninului de şarpe”[5]. „Cuvântul aseamănă cu setea caracterul cel irezistibil şi violent al dorinţei, cercetând firea animalului celui mai însetat. El arată şi mai mult caracterul excesiv al dorinţei, prin animalul care este cel mai excesiv în sete. Acest animal este cerbul. Hrana cerbului este de aşa fel că înghite şi şerpi otrăvitori. Umorile acelor şerpi sunt calde şi fierbinţi şi, înghiţindu-le, cerbul se usucă şi trebuie neapărat să se vindece, eliminând umorile şerpilor. De aceea doreşte fierbinte apa, ca să se vindece de uscăciunea pe care i-a pricinuit-o acest fel de hrană. Deci cel ce este începător în viaţa virtuoasă, prin prima parte a Psaltirii, luând cunoştinţă de dulceaţa binelui prin gustare, doreşte bunătatea. El îşi consumă orice fel de dorinţe josnice în sine însuşi. Şi devorând cu dinţii cumpătării patimile ca pe nişte şerpi, este însetat de împărtăşirea cu Dumnezeu mai mult decât cerbul de izvoarele apelor”[6].

2: **Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel Tare, cel viu;**
când oare voi veni şi mă voi înfăţişa înaintea lui Dumnezeu?

„Pentru Ioan Gură de Aur, setea exprimă iubirea, stăruinţa în iubire, nerăbdarea ei. Profetul ştie că-L va vedea pe Dumnezeu când va ieşi din această lume, dar nu poate să aştepte şi spune: *când*?”[7].

„Căci nu mai pot suporta în mine puterea dorului şi caut spre frumuseţea nemuritoare pe care mi-ai dat-o înainte de lut”[8]. *Însetat-a sufletul meu* ca după vin: „Numai cel ce a băut din vinul acesta şi după aceea s-a lipsit de el ştie în ce ticăloşie a căzut şi ce s-a luat de la el, datorită moleşelii lui”[9].

3: **Pâine mi-au fost lacrimile, ziua şi noaptea,**
în timp ce zilnic mi se spunea: „Unde este Dumnezeul tău?”

„Nu vom fi învinuiţi, fraţilor, la ieşirea sufletului, că n-am săvârşit minuni, nici că n-am teologhisit, nici că n-am fost văzători, dar vom da negreşit socoteală lui Dumnezeu că n-am plâns pentru păcatele noastre”[10].

4: **De acestea mi-am adus aminte, şi sufletul mi l-am revărsat pe mine,**
căci voi merge la locul cortului celui minunat, chiar la casa lui Dumnezeu,
în glas de bucurie şi laudă, al sunetului de sărbătoare.

Sufletul „adaugă la cuvintele pline de înţeles alte cuvinte pline de înţeles în înaintarea sa în contemplaţiile dumnezeieşti, sporind totodată în veselia minţii pentru cele văzute, adică în bucuria şi mulţumirea corespunzătoare”[11].

5: **De ce eşti mâhnit, suflete al meu, şi de ce-n adâncul meu mă tulburi?**
Nădăjduieşte în Dumnezeu, căci Lui mă voi mărturisi;
Mântuirea feţei mele e Dumnezeul meu.

6: **Sufletul mi s-a tulburat înlăuntrul meu;**
pentru aceasta îmi voi aduce aminte de Tine
din ţinutul Iordanului şi al Ermonului, de la muntele cel mic.

„Augustin interpretează: îndreptat spre Cel neschimbător, sufletul meu se înviorează, este refăcut; îndreptat spre mine, se tulbură: sunt sigur de dreptatea lui Dumnezeu, dar nu de a mea. Aşadar, să nu rămâi închis în tine!”[12].

7: **Adânc pe adânc se cheamă în vuietul cascadelor Tale;**
toate talazurile şi valurile Tale au trecut peste mine.

„Grandioasă, superbă imagine-simbol a tuturor relelor ce s-au abătut asupra psalmistului. Încercările la care Dumnezeu îl supune pe om îl ajută pe acesta să-şi cunoască propriile profunzimi. Mai mult, aşa cum într-o

cascadă apa de deasupra pragului se prăvăleşte în străfundul celei de jos, sfredelind-o şi răscolind-o, tot astfel, prin suferință, adâncurile lui Dumnezeu se năpustesc în acelea ale omului, ajutându-l să I le cunoască şi să şi le cunoască”[13]. „*Adâncurile* sunt interpretate tradițional ca abisul mizeriei umane care cheamă abisul îndurării lui Dumnezeu. Ieronim are o interpretare originală: e vorba de cele două Testamente, care se cheamă unul pe altul, iar *glasul căderilor de apă* e glasul profeților care vestesc venirea Domnului”[14].
„Prin aceasta a indicat poate că toată mintea contemplativă care se aseamănă, din pricina invizibilității naturale şi a adâncimii şi mulțimii cugetărilor, cu un adânc, după ce a străbătut toată orânduirea celor văzute şi a ajuns în țara celor inteligibile şi apoi s-a ridicat şi peste aceasta prin mişcarea fulgerătoare a credinței, oprindu-se în sine cu totul fixată şi nemişcată, odată ce toate au fost trecute, invocă precum se cuvine înțelepciunea duhovnicească, sau adâncul cu adevărat de nestrăbătut prin cunoaştere, ca să-i dăruiască zvonul căderilor sale de apă, dar nu căderile însele; adică cere să-i dăruiască o oarecare înțelegere a credinței, care să-i facă cunoscute modurile şi rațiunile providenței dumnezeieşti referitoare la toate cele ce sunt”[15].
8: **Ziua porunci-va Domnul mila Sa;**
noaptea, cântarea Lui va fi cu mine,
rugăciune către Dumnezeul vieții mele.
„După Grigore cel Mare, îndurarea lui Dumnezeu ne e trimisă ziua: e recunoscută şi primită în timp de pace; se dezvăluie noaptea: darul primit în pace se manifestă în vreme de restrişte (cf. *Moralia*, SC 32, p. 128)”[16].
9: **Îi voi zice lui Dumnezeu: Tu eşti ocrotitorul meu: de ce m-ai uitat?**
De ce umblu eu mâhnit când mă necăjeşte vrăjmaşul?
10: **Când oasele mi se zdrobeau, duşmanii mei rosteau ocări asupră-mi,**
da, când zilnic îmi spuneau: „Unde-i Dumnezeul tău?”
11: **De ce eşti mâhnit, suflete al meu, şi de ce-n adâncul meu mă tulburi?**
Pune-ți nădejdea în Dumnezeu, că Lui mă voi mărturisi;
Dumnezeul meu e mântuirea feței mele.
Nu vom nădăjdui doar că ne vom izbăvi de patimă, ci şi în bunătățile viitoare, iar nădejdea în acelea e judecătoare patimii „şi o omoară cu desăvârşire”[17].

---

[1] BBVA, p. 662
[2] SEP 4/I, p. 130
[3] לבני־קרח
[4] PSALM, p. 382
[5] Origen, *Filocalia*, XXVII, 6
[6] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 5
[7] SEP 4/I, p. 130
[8] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXIX, 15
[9] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, XIII
[10] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, VII, 73

[11] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 27

[12] SEP 4/I, p. 131

[13] BBVA, p. 663

[14] SEP 4/I, p. 131

[15] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 179

[16] SEP 4/I, p. 132

[17] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XIII, 10

PSALMUL 42 – Un psalm al lui David; fără titlu la Evrei.

„După mulți comentatori, acest psalm formează o unitate cu cel precedent, având în vedere structura şi conținutul”[1].

„În textul ebraic masoretic nu există cuvinte introductive. Într-un alt text ebraic apare indicația **ledavid** (*al lui David*), iar în Septuaginta **ψαλμος τω Δαυιδ** (*psalm al lui David*)”[2].

1: **Judecă-mă, Dumnezeule, şi fă-i pricinii mele judecată împotriva neamului lipsit de sfințenie**
izbăveşte-mă de omul nedrept şi viclean.

Fă-i pricinii mele judecată e tradus, în SEP 4: *apără dreptatea mea*. „După Origen, ca să poți spune *apără dreptatea mea*, trebuie să fi renunțat să-ți faci dreptate singur şi să-ți fi încredințat cauza dreptății divine”[3].

2: **Că Tu eşti, Dumnezeule, tăria mea; de ce te-ai lepădat de mine?**
de ce umblu eu mâhnit când mă necăjeşte vrăjmaşul meu?

3: **Trimite-Ți Tu lumina şi adevărul; acestea m-au călăuzit**
şi m-au adus la muntele Tău cel sfânt
şi la locaşurile Tale.

„E ca şi când (Hristos) ar zice: Eu sunt lumina ce se aşteaptă în Scriptură ca să vină spre mântuirea lumii, ca să lumineze pe cei ce rătăcesc în întuneric ca în noapte”[4]. Dar această lumină trebuie să ne-o împropriem, prin efortul personal: „Nevoieşte-te să păstrezi nepătată strălucirea luminii din puterea cârmuitoare a sufletului. Căci de ai început să priveşti cu patimă, te-a întunecat Domnul şi a trimis zăbranic peste obrazul tău şi lumina ochilor tăi nu mai este cu tine. Dar chiar dacă s-ar întâmpla acestea, nici atunci să nu descurajezi şi să nu slăbeşti”[5]. „Mişcat de duhul proorocesc şi preştiind prin el cele viitoare, fericitul Psalmist a cugetat că neamul omenesc nu se poate mântui altfel decât prin arătarea Fiului lui Dumnezeu, Care poate să preschimbe toate uşor în ceea ce voieşte. De aceea, se ruga să fie trimis la noi Fiul, ca Cel ce singur poate să mântuiască pe oameni, ajunşi sub mâna şi tirania diavolească. De aceea a şi spus către Tatăl: *Trimite lumina Ta şi adevărul Tău*. Iar care este lumina şi care este adevărul, ascultă pe Însuşi Fiul, Care zice: *Eu sunt Lumina* şi *Eu sunt Adevărul* (Ioan 8, 12; 14, 6). Iar dacă se trimite la noi Lumina şi Adevărul tatălui, adică Fiul, nu e Acesta altul decât Tatăl, ca Cel ce subzistă în mod propriu, deşi e una cu El prin identitatea ființei? Căci dacă nu e aşa, ci, cum socotesc unii, sunt Unul şi Acelaşi Tatăl şi Fiul, de ce nu şi-ar fi făcut purtătorul de duh Psalmist altul modul rugăciune? De ce n-a zis: *Vino la noi, lumină şi adevăr*? Dar fiindcă zice: *trimite la noi*, e vădit că ştia pe Unul ca trimițător şi pe Altul ca trimis. Iar modul trimiterii trebuie înțeles în chip potrivit cu Dumnezeu”[6]. Autorul vizează pe arieni; poate am fi

ocolit astfel de locuri, dacă n-ar circula şi astăzi idei antitrinitare. Lucrarea conține şi alte argumente antiariene construite pe acest verset, pe care, însă, le vom omite.

4: **Şi voi intra la jertfelnicul lui Dumnezeu,**
la Dumnezeu, Care-i dă tinereții mele veselie.
Întru alăută Te voi lăuda, Dumnezeule, Dumnezeul meu.

„*Tinerețea mea*: după Grigore al Nyssei, aceasta e viața cea nouă, înfăptuită prin misterul mântuirii”[7].

5: **De ce eşti mâhnit, suflete al meu, şi de ce-n adâncul meu mă tulburi?**
Pune-ți nădejdea în Dumnezeu, că Lui mă voi mărturisi;
Dumnezeul meu e mântuirea feței mele.

Întristarea e străină celor îndumnezeiți.

---

[1] SEP 4/I, p. 132
[2] PSALM, p. 382
[3] SEP 4/I, p. 132
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VIII
[5] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 82
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 2
[7] SEP 4/I, p. 133

PSALMUL 43 – Pentru sfârşit: fiilor lui Core, spre învățătură.

„După o grea înfrângere, poporul strigă către Dumnezeu, cerând ajutor şi amintindu-şi de izbăvirile din trecut. După Origen, acest psalm e cântarea israeliților din diaspora; după Chiril al Alexandriei, e ruga profeților; iar după Ioan Gură de Aur, a Macabeilor”[1].

Core este unul dintre cei ce s-au răzvrătit împotriva preoției rânduite de sus (Numeri, cap. 16). „Părăsind pe tatăl fiilor lui Core, care s-au răzvrătit cu mândrie împotriva preoțimii, motiv pentru care, din pricina răutății lor, pe unii i-a cuprins focul, i-au înghețat crăpăturile pământului şi i-au dus la locaşurile subpământene, iar pe alții i-a unit prin credință cu Tatăl cel adevărat, hotărând ca unii să devină cu adevărat fii ai lui Dumnezeu, iar ceilalți să devină fii ai lui Core”[2].

1: **Dumnezeule, cu urechile noastre am auzit,**
părinții noştri ne-au povestit
lucrul pe care Tu l-ai făcut în zilele lor,
în zilele cele de demult.

2: **Mâna Ta a nimicit neamuri**
şi-n locul lor pe ei i-ai răsădit;
Tu ai hărțuit popoare, iar pe ei i-ai adus la liman.

3: **Că nu cu sabia lor au moştenit ei țara**
şi nu brațul lor i-a izbăvit,

ci dreapta Ta şi braţul Tău
şi luminarea feţei Tale, căci Tu ai binevoit întru ei.
„Victoriile trecutului sunt puse în antiteză cu umilinţele din prezent”[3].
„Luminare a lui Dumnezeu-Tatăl numeşte în acestea descoperirea Fiului prin Duhul şi călăuzirea tuturor celor ce sunt, singura care a izbăvit pe Israel şi l-a scăpat de sub puterea Egiptului. Dacă deci nu numai Unul-Născut este lumina adevărată [cum susţin ereticii – n. n.], ci şi în cei creaţi se află aceeaşi înaltă calitate, pentru ce nu s-ar izbăvi prin propria lumină cei despre care e vorba, ci se arată întăriţi de un ajutor străin, şi nu de o lumină existentă în mod necesar în ei? Dar e vădit că Unul-Născut a luminat celor ce aveau nevoie de lumină. Deci El şi numai El este Lumina adevărată, iar prin El primeşte creaţia harul. Iar de e aşa, cum ar fi ea (creaţia) de o fire cu El?”[4].
4: **Tu Însuţi eşti Împăratul meu şi Dumnezeul meu,**
Cel ce porunceşti mântuirea lui Iacob:
5: **Prin Tine-i vom străpunge pe vrăjmaşii noştri**
şi prin numele Tău îi vom nimici pe cei ce se ridică împotriva noastră.
„*Îi vom străpunge*: literal: *îi vom lua în coarne*. Ambrozie interpretează: Domnul a înzestrat cu coarne animalele împotriva fiarelor […] însă omul nu are coarne. […] Cornul nostru eşti Tu, Doamne Iisuse! […] Credinţa are coarne, primindu-le de la Hristos. […] Aşa le-a primit Moise de la Fiul lui Dumnezeu Unul-născut, care i s-a arătat în rug. […] După cum taurul călăuzeşte cireada, tot astfel Hristos a călăuzit către Biserică poporul păgânilor. La mugetul acestui taur, moartea a luat-o la fugă. […] Coarne bune, cu care l-a împuns pe duşmanul nostru, leul. Coarne bune, care ne-au eliberat de spaima coarnelor duşmanului…!”[5].
„Căci Hristos, Marele nostru Arhiereu, totdeauna este împreună înarmat şi împreună luptător cu cei ce se luptă bărbăteşte. Aşa vom birui fără greutate, în Hristos, pe cei ce ni se împotrivesc”[6].
6: **Pentru că nu în arcul meu îmi voi pune nădejdea**
şi nu sabia mea mă va mântui;
7: **că Tu ne-ai izbăvit de cei ce ne supără**
şi pe cei ce ne urăsc i-ai ruşinat.
8: **Întru Dumnezeu ne vom lăuda noi toată ziua**
şi întru numele Tău ne vom mărturisi în veac.
„Să pornim contra celor înarmaţi cu toate uneltele înşelăciunii şi vicleniei, luptând, aşa zicând, neînarmaţi şi fără pavăză, dar ajutaţi de înţelesurile comune, având pe Hristos împreună luptător cu noi”[7].
9: **Acum însă Te-ai lepădat de noi şi ne-ai ruşinat**
şi nu vei ieşi, Dumnezeule, cu oştirile noastre;
„Câtă vreme ne susţine Domnul, ne înconjoară toţi prietenii şi toţi vrăjmaşii noştri sunt fără putere. Când însă ne părăseşte Domnul, atunci ne părăsesc şi prietenii cu toţii şi toţi vrăjmaşii dobândesc putere împotriva noastră. Dar şi cel ce îndrăzneşte bizuindu-se pe sine va cădea cu cădere jalnică. Cel ce se teme însă de Domnul se va înălţa”[8].
10: **făcutu-ne-ai să dăm înapoi din faţa duşmanilor noştri**
şi cei ce ne urăsc ne-au prădat în folosul lor.
11: **Datu-ne-ai ca pe o turmă la tăiere**
şi printre neamuri ne-ai risipit;

12: **Tu Ți-ai vândut poporul pe preț de nimic**
şi nici un câştig n-a ieşit din vinderea noastră.
13: **Ocară ne-ai făcut vecinilor noştri,**
batjocură şi râs celor dimprejurul nostru;
14: **de pomină ne-ai făcut între neamuri,**
clătinare din cap între popoare.
15: **Ocara mea îmi stă înainte cât e ziua de lungă**
şi ruşinea obrazului meu m-a acoperit,
16: **Dinspre glasul celui ce ocărăşte şi cleveteşte,**
dinspre fața dușmanului şi a prigonitorului.
17: **Acestea toate au venit peste noi, dar noi nu Te-am uitat**
şi nici n-am făcut nedreptate în legământul Tău,
18: **inima noastră nu s-a dat înapoi,**
paşii noştri nu s-au abătut de la calea Ta.
19: **Că ne-ai umilit la loc de durere**
şi umbra morții ne-a acoperit.
20: **Dac-am fi uitat noi numele Dumnezeului nostru**
şi ne-am fi întins mâinile spre dumnezeu străin,
21: **oare nu Dumnezeu va cerceta acestea?:**
Căci El e Cel ce ştie ascunzişurile inimii.
22: **De dragul Tău suntem noi ucişi toată ziua,**
socotiți suntem ca nişte oi de-njughiere.
„Acesta, aşteptând în fiecare zi, ca unul ce nu e sigur de cele viitoare, ceea ce ține de fire [adică, să moară – n. n.], o ia înaintea firii prin dispoziția voinței, făcându-se de bunăvoie mort față de lume”[9].
23: **Deşteaptă-Te, Doamne, de ce dormi?**
Scoală-Te şi nu Te lepăda de noi pân-la sfârşit.
„Atanasie interpretează: Să nu fim lipsiți de viața pe care o dă Hristos”[10].
24: **De ce-Ți întorci fața?**
Uiți Tu oare de sărăcia şi de necazul nostru?
25: **Că sufletul ni s-a plecat în țărână,**
pântecele ni s-a lipit de pământ.
26: **Scoală-Te, Doamne, ajută-ne nouă,**
şi de dragul numelui Tău izbăveşte-ne!
Sufletul ni s-a plecat în țărână şi pântecele ni s-a lipit de pământ atunci când am ascultat glasul şarpelui, făcându-ne asemenea lui; din această stare ne izbăveşte Hristos, a Cărui Înviere e anticipată aici, ca o trezire din somn.

---

[1] SEP 4/I, p. 133
[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 12

[3] PSALM, p. 382
[4] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8
[5] SEP 4/I, pp. 133-134
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II
[8] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 43
[9] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*
[10] SEP 4/I, p. 135

PSALMUL 44 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David; privitor la (stihurile) ce se cântă cu schimbul, spre învățătură fiilor lui Core; cântare pentru Cel-Iubit.

„La origine, psalmul a fost un cântec pentru nunta regelui, care a suferit remanieri ulterioare în vederea folosirii lui în cult; a primit deja în tradiția rabinică o interpretare explicit mesianică. Ibn Ezra spune despre v. 2: Acest psalm a fost recitat cu privire la David, sau la Mesia, fiul său. Targumul, la v. 2: Frumusețea ta, o, Rege-Mesia, e mai presus de frumusețea celor născuți din femeie. Pe buzele tale s-a revărsat duhul profeției (cf. Qimhi, I, p. 353). Noul Testament îl referă la Hristos (cf. Evrei 1, 9). A fost mult folosit în disputele hristologice: Cel care este numit Dumnezeu în v. 6 şi despre care se spune că Dumnezeu l-a uns la v. 7 este echivalat cu Fiul: Cine poate fi acest Dumnezeu uns de Dumnezeu, dacă nu acela despre care vestește Evanghelia: Cuvântul era la Dumnezeu şi Cuvântul era Dumnezeu (Eusebiu, cf. Rondeau II, p. 184). Descrierea reginei a dus la aplicarea mariologică a versetului, mai ales în [liturgică]”[1].

„Cuvintele introductive: […] O altă indicație este formulată în felul următor: pentru cei ce se vor schimba. De fapt, în textul ebraic apare al shoshanim[2] (după [melodia] liliacului sau la [înflorirea] liliecilor). Traducătorii Septuagintei au considerat, în mod eronat, că radicalul cuvântului shoshan ar fi sh-n-h (în realitate acesta este sh-w-sh), şi, de aceea, au tradus υπερ των αλλοιοθησομένων (asupra acelor ce vor fi transformați). Biblia 1688 a tradus aproximativ după Septuaginta: pentru cei care se vor schimba”[3].

Se cântă cu schimbul: „E vorba de cântarea alternativă (antifonică) a versurilor. Prin comparație cu Textul Ebraic (eliptic) s-a emis şi ipoteza că e vorba de iudeii care-şi schimbă atitudinea față de Lege, devenind apostați. Contextul însă obligă la prima interpretare”[4].

„Prin Cel-Iubit trebuie să-L înțelegem pe Iisus Hristos, Fiul Cel iubit al Tatălui (Matei 3, 17) (Cassiodor). De altfel, atât Sfinții Părinți cât şi Părinții filocalici i-au atribuit întregului psalm o dimensiune mesianică, fapt pentru care textul impune şi majusculările de rigoare. Liturghia bizantină şi cea romană l-au inclus de timpuriu în cult, versetele lui fiind citite în marile sărbători ale Mântuitorului Hristos şi ale Maicii Domnului”[5]. „Poemul e pus în gura unei prințese străine care devine soția regelui şi ale cărei cuvinte se revarsă din preaplinul inimii”[6]. Am putea vedea în aceasta Biserica cea din neamuri, mireasa Împăratului Hristos.

1: **Cuvânt bun revărsat-a dintr-însa inima mea,**

stihurile mele i le spun eu Împăratului,

limba mea e pană de scriitor ce scrie-n grabă.

„Origen afirmă că în vremea sa toți interpretează acest verset, ca şi aproape întregul psalm, ca fiind rostit de Dumnezeu Tatăl, care Îşi naşte din veşnicie Cuvântul. El însă nu pare întru totul de acord cu această interpretare, ci, precum mai târziu Vasile şi Eusebiu, atribuie acest verset psalmistului (cf. Mortari, nota *ad loc*.)”[7].

„Cum ar putea fi El (Fiul) din nimic când Tatăl spune: *Cuvânt bun a dat inima mea*”; citatul e folosit ca argument împotriva arienilor, de către Sfântul Alexandru. *Limba meae pană de scriitor ce scrie-n grabă*: „Duhul scrie în inimi pe măsura plăcii inimii, mai mult sau mai puțin; şi, potrivit cu curățenia pregătită mai dinainte, scrie sau gânduri înțelese de toți sau mai greu de înțeles. Din pricina iuțelii cu care sunt scrise, toată lumea este plină de cuvântul Evangheliei”[8]. „Deci a scris condeiul Tatălui, adică Fiul, în inimile tuturor, cunoştința a tot binele, folosindu-se ca de un deget al lui Dumnezeu, de Duhul Tatălui şi al Său”[9]. Iar *inima* „e simbolul vieții, asemănătoare celei dumnezeieşti, ce-şi răspândeşte cu bunătate propria-i putere de viață dătătoare spre cele providențiate”[10] .

2: **Plăcut eşti Tu în frumusețe mai mult decât fiii oamenilor,**

har se revarsă pe buzele Tale,

de aceea Dumnezeu Te-a binecuvântat în veac.

„Eusebiu interpretează că Moise şi Noe au primit har, dar Maria, care a fost slujitoarea dumnezeieştii Întrupări, este plină de har; şi tot harul Tatălui se revarsă de pe buzele Fiului”[11].

„Profetul, privind la Strălucirea Lui şi umplându-se de străfulgerările care ieşeau din strălucirea aceea, cu sufletul rănit de acea frumusețe, a fost mişcat spre dragostea dumnezeiască a frumuseții spirituale; când aceasta se arată în sufletul omenesc, atunci toate cele iubite mai înainte apar pline de ruşine şi de lepădat”[12]. *Har se revarsă de pe buzele Tale…* : „Este lămurit că aceste cuvinte trebuie să se refere la firea Sa omenească”[13]. „Iar ca mărturie pentru harul revărsat pe buzele Lui stă faptul că, deşi timpul propovăduirii Sale a fost scurt (abia un an şi câteva luni), lumea întreagă s-a umplut de învățătura Lui şi de religia întemeiată de El”[14]. „Nu numai atunci, când a fost de față trupeşte, ci şi azi, când e prezent cu puterea şi cu Duhul Lui, El prooroceşte tuturor neamurilor, încât în viața tuturor neamurilor El îşi împlineşte proorocia şi cheamă pe oameni la mântuire”[15]. „Domnul S-a schimbat la față îmbrăcându-Se în slava care a biruit simțurile. […] (Astfel Îl văd cei) desăvârşiți în cunoştință, atâta cât este cu putință oamenilor”[16].

3: **Încinge-Te cu sabia peste coapsă, Puternice,**

în strălucirea şi frumusețea Ta.

Dacă *sabia* e cuvântul iar *coapsa* arată naşterea, „socotim că aceste cuvinte se referă metaforic la Cuvântul cel viu al lui Dumnezeu unit cu trupul”[17]. *În strălucirea şi frumusețea Ta*: „Pe muntele Taborului, Petru şi fiii tunetului au văzut frumusețea Lui strălucind mai mult decât strălucirea soarelui şi au fost învredniciți să vadă cu ochii lor o asemănare a slăvitei Lui veniri”[18].

4: **Încordează-Ți arcul, propăşeşte şi domneşte**

de dragul adevărului, blândeții şi dreptății,

şi dreapta Ta călăuză minunată Îți va fi.

„Atanasie spune că, deoarece aminteşte blândeţea după ce vorbeşte de arme, psalmul ne arată că împărăţia lui Hristos este spirituală”[19].

„Adică, odată ce ai început să porţi grijă de oameni prin întruparea Ta, poartă-le de grijă cu tărie, continuu şi neîmpuţinat! Aceasta va face drum şi cale propovăduirii Evangheliei şi va supune pe toţi împărăţiei Tale[20].

5: **Ascuţite sunt săgeţile Tale, Puternice,**

- popoare sub Tine vor cădea -,

ascuţite în inimile celor ce-L duşmănesc pe Împărat.

„După Ioan Gură de Aur, Cuvântul este săgeata care, coborând din cer, atinge inima şi, din duşmană, o face prietenă. Neamurile răzvrătite sunt atunci împăcate, învăţate şi introduse în planul de mântuire. După Chiril al Alexandriei, săgeţile ajung în inima Satanei, ca să-l dea pieirii şi în inimile oamenilor duşmani ca să-i convertească”[21].

„*Săgeţi ascuţite ale celui Puternic* sunt cuvintele cele bine gândite, care ajung în inimile ascultătorilor; ele lovesc şi rănesc sufletele cele simţitoare”[22].

6: **Scaunul Tău, Dumnezeule, este în veacul veacului,**

toiag de dreptate e toiagul împărăţiei Tale.

„Text pe care Pavel îl va raporta la Iisus Hristos (Evrei 1, 8). *Toiag* = sceptru”[23].

„*Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului*, adică, împărăţia Ta dincolo de veacuri şi mai veche decât ne putem închipui”[24]. Nu putem cugeta pe Fiul ca lipsit de împărăţie, nici în timp, nici în afara lui.

7: **Iubit-ai dreptatea şi-ai urât fărădelegea;**

de aceea Te-a uns pe Tine Dumnezeu, Dumnezeul Tău,

cu untdelemnul bucuriei mai mult decât pe fârtaţii Tăi.

„Chiril al Ierusalimului: Hristos nu a fost uns în mod material de oameni, ci Tatăl, rânduindu-L Mântuitor lumii întregi, L-a uns cu Duhul Sfânt, după cum spune Petru (Fapte 10, 38): *Iisus din Nazaret, pe care Dumnezeu L-a uns cu Duhul Sfânt…* (*Cat.*21, 2)”[25]. „Pentru Irineu, Fiul dumnezeiesc primeşte de la Tatăl tronul regalităţii veşnice şi untdelemnul ungerii, care este Duhul Sfânt; *tovarăşii* Lui sunt profeţii, drepţii etc. (*Dem. Apost.* 47)”[26].

„Psalmistul ne-a numit pe noi toţi părtaşi (fârtaţi). Dacă El ar fi unul din cei făcuţi, ar fi fost şi El unul din cei ce se împărtăşesc. […] Şi se spune aici că se unge nu ca să devină Dumnezeu. Căci era Dumnezeu şi înainte de aceasta. Nici ca să Se facă împărat, căci împărăţea din eternitate, fiind chipul lui Dumnezeu. Ci s-a spus aceasta tot pentru noi”[27]. „Hristos este Fiul Dumnezeului celui viu, Fiu pe care Tatăl L-a uns cu Sfântul Duh”[28]. „Pentru că trebuia să înfăţişeze ungerea cea preînchipuitoare şi pe arhiereii şi împăraţii preînchipuitori, a fost uns cu adevărata ungere trupul Domnului, prin locuirea în trupul Lui a Sfântului Duh, Care a fost numit untdelemn de bucurie”[29]. „Aşadar,*mare preot* este doar Cel care a fost uns cu uleiul lui Dumnezeu şi în care rămâne veşnic*uleiul* sfânt al *hrismei* [ungerii] dumnezeieşti”[30]. Psalmistul „declară că Dumnezeu a primit ungere tot de la Dumnezeu”[31]. „Vezi că Dumnezeu este uns cu untdelemn de către Dumnezeu, dar cum spunem noi că s-a săvârşit aceasta? Când S-a făcut El (Fiul) om, rămânând însă ceea ce era mai înainte, atunci a fost uns (miruit) pentru trimiterea Sa (în lume) în felul nostru, omenește, de către Dumnezeu. Căci *El S-a făcut arhiereu şi apostol al mântuirii (credinţei) noastre* (Evrei 3, 1), după cum este scris. Însă El este de-a pururi şi în cer şi în această lume, şi nu este nici un loc care să fie gol şi

lipsit de El. Căci El umple toate cu firea Dumnezeirii Sale. Şi a ajuns la noi, în chip văzut, Cel nevăzut, atunci când S-a îmbrăcat cu chipul (forma) noastră”[32]. „*Pentru aceea* nu înseamnă o plată a virtuții sau a faptelor Cuvântului, ci cauza coborârii Lui la noi şi a ungerii Lui pentru noi prin Duhul”[33]. „Ungând Fiul templul Său, se spune că Tatăl a făcut aceasta, fiindcă Tatăl nu lucrează altfel decât prin Fiul. Dar tot ce face Fiul se referă şi la Tatăl din Care este. Căci Tatăl este ca o rădăcină şi izvor al propriului Născut. Deci nu e de mirare dacă se spune că S-a şi sfințit pe Sine, deşi e Sfânt după fire, când Scripturile numesc pe Tatăl Dumnezeul Lui, deşi e şi El Dumnezeu după fire. Dar socotesc că e drept şi bine să se refere aceasta la trebuințele omeneşti şi la chipul potrivit nouă, neabătându-se de la ceea ce se cuvine”[34].

8: **Smirnă şi balsam şi aloe mireasma şi-o răspândesc din veşmintele Tale;**
din palate de fildeş Te înveselesc
ele, fiice de împărați, întru cinstea Ta.

„Ioan Gură de Aur îl pune [versetul] în legătură cu Luca 8, 46 – şi din veşmintele lui Hristos ieşea o putere de vindecare”[35].

Fiice de împărați, întru cinstea Ta: „Ele sunt neamurile păgâne care vor veni să se supună lui Mesia… Fecioarele sunt neamurile care, precum fecioara ce nu a cunoscut bărbat… nu vor cunoaşte lege până când vor primi învățăturile Regelui-Mesia (Qimhi, I, p. 357)”[36].

„*Smirnă, aloe şi casie din veşmintele Tale*: Smirna este simbol al îngropării, iar evanghelistul Ioan ne-a spus-o zicând că Domnul a fost îngropat de Iosif Arimateanul cu smirnă şi aloe. Casia este şi ea smirnă, dar de un fel foarte fin. Dacă mirodenia aceasta este presată, tot ce curge din ea este aloe, iar ceea ce rămâne solid se numeşte smirnă. De aceea şi buna mireasmă a lui Hristos împrăştie mirosul de smirnă pentru patimile Sale; împrăştie mirosul de aloe pentru că Domnul n-a rămas nemişcat şi neactiv, nici nelucrător în cele trei zile, ci S-a pogorât în iad pentru rânduiala cu privire la înviere, ca să le împlinească pe toate; împrăştie şi mirosul de casie; casia este o coajă foarte fină, bine mirositoare, care îmbracă o bucată de lemn. Aşadar, se poate că psalmul ne arată adânc şi înțelept prin numele de casie patima crucii, pe care a suferit-o pentru binefacerea întregii creații. Ai, dar, smirna pentru îngropare, aloea pentru pogorârea în iad şi casia pentru răstignirea trupului Său pe lemn”[37].

9: **Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, în haină țesută cu aur**
şi-n haine lucioase învârstată.

Textul Masoretic are: „*doamna de-a dreapta ta, în aur de Ofir; doamna,* ebr. **şeghal,** termen foarte rar, probabil de origine babiloniană, se referă, poate, la regina-mamă, dar alții presupun că e vorba de mireasă care, devenind regină, se aşază de-a dreapta regelui. În acest sens, mulți Părinți (Origen, Eusebiu, Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Chiril al Alexandriei) văd în ea o imagine a Bisericii”[38].

„Spun mulți că aceasta s-a zis numai despre Născătoarea de Dumnezeu, dar se potriveşte foarte bine şi pentru Biserica Fiului ei şi al lui Dumnezeu”[39]. „Iar podoaba şi frumusețea multfelurită a ei este Hristos Care, fiind unul după fire, în înfățişat în multe şi felurite ghicitori”[40]. „Prin haina aceasta sunt arătate ştiințele elene şi ştiințele secundare”[41]. „*Aurită* înseamnă cinstea şi strălucirea; iar *felurit împodobită*înseamnă felurimea virtuții. Căci Biserica e foarte gătită, având podoaba cea inteligibilă, nu pe cea văzută cu ochii trupului, ci pe cea din lăuntrul minții; şi (podoaba) inimii, pe Iudeul cunoscut în ascuns, care ni se arată preafrumos şi cu totul ales, plin de grație printr-o mulțime de podoabe”[42]. „Stă, dar, împărăteasa, adică sufletul logodit cu Mirele-Cuvântul, care nu-i stăpânit de păcat, ci participă la împărăția

lui Hristos, de-a dreapta Mântuitorului, în haină aurită, adică țesută din dogme spirituale şi înfrumusețate, împodobită cuviincios şi măreț. Psalmul spune că haina miresei să fie înfrumusețată, pentru că dogmele nu sunt de un singur fel, ci variate şi felurite, cuprinzând învățături morale, naturale şi mistice”[43]. „Asemenea unei livezi, parfumată de flori de diferite feluri, Biserica este încununată nu numai de florile castității şi cumpătării, ci şi de florile rezultate din căsătorie”[44]. Versetul de mai sus a intrat în rânduiala Proscomidiei, fiind rostit de către preot atunci când aşează pe sfântul disc partea pentru Născătoarea de Dumnezeu.

10: **Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă-ți urechea**
şi uită poporul tău şi casa părintelui tău,

„Este chemată Biserica la ascultarea şi păzirea poruncilor; şi o apropie mult prin numele pe care i-l dă, numind-o *fiică*, adoptând-o oarecum prin iubire. Prin *vezi* o învață să fie deprinsă mintea cu contemplația. *Pleacă urechea ta!* Adică nu alerga la miturile păgânilor, ci primeşte smerenia glasului din cuvântul evanghelic; pleacă urechea ta la învățătura de acolo, ca să uiți obiceiurile cele rele ale păgânilor şi învățăturile părinților tăi!”[45]. Psalmistul vorbeşte ca şi cum cei „ce cred în El ar fi un singur suflet, o singură adunare şi o singură Biserică, Cuvântul lui Dumnezeu li se adresează ca unei fiice, cu alte cuvinte, astfel se adresează Bisericii care s-a făcut în numele Lui şi care participă în numele Lui”[46]. Sau Dumnezeu vorbeşte aici sufletului, arătând că El „te cercetează după păcat […] şi te avertizează, te cercetează în vargă şi în bici pentru păcatul pe care diavolul, tatăl tău[47], ți l-a strecurat, ca să ți-l întoarcă în sân, adică [să-l pedepsească] cât încă trăieşti în trup”[48]. „Deci e de folos celui ce s-a lepădat odată de deşertăciunea zgomotoasă şi cumplită a vieții să cugete cu multă atenție la sine însuşi şi, prin liniştire, la lucrurile din lăuntru, să caute să cunoască pe Dumnezeu în sine, Împărăția lui Dumnezeu fiind în lăuntrul nostru. Căci numai de va face cineva aşa în lungi răstimpuri de vreme va putea şterge întipăririle păcatului din suflet şi va putea recâştiga întru curăția ei străvechea frumusețe, pentru Cel ce a dat-o”[49].

11: **că Împăratul îți va dori frumusețea,**
că El este Domnul tău.

„De fapt, Hristos Însuşi Îşi uneşte cu El Biserica, ridicând-o şi aducând-o lui Dumnezeu şi Tatăl, chezăşuind pentru ea Fiul Lui”[50].

12: **Lui I se vor închina cu daruri fiicele Tirului,**
feței Tale i se vor ruga bogații poporului.

„Pentru Atanasie, Tyrul simbolizează toate neamurile păgâne; pentru Ioan Gură de Aur, el este simbolul diavolului, care şi el se supune lui Dumnezeu”[51].

„N-a spus: *Şi se vor închina ție cu daruri* [adică împărătesei – n. n.], ci *Feței Tale*. Că nu ne închinăm Bisericii, ci Capului Bisericii, pe Care Scriptura L-a numit *față*”[52]. „Cine sunt cei ce stau înaintea feței Domnului şi se închină ei? *Bogații* (cu înțelegerea)*din poporul lui Dumnezeu*, adică cei sfinți şi oamenii lui Dumnezeu, care sunt mulți, dar nu toți. Căci nu toți pot vedea fața lui Dumnezeu şi petrece viața îngerească, până ce trăiesc pe pământ”[53].

13: **Slava fiicei Împăratului e toată înlăuntru,**
îmbrăcată-n țesături de aur şi-n ape lucioase învârstată.

„Psalmul ne învață să păşim spre tainele din adâncul slavei bisericeşti, pentru că frumusețea miresei (sau a fiicei Împăratului – n. n.) este înăuntru”[54]. Lăuntru – inimă: „Satana, prin Sfântul Botez, e scos afară din

suflet. Dar i se îngăduie să lucreze în el prin trup. Căci harul lui Dumnezeu se sălăşluieşte în însuşi adâncul sufletului, adică în minte. De aceea, din adâncul inimii însuşi simţim oarecum izvorând dragostea dumnezeiască, când ne gândim fierbinte la Dumnezeu. Iar duhurile rele, de aici înainte, se mută şi se încuibează în simţurile trupului, lucrând prin natura uşor de influenţat a trupului asupra celor ce sunt încă prunci cu sufletul"[55]. De cuvintele acestui psalm şi-au amintit martorii martirilor de la Lyon (august 177): „cei ce au mărturisit mergeau veseli, feţele lor fiind pline de slavă şi multă bucurie, iar lanţurile îi înconjurau ca o podoabă frumoasă, aşa precum sunt marginile brodate cu aur ale rochiei unei mirese gătite de nuntă, răspândind totodată mireasma lui Hristos, încât unora li se părea că ei sunt unşi cu parfum frumos mirositor"[56].

Zidit de Dumnezeu, omul nu trebuie să caute a se înfrumuseţa cu sulimanuri: „Hristos nu Se bucură de vopselele acelea, ci caută o altă frumuseţe, de care este şi tare îndrăgostit, frumuseţea sufletului adică. Această frumuseţe ţi-a poruncit şi profetul s-o îngrijeşti, spunând: *Şi va pofti Împăratul frumuseţea* ta. Să nu ne pocim, deci, fără rost. Nici una din operele lui Dumnezeu nu-i nedesăvârşită şi nici nu are nevoie de îndreptarea ta"[57].

14: **fecioarele ce-i urmează vor fi aduse Împăratului,**
Ţie îţi vor fi aduse cele ce-i sunt aproape;

„Origen vede simbolizată aici înţelepciunea multiformă a lui Dumnezeu; Eusebiu – varietatea limbilor; Vasile – întregul învăţăturii creştine; Theodoret – toate darurile Duhului Sfânt"[58].

15: **În veselie şi bucurie vor fi aduse,**
aduse vor fi la templul Împăratului.

„Nu cele care în chip silit trăiesc în feciorie, nici cele care de supărare sau nevoie au îmbrăţişat această viaţă sfântă, ci cele care *întru bucurie şi veselie* se bucură de o faptă mare ca aceasta, ele vor fi aduse Împăratului; şi vor fi aduse nu într-un oarecare loc, ci în Biserica Împăratului"[59]. Dar „fecioara ereticilor a călcat în picioare aceste cuvinte profetice; este înconjurată pe dinafară cu slava unei fecioare, dar pe dinăuntru este plină de necinste. Aceasta-i grozăvia, că faţă de oameni arată multă bunătate şi bună-cuviinţă, iar faţă de Dumnezeu, Creatorul ei, se poartă ca o nebună"[60]. „*Aduce-se-vor*înfăţişează sfânta înomenire (întrupare), iar *apropiate ei* înfăţişează faptul de-a se alipi de El, fiindcă naşterea din nou prin Sfântul Botez le-a înnoit sufletele de orice vechime şi pocăinţa le curăţeşte şi le face fecioare sfinte, scăpate de toată vechimea, nemaiaducându-şi aminte de ea"[61].

16: **Copii ţi se nasc în locul părinţilor tăi;**
pe ei îi vei pune mai-mari peste-ntregul pământ.

Părinţii ar putea fi, aici, vechiul Israel, iar copiii, dacă interpretăm astfel, sunt neamurile ce L-au primit pe Hristos. Aceştia se nasc în locul părinţilor, şi ei vor moşteni pământul.

17: **Ei îţi vor pomeni numele întru tot neamul şi neamul,**
de aceea te vor lăuda popoarele
în veac şi în veacul veacului.

„Pentru că mai sus (v. 10) i s-a poruncit să uite pe poporul ei cu casa părinţilor ei, ca răsplată pentru ascultarea ei, acum, în loc de părinţi ia pe fii, care au strălucit în nişte dregătorii aşa de mari, încât poate să-i pună căpetenii peste tot pământul. Cine sunt fiii Bisericii? Sunt fiii Evangheliei, care au ajuns căpetenii

peste tot pământul”[62]. „Trebuie să ne închinăm Împăratului împăraților, ca singurului Care prin fire stăpânește, și robilor și prietenilor Lui, care au împărățit asupra patimilor și au fost puși conducători peste tot pământul […], care au primit putere peste demoni și boli, care vor împărăți împreună cu Hristos peste o împărăție nestricăcioasă și de nedistrus”[63]. Acestea vor deveni mai clare, credem, dacă amintim că termenul Biserică provine din grecescul **vasiliki** – casa împăratului. „Aceasta o și vedem dusă la capăt. Căci ne-au fost făcuți judecători și am primit drept căpetenii peste întreaga lume pe sfinții ucenici, prin ale căror învățături ni se face cunoscută însăși taina lui Hristos. Fiindcă ei sunt vistiernicii cuvântului mântuitor și învățăturii celor ce trebuie împlinite, dezaprobând ceea ce nu e de folos celor învățați de ei și întinat, și sfătuindu-i să-și însușească ceea ce le este spre folos”[64]. „După ce s-a micșorat umbra legii și a fost adusă slujirea adevărată în Duh, trebuiau lumii și niște judecători mai strălucitori. Pentru aceasta au fost chemați dumnezeieștii ucenici, care au luat locul învățătorilor din lege”[65].

---

[1] SEP 4/I, p. 136
[2] על־ששנים
[3] PSALM, p. 382
[4] BBVA, p. 665
[5] BBVA, p. 665
[6] BBVA, p. 665
[7] SEP 4/I, p. 136
[8] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 3
[9] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XVI, 8
[10] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre Ierarhia cerească*, XV, 3
[11] SEP 4/I, p. 136
[12] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 4
[13] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 5
[14] Origen, *Filocalia*, I, 5
[15] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, I, 12
[16] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 97
[17] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 5
[18] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 5
[19] SEP 4/I, p. 137
[20] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 5
[21] SEP 4/I, p. 137
[22] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 6
[23] BBVA, p. 666
[24] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 7
[25] SEP 4/I, p. 137
[26] SEP 4/I, p. 137
[27] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, I, XLVI

[28] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 9

[29] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 8

[30] Origen, *Omilii la Levitic*, XII, 4

[31] Origen, *Contra lui Celsus*, I, 56

[32] Sf. Chiril al Alexandriei, *Zece Cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, VIII

[33] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, I, XLIX

[34] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XI, 10

[35] SEP 4/I, p. 138

[36] SEP 4/I, p. 138

[37] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 9

[38] SEP 4/I, p. 138

[39] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântările morale*, I, 7

[40] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[41] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 92, 1

[42] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[43] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 9

[44] Metodiu de Olimp, *Banchetul sau despre castitate*, II, 7

[45] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 10

[46] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, LXIII

[47] Diavolul ne este, într-un fel, *tată* câtă vreme vieţuim în păcate.

[48] Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 6

[49] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 108

[50] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III

[51] SEP 4/I, p. 138

[52] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 10

[53] Calist Catafygiotul, *Despre viaţa contemplativă*, 76

[54] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 11

[55] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 79

[56] *Actele martirice*, *Martirii de la Lyon*, I, 35

[57] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXX, 6

[58] SEP 4/I, p. 138

[59] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 11

[60] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie*, 6

[61] Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de cuvinte*, XXV, 20

[62] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IX, 12

[63] Sf. Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, III, 41

[64] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII

[65] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII

PSALMUL 45 – Pentru sfârşit: fiilor lui Core, asupra celor ascunse; Psalm.

„Este prima din cele şase cântări ale Sionului (45, 47, 75, 83, 86, 121) care preamăresc muntele sfânt ca loc al prezenței lui Dumnezeu. Pentru Grigore al Nyssei (59), psalmul este un cânt de biruință care vesteşte în chip tainic arătarea Domnului în trup”[1].

„Cuvintele introductive: al alamot[2]. Traducătorii Septuagintei au extras radicalul din care este alcătuit cuvântul alamot: (ʼ-l-m), care formează şi verbul alom – a oculta. De aceea au tradus υπερ των κρυφίων (asupra celor ocultе). Biblia 1688 traduce după Septuaginta: pentru cele ascunse”[3].

„Cassiodor interpretează *cele ascunse* ca referindu-se la *taina cea din veac ascunsă* a venirii lui Hristos în lume”[4].

1: **Dumnezeul nostru este scăpare şi putere,**
ajutor în necazurile cele ce cu putere se abat asupra noastră.

2: **De aceea nu ne vom teme când pământul se va cutremura,**
nici când munții se vor muta în inima mărilor.

Pare a fi o viziune a vremurilor celor de pe urmă, în care singuri drepții nu se vor teme. Sau „poți înțelege şi metaforic ideea acestor cuvinte, anume că psalmistul a numit munți pe oamenii mândri de măreția lor, pe oamenii care nu vor să ştie de tăria lui Dumnezeu şi se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu; aceştia, fiind apoi învinşi de cei ce predică cu putere şi pricepere cuvântul înțelepciunii, îşi vin în fire, se tem de Domnul şi se smeresc în fața tăriei lui Dumnezeu”[5].

3: **Apele lor au vuit şi s-au tulburat,**
de tăria Lui munții s-au cutremurat.

4: **Avânturile râului înveselesc cetatea lui Dumnezeu;**
Cel-Preaînalt Şi-a sfințit locaşul.

„Pentru unii Părinți, *râul* îl simbolizează pe Hristos sau pe Duhul Sfânt, iar *cetatea lui Dumnezeu* simbolizează adunarea credincioşilor (de ex. Euthymios Zigabenos, *apud*Mortari, nota *ad loc.*). Pentru Ioan Gură de Aur, aici este o imagine a Providenței lui Dumnezeu, care le îmbrățişează pe toate. Augustin pune versetul în legătură cu Ioan 7,38 (*râuri de apă vie…*): A spus aceasta despre Duhul pe care aveau să-L primească”[6].

„Cel drept bea acum apă vie, dar o va bea şi mai târziu mai din belşug, când va fi înscris ca cetățean în cetatea lui Dumnezeu. Acum [...] înțelege puțin câte puțin din contemplările dumnezeieşti; atunci, însă, va primi totodată râul plin de ape, în stare să inunde de bucurie toată cetatea lui Dumnezeu. Ce poate fi râul lui Dumnezeu decât Duhul cel Sfânt, Care sălăşluieşte în cei vrednici prin credința celor ce au crezut în Hristos?”[7]. *Cel-Preaînalt Şi-a sfințit locaşul*: „Poate că aici psalmistul vorbeşte de trupul cel purtător de Dumnezeu, care a fost sfințit prin unirea cu Dumnezeu. Deci să înțelegi prin *locaşul celui Prea Înalt* arătarea lui Dumnezeu în trup”[8].

5: **Dumnezeu e-n mijlocul ei, ea nu se va clătina,**
Dumnezeu o va ajuta dis-de-dimineață.

Pentru *dis-de-dimineață* SEP 4 are *revărsatul zorilor*: „Pentru unii Părinți (Ioan Gură de Aur, Theodoret), *revărsatul zorilor* arată că Dumnezeu nu se va lăsa aşteptat; pentru alții (Chiril al Alexandriei, Ambrozie) e o prevestire a Învierii lui Hristos”[9].

Dumnezeu e-n mijlocul cetății precum odinioară pomul vieții se afla în mijlocul Raiului: „Pomul vieții este Dumnezeu însuşi, Făcătorul tuturor”[10]. „Soarele dreptății (Hristos) face dimineață în suflete odată cu răsărirea luminii spirituale şi atunci face zi în sufletul celui care L-a primit”[11].

6: **Neamuri s-au tulburat, împărații s-au încovoiat,**

Cel-Preaînalt Şi-a ridicat glasul, pământul s-a cutremurat.

7: **Domnul puterilor e cu noi,**

El e ocrotitorul nostru, Dumnezeul lui Iacob.

8: **Veniți şi vedeți faptele Domnului,**

minunile pe care le-a pus El pe pământ

„Cel care nu-i apropiat, prin fapte, de Dumnezeu nu poate vedea lucrurile lui Dumnezeu cu ochii curați ai minții. De aceea, *veniți*, apropiați-vă mai întâi, apoi *vedeți* lucrurile Domnului, care sunt minunate şi prea slăvite”[12].

9: **punând capăt războaielor pân-la marginile pământului;**

El va sfărâma arcul şi va frânge arma,

iar scuturile în foc le va arde.

10: **Luați-vă răgaz şi cunoaşteți că Eu sunt Dumnezeu;**

întru neamuri Mă voi slăvi, slăvit voi fi pe pământ.

Luați-vă răgaz: „Adică: Faceți o pauză în lucrul vostru obişnuit, în preocupările voastre curente; cunoaşterea lui Dumnezeu nu se dobândeşte în grabă, între alte două treburi; ea cere o anumită aşezare a minții”[13]. „Mulți Părinți atrag atenția că e nevoie de răgaz, de reculegere, de alungarea preocupărilor pământeşti, de stăruință pentru a-L cunoaşte pe Domnul”[14].

„Sunt şase opriri, pe care însuşindu-ni-le putem cunoaşte pe Dumnezeu. Prima e de la săvârşirea păcatului; a doua, de la hrana care ne aprinde; a treia, de la amestecul cu cei ce viețuiesc fără strajă; a patra, de la îndeletnicirea care ne depărtează de la viața cea după Dumnezeu; a cincia, de la avuția cea vrednică de osândă, care trage mintea spre multe; a şasea înseamnă a nu mai avea peste tot voie proprie. Aceasta e lepădarea şi ascultarea cea adevărată şi după Dumnezeu”[15]. „Se poate întâmpla că cei ce petrec în lume pot opri patimile şi săriturile de la una la alta, sau se pot opri din gândirea la ele. Dar e cu neputință să le şteargă sau să le desființeze. Viața pustnicească le poate dezrădăcina cu totul”[16]. „Dintre lucrările trupeşti, trebuie mortificate curvia, necurăția şi, simplu grăind, toate cele pământeşti, ca şi patima cea rea. […] Deci nu lucrările Duhului săvârşite prin trup, nici pătimirile dumnezeieşti şi fericite, nici puterile sufletului create în vederea acestora”[17]. „Mintea omenească, dacă e bine aşezată în liniște şi în obişnuința să stea departe de vântul închipuirii necurate, are o vedere ascuțită şi străvăzătoare şi primeşte cunoştința neînşelătoare a lucrurilor. Dar dacă e îngroşată de vreo patimă, nu va străvedea vreodată nici însăşi frumusețea dumnezeiască, ci se va sălăşlui dimpotrivă în cele pământeşti, asemenea unor păsări care fiind prinse şi legate, au pierdut putința de-a zbura spre cele de sus”[18]. *Întru neamuri Mă voi slăvi*: Hristos „avea să Se înalțe pe cruce pentru neamuri şi să primească înălțarea peste tot pământul”[19].

11: **Domnul puterilor e cu noi,**

El e ocrotitorul nostru, Dumnezeul lui Iacob.

Iacov e alt nume pentru Israel, prin amândouă numele înțelegând pe cel ce luptă avându-L alături pe Dumnezeu sau mintea văzătoare de Dumnezeu. Altfel *Iacov* înseamnă (şi)*cel ce ţine de călcâi*, putând arăta pe cel ce are un bun sfârşit al vieții acesteia, călcâiul însemnând sfârşitul.

---

[1] SEP 4/I, p. 139
[2] על־עלמות
[3] PSALM, p. 383
[4] BBVA, p. 667
[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, X, 3
[6] SEP 4/I, p. 140
[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, X, 4
[8] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, X, 4
[9] SEP 4/I, p. 140
[10] Nichita Stithatul, *Vederea duhovnicească a raiului*, 9
[11] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, X, 5
[12] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, X, 7
[13] BBVA, p. 667
[14] SEP 4/I, p. 140
[15] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 45
[16] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 11
[17] Sf. Grigorie Palama, *Despre rugăciune*, 22
[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, I
[19] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, X, 8

PSALMUL 46 – Pentru sfârşit: un psalm pentru fiii lui Core.

„Face parte din aşa-numiții *psalmi ai împărăției* (alături de psalmii 92, 95-98), care Îl aclamă pe Dumnezeu ca Împărat a toate. ♦ Pentru Grigore al Nyssei (59), psalmul profețește Înălțarea Domnului. Şi în [liturgica] Bisericii este folosit în sărbătoarea Înălțării”[1].

1: **Bateți din palme, voi, toate neamurile,**
strigați lui Dumnezeu cu glas de bucurie,

Bateți din palme: „Bătaia din palme, ritmică, făcea parte din ritualul iudaic al marilor celebrări religioase”[2]. *Strigați*: „**alalazo** = a scoate strigăte de luptă în fața inamicului; a scoate strigăte de bucurie în caz de victorie. În ceremoniile religioase iudaice strigătele de bucurie însoțeau bătaia din palme”[3].

2: **că Domnul Cel-Preaînalt e înfricoşător,**
Împărat mare peste tot pământul.

„S-a făcut cunoscut lor că a venit prin trup Fiul Unul Născut: ca Domn, celor ce s-au supus Lui prin fapte; ca Prea Înalt, dăruitor al cunoştinţei adevărate celor ce se grăbesc din dorinţa de înţelepciune spre înţelegere, prin contemplare a tainelor neacoperite de simboluri; înfricoşător, ca Judecător şi răzbunător al neascultătorilor; ca Împărat, ca Cel ce face mai presus de fire prin cele contrarii cele contrare; ca Cel ce produce prin pătimire nepătimirea şi, prin moarte, viaţa şi dăruieşte firii cu o putere minunată (paradoxală), prin lipsurile trupeşti, deprinderile neschimbate în cele bune”[4].

3: **El ne-a supus nouă popoare**

şi neamuri sub picioarele noastre.

4: **El ne-a ales pe noi pentru moştenirea Sa,**

frumuseţea lui Iacob pe care l-a iubit.

„Pentru Atanasie, versetul se referă la profeţia lui Iacob din Facerea 49, 10: *...el este aşteptarea neamurilor*. Mândria lui Iacob este că toate neamurile vor privi la urmaşul său”[5].

5: **Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare,**

Domnul în glas de trâmbiţă.

„Scenă de triumf, când Dumnezeu Şi-a luat în stăpânire capitala prin aducerea solemnă a chivotului în sanctuarul din Ierusalim (cf. II Regi 6, 15). ♦ După Chiril al Alexandriei, în a doua parte a psalmului, Duhul vesteşte puterilor îngereşti că Îl vor vedea ridicându-Se la cer pe Cel care coborâse din cer (cf. Efeseni 3, 10; 4, 9)”[6].

6: **Cântaţi Dumnezeului nostru, cântaţi-I,**

cântaţi Împăratului nostru, cântaţi-I,

7: **că Împărat a tot pământul e Dumnezeu,**

cântaţi cu înţelegere.

„Slăvirea lui Dumnezeu nu trebuie să fie sau să rămână un simplu act ritual; ea trebuie să aibă un conţinut, un înţeles la care să participe atât inima cât şi mintea”[7]. „Pentru Chiril al Alexandriei, e vorba de înţelegerea pe care o au sfinţii, spre a cunoaşte taina lui Hristos. Pentru Ioan Gură de Aur, va cânta cu pricepere cel care va fi cunoscut toate faptele minunate ale Domnului. Benedict citează acest fragment punându-l în legătură cu 2,11 (*...cu cutremur*) şi 137, 1 (*...înaintea îngerilor*) şi conchide: Să psalmodiem în aşa fel încât mintea noastră să fie în armonie cu glasul (*Regula*, 19)”[8].

8: **Dumnezeu S-a împărăţit peste neamuri,**

Dumnezeu şade pe tronul Său cel sfânt.

9: **Mai-marii popoarelor s-au adunat laolaltă cu Dumnezeul lui Avraam,**

că foarte s-au înălţat puternicii lui Dumnezeu pe pământ.

„Alianţa cu Avraam cuprinde toată umanitatea”[9].

Cei puternici ai lui Dumnezeu s-au ridicat foarte: „Fiindcă cei ce au dovedit bărbăţie pentru Dumnezeu, părăsind cugetarea pământească, au trecut la cugetarea celor de sus. Aceasta socotesc că înseamnă *s-au ridicat*”[10]. „Adică să nu fi prins zăbovind în nici un fel de păcat, ci mai mult urcă, ca spre un munte, spre o viaţă înaltă şi frumoasă, care nu are nimic josnic, ci se distinge printr-o virtute înaltă şi ridicată şi eliberată de cugetul coborât, adică pământesc şi trupesc. Iar cel mai ridicat peste cele pământeşti e cugetul sfânt”[11]. „Căci în Hristos ne-am izbăvit de a mai cugeta cele ale trupului şi de a ne tăvăli în patimile pământeşti, şi prin El suntem ridicaţi la înălţime, cugetând cele de sus şi petrecând în ceruri”[12].

[1] SEP 4/I, p. 140
[2] BBVA, p. 667
[3] BBVA, p. 667
[4] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, 14
[5] SEP 4/I, p. 141
[6] SEP 4/I, p. 141
[7] BBVA, p. 668
[8] SEP 4/I, p. 141
[9] PSALM, p. 383
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XI, 12
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, I
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, III

PSALMUL 47 – Psalm, cântare pentru fiii lui Core; pentru cea de a doua zi a săptămânii.

„Face parte din cântările Sionului. Frumusețea şi tăria Sionului manifestă prezența lui Dumnezeu. În cetatea lui Dumnezeu, Apocalipsa şi apoi Părinții au văzut imaginea Bisericii (cf. Apocalipsa 3, 12; 21, 10 sq.)”[1].

„În ziua a doua a săptămânii (a creației) – notează Fericitul Augustin – Dumnezeu a făcut tăria pe care a numit-o cer şi care avea să fie populată de mulțimea astrelor (firmamentul). Noi ne gândim la cerul duhovnicesc populat cu sfinții şi drepții care alcătuiesc Biserica triumfătoare a lui Iisus Hristos”[2].

1: **Mare este Domnul şi lăudat foarte**
în cetatea Dumnezeului nostru, în muntele Său cel sfânt,
2: **întru bucuria bine înrădăcinată a întregului pământ.**
Munții Sionului pe clinurile de miazănoapte,
cetatea Împăratului celui mare.

„Ioan Gură de Aur interpretează: de la miazănoapte veneau năvălirile şi războaiele, însă, de unde venea durerea, vine acum bucuria. ♦ […] După Ambrozie, Cetatea lui Dumnezeu se adună laolaltă din toate ținuturile, inclusiv miazănoaptea păcătoşilor”[3].

„E limpede că prin aceste imagini se are în vedere Biserica şi tainele ei. Căci climatul nordic al lumii este tărâmul locurilor umbrite şi pipernicite din pricina frigului veşnic, rămase fără lumină şi fără binefacerea razelor de soare, fără de care puterea de creştere şi de dezvoltare nu poate da decât semne hotărâte de climă solară. Şi iată că o locuință situată cândva la miazănoapte şi care a fost apoi mutată de pe acel tărâm al vieții, lipsit de lumină şi expus înghețului, devine *cetate dumnezeiască* şi *sălaş împărătesc*”[4]. Desigur, e vorba despre venirea neamurilor la credință. După Origen, *cetatea* este sufletul, în care trebuie să stăpânească legile dumnezeieşti[5].

3: **Dumnezeu în turnurile ei Se cunoaşte, atunci când o apără.**

4: **Iată, regii pământului s-au adunat,**

venit-au toți împreună.

5: **Dac-au văzut-o astfel, s-au mirat,**

s-au tulburat, s-au zdruncinat,

6: **cutremur i-a cuprins;**

erau în chinuri, ca acelea ale femeii care naşte.

„Rufinus observă că *durerile naşterii* sugerează o suferință aducătoare de viață (cf. Ioan 16, 21)”[6].

7: **Prin vânt năprasnic vei sfărâma Tu corăbiile Tarsului.**

Tars: „Capitala Ciliciei în Asia Mică, mare centru cultural în antichitate, cotat de Strabo ca fiind superior Atenei şi Alexandriei; loc de naştere a Sfântului Pavel. Actualmente oraşul Tarsus în Turcia”[7]. „Pentru Atanasie, *corăbiile de Tharsis* sunt simbolul puterii lumeşti. Pentru Rufinus, Tharsis e Cartagina; flota din Tharsis e simbolul trufiei păgânilor”[8].

8: **Precum am auzit, aşa am şi văzut**

în cetatea Domnului puterilor,

în cetatea Dumnezeului nostru;

Dumnezeu a întemeiat-o pentru vecie.

Precum am auzit, aşa am şi văzut: „Căci glasul dumnezeiesc e adeverit de fapte şi Cuvântul lui Dumnezeu e urmat de venirea Lui”[9].

9: **Gândit-am, Dumnezeule, la mila Ta**

în mijlocul locaşului Tău.

„În unele manuscrise greceşti s-a strecurat o eroare de lecțiune sau de transcriere: în loc de **naos** = *templu*, *locaş divin* s-a citit **laos** = *popor*. E motivul pentru care în vechile cărți româneşti (1688-1914) întâlnim: *în mijlocul norodului (poporului) Tău*. Corect e textul din ediția Rahlfs”[10].

10: **După numele Tău, Dumnezeule,**

aşa e şi lauda Ta peste marginile pământului;

dreapta Ta e plină de dreptate.

11: **Să se veselească muntele Sionului,**

fiicele Iudeii să se bucure

de dragul judecăților Tale, Doamne.

12: **Înconjurați Sionul şi-l cuprindeți,**

spuneți-i povestea în turnurile lui.

„Theodoret vede aici un îndemn adresat mai-marilor Bisericii ca să vegheze asupra ei şi să o întărească”[11].

„După părerea mea, aceste cuvinte arată acoperit că cei ce au primit, într-un chip înalt, Cuvântul, vor fi înalți ca turnurile şi vor sta întemeiați în credință şi în gnoză”[12].

13: **Puneți-vă inimile în puterea Lui**

şi socotiți-i turnurile,

ca să puteți povesti neamului de după voi.

14: **Că Acesta este Dumnezeu, Dumnezeul nostru,**

în veac şi în veacul veacului;

El ne va păstori pe noi în veci.

„Sfântul Grigorie de Nyssa: Veşnicia este una singură, atât cea dinainte de facerea lumii, cât şi cea de după sfârşitul acesteia. Veşnicul Dumnezeu este şi El unul singur. Noi, însă, vorbind despre veşnicie şi Dumnezeu, deseori riscăm să greşim; aceasta, nu din cauză că Dumnezeu, în propria Sa existență, lasă în urmă-I vreun interval sau trece din nou către ceva ce I-ar sta înainte, ci din pricină că intelectul nostru nu e în stare să perceapă lucrurile decât în limitele propriei noastre naturi; aşa se face că gândim – şi exprimăm – eternitatea prin categoriile trecutului şi viitorului. Dar psalmistul mai spune:*Dumnezeu este Împăratul nostru de dinainte de veac* (73, 12)”[13].

---

[1] SEP 4/I, p. 142

[2] BBVA, p. 668

[3] SEP 4/I, p. 142

[4] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 12

[5] Cf. Origen, *Omilii la Geneză*, IX, 3

[6] SEP 4/I, p. 142

[7] PSALM, p. 383

[8] SEP 4/I, p. 143

[9] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, V

[10] BBVA, p. 668

[11] SEP 4/I, p. 143

[12] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VII, 83, 5

[13] BBVA, p. 669

PSALMUL 48 – *Pentru sfârşit: un psalm pentru fiii lui Core*

„Psalmul vorbeşte despre primejdia şi deşertăciunea bogăţiilor. În Textul Masoretic e psalmul cu textul cel mai nesigur; în multe locuri traducerile moderne sunt doar conjecturale; e firesc deci ca şi textul Septuagintei să fie uneori neclar”[1].

1: **Auziți acestea, voi, toate neamurile,**

ascultați, voi, toți cei ce locuiți în lume,

„Auditoriul e foarte mare. Psalmul cheamă la ascultare toate neamurile, pe toți cei ce umplu locuințele lumii”[2].

2: **voi, deopotrivă, pământenii şi fiii oamenilor,**

bogați şi săraci laolaltă.

„În dimensiunea lui profetică, acest psalm este glasul Fiului lui Dumnezeu; El i se adresează creaturii întregi, ca unul ce nu părtineşte pe cineva într-un sens sau altul (Cassiodor)”[3].

3: **Gura mea va grăi înțelepciune**

şi cugetul inimii mele, pricepere;

„Legea veche fiind în mod vădit greoaie la limbă şi ştiind că nu poate exprima decât prin reveniri îndelungate ale Scripturii şi bâlbâind voința lui Dumnezeu, Hristos S-a făcut gura lui Moise cea binecuvântătoare, mutând chipurile în adevăr şi punând în fața celor de pretutindeni cunoştința de-a gata a celor de trebuință”[4].

4: **urechea mi-o voi pleca spre parabolă,**

ghicitoarea mi-o voi dezvălui în cânt de psaltire.

Parabolă: „Dumnezeu ne vorbeşte în limitele putinței noastre de a înțelege. E motivul pentru care Iisus va vorbi în parabole. Iar Pavel va spune: *Acum* (în acest stadiu al existenței – n. V. Anania) *vedem prin oglindă, ca-n ghicitură; dar atunci* (în stadiul absolut al existenței – n. V. Anania), *față către față. Acum cunosc în parte; atunci însă deplin voi cunoaşte* (I Corinteni 13, 12)”[5]. *Ghicitoare*: „*ghicitoarea* traduce termenul**problema** = *enigmă, ghicitoare, problemă*, cuvânt foarte apropiat ca sens de **enigma**, folosit de Pavel în I Corinteni 13, 12 şi tradus prin *ghicitură*”[6]. *Psaltire*: „Rostirile profetice erau la evrei însoțite, cel mai adesea, de muzică (vezi I Regi 10, 5; IV Regi 3, 15). Nu astfel se întâmpla cu rostirile menite să învețe”[7].

„Psaltirea este un instrument muzical care scoate sunete în armonie cu melodia vocii. Aşadar, psaltirea cea rațională se deschide, mai cu seamă, atunci când faptele sunt săvârşite în deplin acord cu cuvintele”[8].

5: **De ce să mă tem în ziua cea rea?**

Nelegiuirea călcâiului meu îmi va da târcoale.

„Psalmistul numeşte zi rea ziua Judecății […]; aceea vine asupra tuturor neamurilor. În ziua aceea, pe fiecare îl vor înconjura sfaturile lui”[9].

6: **Sunt unii care se încred în puterea lor**

şi cu mulțimea bogăției lor se laudă.

7: **Un frate nu poate mântui; va putea oare un om să mântuiască?**

El nu-i va da lui Dumnezeu preț de răscumpărare pentru sine

„Augustin comentează: un singur frate ne poate răscumpăra: Hristos”[10].

Versetul e folosit şi ca argument împotriva arienilor şi a tuturor celor ce neagă dumnezeirea Fiului. „Sfântul Atanasie cel Mare: Dacă Hristos ar fi fost o simplă creatură şi s-ar fi făcut om, omul ar fi rămas ceea ce este, iar nu împreunat cu Dumnezeu; ca atare, El n-ar mai fi avut puterea de a ierta păcatele şi de a mântui; un simplu om nu are capacitatea de a mântui un alt om”[11]. „Cum vor putea birui pământenii suferințele fără rost câtă vreme ei năzuiesc să trăiască toți în suferință. Cum de nu-şi pun nădejde în nimicirea morții după ce au văzut că toți (cei) care au trăit înaintea lor au murit?”[12].

8: **şi nici prețul mântuirii sufletului său,**

„Pentru Ioan Gură de Aur, e un singur preț: sângele Fiului Unul-născut, iar pentru Augustin, milostenia e singurul mijloc de *a plăti* lui Dumnezeu prețul propriului suflet”[13].

9: **cu toate că s-a ostenit în veac şi viu va fi până-ntru sfârşit.**

Căci El nu va vedea stricăciune atunci când îi va vedea pe cei înțelepți murind.

„Nu cere, dar, pe fratele tău pentru răscumpărarea ta, ci pe Cel Care depăşeşte firea ta! Nici pe un simplu om, ci pe Omul-Dumnezeu, Iisus Hristos, singurul Care poate da jertfă de ispăşire pentru noi toți”[14].

10: **Cel nebun şi cel nepriceput vor sfârşi împreună**

şi bogăţia lor o vor lăsa pentru alţii;

11: **mormintele lor vor fi casele lor de-a pururi,**

locuinţele lor din neam în neam,

cu toate că ei cu numele lor şi-au numit pământurile.

„Mai sus (v. 9), psalmistul a numit cu un nume general pe *înţelepţi*, pe care acum îi împarte şi-i numeşte *nebuni şi neînţelepţi*. Este lămurit că i-a numit *înţelepţi* folosindu-se de numele acesta potrivit părerii pe care aceia o au despre ei”[15].

12: **Şi omul, în cinste fiind, n-a înţeles:**

li s-a alăturat dobitoacelor celor fără minte, şi asemenea lor s-a făcut.

„Sfântul Maxim Mărturisitorul: Prin păcat, omul s-a îmbolnăvit de necunoştinţa cauzei sale, agonisindu-şi cunoştinţa compusă şi pierzătoare, născătoare de patimă. Pierzând cunoaşterea celor inteligibile, el a rămas cu aceea a celor sensibile, lucrând, căutând şi voind aceleaşi lucruri ca şi dobitoacele, în tot chipul; ba le-a şi întrecut în iraţionalitate, mutând raţiunea cea după fire în ceea ce e împotriva firii. (Despre aceasta vezi în Romani 1, 22-32)”[16]. „Pentru Irineu, omul creat ca fiinţă raţională a pierdut adevărata raţiune şi, trăind iraţional, s-a depărtat de dreptatea lui Dumnezeu, lăsându-se pradă duhului lumii şi plăcerilor ei (*Adv*. *Haer*. 4, 41, 3)”[17].

Diavolul, „făgăduind să dea lui Adam slava dumnezeirii, l-a tras spre necinstea şi batjocura necuvântătoarelor, ba ca să spun mai drept, l-a făcut mai de ocară decât orice dobitoc, făcându-l să fie cu atât mai de ocară decât dobitoacele, prin lipsa lui de raţiune, cu cât este mai greţos ceea ce-i contra firii decât ceea ce-i conform cu firea. Ba la înstrăinat şi de nemurire, îmbrăcându-l în haina spurcată a stricăciunii”[18]. „O, de s-ar asemăna dobitoacelor! Era mai bine să fi avut neştiinţa fiinţelor necuvântătoare. Dar, ceea ce este mai rău şi mai criminal, au păcătuit nu din necunoaştere, ci din lipsă de respect faţă de Dumnezeu”[19]. „Pentru aceea suntem mai de preţ decât vieţuitoarele necuvântătoare, pentru că avem grai, pentru că ne slujim de cuvânt, pentru că ni-i drag cuvântul. Un om care nu iubeşte cuvântul este mai necuvântător decât dobitoacele; că nu ştie pentru ce a fost cinstit cu grai şi de unde are această cinste”[20]. Nu se are în vedere, în acest comentariu, *vorbăria* fără rost, ci cuvântul ziditor de suflete. „Cinstea firii raţionale este discernământul care deosebeşte binele de rău. Şi cu dreptate cei ce au pierdut acest discernământ s-au asemănat cu animalele neînţelegătoare, care nu au raţiune şi putere de discernământ. Prin această putere noi suntem în stare să aflăm calea spre Dumnezeu”[21].

13: **Această cale a lor este piatră de poticnire,**

dar după aceea vor fi mulţumiţi cu spusele lor.

„Paradoxul: drumul devine piedică”[22].

14: **Ca nişte oi sunt aşezaţi în iad,**

pe ei moartea îi va păstori;

şi drepţii vor avea stăpânire peste ei dimineaţa,

iar ajutorul lor în iad se va învechi;

izgoniţi din slava lor au fost.

Cuvintele pot fi puse în legătură cu *bogaţii* cărora se adresează versetul al doilea: „Şi astfel, în urma păcatului, nesimţirea faţă de har a scăzut mult [mai degrabă, *a crescut* – n. n.], încât această a doua categorie a ajuns până la o viaţă de neînţeles. Căci tot ce s-a depărtat de la învăţătura cea adevărată e o viaţă

fără înțeles. De altfel, dorul după averi duce totdeauna la viața fără înțeles şi fără rost”[23]. Dar ştim că, până la Hristos, raiul era închis tuturor: „Prinşi sub stăpânirea de nesuportat a lui satan care ne tiranizează, nenorociții au coborât la iad, eliberați de cele de aici, înghițindu-i moartea în gura ei şi păscându-i ca pe oi începătorul păcatului”[24].

15: **Dar sufletul meu îl va mântui Dumnezeu**
din mâna iadului atunci când mă va lua.

„De la Adam până la viețuirea cea după legea lui Moisi, moartea păştea pe oameni, până când a venit adevăratul Păstor, Cel Care Şi-a pus sufletul Său pentru oi”[25].

16: **Nu te teme atunci când omul se îmbogățește,**
nici când sporeşte slava casei lui.

17: **Că atunci când moare nu ia cu sine nimic,**
şi nici slava lui se va coborî după el.

„Aşa e firea bogăției! Nu se mută dincolo cu cei ce o au, nu pleacă împreună cu cei ce o stăpânesc, nu stă alături de cei judecați acolo şi de cei ce dau socoteală de faptele lor, ci moartea face despărțire între ei şi bogăție. Pe mulți însă bogăția i-a părăsit chiar înainte de moarte. Necredincioasă e folosința, netemeinică desfătarea, primejdioasă stăpânirea! Virtutea însă nu-i aşa, şi nici milostenia! Nu, ele sunt comoară nefurată!”[26].

18: **Că sufletul său, binecuvântat în timpul vieții lui,**
- care te va lăuda când îi faci bine -

19: **intra-va în şirul părinților săi**
care-n veac nu vor vedea lumină.

„Socot că psalmistul vorbeşte aici despre păcătos; că păcătosul atâta cunoaşte pe Dumnezeu cât i-a dat datina părinților lui; prin propria lui putere de gândire, păcătosul nu mai dobândeşte nimic, nici nu-şi adaugă ceva la cunoaşterea adevărului. […] Cei care au îngăduit să fie conduşi de dascăli orbi s-au lipsit singuri de desfătarea luminii. […] Şi suferă aceasta potrivit dreptei judecăți a lui Dumnezeu, pentru că în viața aceasta, prin facerea celor rele, au urât lumina”[27].

20: **Omul, în cinste fiind, n-a înțeles:**
li s-a alăturat dobitoacelor celor fără minte, şi asemenea lor s-a făcut.

„Iar a ajunge asemenea animalelor înseamnă a fi mai rău decât animalele. A fi prin fire animal şi a rămâne animal ține de fire, dar e de vină voința dacă cei cinstiți cu rațiune ajung fără de judecată. Deci, când auzi că omul s-a asemănat animalelor celor necuvântătoare, să nu socoteşti că a vrut să arate că oamenii au ajuns asemenea animalelor necuvântătoare, ci a grăit aşa pentru că voia să arate că sunt mai răi decât animalele. Am ajuns mai răi şi mai nesimțiți decât animalele. Şi am căzut aşa de jos nu din pricină că suntem oameni, ci din pricină că am ajuns mai nerecunoscători decât animalele”[28]. „Stricăciunea e devenirea trupului; iar a mânca, a lepăda rămăşițele, a se îngrăşa şi a dormi sunt însuşiri naturale ale fiarelor şi dobitoacelor. Prin acestea asemănându-ne cu dobitoacele, din pricina neascultării, am căzut din bunătățile proprii dăruite de Dumnezeu. Ne-am făcut dobitoceşti din raționali şi ca fiarele din dumnezeieşti”[29]. „Trupul a fost zidit nestricăcios, precum va şi învia, deşi în stare să primească şi stricăciunea. Iar sufletul a fost făcut nepătimitor. Dar s-au stricat amândouă şi s-au amestecat, în urma legii preafireşti a mişcării unuia în altul şi a împărtăşirii unuia din celălalt. Sufletul s-a îmbibat de patimi, mai bine zis de draci, iar trupul s-a făcut

asemenea dobitoacelor necuvântătoare prin lucrarea şi prin stăpânirea stricăciunii. Puterile amândurora făcându-se una, l-au făcut pe om să devină, prin mânie şi poftă, un animal neraţional şi fără minte”[30]. Apropierea lui Dumnezeu, însă, „îndepărtează chiar şi muşcăturile plăcerilor, cele asemenea acelor de tăun, şi nimiceşte în [suflet] prostia şi înțelegerea asemenea turmelor”[31].

---

[1] SEP 4/I, p. 144
[2] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XI, 1
[3] BBVA, p. 669
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II
[5] BBVA, p. 669
[6] BBVA, p. 669
[7] BBVA, p. 669
[8] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XI, 2
[9] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XI, 2
[10] SEP 4/I, p. 144
[11] BBVA, p. 669
[12] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 12
[13] SEP 4/I, p. 144
[14] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XI, 4
[15] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XI, 5
[16] BBVA, p. 670
[17] SEP 4/I, p. 145
[18] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 62
[19] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, V, 10
[20] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăință*, III
[21] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, XVIII
[22] BBVA, p. 670
[23] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 12
[24] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[25] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XI, 9
[26] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântări de laudă la Sfinți*, *La Sfântul Mucenic Lucian*, I
[27] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XI, 11
[28] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti*, *Cuvânt la Înălțarea Domnului*, III
[29] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 9
[30] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 82
[31] Origen, *Omilii la Exod*, IV, 8

PSALMUL 49 – Un psalm al lui Asaf.

„Ca şi în Isaia 1, 2, reproşurile făcute de Dumnezeu poporului îmbracă forma unei chemări în judecată, la care sunt luați martori cerul şi pământul, adică cele două jumătăți ale cosmosului. În prima parte (vv. 5-15) reproşurile îi vizează pe cei care au o evlavie pur exterioară, fără ecou în comportament, iar în partea a doua (vv. 16-21) ele se adresează celor care se poartă ca şi cum Dumnezeu nu ar exista. Origen, Chiril al Alexandriei şi Theodoret văd în acest psalm o aluzie la cele două veniri ale lui Hristos”[1].

„Asaf a fost unul dintre cei patru mai-mari ai cântăreților, rânduiți de David să-I psalmodieze Domnului prin instrumente muzicale (I Paralipomena 6, 39). Cassiodor notează că el nu trebuie privit ca autor al psalmului, ci doar ca un muzicant de seamă şi ca un exponent al credincioşilor față de casa lui Dumnezeu. Lui i-au fost atribuiți psalmii 72-82. În general se admite că David a folosit procedeul literar de a pune în gura altuia un anume gând”[2].

1: **Dumnezeul dumnezeilor, Domnul a vorbit şi a chemat pământul**
de la răsăritul soarelui până la apus.

2: **Din Sion e bunăcuviința frumuseții Sale.**
Dumnezeu întru arătare va veni,

„Vestire limpede a întrupării lui Dumnezeu prin Iisus Hristos. Altă traducere: *Dumnezeu va deveni vizibil*. Textul Masoretic: *Dumnezeul nostru va veni*; *Dumnezeul nostru vine*;*Să vină El, Dumnezeul nostru*”[3].

3: **Dumnezeul nostru, şi nu va păstra tăcere.**
Foc înaintea lui va arde
şi vifor mare fi-va împrejuru-I.

„Când şi cum şi în ce mod a venit la noi în chip văzut Dumnezeu, Care a şi chemat tot pământul, dacă nu când S-a făcut om Unul Născut şi Cel nevăzut de nici o făptură S-a arătat văzut din pricina trupului?”[4]. „A venit şi n-a tăcut Cel Care, înainte de a spune ceva după naşterea Sa, Şi-a anunțat venirea deopotrivă prin mărturii pământeşti şi dumnezeieşti, când steaua s-a arătat, când magii s-au închinat, când îngerii au vestit”[5].

4: **Chema-va cerul de sus şi pământul**
ca să-l judece pe poporul Său.

5: **Adunați la El pe cuvioşii Săi,**
pe cei ce I-au întărit legământul deasupra jertfelor.

„După Atanasie, aceste cuvinte sunt adresate îngerilor; pentru Theodoret, *credincioşii*[*cuvioşii*] se referă la Aaron, Moise, Eleazar şi Finees, cărora Dumnezeu le va spune cum să-I aducă închinare. Ieronim subliniază paralelismul cu Matei 24, 31 (cei aleşi din cele patru vânturi): Acelaşi Domn este peste Vechiul şi peste Noul Testament”[6].

6: **Şi cerurile vor vesti dreptatea Lui,**
că judecător este Dumnezeu.

7: **„Ascultă, popor al Meu, şi-ți voi grăi ție, Israele,**
şi voi aduce mărturie împotriva ta;
Eu sunt Dumnezeu, Dumnezeul tău.

8: **Nu pentru jertfele tale te voi mustra,**
nu: arderile-de-tot sunt pururi înaintea Mea.

9: **Nu voi primi viței din casa ta**
şi nici țapi din turmele tale,
10: **Că ale Mele sunt toate fiarele câmpului,**
dobitoacele din munți şi boii;
11: **Eu cunosc toate păsările cerului,**
iar frumusețea țarinii cu Mine este.
12: **Dacă flămânzesc, nu ție îți voi spune,**
că a Mea este lumea şi plinirea ei.
13: **Oare carne de taur voi mânca,**
sau voi bea Eu sânge de țapi?
14: **Jertfeşte-I lui Dumnezeu jertfă de laudă**
şi plineşte-I Celui-Preaînalt făgăduințele tale.
„Ne porunceşte mai degrabă să-I aducem jertfă de laudă, adică închinarea însoțită cu cântarea, la care se vor înălța popoarele prin credința în Duhul Sfânt”[7].
15: **Şi-n ziua necazului tău, cheamă-Mă pe Mine**
şi Eu te voi izbăvi, iar tu Mă vei preamări”.
„Loveşte-i pe vrăjmaşi cu numele lui Iisus, căci nu e în cer şi pe pământ armă mai tare. Izbăvit de boală, preamăreşte pe Cel ce te-a izbăvit”[8]. „Nu căutați sprijin la oameni, nu priviți spre cei care vă dau numai ajutor trecător; părăsind aceasta, alergați cu mintea la Doctorul sufletelor. Singurul care poate să vă lecuiască rănile inimii este Cel care a creat toate făpturile şi cunoaşte toate faptele noastre. Ajunge să strigăm din adâncul inimii spre El şi înaintea Lui să vărsăm lacrimile noastre”[9].
16: **Dar păcătosului i-a zis Dumnezeu:**
„De ce povesteşti tu dreptățile Mele
şi legământul Meu îl iei în gura Ta?
„Cel credincios, chiar dacă îi spune cineva cuvinte neaflate în Scripturi, nu le respinge cât timp au un înțeles bine credincios. Dar omul eretic, chiar dacă foloseşte cuvintele din Scripturi, fiind bănuitor şi cu mintea stricată, va auzi de la Duhul: *Pentru ce povesteşti dreptățile Mele şi iei legământul Meu în gura Ta*? Diavolului, deşi vorbea din Scripturi, Mântuitorul i-a închis gura”[10]. „Aşadar, cel păcătos să aibă *gura* închisă, fiindcă cel ce nu s-a învățat pe sine nu-i poate învăța pe alții”[11].
17: **Tu ai urât învățătura,**
iar cuvintele Mele le-ai aruncat înapoia ta.
„Dar să vedem cine este cel ce urăşte povățuirea şi cine este cel ce aruncă în urma sa cuvintele Lui. […] (Este acela ce), auzind, nu numai că nu alege să se căiască şi să se silească pe sine însuşi să intre prin poarta cea strâmtă (Matei 7, 13), dar îşi petrece toate zilele vieții sale în înfumurarea şi risipirea sufletului, adăugând în fiecare ceas la relele lui şi uşurarea trupului şi căutând îngrijire pentru nevoile lui, […] aşadar, unul ca acesta aruncă în urma sa cuvintele lui Dumnezeu şi-şi face voile lui, sau mai degrabă pe cele ale diavolului”[12].
18: **Dacă vedeai un hoț, alergai împreună cu el,**
iar cu cel desfrânat îți puneai şi tu partea ta.

„Precum săvârşirea celor neîngăduite vatămă şi omoară sufletul şi mintea, aşa şi consimţirea cu cei ce le săvârşesc. Şi cel ce voieşte împreună cu făptaşii înşişi e părtaş la păcat. Căci nu e fără vină”[13]. *Hoţ* sau *fur* „mai este şi cel ce foloseşte cuvintele dumnezeieşti spre amăgirea celor ce-l ascultă, fără să fi cunoscut puterea lor prin fapte. E cel ce se îndeletniceşte cu rostirea goală a lor pentru a cumpăra slavă şi vânează prin cuvântul limbii lauda ascultătorilor, adică renumele de drept. Simplu vorbind, *fur* este cel a cărui viaţă nu corespunde cuvântului şi a cărui dispoziţie sufletească e în contrazicere cu limba, adică cel ce se ascunde sub bunurile străine”[14]. „Şi iarăşi *fur* este cel ce acoperă cu modurile şi cu moravurile văzute viclenia nevăzută a sufletului şi cu înfăţişări de bunăcuviinţă dispoziţia dinăuntru”[15].

19: **Gura ta prisosea în răutate**
şi limba ta vicleşuguri împletea.
20: **Şezând, tu cleveteai împotriva fratelui tău**
şi împotriva fiului maicii tale puneai piatră de poticnire.
Pe acestea le-ai făcut, iar Eu am tăcut;

„Ai deschis uşa gândurilor care ţin minte răul şi ţi-ai tulburat mintea în vremea rugăciunii, nălucindu-ţi pururi faţa vrăjmaşului tău şi având-o pe ea drept dumnezeu. Căci ceea ce vede mintea rugându-se, aceea e şi potrivit de a se spune că îi este dumnezeu. Deci să fugim, iubiţilor, de boala defăimării, neamintindu-ne de nimeni cu gând rău”[16]. „Cel ce bârfeşte activitatea celui de aceeaşi credinţă şi stăruie în defăimarea lui pe drept cuvânt e socotit clevetitor al fratelui său; iar cel ce ponegreşte, purtat de pismă, pe cel împodobit cu înţelepciune, şi sminteşte pe toţi, cu adevărat uneltеşte sminteală contra fiului maicii sale”[17].

21: **tu ai gândit fărădelege, că adică Eu voi fi asemenea ţie.**
Dar Eu te voi mustra, şi păcatele tale ţi le voi pune-n faţă.

„În faţa tuturor se vor citi faptele noastre ale tuturor şi se vor dezgoli toate cele ascunse, ca să-şi cunoască astfel toţi unii altora păcatele, ca şi fiecare pe ale sale, citind fără amăgire cartea conştiinţei sale”[18].

22: **Înţelegeţi dar aceste lucruri, voi, cei ce-L uitaţi pe Dumnezeu,**
ca nu cumva El să vă răpească şi să nu fie nimeni să vă scape.
23: **O jertfă de laudă Mă va preamări**
şi acolo e calea în care-i voi arăta mântuirea lui Dumnezeu”.

Cel mai potrivit e să vedem în *jertfa de laudă* jertfa lui Hristos cea mântuitoare; întru aceasta S-a preamărit Dumnezeu.

---

[1] SEP 4/I, p. 146
[2] BBVA, p. 670
[3] BBVA, p. 670
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V
[5] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Domnului*, VI, 9
[6] SEP 4/I, p. 146
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI, 1
[8] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XX, 7

[9] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre pocăință*, IV, 4

[10] Sf. Atanasie cel Mare, *Epistola despre Sinoade*, XXXIX

[11] Origen, *Omilii la Levitic*, VIII, 10

[12] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, VII

[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIV

[14] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 62

[15] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 62

[16] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 27

[17] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 9

[18] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, 1

PSALMUL 50 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David; când a venit la el profetul Natan ca să-l mustre pentru vremea când el intrase la Batşeba, femeia lui Urie

„Săvârşind adulter cu femeia oşteanului Urie şi apoi uneltind moartea acestuia în război, regele David şi-a încărcat sufletul cu două păcate foarte grele, pentru care Dumnezeu l-a mustrat prin profetul Natan expresie a pocăinței pentru o vină recunoscută. Fericitul Augustin notează că nu David cel din păcat trebuie să fie modelul creştinului, ci David cel ce se căieşte de păcat. De căzut, poate cădea oricine; important e să se ridice. Psalmul 50, ca rugăciune personală de căință şi umilință, este cel mai cunoscut, mai popular şi mai practicat din cei 150, nu numai în mânăstiri, ci şi în rândul credincioşilor obişnuiți; cei mai mulți îl ştiu pe-de-rost. Textul a cunoscut atâtea şlefuiri de-a lungul secolelor, încât diortosirea sa nu poate fi decât minimă”[1]. „La un prim nivel, psalmul exprimă căința regelui David după adulter (II Regi 12, 13), dar în el se poate regăsi şi căința poporului întors din exil, unde a devenit conştient de infidelitatea sa, precum şi părerea de rău a oricărui om care şi-a dat seama de starea sa păcătoasă. Încrezător în îndurarea nemărginită a lui Dumnezeu, el cere nu doar iertare, ci şi transformarea inimii”[2].

„Cuvintele introductive: când [profetul] Nathan s-a dus la David, după ce acesta comisese adulterul cu Batşeba. Formularea din Biblia 1688, cînd au întrat cătră Virsavie, este un calc semantic preluat din Septuaginta: ηνίκα εισηλθεν προς Βηρσαβεε (idem). Acesta, la rândul său, este un calc semantic din ebraică: kaasher ba el-bat-sheva[3](când a intrat la Bat-Şeva). Această expresie ebraică are sensul de a avea raporturi sexuale. Este foarte interesant faptul că, în Septuaginta, s-a înlocuit numele propriu feminin Bat-Şeva cu toponimul Beer-Şeva, lăsând impresia că David s-a deplasat doar, în mod nevinovat, la aşezarea Beer-Şeva. Este greu de precizat dacă această deviere se datorează unei simple greşeli făcute din neatenție sau dacă ea reprezintă o încercare vădită de modificare a textului biblic, menită să evite, în timpul slujbei, referințe la adulterul comis de David”[4]. „Comentând pe larg acest psalm, Sf. Grigore cel Mare repetă versetul 1; ceea ce îl face pe un exeget modern să remarce că acest procedeu aminteşte de imnurile lui Roman Melodul, pe care Grigore, care a fost apocrisiar la Constantinopol – le cunoştea”[5].

1: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta**

şi după mulțimea îndurărilor Tale şterge fărădelegea mea.

„Se poate dobândi puțină milă, dar se poate dobândi şi multă milă. Iar David a ales-o pe cea mare. Deci cel ce o vrea pe cea mare, o va afla prin smerenie şi blândețe şi răbdare şi prin alte daruri asemănătoare”[6].

2: **Spală-mă-ntru totul de fărădelegea mea**

şi de păcatul meu mă curățeşte.

Întru totul: „Sintagma **epi plion** înseamnă *mult peste număr, mult peste măsură*; în ultimă instanță: întru totul, exhaustiv. Vechea limbă română l-a tradus prin *mai vârtos*, expresie care nu acoperă sensul şi care astăzi este uzată. Textul grecesc realizează şi efectul sonor al unei aliterații : **epi plion plinon me** = *spală-mă-ntru totul…*”[7]. La fel: „*Spală-mă mai mult de nelegiuirile…* trebuie, după unii, înțeles: *spală-mă mai mult decât de…*; căci *este **spălat mai mult** cel căruia i se iartă nu numai păcatul pentru care el însuşi se pedepseşte, ci şi celelalte, pe care le-a uitat* (Sf. Grigore cel Mare)”[8].

Spală-mă-ntru totul…: „Să stingem vâlvătaia păcatelor, nu cu apă multă, ci cu puține lacrimi. Multul foc al păcatului e stins şi cu o picătură de lacrimi; că lacrimile sting vâlvătaia păcatelor şi spală mirosul greu al păcatului”[9].

3: **Că fărădelegea mea eu o cunosc**

şi păcatul meu înaintea mea este pururea.

„A-ți recunoaşte păcatul tău e semn bun, pentru că acolo unde e sentimentul durerii există şi sentimentul vieții (Sf. Ambrozie). Mila vrea ca păcătosul să fie iertat, dreptatea vrea ca păcatul să nu scape de pedeapsă. Dar eu, pentru că mă tem de păcatul meu, te implor să nu pedepseşti prea aspru (Sf. Grigore cel Mare). În general, comentatorii subliniază că, departe de a-şi nega păcatul, psalmistul şi-l asumă pe deplin, cerând doar îndurarea Domnului”[10].

„Avea înaintea ochilor păcatele trecute, ca să nu cadă în altele viitoare. Că o stare sufletească ca aceasta cere Dumnezeu de la noi”[11].

4: **Ție unuia am greşit**

şi răul în fața Ta l-am făcut,

aşa ca Tu să Te îndreptățeşti întru cuvintele Tale

şi Tu să biruieşti atunci când vei face judecata.

Răul: „Răul săvârşit cu răutate şi obrăznicie, fără ca făptaşul să mai fi încercat, ca de obicei, să se ascundă; păcatul conştient de sine, cu asumarea consecințelor”[12]. *Tu să biruieşti atunci când vei face judecata*: „Construcție gramaticală menită să sugereze că acțiunile din propozițiile secundare se vor produce în condițiile prevăzute de propozițiile principale, dar nu sunt cauzate de acestea. Aşadar, nu se poate spune că psalmistul a păcătuit cu scopul de a demonstra că Dumnezeu e drept şi biruitor, ci că dreptatea şi biruința lui Dumnezeu devin evidente atunci când omul păcătuieşte şi când păcatul său se cere cumpănit în judecata divină. În cazul de față, judecata se cere a fi iertare. Iertând, Dumnezeu nu-Şi dezminte dreptatea spuselor şi, totodată, Îşi manifestă biruința asupra păcatului. Partea a doua a versetului va fi citată de Pavel în Romani 3, 4”[13]. „*David nu pretinde că n-a greşit şi față de oameni; el spune doar că greşelile sale față de semeni nu se pot compara cu păcatele sale față de Domnul, şi că orice rău făcut aproapelui său îi apare clar ca un rău comis în fața lui Dumnezeu. Conştiința păcatului implică recunoaşterea, ca fiind adevărate şi juste, a cuvintelor şi a judecății divine* (Sf. Toma din Aquino). *Păcatul meu face să strălucească dreptatea Ta* – zice Sf. Ioan Gură de Aur. Sau: *De alți oameni, păcatul meu a putut să fie ignorat, dar Ție*

nu ți-a putut fi ascuns, remarcă Sf. Grigore cel Mare. Cât despre expresia *ca-nvingător să fii la judecată* (în originalul ebraic nu se spune *când vei judeca,* ci *când vei fi judecat*), Sf. Grigorie dă trei interpretări posibile: 1 – Toți cei ce au fost judecați, chiar fiind foarte virtuoşi, au primit judecata aceasta fără sentimentul vreunei nedreptăți, căci ei cu toții au păcătuit mai înainte mai mult sau mai puțin; dar Tu, când ai primit sentința unei morți nedrepte, pentru că – dintre toți oamenii – erai singurul fără de păcat, tu ai ieşit *biruitor*asupra tuturor celor ce au îndurat judecata *când vei fi judecat* Tu, Dumnezeu Tatăl în Fiul Tău, sau Tu, Verbul încarnat[14]; 2 – Tu ai promis celor drepți o împărăție veşnică şi ai pregătit sufletelor ce iubesc virtutea răsplata vieții eterne. Dar dacă Tu nu ne justifici nici pe mine, nici pe alții, n-ai să găseşti pe nimeni pe care să nu-l condamni. Justifică-mă deci *pentru ca să fii recunoscut ca drept în cuvintele Tale, şi biruitor când Te judecă.* Ei Te judecă, cei ce neagă răscumpărarea după păcat şi pretind că iertarea păcatelor nu e acordată nimănuia. Tu vei ieşi biruitor asupra lor, dacă-mi ierți păcatul. 3 – Sau încă, dacă vreți: Justifică-mă pentru ca Tu să fii *recunoscut ca drept în cuvintele Tale*. Tu mi-ai promis că Te vei întrupa în urmaşii mei; dacă nu mă purifici de o atât de cumplită crimă, nu sunt eu nedemn de a-Ți da carne [trup] în posteritatea mea? Şi, ceva mai jos: Judecat, El a învins pentru că cei a căror sentință a îndurat-o în timp, fiind condamnat de ei la moarte, El printr-o dreaptă judecată i-a pedepsit şi condamnat la o moarte eternă"[15]. La acest verset „sunt interpretări multiple: în general, Părinții greci înțeleg că, dacă Dumnezeu îl va ierta, se va vedea că Îşi ține făgăduința, în vreme ce Părinții latini înțeleg mai degrabă: Am păcătuit, aşadar judecata Ta e dreaptă (cf. Nesmy, p. 232). Ieronim referă acest verset la Hristos: Ai fost recunoscut ca drept, Doamne Iisuse, în cuvintele Tale, atunci când, dus fiind la moarte pentru păcatele poporului, nu s-a aflat vicleşug în gura Ta; ai biruit când ai fost judecat, atunci când principele întunericului nu a găsit în Tine nimic vrednic de moarte (cf. Mortari, nota *ad loc*.)"[16].

„Mântuitorul şi Domnul este Cel care va sta la judecată, în fața Tatălui, împreună cu noi, cu toți oamenii"[17]. „Este obiceiul Scripturii să exprime cauzal pe unele care trebuie exprimate incidental. Cel care a păcătuit, n-a păcătuit cu scopul ca Dumnezeu să învingă, şi nici Dumnezeu n-are nevoie de păcatul nostru ca să Se arate prin acesta învingător"[18]. „Chiar dacă Dumnezeu nu reuşeşte nimic cu purtarea Sa de grijă față de noi, totuşi El plineşte pe toate cele ale Lui, pentru ca să nu le lase celor ce vor să se poarte cu neruşinare nici o umbră de neştiință sau de îndoială"[19].

5: **Că, iată, întru fărădelegi m-am zămislit**

şi în păcate m-a născut maica mea.

„Deşi psalmistul pare a invoca impuritatea funciară a omului (vezi şi Iov 14, 4) drept motivație sau scuză pentru ceea ce a făcut, textul poate fi şi o străfulgerare o conştiinței păcatului originar, o doctrină care va căpăta contur doar prin Apostolul Pavel în Romani 5, 12-21"[20]. „Versetul a cunoscut multiple interpretări. Ioan Gură de Aur şi Theodoret o identifică pe mamă cu Eva şi văd aici o trimitere explicită la păcatul originar (cf. Facerea 3, 6) – interpretare clasică în patristică, acceptată şi în epoca modernă de mulți exegeți de seamă. Şi rabinismul era favorabil acestei interpretări, după cum apare în Cabbala şi în unele tradiții hasidice. O altă lectură, encratită, maniheeană şi gnostică, vedea *păcatul originar* în actul procreării, care i-ar *infecta* pe părinți şi pe cei zămisliți. Există şi interpretări, oarecum stranii, *ad personam*: autorul ar fi un fiu nelegitim, sau regele Ioiakin, care a fost mustrat împreună cu mama sa de profetul Ieremia. O interpretare metaforică vede în *mamă* Ierusalimul, iar în autor, pe Israel aflat în exil. Citit în context, însă, versetul îşi manifestă mai clar semnificația: până acum, autorul îşi mărturisise faptele păcătoase; acum, îşi

arată starea de păcat, caracteristică condiției umane. Prin zămislire şi naştere, poetul exprimă metonimic ansamblul vieții care izvorăşte din ele: această limită a creaturii nu apare ca o scuză pentru păcatele săvârşite, ci ca invocare a milostivirii nemărginite a lui Dumnezeu, cu aceeaşi credință care va fi exprimată şi în Romani 5, 20: *Unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul*. Acest fel de a înțelege statutul omului se manifestă şi în Imnul IV de la Qumran: *Făptura de lut… se află în fărădelege încă din sânul mamei şi până la bătrânețe e într-o vinovată infidelitate* (cf. Ravasi, II, pp. 46-47, cu o bogată bibliografie)"[21].

„Numeşte profetic pe Eva, mama celor vii; iar dacă a fost zămislit în păcat, totuşi el nu era în păcat în clipa naşterii sale şi nu este el însuşi păcat"[22]. Psalmistul arată „că orice suflet care se naşte în carne [trup] este întinat de murdăria *nelegiuirii şi a păcatului*. […] Se poate adăuga la aceasta că se cere aflată cauza pentru care, botezul fiind dat Bisericii pentru iertarea păcatelor, este dat ca regulă şi pruncilor. Desigur, dacă în prunci nu ar fi nimic care să trebuiască a obține iertarea şi clemența, harul botezului ar părea inutil"[23]. „Scopul de mai înainte al lui Dumnezeu a fost să nu ne naştem prin legătura nunții din stricăciune. Dar călcarea poruncii a adus nunta, fiindcă a greşit Adam, adică a nesocotit legea dată lui de Dumnezeu. Deci toți cei ce se nasc din Adam se zămislesc în fărădelegi, căzând sub osânda protopărintelui. Iar *în păcate m-a născut maica mea* însemnează că Eva, maica cea dintâi a noastră a tuturor, a născut în păcat, ca una ce s-a aprins spre plăcere. De aceea şi noi căzând sub osânda maicii, zicem că ne naştem în păcate"[24]. „Necurată e deci firea, prin aceea că a luat asupră-şi stricăciunea din neascultare şi blestem, împotriva voii lui Dumnezeu"[25].

6: **Că, iată, adevărul l-ai iubit:**

cele nearătate şi cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi le-ai arătat mie.

„A se înțelege: Tu, Doamne, iubeşti adevărul în inimi; de aceea, învață-mă înțelepciunea ascunsă (adică modul în care pot să devin un om mai bun)"[26].

„Că Logosul divin vrea să fim înțelepți, reiese atât din scrierile vechi ale iudeilor, care încă mai sunt în uz la noi, cât şi din cele scrise după Hristos şi care sunt recunoscute de Biserici ca inspirate"[27].

7: **Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăți,**

spăla-mă-vei şi mai alb decât zăpada mă voi albi.

Isopul era o plantă folosită în stropirile curățitoare, socotită a avea ea însăşi funcții purificatoare. „Isopul este o plantă de rând, agățată de stânci şi puțin folositoare în ea însăşi. Ea diminuează totuşi umflarea plămânului şi îşi manifestă calitățile ei după ce a fost pisată. Ce semnifică aşadar isopul, dacă nu umilitatea[28] lui Hristos? Această umilitate reprimă în noi orice orgoliu… (Sf. Grigore cel Mare). Stropirea cu isop era utilizată în purificarea leproşilor; ea este de asemenea o figură a purificării prin sângele lui Iisus"[29]. „Majoritatea Părinților vede aici o prevestire a purificării prin sângele vărsat de Hristos"[30].

„Botezul este ca un medicament care curățeşte sufletul de murdăria pe care a contractat-o cugetând la cele ale trupului. De aceea, nu ne îmbăiem în felul iudeilor, după fiecare întinare, ci cunoaştem un singur botez mântuitor"[31].

8: **Auzului meu vei da bucurie şi veselie,**

bucura-se-vor oasele cele smerite.

„Iertarea de păcate e prezentată nu numai ca o mare fericire, ci ca o adevărată înviere.*Oasele sufletelor noastre sunt virtuțile lor; ele sunt sigur zdrobite în această viață, căci virtuțile noastre sunt aici pe pământ*

tot timpul alarmate de lupta cu ispitele (Sf. Grigore cel Mare)”[32]. „*Veselie şi bucurie*: e bucuria învierii de apoi (Atanasie), cea a Zilei Domnului (Chiril al Alexandriei), a prietenului Mirelui când Îi aude glasul (Beda)”[33].

9: **Întoarce fața Ta de către păcatele mele**

şi toate fărădelegile mele şterge-le.

10: **Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule,**

şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele.

„Iată în ce constă înnoirea în duh cinstit: să disprețuieşti în inima ta toată gloria[34]lumii, să stârneşti în ea până-n adâncuri iubirea față de Făcătorul tău, să-ți păstrezi răbdarea când eşti înjurat[35]… (Sf. Grigore cel Mare)”[36]. „Ieronim interpretează:*inimă curată* pentru a Te vedea: *Fericiți cei curați cu inima căci ei Îl vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5,8)”[37].

„Spunem (acestea) în rugăciunile noastre […] pentru ca să putem contempla pe Dumnezeu cu inimă curată, singura în stare să-L vadă”[38]. „Cel ce a luptat vitejeşte cu patimile trupului şi a războit cu tărie duhurile necurate şi a alungat din ținutul sufletului său gândurile lor să se roage să i se dea inimă curată şi să i se înnoiască duh drept întru cele dinăuntru, adică să fie golit cu desăvârşire de gândurile întinate şi să fie umplut prin har de gândurile dumnezeieşti, ca să devină astfel în chip spiritual o lume a lui Dumnezeu, strălucită şi mare, alcătuită din vederi – contemplații – morale, naturale şi teologice”[39]. „Căci ai unit cu sufletul un alt duh, al Tău, Dumnezeiesc, pe Care L-ai sălăşluit întru cele dinăuntru ale mele; Acesta este cu adevărat Pomul Vieții; în orice pământ, adică suflet de om, ar fi sădit şi în orice inimă s-ar înrădăcina, Acesta le arată drept un alt rai foarte strălucitor, împodobit cu tot felul de pomi frumoşi şi roade felurite, cu mii de flori şi crini înmiresmați”[40].

11: **Nu mă lepăda de la fața Ta**

şi Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

„Păcătuieşte împotriva Duhului Sfânt cine nu crede în iertarea păcatelor (cf. Facerea 4, 13: *Fărădelegea mea e prea mare…*). Psalmistul cere să fie ferit de deznădejde (Grigore cel Mare)”[41].

12: **Dă-mi iarăşi bucuria mântuirii Tale**

şi cu duh stăpânitor mă întăreşte.

„[Fer.] Augustin şi Ieronim traduc: *Dă-mi iarăşi bucuria fiului Tău Iisus*. În ebraică:*bucuria mântuirii Tale*. Cuvântul *Iisus* derivă din aceeaşi rădăcină ca şi cuvântul*mântuire* (Gimarey)”[42].

Dă-mi iarăşi: „**apodidomi =** *a da din nou, a restitui, a restaura, a recompune*. Psalmistul se roagă să i se dea bucuria pe care o avusese, dar pe care a pierdut-o prin păcat”[43]. *Cu duh stăpânitor mă întăreşte*: fie cere înger de pază spre sfat, fie ca propriul său duh să fie întărit de Dumnezeu, pentru a birui ispitele; cel mai bine, le înțelegem pe amândouă acestea ca fiind cerute de către penitent. „Expresia se poate referi la duhul omului doritor să împlinească voința lui Dumnezeu, sau, mai degrabă, la Duhul lui Dumnezeu, dăruit cu generozitate, sau izvor de generozitate (cf. TOB, nota *ad loc*.)”[44].

„Numeşte pe Duhul bucurie a mântuirii întrucât este pricinuitor de bucurie nesfârşită şi dătător al stăpânirii peste patimile din lume. E Duh al mântuirii adevărate, adică al lui Hristos. Numindu-L în multe feluri, i-a spus şi inimă curată, şi duh drept, deoarece nu este al celor ce n-au inima dreaptă, ci, mai degrabă, îndărătnică şi strâmbă, cum zice Psalmistul (100, 4), nu este al celor încă neuniți cu Dumnezeu şi care nu s-au făcut părtaşi de binecuvântarea lui Hristos prin Duhul”[45].

13: **Învăța-voi pe cei fără de lege căile Tale**
şi cei necredincioşi la Tine se va întoarce.
Îi va învăța şi prin cuvânt, ca unul care cunoaşte căderea, urmată, însă, de ridicare, cu ajutorul harului, dar îi învață şi prin propria sa tulburare de după păcat; astfel, cel ce-ar dori să săvârşească păcate similare, e avertizat o dată în plus asupra urmărilor.

14: **Izbăveşte-mă de vina sângelui, Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele;**
bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.
„După unii, *sângele* se referă la uciderea lui Urie, soțul Batşebei, de către regele David. După Sf. Grigore cel Mare e vorba despre *izbăvirea de dorințele cărnii*"[46].
15: **Doamne, buzele mele vei deschide**
şi gura mea va vesti lauda Ta.
„Sf. Grigore comentează astfel: Până în prezent, eu însumi mi-am deschis gura şi, din cauza cuvintelor mele deşarte, am căzut în păcat. Acum doresc ca Tu să mi-o deschizi, căci doresc din suflet ca să nu grăiesc decât ceea ce-mi vei pune Tu pe buze"[47].
16: **Că de ai fi voit jertfă, Ți-aş fi dat;**
arderile-de-tot nu le vei binevoi.
„Respingerea sacrificiilor de către Domnul înseamnă, de fapt, respingerea lor atunci când nu sunt însoțite *şi de* o inimă umilită, plină de căință (Gimarey)"[48].
„Trupurile noastre, arse de tot prin post, nu le vei binevoi"[49]. Înfrânările trupului, despărțite de cele ale duhului, nu au nici un preț.
17: **Jertfă lui Dumnezeu: duh umilit;**
inima zdrobită şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.
„Smerenia este de mai multe feluri. Smerenia unuia e cu măsură, a altuia fără de hotar. Pe aceasta din urmă o laudă şi fericitul profet David, dându-ne ca pildă nu smerenia aceea care pleacă puțin mintea, ci aceea care ne zdrobeşte desăvârşit"[50]. „Deci până nu se va smeri inima, nu se poate opri din împrăştiere. Iar când omul se smereşte, îndată îl înconjoară mila şi atunci inima simte ajutorul lui Dumnezeu. Pentru că află o putere de încredere ce se mişcă în ea"[51]. „Pe slugile cele cu judecata sănătoasă nu-i îndreaptă atât pedepsele şi osândele, cât binefacerile şi conştiința că nu sunt pedepsiți după cât merită pentru păcatele lor"[52]. „Smerenia nu se dobândeşte prin încovoierea grumazului, prin râncezeala coamei, sau prin haina neîngrijită, aspră şi soioasă, în care mulți socot că stă toată virtutea; ci ea vine din inimă zdrobită şi stă în duh de smerenie"[53]. „Mintea care se roagă neîmprăştiat strâmtorează şi frânge inima, iar inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi"[54]. „Fiindcă toată osârdia şi toată nevoința cu multe osteneli care nu ajunge la iubire în duh umilit e zadarnică şi n-ajunge la nimic folositor"[55]. „Ce e mai viteaz decât o inimă înfrântă şi smerită, care pune pe fugă fără osteneală cetele demonilor, întorcându-le înapoi?"[56]. Şi unul ca acesta „e iertat, ca unul care vrea să stăruie până la sfârşit în fapte ca acestea, umblând în smerenie şi în inimă zdrobită; căci făcând aşa şi fiind astfel, îşi luminează sufletul în fiecare zi, ajutat la aceasta de împărtăşirea celor Sfinte, şi se înalță mai repede spre o curăție şi sfințenie desăvârşită"[57].
18: **Fă-i bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului,**
şi să se zidească zidurile Ierusalimului.

„Sionul e simbolul poporului ales, după unii interpreți (cf. IV Regi 19, 21; Psalmi 47, 68.86; Isaia 52, 8). După Sf. Grigore, Sionul *se interpretează ca loc de respectare a regulelor, el designează sfânta Biserică*. După alții, Biserica, adică adunarea celor aleşi, care trebuia edificată din nou, ar fi indicată aici prin Ierusalim (Gimarey), şi sprijinită prin Isaia 60, 1. Sf. Grigore cel Mare apreciază, față în față, Ierusalimul şi Babilonul:*Orice om este cetățean al Ierusalimului sau cetățean al Babilonului. Iubirea de Dumnezeu face din sfânt un cetățean al Ierusalimului. Iubirea de cele pământeşti face din păcătos un constructor al Babilonului*. Tot el precizează că *vor fi zidite zidurile acestui Ierusalim atunci când credincioşii predestinați Vieții vor fi conduşi până la perfecțiunea dreptății. Templul lui Solomon* (III Regi 6, 7) *purta figura acestei cetăți: în timp ce-l construiau* (*din pietre cioplite*) *, nu s-a auzit nici un zgomot de ciocan*”[58]. „Theodoret vede aici o prevestire a noului Sion, unde se aduce *jertfa de dreptate*, jertfa spirituală; el citează aici Romani 12, 1 (*...jertfă vie, sfântă, plăcută lui Dumnezeu, închinarea voastră spirituală*)”[59].

19: **Atunci vei binevoi jertfa de dreptate**

- prinosul şi arderile-de-tot -,

atunci vor pune pe altarul Tău viței.

„Ultimele două versete sunt socotite de unii comentatori ca fiind o adăugire ulterioară, făcută de un israelit aflat în robia Babilonului: el ar fi adăugat rugăciunii de iertare a regelui David o rugă personală, pentru a obține iertarea de păcate, vizând reedificarea templului şi a oraşului Ierusalim, complet transformate în ruine”[60].

„*Jertfa dreptății* e, după unii comentatori, sacrificiul lui Iisus. După Sf. Grigore cel Mare: *Profetul ştia prin Duhul Sfânt că această instituție a sacrificiilor conform Vechii Legi trebuia transpusă, pentru a oferi înțelegerea a ceea ce este o ofrandă invizibilă.Căci sacrificiul adevărat şi iubit de Dumnezeu este lauda care țâşneşte dintr-o inimă curată*”[61].

Dacă arderea de tot o privim ca semn al ascezei trupeşti, ca mai sus, iată că ea este primită de Dumnezeu, dacă i-a premers şi s-a însoțit cu smerenia şi, mai în amănunt zis, cu virtuțile sufleteşti.

„*Atunci*, când? Când vine Domnul nostru, Marele Arhiereu, Care aduce jertfa cea fără de sânge şi o primeşte”[62].

---

[1] BBVA, p. 672

[2] SEP 4/I, p. 148

[3] כאשר־בא אל־בת־שבע

[4] PSALM, p. 383

[5] PSALM, p. 384 [Ş. A. D.]

[6] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 91

[7] BBVA, p. 672

[8] PSALM, p. 384 [Ş. A. D.]

[9] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăință*, VII

[10] PSALM, p. 384 [Ş. A. D.]

[11] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăință*, VII

[12] BBVA, p. 672

[13] BBVA, p. 672

[14] Preferăm termenul *întrupat*, limbajul apusean nefiindu-ne familiar. Pentru *Verb*, de asemenea, preferăm *Cuvântul* sau, eventual, *Logosul*. Cum credem că s-a observat, Ştefan Augustin Doinaş îşi întemeiază notele în mod predilect pe teologi romano-catolici.

[15] PSALM, pp. 384-385 [Ş. A. D.]

[16] SEP 4/I, p. 149

[17] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, XV, 3

[18] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 19

[19] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXXVII, 4

[20] BBVA, p. 672

[21] SEP 4/I, p. 149

[22] Clement Alexandrinul, *Stromate*, III, 100, 7 – Autorul arată că, deşi născuți din natura omenească coruptă în urma căderii, până la o vreme, pruncii sunt lipsiți de păcate personale, dar fiind prezentă deja în ei înclinația către păcat.

[23] Origen, *Omilii la Levitic*, VIII, 3

[24] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 3

[25] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI

[26] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]

[27] Origen, *Contra lui Celsus*, III, 45

[28] Smerenia.

[29] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]

[30] SEP 4/I, p. 150

[31] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, XV

[32] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]

[33] SEP 4/I, p. 150

[34] Slava.

[35] Defăimat.

[36] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]

[37] SEP 4/I, p. 150

[38] Origen, *Contra lui Celsus*, VII, 45

[39] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 179

[40] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XLVII

[41] SEP 4/I, p. 150

[42] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]

[43] BBVA, p. 673

[44] SEP 4/I, p. 150

[45] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XI, 12

[46] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]

[47] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]
[48] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]
[49] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXV, 58
[50] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XV, 2
[51] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, XXI
[52] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, IX, 5
[53] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, 124
[54] Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 34
[55] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, I
[56] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, II
[57] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, IV
[58] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]
[59] SEP 4/I, p. 151
[60] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]
[61] PSALM, p. 385 [Ş. A. D.]
[62] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 201

PSALMUL 51 – *Pentru sfârşit: Învățăturile lui David când a venit Doeg Idumeul şi i-a vestit lui Saul şi i-a zis: David a venit în casa lui Ahimelec.*

Istoria rezumată în titlu e cuprinsă în I Regi 22, 7-13. Psalmul e un „violent rechizitoriu împotriva celor mincinoşi şi calomniatori”[1].

1: **Ce te făleşti întru răutate, puternice,**
şi toată ziua întru fărădelege?

„Este o imagine a păcătosului mândru că *a dat lovitura*, în opoziție cu păcătosul căit din Psalmul 50 (Eusebiu)”[2].

2: **Limba ta a uneltit nedreptate,**
ca un brici ascuțit a făcut vicleşug.
3: **Iubit-ai răul mai mult decât binele,**
nedreptatea mai mult decât a grăi dreptatea.
4: **Iubit-ai toate cuvintele pierzării,**
limbă vicleană!

Pe scurt, amintim că Doeg Idumeul era în solda lui Saul, căutând permanent să alimenteze ura acestuia față de David, sporindu-i, cu ticluiri, bănuielile nejustificate.

5: **Pentru aceasta Dumnezeu te va nimici până la urmă,**
te va smulge şi te va muta din locaşul tău

şi rădăcina ta din pământul celor vii.

Acestea, pentru „ca să se cunoască temeiurile răutății şi ale amărăciunii şi ale altor câteva care se cuprind în chip logic în aceste cugetări”[3].

6: **Vedea-vor drepții şi se vor teme**
şi vor râde de el şi vor zice:
7: **„Iată omul care nu şi L-a făcut pe Dumnezeu ajutor,**
ci s-a încrezut în mulțimea bogăției sale
şi s-a întărit întru deşertăciunea sa”.

E descris omul căzut pradă mândriei. Aceasta face cel mai mult să ne asemănăm cu îngerii răzvrătiți.

8: **Dar eu sunt ca un măslin roditor în casa lui Dumnezeu;**
eu în mila lui Dumnezeu am nădăjduit
în veac şi în veacul veacului.

„Vecinătatea fonetică dintre cuvintele greceşti **elea** = *măslin* şi **eleos** = *milă* îl face pe Sfântul Nicodim Aghioritul să noteze că omul care oferă mila şi fapta bună experiază o bucurie mai mare decât acela care beneficiază de ele. El îl citează, în acest sens, pe Sfântul Grigorie Teologul: În nimic altceva nu este omul mai asemenea lui Dumnezeu decât în a face binele”[4]. „Ilarie trimite la Romani 11, 17 – măslinul sălbatic altoit pe cel bun”[5].

„Din acest enunț se arată clar că omul drept şi sfânt este numit lemn de măslin”[6]. „Nu un măslin pământesc, ci unul spiritual, unul purtător de lumină! Lucrul lui Dumnezeu este deci de a sădi şi a uda, iar al tău de a aduce rod. Lucrul lui Dumnezeu este de a da harul, iar al tău de a-l lua şi a-l păstra”[7]. „Să nu-ți pierzi niciodată nădejdea, ci să ai totdeauna, prin credință înfloritoare, mântuirea. Aşa vei imita acest pom care e totdeauna verde şi te vei lua la întrecere cu el în facerea de roade, dând din belşug milostenie în orice vreme”[8]. „Cel înrădăcinat *ca un măslin roditor* şi care s-a întărit în credință statornică şi neschimbată, sporindu-şi nădejdea prin mulțumirea măslinului celui dumnezeiesc al necunoaşterii deşertăciunii veacurilor, acela nu se lasă pradă nesimțirii, care e culmea nesăbuinței”[9].

9: **Slăvi-Te-voi în veac pentru ceea ce ai făcut**
şi voi aştepta numele Tău,
că bun este el înaintea cuvioşilor Tăi.

Final cu subînțeles eshatologic. „Ilarie vede trăirea în aşteptarea lui Hristos şi trimite şi la Romani 10, 13 (*Oricine va chema Numele Domnului va fi mântuit*)”[10].

---

[1] SEP 4/I, p. 151
[2] SEP 4/I, pp. 151-152
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 13
[4] BBVA, p. 674
[5] SEP 4/I, p. 152
[6] Origen, *Omilii la Levitic*, XVI, 4
[7] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, I, 4

[8] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, V, 6

[9] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 13

[10] SEP 4/I, p. 152

PSALMUL 52 – *Pentru sfârşit: o învățătură a lui David asupra lui Maelet.*

„Psalmul este aproape identic cu Psalmul 13”[1].

„Fericitul Augustin: **Maelet** e un nume ebraic care înseamnă *Cineva care se află îndurerile naşterii* sau, în general, *Cineva care este în chinuri*. Pe de-o parte, Iisus Hristos este Cel care a zis: *Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti?* (Fapte 9, 4). Pe de alta (şi în continuare), Pavel (fostul Saul) va exclama către Galateni: *O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii până ce Hristos va lua chip în voi* (Galateni 4, 19). De altfel, acest psalm este o variantă (cu foarte mici deosebiri) a Psalmului 13”[2].

„Cuvintele introductive: În ebraică: al-makhalat[3] (la/cu/după makhalat). Makhalat este un termen muzical obscur. Este posibil să fie vorba despre un instrument muzical. În Biblia 1688: pentru Maeleth se traduce după Septuaginta: υπερ μαελεθ. Şi în acest psalm apare indicația: al priceperii (în ebraică: maskil)”[4].

1: **Zis-a cel nebun întru inima sa: „Nu este Dumnezeu!”**
Stricați au devenit şi urâți s-au făcut în fărădelegi;
nu-i nimeni care să facă binele!

„Într-adevăr, stricăciunea şi nimicirea conştiinței de sine constituie cu adevărat o cumplită decădere din starea normală a omului! Căci cum ar putea spune cineva că trăieşte ca un om câtă vreme el nu dovedeşte că ar avea astfel de calități? Cum s-ar putea menține cineva viu câtă vreme acela nu crede că mai e în viață. Doar numai Dumnezeu singur este Cel care are din Sine existența […]. Drept aceea cel care scoate din cugetul său ideea că Dumnezeu există prin Sine, dar ajunge să spună că tot nu există, acela şi-a nimicit ființa punând-o în afara celui care este existența însăşi”[5].

2: **Din cer Şi-a plecat Dumnezeu privirea spre fiii oamenilor**
să vadă dacă este cineva care-nțelege sau care-L caută pe Dumnezeu.

3: **Toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut,**
nu-i nimeni care să facă binele, nu, nici măcar unul nu este!

„Exclamație amară pentru vremurile în care lumea e stăpânită de răul extrem”[6].

„Căci toți cei ce eram pe pământ căzurerăm în păcat […], supunându-ne învinuirilor diavolului, şi trăiam o viață tristă şi fără bucurii. Şi avea ca zapis împotriva noastră blestemul ce atârna din Legea dumnezeiască peste cei păcătoşi, pronunțat împotriva lui Adam, ce a nesocotit acea poruncă de la început, şi care, după asemănarea aceluia, a trecut la tot neamul, întrucât de toți a fost nesocotită voia lui Dumnezeu. Căci mânia lui Dumnezeu nu s-a oprit la Adam singur, ci a fost provocată şi de cei de după acela, care au disprețuit voința Creatorului. Legea rostită asupra unuia s-a extins asupra tuturor celor ce au păcătuit. Deci eram blestemați şi osândiți de hotărârea dumnezeiască pentru călcarea lui Adam şi pentru călcarea Legii rânduite după acela. Mântuitorul a desființat acel zapis, pironind titlul vinei pe crucea Sa, pe care a asumat-o pentru mântuirea celor osândiți”[7].

4: **Oare nici unul din cei ce lucrează fărădelegea nu va ajunge la cunoaştere?**

Cei ce-l mănâncă pe poporul Meu, aşa cum mănâncă pâine, nu L-au chemat pe Dumnezeu.
5: **Cu frică s-au temut acolo unde nu era frică,**
fiindcă Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor;
ruşinaţi au fost, căci Dumnezeu i-a făcut de nimic.
Dreptcredinciosul „nimic să nu facă uitându-se după lauda oamenilor, ci numai răsplata lui Dumnezeu să o caute. Să lapede necontenit gândurile care vin în inima lui şi îl laudă şi să se disprețuiască pe sine înaintea lui Dumnezeu. Numai aşa va putea, cu ajutorul lui Dumnezeu, să se izbăvească de duhul slavei deşarte”[8]. „Adeseori şi cele bune se săvârşesc pentru slava deşartă. Şi atunci sunt socotite de Dumnezeu la fel ca furtul, nedreptatea şi celelalte mari păcate. Aşadar, vrăjmaşul vrea să fie slujit şi prin cele bune, ca un amăgitor şi viclean şi uneltitor ce este”[9].
6: **Cine va da din Sion mântuirea lui Israel?**
Când Domnul va întoarce robia poporului Său,
atunci se va bucura Iacob şi se va veseli Israel.
Poporul văzător de Dumnezeu va fi întors din robia păcatului şi se va mântui, prin lucrarea lui Hristos.

---

[1] SEP 4/I, p. 153
[2] BBVA, p. 674
[3] על־מחלת
[4] PSALM, p. 385
[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 13
[6] BBVA, p. 674
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII
[8] Sf. Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutății*, VII
[9] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 56

PSALMUL 53 – Pentru sfârşit: printre cântările de învățătură ale lui David; când au venit Zifiții şi i-au zis lui Saul: Iată, nu cumva s-a ascuns David la noi?

„Rugăciune plină de încredere a dreptului prigonit”[1].
„**Zifiții** (sau **Zifinii**) pare numele simbolic al unui popor necunoscut. Fericitul Augustin îl tâlcuieşte *stropirea feței*, ritual prin care preotul israelit stropea împrejur cu sângele animalului de jertfă. Oricum, psalmul exprimă suferința lui David”[2]. După altă opinie, Zifiții ar închipui puterile vrăjmaşe: „Aşadar, când am apucat neîmpiedicat să păşim pe calea cea strâmtă, Zifeii ne şi pârăsc la tiranul (diavol) ca să nu dobândim mântuirea”[3]. „Mulți Părinți pun psalmul în rostirea lui Hristos, *care vorbeşte şi suferă*

ca om (Ilarie). Eusebiu pune însă accentul asupra autorului uman – vorbeşte David şi vorbeşte orice om care suferă”[4].

1: **Dumnezeule, întru numele Tău mântuieşte-mă**
şi întru puterea Ta mă judecă.

„Numele Îl reprezintă pe Dumnezeu Însuşi (cf. Ieşirea 3, 14); aici, în paralelism cu*puterea*, Îi subliniază atotputernicia. Pentru creştini, acest *Nume* este şi numele lui Iisus, care a primit *Numele care este mai presus de orice nume* (Filipeni 2, 6)”[5].

2: **Dumnezeule, auzi rugăciunea mea,**
ia aminte la cuvintele gurii mele.

3: **Că s-au ridicat străinii împotriva mea**
şi oameni tari au căutat după sufletul meu;
ei nu L-au pus pe Dumnezeu înaintea lor.

Dacă nu-I urmăm lui Dumnezeu, vom urma negreşit celui potrivnic. Iar Zifiții sunt numiți *străini* pentru vrăjmăşia arătată lui David; ei s-au arătat, prin trădare, străini şi de harul lui Dumnezeu.

4: **Iată, Dumnezeu îmi ajută mie**
şi Domnul este ocrotitorul sufletului meu.

5: **Pe cele rele le va întoarce asupra vrăjmaşilor mei;**
cu adevărul Tău îi vei nimici.

„Părinții (Origen, Ilarie) subliniază că Adevărul este Hristos. Beda parafrazează: aşază-i în adevărul Tău, în iubirea celor veşnice, şi spulberă-le minciuna, dragostea pentru cele pământeşti! – cerând să piară doar păcatul”[6].

„Adică să nimicească învinuirile aduse împotriva adevărului pentru că, în fond, pe ele le nimiceşte adevărul lui Dumnezeu”[7]. „Cel care se întoarce la Dumnezeu va lăsa răutățile pe seama celor care le-au scornit, nimicind prin adevăr tot ce este duşman şi străin de adevăr. Eu, zice cântărețul iarăşi, în al Cărui nume m-am mântuit, Acestuia îi voi rămâne recunoscător pentru că ne-a făcut un mare bine, celor care nu se mai întristează şi care au văzut cu ochii lor nimicirea vrăjmaşilor. Căci de aceea se bucură ochiul proorocului atunci când nu mai contemplă altceva decât virtutea. Căci odată înlăturată răutatea, pe care vrăjmaşul o pusese în locul virtuții, despre duşman nu va mai rămâne nici măcar numele”[8].

6: **De bunăvoie Îți voi jertfi Ție,**
mărturisi-mă-voi numelui Tău, Doamne, că este bun;

„După interpretarea lui Eusebiu, David se afla atunci în pustiu şi nu putea oferi decât voința sa; ştia că Dumnezeu, de atunci încolo, voia doar jertfe spirituale. Ilarie şi Ieronim accentuează jertfa de bunăvoie a lui Hristos. Augustin şi Cassiodor vorbesc mai ales de îndatorirea credinciosului de a aduce jertfă spirituală de laudă şi mulțumire”[9].

„Într-adevăr, are mai multă valoare ceea ce este dăruit fără încetare decât ceea ce este împlinit la intervale de timp, şi darul de bunăvoie este mai plăcut decât lucrările făcute printr-o constrângere canonică”[10].

7: **că din tot necazul m-ai izbăvit**
şi ochiul meu i-a privit de sus pe vrăjmaşii mei.

Dreapta socoteală „se naşte din smerita cugetare. Iar ea naşte, în cel ce o are, puterea de a străvedea, încât cel ce o are prevede uneltirile ascunse ale vrăjmaşului şi retează pricinile lor înainte de

vreme”[11]. „Negrija totală de cele pământeşti şi ocuparea neîntreruptă cu Sfânta Scriptură aduce sufletul la frica lui Dumnezeu. Iar frica lui Dumnezeu aduce trezvia atenției. Atunci sufletul începe să vadă pe dracii care îl războiesc prin gânduri şi începe să se apere”[12].

---

[1] SEP 4/I, p. 153
[2] BBVA, p. 674
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 13
[4] SEP 4/I, p. 153
[5] SEP 4/I, p. 154
[6] SEP 4/I, p. 154
[7] Origen, *Contra lui Celsus*, VII, 1
[8] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 13
[9] SEP 4/I, p. 154
[10] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, III
[11] Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, I
[12] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 18

PSALMUL 54 – Pentru sfârşit: printre cântările de învățătură ale lui David.

„Strigătul unui om prigonit tocmai de cei apropiați. Începând cu Părinții, creştinii au văzut în autorul psalmului o prefigurare a lui Hristos trădat de ai Săi, rugându-Se în agonie etc.”[1].

1: **Auzi, Dumnezeule, rugăciunea mea,**
ruga mea n-o trece cu vederea;
2: **ia aminte la mine şi mă ascultă.**
Mâhnitu-m-am întru tânguirea mea
3: **şi m-am tulburat de glasul vrăjmaşului**
şi de apăsarea păcătosului,
căci ei au abătut fărădelege asupra mea
şi cu mânie m-au duşmănit.
4: **Inima mea s-a tulburat întru mine**
şi frica morții a căzut asupra mea,

Se pare că David a scris acest psalm când Absalom ajunsese în Ierusalim, dar psalmul pare potrivit tuturor celor ajunşi în necazuri, datorită păcatelor din trecut, ale căror urmări se prelungesc mult după săvârşirea lor. Conform psalmistului, unica soluția în atare situație este rugăciunea rostită cu zdrobirea inimii.

5: **teamă şi tremur au venit peste mine**
şi întuneric m-a acoperit.

„Sfântul Atanasie cel Mare tâlcuieşte: Înainte de Întruparea Domnului, moartea era înspăimântătoare chiar pentru sfinți, care-şi plângeau moartea ca pe o nimicire. Acum însă, de vreme ce Domnul a înviat cu trupul, moartea nu mai înspăimântă; toți cei ce cred în Hristos o tratează ca pe o nimic-toată şi preferă să moară decât să-şi tăgăduiască credința în El”[2].

6: **Şi am zis: „Cine-mi va da aripi ca de porumbel**
ca să zbor şi să mă odihnesc?”

„Pentru Origen, *aripile* sunt contemplația prin care se trece de la creație la odihna în Dumnezeu”[3].

„Prin aripi se arată acoperământul lui Dumnezeu şi marea Lui purtare de grijă”[4]. „Ce este mai liniştit decât o privire nevinovată? Cine este mai slobod decât cel ce nu posteşte nimic pe pământ? Aşadar, omul trebuie să se ridice mai presus de orice făptură şi să se lepede cu desăvârşire de sine însuşi şi, într-un avânt al sufletului, să vadă că Tu, Ziditorul tuturor, nu ai nimic asemenea cu făpturile Tale”[5]. „Omul are voința să fie curat, fără prihană, neîntinat, fără răutate, şi să fie pururea cu Dumnezeu, dar nu are puterea să împlinească acest lucru. Desigur, el vrea să zboare în văzduhul cel dumnezeiesc şi în totalitatea Duhului Sfânt, dar de nu primeşte aripile (Duhului) nu poate. Să rugăm, deci, pe Dumnezeu să ne dea *aripile de porumbel* ale Duhului Sfânt, ca să zburăm şi să ne odihnim la El şi să îndepărteze şi să înceteze din sufletul şi din trupul nostru vântul cel rău, care sălăşluieşte în mădularele sufletului şi ale trupului nostru, adică păcatul”[6].

7: **Iată, am fugit departe**
şi m-am sălăşluit în pustie.

„De este cu putință, în nici un chip să nu te arăți prin cetate. Căci nu vei vedea acolo nimic de folos şi nimic bun pentru petrecerea ta”[7]. Reluând întregul text de până aici, un alt comentariu arată: „Desigur, prin cuvântul său, psalmistul arată oboselile luptelor, mâhnirea, bârfeala şi tulburarea inimii […], la toate acestea nerămânând decât un singur gând, cel de mai bine şi de desăvârşire: să-şi ia *aripi ca de porumbel* ca să zboare în văzduh şi să se odihnească în tărâmurile unde se înalță, căci pentru cei îndumnezeiți până şi pustietatea e de preferat oricăror tărâmuri nelegiuite”[8].

8: **L-am aşteptat pe Cel ce mă mântuieşte**
de nevolnicie şi vifor.

9: **Aruncă-i, Doamne, în adâncul mării**
şi împarte limbile lor,
că am văzut fărădelege şi dezbinare în cetate.

10: **Ziua şi noaptea se rotesc pe zidurile ei;**
în mijlocul ei: fărădelege şi trudă şi nedreptate;

11: **din ulițele ei n-au plecat camăta şi vicleşugul.**

12: **Că, dacă vrăjmaşul m-ar fi ocărât, aş fi răbdat;**
şi dacă cel ce mă urăşte s-ar fi năpustit asupra mea cu gură mare, m-aş fi ascuns de el.

13: **Dar tu, omule cu sufletul întocmai ca al meu,**
tu, povața mea şi apropiatul meu,

14: **tu, cel ce împreună cu mine te-ai îndulcit de bucatele mele,**
cu tine în acelaşi gând am umblat eu în casa lui Dumnezeu;

Cuvintele se pot aplica lui Iuda Iscarioteanul (şi, desigur, nu numai lui): „Căci, fiind de un suflet egal şi cunoscut şi comesean şi nelipsindu-i nimic din cele ce-l puteau apropia, a devenit vânzătorul Mântuitorului, deşi era unul ce fusese numărat între ceilalți Sfinți ucenici, care aveau acelaşi scop ca Mântuitorul şi străbăteau țara iudeilor, făcându-se slujitori grabnici ai minunilor şi grăbindu-se să facă toate cele spre cinstea şi slava Lui. Dar cel astfel cunoscut, şi de un suflet egal cu ei, a schimbat harul Celui ce l-a cinstit, prin porniri urâte”[9].

15: **moarte să vină peste unii ca aceştia**
şi de vii să se pogoare ei în iad,
că vicleşug se află în sălaşele lor, în mijlocul lor.

„Ieronim consideră că vorbirea în chip de blestem e folosită de psalmist pentru a-şi arăta mai bine durerea inimii; imaginile sunt preluate din istorisirea despre Datan şi Abiron (Numeri 16, 23)”[10].

16: **Dar eu către Dumnezeu am strigat**
şi Domnul m-a auzit.

17: **Seara şi dimineața şi-n amiazăzi voi povesti,**
voi vesti şi El va asculta glasul meu.

18: **Cu pace îmi va mântui El sufletul de cei ce se apropie de mine,**
că în multe lucruri erau cu mine.

„E vorba de vechii prieteni ai psalmistului, care l-au trădat”[11]. „Faptul că peste atâția vrăjmaşi David s-a dovedit superior, numai prin aceea că şi-a pus nădejdea în Dumnezeu, ne ajută să înțelegem că, printr-un fel de uitare a tuturor suferințelor, el a dobândit curaj chiar față de cei mai puternici şi mai întăriți dintre potrivnicii lui”[12].

19: **Dumnezeu îi va auzi şi îi va smeri,**
El, Cel ce este mai înainte de veci.
Că-n ei nu se află îndreptare,
fiindcă nu s-au temut de Dumnezeu.

Cel ce refuză să se smerească va fi smerit de către Dumnezeu, dar acea smerire nu-i va fi de nici un folos.

20: **El Şi-a întins mâna să plătească,**
ei I-au pângărit făgăduința;

21: **risipiți au fost de mânia feței Sale**
şi inimile lor mi s-au apropiat;
buzele li s-au făcut mai moi decât untdelemnul,
dar ele sunt lănci.

„Adică: După ce şi-au dat seama că au greşit (în urma pedepsei lui Dumnezeu), prietenii mei de ieri şi duşmanii de acum încearcă să mi se înfățişeze din nou ca prieteni”[13].

22: **Aruncă-ți grija spre Domnul, şi El te va hrăni;**
El în veac nu va îngădui ca dreptul să se clatine.

„Sfântul Ioan Damaschin ilustrează acest vers cu exemplul Mariei, sora Martei, care asculta cuvintele lui Iisus (Luca 10, 41-42)”[14].

„Cu cât îşi pune cineva mai mult nădejdea într-Însul în toate cele ale sufletului şi ale trupului său, cu atât Îl află pe Acela mai mult purtând grijă de el, încât se socoteşte pe sine mai jos decât toată zidirea, din pricina multelor daruri ale lui Dumnezeu, arătate şi nearătate, sufleteşti şi trupeşti”[15]. „De crezi că Dumnezeu poartă grijă de tine, pentru ce te îngrijeşti de cele vremelnice şi de trebuinţele trupului tău? Iar de nu crezi că Dumnezeu poartă grijă de tine şi de aceea te îngrijeşti de cele trebuitoare ţie, eşti mai de plâns decât toţi oamenii”[16]. „Aşa ne-a voit Dumnezeu să fim: nepătimitori, fără griji şi având numai lucrarea îngerilor, ne-a voit adică să lăudăm fără sfârşit şi veşnic pe Făcătorul şi să ne desfătăm numai de privirea Lui din singura cercetare a făpturilor Lui”[17].

23: **Dar Tu, Dumnezeule, îi vei pogorî în groapa stricăciunii;**
oamenii sângeroşi şi vicleni nu vor ajunge la jumătatea zilelor lor,
dar eu, Doamne, voi nădăjdui întru Tine.

Nu întotdeauna păcătoşii sunt pedepsiți cu scurtimea vieții, însă zilele lor rămân oricum*neîmplinite*, ca un răstimp de care nu s-au folosit spre a dobândi fericirea veşnică.

---

[1] SEP 4/I, p. 154
[2] BBVA, p. 675
[3] SEP 4/I, p. 155
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LXXIV, 3
[5] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, XXI, 1
[6] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, II, 3
[7] Evagrie Ponticul, *Schiță monahicească, în care se arată cum trebuie să ne nevoim şi să ne liniştim*, 6
[8] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 13
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[10] SEP 4/I, p. 156
[11] BBVA, p. 676
[12] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14
[13] BBVA, p. 676
[14] BBVA, p. 676
[15] Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, I
[16] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, V
[17] Nichita Stithatul, *Vederea duhovnicească a raiului*, 13

PSALMUL 55 – Pentru sfârşit: despre poporul care se îndepărtase de la cele sfinte./Psalm/ al lui David, pentru o inscripţie pe stâlp, când cei de alt neam l-au prins la Gat.

„Omul nedreptăţit îşi dă seama că lui Dumnezeu îi pasă de rugăciunea şi de lacrimile oamenilor. Ilarie vede aici descrierea suferinţei lui David, dar şi a lui Hristos”[1].

„Istoria regelui David la Gat: vezi I Regi 21, 10-15. Cât despre *cei de alt neam*: cuvântul grecesc este **allofili**, nume prin care, în Septuaginta şi Vulgata, sunt desemnaţi Filistenii”[2].

„Cuvintele introductive: În ebraică: **al ionat eilem rekhoqim**[3] (*după* [melodia]*porumbelul tăcut al îndepărtării*). Această indicaţie pentru dirijorul muzicanţilor a fost tradusă în mod surprinzător în Septuaginta: **υπερ του λαου απο των αγίων μεμακρυμμένου** (*asupra poporului îndepărtat de cele sfinte*). Biblia 1688 a tradus după Septuaginta: *pentru norodul celor de la sfinte depărtat*”[4].

1: **Miluieşte-mă, Doamne, că omul m-a călcat în picioare;**
toată ziua, războindu-se, m-a necăjit.

„După cum, când cineva simte că va fi călcat de un hoţ sau va fi ucis prin jaf, ar chema într-ajutor câţiva prieteni […], tot aşa şi în cazul de faţă cel care a fost părtaş la luptă şi care-i legat de el în toate cele omeneşti (şi când vorbesc de *om* mă gândesc pe scurt la cele privind slăbiciunile firii) cere ajutorul lui Dumnezeu declarând că, muncit de cel potrivnic, toată ziua războindu-se, *m-a călcat omul şi m-a necăjit*”[5].

2: **Toată ziua m-au călcat duşmanii în picioare,**
că mulţi sunt cei ce de pe înălţimi se luptă cu mine.

„*De pe înălţimi* (literal: *din înălţime*) se poate referi la dealurile înalte din preajma Ierusalimului. În sens figurat: semeţia duşmanului care te priveşte de sus”[6].

3: **Ziua-ntreagă nu mă voi teme, că-ntru Tine voi nădăjdui.**

„Cel care a făcut ziua, Acela a făcut-o pentru ca omul să nădăjduiască în lumină, căci din clipa în care apare lumina, în acea clipă dispare şi întunericul”[7], sau, de îndată ce-L chemăm pe Dumnezeu, încep să fugă şi să slăbească puterile vrăjmaşe.

4: **Întru Dumnezeu îmi voi lăuda cuvintele de-a lungul zilei,**
în Dumnezeu mi-am pus nădejdea, nu mă voi teme:
Ce-mi va face mie insul materialnic?

Întru Dumnezeu îmi voi lăuda cuvintele: „Poetul e conştient că psalmii săi (cuvintele sale) merită laudă, dar nu pentru că ar fi opera lui, ci pentru că sunt inspiraţi de Duhul Sfânt: de aceea lauda sa este *întru Dumnezeu*”[8]. *Ce-mi va face mie insul materialnic?*: „Literal: *Ce-mi va face mie carnea?* La fel în Versiunea Ebraică. Ideea e constituită pe opoziţia spirit-materie: omul care se încrede în puterea (eminamente spirituală) a lui Dumnezeu nu are a se teme de cei ce se încred în materialitatea puterii lor (arme, armate, cetăţi, bani etc.). Vezi aceeaşi idee în Psalmul 19,7-8”[9].

5: **Ei toată ziua mi-au urât cuvintele,**
toate gândurile lor sunt spre rău împotriva mea.

6: **Locui-vor aproape şi se vor ascunde,**
ei îmi vor urmări călcâiul aşa cum mi-au aşteptat şi sufletul.

Vorbeşte despre vrăjmaşii care ne pândesc *călcâiul*, adică sfârşitul nostru, când ar vrea să ne aibă sub stăpânire.

7: **Cu nici un chip îi vei mântui,**
întru mânia Ta popoare vei surpa, Dumnezeule.

„Întreagă înşiruirea logică a Psaltirii e legată de ideea mântuirii omului, al cărui centru neşters este fapta împotriva celui potrivnic, după cum şi ideea de bază a iubirii față de Dumnezeu aduce aminte făpturilor că toate sunt datoare să preamărească pe Dumnezeu”[10].

8: **Viața mea Ți-am povestit-o Ție,**
lacrimile mele pune-Ți-le înainte.
9: **Precum în făgăduința Ta,**
întoarce-i îndărăt pe vrăjmaşii mei
în orice zi Te voi chema;
iată, am cunoscut că Tu eşti Dumnezeul meu.
10: **Întru Domnul voi lăuda graiul,**
întru Domnul voi lăuda cuvântul;
11: **în Dumnezeu mi-am pus nădejdea, nu mă voi teme:**
Ce-mi va face mie materia?
12: **În mine, Dumnezeule, sunt făgăduințele pe care le voi aduce-ntru lauda Ta,**
13: **că Tu mi-ai izbăvit sufletul din moarte,**
picioarele din alunecare,
aşa ca eu să-I fiu bineplăcut lui Dumnezeu în lumina celor vii.

„Pentru Eusebiu, *lumina celor vii* este Hristos care *luminează pe tot omul ce vine în lume* (Ioan 1,9)”[11].

„Prin *alunecare* înțelegem abaterea de la drumul poruncilor, pentru care (abatere) trupul omului a ajuns să fie numit cadavru. Drept aceea, prin răscumpărarea din moarte şi prin restaurarea lui din păcat, omul devine iarăşi chip al lui Dumnezeu”[12].

---

[1] SEP 4/I, p. 157
[2] BBVA, p. 677
[3] על־יונת אלם רחקים
[4] PSALM, p. 386
[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14
[6] BBVA, p. 677
[7] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14
[8] BBVA, p. 677
[9] BBVA, p. 677
[10] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14
[11] SEP 4/I, p. 159
[12] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

PSALMUL 56 – Pentru sfârşit: Nu nimici! (Un psalm) al lui David, când a fugit el în peşteră din faţa lui Saul.

Istoria cu David fugind de Saul e cuprinsă în I Regi, capitolul 22. Psalmul este „rugăciunea unui om încolţit de duşmani”[1].

„Cuvintele introductive: Indicaţie pentru dirijor: **al tashkheit**[2] ([după melodia] *nudistruge*). Această precizare apare în Septuaginta ca: **μη διαφθείρης** (*nu distruge*, *nudevasta*)”[3].

1: **Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă,**
că în Tine s-a încrezut sufletul meu
şi în umbra aripilor Tale voi nădăjdui
până va trece fărădelegea.

„După Atanasie, profetul înalţă această cântare în numele omenirii. Pentru Ilarie, Hristos este cel care vorbeşte. Pentru Augustin, e glasul lui Hristos şi glasul nostru: trebuie să răbdăm până la sfârşit, până trece fărădelegea”[4].

„Având încredere în Dumnezeu şi asigurarea clară că va primi ca o arvună mila Lui, cântăreţul nostru cere cu credinţă să i se împlinească cererea *până va trece fărădelegea*”[5], adică până la restaurarea omului în Hristos.

2: **Striga-voi către Dumnezeul Cel-Preaînalt,**
către Dumnezeu Care mi-a făcut bine.

3: **Trimis-a din cer şi m-a mântuit,**
spre ocară i-a dat pe cei ce mă călcau în picioare.
Trimis-a Dumnezeu mila Sa şi adevărul Său

Trimis-a Tatăl pe Fiul Său din cer, „ca dăruindu-mi cea mai mare binefacere, să nimicească cu puterea Lui însăşi momeala păcatului şi să surpe idolii cugetării pătimaşe”[6].

4: **şi mi-a izbăvit sufletul din mijlocul puilor de lei;**
m-am culcat să dorm ca un ins tulburat.
Cât despre fiii oamenilor, dinţii lor sunt arme şi săgeţi,
iar limba lor e sabie ascuţită.

M-am culcat să dorm ca un ins tulburat: „mulţi Părinţi pun expresia în legătură cu spusele lui Iisus din grădina Măslinilor: *Întristat e sufletul Meu până la moarte* (Marcu 14, 34; Matei 26, 38)”[7].

Dinţii lor sunt arme şi săgeţi: „Dar iubitorii de argint nu muşcă cu dinţii. Dare-ar Dumnezeu să muşte cu dinţii, şi nu cu săgeţile lăcomiei, care-s mai dureroase decât dinţii. *Dinţii lor, arme şi săgeţi*, spune Scriptura”[8]. „Într-adevăr, primele greşeli mi-au fost ca nişte *pui de lei*, adică nişte lei mai tineri, care printr-un căscat înfiorător şi prin labe puternice stăteau gata să spintece prada. Dar au venit ajutoarele, *mila şi adevărul*, această frumoasă pereche, căci nici mila nu se dă fără judecată şi nici adevărul nu-i fără milă. Iată de ce prin mijlocirea acestor virtuţi mă simt degajat chiar şi când mă distrez cu nişte *pui de lei.* Fiarele de felul acesta sunt şi ele, vorba psalmistului, ca un fel de *fii ai oamenilor*, ai căror dinţi sunt arme şi săgeţi şi limba lor sabie ascuţită. Nu se ştie dacă în structura organismului aceste săgeţi ale simţurilor sunt anume aşezate ca să ţină loc dinţilor din gurile oamenilor, în schimb, când s-ar face comparaţia ţinând seama de furia unora şi a altora şi s-ar aprecia până unde ar ajunge schimbarea în rău a înclinărilor lor, atunci,

pierzând starea firească, animalul respectiv devine fiară. De aceea, aducându-ne aminte de lei, am numit pe fiii oamenilor *fiare*, ale căror dinți şi limbă sunt mădulare de luptă”[9].

5: **Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule,**

şi peste tot pământul slava Ta!

„După Ieronim, profetul spune aceasta despre Înălțarea lui Hristos. Ilarie şi Atanasie leagă versetul de Efeseni 4, 9. Fiindcă S-a înălțat, a revărsat peste tot pământul pe Duhul Sfânt (Ilarie)”[10].

„Să nu mai privim de acum înainte spre cele pământeşti, ci să ne legăm ființa de mărirea celor mai presus de ceruri”[11].

6: **Cursă au gătit pentru picioarele mele**

şi sufletul mi l-au împilat;

groapă au săpat înaintea feței mele

şi au căzut în ea.

„După ce a descris atacurile vrăjmaşilor, ne cere ca, întorcându-ne cu totul de la răutățile proprii, să nu cădem în gropi”[12].

7: **Gata este inima mea, Dumnezeule,**

gata-mi este inima;

8: **întru slava mea cânta-voi şi-Ți voi aduce laudă.**

Deşteaptă-te, tu, slava mea,

treziți-vă, voi, psaltire şi alăută!;

în zori mă voi trezi.

„Eusebiu şi Atanasie referă [versetele 7-8] la aşteptarea Duhului Sfânt”[13]. „Conştient de prezența Duhului, psalmistul se însufleţeşte şi profeţeşte (Eusebiu). *Slava mea* este puterea de a profeți. Rufinus vede în *Deşteaptă-te, slava mea* o profeție a Învierii lui Hristos şi, pentru el, *dis-de-dimineață* [*în zori* – la Anania] e ceasul Învierii”[14].

„Aminteşte de două ori, ca şi cum omul ar fi de două feluri, cel văzut şi cel ascuns; pe amândoi îi cheamă la cântare armonioasă spre preamărire dumnezeiască îndreptând urechea spre cel care le invită. Iar timpul când se execută aceste cântări este dimineața, căci mirarea lui Dumnezeu se trezeşte numai spre cei care s-au lepădat cu totul de faptele întunericului”[15].

9: **Pe Tine Te voi mărturisi între popoare, Doamne,**

Ție Îți voi cânta între neamuri,

„Cu toate că-i deopotrivă pentru toți, harul credinței se împarte în două, după numele celor două grupuri de oameni, cel către *popor* şi cel către *neamuri*, (căci) Dumnezeu nu este numai al iudeilor, ci şi al neamurilor […], pentru aceea, dintr-un curent dublu al binecuvântării dumnezeieşti se toarnă printr-o singură revărsare atât peste *popor*, cât şi peste *neamuri*; tot aşa şi proorocia îmbrățişează atât pe unii, cât şi pe ceilalți, aducând în acest chip mulțumire lui Dumnezeu”[16].

10: **că pân-la cer s-a mărit mila Ta**

şi pân-la nori adevărul Tău.

„Cu toată înmulțirea la nesfârşit a păcătoşeniei, mărimea milei dumnezeieşti este totuşi covârşitoare, ajungând să întreacă până şi înălțimile cerului”[17].

11: **Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule,**

peste tot pământul slava Ta!

„Cu cât sporeşte pe pământ slava lui Dumnezeu, fiind înmulțită prin credința celor mântuiți, tot atât de mult se bucură puterile cereşti de mântuirea noastră, cântând Domnului cuvinte de laudă şi de preamărire”[18].

---

[1] SEP 4/I, p. 159

[2] אל־תשחת

[3] PSALM, p. 386

[4] SEP 4/I, p. 159

[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

[6] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 68

[7] SEP 4/I, p. 160

[8] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LXXXI, 3

[9] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

[10] SEP 4/I, p. 160

[11] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

[12] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

[13] SEP 4/I, p. 160

[14] SEP 4/I, p. 160

[15] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

[16] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

[17] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

[18] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, II, 14

PSALMUL 57 – Pentru sfârşit: Nu nimici! (Un psalm) al lui David pentru o inscripție pe stâlp.

„Invectivă împotriva judecătorilor nelegiuiți. Reproşurile şi blestemele sunt exprimate în limbajul colorat al Orientului, dar ele afirmă mai presus de toate că dreptatea lui Dumnezeu nu poate fi pervertită de ticăloşia omului şi până la urmă se va arăta biruitoare”[1].

1: **Grăiți voi, într-adevăr dreptate?**

Judecați voi oare drept, fii ai oamenilor?

„În Textul Masoretic întrebarea se adresează unor *zei*, *dumnezei*, sau *ființe divine*, dacă ei îi judecă cu dreptate pe *fiii omului* sau *fiii lui Adam*, ceea ce face ca traducerile să fie foarte nesigure. Potrivit Septuagintei, întrebarea psalmistului, amară, se referă la incapacitatea omului de a judeca drept; o judecată dreaptă se face în cunoştință de cauză; or, numai Dumnezeu este Acela Care cunoaşte şi lăuntrul omului, nu doar aparențele. În acest sens este construit finalul psalmului”[2].

2: **Fiindcă-n inimă fărădelege lucrați voi pe pământ**

strâmbătate mâinile voastre împletesc.

3: **Încă din zămislire s-au înstrăinat păcătoşii,**

încă din pântece s-au rătăcit, grăit-au minciuni.

SEP 4 traduce: *S-au abătut păcătoşii* [*încă*] *din sânul* [*mamei*]…: „Chiril al Alexandriei interpretează *s-au îndepărtat păcătoşii de la sân* – adică de la sânul duhovnicesc, care ar putea da roade bune fiindcă a primit sămânța de la Dumnezeu. Respinge interpretarea*încă din sân* pentru că i se pare maniheistă”[3].

„Cei ce se supun, după Sfântul Botez, voii celui rău, şi împlinesc cele voite de el, se înstrăinează de sfântul sân al Botezului”[4].

4: **Mânia lor este aceea a şarpelui,**

ca a unei aspide surde, care-şi astupă urechile,

„Mânia este iscată uneori de diavoli, pentru care este o principală însuşire, şi prin ea omul ajunge să li se asemene, pe când blândețea, din contra, îl scoate pe om din starea demonică şi-l apropie de starea îngerească”[5].

5: **care nu va auzi glasul celor ce o descântă,**

nici nu e vrăjită de vrăjile celui ce farmecă.

Cei ce o descântă: „Pentru Părinți, aceştia sunt sfinții care vorbesc în Lege şi Profeți, precum şi vestitorii Evangheliei, cărora li se opune *neascultarea încăpățânată şi obraznică a şarpelui străvechi* (Ilarie). ♦ *vipera surdă*: conform cunoştințelor zoologice ale vremii, unii Părinți explică: şarpele veninos, dacă ascultă cuvintele îmblânzitorului, îşi varsă la pământ veninul şi devine inofensiv. Augustin pune în legătură cu Fapte 7, 57 (călăii lui Ştefan îşi astupau urechile). ♦ *farmecelor*: gr. **φάρμακον** înseamnă*medicament*/*otravă*[6] şi *vrajă*. Augustin interpretează ca *medicament*: Oare medicamentul are glas? Există un medicament care are glas: este medicamentul pe care îl purtăm cu noi; ascultați-i glasul şi nu faceți ca viperele surde, pentru că de acum a venit Hristos să împlinească Legea şi Profeții”[7].

Cuvântul vrea „să arate pe cei care-şi astupă urechile când li se dau învățături despre virtute”[8]. Adeseori, „(noi) ne astupăm auzul, ca o viperă surdă care-şi astupă urechile, şi ne ambiționăm să nu ascultăm de glasul celor ce ne sfătuiesc, ca să nu fim vindecați cu doctoriile înțelepciunii cu care se vindecă sufletul bolnav”[9]. Cei ce-şi astupă urechile sufletului „nu aud nicidecum cuvintele Duhului, căci le aud trupeşte cu urechile lor de carne şi cu urechile duhovniceşti ale inimii lor acoperite cu un văl (II Corinteni 3, 15), şi de aceea nu pot să-L audă deloc pe Dumnezeu. Fiindcă nu pot nicicum să ridice de pe ei vălul înfumurării şi al nesimțirii, pentru că şi l-au pus ei înşişi de bunăvoie, şi vor să-şi astupe ochii şi urechile, şi de aceea cred că văd şi aud”[10].

6: **Dumnezeu le va zdrobi dinții din gură,**

măselele leilor le-a sfărâmat Domnul.

„Cine este atât de fără minte încât să creadă că Dumnezeu, menținând trupurile celor păcătoşi, le va zdrobi doar dinții?”[11].

7: **Ca o nimic pieri-vor, ca apa ce trece;**

El Îşi va întinde arcul până ce ei vor slăbi.

8: **Precum ceara ce se topeşte vor fi nimiciți;**

căzut-a foc peste ei şi n-au văzut soarele.

„Tocmai când întreg neamul omenesc zăcea îngropat într-o noapte întunecoasă şi în beznă adâncă din pricina ispitirii nelegiuiților diavoli şi uneltirii duhurilor celor vrăjmaşe, atunci S-a arătat El odată pentru totdeauna şi a dezlegat multele lanțuri ale nelegiuirilor ca o ceară care se topeşte când se apropie de foc”[12].

9: **Înainte ca spinii voştri să-şi cunoască ghimpii,**
încă de vii îi va înghiți El întru mânie.

„Adică: încă în stare crudă, înainte de a atinge maturitatea”[13]. „Poate aici este o aluzie la o expresie devenită proverbială. Tradiția patristică interpretează: mai înainte ca spinii voştri, adică păcatele, să ajungă în culmea răutății, mai înainte de a ajunge faptă, mânia dumnezeiască vă va pedepsi” (cf. Mortari, nota *ad loc*.)”[14].

10: **Veseli-se-va dreptul când va vedea răzbunarea împotriva necredincioşilor,**
mâinile şi le va spăla în sângele păcătosului.

„Părinții atrag atenția că drepții se bucură nu pentru pieirea păcătoşilor, ci pentru instaurarea dreptății divine. Chiril al Alexandriei spune despre *spălarea mâinilor în sânge*că este o metaforă inspirată din vechiul vocabular războinic”[15].

„Smerenia răzbună şi veseleşte pe cel drept, căci zice (Psalmistul): *Veseli-se-va dreptul când va vedea răzbunarea*, care este dispariția mândriei lipsite de Dumnezeu. Arătând aceasta, proorocul adaugă: *Şi-şi va spăla mâinile în sângele păcătosului*. Fiindcă în dispoziția slavei deşarte – căci aceasta o arată *sângele păcătosului* -, dreptul are inima sa curată – fiindcă aceasta înseamnă *îşi va spăla mâinile* – rămânând nevăzut în această viață din pricina lipsei slavei deşarte şi aşteptând să se arate împreună cu Hristos din pricina lucrării sale ascunse de oameni, din pricina smereniei”[16]. „Spune acestea nu ca şi cum s-ar bucura de răul altuia, ci pentru că abia în astfel de clipe ajung ei să înțeleagă cât de sănătoasă este viața virtuoasă a celor drepți, întrucât prin cuvintele spuse ni se dă să înțelegem că deosebirea dintre oamenii cinstiți şi cei răi ne aduce un spor de bucurie şi de putere. De aceea vorbele *mâinile sale îşi va spăla în sângele păcătosului* tocmai acest înțeles îl arată, că viața şi faptele lui curate sunt puse în lumină îndeosebi prin pierzania păcătosului. Doar însuşi cuvântul *a spăla* ne duce cu gândul la o lucrare de curățire. Pe de altă parte, nimeni nu are obicei să se spele în sânge, pentru că atunci se pătează mai tare, aşa încât vădeşte şi mai limpede că aici se înfățişează tocmai deosebirea dintre opusul virtuții şi al fericirii”[17].

11: **Şi va zice omul: „Dacă într-adevăr este o roadă pentru cel drept,**
da, este un Dumnezeu Care-i judecă pe pământ”.

Credința şi nădejdea noastră sunt adeseori întărite de dreptatea divină manifestată şi în viața de aici.

---

[1] SEP 4/I, p. 161
[2] BBVA, p. 679
[3] SEP 4/I, p. 161
[4] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice şi practice*, 216
[5] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXIV, 2
[6] Din **farmakon** provine cuvântul *farmacie*.

[7] SEP 4/I, pp. 161-162

[8] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXIII, 4

[9] Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre preoție*, XX

[10] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, LII

[11] Metodiu de Olimp, *Aglaofon sau despre înviere*, I, XXIV

[12] Eusebiu de Cezareea, *op. cit.*, X, 4, 13

[13] BBVA, p. 679

[14] SEP 4/I, p. 162

[15] SEP 4/I, p. 162

[16] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, XIV, 9

[17] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre pruncii morți prematur, către Hierios*

PSALMUL 58 – *Pentru sfârşit: Nu nimici! (Un psalm) al lui David pentru o inscripție pe stâlp, când Saul a trimis şi i-a urmărit casa, ca să-l ucidă.*

Istoria e cuprinsă în I Regi 19, 11-12. Este „rugăciunea unui om încolțit de dușmani. Pentru mulți Părinți, David proorocește în acest psalm pătimirea lui Hristos. După Augustin, ceea ce s-a întâmplat cu trupul lui Hristos se întâmplă şi cu noi: dușmanii, adică diavolul şi îngerii săi, continuă să lucreze. Grigore al Nyssei […] comentează astfel: Acest psalm este foarte adânc. Titlul îl închină Biruitorului îndelung-răbdător (cf. Psalma iuxta Haebreos: Victori ut non disperdas), care nu vrea să nimicească. Preamărește răbdarea supremă şi blândețea Celui care e mereu gata, din iubire, să-i copleşească cu bunuri pe dușmanii care I-au făcut tot răul cu putință: nu-i omorî/nimici. După o lungă şi dureroasă rătăcire în căutarea Cuvântului, se vor întoarce seara (v. 6), adică la sfârşitul timpului. Iar în dimineața (v. 16) zilei veşnice, fără de sfârşit, voi cânta (este un viitor care se referă la veşnicie) biruința şi îndurarea Ta”[1].

1: **Scoate-mă de la vrăjmaşii mei, Dumnezeule,**
şi de cei ce se scoală împotriva mea mântuieşte-mă;
2: **izbăveşte-mă de cei ce lucrează fărădelege**
şi de oamenii vărsărilor de sânge mântuieşte-mă!
3: **Că, iată, ei mi-au vânat sufletul,**
cei tari mi-au stat împotrivă.
Nu-i nici fărădelegea mea, Doamne, şi nici păcatul meu;

Ultimul stih, literal: „*Nici nelegiuirea mea, nici păcatul meu*. Părinții atrag atenția că numai Hristos putea spune aceasta”[2].

4: **eu în afara nelegiuirii mi-am îndreptat alergarea;**
scoală-Te întru întâmpinarea mea şi vezi.

„Aşadar, fără patimă trupească, să împlinim cu uşurință modul de viață din ceruri”[3].

5: **Şi Tu, Doamne, Dumnezeul puterilor, Dumnezeul lui Israel,**
ia aminte să cercetezi toate neamurile;

să nu ai milă de nimeni din cei ce lucrează fărădelege.

6: **Ei se vor întoarce seara şi vor flămânzi ca nişte câini**

şi vor umbla-mprejurul cetății;

7: **iată, din gura lor urlete vor scoate**

şi sabie le este pe buze; căci (zic ei) cine i-a auzit?

„Unii exegeți cred că aceasta poate fi întrebarea psalmistului. În realitate, ea este o întrebare-blasfemie a oamenilor păcătoşi”[4]. La fel e comentat şi în SEP 4.

8: **Iar Tu, Doamne, vei râde de ei,**

Tu de nimic vei face toate neamurile.

„Eusebiu pune versetul în paralel cu Psalmul 2, 1-4: oricât s-ar agita duşmanii, Dumnezeu râde de ei”[5].

9: **O, Tu, Puterea mea, spre Tine voi veghea,**

că Tu, Dumnezeule, Tu eşti ocrotitorul meu.

„Augustin interpretează astfel: Cu cât mă apropii de Tine, sunt mai puternic; cu cât mă îndepărtez de Tine, cu atât mă prăbuşesc. În *De Civitate Dei* 12, 6, cu privire la îngerii răzvrătiți, spune că: ei nu au voit să-şi păzească puterea în Dumnezeu. Ilarie face o apropiere cu cuvintele lui Iisus: *Tată, în mâinile Tale încredințez duhul Meu* (Luca 23, 46)”[6].

10: **O, Dumnezeul meu, mila Ta mă va cuprinde;**

Dumnezeu mi-o va arăta în mijlocul vrăjmaşilor mei.

„Aşadar, puterea de a păzi în noi liniştea din minte şi inimă, din care nasc toate virtuțile, ne vine din ajutorul Domnului, care a dat şi poruncile şi care, strigat de noi neîncetat, alungă de la noi uitarea păcătoasă, care strică liniştea inimii, ca apa focul”[7].

11: **Să nu-i omori, ca nu cumva să uite ei vreodată legea Ta;**

risipeşte-i cu puterea Ta

şi doboară-i, Doamne, Tu, apărătorul meu.

Dumnezeu e chemat asupra vrăjmaşilor dar, totodată, e şi o rugăciune pentru aceştia, ca şi cum s-ar cere o amânare a sfârşitului lor, spre a li se da timp de pocăință. „Grigore al Nyssei (2, XVI): Nu-i ucide, ci scoate-i din adâncurile răului la viața în duh! […] Dacă omul ar fi nimicit, lucrarea lui Dumnezeu ar deveni inutilă. Numai păcatul va pieri”[8].

12: **Păcat al gurii lor e cuvântul buzelor lor;**

fie ei prinşi în trufia lor!;

din blestem şi din minciună se va vesti nimicirea lor,

13: **întru mânie le va fi nimicirea, şi ei nu vor mai fi;**

şi vor cunoaşte că Dumnezeu este Stăpânul lui Iacob, al marginilor pământului.

14: **Ei se vor întoarce seara şi vor flămânzi ca nişte câini**

şi vor umbla-mprejurul cetății;

„După Grigore al Nyssei (2, XVI), cel care trăieşte în *cetate*, acela este om, dar cel care, printr-o viață nedemnă, se îndepărtează de asemănarea cu Dumnezeu, acela trăieşte afară din cetate, îşi pierde înfățişarea de om şi se aseamănă cu un animal”[9].

15: **se vor împrăştia ca să mănânce,**

iar dacă nu se vor sătura, vor murmura.

Acestea sună mai apropiat de un blestem, totuşi.

16: **Iar eu îi voi cânta puterii Tale**
şi mă voi bucura dimineața de mila Ta,
că Te-ai făcut ocrotitorul meu.
„*Bucuria din zori* e referită de mulți Părinți la bucuria Învierii lui Hristos”[10].
17: **Tu eşti ajutorul meu, Ție Îți voi cânta,**
că Tu, Dumnezeule, Tu eşti ajutorul meu,
Tu, Dumnezeul meu, Tu eşti mila mea.
Alipirea dreptului de Dumnezeu.

---

[1] SEP 4/I, p. 163
[2] SEP 4/I, p. 163
[3] Sf. Macarie Egipteanul, *Epistola*
[4] BBVA, p. 679
[5] SEP 4/I, p. 164
[6] SEP 4/I, p. 164
[7] Isichie Sinaitul, *Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute*, 99
[8] SEP 4/I, p. 164
[9] SEP 4/I, p. 164
[10] SEP 4/I, p. 165

PSALMUL 59 – *Pentru sfârşit: cu privire la (stihurile) ce se cântă cu schimbul; mai departe, pentru o inscripție pe stâlp a lui David, când el a ars Mesopotamia Siriei şi Țoba Siriană şi s-a întors Ioab şi l-a bătut pe Edom, douăsprezece mii, în Valea Sărată.*

Istoria e cuprinsă în II Regi, capitolul 8. Cât priveşte cuvintele introductive, explicațiile sunt similare cu cele aflate în preambulul Psalmului 44. Psalmul este o „rugăciune a poporului asuprit de dușmani ca urmare a păcatului; acum el cere ajutor în lupta împotriva vrăjmaşilor”[1].
1: **Dumnezeule, Tu ne-ai lepădat şi ne-ai doborât,**
Tu Te-ai mâniat şi Tu ai avut milă de noi.
„Augustin interpretează: Ne-ai nimicit ca să ne zideşti iarăşi; ai dărâmat zidirea veche pentru a o înlocui cu cea a omului nou”[2].
„Lepădat-ai pe măsura păcatelor lor pe cei ce s-au depărtat de Tine. Nimicit-ai mulțimea răutății noastre, pentru că ne-ai făcut bine din pricina slăbiciunii noastre”[3].

2: **Tu ai cutremurat pământul şi l-ai răvăşit.**
Vindecă-i dărâmăturile, că de cutremur a fost cuprins.
3: **Lucruri aspre ai arătat poporului Tău,**
cu vinul umilinţei ne-ai adăpat.
4: **Celor ce se tem de Tine datu-le-ai un semn,**
ca să poată fugi din faţa arcului,
Semn: „Părinții văd în acesta semnul cu care am fost însemnați pentru a fi scăpați de osândă, prefigurat de sângele mielului la ieşirea din Egipt (cf. Ieşirea 12, 7). Atanasie vede în acesta şi lumina pentru a deosebi binele de rău. Eusebiu şi Theodoret amintesc şi de semnul *Tau* din Iezechiel 9,4, echivalat cu **σφραγίς**, semnul crucii”[4].
„Moisi a însemnat pragurile caselor israeliților cu sânge de oaie, iar Tu ne-ai dat nouă semn însuşi sângele Mielului celui nevinovat, Care S-a junghiat pentru păcatele lumii”[5].
5: **pentru ca cei iubiți ai Tăi să fie izbăviți;**
mântuieşte Tu cu dreapta Ta şi auzi-mă!
„Mulți Părinți comentează: dreapta Tatălui este Hristos”[6].
6: **Dumnezeu a grăit în locul Său cel sfânt:**
„Bucura-mă-voi şi voi împărți Sichemul,
iar valea Sucot o voi măsura;
În locul Său cel sfânt: „Unii Părinți interpretează gr. **εν τω αγίω** *în Sfântul Său*, adică Dumnezeu ne răspunde în Hristos (Eusebiu, Atanasie, Ilarie, Augustin). Pentru Theodoret, aceasta înseamnă că Dumnezeu a vorbit prin Duhul Său Sfânt, care se foloseşte de profet ca de un instrument”[7].
„*Sichem*: primul oraş canaanean vizitat de Avraam (Facerea 12, 6). Oraşul a fost distrus de Simeon şi Levi, fiii lui Iacov, din cauza necinstirii surorii lor, Dina (Facerea 34). Oraşul a devenit cetate a leviților şi apoi, la împărțirea regatului, a devenit capitala lui Ieroboam. Sichem a fost numit Neapolis de către romani, iar din această denumire provine numele actual al oraşului aflat în teritoriile palestiniene: Nablus”[8].
„*Valea Sucot* (Valea Corturilor): vale unde era localizată cetatea Sucot, care aparținea tribului Gad”[9].
7: **al Meu este Galaadul, al Meu este Manase,**
iar Efraim este coiful Meu;
Iuda e regele Meu,
„*Galaad*: fiul lui Machir, nepotul lui Manase. Ca toponim, Galaad este o regiune la estul râului Iordan”[10].
„*Manase şi Efraim*: fiii lui Iosif[11] şi Asenath. Atunci când Iacov i-a binecuvântat, acesta şi-a încrucişat mâinile în aşa fel încât binecuvântarea[12] nu a căzut asupra lui Manase, întâiul născut, ci asupra lui Efraim. Aceste nume proprii denumesc triburile întemeiate de cei doi frați, precum şi teritoriile în care aceste triburi locuiau”[13]. Efraim şi Manase evocă Regatul de nord, iar Iuda, pe cel de sud. E anticipată o unire a acestora, în viitor.
8: **Moab, iezerul nădejdilor Mele!;**
spre Idumeea Îmi voi întinde sandala,
străinii Mie Mi s-au supus”.
„Aruncarea sandalelor asupra unei țări simbolizează luarea ei în stăpânire”[14].

Moab: „fiul lui Lot şi al fiicei mai mari a acestuia. Ţara unde locuiau moabiţii, popor din antichitate al cărui strămoş biblic este Moab”[15].

Moabiţii, ne amintim, erau socotiţi necuraţi şi excluşi din adunarea Domnului. „Totuşi, pentru că botezul dă iertare de păcate şi este prilej de lipsă de grijă pentru datornici, psalmistul arată răscumpărarea prin botez şi apropierea de Dumnezeu când zice (aceasta)”[16].

9: **Cine mă va duce la cetatea-ntărită?**

Cine mă va călăuzi până la Idumeea?

„*Idumeea*: ţara unde locuiau edomiţii, popor din antichitate al cărui strămoş biblic este Esau, numit şi Edom, fratele lui Iacov”[17].

„După ce a rostit profeţia, profetul vorbeşte în nume propriu: *cetatea întărită* este Ierusalimul, iar profetul, ştiind că zidurile ei fuseseră distruse, are o dorinţă puternică de a le vedea refăcute. Vrea să-i vadă şi pe locuitorii Idumeii supuşi lui Dumnezeu (Theodoret). Pentru alţi Părinţi (Eusebiu, Atanasie, Ieronim), *cetatea întărită* e Biserica; pentru alţii, Ierusalimul ceresc”[18].

Cetatea întărită: „Poate că psalmistul vorbeşte aici de Biserică; îi zice *cetate* pentru că este o adunare în care se locuieşte în chip legal; îi zice *întărită* pentru că-i întărită datorită credinţei”[19]. „Mintea care se află, în vremea rugăciunii, înăuntrul cugetării sale, se va afla ca mirele ce stă de vorbă cu mireasa în cămara nunţii. Iar cea care nu e lăsată să intre, stând afară, strigă cu suspine: *Cine mă va duce pe mine în cuprinsul cetăţii*?”[20].

10: **Oare nu Tu, Dumnezeule, Cel ce Te-ai lepădat de noi?**

Oare nu Tu vei ieşi, Dumnezeule, cu oştile noastre?

11: **Dă-ne ajutor să ieşim din necaz,**

că deşertăciune este mântuirea de la om.

„În vreme de încercare să nu alergăm la nădejdi omeneşti şi nici să aşteptăm de acolo ajutor, ci să facem cererile noastre cu lacrimi şi suspine, cu rugăciune stăruitoare şi cu priveghere prelungită. Acela primeşte ajutor în necaz, care disprețuieşte ca deşert ajutorul omenesc şi se sprijină pe nădejdea Celui Ce poate să mântuiască, Iisus Hristos Domnul nostru”[21].

12: **Întru Dumnezeu vom face noi fapte viteze,**

El îi va nimici pe cei ce ne supără.

„Psalmistul vrea să evoce epoca de aur a războaielor sfinte şi cuceririle regatului lui David”[22].

În înţeles mai înalt: „Aşadar, desăvârşirea prin Hristos şi puterea Tainelor Lui ne face şi înţelepţi şi mai tari ca moartea”[23].

---

[1] SEP 4/I, p. 165

[2] SEP 4/I, p. 165

[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XII, 3

[4] SEP 4/I, p. 166

[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XII, 3

[6] SEP 4/I, p. 166

[7] SEP 4/I, p. 166

[8] PSALM, p. 387
[9] PSALM, p. 387
[10] PSALM, p. 387
[11] În text apare, greşit: Iacov.
[12] Pentru întâiul născut.
[13] PSALM, p. 387
[14] SEP 4/I, p. 166
[15] PSALM, p. 387
[16] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XII, 4
[17] PSALM, p. 387
[18] SEP 4/I, p. 167
[19] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XII, 4
[20] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 176
[21] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XII, 5
[22] PSALM, p. 387
[23] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, III

PSALMUL 60 – Pentru sfârşit: printre cântările lui David.

„Rugăciunea unui pribeag. Theodoret spune: În psalmul precedent profetul ne-a spus să ne întoarcem la Dumnezeu, iar în aceasta ne arată ce rugăciune să-I înălțăm; Îl vesteşte pe Hristos şi prevesteşte întoarcerea păgânilor”[1].

1: **Ascultă, Dumnezeule, la ruga mea,**
la rugăciunea mea ia aminte.
2: **De la marginile pământului către Tine am strigat**
întru mâhnirea inimii mele;
Tu pe piatră m-ai înălțat,

Piatra ar fi, conform BJ, „*stânca templului*, obiectul nostalgiei psalmistului”[2]. „Părinții fac legătura cu I Corinteni 10, 4 (*Stânca era Hristos*)”[3].

3: **Tu m-ai călăuzit, că Tu Te-ai făcut nădejdea mea,**
turn de tărie în fața vrăjmaşului.

„Smerita cugetare este acoperământ dumnezeiesc, spre a nu fi văzute izbândirile noastre. Smerita cugetare e adâncul fără fund al puținătății noastre, care nu poate fi furat de nici un tâlhar. Smerita cugetare este *turn tare dinspre fața vrăjmaşului*”[4].

4: **În locaşul Tău voi locui pe veci,**
cu acoperământul aripilor Tale mă voi acoperi.

Locaşul: SEP 4 are *cortul*. „Origen aminteşte Psalmul 14 în care se spune că cel desăvârşit va locui sub acest cort. Este locuirea Treimii: cine locuieşte acolo e ocrotit sub aripile lui Dumnezeu”[5].

5: **Că Tu, Dumnezeule, mi-ai ascultat rugăciunile;**
celor ce se tem de numele Tău le-ai dat o moştenire.

„*Moştenire*: pentru Origen, ea înseamnă puterea de a deveni fiii lui Dumnezeu (Ioan 1, 12); pentru Ilarie, ea este viața, împărăția, locuirea cu Dumnezeu”[6].

6: **Zile vei adăuga la zilele regelui,**

anii lui până-n zile din neam în neam;

7: **în veac va rămâne el în fața lui Dumnezeu.**

Cât despre mila şi adevărul Său, cine le va pretinde?

Primul stih, în SEP 4: *Va dăinui în veac înaintea lui Dumnezeu*: „după exil, cei eliberați fac această rugăciune pentru Zorobabel; dar, după interpretarea lui Theodoret, menționarea veşniciei nu se poate referi decât la Hristos, pentru că este Fiul care era cu Tatăl din veşnicie. Aşadar, Zorobabel este prefigurarea lui Hristos, care îi va aduce înapoi în Patrie pe cei eliberați”[7].

„Aici **ekzeteo** înseamnă *a reclama, a pretinde*. Sensul textului: mila şi adevărul lui Dumnezeu sunt daruri, ele nu pot fi pretinse ca fiind un drept al cuiva”[8].

8: **Aşa voi cânta numelui Tău în veacul veacului,**

pentru ca zi de zi să-mi plinesc făgăduințele.

Rugăciunea însoțeşte permanent lucrarea dreptului.

---

[1] SEP 4/I, p. 167

[2] PSALM, p. 387

[3] SEP 4/I, p. 167

[4] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXV, 25

[5] SEP 4/I, p. 167

[6] SEP 4/I, pp. 167-168

[7] SEP 4/I, p. 168

[8] BBVA, p. 681

PSALMUL 61 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David pentru Iditun.

„Numai la Dumnezeu îşi află omul liniştea şi izbăvirea, cu condiția să I se supună. Pornind de la nişte împrejurări vitrege din istoria unui om sau a poporului, psalmul e un îndemn la această încredere”[1].

1: **Oare nu lui Dumnezeu i se va supune sufletul meu?**

Că de la El îmi este mântuirea;

„Sfântul Simeon Noul Teolog: Cel ce s-a rupt cu totul de lume se socoteşte pe sine ca fiind într-un pustiu neumblat şi plin de fiare sălbatice; atunci când se simte amenințat, întrebarea devine strigăt către Dumnezeu, aşa cum altădată au strigat Daniel, cei trei tineri sau Manase”[2]. „Profetul a spus pricina

pentru care se sileşte să se supună: pentru că mântuirea îi este de la Dumnezeu. Creatorului îi este propriu de a se îngriji de siguranța făpturilor Sale”[3]. „Precum se liniştește marea tulburată când se varsă untdelemn în ea, furtuna ei fiind biruită de calitatea aceluia, aşa şi sufletul nostru se umple de o linişte fericită când se toarnă în el dulceața Duhului Sfânt”[4]. „Atunci cel ce se luptă va vedea pe vrăjmaş risipindu-se prin numele sfânt şi închinat al lui Iisus Hristos, ca praful de vânt, sau ca fumul ce se mistuie, împreună cu nălucirile lui”[5].

2: **fiindcă El este Dumnezeul meu, Mântuitorul meu**
şi ocrotitorul meu, şi mai mult nu mă voi clătina.

„Dumnezeul nostru este Fiul lui Dumnezeu. Acelaşi este şi Mântuitor al neamului omenesc; El este Cel care sprijină neputințele noastre, Cel care potoleşte în sufletele noastre clătinarea care ne vine de la ispite”[6]. „Firea omului, fiind alcătuită, a fost clătinată de păcat şi trebuie negreşit să se desfacă, încât fiind refăcută iarăşi de Meşterul care a zidit-o la început, să dobândească tăria şi puterea de a nu se mai desface şi de a rămâne neatacată, pentru a nu mai cădea a doua oară”[7].

3: **Până când vă năpustiți asupra unui om?**
Voi toți ucideți,
ca şi cum v-ați năpusti asupra unui zid povârnit,
asupra unui gard surpat.

4: **Dar ei s-au sfătuit să-mi alunge cinstea,**
alergat-au întru minciună:
cu gura mă binecuvintează, dar cu inima mă blesteamă.

„Psalmistul vorbeşte aici de puternica uneltire a demonilor; că aleargă împotriva noastră, însetând de pierderea noastră”[8].

5: **Dar tu, suflete al meu, lui Dumnezeu supune-te,**
că de la El îmi vine puterea de a îndura,
6: **că El e Dumnezeul meu şi Mântuitorul meu,**
Ocrotitorul meu, şi de aici nu mă voi strămuta.

„Adevărata răbdare şi adevărata linişte nu pot fi dobândite fără o condiție esențială: smerenia inimii (Sfântul Ioan Gură de Aur)”[9].

7: **În Dumnezeu e mântuirea mea şi slava mea;**
El este Dumnezeul ajutorului meu,
în Dumnezeu e nădejdea mea.
8: **Nădăjduiți în El, voi, toată adunarea poporului;**
în fața Lui revărsați-vă inimile,
Dumnezeu este ajutorul nostru.

„Un vas care a avut în el, mai înainte, un lichid rău mirositor nu poate primi în el parfumul dacă nu e bine spălat. Aşadar, trebuie să vărsăm din noi cele ce erau mai înainte (şi să ne spălăm – n. n.), ca să putem să primim pe cele pe care vrem să le punem”[10].

9: **Dar fiii oamenilor sunt deşerți,**
fiii oamenilor sunt mincinoşi în cumpenele de a le fi altora nedrepți;
din deşertăciune sunt toți laolaltă.

„Text dificil, tradus în diferite feluri. Formularea de față urmează punctuația din ediția Rahlfs. *Fiii oamenilor* sunt fii ai deşertăciunii, cei ce iubesc vanitatea, trufia şi minciuna; ei se înşală unii pe alții, ca într-un fel de deprindere, prin balanțe şi greutăți duble, prin bani falşi, prin acte contrafăcute. Deprinderea lor fiind un viciu, ei refuză să se lase convinşi de contrar, refuzând astfel apropierea de Dumnezeu. Textul Masoretic e mult simplificat: (*fiii oamenilor*) *dacă se urcă în balanță, toți împreună sunt mai puțin decât o suflare*"[11]. „Pentru Theodoret, talgerele cântarului sunt o imagine a nestatorniciei"[12].

„Fiecare din noi are în ascunsul sufletului lui un cântar, făcut de Cel Ce ne-a creat, cu care putem deosebi natura lucrurilor"[13]. „Mincinoşi sunt fiii oamenilor, care stau în cumpănă de-a face nedreptate. Dar Dumnezeu păstrează pe seama fiecăruia ceea ce este drept"[14].

10: **Nu vă puneți nădejdea în nedreptate**
şi nu tânjiți după jaf;
de-ar curge-n valuri bogăția, inima să nu v-o apropiați.

„Cel care socoteşte că bogăția adunată din nedreptate îi este prilej îndestulător pentru a fi puternic şi a stăpâni se aseamănă cu un bolnav care-şi pune sănătatea trupului în creşterea bolii. […] Curgătoare este natura bogăției. Trece pe lângă cei ce o au mai repede ca torentul"[15].

11: **Dumnezeu a vorbit o dată, eu două lucruri am auzit:**
că puterea e a lui Dumnezeu, şi a Ta, Doamne, este mila;

Dumnezeu a vorbit o dată: Ambrozie parafrazează Evrei 1, 1 *sq.*: Dumnezeu a vorbit în multe feluri, dar în chip desăvârşit, prin Fiul. […] Numai Hristos a deschis urechea omului la înțelegerea misterelor, a rupt pecețile Cărții şi a dezlegat enigmele profeților (cf. Apocalipsa 5, 5). Pentru Ieronim, e vorba de un singur mesaj al lui Dumnezeu pe care omul îl aude din cele două Testamente"[16].

12: **că Tu vei răsplăti fiecăruia după faptele lui.**

„Este cu putință ca cineva să grăiască o dată, dar în acea *o dată* să fie multe cele spuse. […] Pentru a nu nedreptăți, este bună frica; iar pentru cel ce a alunecat o dată în păcat, ca să nu cadă în deznădejde, îi este bună nădejdea în mila lui Dumnezeu. Puterea este a lui Dumnezeu, iar mila tot de la El"[17].

---

[1] SEP 4/I, p. 168
[2] BBVA, p. 682
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 2
[4] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 35
[5] Isichie Sinaitul, *Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute*, 20
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 2
[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 3
[8] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 3
[9] BBVA, p. 682
[10] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 4
[11] BBVA, p. 682
[12] SEP 4/I, p. 169

[13] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 4

[14] Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 125

[15] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 5

[16] SEP 4/I, p. 170

[17] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIII, 5

PSALMUL 62 – *Un psalm al lui David, când se afla el în pustia Iudeii.*

„Dorul după Dumnezeu. Psalmul este folosit frecvent în oficiile liturgice de dimineață"[1]. Referitor la titlu: „După Ilarie, David în pustiu, îndreptat spre cele dumnezeiești, Îl prefigurează pe Hristos şi pătimirea Lui. Dumnezeu este Dumnezeul lumii întregi, dar este *Dumnezeul meu* (v. 1) pentru că Îl cunosc"[2].

1: **Dumnezeule, Dumnezeul meu, spre Tine caut dis-de-dimineață;**
însetat-a de Tine sufletul meu;
de câte ori i-a fost trupului meu dor de tine
în pământ pustiu şi neumblat şi fără apă!

„Versetul consună cu Psalmul 118, 148. Dis-de-dimineață (în revărsatul zorilor, când se iveşte aurora) este timpul când omul din parabola lui Iisus a ieşit să tocmească lucrători pentru via sa; de aici, slujba utreniei, când monahii sunt adunați la rugăciune (Sfântul Ioan Casian)"[3]. Versurile 3-4: „Atât sufletul cât şi trupul, întreaga ființă umană tânjeşte după Dumnezeu atunci când simte că împrejuru-i e doar uscăciune"[4].

2: **Aşa m-am arătat eu Ție în locaşul Tău cel Sfânt,**
ca să-Ți văd puterea şi slava.
3: **Că mila Ta e mai bună decât viața;**
buzele mele Te vor lăuda.
4: **Aşa Te voi binecuvânta în viața mea**
şi întru numele Tău voi ridica mâinile mele.

„Ridicarea mâinilor către Domnul, ca act cultic, este atestată şi în Ieşirea 17, 11 şi urm.; Psalmi 142, 6; I Timotei 2, 8. gestul, însoțit de rugăciune, se practică şi astăzi în anumite momente liturgice"[5].

5: **Ca de seu şi de grăsime să se sature sufletul meu,**
şi cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea.
6: **De mi-am adus aminte de Tine în aşternutul meu,**
în aurori am cugetat la Tine,
7: **că Tu ai fost ajutorul meu**
şi întru umbra aripilor tale mă voi bucura.

Spune acestea „pentru că sufletele cele vrednice prin părtăşia reală cu Duhul, primesc încă de acum arvuna şi pârga bucuriei şi veseliei celei duhovnicești, de care se vor împărtăşi Sfinții în împărăția lui Hristos"[6].

8: **Lipitu-s-a sufletul meu de Tine,**
dreapta Ta m-a ocrotit.

„Luând aminte la adâncul inimii, vei vedea cu uşurinţă ceea ce cauţi, pentru că sufletul răpit de iubire la culme nu se mai poate întoarce la cele dinapoi”[7]. „Nu ne va fi de ajuns deci spre deplina bucurie şi spre sfinţenie, la care ne ridică simţirea lui Hristos Care ne sfinţeşte, să fim primiţi în rol de mlădiţe. Pe lângă aceasta, mai trebuie să urmăm Lui în mod sincer, printr-o iubire desăvârşită şi neîncetată”[8].

9: **Iar ei în zadar au umblat după sufletul meu,**
intra-vor în cele mai de jos ale pământului,
10: **da-se-vor în ascuţişul săbiei,**
fi-vor ei porţii pentru vulpi.
11: **Dar regele se va veseli în Dumnezeu;**
lăudat va fi tot cel ce se jură întru El,
că s-a astupat gura celor ce grăiesc nedreptăţi.

Putem vedea aici o anticipare a Judecăţii celei de obşte. Cât priveşte *regele*, „pentru mulţi dintre Părinţi, acesta este Hristos. ♦ *tot cel ce jură întru El*: tot cel care Îl recunoaşte pe Hristos ca rege (Ilarie)”[9].

---

[1] SEP 4/I, p. 170
[2] SEP 4/I, p. 170
[3] BBVA, p. 683
[4] BBVA, p. 683
[5] BBVA, p. 683
[6] Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvinte despre rugăciune*, 1
[7] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 2
[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2
[9] SEP 4/I, p. 171

PSALMUL 63 – *Pentru sfârşit: un psalm al lui David.*

„Deşi cel drept pare lipsit de apărare în faţa cinismului duşmanilor, Dumnezeu, care vede în ascuns, va face până la urmă dreptate”[1].

1: **Auzi, Dumnezeule, glasul meu când mă rog eu Ţie,**
scoate-mi sufletul din frica vrăjmaşului!

„Fericitul Augustin: Când mucenicii, mergând la moarte, se rugau astfel, ei nu-i cereau lui Dumnezeu să-i scape de moarte, ci de frica în faţa morţii”[2].

2: **Acoperă-mă de năvala celor ce fac rău,**
de mulţimea celor ce lucrează fărădelege,
3: **de cei ce şi-au ascuţit limbile ca sabia,**
de cei ce şi-au întins arcul – amarnică lucrare -
4: **pentru ca-ntru ascuns să-l săgeteze pe cel neprihănit.**

5: **Năprasnic îl vor săgeta şi nu se vor teme,**
întăritu-s-au în plănuirea lor cea rea,
s-au vorbit să ascundă laţurile;
zis-au: „Cine ne va vedea?”
6: **Iscodit-au după fărădelege**
şi s-au sleit iscodind iscodiri.
Un om se va apropia, şi inima e adâncă
Iscodind iscodiri: „Toată arta *filosofilor* întru aceasta se străduieşte: să întunece lumina, afirmând simple ficţiuni; să încurce spiritele atrase spre adevăr, prin mrejele disputelor deşarte, prin false argumentări, prin falsa strălucire a oratoriei”[3].
Va veni un om [SEP 4]: „pentru Eusebiu şi Augustin, acesta este Hristos; pentru alţi Părinţi, este omul care cugetă la tainele lui Dumnezeu”[4].
7: **şi Dumnezeu Se va înălţa:**
Ca dintr-o săgeată de copii le sunt loviturile,
Tâlcuire aparte, comentând versetele 6-7, la Anania; *omul ce se apropie* e văzut ca *vrăjmaş*: „*Un om* e duşmanul ce se apropie; dar inima celui pândit e adâncă prin aceea că-L are pe Dumnezeu în ea; din aceste adâncuri lăuntrice Se va ridica El să-l facă pe duşman neputincios. Sfântul Ciprian din Cartagina a folosit acest verset pentru a-i încuraja pe cei ce mergeau spre moarte martirică”[5]. Cum s-a văzut mai sus, *omul* a primit conotaţii pozitive, de regulă.
„Mintea pricepută şi înţeleaptă ia aminte cu sârguinţă la toate virtuţile pe care le vede la vreunii. Cel fără minte, însă, iscodeşte cele vrednice de ocară şi lipsurile”[6].
8: **fără putere li s-au făcut limbile împotrivă.**
Toţi cei ce i-au văzut s-au tulburat
şi fiece om s-a înfricoşat.
9: **Şi au vestit lucrurile lui Dumnezeu**
şi faptele Lui le-au înţeles.
10: **Veseli-se-va cel drept întru Domnul**
şi în El va nădăjdui,
întru El se vor lăuda toţi cei drepţi la inimă.
În acestea, ghicim propovăduirea celor dumnezeieşti şi bucuria drepţilor de ea. „După Augustin, *cei drepţi cu inima* sunt aceia care se conformează mereu voinţei lui Dumnezeu”[7].

---

[1] SEP 4/I, p. 171
[2] BBVA, p. 683
[3] Sf. Paulin de Nola, *Harul şi mântuirea*, 4
[4] SEP 4/I, p. 172
[5] BBVA, p. 684
[6] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, X, 17
[7] SEP 4/I, p. 172

PSALMUL 64 – *Pentru sfârşit: un psalm-cântare al lui David, odă cântată de Ieremia şi Iezechiel şi de poporul robit, când erau ei gata de plecare.*

„În anul 587, Evreii au fost duşi în captivitatea babilonică, dar profetul Ieremia a prezis că după 70 de ani se vor întoarce. Printre profeții captivi se afla şi Iezechiel. După întoarcerea captivilor s-a făcut şi restaurarea templului din Ierusalim”[1].

„Cuvintele introductive: O indicație pentru dirijorul muzicanților spune că acest psalm constituie o *cântare* (< **ωδή** < **shir**[2]). Sensul exact al acestei precizări este neclar. Cuvintele din Biblia 1688 *a Ieremiei şi a Iezechiil, a nemerniciei nărodului cînd vrea să iasă* sunt o interpolare din Septuaginta: **Ιερεμιου και Ιεζεκιηλ εκ του λόγου της παροικίας, οτε εμελλον εκπορεύεσθαι** (idem)”[3].

1: **Ție, Dumnezeule, Ți se cuvine cântare în Sion**
şi Ție Ți se va plini făgăduință în Ierusalim.

„Pentru majoritatea Părinților, Sionul este o imagine a Bisericii sau a Ierusalimului ceresc”[4].

2: **Ascultă-mi ruga,**
spre Tine tot trupul va veni.

„Intuind prefigurarea Ierusalimului ceresc, Fericitul Augustin vede plinirea făgăduințelor atunci, la învierea cea de obşte, când drepții vor sta în fața lui Dumnezeu nu numai cu sufletele, ci şi cu trupurile, acestea din urmă nefiind supuse stricăciunii, ca unele ce au ieşit din Babilon”[5]. În plus, „mulți Părinți văd aici o profeție a convertirii păgânilor”[6]– *spre Tine tot trupul va veni*.

3: **Cuvintele nelegiuiților ne-au încovoiat,**
dar necredințele noastre Tu le vei uşura.

Necredințele „(aici): păcatul (repetat) de a nu-ți pune viața în acord cu credința ta, de a nu-I rămâne totdeauna credincios lui Dumnezeu”[7].

4: **Fericit este cel pe care Tu l-ai ales şi l-ai luat la Tine;**
el în curțile Tale va locui.
Sătura-ne-vom de bunătățile casei Tale;
sfânt e locaşul Tău, minunat întru dreptate.

Sfânt e locaşul Tău apare, în SEP 4, *sfânt e templul Tău*; „Textul Masoretic are*sfințenia templului Tău* (…): Imagine a templului spiritual (Eusebiu); a poporului credincios (Atanasie, *De titulis psalmorum*, PG 27); pentru Ilarie, templul este Hristos, dar trimite şi la I Corinteni 3,16 (*Nu ştiți că voi sunteți templul lui Dumnezeu?*)”[8].

5: **Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mântuitorul nostru,**
nădejdea tuturor marginilor pământului
şi a celor ce sunt pe mare, departe,

6: **Tu, Cel ce munții îi pregăteşti întru tăria Ta,**

Tu, Cel încins cu putere,

7: **Tu, Cel ce răscoleşti adâncul mării**

şi vuietul valurilor ei.

8: **De semnele Tale se vor tulbura neamurile**

şi se vor înspăimânta cei ce locuiesc mărginimile;

porţile dimineţii şi ale serii Tu le vei face frumoase.

Porţile, „literal: *Ieşirile*, deschiderile prin care soarele răsare şi apune. Sensul: extremităţile pământului"[9]. „*Porţile dimineţii şi ale serii*: metaforă a ţinuturilor îndepărtate de la răsărit şi de la apus. Pentru Chiril al Alexandriei, acestea simbolizează şi cele două naşteri ale lui Hristos: *dimineaţa* simbolizează naşterea Lui din veşnicie, iar*seara*, naşterea din Fecioară. Alţii interpretează mai degrabă temporal: lauda lui Dumnezeu care se aduce necontenit (Atanasie, Ilarie)"[10].

9: **Tu ai cercetat pământul şi din belşug l-ai adăpat,**

bogăţiile lui le-ai făcut să sporească;

râul lui Dumnezeu s-a umplut de apă;

Tu le-ai pregătit hrana, căci aşa e pregătirea Ta.

„*Râul lui Dumnezeu*: metaforă pentru rezervele de apă pe care anticii le presupuneau deasupra bolţii cereşti şi din care Dumnezeu face să cadă ploile. Urmează un amplu tablou al pământului udat de ploi în urma unei secete prelungite (robia)"[11]. „În acest*râu al lui Dumnezeu plin de apă* Atanasie vede simbolul cuvântului evanghelic, Ilarie şi Ieronim (trimiţând la Ioan 7, 38) – simbolul Duhului Sfânt, iar Augustin – un simbol al poporului lui Dumnezeu"[12].

10: **Adapă-i brazdele pân-la beţie,**

înmulţeşte-i roadele!;

vesel va fi în stropii lui de ploaie când totul odrăsleşte.

„Textual: *îmbată-i brazdele*. E vorba de beţia euforică a belşugului, a bucuriei şi veseliei"[13].

11: **Tu cu bunătatea Ta vei binecuvânta cununa anului**

şi câmpurile Tale se vor umple de grăsime;

Primul vers apare în SEP 4: *Vei binecuvânta cununa anului bunătăţii Tale*: „*anul bunătăţii*: Părinţii îl referă la anul venirii lui Hristos, *anul de bunăvoinţă al Domnului*(Isaia 61, 2; Luca 4,19)"[14].

12: **munţii pustiei se vor îngrăşa**

şi dealurile în bucurie se vor încinge;

Munţii pustiei, „textual (ediţia Rahlfs şi altele): *frumuseţile, păşunile* sau *roadele de anotimp* ale pustiei. În Codicii Vaticanus şi Sinaiticus: *munţii*. Opţiunea de faţă e impusă de paralelismul sinonimic al versetului (munţii – dealurile)"[15].

13: **turmele s-au îmbrăcat în lână,**

văile se vor îmbelşuga de grâu;

şi strigăte vor scoate, căci în cântări Te vor cânta.

O viziune a revărsării darurilor duhovniceşti.

[1] BBVA, p. 684
[2] שיר
[3] PSALM, p. 387
[4] SEP 4/I, pp. 172-173
[5] BBVA, p. 684
[6] SEP 4/I, p. 173
[7] BBVA, p. 684
[8] SEP 4/I, p. 173
[9] BBVA, p. 685
[10] SEP 4/I, p. 173
[11] BBVA, p. 685
[12] SEP 4/I, p. 174
[13] BBVA, p. 685
[14] SEP 4/I, p. 174
[15] BBVA, p. 685

PSALMUL 65 – *Pentru sfârşit: o cântare psalmodică a învierii.*

„După ce rememorează binefacerile din trecut ale lui Dumnezeu față de poporul lui Israel (ieşirea din Egipt şi trecerea Iordanului), psalmistul Îi aduce mulțumire lui Dumnezeu, care l-a izbăvit dintr-o mare încercare. Theodoret spune că acest psalm e cântat de corul drepților întorşi din robie. Majoritatea Părinților văd în el prevestirea Învierii şi a chemării universale la mântuire”[1].

„Cuvintele introductive: Indicațiile către dirijor califică acest psalm drept **shir** (*cânt*) […]. Versiunile româneşti traduc după Septuaginta **ωδή ψαλμου αναστάσεως** (*cântarea psalmului reînvierii*), unde cuvântul **αναστάσεως** (*al reînvierii*) este o interpolare creştină târzie”[2].

„Fericitul Augustin: *Pentru sfârşit*: *sfârşitul* e Hristos (cf. Romani 10, 4). Hristos e Cel ce a înviat. El însă este Capul, iar Biserica este Trupul; dacă El, Capul, a înviat, Biserica Îl va urma. Evreii credeau că numai ei, deținătorii Legii, vor învia. Psalmul însă începe prin cuvintele: *Cu bucurie strigați-I lui Dumnezeu tot pământul*, de unde caracterul universal al învierii”[3].

1: **Cu bucurie strigați-I lui Dumnezeu tot pământul,**

E chemat tot pământul, „nu numai o parte a lui. Iar a cânta nu este propriu celor ce se roagă cerând (implorând tânguitor) ceva, ci celor ce se veselesc”[4].

2: **numelui Său cântați-i,**

dați mărire laudei Lui!

3: **Spuneți-I lui Dumnezeu: Cât de înfricoşătoare sunt lucrurile Tale!**

Întru mulțimea puterii Tale Te vor linguşi vrăjmaşii Tăi.

Înfricoşătoare: „admirația față de Dumnezeu e însoțită de o teamă respectuoasă; după Cassiodor, este o teamă afectuoasă şi filială, dulce, fără amărăciune, care naşte speranță”[5].

Biblia 1914: *vor minți despre Tine dușmanii Tăi*: este, „fără îndoială, duşman al lui Dumnezeu şi, în chip vădit, mincinos tot omul care închide pe Dumnezeu cu ignoranță şi necredință în legea firii şi nu vrea să creadă în Cel ce S-a sălăşluit ființial în chip nepătimaş, nepasiv, impasibil şi mai presus de fire în cele de sub fire, ca Cel ce toate le poate”[6].

4: **Tot pământul să Ți se închine şi să-Ți cânte,**
numelui Tău să-i cânte.
5: **Veniți şi vedeți faptele lui Dumnezeu,**
cât e El de înfricoşător în sfaturi, mai mult decât fiii oamenilor,
6: **El, Cel ce întoarce marea în uscat;**
prin râu vor trece cu piciorul.
Acolo ne vom veseli de El,

„Aluzie la eliberarea din Egipt (Ieşirea 15) şi la trecerea Iordanului (Iosua 3)”[7].

„Cu adevărat, de va veni în noi Cel ce preface marea în uscat, o va trece negreşit şi Israilul din noi, nebântuit de valuri, sau mintea care vede pe Dumnezeu (Israil), şi va vedea pe egipteni înecându-se în apa lacrimilor”[8].

7: **de Cel ce întru puterea Sa stăpâneşte veacul;**
ochii Săi se uită spre neamuri:
cei ce-L amărăsc să nu se înalțe întru ei!

„După Eusebiu, privirea lui Dumnezeu e o făgăduință de împăcare: se uită la neamuri cu o privire binevoitoare; Domnul Îşi îndreaptă privirea asupra neamurilor, razele de lumină care ies din ochii Lui fac sufletele capabile de Dumnezeu şi le arată ca atare”[9].

8: **Voi, neamuri, binecuvântați-L pe Dumnezeul nostru**
şi faceți să se audă glasul laudei Lui.
9: **El, Cel ce sufletul mi l-a temeinicit în viață,**
nu mi-a lăsat picioarele să se clatine.
10: **Că ne-ai încercat pe noi, Dumnezeule,**
cu foc ne-ai lămurit, aşa cum în foc se lămureşte argintul;
11: **ne-ai prins în laț, necazuri ne-ai pus pe grumaz,**

„Lucrează, desigur, Satana şi după (Botez), ca şi mai înainte, ba de multe ori chiar mai rău. Dar nu ca unul ce se află de față împreună cu harul, ci învăluind prin mustul trupului mintea, ca într-un fum, în dulceața poftelor neraționale. Iar aceasta se face din îngăduirea lui Dumnezeu, ca trecând omul prin bucurie, prin foc şi prin cercare, să ajungă astfel la bucuria binelui”[10]. E evidențiată şi tăria sfinților: „Auzi cum nu ocolesc să suporte cele prin care au fost încercați, ci se bucură mai vârtos primindu-le ca bune şi, făcându-se cunoscuți ca ceea ce sunt prin încercarea însăşi, se dovedesc prin pătimiri ca iubitori la culme ai lui Dumnezeu?”[11].

12: **oameni ai ridicat deasupra capetelor noastre,**
prin foc trecut-am şi prin apă
şi Tu ne-ai scos la odihnă.

„În războiul nostru duhovnicesc, Dumnezeu îi îngăduie diavolului să ne treacă prin tot felul de încercări, prin focul şi furtuna patimilor noastre, prin dulceața poftelor iraționale, pentru ca, după aceea, biruitori, să

ajungem la bucuria Binelui (Nichita Stithatul)”[12]. „Dacă nu faci o sforțare, nu vei înfrânge năravul. Câtă vreme purtăm acest trup slăbănog, nu putem fi fără păcat, nici să trăim fără amărăciune şi durere”[13]. „Prin acestea, Scriptura se pare că vrea să ne indice laudele ce şi le câştigă sfinții prin ardere, prin osteneli şi prin zdrobiri. Căci cuptorul e semnul zdrobirii şi ostenelii celor cercați ca prin foc”[14].

13: **În casa Ta intra-voi cu arderi-de-tot,**
Ție voi plini făgăduințele mele
14: **pe care buzele mele le-au rostit**
şi gura mea le-a grăit întru necazul meu;

„Sufletul intră în paza minții atunci când toate gândurile lui ard cu totul în focul iubirii dumnezeieşti, iar când acestea sunt arse de tot de dragostea dumnezeiască pe altarul trezviei, aburii deşi ai făgăduințelor se înalță spre Dumnezeu”[15].

15: **arderi-de-tot cu măduvă Îți voi aduce,**
cu tămâie şi berbeci,
boi şi țapi Îți voi aduce.

„*Măduva*: partea cea mai grasă şi mai fină a animalului de jertfă; metaforic: ce e mai bun; chintesența”[16]. „*Arderile-de-tot* exprimă consacrarea totală lui Dumnezeu (Atanasie). ♦ *măduvă*: simbol pentru a spune că trebuie să-I dăm lui Dumnezeu tot ce este mai bun din noi înşine (Theodoret)”[17].

16: **Veniți şi auziți, şi eu vă voi povesti vouă,**
celor ce vă temeți de Dumnezeu,
câte i-a făcut El sufletului meu.
17: **Către El cu gura mea am strigat,**
pe El cu limba mea L-am preamărit.

„*Am strigat*: Chiril al Alexandriei spune că e vorba de strigătul interior pornind dintr-o inimă arzând de iubire”[18].

18: **Dacă-n inima mea am zărit strâmbătate,**
atunci Domnul să nu mă audă!
19: **De aceea m-a auzit Dumnezeu,**
luat-a aminte la glasul rugăciunii mele.
20: **Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce nu mi-a îndepărtat rugăciunea,**
şi nici mila Lui de la mine!

O exultare a dreptului ce-L are pe Dumnezeu alături.

---

[1] SEP 4/I, p. 175
[2] PSALM, p. 387
[3] BBVA, p. 685
[4] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 14
[5] SEP 4/I, p. 175
[6] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 179

[7] SEP 4/I, p. 175
[8] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXVI, 25
[9] SEP 4/I, p. 176
[10] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 76
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV
[12] BBVA, p. 686
[13] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, I,XXII, 5
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI
[15] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, II, 21
[16] BBVA, p. 686
[17] SEP 4/I, p. 176
[18] SEP 4/I, p. 177

PSALMUL 66 – *Pentru sfârşit: printre cântări, un psalm-cântare al lui David.*

„Aducerea de mulțumire de la sărbătoarea recoltei se transformă într-o rugăciune de laudă şi recunoştință universală. Părinții văd în acest psalm şi o profeție privind Întruparea: după Ieronim, *fața lui Dumnezeu* care va lumina asupra noastră este Fiul, strălucirea slavei Tatălui”[1]. „*Al lui David* : mențiune în Codex Vaticanus”[2].

1: **Dumnezeule, milostiveşte-Te spre noi şi ne binecuvintează,**
luminează-Ți fața Ta peste noi şi ne miluieşte,
2: **ca să cunoaştem pe pământ calea Ta,**
în toate neamurile mântuirea Ta.

„Deşi psalmul a fost alcătuit de un rege al Evreilor, el nu poartă mesajul acestora, că adică numai ei se vor mântui, ci pe acela, profetic, al universalității creştinismului”[3]. Comentariile rabinice interpretează *calea* drept purtarea lui Dumnezeu față de poporul Său, Israel (cf. TOB, nota *ad loc*.). ♦ Părinții identifică această *cale* şi *mântuire* cu Hristos”[4].

3: **Pe Tine Te vor lăuda popoarele, Dumnezeule,**
toate popoarele Te vor lăuda.
4: **Veselească-se neamurile şi să se bucure,**
că Tu cu dreptate vei judeca popoarele
şi neamurile de pe pământ le vei călăuzi.

„Pentru Ilarie, *popoarele* sunt triburile lui Israel, iar *neamurile*, popoarele păgâne (universalitatea mântuirii)”[5].

5: **Pe Tine Te vor lăuda popoarele, Dumnezeule,**
toate popoarele Te vor lăuda.
6: **Pământul şi-a dat rodul său:**

Binecuvintează-ne, Dumnezeule, Dumnezeul nostru!

„Fericitul Ieronim: În viziunea profetică, *rodul* este Sfânta Fecioară Maria, fruct al acestui pământ, al acestei semințe, al acestui lut, al lui Adam. Ceea ce s-a pierdut în Eden a fost dobândit în Fiul ei. Notă: Propoziția: *Pământul şi-a dat rodul său* este începutul acestui verset, iar nu sfârşitul celui precedent, aşa cum o găsim în unele ediții româneşti. Ceea ce urmează e consecința acestui *rod*"[6]. „Rodul pierdut de întâiul Adam e recâştigat în Noul Adam, interpretează Ilarie"[7].

7: **Binecuvintează-ne pe noi, Dumnezeule,**

şi de Tine să se teamă toate marginile pământului.

Încheiere ce afirmă universalitatea credinței

---

[1] SEP 4/I, p. 177

[2] BBVA, p. 686

[3] BBVA, p. p. 687

[4] SEP 4/I, pp. 177-178

[5] SEP 4/I, p. 178

[6] BBVA, p. 687

[7] SEP 4/I, p. 178

PSALMUL 67 – *Pentru sfârşit: un psalm-cântare al lui David.*

„Acest psalm este, probabil, unul dintre cei mai vechi; evocând etapele principale din istoria poporului ales: ieşirea din Egipt, rătăcirea prin deşert, victoriile din epoca judecătorilor, David şi Solomon în Sion, moartea tragică a familiei lui Ahab"[1]. „Psalm de procesiune înrudit cu cântările Sionului. Începând cu evocarea semnalului de pornire a procesiunii cu chivotul (v. 1), poetul desfăşoară istoria lui Israel ca pe un drum biruitor al lui Dumnezeu până în inima Ierusalimului. Acumularea de imagini sugestive, deşi uneori obscure, într-un limbaj arhaic cu metafore din vocabularul războiului, punctează momente importante din istoria poporului ales: ieşirea din Egipt şi manifestarea lui Dumnezeu pe Sinai (7-8), faptele minunate din pustiu (9-10), isprăvi ale judecătorilor (11-14), cucerirea Ierusalimului (14-18), sfârşitul lui Ahab (23), Paştele sărbătorit cu solemnitate de Iezekia, unde adunarea triburilor lui Israel prefigurează venirea păgânilor spre Dumnezeul adevărat (24-37). Pavel face o analogie între suirea lui Dumnezeu pe Sion şi înălțarea lui Hristos în slavă (18 – cf. Efeseni 4,8-11). În starea actuală, acest psalm pune cele mai multe probleme de text şi de interpretare"[2].

„Psalm mesianic; atât Evangheliştii cât şi Sfinții Părinți au văzut, într-o seamă din versetele lui, prefigurarea patimilor Mântuitorului"[3].

1: **Să învie Dumnezeu şi să se risipească vrăjmaşii Lui**

şi să fugă de la fața Lui cei ce-L urăsc pe El;

Să învie: „Grecescul **anistemi** înseamnă *a face* (pe cineva) *să se scoale, a se scula* (din pat), de unde, prin analogie, *a învia*. În acest ultim sens a fost folosit, cu mult înainte de ivirea creştinismului, de Eschil în *Agamemnon* şi de Sofocle în *Electra*. Versiunea de față îl traduce în semnificația lui profetică, cu atât mai mult cu cât primele trei versete ale acestui psalm au intrat în cultul creştin: cu ele se deschide slujba Învierii Domnului”[4]. „Singur în pustie, Sfântul Antonie cel Mare obişnuia să cânte acest verset, însoțit de semnul crucii, pentru alungarea demonilor”[5].

2: **precum se stinge fumul, aşa să se stingă;**
precum se topeşte ceara de fața focului,
aşa să piară păcătoşii de la fața lui Dumnezeu,

„După Interpretarea lui Ieronim, psalmistul cere ca împietrirea inimii păcătoşilor să se topească precum ceara”[6].

„Precum se topeşte ceara de fața focului, aşa gândul necurat de frica lui Dumnezeu”[7]. „Dacă demonii ar fi tari ca munții de fier, ei nu ar fi arşi de rugăciune întocmai ca ceara de foc. Însă, într-adevăr, mare luptă trebuie să dea sufletul cu ei. Ei sunt asemenea unor râuri de balauri, guri de lei, ca un foc care este îndreptat împotriva sufletului”[8]. „Cei care au înaintat cu timpul, resping şi alungă în întregime închipuirea necuviincioasă, prefăcând-o şi topind-o în cenuşă, ca ceara ce se topeşte în fața focului, prin rugăciunea curată şi prin golirea şi dezbrăcarea minții de toate chipurile, datorită predării ei în stare simplă lui Dumnezeu sau, dacă voieşti, datorită primirii Lui şi unirii simple şi fără chip cu El”[9].

3: **iar drepții să se veselească,**
să se bucure în fața lui Dumnezeu,
întru veselie să se desfete.

4: **Cântați-I lui Dumnezeu, cântați numelui Său,**
pregătiți-I cale Celui ce plutește pe asfințituri
- Domnul Îi este numele -,
înaintea Lui bucurați-vă!
Să se tulbure ei de fața Lui,

Versetul, pentru creştini, este o „profeție despre venirea pe nori a Fiului Omului: cf. Matei 24, 30; Apocalipsa 1, 7. Lecțiunea *peste asfințit* este interpretată în mai multe feluri: aluzie la Cuvântul care Îşi asumă sărăcia noastră acoperindu-Şi slava (Origen); aluzie la Cuvântul cufundat în trup cum se cufundă soarele în mare la asfințit (Eusebiu); aluzie la coborârea lui Iisus în iad sau la arătarea Sa la sfârşitul timpurilor (Atanasie); imagine a morții biruite de Hristos (Ilarie)”[10].

5: **a Celui ce e Părinte al orfanilor şi Judecător al văduvelor.**

6: **Dumnezeu este în locul Său cel sfânt,**
Dumnezeu îi aşază-n casă pe cei singuratici,
cu vitejie îi scoate pe cei legați în obezi,
şi tot aşa pe cei ce-L amărăsc,
pe cei ce locuiesc în morminte.

„*Singuratici*: **μονότροποι**, literal: *de un singur fel*; *hapax* în Biblie. Traduce ebr.**yehidhim**, care-i desemnează pe cei aflați departe de patrie (robi sau străini). Theodor al Mopsuestiei spune că e vorba de cei care trăiesc singuri, dar alți Părinți caută un sens mai spiritual: Origen îl referă la cei care şi-au consacrat

viața numai lui Dumnezeu; Eusebiu – la cei care au viața unificată de un singur scop, nu sunt **πολύτροποι**. Pornind de la traducerile latine (Vetus Latina: *unanimes*; Vulgata: *unius moris*), Ciprian consideră că se referă la concordia dintre credincioşi. Termenul este important în monahismul creştin, *monotropia* desemnând calitatea ascetului de a se concentra numai asupra relației sale cu Dumnezeu, ignorând lucrurile secundare"[11].

Face să locuiască într-o casă cei uniți: „În casa Domnului, în Biserica lui Hristos locuiesc cei uniți. Ei stăruie în bună înțelegere şi simplitate"[12]. Sau vorbim despre *cei singuratici*, aşezați, şi aceştia, *în casă*: „Fiindcă unul ca acesta nu e lipsit niciodată de lucrarea credinței, nici nu are prilej să se făleasc cu virtutea răbdării, ci se foloseşte de pustie ca de o bună acoperitoare"[13]. Sau e vorba despre voința neîmpărțită: „Deci fața îndoită a purtărilor e țesută din două voințe neasemenea. Dar dumnezeiescul David nu primeşte decât pe bărbatul cu un singur fel de purtare. De acela spune că se învredniceşte de ocrotirea de sus"[14].

7: **Dumnezeule, când mergeai Tu înaintea poporului Tău,**
când treceai Tu prin pustie,
8: **pământul s-a cutremurat – căci şi cerurile rouraseră –**
în fața Dumnezeului Sinaiului,
în fața Dumnezeului lui Israel.

Cerurile rouraseră apare, în SEP 4, ca *cerurile au picurat*: „se interpretează de obicei ca referindu-se la episodul manei. Theodoret vede aici o prefigurare a [pogorârii] Duhului Sfânt la Rusalii"[15].

9: **Ploaie binevoitoare i-ai pus Tu deoparte, Dumnezeule, moştenirii Tale;**
ea a slăbit, Tu o vei întări;

„În interpretarea Părinților, adevărata *ploaie de bunăvoie* avea să fie cuvântul Evangheliei (Eusebiu), sau Hristos Însuşi coborât din cer (Chiril al Alexandriei)"[16].

10: **vietățile Tale locuiesc într-însa,**
cu bunătatea Ta ai pregătit-o, Dumnezeule, pentru cel sărac.

„E drept să se spună că Biserica a fost descrisă ca o mulțime foarte blândă a celor îndreptați prin credință, […] în Hristos, ca o casă întărită şi neclătinată de ispititori"[17].

11: **Domnul va da cuvânt cu putere multă celor ce binevestesc.**

„În liturgica bizantină versetul face parte din binecuvântarea arhierească asupra celui ce urmează să citească Evanghelia"[18].

„Nici darul cuvântării de Dumnezeu nu va fi dat cuiva de Dumnezeu de nu se va fi pregătit pe sine astfel încât să se fi lepădat de toate averile sale pentru slava Evangheliei lui Dumnezeu ca, în sărăcie iubitoare de Dumnezeu, să vestească bogăția Împărăției lui Dumnezeu"[19]. „Sfintele Scripturi stau mărturie despre predica apostolilor şi cea a Mântuitorului, dovadă însuşi graiul psalmistului David, care s-ar potrivi parcă atât apostolilor cât şi evangheliştilor"[20].

12: **El, Cel ce este Împăratul Puterilor, El îi va împărți celui iubit al Său**
prăzile menite să înfrumusețeze casa.

„Augustin comentează în cheie trinitară: prăzile pe care Cel iubit al Tatălui, Fiul, le-a smuls diavolului sunt oamenii; El i-a împărțit, dându-le diverse misiuni pentru a-şi înfrumusețа Casa, adică Biserica"[21].

13: **Dacă dormiți între bunurile moştenirii,**
aripi de porumbiță veți avea, suflate cu argint,

al cărei grumaz e-n ape de aur verzui.

În comentariile rabinice, *porumbița* reprezintă pe Israel (cf. şi Cântarea 2, 10.14; 5, 2; 6, 9; Psalmi 73, 19; Osea 7, 11; 11, 11). Pentru Părinți, ea este o imagine a Duhului Sfânt”[22].

„Într-adevăr, dacă vom adormi în mijlocul moştenirilor Vechiului şi Noului Testament, noi primim aripi argintii ca ale porumbiței, adică Cuvântul lui Dumnezeu, şi penele spatelui strălucitor ca aurul”[23]. „Cele văzute de suflet, pentru făptuire, sunt argintii, ca aripile porumbului; iar cele cugetate, adică cele de dincolo de rațiune, pentru contemplație, sunt aurii. Căci sufletul, neînfrumusețat astfel, nu poate zbura şi nu se poate odihni acolo unde este locuința tuturor celor ce se veselesc”[24].

14: **Când Cel-ce-este-n-ceruri hotărăşte regi peste ea,**
ei vor deveni albi ca zăpada pe Salmon.

15: **Muntele lui Dumnezeu e munte gras,**
munte închegat, munte gras.

Textele originale vorbesc aici despre *Muntele Selmon*: „loc în apropierea oraşului Sichem (…), de unde Abimelec a adus crengi cu care a dat foc oraşului Sichem”[25]. *Munte gras* : de fapt, e vorba de Muntele Başan. Traducătorii Septuagintei au citit, însă**batan**, *borțos*, de aici provenind construcția *munte gras.* Similar se pune problema cu acel *munte închegat* din text; în ebraică, ar fi vorba de *muntele cocoaşelor*, dar traducătorii în greceşte au socotit a fi vorba de verbul **gavan**, *a închega*. „*Başan*(Vasan) este o regiune la estul râului Iordan, între râul Iaboc şi muntele Hermon”[26].

16: **De ce gândiți voi, munți închegați,**
că acesta e muntele unde I-a plăcut lui Dumnezeu să locuiască?
Pentru că şi Domnul va locui în el până-ntru sfârşit.

17: **Carul de luptă al lui Dumnezeu e înmulțit în mii de mii,**
mii din cele fără număr;
Domnul e-n mijlocul lor pe Sinai, în locul Său cel sfânt.

18: **Întru cele înalte Te-ai înălțat, robia ai dus-o în robie,**
daruri ai primit între oameni (da, fiindcă erau nesupuşi),
pentru ca Tu să poți locui acolo.

„Cf. Efeseni 4, 8, unde se citează textul cu o modificare: *a dat oamenilor daruri*. Ieronim comentează (*In Ep. Ad Eph.*): Pe drept cuvânt zice Apostolul că Hristos a dat oamenilor darurile pe care profetul spune că le-a primit de la Tatăl pentru oameni. Augustin, pe baza traducerii literale a prepoziției **εν**, *în*, afirmă pe baza învățăturii despre Trupul mistic că Hristos Însuşi primeşte, în mădularele Sale, aceste daruri”[27].

„Unul este Conducătorul nostru, al celor ce am fost îndreptați prin credință, Hristos Care, suindu-Se la înălțime, a robit robimea şi a dat slăviri oamenilor”[28].

19: **Binecuvântat este Domnul Dumnezeu,**
binecuvântat e Domnul în fiecare zi,
belşug ne fie nouă Dumnezeul mântuirii noastre.

20: **Dumnezeul nostru e un Dumnezeu al mântuirii**
şi ale Domnului Domn sunt căile ieşirii din moarte.

21: **Dar Dumnezeu va sfărâma capetele vrăjmaşilor Săi,**
coama celor ce stăruiesc în greşalele lor.

22: **Zis-a Domnul: „Din Vasan îi voi întoarce,**
în adâncurile mării îi voi întoarce,
23: **pentru ca să se afunde piciorul tău în sânge,**
limba câinilor tăi în acela al vrăjmaşilor tăi”.
„Chiril al Alexandriei trimite la o imagine similară de biruință din Isaia 63, 3 şi atrage atenția că e un mod figurat de a vorbi, Dumnezeu fiind reprezentat ca un războinic victorios care îl învinge pe dușman şi îi eliberează pe cei asupriți. La fel, Theodoret şi Ilarie”[29].
24: **Văzută a fost, Dumnezeule, intrarea Ta,**
intrarea Dumnezeului meu, a Împăratului meu, în sfântul locaş.
„În ceea ce urmează: tabloul unei mărețe procesiuni religioase”[30]. „Pentru mulți Părinți, aceste *procesiuni* reprezintă etapele planului de mântuire al lui Dumnezeu”[31].
25: **Înainte mergeau căpeteniile, după ele cântăreții din strune,**
la mijloc copilele bătând din timpane:
26: **„În adunări binecuvântați pe Dumnezeu,**
pe Domnul din izvoarele lui Israel!”
„*Izvoarele lui Israel*: pentru mulți Părinți (Origen, Eusebiu, Chiril al Alexandriei, Atanasie), sunt Sfintele Scripturi”[32].
27: **Acolo era Veniamin, cel mai tânăr, cu sufletu-n răpire,**
căpeteniile lui Iuda, dregătorii lor,
căpeteniile Zabulonului, căpeteniile Neftalimului.
„Beniamin, Iuda, Zabulon şi Neftali reprezintă Palestina în punctele ei cardinale geografice şi etnice (cf. Ravasi, II, p. 396)”[33].
În plus, tainic, „este indicată o înaintare proprie pentru fiecare trib”[34].
28: **Porunceşte, Dumnezeule, puterilor Tale,**
întăreşte, Dumnezeule, ceea ce Tu ai făcut pentru noi.
Biblia 1914: *Porunceşte, Dumnezeule, Puterii Tale…*: „Priveşte în acestea Puterea lui Dumnezeu întrupată cu bunăvoirea lui Dumnezeu şi Tatăl, adică pe Fiul, ca să întărească trupul pe care ni l-a întocmit nouă. Căci dacă nu S-ar fi sălăşluit în noi, firea trupului n-ar fi lepădat de tot slăbiciunea provenită din stricăciune (corupere). Deci Fiul, fiind voința cea bună a Tatălui, desăvârşeşte lucrarea, dăruind mântuirea celor ce cred în El”[35]. „Arătând trupul luat în stăpânire de moarte, se ruga să fie eliberat de stricăciune prin puterea lui Dumnezeu, adică prin Fiul, şi să-l readucă iarăşi la starea de la început, adică la viață fericită şi nemuritoare în Hristos”[36]. „Ca să arate clar că Fiul este Puterea Tatălui nefiind altceva decât El în ceea ce priveşte identitatea în ființă sau în fire, după ce a spus mai întâi: *Porunceşte Puterii Tale* şi a înfățişat doimea Persoanelor – înțeleg pe cea a Celui ce porunceşte şi pe cea către Care este porunca -, îndată Îi uneşte în unitatea după fire, atribuind în întregime firii dumnezeieşti şi negrăite rezultatul lucrului, spunând prea înțelept: *Întăreşte, Dumnezeule, această lucrare pe care ai făcut-o nouă*. Ia, deci, în lucrare, sau primeşte Fiul de la Tatăl Său lucrul cu privire la noi”[37].
29: **De la templul Tău de deasupra Ierusalimului**
Îți vor aduce regii daruri.

„Imaginea este a conducătorilor de popoare care vin să se închine Prezenței lui Dumnezeu. Cf. Matei 2, 11, unde magii aduc daruri Templului desăvârşit, care este Hristos”[38].

Acestea, citite în altă cheie: „Aceasta pentru că mintea, care e împăratul fiecăruia, ia întâi din templul cel ascuns al inimii îndemnurile bune şi frumoase de la Hristos, Care locuieşte acolo, şi le duce până la vieţuirea virtuoasă, pe care Proorocul a numit-o Ierusalim”[39].

30: **Mustră fiarele din trestii,**
acea adunare de tauri printre junincile popoarelor,
ca nu cumva ei să-i alunge
pe cei ce-au fost încercați ca argintul.
Risipeşte neamurile care voiesc războaie;

„Majoritatea comentatorilor văd aici o aluzie la Egipt, la căpeteniile şi la poporul lui.*Fiara din trestii* evocă probabil crocodilul de Nil. ♦ *taurii* ar putea simboliza o altă supraputere, cea din Mesopotamia, iar *junincile*, alte popoare”[40].

„Dar ce vorbesc despre credință, despre templu şi despre altar, când n-am lăsat în urmă nici măcar fiarele din trestie, pe care Proorocul roagă pe Dumnezeu să le certe, ca să nu-i răpească animalele cele dintâi născute, care au fost rânduite să fie aduse ca jertfă de Iudeul cel din ascuns?”[41].

31: **veni-vor soli din Egipt,**
Etiopia se va grăbi să-şi întindă mâna spre Dumnezeu.

„Filip, după ce l-a învățat pe Etiopean şi l-a botezat, l-a trimis propovăduitor al lui Hristos în Etiopia (Faptele Apostolilor, cap. 8)”[42]. „Convertirea țărilor celor mai îndepărtate pe care le cunoşteau atunci sugerează universalitatea mântuirii”[43].

32: **Voi, împărății ale pământului, cântați lui Dumnezeu,**
cântați-I Domnului!
33: **Cântați lui Dumnezeu**
Cel ce mână cerul cerului spre revărsatul zorilor;
iată, cu glasul Său rosteşte glas de putere.
34: **Dați slavă lui Dumnezeu!**
Peste Israel Îi este măreția,
în nori îi este puterea.

„Părinții văd aici o profeție a Înălțării”[44].

„*Peste Israil mărirea Lui*, adică peste mintea văzătoare coboară frumusețea slavei lui Dumnezeu, pe cât e cu putință. *Şi puterea Lui în nouri*, adică în sufletele luminoase, care privesc în dimineți spre Cel ce şade de-a dreapta Tatălui şi le trimite lumină, aşa cum îşi trimite soarele razele sale în nourii curați, arătându-şi frumusețea sa”[45].

35: **Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi;**
Dumnezeul lui Israel, El îi va da poporului Său putere şi tărie.
Binecuvântat este Dumnezeu!

Primul vers, „cf. II Tesaloniceni 1, 10. Expresie folosită liturgic în toate riturile”[46].

---

[1] PSALM, p. 388
[2] SEP 4/I, p. 178
[3] BBVA, p. 690
[4] BBVA, p. 687
[5] BBVA, p. 687
[6] SEP 4/I, p. 179
[7] Talasie Libianul, *Despre dragoste, înfrânare şi petrecerea cea după minte*, 26
[8] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XLIII, 3
[9] Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele o sută de capete*, 65
[10] SEP 4/I, p. 179
[11] SEP 4/I, pp. 179-180
[12] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre unitatea Bisericii ecumenice*, VIII
[13] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 53
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VII
[15] SEP 4/I, p. 180
[16] SEP 4/I, p. 180
[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV
[18] SEP 4/I, p. 180
[19] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 66
[20] Origen, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, I, VIII, 48
[21] SEP 4/I, p. 180
[22] SEP 4/I, p. 181
[23] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, XXVII, 6
[24] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentinţele înţelepţilor*, 141
[25] PSALM, p. 388
[26] PSALM, p. 388
[27] SEP 4/I, pp. 181-182
[28] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIII
[29] SEP 4/I, p. 182
[30] BBVA, p. 689
[31] SEP 4/I, p. 182
[32] SEP 4/I, p. 183
[33] SEP 4/I, p. 183
[34] Origen, *Omilii la Exod*, V, 5
[35] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II, 5
[36] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI
[37] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XI, 6
[38] SEP 4/I, p. 183
[39] Marcu Ascetul, *Răspuns acelora care se îndoiesc de Dumnezeiescul Botez*
[40] SEP 4/I, p. 183

[41] Marcu Ascetul, *Răspuns acelora care se îndoiesc de Dumnezeiescul Botez*

[42] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XVII, 25

[43] SEP 4/I, p. 183

[44] SEP 4/I, p. 184

[45] Isichie Sinaitul, *Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute*, 35

[46] SEP 4/I, p. 184

PSALMUL 68 – *Pentru sfârşit: privitor la (stihurile) ce se cântă cu schimbul; un psalm al lui David.*

„Psalm mesianic; atât Evangheliştii cât şi Sfinții Părinți au văzut, într-o seamă din versetele lui, prefigurarea patimilor Mântuitorului”[1]. „Psalmul alătură lamentațiile a doi nefericiți: unul acuzat pe nedrept, iar altul batjocorit pentru evlavia şi râvna sa. Durerea este exprimată metaforic într-un mod care aminteşte de Psalmul 21, de profetul Ieremia şi de Slujitorul lui Dumnezeu din Isaia 53. Evangheliştii au observat modul în care psalmul prefigurează pătimirile lui Hristos (Matei 27, 46; Ioan 19, 28 etc.). Versetele finale, pline de imprecații, i-au fost aplicate în creştinism diavolului. După Theodoret, psalmul se referă istoric la evreii exilați în Babilon; în acelaşi timp, profeţeşte pătimirea lui Hristos (acest aspect fiind subliniat de toți Părinții)”[2].

1: **Mântuieşte-mă, Dumnezeule, că pân-la suflet m-au năpădit apele.**

2: **În noroiul adâncului m-am afundat, şi nimic de care să mă țin.**

Intrat-am în adâncurile mării, şi furtuna m-a copleşit.

„Sfântul Grigorie de Nyssa: Noroiul păcatelor creează întotdeauna senzația de nesiguranță”[3].

3: **Ostenit-am strigând, gâtlejul mi-a amorțit,**

de la nădejdea mea spre Dumnezeul meu, ochii mei au ajuns să slăbească.

4: **Cei ce mă urăsc fără pricină s-au înmulțit mai mult decât perii capului meu.**

Întăritu-s-au vrăjmaşii mei, cei ce mă prigonesc pe nedrept:

ceea ce n-am jefuit, aceea am plătit.

„Părinții văd aici suferința lui Iisus pentru păcatele oamenilor”[4].

5: **Dumnezeule, Tu mi-ai cunoscut nebunia**

şi greşalele mele nu s-au ascuns de Tine.

Nebunia: „pentru mulți Părinți, e vorba de *nebunia Crucii*, dar trimit şi la Galateni 3, 13, pentru *greşelile mele*”[5].

6: **Cei ce Te aşteaptă pe Tine să nu fie ruşinați din pricina mea,**

Doamne, Doamne al puterilor,

şi nici din pricina mea să fie înfruntați cei ce Te caută pe Tine,

Dumnezeul lui Israel.

7: **Că de dragul Tău am suferit ocară,**

ruşinea mi-a acoperit obrazul.

„Mi-e de folos că *ruşinea a acoperit faţa mea*, ca să caut mângâiere mai degrabă la Tine decât la oameni”[6].

8: **Înstrăinat le-am devenit fraţilor mei,**

străin de fiii maicii mele,

9: **că râvna casei Tale m-a mâncat**

şi ocările celor ce pe Tine Te ocărăsc au căzut asupra mea.

10: **Sufletul mi l-am smerit cu post,**

şi aceasta mi-a fost spre ocară;

11: **cu haină de sac m-am îmbrăcat,**

şi lor le-am ajuns de poveste.

12: **Cei ce şedeau pe la porţi şuşoteau împotrivă-mi**

şi despre mine cântau băutorii de vin.

13: **Dar eu prin rugăciunea mea strig către Tine, Doamne;**

vremea e pentru bună-plăcerea Ta;

Dumnezeule, întru mulţimea milei Tale

auzi-mă întru adevărul mântuirii Tale.

„Atanasie şi Ieronim fac legătura cu rugăciunea lui Iisus de pe Cruce: *Iartă-i, că nu ştiu ce fac!* (Luca 23, 34)”[7].

14: **Mântuieşte-Mă din noroi, ca să nu mă scufund;**

izbăveşte-mă de cei ce mă urăsc, şi din adâncul apelor,

„caută, Doamne, aşadar, spre umilinţa şi spre slăbiciunea mea, cunoscută Ţie pretutindeni, îndură-Te şi *scoate-mă din noroi, ca să nu mă afund* şi să nu rămân acolo doborât până la sfârşit”[8].

15: **să nu mă înece vâltoarea apei,**

nici să mă înghită adâncul

şi nici gura fântânii deasupra mea să se închidă.

„Nu mă trece cu vederea pe mine, pe care m-ai făcut să stau odată înaintea feţei Tale, m-ai rânduit împreună cu robii Tăi, m-ai pecetluit cu pecetea harului Tău şi m-ai chemat pe numele meu! Să nu Te întorci iarăşi de la mine, să nu-mi ascunzi iarăşi lumina feţei Tale ca să mă învăluie întunericul, să mă înghită adâncul şi să mi se închidă cerul mie, celui pe care l-ai ridicat mai presus decât acesta, Mântuitorul meu, şi m-ai învrednicit să fiu împreună cu îngerii şi, mai mult încă, împreună cu Tine, Făcătorul a toate, să mă veselesc împreună cu Tine, să văd neasemănata slavă a feţei Tale, să mă desfăt pe săturate de lumina Ta cea neapropiată, să mă bucur şi veselesc cu veselie negrăită de împreunarea cu strălucirea Ta inexprimabilă, Stăpâne!”[9].

16: **Auzi-mă, Doamne, că bună este mila Ta;**

după mulţimea îndurărilor Tale caută spre mine.

17: **Să nu-Ţi întorci faţa Ta de la robul Tău,**

că necăjit sunt eu; auzi-mă degrab!

18: **Ia aminte la sufletul meu şi mântuieşte-l;**

din pricina duşmanilor mei, izbăveşte-mă!

19: **Că Tu îmi cunoşti ocara**
şi ruşinea şi umilirea;
în faţa Ta sunt toţi cei ce mă necăjesc;
20: **ocară a aşteptat sufletul meu, şi suferinţă.**
Şi am aşteptat pe cineva care să îndure împreună cu mine,
dar nimeni nu era;
şi pe cei ce m-ar fi mângâiat,
dar n-am aflat pe nimeni.
„Ecou profetic: singur şi neajutorat în suferinţă, Iisus Şi-a asumat durerea asemenea unui om, prin natura Sa omenească (Sfântul Irineu de Lugdunum)”[10].
21: **Şi ca hrană mi-au dat fiere**
şi întru setea mea mi-au dat să beau oţet.
„Cei care uneltesc împotriva Evangheliei celei adevărate aduc fără încetare Hristosului Domnului fierea răutăţii lor şi oţetul vicleniei lor”[11].
22: **Facă-li-se masa capcană înaintea lor,**
şi răsplată şi piatră de poticnire;
23: **ochii să li se întunece ca să nu poată vedea,**
şi spinarea lor fă-o pe-ntotdeauna gârbovă;
Sunt daţi blestemului vrăjmaşii lui Hristos, „ca într-un anumit fel (spinarea lor) să fie pururi încovoiată şi ei să se îngrijească de lucrurile de pe pământ şi să nu primească nici o vedere a dogmelor dreptei credinţe în Hristos, neîngăduindu-le Dumnezeu, Cel de oameni iubitor, acestea, ci pedepsindu-i mai degrabă cu o judecată egală pe cei ce săvârşesc păcatele nesuferite de El”[12].
24: **varsă-Ţi urgia Ta peste ei**
şi mânia urgiei Tale să-i cuprindă;
25: **facă-se curtea lor pustie**
şi-n sălaşele lor nimeni să nu locuiască;
„Vom afla şi noi pe Hristos istorisind nelegiuirea Iudeilor şi cele făcute Lui, ba şi plângându-Se de ele”[13].
26: **fiindcă ei l-au prigonit pe cel bătut de Tine**
şi-n durerea rănilor mele au mai pus pe deasupra.
27: **Adaugă-le fărădelege la fărădelege**
şi-ntru dreptatea Ta să nu intre;
28: **şterşi să fie ei din cartea celor vii**
şi să nu fie scrişi alături de cei drepţi.
„Când se vor deschide, deci, cărţile conştiinţei fiecăruia, în inimile şi conştiinţele păcătoşilor se va afla închipuirea de sine, sau slava deşartă, sau erezia, sau invidia, sau pizma, sau altceva din acestea; se va afla negrija, trândăvia şi neîmplinirea din toată inima a poruncilor lui Dumnezeu, de unde vine lipsa iubirii Lui”[14]. Iar „cei ce au disprețuit blânda şi iubitoarea de oameni purtare de grijă a lui Dumnezeu şi Tatăl au căzut, din pricina unei cugetări slabe, şi au ieşit din vieţuirea cea întru Hristos, din lipsa bărbăţiei”[15].
29: **Sărac sunt eu şi-ndurerat;**

mântuirea Ta, Dumnezeule, să mă ocrotească.

30: **Cu o cântare voi lăuda numele lui Dumnezeu**

şi-ntru laudă Îl voi preamări;

31: **şi-I va plăcea lui Dumnezeu mai mult decât un viţel tânăr,**

căruia îi cresc coarne şi unghii.

„Suita cântare–laudă-preamărire se constituie în jertfa duhovnicească, singura adevărată şi bineplăcută lui Dumnezeu”[16]. „Părinții observă aici trecerea de la jertfele de animale la jertfele spirituale”[17].

32: **Să vadă săracii şi să se bucure;**

căutați-L pe Dumnezeu, şi viu va fi sufletul vostru.

33: **Că Domnul i-a auzit pe cei săraci**

şi nu i-a disprețuit pe cei încătuşați de dragul Lui.

„Nu ne vom opri de la faptele sfințite, adică de la datoria de-a aduce lui Dumnezeu jertfe duhovniceşti şi daruri spirituale. Ci, păşind pe urmele lui Hristos, ne vom jertfi ca preoți noi înşine, şi nu vom cinsti pe Dumnezeul tuturor prin junghieri de oi şi prin sânge de viței, ci ne vom dărui mai degrabă pe noi înşine întru miros de bună mireasmă. Căci vom fi mai plăcuți decât viţelul tânăr”[18].

34: **Pe El să-L laude cerurile şi pământul,**

marea şi toate cele ce se târăsc în ea.

35: **Că Dumnezeu va mântui Sionul**

şi se vor zidi cetățile lui Iuda

şi ei vor locui acolo şi-l vor moşteni;

36: **şi seminția robilor Tăi îl va stăpâni**

şi cei ce iubesc numele Tău vor locui în el.

„Părinții aplică această profeție Ierusalimului ceresc”[19].

„Cel care caută pe Dumnezeu lucrează la propria sa mântuire. Ai găsit pe Dumnezeu, ai viață!”[20].

---

[1] BBVA, p. 690

[2] SEP 4/I, p. 184

[3] BBVA, p. 690

[4] SEP 4/I, p. 185

[5] SEP 4/I, p. 185

[6] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, L, 4

[7] SEP 4/I, p. 185

[8] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, XX, 2

[9] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XLIX

[10] BBVA, p. 691

[11] Origen, *Contra lui Celsus*, VII, 13

[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II, 1

[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, I

[14] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântările morale*, I, 12

[15] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV

[16] BBVA, p. 691

[17] SEP 4/I, p. 187

[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI

[19] SEP 4/I, p. 187

[20] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini*, 106, 5

PSALMUL 69 – *Pentru sfârşit: al lui David; spre aducere aminte, ca Domnul să mă mântuiască.*

„Omul încolțit de dușmani cere ajutorul grabnic al lui Dumnezeu. Dublet al Psalmului 39,14-18. După interpretarea multor Părinți (Chiril al Alexandriei, Atanasie, Ilarie, Augustin, Cassiodor), Hristos spune acest psalm în numele tuturor oamenilor”[1].

1: **Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte;**
Doamne, grăbeşte-Te să-mi ajuți!

„După Sfântul Ioan Scărarul, aceasta e prima treaptă, elementară, în lupta cu gândurile (care te înstrăinează de la rugăciune): te rogi împotriva lor. A doua treaptă, superioară: grăieşti împotriva lor; iar a treia, desăvârşită: le disprețuieşti şi te ridici deasupra lor”[2].

2: **Să se ruşineze şi să se înfrunte cei ce-mi caută sufletul;**
să se întoarcă înapoi şi să se ruşineze cei ce-mi doresc mie răul;
3: **întoarcă-se de-ndată ruşinați cei ce-mi grăiesc mie: „Bine-ți fac! Bine-ți fac!”**

Bucuria vrăjmaşului de orice neajuns al nostru.

4: **Să se bucure şi să se veselească toți cei ce Te caută pe Tine;**
cei ce iubesc mântuirea Ta, Dumnezeule,
pururea să zică: „Mărit să fie Domnul!”
Iar eu sărac sunt şi sărman;
Dumnezeule, vino întru ajutorul meu!
5: **Tu eşti ajutorul meu şi izbăvitorul meu;**
Doamne, nu Te lăsa aşteptat!

Din nou, s-ar dori grăbirea venirii Mântuitorului.

---

[1] SEP 4/I, p. 188

[2] BBVA, p. 692

PSALMUL 70 – *Al lui David. Un psalm al fiilor lui Ionadab şi al celor dintâi care au fost duşi în robie. (Fără titlu la Evrei).*

Istoria lui Ionadab şi a fiilor săi se găseşte în Ieremia, capitolul 35. „O frumoasă rugăciune pentru apusul vieții: un om în vârstă, vorbit de rău de dușmani, Îl cheamă pe Dumnezeu în ajutor, așa cum a făcut-o de la începutul vieții. Implorarea se transformă în cânt de laudă și mulțumire”[1].

Referitor la titlu, pentru Sfântul Grigorie de Nyssa (VIII, 2): „*cei dintâi care au fost duşi în surghiun* sunt robii păcatului şi ai morții, mântuiți de Hristos”[2].

1: **Întru Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu fiu ruşinat în veac.**

2: **Întru dreptatea Ta izbăveşte-mă şi scapă-mă,**
pleacă-Ți auzul către mine şi mă mântuieşte.

3: **Fii-mi Dumnezeu apărător**
şi loc întărit ca să mă mântuieşti,
că Tu eşti temelia mea şi scăparea mea.

„Şi veacurile şi timpurile şi locurile sunt din cele ce există pentru ceva (sunt relative), căci fără de acestea nu este nimic din cele ce sunt gândite împreună cu ele. Dumnezeu, însă, nu este din cele ce există pentru ceva; căci nu are nimic care să fie gândit împreună cu El. Dacă, prin urmare, însuşi Dumnezeu este moştenirea celor vrednici, cel ce se va învrednici de acest har va fi mai presus de toate veacurile, timpurile şi locurile, având ca loc pe însuşi Dumnezeu”[3].

4: **Dumnezeul meu, izbăveşte-mă din mâna păcătosului,**
din mâna călcătorului de lege şi a omului nedrept.

5: **Că Tu eşti, Doamne, puterea mea de a-ndura;**
din tinerețile mele, Domnul e nădejdea mea.

6: **Încă fiind în pântece, de Tine-am fost legat;**
încă din pântecele maicii mele, Tu eşti apărătorul meu;
întru Tine de-a pururi e cântul meu de laudă.

7: **Ca de minune m-am făcut multora,**
dar Tu eşti ajutorul meu cel tare.

De minune sau *de mirare* [SEP 4]: „gr. **τέρας**, *semn rău prevestitor, lucru neobişnuit,minunăție*. Eusebiu îl înțelege în sens de *enigmă*: este Hristos, despre care s-au spus multe lucruri şi s-au rostit diverse neadevăruri”[4].

8: **Să se umple gura mea de laudă,**
ca în cântări să laud slava Ta,
toată ziua mare-cuviința Ta.

9: **Nu mă lepăda la vremea bătrâneților;**
când mie îmi va lipsi tăria, Tu să nu mă laşi.

„Nu te face nepăsător, ci mai degrabă teme-te până la ultima răsuflare, chiar dacă ai ajuns la numărul anilor lui Moise”[5].

10: **Că vrăjmaşii mei au vorbit împotriva mea**
şi cei ce-mi urmăresc sufletul s-au sfătuit împreună,
11: **zicând: „Dumnezeu l-a părăsit;**
urmăriți-l şi-l prindeți, că nu-i nimeni să-l scape!”
12: **Dumnezeule, nu te-ndepărta de mine,**
Dumnezeul meu, spre ajutorul meu ia aminte!
13: **Să se ruşineze şi să piară cei ce-mi defaimă sufletul;**
în ruşine să se-mbrace şi în înfruntare cei ce caută să-mi facă rău.

„Eusebiu consideră conjunctivele verbelor din acest verset mai degrabă forme de viitor profetic”[6].

14: **Dar eu pururi voi nădăjdui în Tine**
şi laudei Tale întregi voi pune adaos.

„Chiar când cântarea de laudă pare deplină, râvna psalmistului încă mai cântă”[7].

15: **Gura mea va vesti dreptatea Ta,**
toată ziua mântuirea Ta,
altceva nu ştiu.
16: **Intra-voi în puterea Domnului;**
Doamne, îmi voi aminti de dreptatea care este numai a Ta.
17: **Dumnezeule, Tu din tinerețile mele mi-ai dat învățătură,**
şi eu de-acum voi vesti minunile Tale.
18: **Pân-la bătrânețe şi pân-la cinstirea anilor,**
Dumnezeule, nu mă părăsi,
pân-ce brațul Ți-l voi vesti la tot neamul ce va să vină,
puterea Ta şi dreptatea Ta, Dumnezeule,
19: **pân-la cele înalte voi vesti lucrurile cele mari.**
Dumnezeule, cine este asemenea Ție?
20: **Cât sunt de mari necazurile cele multe şi rele**
pe care mi le-ai arătat!;
dar, întorcându-Te, Tu m-ai chemat din nou la viață
şi din genunile pământului m-ai scos.

„După Theodoret, versetul se referă la poporul evreu salvat în atâtea rânduri de Dumnezeu, dar şi la omenirea pe care Hristos a venit să o scoată din adâncuri. Trimite şi la Iezechiel 37,12 (*Voi deschide mormintele voastre…*)”[8].

21: **Peste mine ai înmulțit mărirea Ta**
şi, întorcându-Te, m-ai mângâiat
şi din genunile pământului din nou m-ai scos.
22: **Căci pe Tine Te voi mărturisi;**
adevărul Tău în unelte de cântare, Dumnezeule;
Ție Îți voi cânta, Ție, Sfântul lui Israel.

23: **Bucura-se-vor buzele mele când îți voi cânta,**
şi sufletul meu, pe care l-ai mântuit.
24: **Chiar şi limba mea toată ziua va cugeta la dreptatea Ta,**
când vor fi ruşinați şi înfruntați cei ce caută să-mi facă rău.
„În sfinți s-a păstrat foarte bine frumusețea şi podoaba acestor bunătăți, pentru faptul cu sunt în chipul lui Hristos. Căci ei pot fi înțeleşi foarte potrivit ca nişte turturele ce trimit în auzitori cuvântul dumnezeiesc şi sfânt, silindu-se să înalțe imne şi cântări întru slava lui Dumnezeu”[9].

---

[1] SEP 4/I, p. 188
[2] SEP 4/I, p. 188
[3] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre cunoştința de Dumnezeu*, 68
[4] SEP 4/I, p. 189
[5] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 43
[6] SEP 4/I, p. 189
[7] BBVA, p. 693
[8] SEP 4/I, p. 190
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI

PSALMUL 71 – *Pentru Solomon.*

„Pornind de la etimologia numelui **Solomon** = *Făcătorul de pace*, Cassiodor îi atribuie acestui titlu o valență profetică, raportându-l la Iisus Hristos, Cel ce a spus: *Pace vă las vouă, pacea Mea v-o dau* (Ioan 14, 27). Solomon a preluat demnitatea regală de la David, părintele său (III Regi 1), dar şi Iisus Hristos a fost numit *fiul lui David* (Matei 9, 27), iar David, *părintele Său* (după trup) (Luca 1, 32). De altfel, întregul psalm a fost recunoscut drept mesianic, atât de tradiția ebraică, tradiție care a văzut în el prefigurarea regelui ideal, cât şi de cea creştină, care a identificat o parte din atributele lui Iisus Hristos. Aşadar, şi psalmul acesta se cere citit *pe dinlăuntru*“[1]. „Rugăciune pentru rege, în care tradiția iudaică a văzut deja portretul regelui mesianic, aşa cum apare şi la profeți (cf. Isaia 9, 5; 11, 1-5; Zaharia 9, 9 *sq*.). Creştinii o citesc în cheie hristologică. În *Fericiri* (Matei 5,1-11) se precizează conținutul fericirii depline făgăduite sub domnia lui Mesia. Theodoret şi Atanasie atrag atenția asupra etimologiei numelui Solomon (ebr.**Şlomoh**): **şalom**, *pace* pentru a arăta că Solomon Îl prefigurează în acest sens pe Hristos”[2].
1: **Dumnezeule, judecata Ta dă-o regelui**
şi dreptatea Ta fiului regelui,
„Paralelismul sinonimic al acestui verset poate sugera ideea că, în perspectivă mesianică, nu e vorba de două persoane diferite, ci numai de una (aşa cum, de altfel, rezultă din conținutul întregului psalm): Iisus Hristos este, în același timp, Dumnezeu adevărat şi Fiul lui Dumnezeu. Pe de altă parte, Sfântul Atanasie cel Mare observă că, în timp ce la crearea lumii a fost folosit verbul *a fi = să fie!*, pentru *plinirea*

vremii (Galateni 4, 4) e utilizat verbul *a da* = *dă-o*, frecvent în Noul Testament, în sensul că Dumnezeu-Tatăl *I-a dat* Fiului Său toată puterea (inclusiv pe cea judecătorească – Ioan 5, 22) în cer şi pe pământ"[3].

„Cuvintele psalmului arată lămurit că a fost spus (aceasta) cu privire la Împăratul cel veşnic, adică cu privire la Hristos"[4]. „De fapt, fericitul David, spunând că Tatăl a dat Fiului să împlinească toate lucrurile iconomiei privitoare la noi şi să ne dea viaţă tuturor, se roagă ca Unuia ce este Puterea şi Înţelepciunea Lui […]. Căci era propriu numai Celui ce împărăţeşte împreună cu Dumnezeu-Tatăl să refacă întreg pământul corupt şi să-l readucă la chipul în care era la început"[5] şi, pentru a fi mai în ton cu versiunea de faţă, tot Lui îi este propriu să fie Judecător şi împlinitor al dreptăţii.

2: **ca să-l judece pe poporul Tău întru dreptate**
şi pe săracii Tăi întru judecată.
3: **Primească munţii pace pentru popor**
şi dealurile dreptate.
4: **El îi va judeca pe săracii poporului**
şi-i va milui pe fiii săracilor,
iar pe clevetitor îl va umili.
5: **Şi astfel va face cât va fi soarele şi cât va fi luna, din neam în neam.**
6: **Ca ploaia pe lână Se va pogorî**
şi ca picăturile ce cad pe pământ.

„Cassiodor tâlcuieşte: Precum ploaia cade lin pe lâna mieluşelei, fără s-o vatăme şi fără ca aceasta s-o simtă, aşa S-a pogorât şi S-a sălăşluit Fiul lui Dumnezeu în pântecele Fecioarei; puterea supremă devenită gingăşie umană"[6].

Hristos a venit ca ploaia pe lână: „*Ploaie*, din pricina originii Lui cereşti; iar *pe lână*, din pricina omenirii Sale. Căci ploaia, când se pogoară pe lână, se pogoară fără zgomot. Taina naşterii nu era ştiută"[7].

7: **În zilele Lui va răsări dreptatea**
şi belşug de pace cât va sta luna pe cer.

Hristos „*răsări-va în zilele Lui dreptate şi mulţimea păcii, cât va fi luna pe cer*. Şi odată cu aceasta s-a desfiinţat şi stăpânul nopţii, adică diavolul"[8]. „Şi întrucât pentru făcătorul de pace nimic nu este sucit şi fără rost, el vede în întreaga Scriptură noian adânc de pace, aceasta chiar şi în pasajele care par a conţine contraziceri şi nepotriviri între ele"[9]. Luna, reflectând lumina solară, închipuie falsa lumină, ca aceea cu care diavolul caută să ne amăgească. Odată cu venirea lui Hristos, slava diavolului „trebuie să scadă şi să se sfârşească pe încetul, odată ce mulţimea neamurilor se grăbea să urce spre pacea şi iubirea faţă de Dumnezeu, prin întoarcerea spre ea şi prin credinţă"[10].

8: **Şi stăpânirea Lui va fi de la o mare pân-la alta**
şi de la râu pân-la marginile lumii.

„Aici nu e vorba de lume ca univers (**kosmos**), ci de lume ca omenire (**ikumeni**), ceea ce denotă un teritoriu spiritual"[11]. Origen „interpretează profetic *de la Fluviu* [*râu* – la Anania], în legătură cu botezul lui Iisus în Iordan: atunci a primit mărturia Tatălui"[12].

9: **În faţa Lui vor cădea la pământ Etiopienii**
şi vrăjmaşii Lui vor linge ţărâna.

Etiopienii: „pentru Augustin, aceştia reprezintă toate neamurile păgâne. Textul Masoretic are *locuitorii pustiului*. ♦ *vor linge ţărâna*: gest de închinare al învinsului, frecvent în imagistica orientală; de pildă, pe *obeliscul negru*, regele Iehu al Israelului este reprezentat cu faţa în pulbere înaintea regelui asirian Salmanasar al III-lea. Eusebiu: Vor face ca tatăl lor, şarpele (Facerea 3, 14); în schimb, Atanasie atrage atenţia că e un limbaj figurat pentru a exprima supunerea totală”[13].

10: **Regii Tarsisului şi insulele vor aduce daruri,**
daruri vor aduce regii Arabilor şi cei din Saba;
şi Lui I se vor închina toţi regii pământului,
Se poate face legătura cu Matei 2, 11 – închinarea Magilor.

11: **neamurile toate Lui Îi vor sluji.**
12: **Că El l-a izbăvit pe sărac din mâna asupritorului**
şi pe sărmanul fără de ajutor;
13: **pe sărac îl va cruţa şi pe sărman**
şi sufletele săracilor le va mântui;
14: **sufletele lor vor scăpa de camătă şi nedreptate**
şi scump va fi numele Lui în faţa lor.
„În ediţiile româneşti curente: *scump va fi numele lor înaintea lui*, eroare datorată nu numai unei transcrieri greşite în Codex Sinaiticus, dar şi Textului Masoretic: *scump îi va fi sângele lor în ochii lui* (vezi şi ediţia Galaction, 1938). Eroarea a fost preluată şi de ediţia Rahlfs”[14]. „Cf. Tit 2, 14. După interpretarea lui Atanasie, Hristos ne scapă de camătă rupând înscrisul (cf. Coloseni 2, 14) şi iertând datoria şi celui care datora 500 de talanţi şi celui care datora 50 de dinari”[15].

15: **Şi El viu va fi şi I se va da Lui din aurul Arabiei,**
iar ei de-a pururi se vor ruga pentru El,
toată ziua Îl vor binecuvânta.
16: **Fi-va El pe pământ reazem în crestele munţilor,**
roada Lui se va înălţa mai sus decât Libanul,
iar cei din cetate vor înflori ca iarba pământului.
17: **Fi-va numele Lui binecuvântat în veci,**
numele Lui va dăinui cât soarele.
Şi în El se vor binecuvânta toate neamurile pământului,
toate neamurile Îl vor ferici.
Numele Lui va dăinui cât soarele: „E vorba de dăinuirea (pomenirea) numelui Său pe toată durata istoriei”[16].
„Iar dacă toate neamurile se binecuvântează în Hristos şi dacă noi, care suntem dintre toate neamurile, credem în Acesta, atunci El însuşi este Hristos, iar noi suntem cei binecuvântaţi prin El”[17].

18: **Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul lui Israel,**
singurul Care face minuni,
şi binecuvântat e numele slavei Sale
în veac şi în veacul veacului;

de slava Lui va fi plin întreg pământul!

Amin! Amin!

Slava lui Dumnezeu va cuprinde *întreg pământul* odată cu întemeierea Bisericii. „Theodoret şi Atanasie glosează: nu cunoaştem natura lui Dumnezeu, dar cunoaştem Numele care mântuieşte”[18].

Septuaginta are un verset suplimentar (care e, de fapt, versetul 20 la Rhalfs), tradus în SEP 4: [*Aici*] *s-au sfârşit imnurile lui David, fiul lui Iessai.* Acest verset, împreună cu anteriorul (18 – la Anania), „constituie doxologia finală a Cărții a doua a Psalmilor”[19].

---

[1] BBVA, p. 694

[2] SEP 4/I, p. 191

[3] BBVA, p. 694

[4] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XXXIV

[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2

[6] BBVA, p. 694

[7] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XII, 9

[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II

[9] Origen, *Comentariu la Evanghelia după Matei*, II, 1

[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II

[11] BBVA, p. 694

[12] SEP 4/I, p. 192

[13] SEP 4/I, p. 192

[14] BBVA, p. 695

[15] SEP 4/I, p. 193

[16] BBVA, p. 695

[17] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXXI

[18] SEP 4/I, p. 194

[19] SEP 4/I, p. 194

PSALMUL 72 – *Un psalm al lui Asaf.*

„Începe cartea a treia a Psalmilor, conținând 11 psalmi (72-82) ai lui Asaf, levitul care, împreună cu [Eman şi Etan], a fost pus de David în fruntea uneia din cele trei cete de cântăreți de la Templu (cf. I Paralipomene 15, 17), precum şi 6 psalmi (83-88) cu autori diferiți: fiii lui Core, David (un psalm), Etan (un psalm).

Acest psalm exprimă căutarea chinuitoare a unui răspuns la vederea bunăstării celor răi şi trufaşi. Căutându-L pe Dumnezeu în Templu, psalmistul înțelege că prosperitatea şi slava omenească sunt trecătoare şi că adevărata fericire înseamnă a fi aproape de Dumnezeu”[1].

1: **Cât de bun îi este Dumnezeu lui Israel,**

celor ce sunt drepți cu inima!

2: **Mie însă puțin mi-a fost de nu mi-au alunecat picioarele,**

puțin mi-a fost că paşii nu mi s-au poticnit.

3: **Că i-am pizmuit pe cei fără de lege**

în timp ce vedeam pacea păcătoşilor,

4: **că anume la moartea lor nu sunt semne de durere**

şi că ei nu şovăie atunci când sunt loviți;

5: **ei nu au parte de trudă aşa cum au alți oameni**

şi nici cu alți oameni fi-vor biciuiți.

„Asemenea lui Iov, psalmistul observă că principiul ideal în virtutea căruia oamenii răi ar trebui să aibă destinul faptelor lor e contrazis de realitate. Constatarea îi provoacă o depresie psihică vecină cu prăbuşirea (v. 2), dar, iluminat de înțelepciunea divină, el găseşte suficiente resurse spre a ancora în speranță”[2].

6: **Iată de ce i-a stăpânit trufia**

şi de ce se înfăşoară în nedreptatea şi-n necredința lor.

7: **Nedreptatea li se scurge din grăsime,**

trecut-au spre poftele inimii.

8: **În răutate au gândit şi au vorbit,**

nedreptatea şi-au rostit-o cu înfumurare.

„Pentru Eusebiu şi Atanasie e vorba aici de cei care hulesc împotriva lui Dumnezeu; pentru Augustin, de cei trufaşi care nu se sfiesc să-şi proclame fărădelegea”[3]. După Origen, sunt vizați ereticii[4].

9: **Gura şi-au pus-o împotriva cerului**

şi limba lor cutreieră pământul.

10: **Drept aceea, poporul meu se va întoarce aici**

şi zile pline fi-vor aflate întru ei.

„*Zilele pline* nu sunt altceva decât prefigurarea *plinirii vremii*, când Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat (Fericitul Augustin)”[5].

11: **Ei zic: „Cum de ştie Dumnezeu?**

Este oare cunoaştere întru Cel-Preaînalt?

12: **Iată, aceştia sunt păcătoşii şi sunt înfloritori;**

încă în veacul acesta au dobândit averi!”

13: **Iar eu am zis: „Vai, în zadar am păstrat în inima mea dreptatea**

şi întru nevinovăție mi-am spălat mâinile;

14: **lovit am fost de-a lungul întregii zile**

şi mie mi-a fost mustrarea în fiecare dimineață!…”.

15: **Şi am zis: „Astfel voi grăi: – Iată, ar fi trebuit să rup legământul cu neamul fiilor Tăi!…”.**

„Unii Părinți (Eusebiu, Atanasie, Augustin) interpretează: Aveam astfel de gânduri, dar nu le rosteam; dacă aş fi făcut-o, le-aş fi dat fraților mei pricină de poticnire”[6].

16: **Şi mă sileam să înțeleg, dar era prea obositor pentru mine,**

17: **până ce am intrat în locaşul cel sfânt al lui Dumnezeu**

şi le-am priceput sfârşitul.

„Tot cel ce s-a cunoscut pe sine s-a odihnit de la toate lucrurile sale cele după Dumnezeu şi a intrat în locul sfânt al lui Dumnezeu şi al smereniei. Iar cel ce nu s-a cunoscut încă pe sine, prin smerită cugetare şi cunoştinţă, călătoreşte încă cu osteneală şi sudoare în viaţă”[7].

18: **Într-adevăr, pentru faptele lor viclene Tu i-ai lovit cu rău:**

când ei se înălțau, Tu i-ai doborât.

19: **Cât de repede li s-a făcut pustiul!”**

de-ndată s-au stins, pierit-au din pricina nelegiuirii lor.

„După Eusebiu şi Atanasie, spiritul profetic îi arată psalmistului deja împlinită pedepsirea păcătoşilor”[8].

20: **Ca un vis al celui ce se trezeşte, Doamne,**

în cetatea Ta chipul lor de nimic îl vei face.

21: **Că inima-n mine s-a aprins**

şi rărunchii mi s-au schimbat,

22: **că eu o nimic toată eram şi n-o ştiam,**

ca o vită şedeam înaintea Ta.

„Metafora *dobitocului* [*vitei* –la Anania], a animalului domestic, a fost înțeleasă de unii Părinți ca simbol al stupidității (de ex. Augustin, Cassiodor, care trimit la Psalmul 31, 9), iar de alții pozitiv, ca exprimând docilitatea şi totala încredere în Dumnezeu (Grigore al Nyssei 13, Theodoret)”[9].

„Dacă are minte, nu va crede cineva că Psalmistul spune că a fost făcut ca un animal deoarece a fost alipit de Dumnezeu. Căci a spune aceasta cu privire la Dumnezeu ar fi un mare dispreț pentru firea dumnezeiască şi s-ar socoti ca o mare absurditate”[10].

23: **Dar eu cu Tine sunt de-a pururi,**

Tu m-ai ținut de mâna mea cea dreaptă,

„Deoarece firea oamenilor nu e prea tare, nici nu are destulă putere ca să se poată izbăvi de păcat, îi ajută la aceasta Dumnezeu. Şi spre aceasta îi dăruieşte un har îndoit; o convinge prin îndemnuri şi alege mijloace de ajutorare şi o ridică deasupra patimii care o tiranizează în acel moment”[11].

24: **cu sfatul Tău m-ai călăuzit**

şi cu slavă m-ai primit la Tine.

„Fiindcă ai numit, pe Fiul, Sfatul şi Voința Tatălui, poți arăta aceasta din Sfintele Scripturi? Cum să nu? Şi socotesc că despre aceasta ne convinge suficient şi ne dă o asigurare mulțumitoare David”[12].

25: **Căci oare ce-mi este mie în cer?**

Şi, în afară de Tine, ce mi-am dorit eu pe pământ?…

„Nimic altceva – răspunde Sfântul Ioan Scărarul – decât să mă lipesc de Tine cu mintea neîmprăştiată în timpul rugăciunii”[13].

„Cu ochiul cel contemplativ şi pătrunzător al sufletului, privind cu atenție cele depărtate, creştinul vede care este deosebirea dintre bine şi rău şi înțelege că deosebirea dintre acestea se face nu după prezent, ci după sfârşitul lor. Trecând cu sufletul dincolo de orice aparențe şi furişându-se înlăuntrul iatacurilor cereşti, un astfel de creştin atacă pe cei care mai pot crede că aprecierea binelui poate izvorî din nebunia simțurilor”[14].*Atacă*, desigur, prin modul vieţuirii sale, pus în cumpănă cu al acelora.

26: **Inima şi trupul mi-au slăbit, Dumnezeule al inimii mele,**

şi Dumnezeu îmi este partea pe veci.

27: **Că iată, cei ce se îndepărtează de Tine vor pieri;**
Tu i-ai nimicit pe toți cei ce prin desfrâu se duc de la Tine.
„În limbajul profetic, *desfrâu* (sau *adulter*) înseamnă infidelitatea față de Dumnezeu. În primul stih e vorba de cei ce, pur şi simplu, se îndepărtează de Dumnezeu prin lucrarea diavolului şi care sunt sortiți pieirii prin însăşi fapta lor. Cei din al doilea stih fac parte din categoria duplicitarilor, care gustă din plăcerile vieții sau ale altor credințe fără să-L renege pe Dumnezeu, ca un bărbat infidel care, totuşi, nu divorțează; aceştia ajung în situația de *a sluji la doi domni* (Matei 6, 24), fapt pentru care nu vor pieri prin ei înşişi, ci vor fi nimiciți de Dumnezeu (Makrakis)”[15].
„Astfel, nu Dumnezeu a creat moartea, ci noi, prin voința noastră rea, am atras-o asupra noastră”[16].
28: **Iar mie bine îmi este să mă lipesc de Dumnezeu**
şi să-mi pun în Domnul Nădejdea,
ca să vestesc eu toate laudele Tale
în porțile fiicei Sionului.
„Îi este bine să se lipească mereu de Tine, pentru ca lumina pe care a primit-o de la Tine, prin convertire, să n-o piardă prin ură şi să lunece la viața care se aseamănă cu adâncul întunecos”[17]. Cel alipit de Dumnezeu depăşeşte starea a ceea ce se înțelege de regulă prin *dreptcredincios*. „Credința este îndoită. Una e, îndeobşte, cea a tuturor creştinilor ortodocşi, iar alta e a unora puțini care, prin împlinirea tuturor poruncilor îndumnezeitoare, s-au reîntors la chip şi asemănare şi, astfel, s-au îmbogățit cu lumina dumnezeiască a harului şi şi-au răzimat toată nădejdea în Domnul”[18].

---

[1] SEP 4/I, p. 194
[2] BBVA, p. 695
[3] SEP 4/I, p. 195
[4] Cf. Origen, *Omilii la Geneză*, III, 5
[5] BBVA, p. 696
[6] SEP 4/I, p. 195
[7] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, 138
[8] SEP 4/I, p. 196
[9] SEP 4/I, p. 196
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, I
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V
[13] BBVA, p. 696
[14] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 6
[15] BBVA, p. 697
[16] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi cuvântări*, IX, 7
[17] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, XIII, 2
[18] Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de Capete*, 16 b

PSALMUL 73 – *Un psalm al lui Asaf; spre pricepere.*

„Potrivit tradiției teologice răsăritene, acest psalm este o anticipare profetică a dărâmării Ierusalimului (inclusiv a Templului de pe muntele Sion) în anul 70 d. Hr., când armatele romane au pătruns în cetatea sfântă. În sens mai larg, el poate fi şi o profeție asupra încercărilor prin care va trece Biserica în vremuri de mare restriște. În orice caz, critica textelor biblice, inclusiv cea protestantă, nu a putut stabili o relație suficientă între conținutul acestui psalm şi asalturile asupra Ierusalimului de dinainte de anul 70”[1]. „Plângere pentru pustiirea Templului. După Origen, *acestea le spun cei exilați*”[2].

1: **De ce, Dumnezeule, până în cele din urmă Te-ai lepădat de noi?**
De ce s-a aprins mânia Ta peste oile păşunii Tale?
2: **Adu-Ți aminte de adunarea Ta pe care dintru început ai agonisit-o.**
Izbăvit-ai toiagul moştenirii Tale, acest munte al Sionului, cel în care Tu ai locuit.

„E vădit că ceea ce s-a făcut la începuturi are un început al creării sale şi că Dumnezeu a folosit puterea facerii de la un început oarecare”[3].

3: **Pân-la urmă ridică-Ți Tu mâinile Tale împotriva trufiilor lor,**
împotriva relelor pe care vrăjmaşul le-a făcut în locul Tău cel sfânt.
4: **Cei ce Te urăsc s-au fălit în mijlocul sărbătorii Tale,**
semnele lor le-au pus drept semne, fără ca ei s-o ştie,
5: **ca şi cum ar fi fost o plecare spre înălțimi.**

„*Semne* pot fi insignele militare (uniforme, steaguri, trofee). În limbajul biblic, însă, prin*semne* se înțeleg minunile (miracolele, faptele neobişnuite) care se fac, pe de o parte,prin puterea lui Dumnezeu sau, pe de alta, prin puterea diavolului (vezi *semnele*asemănătoare făcute de Aaron şi de vrăjitorii Egiptului – Ieşirea 7, 9-12). În cazul de față, duşmanii, în ignoranța lor (*popor fără-de-minte* – v. 18), îşi iau victoria ca pe o suită de *semne* menite să-i ducă spre înălțimi, fără să ştie că *semnele* virtuale ale lui Dumnezeu se pot manifesta oricând”[4]. „*Semnele* sunt stindardele cuceritorilor. Theodor al Mopsuestiei spune că în Antichitate era obiceiul ca, atunci când era cucerită o cetate, să se sculpteze pe porțile ei numele învingătorilor şi felul în care a fost cucerită cetatea”[5].

6: **Ca într-o pădure de copaci,**
cu topoarele i-au tăiat uşile laolaltă,
cu secure şi ciocan l-au dărâmat.
7: **Cu foc au ars locaşul Tău cel sfânt,**
pân-la pământ spurcat-au locuința numelui Tău.
8: **Zis-au în inima lor, şi-mpreună cu ei rudeniile lor:**
„Veniți! Să nimicim toate serbările lui Dumnezeu de pe pământ!”

„Origen: Dumnezeu îşi are, deci, sărbătorile Sale? Da. Cred că e zi de sărbătoare pentru Domnul ori de câte ori un om se întoarce la El sau un credincios înaintează în credință […]. Şi ce voi spune despre îngeri? Oare nu e pentru ei mare sărbătoare când se bucură pentru un singur păcătos mai mult decât pentru nouăzeci şi nouă de drepți (cf. Luca 15, 7)? Voi spune ceva de necrezut: aşa pământeşti cum suntem, noi dăm lui

Dumnezeu şi îngerilor prilejuri de sărbătoare când, *umblând pe pământ, trăim în ceruri* (*In Num*. 23, SC 29, pp. 437-438)”[6].

9: **Semnele noastre nu le-am văzut;**

nici un profet nu mai este, El pe noi nu ne va mai cunoaşte.

„Absența minunilor şi a profeților: sentimentul părăsirii totale”[7].

10: **Până când, Dumnezeule, Te va ocărî vrăjmaşul?**

Oare pân-la urmă va defăima potrivnicul numele Tău?

11: **Oare pe totdeauna Îți întorci Tu mâna**

şi dreapta Ta din mijlocul sânului Tău?

„În versetul 3, I se cerea lui Dumnezeu să-Şi ridice mâinile împotriva vrăjmaşilor; acum I se reproşează că *stă cu mâinile în sân*”[8]. „După interpretarea lui Theodoret, Dumnezeu e comparat cu un om bogat care, în fața unui cerşetor, îşi ascunde mâna în sân”[9].

12: **Dar Dumnezeu este Împăratul nostru de dinainte de veac,**

El a făcut mântuire în mijlocul pământului.

13: **Tu, cu puterea Ta, ai întemeiat marea;**

Tu ai zdrobit capetele balaurilor din apă,

„Rememorare a trecerii miraculoase a Mării Roşii. Poate fi şi o aluzie la crearea lumii (despărțirea apelor de sub tărie de cele de deasupra)”[10].

14: **capul balaurului Tu l-ai sfărâmat,**

Tu l-ai dat ca hrană popoarelor etiopiene.

Capul balaurului: „Ebraică: *capetele Leviatanului*. *Leviatanul* (în mitologia semitică): monstru marin uriaş, oarecum asemănător cu un balaur sinuos. În sensul creştin:*Balaurul cel mare, şarpele cel de demult, care se cheamă diavol şi Satana* (Apocalipsa 12, 9)”[11]. „Prin *popoarele etiopiene* se înțelegeau triburile sălbatice care trăiau ca fiarele (acestora li s-a dat mai întâi numele de *troglodiți* = cei ce locuiesc în caverne)”[12].

15: **Tu ai făcut să irumpă izvoare şi pâraie,**

Tu ai făcut să sece râurile Etamului.

„Etam: Localitate pomenită în Iosua 15, 59, situată în zona Betleemului. Istoricul Iosif Flaviu menționează că Etamul era aşezarea rurală favorită a regelui Solomon, loc de retragere, situat la opt mile distanță de Ierusalim; era un drum pe care el îl făcea dis-de-dimineață, mânându-şi caii de la caretă”[13].

16: **A Ta este ziua şi a Ta este noaptea,**

Tu ai întemeiat lumina şi soarele.

17: **Tu ai făcut toate marginile pământului;**

vara şi primăvara Tu le-ai plăsmuit.

18: **Adu-Ți aminte de aceasta: Vrăjmaşul L-a ocărât pe Domnul**

şi poporul cel fără-de-minte Ți-a defăimat numele.

19: **Sufletul ce te mărturiseşte pe Tine să nu-l dai la fiare;**

de sufletele săracilor Tăi să nu uiți pân-la sfârşit.

Credinciosul se roagă să nu fie predat fiarelor, „dar, când ele se năpustesc asupră-i, să le stea împotrivă şi să le alunge cât mai departe prin semnul crucii şi, când se dezlănţuiesc în contra lui, să le stingă tăria, amintindu-şi necontenit de patima Domnului şi de pilda mortificării Lui”[14].

20: **Caută spre legământul Tău,**
că întunecimile pământului s-au umplut de casele fărădelegilor.
21: **Cel umilit, cel ruşinat să nu fie întors înapoi;**
săracul şi sărmanul vor lăuda numele Tău.
22: **Scoală-Te, Dumnezeule, judecă-Ți propria Ta pricină;**
adu-Ți aminte de ocara pe care cel fără-de-minte o face toată ziua împotriva Ta.

În acestea, Psalmistul pare a suferi mai mult pentru ofensele aduse lui Dumnezeu, decât pentru acelea ce s-ar adresa persoanei sale. „Dumnezeu, care Îşi asumă starea celor asupriți, e chemat să-Şi apere cauza”[15].

23: **Nu uita glasul celor ce Ți se roagă Ție;**
trufia celor ce Te urăsc urcă fără-ncetare.

Dreptul ar grăbi judecata, după cum nelegiuitul ar vrea s-o ignore sau s-o amâne cât mai mult.

---

[1] BBVA, p. 697
[2] SEP 4/I, p. 197
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II, LVII
[4] BBVA, p. 697
[5] SEP 4/I, p. 197
[6] SEP 4/I, p. 198
[7] BBVA, p. 697
[8] BBVA, p. 698
[9] SEP 4/I, p. 198
[10] SEP 4/I, p. 198
[11] BBVA, p. 698
[12] BBVA, p. 698
[13] BBVA, p. p. 698
[14] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, I, 8
[15] SEP 4/I, p. 199

PSALMUL 74 – *Pentru sfârşit: Nu nimici! Un psalm-cântare al lui Asaf.*

„Gândul la judecata universală a lui Dumnezeu îi dă speranță celui drept”[1].

Referitor la titlul psalmului: „Fericitul Ieronim: Sensul verbului *a nimici* are multe nuanțe. David îl foloseşte (în ebraică) vorbindu-i cuiva despre Saul: *Să nu-l omori!* (I Regi 26, 9). Din alte locuri (I Regi 26,

11.23; 25, 32-34; 24, 11-13) înțelegem că David L-a binecuvântat pe Dumnezeu pentru aceea că mâinile sale fuseseră oprite de a-l ucide pe Saul. La fel poate fi şi pentru noi: dacă nu ucidem, e pentru că mâinile noastre sunt ținute în frâu”[2].

1: **Ție ne vom mărturisi, Dumnezeule,**

Ție ne vom mărturisi, şi numele Tău îl vom chema,

„Potrivit Fericitului Ieronim, aici verbul *a se mărturisi* nu semnifică pocăință, ci mai degrabă laudă sau mulțumire”[3].

2: **povesti-voi despre toate minunile Tale.**

„Atunci când Îmi voi lua timp, cu dreptate voi judeca.

„Cei mai vechi exegeți ai Psalmilor, chiar înainte de Ieronim, au fost de acord că aceste trei stihuri sunt cuvintele Domnului (grafica ebraică şi greacă nu cunoşteau semnele citării). Domnul nu judecă acum, ci mai târziu, la sfârşitul veacurilor”[4].

3: **Topitu-s-a pământul şi toți cei ce locuiesc pe el;**

Eu sunt Cel ce stâlpii lui I-a întărit.”

„Înainte de întruparea Domnului, pământul cuprindea o omenire dizolvată din soliditatea adevărului într-o mâzgă a păcatului. El însă i-a venit în ajutor, întărindu-i *stâlpii*, adică pe apostoli (care, şi ei, se clătinaseră în vremea patimilor lui Iisus). De notat şi contrastul dintre verbele *a se topi – a se întări* (Cassiodor)”[5].

„Căci au fost întăriți ucenicii care țin sus pământul, fiind îmbrăcați cu puterea din înălțime, adică cu harul ce li s-a dat prin Sfântul Duh. Şi erau stâlpi, prin modelarea după Hristos şi prin asemănarea cea în har cu El prin Duhul”[6]. „Căci Domnul nostru Iisus Hristos a chemat la cea mai strălucitoare apostolie pe ucenicii Săi, înaintea tuturor, şi a făcut referire la întreg pământul care căzuse, arătând, ca Dumnezeu, stâlpii care îl puteau susține. De aceea a şi spus prin gura Psalmistului despre pământ şi despre Apostoli: *Eu am întărit stâlpii lui*, căci fericiții ucenici s-au făcut ca nişte stâlpi şi temelie a adevărului (I Timotei 3, 15), pe care spune că i-a trimis, precum L-a trimis pe El Tatăl, arătând demnitatea apostoliei şi slava neasemănată a puterii date lor şi indicând calea vieţuirii pe care Apostolii trebuie să o urmeze”[7]. Pentru a fi mai clare acestea, reamintim că *apostol* înseamnă *trimis*.

4: **Le-am zis nelegiuiților: „Nu faceți fărădelege!”,**

şi celor păcătoşi: „Nu vă ridicați fruntea!;

În loc de *fruntea*, SEP 4 are *cornul*: „metaforă biblică pentru putere sau fală. ♦ *Înălțarea cornului* nu e doar fărădelegea, ci şi lauda întru fărădelege (Theodoret)”[8].

5: **fruntea nu v-o ridicați la înălțime**

şi nu grăiți ce e strâmb împotriva lui Dumnezeu!”

„Căci trebuind să ne agățăm cu tărie şi iubire de părerea neîntinată a Sfinților Părinți, ce trebuință avem să căutăm plăcere în altele şi să ne facem părtaşi de o cugetare sălbatecă? Căci e o cugetare sălbatecă aceea care latră împotriva slavei Fiului[9] şi care*grăieşte nedreptate împotriva lui Dumnezeu*”[10].

6: **Că judecata nu vine nici de la răsărituri, nici de la apusuri**

şi nici din munții pustii,

7: **fiindcă Dumnezeu e Judecător;**

pe unul îl smereşte, pe altul îl înalță.

8: **Că-n mâna Domnului e un pahar**

cu vin curat şi plin de cuviinţă,
şi El l-a înclinat de la unul la altul,
dar drojdiile lui nu s-au golit cu totul;
din ele vor bea toţi păcătoşii pământului.

„Cupa cu vin, drojdia de pe fundul ei sunt metafore biblice pentru mânia lui Dumnezeu (cf. Isaia 51, 17; Iezechiel 23, 31; Avacum 2, 16; Ieremia 25, 15; Apocalipsa 14, 10)”[11]. Cu toate acestea, s-au dat şi interpretări pozitive versetului: „Cassiodor tâlcuieşte: Prin *drojdii* nu trebuie să înţelegem obişnuitele reziduuri de pe fundul vasului, ci ultima porţiune, cea de jos, a vinului care, curat cum este, li se oferă tuturor credincioşilor fără să se împuţineze. Din această ultimă rămăşiţă vor bea, către sfârşitul lumii, atât iudeii convertiţi la Evanghelie cât şi păcătoşii care se vor pocăi. Sfântul Ciprian de Cartagina vede în acest *pahar* prefigurarea potirului euharistic, menit să-i întărească pe creştinii ce se pregătesc de martiriu”[12].

„Căci străfundul revărsării bunătăţii dumnezeieşti şi, aşa zicând, adâncul bogăţiei şi capătul harului nu se descoperă nimănui din noi deşertat în viaţa de acum, chiar dacă s-ar învrednici de cel mai înalt urcuş spre Dumnezeu şi de cea mai mare îndumnezeire. Căci capătul şi desăvârşirea se păstrează tuturor spre împărtăşire în veacul viitor”[13].

9: **Iar eu mă voi bucura în veac,**
cânta-voi Dumnezeului lui Iacob.

10: **Şi toate frunţile păcătoşilor le voi zdrobi,**
iar fruntea celui drept înălţată va fi.

Sunt anticipate: viaţa de veci, răsplăţile drepţilor şi osânda păcătoşilor.

---

[1] SEP 4/I, p. 200
[2] BBVA, p. 698
[3] BBVA, p. 699
[4] BBVA, p. 699
[5] BBVA, p. 699
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, III
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII
[8] SEP 4/I, p. 200
[9] Referire la arieni, putând fi însă aplicată tuturor ereticilor, toţi grăind împotriva lui Dumnezeu.
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II
[11] SEP 4/I, p. 201
[12] BBVA, p. 699
[13] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 55

PSALMUL 75 – *Pentru sfârşit: Printre cântări. Un psalm al lui Asaf, cântare Asirienilor.*

„Psalmul face parte din cântările Sionului. Se referă probabil la retragerea neaşteptată şi inexplicabilă a armatei asiriene conduse de Senaherib, care asedia Ierusalimul în 701 î. Hr. (cf. IV Regi 19, 35). Amintirea acelui moment a însufleţit nădejdea poporului şi în alte situaţii de grea cumpănă”[1].

„Fericitul Ieronim: Cuvântul *Asirieni* se traduce: *Cei ce înaintează de-a dreptul*, adică cei ce cunosc regulile credinţei şi se grăbesc să meargă pe urmele ei cele adevărate; acestora li se adresează Asaf, lăudându-L pe Dumnezeu în minunate chipuri”[2].

1: **Cunoscut este Domnul în Iudeea,**
mare este numele Lui în Israel.

„Până atunci doar în Iudeea era cunoscut Dumnezeu, iar numele Lui era chemat doar în Israel”[3].

2: **Locul Său s-a făcut întru Pace**
şi locuinţa Lui în Sion;

„*Pace* în limba ebraică se spune *Salem*; aşadar, *Pace* e o traducere literală a cuvântului*Ierusalim*, care s-a numit mai întâi *Salem* (în vremea preotului Melchisedec – Facerea 14, 18-20), apoi Iebus (vezi Judecători 19, 10) şi mai apoi Ieru-Salem (fericitul Ieronim)”[4].

„Iar pacea înseamnă a nu avea nici un gând, bun sau rău”[5].

3: **acolo a zdrobit tăria arcurilor,**
arma şi sabia şi războiul.

„Trezvia e încetarea vagabondărilor, supravegherea gândurilor, oprirea minţii, mişcarea raţiunii. Trezvia e curăţia minţii, starea morală, veghea sufletului, tăria făptuirii, nemişcarea aprinderii trupeşti. Trezvia desfiinţează împrăştierile legate de pământ ale sufletului, iar rugăciunea face sufletul să urce uşor spre cele cereşti. Trezvia e locul lui Dumnezeu văzut în pace, turnul de observaţie al sufletului în care locuieşte Dumnezeu şi de care se zdrobeşte orice proiectil al poftei lumeşti […]. Acolo unde se vede trezvia, acolo aducerea-aminte de Dumnezeu zdrobeşte uitarea ca pe o armă, neştiinţa ca pe o sabie, trândăvia ca un război, fiindcă acestea sunt tăriile patimilor ca unele care pleacă de la ele şi care se întorc la ele”[6].

4: **Tu luminezi minunat din munţii cei veşnici;**

5: **tulburatu-sau toţi cei nepricepuţi cu inima,**
somnul şi l-au dormit, iar oamenii bogăţiei
n-au mai găsit, nici unul, nimic în mâinile lor.

6: **De certarea Ta, Dumnezeule al lui Iacob,**
de certarea Ta au aţipit călăreţii pe cai.

„Cel ce a ajuns la trăirea (iubirii dumnezeieşti), chiar dacă ar fi ocărât sau păgubit de nenumărate ori de cineva, nu se mânie împotriva lui, ci rămâne oarecum lipit de sufletul celui ce-l ocărește sau îl păgubeşte. Numai împotriva acelora se aprinde, care se pornesc împotriva săracilor, sau grăiesc nedreptate împotriva lui Dumnezeu, sau vieţuiesc altcumva în răutate”[7].

7: **Tu eşti de temut, şi cine-Ţi va sta Ţie-mpotrivă?**
De atunci Îţi este mânia.

8: **Tu ai făcut să se audă din cer judecată;**

pământul s-a temut şi s-a alinat
9: **când Dumnezeu S-a ridicat la judecată**
să-i mântuiască pe toţi blânzii pământului.
10: **Că gândul lăuntric al omului Îţi va aduce laudă**
şi rămăşiţa gândului lăuntric Te va prăznui.
„*Gândul lăuntric* încearcă să-l traducă pe **enthimios** = *ceea ce oui la inimă*, rudă cu verbul **enthimeome** = *a reflecta, a întreţine un gând*, ambele fiind contrase din**enthimos** = *în suflet, în inimă, în inteligenţă*. Dumnezeu poate fi lăudat şi fără cuvinte sau gesturi, numai în forul interior al omului, în stricta sa intimitate (de pildă ca la Arghezi: *Rugăciunea mea e gândul*; *ruga mea e fără de cuvinte*)”[8].
Biblia 1914: *Că gândirea omului se va mărturisi Ţie, şi rămăşiţa gândului va prăznui Ţie* [*îţi va fi Ţie sărbătoare*]. „*Sărbătoarea* e a celor ce se veselesc. Iar *mărturisirea* a celor supuşi cercetării. Cea din urmă e însoţită de întristare; cea dintâi, de bucurie. Deci aceasta o spune, ca punându-se în cumpănă ceea ce e trecător şi nedesăvârşit în gândul bun cu ceea ce e statornic şi desăvârşit, partea din urmă e mai grea. Astfel, partea întâi se supune cercetării; partea a doua se face pricină de bucurie”[9].
11: **Domnului, Dumnezeului vostru faceţi-I făgăduinţe şi pliniţi-le,**
toţi cei dimprejurul Său daruri Îi vor aduce,
„Cel ce spală şi curăţă, cu curăţia dată lui de la Dumnezeu, întinăciunea altora şi, din cele prihănite, face daruri neprihănite pe care le aduce lui Dumnezeu, se dovedeşte împreună-lucrător al Puterilor netrupeşti şi înţelegătoare. Acesta şi numai acesta este lucrul de totdeauna al celor ce liturghisesc lui Dumnezeu”[10]. Şi un alt înţeles al acestora: „nu trebuie să ne depărtăm de Dumnezeu, ci să apărem stând aproape şi în jurul Lui, fără să se interpună păcatul, fără să ne separeu vreo plăcere lumească, ci aşezarea dreaptă a minţii şi pornirea spre tot ce e vrednic de laudă să ne strângă în unitate duhovnicească. Căci mai ales cei ce vor să fie bineplăcuţi se cuvine să aducă daruri”[11].
12: **Lui, Celui de temut, Celui ce prinţilor le taie răsuflarea,**
Celui de temut între regii pământului.
Orice mărire lumească este pulbere înaintea slavei Împăratului Hristos.

---

[1] SEP 4/I, p. 201
[2] BBVA, p. 699
[3] Origen, *Omilii la Geneză*, XIII, 2
[4] BBVA, p. 699
[5] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, II, 9
[6] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, II, 15
[7] Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, 91
[8] BBVA, p. 700
[9] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 58
[10] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXXI, 77
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

PSALMUL 76 – *Pentru sfârşit: un psalm al lui Asaf, cu privire la Iditun.*

„La vreme de strâmtorare, amintirea faptelor minunate ale lui Dumnezeu din trecut alungă neliniştea credinciosului şi îi redau nădejdea”[1].

1: **Cu glasul meu către Domnul am strigat,**
cu glasul meu către Dumnezeu, şi El a luat aminte la mine.
2: **În ziua necazului meu pe Dumnezeu L-am căutat,**
cu mâinile mele ridicate noaptea-n faţa Lui, şi nu m-am înşelat;
sufletul meu n-a vrut să se mângâie.

Sufletul meu n-a vrut să se mângâie: „Adică: sufletul meu n-a acceptat consolare de la oameni”[2].

„Nimeni nu-i atât de nepriceput ca să (nu) înţeleagă că aici e vorba de mâini în sens figurat”[3].

3: **Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu şi m-am veselit;**
în mine am cugetat şi duhul mi-a slăbit.

„*Am cugetat*: gr. **αδολεσχέω** are sensuri multiple: *a pălăvrăgi, a sta de vorbă, a discuta,a murmura* etc. Majoritatea Părinţilor (Eusebiu, Theodoret ş. a.) adoptă prima interpretare: atâta vreme cât psalmistul s-a gândit la Dumnezeu, s-a bucurat, dar când s-a închis în sine rumegând mereu aceleaşi gânduri, a fost cuprins de nelinişte. Către a doua interpretare înclină Augustin: de la amintirea lui Dumnezeu omul a trecut la pălăvrăgeala cu oamenii şi şi-a pierdut liniştea”[4]. „Introspecţia e o lucrare a intelectului; încercarea de a te rezolva pe tine însuţi doar prin lucrarea minţii duce la slăbirea duhului; (*sufletul meu n-a vrut să se mângâie*)”[5].

În contrast, „sufletul, pomenind pe Dumnezeu prin vorbirea rugăciunii, e veselit de Domnul”[6]. „Căci veselindu-se de pomenirea lui Dumnezeu, mintea uită de necazurile lumii şi prin aceasta nădăjduieşte în El şi ajunge fără grijă. Iar lipsa de grijă o face să se bucure şi să mulţumească. La rândul ei, mulţumirea, împreunată cu recunoştinţă, face să crească darurile, şi cu cât se înmulţesc facerile de bine ale lui Dumnezeu, cu atât creşte mulţumirea şi rugăciunea curată cu lacrimile bucuriei”[7]. „Sălăşluirea lui Dumnezeu în noi constă tocmai în a avea pe Dumnezeu temeinicit în gând. Numai atunci devenim temple ale Duhului, când gândirea statornică la El nu se mai lasă întreruptă de grijile pământeşti şi când cugetul nu se lasă tulburat de patimi trecătoare”[8]. „Nimic nu e mai înfricoşat ca gândul morţii şi nimic mai minunat ca pomenirea lui Dumnezeu. Căci cea dintâi aduce întristarea mântuitoare; iar cealaltă dăruieşte veselie”[9].

4: **Ochii mi-au fost veghetori mai-naintea vegherilor;**
tulburat am fost şi n-am grăit.

„Prin *veghere* se înţelegea, în antichitate, perioada de câte trei ore (din cele douăsprezece ale zilei) în care un sutaş sau paznic stătea de strajă (veghetor, cu ochii deschişi). Ochii psalmistului stau de veghe chiar şi atunci când străjile, înainte de a le veni rândul, încă dorm. Într-un sens mai adânc, râvna rugăciunii veghetoare îl face pe om să fie treaz chiar înainte de ceasul privegherii, după spusa: Cine se roagă numai când trebuie să se roage, acela nu se roagă”[10].

5: **Gândit-am la zilele cele de demult,**

anii veacurilor duse i-am chemat în minte şi am cugetat;
6: **cugetat-am noaptea întru inima mea**
şi duhul mi se-nfrigura căutând.
7: **Oare-n veci se va lepăda Domnul de mine**
şi nu va mai avea nici o bunăvoinţă?
8: **oare pân-la sfârşit şi din neam în neam**
mă va lipsi de mila Lui?
9: **oare uita-va Dumnezeu să fie milostiv,**
sau întru mânia Sa Îşi va opri îndurările?
10: **Şi am zis: Acum am pus un început;**
această schimbare e a dreptei Celui-Preaînalt.
„În limbajul duhovnicesc există expresia: *a pune un început bun*, ceea ce înseamnă hotărârea cuiva de *a o rupe* cu starea de păcat şi de a se angaja din nou pe calea cea bună. Psalmistul consideră că o astfel de *schimbare* nu e opera omului, ci vine din mâna cea dreaptă a lui Dumnezeu”[11].
„Ceea ce înseamnă că firea dumnezeiască fiind înţeleaptă, ca neschimbată, prin coborârea la slăbiciunea firii omeneşti, se schimbă după înfăţişarea şi chipul nostru”[12]. „Spune cu David: *Acum încep*. Deci taie de acum toate voile tale şi dorinţele de a te îndreptăţi, nesocotire şi nepăsarea, şi în locul lor ţine smerenia, ascultarea şi supunerea. Socoteşte-te pe tine ca nimic în toate şi te vei mântui”[13].
11: **Adusu-mi-am aminte de lucrurile Domnului,**
că-mi voi aduce aminte de minunile Tale cele dintru început
12: **şi la lucrurile Tale voi cugeta**
şi la faptele Tale voi gândi.
„De notat, în versetele 11-12, timpurile verbelor: o acţiune trecută a fost cauzată de o întreită acţiune viitoare. În fond, acesta e semnalul profetic: profetul s-a rostit asupra unui eveniment pentru simplul motiv că acesta urmează să se producă”[14].
13: **Dumnezeule, calea Ta e-n locul cel sfânt;**
cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru?
14: **Tu eşti Dumnezeu Carele faci minuni.**
Cunoscută Ţi-ai făcut puterea între popoare;
15: **cu braţul Tău Ţi-ai izbăvit poporul,**
pe fiii lui Iacob şi ai lui Iosif.
16: **Văzutu-Te-au apele, Dumnezeule,**
văzutu-Te-au apele şi s-au înfricoşat
şi adâncurile s-au tulburat de clocotul răsunetului apelor.
17: **Glas au slobozit norii,**
căci săgeţile Tale cutreieră;
18: **în vârtejul lor e glasul tunetului Tău,**
fulgerele Tale luminat-au lumea,
clătinatu-s-a pământul şi s-a cutremurat.
19: **În mare sunt căile Tale,**

în ape multe cărările Tale,

şi urmele Tale nu se vor cunoaşte.

„Cf. Romani 11, 33. E vorba de prezența invizibilă a lui Dumnezeu care, așa cum i-a călăuzit pe evrei prin Marea Roşie, îi călăuzeşte pe toți oamenii la mântuire (Eusebiu, Theodor al Mopsuestiei)”[15].

„Foarte bine glăsuieşte proorocul David […] pentru că este greu de ştiut, ba chiar cu neputință de cunoscut, hotărârea şi voia (lui Dumnezeu) pentru fiecare din cele ale noastre omeneşti şi calea însăşi a celor săvârşite de Dumnezeu Atotputernicul”[16]. „Căci precum nu poate vedea cineva urma în apă, nici a omului, nici a corabiei, nici a celor ce înoată în ea, aşa nu poate privi cineva căile dumnezeieşti şi tainice. Şi picioarele sunt chipul acestora”[17].

20: **Ca pe o turmă Ți-ai călăuzit poporul**

prin mâna lui Moise şi a lui Aaron.

Reamintim că în Aaron e preînchipuit Arhiereul Hristos.

---

[1] SEP 4/I, p. 202

[2] BBVA, p. 700

[3] Origen, *Contra lui Celsus*, VII, 34

[4] SEP 4/I, p. 203

[5] BBVA, p. 700

[6] Teolipt al Filadelfiei, *Despre lucrarea cea ascunsă întru Hristos*, 1

[7] Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, II, 22

[8] Sf. Vasile cel mare, *Epistolele*, II, 4

[9] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 121

[10] BBVA, p. 700

[11] BBVA, p. 701

[12] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre viața lui Moise*

[13] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 379

[14] BBVA, p. 701

[15] SEP 4/I, p. 204

[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Zece Cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, III

[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX

PSALMUL 77 – *Al lui Asaf, spre înțelegere.*

„Adică un psalm de învățătură: cel ce cântă psalmul (Asaf) trebuie să şi înțeleagă ceea ce rostește. În fapt, e un îndemn către oricare cititor al Scripturii şi, îndeosebi, către tot cel ce cântă sau rostește psalmi”[1]. „După o introducere de tip sapiențial, psalmistul aminteşte faptele minunate ale lui Dumnezeu din trecut, infidelitățile poporului, consecințele acestora, dar şi îndurarea lui Dumnezeu şi speranța legată

de alegerea regelui David. Psalmul este al doilea ca lungime, după Psalmul 118, şi e dintre cele mai bine păstrate ca text. Pentru Eusebiu, Atanasie şi mulţi alţi Părinţi, prin acest psalm-parabolă Hristos se adresează Bisericii”[2].

1: **Luaţi aminte, poporul meu, la legea mea,**
plecaţi-vă auzul la graiurile gurii mele!

„Aici, *legea*: istoria sfântă a poporului evreu, din care psalmistul evocă numai o parte. Psalmul e mai mult istoric şi numai în parte profetic”[3].

2: **În parabole îmi voi deschide gura,**
lucruri umbrite rosti-voi din cele ce-au fost de la-nceput,

„Aici, **paravoli**[4] = *parabolă* traduce ebraicul **maşal**: procedeu poetic de a rosti ritmic o frază în două versuri paralele”[5]. „*Lucru umbrit* (**provlima**[6]): lucru neclar, enigmatic, subiect de discuţie şi controversă, eveniment încă obscur, neelucidat, rămas parţial în umbră. E vorba de evenimente expuse în acest psalm, de la ieşirea din Egipt, sub Moise, până la începutul domniei lui David”[7].

3: **câte-am auzit şi-am cunoscut**
şi câte părinţii noştri ne-au povestit.

4: **Ele nu le erau ascunse copiilor lor din alte generaţii;**
ele vesteau laudele Domnului
şi puterile Lui
şi minunile pe care El le-a făcut.

5: **El a ridicat mărturie în Iacob**
şi lege a pus în Israel,
acele lucruri pe care El le poruncise părinţilor noştri,
pentru ca ei să le facă cunoscute fiilor lor,

„*Mărturie*: aceasta este transmiterea faptelor minunate ale Domnului. Aici ar fi vorba, mai precis, despre *cortul mărturiei* în care se afla chivotul ce conţinea Legea (Eusebiu, Theodoret)”[8].

6: **aşa ca şi o altă generaţie să le poată cunoaşte,**
adică fiii ce se vor naşte
şi se vor ridica şi le vor vesti fiilor lor,

7: **pentru ca ei în Dumnezeu să-şi pună nădejdea**
şi lucrurile lui Dumnezeu să nu le uite
şi poruncile Lui să le cerceteze,

8: **pentru ca ei să nu fie ca părinţii lor:**
neam nestatornic şi înăcrit,
neam care nu şi-a îndreptat inima
şi duhul nu şi l-a deprins să stea cu Dumnezeu.

9: **Fiii lui Efraim, cei ce-şi încordează arcurile şi trag,**
dat-au dosul în zi de război.

„Versetul întrerupe firul discursului şi exegeţii sunt de părere că a fost inserat ulterior aici pentru a anticipa tema polemicii antisamaritene (Efraim fiind unul din triburile importante din nord şi numele lui folosindu-se generic pentru a denumi întreaga zonă), polemică dezvoltată în vv. 56-67”[9].

10: **Ei n-au păzit legământul lui Dumnezeu**
şi în legea Lui n-au vrut să umble.
11: **Uitat-au facerile Lui de bine**
şi minunile Lui, cele pe care El le-a arătat lor,
12: **minunile pe care El le făcuse în fața părinților lor,**
în țara Egiptului, în câmpia Tanis.
„Tanis (care la început s-a numit Zoan): oraş în Egipt (devenit capitala lui Ramses al II-lea)”[10].
13: **El a despicat marea şi i-a trecut prin ea,**
El a făcut apele să stea ca într-un burduf;
14: **cu nor i-a călăuzit în timpul zilei,**
şi toată noaptea cu lumină de foc;
15: **El a despicat stânca în pustie**
şi le-a dat să bea ca într-un afund adânc;
16: **din stâncă a scos apă**
şi apele le-a revărsat ca pe nişte râuri.
17: **Dar ei din nou au păcătuit față de El,**
în loc lipsit de apă L-au amărât pe Cel-Preaînalt.
18: **Şi-n inimile lor L-au pus pe Dumnezeu la-ncercare**
cerând mâncare pentru sufletele lor.
19: **Grăit-au ei împotriva lui Dumnezeu şi au zis:**
„Oare nu va putea Dumnezeu să pregătească o masă în pustie?
20: **- pentru că El lovise stânca şi apele au țâşnit**
şi pâraiele s-au revărsat -,
oare nu va fi El în stare să dea şi pâine
sau să pregătească o masă pentru poporul Său?”
„I-a încredințat pe ei prin experiență şi prin fapte că Dumnezeu poate să dea pâine şi să pregătească masă în pustie, precum şi Domnul nostru Iisus Hristos făcând aceleaşi minuni, frângând cinci pâini, a săturat în pustie pe mulți”[11].
21: **Iată deci că Domnul a auzit şi S-a mâniat**
şi foc s-a aprins în Iacob
şi mânie s-a ridicat împotriva lui Israel,
22: **fiindcă ei n-au crezut în Dumnezeu**
şi nici n-au nădăjduit în mântuirea Lui.
23: **Şi El poruncă le-a dat norilor de deasupra**
şi porțile cerului le-a deschis
„În context, ar fi de aşteptat descrierea unei pedepse; dar Dumnezeu răspunde cu o binefacere”[12].
24: **şi peste ei a plouat mană să mănânce,**
şi pâine cerească le-a dat.
25: **Pâine îngerească a mâncat omul,**
hrană le-a trimis din destul.

„Pentru Eusebiu şi Augustin […], *pâinea îngerilor* este cuvântul lui Dumnezeu”[13].

„Fără îndoială, nu spunem că mana supusă simțurilor e pâinea cea din cer şi a îngerilor. Căci duhul e hrănit duhovniceşte, iar trupul după firea lui, adică trupeşte. Iar hrana îngerilor, potrivită cerurilor şi duhurilor de sus, e Cuvântul din Tatăl. Deci mana indica pe Hristos”[14]. „S-ar părea că aceste cuvinte ale purtătorului de Duh s-au spus despre Israel (şi despre mană – n. n.). Dar nu acesta este adevărul, ci scopul celor spuse se referă mai degrabă la noi. Căci este un lucru prostesc a se socoti că sfinții îngeri, care se află în ceruri şi au o fire netrupească, se împărtăşesc de o hrană îngroşată şi au nevoie spre a fi ținuți în viață de ajutoarele de care are nevoie trupul acesta din pământ. Dar socotesc că nu e greu de înțeles că, deoarece sunt duhuri, au nevoie de o hrană duhovnicească şi inteligibilă. Deci, cum se spune că s-a dăruit iudeilor pâinea îngerilor, dacă Proorocul spune adevărul declarând acestea? Este vădit că, deoarece mana era un chip al lui Hristos, Care susține şi întăreşte toate în existență şi hrăneşte pe îngeri, dând viață şi celor de pe pământ, Proorocul a numit ceea ce se arată ca umbră cu numele adevărului. Căci sfinții îngeri neputând să se împărtăşească de o hrană pământească, a atras nu fără voie pe ascultători de la înțelesul îngroşat al manei, ridicându-i la sensul duhovnicesc, adică la Hristos Însuşi, Care este Pâine şi sfinților îngeri”[15].

26: **Şi vântul austru l-a strămutat din cer**
şi cu puterea Lui a adus vântul de miazăzi
27: **şi cărnuri a plouat peste ei ca şi cum ar fi fost pulbere,**
şi ca nisipul mării păsări zburătoare,
28: **care au căzut în mijlocul taberei lor,**
împrejurul corturilor lor.
29: **Şi au mâncat şi s-au săturat foarte**
şi El le-a împlinit pofta;
30: **nimic nu le lipsea din cele ce pofteau.**
Dar pe când mâncarea era încă în gura lor,
31: **mânia lui Dumnezeu s-a ridicat asupră-le**
şi i-a ucis pe îmbuibații lor
şi aleşilor lui Israel le-a-mpleticit picioarele.
32: **Întru toate acestea ei n-au contenit să păcătuiască**
şi n-au crezut în minunile Lui.
33: **Şi zilele lor s-au stins în zadar**
şi anii lor cu de-a fuga.
34: **Când El îi ucidea, ei Îl căutau**
şi se întorceau şi dis-de-dimineață se uitau după Dumnezeu.

„Este vorba aici de răul care înțelepțeşte pe oameni, care-i face mai străluciți, mai râvnitori, care-i îndeamnă la filozofie, nu de răul acela vrednic de hulă şi de osândă. Răul acela nu-i opera lui Dumnezeu, ci născocirea voinței noastre libere; răul acesta vine peste oameni tocmai pentru nimicirea răului aceluia. Scriptura numeşte răul acesta, născut din pedepsele venite peste noi, rău, nu din pricina naturii sale, ci potrivit ideii ce o au oamenii despre el”[16].

35: **Şi şi-au adus aminte că Dumnezeu e ajutorul lor**
şi că Dumnezeul Cel-Preaînalt e Mântuitorul lor.

36: **Ei însă Îl iubeau din gură,**
dar cu limba Îl minţeau,
37: **căci inima lor nu-L avea cu adevărat,**
nici că ei credeau în legământul Său.
38: **El însă este-ndurător**
şi le va uşura păcatele şi nu-i va nimici;
şi de multe ori îşi va întoarce mânia
şi urgia nu şi-o va aprinde.
39: **Adusu-Şi-a aminte că ei sunt doar un trup,**
suflare ce se duce şi nu se mai întoarce.
„Ideea învierii morților, a unei vieți după moarte, apare limpede numai în ultimele cărți ale Vechiului Testament”[17].
40: **De câte ori L-au amărât ei în pustie**
şi L-au mâniat în pământ fără de apă?
41: **Şi s-au întors şi L-au pus pe Dumnezeu la-ncercare**
şi pe Sfântul lui Israel L-au întărâtat.
„*Sfântul lui Israel*: nume divin ce îmbină transcendența cu implicarea în istoria oamenilor, folosit frecvent în Cartea lui Isaia”[18].
42: **Nu şi-au adus aminte de mâna Lui,**
de ziua-n care i-a mântuit din mâna asupritorului,
43: **cum a făcut El în Egipt semnele Lui**
şi minunile Lui în câmpia Tanis:
44: **în sânge le-a prefăcut râurile şi ploile,**
ca ei să nu poată bea;
45: **tăuni a trimis asupră-le şi i-au mâncat,**
şi broaşte şi i-au prăpădit;
46: **şi roadele lor le-a dat omizilor**
şi ostenelile lor le-a dat lăcustelor;
47: **şi viile lor le-a nimicit cu grindină**
şi duzii lor, cu brumă;
48: **vitele lor le-a dat pe seama grindinei,**
pe seama focului averile lor;
49: **împotriva lor a trimis urgia mâniei Lui;**
mânie, urgie şi necaz
prin îngeri răi anume trimişi;
„*Îngerii cei răi*: amplificare poetică a îngerului nimicitor din Ieşirea 12, 23. Augustin explică: dreptatea suverană a lui Dumnezeu ştie să se slujească, spre bine, chiar şi de cei răi. Cum? Aceasta depăşeşte înțelegerea mea, dar nu-L depăşeşte pe Domnul”[19].
50: **o cale-i făcuse mâniei Sale**
şi sufletele lor nu le-a cruțat de la moarte

şi cirezile lor în moarte le-a închis.

„Psalmistul este şi el mărturie că unele duhuri rele aduc oamenilor suferinţe şi nenorociri ca executori ai pedepsei dumnezeieşti”[20].

51: **Şi a lovit pe fiecare întâi-născut în Egipt,**
pârga sârguinţelor lor în corturile lui Ham.
52: **ca pe o turmă şi-a ridicat poporul,**
ca pe o turmă i-a dus în pustie
53: **şi-ntru nădejde i-a călăuzit, iar ei nu s-au temut**
şi pe vrăjmaşii lor marea i-a acoperit.
54: **Şi i-a dus în muntele sfinţeniei Sale,**
muntele acesta pe care dreapta Lui îl dobândise.
55: **Neamuri a izgonit de dinaintea lor**
şi lor le-a împărţit prin sorţi pământ de moştenire
şi-n corturile lor a aşezat seminţiile lui Israel.
56: **Dar ei L-au pus la-ncercare**
şi L-au amărât pe Dumnezeu Cel-Preaînalt
şi mărturiile Lui nu le-au păzit.
57: **Şi s-au întors şi au trădat ca şi părinţii lor**
şi s-au făcut ca într-un arc viclean
58: **şi L-au mâniat între înălţimile dealurilor lor**
şi prin idolii lor L-au făcut gelos.

„Căderile în idolatrie ale fiilor lui Israel erau socotite adulter şi erau de natură să stârnească gelozia lui Iahve, singurul îndreptăţit la credincioşie. Vezi şi Numeri 25, 11; Deuteronom 29, 20”[21].

59: **Dumnezeu a auzit şi nu S-a mai uitat la ei**
şi ca pe o nimica toată l-a socotit pe Israel
60: **şi nu i-a mai vrut locaşul din Şilo,**
locaşul Său în care locuise printre oameni.

„E vorba de sanctuarul de la Şilo, centrul religios şi politic al triburilor lui Israel: cf. Iosua 18,1; Judecători 21, 19; I Regi 1-4. Poate fi o aluzie la cucerirea chivotului de către filisteni (I Regi 4), dar mai degrabă pare a simboliza aici Regatul de nord în întregime, ca la v. 67, Iosif şi Efraim”[22].

61: **Tăria lor a dat-o robiei**
şi-n mâinile vrăjmaşului frumuseţea lor.

Tăria lor a dat-o robiei: „Părinţii (Origen, Atanasie, Augustin) afirmă că se referă la chivotul capturat (cf. I Regi 4, 22)”[23].

62: **Cu sabie Şi-a îngrădit poporul**
şi spre moştenirea Lui n-a mai privit.
63: **Focul i-a înghiţit pe tinerii lor**
şi fecioarele lor nu s-au jelit.
64: **Preoţii lor de sabie au căzut**
şi pentru văduvele lor nimeni nu va plânge.

65: **Şi Domnul Se trezi ca unul ce-a dormit,**
ca un bărbat puternic prea-săturat de vin,
„Pentru Theodoret, *somnul* e răbdarea lui Dumnezeu”[24].
66: **şi pe vrăjmaşii Săi i-a lovit din spate,**
ocară veşnică le-a dat.
67: **De sălaşul lui Iosif s-a lepădat**
şi seminţia lui Efraim n-a ales-o;
68: **ci a ales seminţia lui Iuda,**
muntele Sion pe care l-a iubit,
69: **şi Şi-a zidit locaşul Său cel sfânt ca pe al unui inorog,**
în veac l-a întemeiat pe pământ.
„Cassiodor tâlcuieşte: Judecăţile lui Dumnezeu sunt limpezi prin însăşi armonia numelor. Să avem în vedere faptul că Sfânta Scriptură, prin semnificaţia numelor ebraice, foarte adesea ne descoperă taine obscure. Nu e nici o îndoială că un astfel de limbaj îi este propriu numai literaturii sacre, căci scrierile profane nu-l au. *Iosif* înseamnă *creştere*, în ambele sensuri, bun sau rău. Cu toate că Iosif a fost un om drept, urmaşii săi sunt cunoscuţi ca poftitori de bunăstare lumească. *Efraim* înseamnă *roditor* sau *belşug*; urmaşii săi au devenit înfumuraţi prin belşugul recoltelor lor. *Iuda* înseamnă *mărturisind*sau *preamărind*. Acum e de la sine înţeles de ce Dumnezeu a ales seminţia lui Iuda”[25]. „*Inorog*: […] Pentru Augustin, acest animal îşi are toată nădejdea adunată în unicul său corn. Pentru Cassiodor, comparaţia cu inorogul exprimă faptul că Biserica tinde numai spre Dumnezeu (monotropia)”[26].
70: **Şi l-a ales pe David, robul Său,**
şi l-a luat de la turmele de oi,
71: **de lângă oile fătătoare l-a luat,**
ca să-l păstorească pe Iacob, poporul Său,
şi pe Israel, moştenirea Sa.
72: **Şi i-a păstorit întru nerăutatea inimii lui**
şi prin iscusinţa mâinilor sale i-a călăuzit.
Nerăutatea şi *iscusinţa* apar, în SEP 4, ca *nevinovăţia* şi *iscusinţa*; acestea sunt „virtuţi cerute de Iisus apostolilor Săi (Matei 10, 16)”[27].
Psalmul rememorează evenimente din istoria poporului Israel, desigur în chip pedagogic, arătând primejdia depărtării de Dumnezeu şi bunătăţile ce vin asupra celui ce-i plineşte poruncile. Anamneza porneşte de la robia egipteană şi merge până la David (indiciu că acesta ar fi şi autorul psalmului, deşi în titlu se arată că psalmul ar fi *al lui Asaf*).

---

[1] BBVA, p. 701
[2] SEP 4/I, p. 205
[3] BBVA, p. 701
[4] **παραβολή**
[5] BBVA, p. 702

[6] **προβλήμα**

[7] BBVA, p. 702

[8] SEP 4/I, p. 205

[9] SEP 4/I, p. 206

[10] BBVA, p. 702

[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II

[12] SEP 4/I, p. 207

[13] SEP 4/I, p. 207

[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[15] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 2

[16] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre mărginita putere a diavolului*, I, 4

[17] SEP 4/I, p. 209

[18] SEP 4/I, p. 209

[19] SEP 4/I, p. 209

[20] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 32

[21] BBVA, p. 705

[22] SEP 4/I, p. 210

[23] SEP 4/I, p. 211

[24] SEP 4/I, p. 211

[25] BBVA, p. 705

[26] SEP 4/I, p. 211

[27] SEP 4/I, p. 211

PSALMUL 78 – *Un psalm al lui Asaf.*

„Psalmul este o lamentație națională în urma cuceririi Ierusalimului de către babilonieni în 586. Dumnezeu este chemat în ajutor ca să-Şi apere credincioşii. Atanasie şi Eusebiu sunt de părere că se referă la situația Ierusalimului din timpul revoltei Macabeilor”[1].

1: **Dumnezeule, intrat-au păgânii în moştenirea Ta,**
locaşul Tău cel sfânt Ți l-au pângărit,
făcut-au Ierusalimul colibă prădată.

„Literal: *făcut-au Ierusalimul ca şi cum ar fi fost o colibă a paznicului livezii* (sau viei). În coliba paznicului se depozita, temporar, recolta de fructe, după care era desfăcută. Ideea este aceea de umilire: Ierusalimul nu fusese dărâmat ca o cetate şi prefăcut în ruină, ci, pur şi simplu, jefuit şi dărâmat ca o cocioabă”[2].

2: **Leşurile robilor Tăi le-au făcut mâncare păsărilor cerului,**
trupurile celor cuvioşi ai Tăi, fiarelor pământului.

3: **Vărsat-au sângele lor ca apa**
împrejurul Ierusalimului, şi nu era cine să-i îngroape.
4: **Făcutu-ne-am ocară vecinilor noştri,**
batjocură şi râs celor dimprejurul nostru.
Vecinii: „în urma distrugerii Ierusalimului au năvălit după pradă şi populațiile vecine, edomiții şi moabiții”[3].
5: **Până când, Doamne, Te vei mânia?: oare până la sfârşit?**
Până când ca focul Ți se va aprinde mânia?
Mânia, „literal: *gelozia* (**zilos**); ceea ce denotă că poporul lui Israel era pedepsit pentru idolatrie, păcat pe care psalmistul îl pune pe seama trecutului (v. 8)”[4].
6: **Varsă-Ți mânia peste popoarele care nu Te cunosc**
şi peste regatele care n-au chemat numele Tău;
7: **că l-au mâncat pe Iacob**
şi locul lui l-au pustiit.
8: **Nu-Ți aminti de fărădelegile noastre cele de demult;**
degrab să ne întâmpine îndurările Tale,
că am sărăcit foarte.
„Să ne mărturisim dar şi noi păcatele, chiar dacă nu-s numai de ieri, de alaltăieri, ci să ne mărturisim păcatele chiar dacă ele ar fi mai vechi de 15 ani şi chiar dacă de atunci încoace n-am mai fi greşit”[5].
9: **Ajută-ne, Dumnezeule, Mântuitorul nostru,**
pentru slava numelui Tău;
de dragul numelui Tău ne izbăveşte
şi uşurează-ne păcatele,
10: **ca nu cumva să zică păgânii: „Unde-i Dumnezeul lor?”**
Acum, în fața ochilor noştri, fă-Ți cunoscută între neamuri
răzbunarea sângelui robilor Tăi, care s-a vărsat.
„În Antichitate se socotea că, dacă un popor era învins, zeul lui este de fapt cel învins. De aceea Dumnezeu este chemat să răzbune ocara adusă Numelui Său”[6].
11: **În fața ochilor Tăi să ajungă suspinul celor ferecați,**
după măreția brațului Tău păzeşte-i pe fiii celor ucişi.
12: **Vecinilor noştri dă-le-n sân de şapte ori**
ocara cu care ei Te-au ocărât pe Tine, Doamne.
13: **iar noi, poporul Tău şi oile păşunii Tale,**
Ție Îți vom mulțumi în veac,
din neam în neam vom vesti lauda Ta.
Cuvinte ce le adresăm, după înviere, lui Hristos, Păstorul Cel bun.

---

[1] SEP 4/I, p. 212

[2] BBVA, p. 706

[3] SEP 4/I, p. 212

[4] BBVA, p. 706

[5] Origen, *Omilii la Cartea Prooroculuі Ieremia*, V, 10

[6] SEP 4/I, p. 212

PSALMUL 79 – *Pentru sfârşit: în legătură cu cei ce se schimbă; o mărturie a lui Asaf; un psalm despre Asirieni.*

Lamentație națională. Specific este faptul că invocarea ajutorului lui Dumnezeu are formă de refren cu mici variații (4.8.15.20); poporul lui Israel reprezentat prin metafora viei este o temă profetică (cf. Isaia 5, 2-7; Ieremia 2, 21; 12, 10; Iezechiel 19, 10-14). După Eusebiu, psalmul cheamă venirea lui Hristos"[1].

1: **Tu, Cel ce eşti Păstorul lui Israel, ia aminte,**
Tu, Cel ce pe Iosif îl călăuzeşti ca pe o turmă de oi,
Tu, Cel ce şezi pe heruvimi, arată-Te!

2: **În fața lui Efraim şi-a lui Veniamin şi-a lui Manase**
ridică-Ți puterea
şi vino să ne mântuieşti!

„Efraim, Beniamin şi Manase sunt triburile care provin din Rahela, soția cea iubită a lui Iacob (Efraim şi Manase apar ca fiii lui Iosif). Împreună, în acest context, reprezintă Regatul din nord, cucerit de asirieni în 722"[2].

„Căci oriunde se îndreaptă sufletul omului, se aşează pentru dureri, în afară de Tine, deşi se stabileşte în lucruri frumoase în afara Ta şi în afara sa. Aceste lucruri frumoase nu ar exista dacă nu ar fi de la Tine"[3]. „De aceea n-am rămas în moarte definitiv. Căci ne-a trimis Dumnezeu şi Tatăl din cer pe bunul Domn Iisus Hristos ca Păstor, Care nu-i păstoreşte în iad pe cei ce au venit sub El, ci îi ridică la nestricăciune şi viață"[4].

3: **Dumnezeule, întoarce-ne,**
arată-Ți fața şi ne vom mântui.

„Pentru Origen şi Chiril al Alexandriei, această *față* este Hristos. Pentru Augustin, este chipul lui Dumnezeu imprimat în noi la creație şi care nu trebuie să rămână întunecat. Psalmistul Îi cere lui Dumnezeu să trimită o rază a strălucirii Lui pentru ca acest chip să strălucească în noi"[5].

4: **Doamne, Dumnezeul puterilor,**
până când Te vei mânia pe ruga robilor Tăi?

„Întristarea după Dumnezeu, care e mântuitoare şi folositoare, lucrează răbdare în osteneli şi ispite. Ea desfundă izvorul căinței în cel ce se nevoieşte şi însetează după dreptatea lui Dumnezeu şi hrăneşte inima lui cu lacrimi"[6].

5: **Oare cu pâine de lacrimi ne vei hrăni**
şi cu lacrimi după măsură ne vei adăpa?

„Literal: *în măsură*, cuvântul având aici înțelesul: *unitate de măsură*. S-ar traduce: *în măsură plină-ochi,* umflată până la refuz; dar expresia, în relație cu stihul precedent, poate avea şi sensul: apă pe măsura mâncării”[7]. „Diferite interpretări la Părinți. Origen (*In Num.* 8, SC 29, p. 160): *pâinea lacrimilor… cu măsură* = conform cu faptele. Eusebiu: Să fie o măsură la lacrimile noastre. Augustin: Pe măsura puterilor noastre”[8].

6: **Pusu-ne-ai în răspăr cu vecinii noştri**
şi vrăjmaşii noştri ne-au batjocorit.

Până vom spori duhovniceşte, vrăjmaşii ne vor batjocori, adică vom fi adeseori biruiți de uneltirile lor. Desigur, trebuie să ne ridicăm de fiecare dată şi să alergăm la ajutorul lui Dumnezeu.

7: **Doamne, Dumnezeul puterilor, întoarce-ne**
şi arată-ți fața şi ne vom mântui.
8: **O vie din Egipt ai adus,**
păgâni ai alungat şi ai răsădit-o.

„*Via*: simbol al poporului evreu pe care Dumnezeu l-a scos din Egipt şi, alungând*neamurile* Canaanului, l-a răsădit aici. Imaginea va avea ecou în profeția lui Isaia (5, 1-7) şi în parabola lucrătorilor celor răi (Matei 21, 33-43). Sfinții Părinți au văzut în ea şi un simbol al Bisericii, care a rodit şi rodeşte sfinți”[9].

9: **Cale ai făcut înainte-i,**
i-ai răsădit rădăcinile şi s-a umplut pământul.

„Domnul vorbeşte de lumea întreagă ca de un pământ semănat. Ce vrea să spună Domnul? Vrea să spună că lumea va asculta repede, va primi cu multă uşurință cuvântul şi va da îndată rod”[10].

10: **Umbra ei acoperit-a munții,**
iar mlădițele ei, cedrii lui Dumnezeu;

Dumnezeu „nu vrea să aşeze în locuri de rând pe cei scoşi din Egipt, pe care i-a îndrumat de la ale veacului la credință, ci vrea ca sădirea lor să se facă pe înălțimi. El vrea, dar, ca noi să sălăşluim în munți, însă şi acolo, nu vrea ca să ne târâm pe pământ, El nu vrea ca via Sa să-şi lase rodul părăsit pe pământ, ci vrea ca ramurile ei să se agațe, să se ridice bine spre înălțime, pentru ca vițele care cresc să nu se prindă de un arbore oarecare, ci de cedrii cei mari şi înalți ai lui Dumnezeu. (Iar) cedrii lui Dumnezeu consider a fi proorocii şi Apostolii”[11].

11: **vițele şi le-a întins până la mare,**
şi lăstarii până la râu.

„Geografic: de la Marea Mediterană până la râul Eufrat, adică în lumea (toată) cunoscută în acea vreme”[12].

12: **De ce i-ai dărâmat gardul**
şi de ce o culeg toți cei ce trec pe cale?
13: **Mistrețul pădurii a stricat-o,**
fiara sălbatică s-a cuibărit într-însa.

„Pentru Theodoret, această *fiară* îl reprezintă pe Nabucodonosor. Pentru alți Părinți, ambele fiare [numărându-se şi *mistrețul*] îl reprezintă pe diavol”[13].

14: **Dumnezeul puterilor, întoarce-Te iarăşi,**

caută din cer şi vezi
şi cercetează via aceasta
15: **pe care a făcut-o dreapta Ta, şi o desăvârşeşte,**
şi caută spre fiul omului pe care Ți l-ai făcut puternic!
„Aceste ultime patru stihuri au intrat în actul liturgic şi sunt rostite de arhiereu în timpul cântării *Sfinte Dumnezeule*. Evident, e vorba de Biserica sădită de Hristos”[14].
16: **Arsă e cu foc şi scormonită;**
ei de mustrarea feței Tale vor pieri.
Fiul Omului e şi un titlu pe care Şi L-a dat Mântuitorul Hristos.

17: **Fie mâna Ta peste bărbatul dreptei Tale**
şi peste fiul omului pe care Ți l-ai întărit!
Din nou, textul se poate aplica la Hristos. „*Fiul omului*: expresia apare la Iezechiel în sensul obişnuit de *om*, cu o accentuare stilistică. Începând cu Cartea lui Daniel (7, 13-15), literatura apocaliptică îi conferă un sens eshatologic. Iisus se va autodenumi astfel în Evanghelia după Ioan”[15].
18: **Şi nu ne vom îndepărta de Tine;**
Tu ne vei via, iar noi numele Tău îl vom chema.
Nu vom conteni *numele Tău a-l chema* „Până ce nu Te vei milostivi spre noi şi nu se vor depărta de la noi cei ce vor să ne înghită pe noi; nu ne vom depărta de la Tine, până ce nu vei porunci să fugă de la noi cei ce ne ispitesc pe noi şi nu vom fi făcuți iarăşi vii prin răbdare şi prin nepătimire fermă”[16].
19: **Doamne, Dumnezeul puterilor, întoarce-ne,**
arată-Ți fața şi ne vom mântui!
Din nou, invocată venirea Mântuitorului.

---

[1] SEP 4/I, p. 213
[2] SEP 4/I, p. 213
[3] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, IV, 10
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V, 1
[5] SEP 4/I, p. 214
[6] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, 60
[7] BBVA, p. 707
[8] SEP 4/I, p. 214
[9] BBVA, p. 707
[10] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XLIV, 3
[11] Origen, *Omilii la Cartea Ieşirii*, VI, 9
[12] BBVA, p. 707
[13] SEP 4/I, p. 215
[14] BBVA, p. 708

[15] SEP 4/I, p. 215

[16] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 65

PSALMUL 80 – *Pentru sfârşit: un psalm al lui Asaf despre teascurile de vin.*

„Îndemn profetic cu ocazia sărbătorii Corturilor”[1].

1: **Bucurați-vă întru Dumnezeu, ajutorul nostru,**
cu bucurie strigați-I Dumnezeului lui Iacob.

2: **Alegeți un psalm şi aduceți timpanul,**
dulcea psaltire cu alăută.

„Literal: *luați un psalm* (adică la alegere, din Psaltire, un psalm potrivit momentului) *şiaduceți timpanul*, adică instrumentul care însoțește, de obicei, strigarea de bucurie”[2].

Biblia 1914: *Luați psalmul şi dați timpanul; harfa cea dulce cu chitara*. „Luați învățătura dumnezeiască şi dați făptuirea virtuoasă prin mortificarea trupului. Iar *harfa cea dulce cu chitara* este duhul şi sufletul, precum timpanul este trupul”[3].

3: **Sunați din trâmbiță la lună nouă,**
în ziua cea vestită a sărbătorii noastre!

„E vorba de sărbătorirea primei zile a lunii a şaptea (Evreii aveau un calendar lunar) (vezi Levitic 23, 24; Numeri 29, 1), care preceda sărbătoarea Corturilor (Deuteronom 31, 10)”[4].

4: **Fiindcă aceasta e poruncă pentru Israel**
şi judecată a Dumnezeului lui Iacob;

5: **El a poruncit-o drept mărturie în Iosif**
când a ieşit din țara Egiptului;
acesta a auzit o limbă pe care n-o înțelegea.

„Prin Iosif a fost strămutat Iacob în Egipt, cu numai şaptezeci şi cinci de suflete, pentru ca acolo să devină un popor numeros; el păstra mărturia asupra adevărurilor dumnezeieşti. Când a venit vremea ieşirii din Egipt, Dumnezeu vorbea prin *semne şi minuni*, un limbaj pe care urmaşii lui Iosif nu-l mai înțelegeau”[5].

6: **El i-a luat povara din spinare;**
mâinile lui robiseră la coşuri:

7: **„Întru necaz M-ai chemat şi te-am izbăvit;**
auzitu-te-am din taina furtunii,
te-am pus la-ncercare la Apa-ncercării.

8: **Ascultă, poporul Meu, şi-ți voi grăi,**
cu tine, Israele, voi vrea să stau de vorbă, de Mă vei auzi:

9: **Nu va fi un dumnezeu nou în mijlocul tău,**
nici nu te vei închina la dumnezeu străin;

„Sfântul Ambrozie: Pe lângă sensul său istoric (zeitățile popoarelor Canaanului), acest verset poate avea şi o conotație hristologică: Dacă Fiul nu ar fi co-etern cu Tatăl, ci ar fi fost creat de Acesta în timp, El ar fi un dumnezeu *nou*; dacă Fiul n-ar fi co-substanțial cu Tatăl, ci ar avea o natură diferită, atunci El ar fi un dumnezeu *străin*. Aşadar, dacă poporului lui Israel i se porunceşte să nu aibă nici *dumnezeu nou* şi nici *dumnezeu străin*, aceasta înseamnă că va trebui să aibă un Dumnezeu co-etern şi co-substanțial cu Iahve”[6].

10: **căci Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău,**
Cel ce te-am scos din țara Egiptului.
Deschide-ți mare gura, şi Eu o voi umple.

„Pentru Eusebiu, este o prevestire a înmulțirii pâinilor şi a Euharistiei”[7].

Deschide gura ta şi o voi umple: „Aşadar, Dumnezeu deschide gura celor ce rostesc cuvintele lui Dumnezeu”[8].

11: **dar poporul Meu nu Mi-a auzit glasul**
şi Israel n-a căutat spre Mine.
12: **Şi i-am lăsat să umble după calea inimii lor,**
şi au mers în căile lor.

Psalmistul „vrea să spună că ascultarea de Dumnezeu şi păşirea pe căile Lui stă în puterea poporului”[9].

13: **Dacă poporul Meu M-ar fi ascultat,**
dacă Israel ar fi umblat în căile Mele,
14: **degrab i-aş fi umilit pe vrăjmaşii lor**
şi mâna Mi-aş fi pus-o pe cei care-i asupreau.
15: **Vrăjmaşii Domnului L-au mințit,**
dar va veni cândva şi vremea lor.

„*Vrăjmaşii Domnului* nu sunt păgânii, căci ei nu-I făcuseră lui Dumnezeu nici o făgăduință pe care ar fi călcat-o; aşadar, e vorba tot de poporul lui Israel (Cassiodor)”[10].

16: **Şi i-a hrănit din frunte de grâu**
şi cu miere din stâncă i-a săturat.

Rememorare a binefacerilor divine, față de un popor nestatornic şi nerecunoscător.

---

[1] SEP 4/I, p. 215
[2] BBVA, p. 708
[3] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 22
[4] BBVA, p. 708
[5] BBVA, p. 708
[6] BBVA, pp. 708-709
[7] SEP 4/I, p. 217
[8] Origen, *Omilii la Exod*, III, 2
[9] Origen, *Despre principii*, III, 1, 6

[10] BBVA, p. 709

PSALMUL 81 – *Un psalm al lui Asaf.*

„Dumnezeu îi mustră pe mai-marii poporului, mai ales pe cârmuitori, numiți *dumnezei*deoarece au primit de la Dumnezeu puterea de a împărți dreptatea”[1].

1: **Dumnezeu a stat în adunare de dumnezei**

şi în mijloc pe dumnezei îi va osebi.

Îi va osebi: „**diakrino** = *a osebi, a separa, a deosebi, a discerne* (din ochi sau dintr-un punct de vedere). Acest psalm a fost şi rămâne o piatră de încercare pentru exegeți, cu atât mai mult cu cât formularea ebraică a versetului sună astfel: *Dumnezeu a şezut în adunarea dumnezeiască, / în mijlocul dumnezeilor judecă*. De aici, supoziția că ar fi vorba de un consiliu ceresc alcătuit din dumnezei (semi-zei?) sau îngeri. Această interpretare e contrazisă de context (vezi versetul următor), dar şi de afirmația Sfântului Pavel că unele entități cereşti sunt numite *dumnezei* numai prin abuz (I Corinteni 8, 5-6). Alții cred că ar fi vorba de zeitățile popoarelor păgâne ale Canaanului, pe care le judecă (şi le osândeşte) Dumnezeul lui Israel. Toate acestea însă se limitează la aspectul juridic sau la cel istoric, ignorând sau refuzând valențele profetice ale psalmului. Cassiodor e acela care vede în acest verset fulgerătoarea prefigurare a lui Dumnezeu care va locui printre oameni, Cel despre care Ioan Botezătorul avea să spună: *În mijlocul vostru Se află Acela pe Care voi nu-L ştiți* (Ioan 1, 26), adică Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, El Însuşi Dumnezeu. Cât despre oameni, numeroase sunt locurile din Sfânta Scriptură în care ei sunt numiți *fii ai lui Dumnezeu*, şi chiar *dumnezei*, aşa cum se vede şi din versetul 6 al acestui psalm (citat de Însuşi Iisus în sprijinul propriei Sale dumnezeiri – Ioan 10, 34). Cândva Iahve îi spusese lui Moise: *Iată, Eu i te dau lui Faraon pe tine drept dumnezeu* (Ieşirea 7, 1). Evident, atributul de *dumnezei* nu se poate referi la natura ființei, de vreme ce numai Dumnezeu este Dumnezeire, ci la o anume funcție. Or, în Versiunea Ebraică, cuvântul *dregător, judecător*, din Ieşirea 21,6 şi 22,8-9 are sensul de*dumnezeu* în virtutea faptului că dreptul magistratului sau al dregătorului (de a pronunța o sentință discreționară) derivă din acela al lui Dumnezeu. Aşadar, Hristos-Dumnezeu a stat în adunarea (**sinagoghi**) de dumnezei-judecători (oameni) şi în mijloc (fiind El în centrul adunării) pe dumnezeii-judecători îi va osebi unii de alții, adică pe cei nedrepți de cei corecți, celor dintâi adresându-le întrebarea din versetul următor”[2]. „În mitologia canaaneană se vorbeşte despre adunarea zeilor prezidată de zeul El. Psalmistul demitologizează imaginea, aplicând-o la relația dintre Dumnezeu şi oameni, termenul fiind folosit pentru fruntaşii poporului care dețin puterea de a împărți dreptatea (cf. Eusebiu, Theodoret. Pentru Irineu (*Adv. Haer*. 3, 6, 1), *dumnezeii* sunt cei care au devenit fii ai lui Dumnezeu, iar pentru Eusebiu, cei cărora li s-a adresat cuvântul lui Dumnezeu”[3].

„Cine sunt aceştia? Cei care sunt mai presus de plăcere, cei care biruiesc patimile, cei care ştiu orice lucru pe care îl fac”[4]. *Dumnezeu va judeca în mijlocul dumnezeilor*: „El acceptă să te numere şi pe tine printre aceştia, cu condiția că nu vei mai vrea să mori cum moare omul pământean şi nici să cazi ca unul din căpeteniile acestora”[5]. Înțelesul tâlcuirii se va clarifica mai jos. „Dar, deşi ei [oamenii] Îl pot primi pe Dumnezeu şi se arată că li s-a dat acest nume [dumnezeu] prin har, totuşi nici unul nu poate fi găsit asemenea lui Dumnezeu, în putere sau în fire”[6]. „Dacă pentru aceea s-a făcut Fiu al Omului şi Om,

Dumnezeu Cuvântul, Fiul lui Dumnezeu şi Tatăl, ca să facă dumnezei şi fii ai lui Dumnezeu pe oameni, să credem că vom ajunge acolo unde este acum însuşi Hristos, capul întregului trup, care S-a făcut pentru noi înainte mergător la Tatăl, prin ceea ce este ca noi. Căci în adunarea dumnezeilor, adică a celor ce se mântuiesc, va sta Dumnezeu în mijloc, împărţind răsplăţile fericirii de-acolo, nemaifiind nici o distanţă între El şi cei vrednici”[7]. „Că sfinţii sunt dumnezei o spune Sfânta Scriptură. Iar dumnezeiescul Grigorie (de Nazianz), interpretând acest loc, spune că Dumnezeu stă în mijlocul dumnezeilor pentru a împărţi vredniciile. Şi pe bună dreptate, căci sfinţii, încă de pe când erau în viaţă, au fost plini de Duhul Sfânt, iar la moartea lor harul Sfântului Duh se află în chip nelipsit în sufletele lor, în trupurile lor din morminte, în chipurile lor şi în sfintele lor icoane, nu în chip substanţial, ci prin har şi lucrare”[8]. „Aşadar, după cum sunt cu adevărat dumnezei, dar nu prin fire, ci prin participare la firea lui Dumnezeu, tot astfel sunt şi demni de închinare, nu din pricina firii lor, ci din cauză că au în ei pe Cel prin fire demn de închinare, în acelaşi chip în care fierul înroşit nu este, prin fire, cu neputinţă de atins şi arzător, ci pentru că participă la cel arzător prin fire”[9]. „Deşi urcaţi prin Hristos la demnitatea cea mai presus de fire, nu vom fi întru totul şi noi fii ai lui Dumnezeu ca El, ci asemenea cu El prin imitarea harului. Căci El este Fiu adevărat, fiind din Tatăl, iar noi suntem aşezaţi în această calitate din iubirea de oameni, luând din puterea harului […]. Căci creatura, făcută şi roabă, e chemată, prin simpla hotărâre şi voinţă a Tatălui, la starea mai presus de fire. Dar Fiul şi Dumnezeu şi Domnul nu are calitatea de-a fi Dumnezeu din voia lui Dumnezeu-Tatăl, ci are ceea ce Îi e propriu după fire strălucind din însăşi fiinţa Tatălui. Deci Fiul se vede existând şi fiind slăvit ca atare, într-adevăr, şi prin ceea ce era opus nouă. Căci raţiunea prin fire este alta decât cea prin voinţă, şi cea prin adevăr e alta decât cea prin imitare, noi suntem chemaţi fii ai lui Dumnezeu prin voinţă şi prin imitare, în timp ce El este prin fire şi prin adevăr, deci ne opunem Lui chiar dacă am câştigat bunătăţile firii Lui prin har”[10].

2: **Până când veţi judeca voi cu nedreptate**
şi-i veţi acoperi pe păcătoşi?

„Literal: *veţi lua asupra voastră* (**lamvanete**) *persoanele* (**prosopa**) *păcătoşilor*? Dacă primul stih se referă la injustiţia comisivă (a condamna pe cineva pe nedrept), acesta vizează injustiţia omisivă (a nu condamna pe cineva care merită să fie pedepsit)”[11]. „Unul din procedeele pentru a perpetua nedreptatea era amânarea la nesfârşit a procesului. De aceea, imaginea lui Dumnezeu ca judecător este aducătoare de speranţă”[12].

3: **Cumpăniţi asupra orfanului şi săracului,**
faceţi dreptate celui smerit, celui sărman.

Cumpăniţi: „Aici **krino**, în sensul de *a estima, a aprecia*; altfel spus: Nu-l judecaţi în grabă pe cel sărman, ca pe unul ce nu se poate apăra”[13].

4: **Scăpaţi-l pe cel sărman şi pe cel nevoiaş,**
din mâna păcătosului scăpaţi-l!

5: **Ei n-au ştiut şi nici n-au priceput,**
ei umblă-n întuneric:
toată aşezarea pământului se clatină.

„În sens literal, din pricina judecătorilor nedrepți, lumea merge spre pieire. În alt sens, după Origen/Ieronim, Dumnezeu îi va îndepărta pe judecătorii nedrepți, care şi-au pus temeiul pe pământ şi nu în ceruri”[14].

6: **Eu am zis: „Dumnezei sunteți voi,**
şi toți sunteți fii ai Celui-Preaînalt;”

„Versetul e citat de Iisus în Ioan 10, 34, care îl aplică, după cum făcea şi exegeza iudaică, la întregul popor. ♦ Theodoret interpretează: V-am cinstit, v-am făcut părtaşi la Numele Meu, v-am numit fii”[15].

„Dumnezeu S-a făcut om pentru ca omul să devină dumnezeu (Sfântul Atanasie cel Mare). Mistica răsăriteană vorbeşte frecvent de îndumnezeirea omului, dar nu prin natură, ci prin participare la lumina cea necreată, prin energiile divine, ca un corolar al vieții lui duhovniceşti: Precum fierul aprins se face şi el foc, dar nu se preface în foc (nu-şi schimbă natura), ci prin transmitere şi părtăşie (atâta vreme cât se află împreună cu focul), şi precum fierul devine şi scaun al focului, întrucât focul se aşază şi se odihneşte în fier, aşa şi mintea se face duh şi tron al Duhului prin naştere din Duhul sau prin unire cu El şi părtăşie de la El, Dumnezeu învăluind în chip vădit mintea şi unindu-Se cu ea şi odihnindu-Se în ea ca într-un scaun (Calist Patriarhul)”[16].

„Pe noi ne-a înfiat şi numai de noi vrea să fie numit Tată, nu de cei care nu cred în El”[17]. „Scriptura zice: *am spus*, nu zice: *v-am născut*. Aceia, prin faptul că Dumnezeu le-a spus, au luat înfierea pe care n-o aveau”[18]. Oamenii devin dumnezei „prin har, ca nişte îngeri de a doua treaptă, care contemplă în tăcere pe Dumnezeu şi sunt înălțați spre El prin dragoste, în lumina duhovnicească. Dar omul pământesc nu se poate înălța la starea îngerească, dacă nu s-a făcut în chip vădit duh ca îngerii”[19]. Cei „cărora le-a spus: *dumnezei sunteți* numai prin Împărtăşanie au pe Cuvântul prin Duhul, având harul acesta de la Tatăl”[20]. „Dumnezeu nu vrea ca noi să fim pururi înjosiți de patimi, ci, urmăriți de ele ca nişte iepuri, să-L socotim numai pe El stâncă de scăpare”[21], Singurul ce ne poate îndumnezei. „Deci dacă nu ne dăm toată silința să respingem răul, uşor putem cădea din cele pe care le-am primit. Şi am primit să ne numim după har şi fii ai lui Dumnezeu, şi dumnezei prin har, însuşiri ce aparțin prin fire Fiului. Deci mare şi nemăsurată este deosebirea dintre noi, cei numiți fii după har, şi Cel ce este astfel după fire şi cu adevărat”[22].

7: **dar voi ca nişte oameni muriți**
şi ca unul din dregători căzuți.

„Aici *ca nişte* şi *ca unul* nu sunt sintagme comparative, ci întăritoare: voi muriți omeneşte, datorită naturii voastre muritoare. Fiecare om botezat poartă în sine o îndumnezeire virtuală, dar depinde numai de conlucrarea dintre el şi Dumnezeu (**sinerghia**) ca ea să devină reală; ea însă se realizează în om fără ca omul să-şi schimbe natura (muritoare, supusă căderii)”[23]. „După Origen/Ieronim, numai Dumnezeu nu moare; nici Adam, atâta vreme cât a păzit porunca, nu a murit. Dar, după ce a gustat din pomul oprit, a devenit pe dată muritor (…).♦ *una dintre căpetenii* [*unul dintre dregători*– la Anania]: se referă la căderea lui Lucifer (Isaia 14, 12; Iezechiel 28, 12-16) – cf. Origen/Ieronim”[24].

Ultimele două versete se pot aplica şi îngerilor: „În acest text, în care îngerii au primit din partea Celui Preaînalt guvernarea națiunilor, sunt numiți dumnezei şi domni, dumnezei pentru că ei au fost dăruiți de Dumnezeu, domni pentru că ei au primit de la Dumnezeu puterea lor. Iată pentru ce Dumnezeu spune îngerilor care nu şi-au menținut demnitatea: *voi ca nişte oameni muriți şi ca unul din dregători căzuți*,

urmând pilda diavolului, căpetenia tuturor îngerilor căzuți, ceea ce vrea să spună că ei sunt blestemați nu pentru natura lor, ci pentru neascultare”[25]. Socotim, însă, că e mai potrivit să ne gândim aici la oameni, aşa cum au făcut-o majoritatea comentatorilor: „Prin aceasta (a dorit) să arate şi neascultarea oamenilor, adică a lui Adam şi a Evei şi căderea unuia dintre conducători, cu alte cuvinte, a aceluia care este numit şarpe şi care a căzut cu mare cădere”[26] „Noi, cei ce eram fiii zilei şi fiii luminii, am ajuns fiii nopții şi ai întunericului; iar din fii ai Împărăției ne-am făcut fiii gheenei”[27]. „Dumnezeu nu vrea ca noi să fim pururi înjosiți de patimi ci, urmăriți de ele ca nişte iepuri, să-L socotim numai pe El stâncă de scăpare”[28].

8: **Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pământul,**

că-n stăpânirea Ta sunt toate neamurile!

Anticipare a Învierii şi Judecății. „Observați blândețea profetului; nu a spus: *Nimiceşte pământul!*, ci: *Judecă şi mântuieşte!* Nu a spus: *Judecă prin îngeri…*, [căci] ei n-ar putea avea milă […]. Tu singur eşti Judecătorul cel mai blând (Origen/Ieronim)”[29].

---

[1] SEP 4/I, p. 217

[2] BBVA, p. 709

[3] SEP 4/I, p. 217

[4] Clement Alexandrinul, *Stromate*, II, 125, 4

[5] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 74

[6] Origen, *Omilii la Exod*, VI, 5.

[7] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 125

[8] Sf. Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, I, 19

[9] Sf. Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, III, 33

[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9

[11] BBVA, p. 709

[12] SEP 4/I, p. 218

[13] BBVA, p. 709

[14] SEP 4/I, p. 218

[15] SEP 4/I, p. 218

[16] BBVA, p. 710

[17] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini*, 123, 1

[18] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XI, 4

[19] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 56

[20] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, I, IX

[21] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, 182

[22] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VII

[23] BBVA, p. 710

[24] SEP 4/I, p. 218

[25] Origen, *Omilii la Cartea Ieşirii*, VIII, 2

[26] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXXIV

[27] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 37

[28] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 145

[29] SEP 4/I, p. 218

PSALMUL 82 – *Un psalm-cântare al lui Asaf.*

„Poporul israelit, hărțuit de dușmani din toate părțile, strigă către Dumnezeu să-l apere pentru a arăta păgânilor că nimeni nu-I poate sta împotrivă. Dispariția poporului ar fi eșecul lui Dumnezeu. În ciuda multiplelor aluzii geografice și istorice, nu –sa putut preciza în ce moment anume a fost compus psalmul”[1].

1: **Dumnezeule, cine va fi asemenea Ție?**

Să nu taci şi să nu Te domoleşti, Dumnezeule!

„Folosind acest citat, Sfântul Atanasie cel mare demonstrează că el se referă la oameni, iar nu la Fiul lui Dumnezeu (cum susținea erezia ariană); creatura, schimbătoare, nu poate fi asemenea Creatorului, care e neschimbător. Fiul nu era *asemenea* Tatălui, ci de-o-ființă (identic) cu El, fiind El Însuşi necreat: *Eu şi tatăl Meu una suntem* (Ioan 10, 30)”[2].

Să nu taci şi nici să Te domoleşti: „Fericitul Ieronim: Această rugă-îndemn vine din partea unui om care e liniştit şi tace, adică a unui om drept, împăcat cu propriul său duh”[3].

2: **Că, iată, vrăjmaşii Tăi au fremătat**

şi cei ce te urăsc şi-au ridicat capul.

Au fremătat: „Adică au început să facă zgomot, să creeze tumult, să fojgăie într-o mare de glasuri indistincte; imagine auditivă, precedând-o pe cea următoare, vizuală”[4]. „*Şi-au ridicat capul*: imaginea sugerează şarpele. Dar Hristos zdrobeşte capul şarpelui (Chiril al Alexandriei)”[5].

3: **Împotriva poporului Tău au uneltit**

şi împotriva sfinților Tăi s-au sfătuit.

4: **Zis-au: „Veniți!, să-i nimicim de tot ca neam,**

şi numele lui Israel nicicum să mai fie pomenit!”

„Dintre necurații draci, unii îl ispitesc pe om ca om, iar alții îl tulbură pe om ca pe un dobitoc necuvântător. Cei dintâi, apropiindu-se, ne furişează gânduri de slavă deşartă, sau de mândrie, sau de pismă, sau de învinuire, care nu se ating de nici unul din dobitoace. Cei de-al doilea, însă, aprind în trup mânie şi poftă în afară de fire. Acestea le avem îndeobşte cu dobitoacele, fiind ascunse însă sub firea cea cuvântătoare”[6].

5: **Că ei într-un gând s-au sfătuit împotriva lui;**

împotriva Ta legământ au făcut

6: **corturile Idumeilor şi ale Ismaeliților,**

ale Moabului şi Agarienilor,

„Idumeii (Edomiții) şi alte popoare nomade sau seminomade locuiau în corturi; aici cuvântul corturi are conotație de *trib* sau *tabără*. Cele enumerate mai jos făceau parte dintre dușmanii tradiționali ai lui Israel”[7]. *Agarenii* erau un popor din Peninsula Arabică; după nume, pare că se revendicau de la Agar, roaba Sarei.

7: **ale lui Ghebal şi Amon şi Amalec**

şi ale străinilor de pe lângă locuitorii Tirului.

Ghebal: „cetate maritimă a feniciei, identificată cu vechiul Byblos şi actualul Jebeil în Liban”[8]. *Amon*: „denumire colectivă a urmaşilor lui Ben-Ammi, fiul lui Lot şi al fiicei mai tinere a acestuia”[9]. *Amalec*: „denumire colectivă a *amalechiților,* primul popor care i-a atacat pe evrei după traversarea Mării Roşii şi care s-a războit împotriva evreilor până în vremurile regelui David, când au fost înfrânți”[10]. *Străinii*: denumire colectivă a filistenilor, urmaşi ai lui Ham, deținători a cinci oraşe pe drumul de coastă din Egipt până în Siria”[11]. *Tirul*: „port între Sidon şi Aacho, actualmente *Es Sour* în Liban. Hiram, rege al acestei cetăți, i-a trimis lui Solomon cedru şi tâmplari pentru construirea Templului de la Ierusalim”[12]. *Străinii* sunt, ca şi în alte locuri, filistenii.

8: **Că până şi Asur a venit împreună cu ei,**

ajutor li s-au făcut fiilor lui Lot.

Asur: „fiul lui Ham, strămoşul asirienilor”[13]. *Lot*: „fiul lui Haran, care era fratele lui Avraam”[14].

9: **Fă-le lor ca lui Madian şi lui Sisera**

şi ca lui Iabin la pârâul Chişon;

Madian: „Fiul lui Avraam şi al lui Keturah [Chetura]. Ca toponim, Madian este teritoriul ocupat de *madianiți*, urmaşii lui Madian. Acesta se afla la vestul golfului Akaba”[15]. *Sisera*: „căpitan de armată al regelui Iabin”[16]. *Iabin*: „rege al Canaanului de Nord. Armatele lui au fost învinse de evrei sub conducerea lui Deborah şi Barac”[17]. *Chişon*: râu care izvoreşte din munții Ezdrelon (numiți şi *Iezreel*, localizați în sudul Galileii); se varsă nu departe de muntele Carmel”[18].

10: **nimiciți au fost în Endor,**

ca nişte gunoaie i-au devenit pământului.

Ca nişte gunoaie: „Expresia originală e mai tare: *ca o balegă*”[19].

Endor: „cetate a tribului lui Manase, în teritoriul tribului lui Isahar”[20].

11: **Fă din mai-marii lor ce-ai făcut din Oreb şi din Zeeb**

şi din Zebah şi din Țalmuna, da, pe toți mai-marii lor

Oreb şi Zeeb: „prinți ai Madianului care au invadat Israelul şi au fost învinşi de Ghedeon”[21]. *Zebah şi Țalmuna*: „regi ai Madianului, care au invadat Israelul şi au fost învinşi de Ghedeon”[22].

12: **care ziceau: „Să luăm pentru noi ca moştenire jertfelnicul lui Dumnezeu!”**

13: **Dumnezeul meu, fă-i ca pe o roată,**

ca pe o trestie în fața vântului,

„*Fă-i ca pe o roată*: Origen şi Eusebiu văd în roată o imagine a instabilității. Atanasie interpretează însă *fă-i să pornească în direcție inversă*, adică să se convertească”[23].

14: **ca pe un foc ce va arde pădurea,**

ca pe o văpaie ce va mistui munții;

15: **aşa îi vei alunga Tu cu viforul Tău**

şi-ntru urgia Ta îi vei umple de groază.

„După Origen/Ieronim, Dumnezeu vrea să-i înspăimânte ca să caute Numele Lui (cf. 16b). La fel la vv. 17b-18: să piară ce e rău în ei, ca să-L poată cunoaşte pe Dumnezeu”[24].

16: **Umple fețele lor cu ocară**

şi vor căuta la numele Tău, Doamne.
17: **Să se ruşineze şi să se-ngrozească în veacul veacului,**
înfruntați să fie şi nimiciți.
18: **Şi să cunoască ei că numele Tău este Domnul;**
numai Tu eşti Cel-Preaînalt peste tot pământul.
Un blestem împotriva vrăjmaşilor Domnului, urmat de afirmarea împărăției Aceluia.

---

[1] SEP 4/I, p. 219
[2] BBVA, p. 710
[3] BBVA, p. 701
[4] BBVA, p. 710
[5] SEP 4/I, p. 219
[6] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 68
[7] BBVA, p. 710
[8] PSALM, p. 391
[9] PSALM, p. 391
[10] PSALM, p. 391
[11] PSALM, p. 391
[12] PSALM, p. 391
[13] PSALM, p. 391
[14] PSALM, p. 391
[15] PSALM, p. 391
[16] PSALM, p. 391
[17] PSALM, p. 391
[18] PSALM, p. 391
[19] BBVA, p. 711
[20] PSALM, p. 391
[21] PSALM, p. 391
[22] PSALM, p. 391
[23] SEP 4/I, p. 220
[24] SEP 4/I, p. 220

PSALMUL 83 – *Pentru sfârşit: fiilor lui Core, cu privire la teascurile de vin.*

„Psalm de pelerinaj ce exprimă dragostea pentru Templu ca loc al prezenței lui Dumnezeu. Face parte din cântările Sionului”[1].

„*Despre teascuri*: după Augustin, teascul e simbolul suferinţelor prin care trebuie să treacă omul în viaţă; la capătul acestora rămân *untdelemnul şi vinul*, dorinţa aprinsă după bine, după Dumnezeu”[2].

1: **Cât sunt de iubite locaşurile Tale, Doamne al puterilor!**

„După interpretarea lui Eusebiu, psalmistul inspirat vede dinainte lăcaşurile lui Dumnezeu puse de Hristos pe pământ şi doreşte aprins toate aceste altare viitoare”[3].

Sau, acestea sunt „locaşurile din ceruri, pe care şi Mântuitorul Însuşi le făgăduieşte celor ce-L iubesc pe El”[4].

2: **Tânjeşte şi se sfârşeşte sufletul meu după curţile Domnului;**
inima mea şi trupul meu s-au bucurat în Dumnezeu Cel-viu.

„Dacă veţi merge la curţile regilor, acolo nu veţi auzi vorbindu-se decât despre bogăţie, putere sau glorie; nimic despre cele duhovniceşti. Doar aici, în casa lui Dumnezeu, auziţi vorbindu-se numai despre suflet, viaţă, de ce anume ne-am născut, de ce trăim un anume timp pe pământ, cum părăsim această viaţă şi cum intrăm în cealaltă (Sfântul Ioan Hrisostom)”[5]. „Theodoret vede aici dorul iudeilor după Templu şi dorul nostru după altarele Domnului; chiar trupul participă la bucurie”[6].

„După părerea mea, acele lăcaşuri (curţi) ale Domnului sunt virtuţile în care sălăşluieşte cugetul şi tot ceea ce ascultă el. De ele să ai grijă, să le păstrezi ca să nu ţoi se scurgă printre degete bogăţia bunătăţilor curate ale cugetului”[7].

3: **Că până şi vrabia şi-a aflat o casă**
şi turtureaua cuib unde-şi va pune puii:
în chiar altarele Tale, Doamne al puterilor,
Împăratul meu şi Dumnezeul meu!

4: **Fericiţi sunt cei ce locuiesc în casa Ta,**
în vecii vecilor Te vor lăuda.

5: **Fericit e omul al cărui ajutor e de la Tine, Doamne;**
suişuri în inima sa şi-a făcut,

„Sfântul Grigorie de Nazianz: După ce ne-am păzit cu grijă sufletul, după ce ne-am făcut suişuri în inimă, după ce am desfundat ogorul înţelenit (cf. Ieremia 4, 4) şi după ce am semănat întru dreptate (cf. Proverbe 11, 18), să ne luminăm cu lumina cunoştinţei şi apoi să vorbim despre înţelepciunea lui Dumnezeu cea ascunsă în taină (I Corinteni 2, 7) şi să-i luminăm şi pe alţii”[8].

„Ascultarea lucrătoare prin porunci întocmeşte scara din felurite virtuţi şi le aşează pe acestea în suflet, ca pe nişte trepte”[9].

6: **în valea plângerii, în locul ce i s-a rânduit;**
că binecuvântare va da dătătorul de lege.

„Fericit cel pe care Dumnezeu îl ocroteşte în Valea Plângerii, cel care face pocăinţă…; acela a aşezat în inima sa suişuri spre Dumnezeu (Eusebiu)”[10].

7: **Merge-vor din putere în putere,**
Dumnezeul dumnezeilor va fi văzut în Sion.

„Virtuţile cuvioase se aseamănă scării lui Iacov căci, legându-se una de alta, urcă pe cel ce le voieşte la cer”[11].

8: **Doamne, Dumnezeul puterilor, ascultă-mi rugăciunea,**

pleacă-Ți auzul, Dumnezeule al lui Iacob!

9: **Tu, ocrotitorul nostru, vezi, Dumnezeule,**

şi caută la fața unsului Tău!

„*Unsului Tău*: Eusebiu îl referă la Hristos; pentru Atanasie, *unsul* este *poporul chemat la preoția împărătească*. Pentru Beda, versetul înseamnă: Priveşte în noi chipul Fiului Tău!”[12].

10: **Că mai bună e o zi în curțile Tale decât mii pe oareunde;**

am ales: mai degrabă să fiu lepădat în casa Dumnezeului meu

decât să locuiesc în sălaşele păcătoşilor.

11: **Fiindcă milă şi adevăr iubeşte Domnul,**

har şi slavă va dărui Dumnezeu;

Domnul nu-i va lipsi de bunătăți

pe cei ce umblă întru nerăutate.

12: **Doamne al puterilor,**

fericit e omul cel ce nădăjduieşte-n Tine!

„Sfârşitu-s-a de dorință şi sufletul proorocului, care mărturiseşte în psalmi acest simțământ, atunci când spune că sufletul său e mâncat de dor şi inima lui se sfârşeşte după curțile Domnului, chiar dacă ar fi lepădat între cei din urmă, căci mai bine şi mai fericit se simte dacă ar fi acolo cel din urmă, decât a locui în fruntea lăcaşurilor păcătoşilor. El totuşi nu se întristează nici după purtarea de grijă a Domnului care rânduieşte de multe ori lucrurile şi prin greutăți, spunând că adevărata fericire o cunoaşte numai omul care nădăjduieşte spre mai bine, de aceea şi adaugă la sfârşitul acestui psalm: *Doamne al puterilor, fericit este omul care nădăjduieşte întru Tine*”[13].

---

[1] SEP 4/I, p. 221

[2] SEP 4/I, p. 221

[3] SEP 4/I, p. 221

[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, V

[5] BBVA, p. 711

[6] SEP 4/I, p. 221

[7] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, VII

[8] BBVA, p. 711

[9] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 120

[10] SEP 4/I, p. 222

[11] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XIV, 4

[12] SEP 4/I, p. 222

[13] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre facerea omului*, XXII

PSALMUL 84 – *Pentru sfârşit: un psalm fiilor lui Core.*

„Bucuria întoarcerii din Exil şi încrederea în ajutorul lui Dumnezeu pentru a învinge greutățile”[1].

1: **Binevoit-ai, Doamne, țării tale,**

întors-ai robimea lui Iacob.

„Pentru Atanasie, *Bine ai voit, Doamne…* este echivalent cu *I-a plăcut* [lui Dumnezeu]*să adune toate în Hristos* (cf. Efeseni 1, 10). După Eusebiu şi Theodoret, binecuvântarea lui Dumnezeu anulează blestemul din Facerea 3, 17”[2], pentru cei ce se unesc cu Hristos, am adăuga noi.

2: **Fărădelegile poporului Tău le-ai trecut cu vederea,**

păcatele lor le-ai acoperit.

3: **Mânia Ți-ai potolit-o,**

de la iuțimea mâniei Tale Te-ai întors.

„Fericitul Augustin insistă asupra caracterului profetic al Psalmilor. Vechiul Testament nu e altceva decât prefigurarea celui Nou. Psalmistul vorbeşte de fapte viitoare folosind verbele la timpul trecut, pentru că în fața lui Dumnezeu evenimentele ce se vor petrece sunt ca şi cum ele s-ar fi petrecut. Istoriceşte, fiii lui Iacob (ai lui Israel) au fost de mai multe ori duşi în robie şi eliberați; eliberați însă pentru că Dumnezeu le-a trecut cu vederea fărădelegile şi le-a acoperit păcatele. Aceasta înseamnă că adevărata robie a omului este de ordin spiritual: înrobirea la care-l supune păcatul. De îndată ce se căieşte şi păcatele îi sunt iertate, el redevine liber”[3].

4: **Întoarce-ne şi pe noi, Dumnezeul mântuirii noastre,**

mânia Ta întoarce-Ți-o dinspre noi.

„*Întoarce-ne*: nu stă în puterile noastre să ne întoarcem, spune Augustin”[4].

5: **Oare în veci Te vei mânia pe noi,**

sau din neam în neam Îți vei întinde mânia?

6: **Întorcându-Te Tu, Dumnezeule, pe noi ne vei via**

şi poporul Tău se va veseli întru Tine.

7: **Doamne, arată-ne mila Ta**

şi dă-ne mântuirea Ta!

8: **Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu,**

că pace va grăi El peste poporul Său

şi peste cei cuvioşi ai Săi

şi peste cei ce-şi întorc inima spre El.

„Cel ce-şi păzeşte curăția inimii cu toată sârguința va avea de învățător pe legiuitorul ei Hristos, care-i şopteşte tainic voia Sa”[5].

9: **Da, aproape-i mântuirea Lui de cei ce se tem de El,**

pentru ca-n țara noastră să-şi facă slava sălaş.

Să-şi facă slava sălaş apare, în SEP 4, ca *să se aşeze slava*: „În Iezechiel 10, profetul vede cum Slava (= Prezența) lui Dumnezeu părăseşte Ierusalimul. Reîntoarcerea ei e semnul refacerii – ea revine în Templul din timpurile mesianice (Iezechiel 43). În sens profetic, după interpretarea lui Atanasie, *slava* este Fiul Unul-născut care împacă în Sine toate, pe pământ şi în cer (cf. Coloseni 1, 20)”[6].

„Dumnezeu nu este nicăieri pentru cei ce privesc trupeşte, căci e nevăzut. Dar pentru cei ce înțeleg duhovniceşte e pretutindeni; căci e de față, fiind în toate şi în afară de toate. El este în toate şi aproape de cei ce se tem de El”[7].

10: **Mila şi adevărul s-au întâmpinat,**

dreptatea şi pacea s-au sărutat;

„Theodoret vede aici o profeție a întâlnirii dintre Elisabeta, cea care purta *dreptatea*, şi Maria, cea care purta *Pacea* (cf. Luca 1, 40). Eusebiu leagă versetul de Ioan 1,17 (*harul şi adevărul au venit prin Iisus Hristos*), de I Corinteni 1,30 ([Iisus] *a fost făcut de Dumnezeu pentru noi înțelepciune şi dreptate…*) şi de Efeseni 2,14 (*El este Pacea noastră*)”[8].

11: **adevărul din pământ a răsărit**

şi dreptatea din cer a privit.

„Aceste două versete reprezintă unul dintre cele mai frumoase pasaje ale Psaltirii. Cassiodor tâlcuieşte: E vorba de întâlnirea celor două Testamente: cel Nou, prin care mila (grația, harul) lui Dumnezeu ne-a făcut liberi, şi cel Vechi, în care sălăşluieşte adevărul rostit prin lege şi profeți. Ele se întâlnesc nu pentru a-şi menține opoziția, ci pentru a deveni una. Adevărul a răsărit din pământ atunci când Cuvântul S-a făcut trup din Fecioara Maria, iar dreptatea a privit din cer atunci când Fiul lui Dumnezeu va fi venit (pe norii cerului) să judece lumea. Ultimele două stihuri pot avea şi un înțeles duhovnicesc: adevărul răsare din pământ atunci când păcătosul, cu părere de rău, îşi mărturiseşte păcatele; dreptatea priveşte din cer în clipa când Dumnezeu, prin duhovnic, i le iartă”[9].

S-au spus acestea „ca să înțelegem că s-a născut din trupul Fecioarei nu o închipuire a trupului, ci adevărul, atunci când Dumnezeu a privit din cer, adică atunci când a venit şi s-a coborât dreptatea”[10].

12: **Că Domnul va da bunătate,**

iar pământul nostru îşi va da rodul;

13: **dreptatea va merge înaintea Lui**

şi-I va pune paşii pe cale.

„Iar în acest ogor, până aici plin de mărăcinişul patimilor, să crească florile virtuților”[11].

---

[1] SEP 4/I, p. 223

[2] SEP 4/I, p. 223

[3] BBVA, p. 712

[4] SEP 4/I, p. 223

[5] Isichie Sinaitul, *Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute*, 184

[6] SEP 4/I, p. 224

[7] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice şi practice*, 1

[8] SEP 4/I, p. 224

[9] BBVA, p. 713

[10] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Domnului*, V, 5

[11] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, II, 8

PSALMUL 85 – *O rugăciune a lui David.*

„Un credincios prigonit se refugiază la Dumnezeu”[1].

1: **Pleacă-Ți, Doamne, auzul şi ascultă-mă,**

că sărac şi lipsit sunt eu;

„Atanasie spune că psalmistul vorbeşte ca un bolnav lipsit de putere, spre care medicul trebuie să se aplece ca să-l audă”[2].

„Tu eşti bogat față de toți (cei) care Te cheamă pe Tine, Tu, Care fără de grijă porți grija noastră”[3].

2: **păzeşte-mi sufletul, că sfânt sunt eu;**

Dumnezeul meu, mântuieşte-l pe robul Tău,

pe cel ce nădăjduieşte-n Tine.

Osios a fost tradus aici prin *sfânt* (deşi sunt şi alte propuneri), urmând şi Vulgata: **quia sanctus sum**: „Fericitul Augustin interpretează stihul întemeindu-se pe sensul de *sfânt*, în care vede lumina profetică: Nu văd cine ar putea să afirme: *eu sunt sfânt*, în afară de Acela care a fost fără păcat în lume. Acela prin Care păcatele toate au fost nu săvârşite, ci iertate. El rosteşte aceste cuvinte din poziția de rob pe care Şi-a asumat-o (Filipeni 2, 7). Iisus Hristos era în acelaşi timp: ca Dumnezeu, egal cu Tatăl; ca rob, cap al Bisericii. Aşadar, când aud: *că sfânt sunt eu*, Îi recunosc vocea. Dar nici pe a mea nu o exclud, de vreme ce Biserica e Trupul Său, inseparabilă de Cap, şi de vreme ce eu sunt mădular al Bisericii, de asemenea inseparabil de Capul ei. Dacă s-a spus: *Fiți sfinți, că sfânt sunt Eu, Domnul, Dumnezeul vostru* (Levitic 19, 2), atunci Trupul lui Hristos poate să-şi ia îndrăzneală, iar Omul care *de la marginile pământului către Tine a strigat* (Psalmi 60, 2) poate îndrăzni împreună cu Capul său – şi sub Capul său – să strige: *că sfânt sunt eu*, deoarece el a primit harul sfințeniei, harul Botezului şi iertarea păcatelor”[4].

3: **Miluieşte-mă, Doamne, că spre Tine voi striga toată ziua;**

4: **veseleşte sufletul robului Tău,**

că spre Tine, Doamne, mi-am ridicat sufletul.

5: **Că Tu, Doamne, eşti bun şi blând**

şi mult-milostiv tuturor celor ce Te cheamă.

6: **Ascultă-mi, Doamne, rugăciunea**

şi ia aminte la glasul rugii mele.

„În aceste două stihuri sunt folosite două cuvinte cu înțeles foarte apropiat, dar deosebite ca nuanță: în primul, **prosevhi** = rugăciunea pe care o face cineva pentru sine şi, în al doilea, **deisis** = rugăciunea pe care cineva o face pentru altul sau pentru alții, rugăciune de mijlocire. Pe linia interpretării Fericitului Augustin se poate nota că prima e rugăciunea *robului*, iar cea de a doua e rugăciunea mijlocitorului. (Limbile moderne nu au echivalențe pentru aceste nuanțe)[5].

7: **Spre Tine am strigat eu în ziua necazului,**

fiindcă Tu m-ai auzit.

8: **Nimeni nu-i asemenea Ție între dumnezei, Doamne,**

şi nici oricare alte fapte nu sunt ca faptele Tale.

„Sfântul Antonie cel Mare: Prin dumnezei se înțeleg aceia care, deşi creați, au devenit părtaşi ai Cuvântului, aşa cum El Însuşi spune: Scriptura (deci, Dumnezeu) *i-a numit dumnezei pe aceia către care a*

fost cuvântul lui Dumnezeu (Ioan 10, 35)”[6]. Dar, la atare opinie s-a ajuns în timp: „Poporul lui Israel, monoteist încă de la începutul existenței sale, percepe treptat, mai ales sub influența profeților, inexistența zeilor celorlalte popoare. Apar arhaisme de exprimare, ca aici, unde se observă trecerea de la monolatrie (conştiința că trebuie să se închine doar Dumnezeului său) la monoteismul strict (conştiința existenței unui singur Dumnezeu, Creator a toate şi Stăpân peste toți)”[7].

„Vechiul Testament obişnuieşte să îndrepte sufletele celor rătăciți comparând pe cele ce nu se pot compara”[8].

9: **Toate neamurile pe care le-ai făcut vor veni**
şi se vor închina înaintea Ta, Doamne,
şi vor preamări numele Tău,

Lui Hristos „I se va aduce închinare de (către) tot poporul, mai bine zis de tot pământul”[9].

10: **că mare eşti Tu, Cel ce faci minuni, numai Tu singur eşti Dumnezeu.**

11: **Călăuzeşte-mă, Doamne, pe calea Ta**
şi voi umbla întru adevărul Tău;
veselească-se inima mea, ca să se teamă de numele Tău.

12: **Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, Dumnezeul meu, cu toată inima mea**
şi-n veac voi preamări numele Tău.

13: **Că mare este mila Ta spre mine,**
sufletul mi l-ai izbăvit din iadul cel mai de jos.

14: **Dumnezeule, călcătorii de lege s-au ridicat împotrivă-mi**
şi adunarea celor tari a căutat după sufletul meu;
şi nu pe Tine Te-au pus înaintea lor.

15: **dar Tu, Doamne, Dumnezeule, Tu eşti îndurat şi milostiv,**
îndelung-răbdător, mult-milostiv şi adevărat.

16: **caută spre mine şi mă miluieşte,**
tăria Ta dă-i-o slugii Tale
şi mântuieşte-l pe fiul slujnicei Tale.

Variantă: *Dă stăpânirea Ta Pruncului Tău şi mântuieşte pe fiul slujnicei Tale*. „Căci altul este Fiul cel prin fire şi adevărat al lui Dumnezeu şi alții fiii slujnicei, care e firea celor create. De aceea Cel dintâi are stăpânirea de la Tatăl, iar cei din urmă au nevoie de mântuire”[10]. Sau, dacă acceptăm lectura ediției de față, înțelesul e altul: „Fiindcă suntem după fire slugi ale lui Dumnezeu şi fii ai slujnicei Sale, înțelepciunea, se roagă să ni se dea nouă întâi puterea, adică stăpânirea asupra patimilor. Pe urmă, prin aceasta vine mântuirea”[11].

17: **Fă cu mine semn spre bine,**
ca să vadă cei ce mă urăsc şi să se ruşineze,
că Tu, Doamne, m-ai ajutat şi m-ai mângâiat.

Semn spre bine va fi întruparea şi lucrarea mântuitoare.

---

[1] SEP 4/I, p. 224

[2] SEP 4/I, p. 224
[3] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, XI, 2
[4] BBVA, p. 713
[5] BBVA, p. 714
[6] BBVA, p. 714
[7] SEP 4/I, p. 225
[8] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXXVII, 2
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI
[10] Sf. Atanasie cel mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II, L
[11] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 74

PSALMUL 86 – *Un psalm-cântare, fiilor lui Core.*

„Este una din cântările Sionului. Textul, destul de corupt, a dat naştere la o mulțime de interpretări. Proclamare a stăpânirii universale a Dumnezeului lui Israel; datorită locuirii Lui în Templu, Sionul este *mama* tuturor popoarelor. Această viziune universalistă conferă psalmului un caracter mesianic şi eshatologic. Părinții subliniază simbolismul Ierusalimului ceresc”[1].

1:**Temeliile Lui sunt în munții cei sfinți;**

„Sunt şi munți întunecoşi, munții nopții. […] Diavolul este munte întunecos;*conducătorii veacului de acum*, *care sunt pieritori* (I Corinteni 2, 6), sunt munți întunecoşi”[2].

2: **Domnul iubeşte porțile Sionului**
mai mult decât toate sălaşele lui Iacob.

3: **Lucruri slăvite s-au grăit despre tine, cetate a lui Dumnezeu.**

„*Cetate a lui Dumnezeu*, adică inimă credincioasă”[3]. Sau: „Biserica e cetatea lui Dumnezeu, căci e bogată şi înfrumusețată cu darurile de sus şi din cer şi are o stabilitate, o întemeiere şi o fixare fermă din care nu poate fi desprinsă”[4].

4: **Celor ce mă cunosc le voi pomeni de Rahab şi de Babilon;**
şi, iată, străinii şi Tirul şi poporul Etiopienilor,
aceştia acolo s-au născut.

Istoria desfrânatei Rahab e cuprinsă în capitolul 2 al Cărții Iosua. Dar, după o altă opinie, aici n-ar fi vorba de aceea, ci de „**rahav**: cuvânt ebraic cu sensul de *nonşalanță*, folosit deseori pentru a se referi la Egipt”[5]. *Etiopieni*: Textul ebraic are **kush**: „Ținutul Cuş este actuala Etiopie. Acest toponim pare să fi fost folosit, într-un sens mai amplu, pentru a desemna cursul superior al Nilului şi chiar unele părți ale Asiei”[6]. Revenind la Rahab din Ierihon, în ea „Origen vede o prefigurare a Bisericii adunate dintre neamuri (Origen/Ieronim, *ad loc.*)”[7]. Apar aici câteva toponime şi etnonime: „După Eusebiu, enumerarea tuturor acestor nume e un fel de a exprima chemarea universală: Tyrul, Etiopia etc. fac parte din Cetatea lui Dumnezeu”[8].

5: **Un om va spune: „Mamă Sion”**
şi: „Omul acesta s-a născut în el”

şi: „Însuşi Cel-Preaînalt l-a întemeiat”.

„Theodoret interpretează: Orice om va numi Sionul *Mamă… Ierusalimul de sus este liber şi el este mama noastră* (Galateni 4, 26)”[9].

6: **Domnul o va povesti în scriptura popoarelor**

şi a căpeteniilor lor, a celor ce s-au născut în ea.

Scriptura: „**grafi** = *scriere, scriptură*. Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful vede în acest verset o profeție referitoare la traducerea Vechiului Testament în limba greacă, Septuaginta, versiune menită să facă Scriptura cunoscută nu numai Evreilor, ci tuturor popoarelor”[10].

7: **Cât de mult se veselesc toți cei ce-şi au sălaşul în Tine!**

Imagine a bucuriei drepților.

---

[1] SEP 4/I, p. 226

[2] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, XII, 12

[3] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 31

[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[5] PSALM, p. 392

[6] PSALM, p. 392

[7] SEP 4/I, p. 227

[8] SEP 4/I, p. 227

[9] SEP 4/I, p. 227

[10] BBVA, p. 715

PSALMUL 87 – *Un psalm-cântare, fiilor lui Core; pentru sfârşit, privitor la răspunsul lui Maelet, în legătură cu înțeleptele învățături către Emon Israelitul.*

„Fericitul Augustin vede în Psalmul 87 o prefigurare a patimilor Domnului. *Răspunsul*este *urmarea* (*imitarea*) lui Hristos de către orice creştin care îşi asumă pătimiri asemănătoare (Cf. I Petru 2, 21; I Ioan 3, 16)”[1]. La un prim nivel, psalmul e o „lamentație şi implorare de ajutor a unui nefericit care îşi vede moartea cu ochii. Părinții au văzut în el expresia sentimentului de părăsire al lui Iisus pe Cruce”[2].

„Cuvintele introductive: […] Cuvintele ebraice **al makhalat le’anot**[3] ([după melodia]*mahalat leanot*) numesc probabil melodii cunoscute în epocă, după care acest psalm trebuia cântat. *Mahalat leanot* pare să însemneze, aproximativ, *rugă de boală pentru a răspunde*, dar sensul acestei expresii rămâne totuşi obscur. Septuaginta analizează cuvântul *Mahalat* ca nume propriu, traducând **υπερ μαελεθ του**

αποκριθηναι (*asupra lui Maeleth pemtru a răspunde*) […] Textul ebraic atribuie acest psalm lui *Heiman Ezrahitul* […], adică Heiman din tribul lui Ezrah. Acesta pare a fi unul dintre două posibile personaje: 1) Heiman, fiul lui Zerah sau al lui Mahol, renumit pentru înțelepciunea sa (vezi III Regi 4, 31; I Paralipomene 2, 6) sau 2) Heiman, fiul lui Ioel Cahatitul, supraveghetor şi dirijor al muzicienilor în sanctuarul lui David (vezi I Paralipomene 6, 33; 15, 17-19 etc.)"[4].

1: **Doamne, Dumnezeul mântuirii mele,**
ziua am strigat şi noaptea înaintea Ta:
2: **să ajungă rugăciunea mea înaintea Ta,**
pleacă-Ți, Doamne, auzul spre ruga mea!
3: **Că sufletul mi s-a umplut de rele**
şi viața mea de iad s-a apropiat.

„Nu în sensul că s-a umplut de păcate personale, ci de acelea ale oamenilor; cu privire la Hristos, vezi Isaia 53, 4: *păcatele noastre le poartă şi pentru noi rabdă durere*; în grădina Ghetsimani *a prins a Se întrista şi a Se mâhni*, spunând-o chiar El: *Întristat de moarte Îmi este sufletul*. În gura creştinului obişnuit, psalmul nu poate fi decât o rezonanță a patimilor Domnului, pe care el şi le asumă"[5].

4: **Socotit am fost cu cei ce se coboară în groapă,**
ajuns-am ca un neajutorat,
liber printre cei morți,

„Ajuns în mormânt, robul e liber față de stăpânul său (vezi Iov 3, 19), dar şi de suferința vieții"[6]. Sau, în alt sens: „numai Hristos e liber, pentru că nici un păcat nu-L făcea supus morții (Atanasie). Liber printre morți şi eliberator al morților (Chiril al Ierusalimului, *Cat*. 14, 1). Aceeaşi aplicare la moartea eliberatoare a lui Hristos – la Origen, Eusebiu, Grigore al Nyssei, Augustin etc."[7].

„N-a spus: făcutu-m-am om neajutorat, ci: *ca un om neajutorat*. În adevăr, Domnul a fost răstignit de buna Sa voie şi nu din pricina unui păcat propriu; moartea Sa nu s-a întâmplat din pricina slăbiciunii, ci prin propria Sa voie"[8].

5: **ca nişte răniți ce zac aruncați în mormânt,**
de care Tu nu-Ți mai aduci aminte,
lepădați de la mâna Ta.

„Chiar dacă şeolul înseamnă, până către sfârşitul Vechiului Testament, mai degrabă o supraviețuire diminuată şi nesemnificativă, de obicei se spune că Dumnezeu este stăpân şi peste şeol. Expresiile hiperbolice de aici sugerează intensitatea sentimentului de părăsire"[9].

6: **Pusu-m-au în groapa cea mai de jos,**
întru cele întunecate şi în umbra morții.

„Deci Tu eşti sus, mai presus decât toate stăpâniile (Efeseni 1, 21), acestea sunt în jurul Tău, Dumnezeul meu, iar noi suntem în groapa cea mai de jos – iar groapă numesc aici nu lumea văzută, ci întunericul păcatului -, groapă a răutății, groapă întunecată, groapă şi mormânt aflate cumplit în locul cel mai de jos, pe care soarele nu-l luminează nicicând. Căci noaptea păcatului este în afara lumii văzute şi viitoare, iar pe cei ce cad în ea fără minte îi ține acum în puterea ei, iar după ce vor muri, îi va avea legați în vecii vecilor"[10].

7: **Asupra mea s-a întărit mânia Ta**

şi toate valurile Tale le-ai adus peste mine.
8: **Depărtat-ai pe cunoscuții mei de la mine,**
urâciune m-au făcut loruşi,
9: **predat am fost şi n-am putut să scap,**
ochii mei au slăbit de întristare;
De întristare: „Literal: *de sărăcie*; metaforă pentru absența bucuriilor, adevărata bogăție a sufletului”[11].
10: **strigat-am către Tine, Doamne, toată ziua,**
spre Tine mi-am întins eu mâinile mele:
11: **Oare morților le vei face minuni?**
Sau doctorii îi vor scula pe ei din morți pentru ca aceia să-Ți aducă laudă?
„Doctorii nu au puterea de a învia morți (desigur, nu e vorba de tehnica medicală a reanimării); numai Dumnezeu o poate face, dar fără să contrazică principiul dreptății. Aici, însă, *doctorii* pot fi şi o aluzie la medicii egipteni care îmbălsămau cadavrele prefăcându-le în mumii; ei puteau astfel să-i asigure cadavrului longevitate, ferindu-l de descompunere, dar nu şi înviere”[12].
12: **Oare-n mormânt va povesti cineva despre mila Ta**
şi-ntru pierzanie despre adevărul Tău?
13: **Oare în întuneric vor fi cunoscute minunile Tale**
şi dreptatea Ta, în pământ uitat?
14: **Dar eu către Tine, Doamne, am strigat**
şi dimineața rugăciunea mea Te va întâmpina.
15: **De ce, Doamne, lepezi Tu sufletul meu**
şi-Ți întorci fața de la mine?
16: **Sărac sunt eu şi-n suferințe din tinerețile mele,**
înălțat am fost, dar şi umilit şi mâhnit.
17: **Furiile tale au trecut peste mine,**
înfricoşările Tale m-au tulburat,
ca nişte ape m-au împresurat,
toată ziua laolaltă m-au cuprins.
18: **Depărtat-ai de la mine pe prieten şi pe vecin**
şi pe cunoscuții mei de la suferință.
Descurajarea cuprinde uneori şi pe drepți; e, însă, şi o anticipare discretă a învierii celei de obşte.

---

[1] BBVA, p. 715
[2] SEP 4/I, p. 227
[3] על־מחלת לענות
[4] PSALM, p. 392
[5] BBVA, p. 715
[6] BBVA, p. 715

[7] SEP 4/I, p. 228
[8] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XIV, 8
[9] SEP 4/I, p. 228
[10] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XXIV
[11] BBVA, p. 715
[12] BBVA, p. 716

PSALMUL 88 – *Spre învățătură, lui Etam Israelitul.*

„Psalmul este o amintire a făgăduințelor făcute lui David şi care par năruite într-un moment greu al istoriei poporului israelit. Preamărirea lucrării minunate a lui Dumnezeu în creație şi în istorie e totuşi dătătoare de nădejde pentru viitor. Nu se poate determina exact la care rege se face aluzie, dar creştinii au văzut în el o profeție despre Regele-Mesia”[1].

„Etan; posibil strămoş al lui Asaf (I Paralipomena 6, 27) sau, mai degrabă, Etan Ezrahiteanul (pe care Septuaginta îl transcrie Israeliteanul), menționat în III Regi 5, 11 , ca termen de comparație pentru înțelepciunea lui Solomon. Semnificația numelui: îndelung înzilit; ca adjectiv: necontenit, pururi curgător (L. Hicks). Potrivit acestei semnificații, Cassiodor îl propune drept etalon de statornicie şi rezistență duhovnicească”[2].

1: **Milele Tale, Doamne, în veac le voi cânta,**
cu gura mea din neam în neam voi vesti adevărul Tău.
2: **Că ai zis: „Mila pe veci se va zidi,**
în ceruri se va întări adevărul Tău.
3: **Făcut-am legământ cu aleşii Mei,**
juratu-M-am lui David, robul Meu:
4: **- Până-n veac îți voi întări semința**
şi din neam în neam îți voi zidi tronul”.
5: **Cerurile vor mărturisi minunile Tale, Doamne,**
şi adevărul Tău în adunarea sfinților.
6: **Că cine fi-va în nori asemenea Domnului?**
şi cine se va asemăna cu Domnul între fiii lui Dumnezeu?

„Spune deci adevărul în Duh şi Psalmistul, strigând că Domnul nostru Iisus Hristos e mai presus de toată mulțimea strălucită a sfinților. […] Căci norii spirituali, adică Sfinții Prooroci, vor recunoaşte pe Domnul ca biruitor. Şi vor socoti că nu trebuie să se întreacă nicidecum cu El în cinste, ca unii ce ar fi de o măsură egală cu El, Cel cunoscut de Dumnezeu mai mult decât toți”[3].

7: **Dumnezeu, cel preamărit în sfatul sfinților,**
mare este şi de temut peste toți cei dimprejurul Său.

„Dacă vede pe cineva căzând, Dumnezeu îi întinde mâna iubirii de oameni; dacă vede pe altul stând, îi bagă frica în oase. Aceasta este o faptă de dreptate şi de dreaptă judecată. Pe omul drept îl întăreşte prin frică, iar pe cel păcătos îl ridică prin iubire de oameni”[4].

8: **Doamne, Dumnezeul puterilor, cine este asemenea Ție?**

Tare eşti, Doamne, şi adevărul Tău e împrejurul Tău.

Asemenea lui Dumnezeu Şi Tatăl este Dumnezeu Fiul: „numai despre El s-a scris că e singurul Chip adevărat şi prin fire al Tatălui. Căci deşi am fost făcuți şi noi după chipul şi ne numim după slava lui Dumnezeu, dar nu pentru noi înşine, ci pentru chipul şi slava lui Dumnezeu sălăşluită în noi, care este Cuvântul Lui şi prin care, făcându-Se pe urmă pentru noi trup, am primit harul acestei numiri”[5].

9: **Tu stăpâneşti puterea mării,**

pornirea valurilor ei Tu o potoleşti.

10: **Tu l-ai smerit pe cel mândru ca pe un rănit,**

cu brațul puterii Tale Ți-ai risipit vrăjmaşii.

11: **Ale Tale sunt cerurile, al Tău este pământul;**

lumea şi plinirea ei Tu le-ai întemeiat,

„*Lumea* ca **ikumeni**: omenirea, totalitatea oamenilor care locuiesc pământul”[6].

12: **miazănoaptea şi marea Tu le-ai făcut,**

Taborul şi Ermonul în numele Tău se vor bucura.

„*Taborul şi Ermonul* sunt munți din nordul Palestinei, cei mai înalți din Semiluna Fertilă; canaanenii îi considerau munți sacri”[7].

13: **Al Tău este brațul care are putere;**

întărească-se mâna Ta,

dreapta Ta să se înalțe!

14: **Dreptatea şi judecata sunt temelia tronului Tău,**

mila şi adevărul vor merge înaintea feței Tale.

„David dă mărturie că şi judecata şi binefacerea aparțin aceleiaşi puteri. În aceste două activități se vede puterea dreptății lui Dumnezeu, Care deosebeşte pe cele contrarii”[8].

15: **Fericit e poporul care cunoaşte strigăt de bucurie;**

Doamne, în lumina feței Tale vor merge

„*Lumina feței Tale*: pentru Atanasie, este Fiul; pentru Theodoret este venirea Domnului şi iluminarea omului prin botez”[9].

„Socotesc că este vădit fiecăruia că Cuvântul procură firii noastre luminarea, ca celei ce are nevoie de ea, iar aceasta, primind ceea ce nu are, se mântuieşte”[10].

16: **şi întru numele Tău ziua-ntreagă se vor bucura**

şi întru dreptatea Ta se vor înălța.

Se vor veseli, „se înțelege, de veselia cea duhovnicească, dat fiind că Soarele înțelegător şi negrăit trimite în omul dinăuntru razele nepătate şi de viață făcătoare ale sale şi, prin aceasta, începe să strălucească în minte uimirea de cele mai presus de lume”[11]. „Iar dacă dreptatea este Fiul, nu El are nevoie să fie înălțat, ci noi suntem cei ce suntem înălțați întru dreptate, care este El”[12].

17: **Că Tu eşti lauda puterii lor**

şi întru bunăvoința Ta ni se va înălța nouă fruntea.

18: **Că de la Domnul ne este apărarea,**

de la Sfântul lui Israel, Împăratul nostru.

„Înțelegând cât se poate de bine cine era Dăruitorul şi Îndrumătorul puterii aflate în ei, împleteau pe seama Lui cununa slavei”[13].

19: **Pe-atunci le-ai grăit în vedenii sfinților Tăi**
şi ai zis: „Celui puternic i-am dat ajutor,
pe cel ales din poporul Meu l-am înălțat;

Desăvârşirea nu poate fi atinsă fără ajutor de sus. „Şi nu spun asta ca să golesc de sens eforturile omeneşti, încercând a reține pe vreunul de la orice preocupare şi râvnă de a se osteni, ci țin să precizez limpede şi foarte hotărât […] că desăvârşirea nu poate fi atinsă cu nici un preț fără aceste eforturi, dar nici numai cu ele nu se poate obține, dacă lipseşte harul lui Dumnezeu”[14].

20: **pe robul Meu David l-am aflat,**
cu untdelemnul Meu cel sfânt l-am uns;

„Cf. II Regi 7. În David, Părinții văd prefigurarea lui Hristos”[15]. Despre aceasta, amănunte ceva mai jos.

21: **pentru că mâna Mea îi va veni într-ajutor**
şi brațul Meu îl va întări;
22: **dușmanul nu va avea nici un spor împotrivă-i**
şi nici fiul nelegiuirii nu-i va mai face rău;
23: **pe vrăjmaşii lui îi voi despica înaintea feței sale**
şi pe cei ce-l urăsc îi voi pune pe fugă.
24: **Şi adevărul Meu şi mila Mea cu el vor fi**
şi fruntea lui în numele Meu se va înălța;
25: **şi mâna lui o voi pune-n mare**
şi dreapta lui o voi pune-n râuri.

„Pe cât se pare, Tatăl opreşte Împărăția Fiului, supunând pe vrăjmaşii Lui şi făcându-i să se schimbe pe cei ce-L urau. Căci asta s-a spus prin David”[16]. Fiul nu se mai arată ca Stăpân, ci ca Frate celor ajunşi la desăvârşire; într-un fel, nu mai e Împărat al acelora, împărțind împărăția cu ei. Desigur, nu este cazul celor mai mulți.

26: **El mă va chema: – Tatăl meu eşti Tu,**
Dumnezeul meu şi ocrotitorul mântuirii mele!

„David poate fi o referire profetică la Iisus Hristos, Cel ce Îl va numi pe Dumnezeu*Tatăl Meu*; Acesta îi va avea ca fii duhovniceşti pe membrii Bisericii; în timpul vieții Sale pe pământ, Se va bucura de asistența Tatălui, dar tot El, ca om, va avea sentimentul că a fost părăsit. Textul următor trebuie citit pe ambiguitatea voită David-Hristos (**hristos** însemnând *uns*, atribut pe care îl are şi David; vezi vv. 20 şi 38)”[17].

27: **Pe el Mi-l voi face întâi-născut,**
mai înalt decât regii pământului;
28: **în veac îi voi păstra mila Mea**
şi legământul Meu credincios îi va fi;
29: **semința lui o voi aşeza în veacul veacului**
şi tronul său ca zilele cerului.

„Dacă s-ar sili (cineva) să spună că aceste cuvinte au fost zise despre David sau Solomon sau chiar despre altul din împărații ce au urmat, să arate cum *tronul acestuia*, cel proorocit de profeți, este ca *zilele cerului* şi ca *soarele înaintea lui Dumnezeu şi ca luna desăvârşită în veac*”[18].

30: **Dacă fiii lui vor părăsi legea Mea**
şi nu vor umbla după judecățile Mele,
31: **de vor necinsti dreptățile Mele**
şi poruncile Mele nu le vor păzi,
32: **atunci cu toiag le voi cerceta fărădelegile**
şi cu biciuiri păcatele;

„El te cercetează, deci, după ce ai săvârşit păcatul, te previne, te încearcă şi cu biciul şi cu vergeaua pentru păcatul pe care ți l-a sugerat diavolul”[19].

33: **dar mila Mea nu o voi risipi de la ei,**
nici nu voi fi nedrept întru adevărul Meu,
34: **nici legământul nu Mi-l voi necinsti,**
iar cele ce ies din buzele Mele nu le voi desființa.
35: **Juratu-M-am odată întru sfințenia Mea**
că lui David nu îi voi minți;
36: **semința lui în veac va dura**
şi tronul său va fi ca soarele înaintea Mea
37: **şi ca luna pe-ntotdeauna aşezată**
şi martor credincios în cer”.
38: **Dar Tu te-ai lepădat de unsul Tău**
şi l-ai înjosit şi Te-ai aruncat asupră-i;
39: **legământul robului Tău l-ai rupt**
şi sfântul său locaş pe pământ l-ai batjocorit.

Toate acestea se pot citi şi în cheie mesianică.

40: **Toate gardurile i le-ai doborât,**
întăriturile lui i le-ai făcut spaimă.
41: **Toți cei ce treceau pe drum l-au jefuit,**
ocară li s-a făcut el vecinilor săi.
42: **Dreapta celor ce-l necăjesc ai înălțat-o,**
pe toți vrăjmaşii lui i-ai veselit;
43: **ajutorarea săbiei lui ai luat-o de la el**
şi-n război nu l-ai ajutat.
44: **Stării lui de curăție i-ai pus capăt,**
tronul i l-ai doborât la pământ;
45: **zilele vieții i le-ai micşorat,**
ruşine ai revărsat asupră-i.
46: **Până când, Doamne, Te-ndepărtezi întru totul?**

Până când mânia Ta ca focul se va aprinde?
47: **Aminteşte-Ţi ce anume e fiinţa mea;**
oare-n zadar i-ai făcut Tu pe toţi fiii oamenilor?
Fiinţa traduce grecescul **ipostasis**, *fiinţă*, *substanţă*.
48: **Cine este omul care va trăi şi nu va vedea moartea**
şi sufletul şi-l va izbăvi din mâna iadului?
49: **Unde sunt, Doamne, milele Tale de odinioară**
pe care-ntru adevărul Tău i le-ai jurat lui David?
50: **Adu-Ţi aminte, Doamne, de ocara robilor Tăi**
pe care eu de la multe neamuri o port în sân,
51: **de ocara cu care vrăjmaşii Tăi m-au ocărât,**
cu care au ocărât reîmpăcarea unsului Tău.
Reîmpăcarea: „Primul sens al cuvântului **antallagma** = *schimb* (aşa cum e folosit la Matei 16, 26 şi Marcu 8, 37); al doilea sens = *reconciliere*. Teologia vorbeşte frecvent despre împăcarea survenită între Dumnezeu şi om prin Iisus Hristos”[20]. Pentru Origen, „aici e vorba de Hristos dat ca preţ de răscumpărare pentru lume”[21].
52: **Binecuvântat este Domnul în veci!**
Amin! Amin!
O dublă întărire a binecuvântării (am putea vedea o aluzie la cele două firi ale Mântuitorului). „Cu binecuvântarea din acest verset se încheie cartea a treia a Psalmilor”[22].

---

[1] SEP 4/I, p. 229
[2] BBVA, p. 716
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăinţă*, VII
[5] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, III, X
[6] BBVA, p. 717
[7] SEP 4/I, p. 230
[8] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 87, 3
[9] SEP 4/I, p. 231
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 8
[11] Calist Catafygiotul, *Despre viaţa contemplativă*, 76
[12] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, I, XLI
[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI
[14] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, XII, 14
[15] SEP 4/I, p. 231
[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI
[17] BBVA, p. 718
[18] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, VII, 2

[19] Origen, *Omilii la Cartea Ieşirii,* VIII, 6

[20] BBVA, p. 719

[21] SEP 4/I, p. 233

[22] SEP 4/I, p. 233

PSALMUL 89 – *O rugăciune a lui Moise, omul lui Dumnezeu.*

„Precaritatea existenței şi a înfăptuirilor omului este luminată şi răscumpărată doar de Dumnezeu”[1].

„Singurul psalm atribuit lui Moise, probabil din cauza asemănării cu principala operă a acestuia. Cartea Facerii prezintă crearea universului, a omului, a omenirii; psalmul 89 înfățişează natura omului, condiția sa fragilă şi efemeră în raport cu eternitatea lui Dumnezeu”[2]. „Ca unul care încă nu fusese îndrumat prin Lege, Moise era *omul lui**Dumnezeu*, care va ajunge să dea altora Legea”[3].

1: **Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă în neam şi în neam.**

„Şi de ce aşa? Fiindcă Tu, zice, eşti mai înainte de zidirea toată (vezi versetul 2) cuprinzând în Tine toată veşnicia. De la Tine şi-a luat început firea timpului, în Tine îşi are sfârşitul acela ce trece. Căci limita unui lucru fără sfârşit este infinită”[4].

2: **Mai înainte de a se fi făcut munții**
şi de a se fi plăsmuit pământul şi lumea lui,
din veşnicie până-n veşnicie Tu eşti.

„Munții erau socotiți partea cea mai solidă şi mai stabilă a pământului, un fel de schelet al lui. *A plăsmui* (**plasso**) = a fasona, a modela, a da o formă; *lumea lui* (**ikumeni**) = omenirea. Aşadar, suita: pământul ca osatură, pământul ca formă deplină, pământul cu oameni”[5]. *Din veşnicie până-n veşnicie*: „Literal: *din veac până-n veac*, ceea ce ar însemna că trebuie citit: *din secol până-n secol*. Grecescul **eon** are înțelesul de timp ca durată nedeterminată şi, mai mult, de eternitate (în limbajul filosofiei: *ceea ce există din eternitate, entitate divină*). În limbajul nostru biblic şi liturgic expresiile *în veacul veacului, în veacul vecilor* sau *în vecii vecilor* înseamnă *în veşnicie*”[6].

„*Din veac şi până-n veac Tu eşti*: prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotar existenței lui Dumnezeu”[7]. „Trebuie să se ştie că numele de veac are multe sensuri, căci înseamnă multe lucruri. Veac se numeşte şi viața fiecărui om. Veac se numeşte iarăşi şi timpul de o mie de ani. Iarăşi se numeşte veac toată viața prezentă. Veac se numeşte şi veacul ce va să fie, cel fără de sfârşit, după înviere. Se numeşte iarăşi veac nu timpul, nici o parte din timp, care se măsoară cu mişcarea şi cu drumul soarelui, adică cel format din zile şi nopți, ci un fel de mişcare şi un interval de timp care merg împreună cu cele veşnice”[8].

3: **Să nu-l întorci îndărăt pe om în umilință,**
Tu, cel ce ai zis: „Întoarceți-vă, fii ai oamenilor!”

„Atanasie şi majoritatea Părinților citesc: Nu-l lăsa pe om pradă înjosirii (cf. Nesmy, *ad loc.*). Augustin: Nu îngădui ca omul să-şi abată privirea de la cele veşnice pentru a dori şi a gusta ce este pământesc!”[9].

„Acest cuvânt este o învățătură care are în vedere firea, şi aici este înțeleasă vindecarea relelor. Căci fiind, zice, voi, oamenii, schimbători, ați alunecat de la bine, dar iarăşi aveți nevoie de schimbare pentru a ajunge

la bine şi a vă întoarce iarăşi de unde aţi căzut, fiindcă, la libera lor alegere, oamenii (pot) să-şi facă parte de ceea ce voiesc, fie aceasta virtutea, fie păcatul”[10].

4: **Că o mie de ani în ochii Tăi, Doamne,**

sunt ca ziua de ieri care a trecut

şi cât o strajă în noapte.

„O *strajă* era, în vechime, durata de 3 ore a unei santinele”[11]. De la acest loc şi altele asemănătoare s-au făcut speculaţii asupra a ceea ce-ar însemna timpul înaintea lui Dumnezeu, Cel supratemporal. Socotim astfel de calcule ca fiind riscante; psalmistul subliniind astfel doar distanţa dintre creatură şi Creator. „*Ca ziua de ieri*: tot ce este circumscris în limitele timpului trebuie considerat ca fiind deja trecut (Augustin)”[12].

5: **Anii lor vor fi ca o nimic;**

el se va trece ca iarba dimineaţa,

„Ce învăţătură luăm de aici? Că pentru cel ce s-a trezit şi revine iarăşi la virtute, după întoarcerea de la păcat, ca o mie de ani i se pare mulţimea relelor, iar lui Dumnezeu i se pare o nimic toată, dacă omul se întoarce. Căci ochiul lui Dumnezeu priveşte mereu ceea ce este prezent, neţinând seama de cele trecătoare. Stăruinţa în răutate este considerată de Dumnezeu ca o zi sau ca o seară a nopţii care a trecut şi a pierit, deşi este disprețuită de cei ce păcătuiesc ca şi cum ar fi nimic. Dar de Dumnezeu este socotită ca o mulţime de ani. Căci zice: *Nimicnicie vor fi anii lor*. Foarte nimerit şi în înţeles propriu numeşte Psalmistul greşelile *nimicnicie*, căci în chip firesc cel ce face rău socoteşte greşeala ca nimic, şi găseşte o scuză pentru fiecare faptă rea”[13].

6: **dimineaţa va înflori şi se va trece,**

în seară va cădea, se va ofili şi se va usca.

„Cuvântul exprimă iarăşi caracterul trecător al firii noastre, ca să dispună şi mai mult spre milă pe Dumnezeu. Căci zice arătându-se care este nefericirea firii noastre, numind tinereţea dimineaţă şi bătrâneţea seară. În zori înverzeşte şi întinereşte şi trece. După aceea, cu vârsta, pierzându-şi seva şi floarea, trecând ceasul creşterii, ceea ce rămâne este numai uscăciune şi stricăciune. […] Aceasta este firea omenească”[14]

7: **Că-ntru urgia Ta ne-am istovit**

şi-ntru mânia Ta ne-am tulburat.

8: **Pus-ai fărădelegile noastre înaintea Ta,**

veleatul nostru în lumina feţei Tale.

„Termeni de comparaţie: păcatul cu lipsa de păcat, vremelnicia cu veşnicia”[15]. În cuvintele de mai sus, „atrage Psalmistul şi mai mult mila către om zicând că viaţa omului a fost cheltuită în mânie şi viscolită ea (ca) de un vânt de pornirea mâniei. Dar este limpede că prin *mânie şi urgie* vrea să arate lucrarea de răzvrătire a omului împotriva lui Dumnezeu. Căci din mânie vine peste oameni încetarea vieţii şi tulburarea celui ce se linişteşte în seninătate. Iar psalmistul spune că: *am pierit de urgia Ta şi de mânia Ta ne-am tulburat*. La aceasta adaugă, în următoarele cuvinte (v. 8), că răutatea omenească nu se cuvine să fie privită de Dumnezeu, nici veacul nostru cel întinat cu păcatele nu se cade să apară înaintea feţei Sale neprihănite. Astfel zic cei ce traduc în cuvinte acest gând: *Pus-ai fărădelegile noastre înaintea Ta*. Dacă cineva ar zice, în loc de *pus-ai, de ce ai pus?*, ar aduce citatul la mai multă claritate, căci acesta este înţelesul citatului, că

Tu trebuie să ai mereu sub ochi numai binele, iar fărădelegea nu este vrednică să fie privită de Tine. Aşadar, fă ca firea omenească să nu fie nevrednică de zidirea Ta, ci să se facă veacul nostru vrednic de a se arăta Ție”[16].

9: **Că zilele noastre toate s-au istovit,**

întru mânia Ta ne-am istovit,

anii noştri ca un păianjen şi-au depănat povestea.

Şi-au depănat: „Păianjenul e un animal foarte slab, care se trudeşte mult pentru a ţese o pânză subţire, care se rupe uşor; aşa şi înfăptuirile noastre, deşarte şi amăgitoare. De aceea, pentru ele se foloseşte aici acest verb, şi nu *a lucra*, pentru a spune că anii noştri au trecut fără folos şi fără rod bun (Cassiodor)”[17].

10: **Zilele anilor noştri, în durata lor, sunt şaptezeci de ani,**

iar de vor fi-n putere, optzeci de ani;

iar ce e mai mult decât aceştia, trudă şi durere.

Că liniştire s-a aşternut peste noi şi ne vom domoli.

„Spune acestea nu pentru că „viaţa, pentru cel ce trăieşte peste acest termen, este dureroasă, ci fiindcă cea mai mare parte a vieţii, care este atât de scurtă, se trece în osteneală şi durere. Pruncia este durere; tinereţea este osteneală; vârsta mijlocie se cheltuieşte mai mult în durere. Dar mai cu seamă bătrâneţea, prin părul cărunt şi prin riduri dovedeşte excesul în suferinţă. Iarăşi concepe Psalmistul şi un alt mod de a-L face milostiv pe Dumnezeu faţă de oameni, căci aşa se înţeleg aceste cuvinte”[18].

Cuvintele psalmului au fost puse şi în legătură cu vieţuirea Sfântului Antonie cel Mare: „Când deci în toţi cei optzeci de ani, sau chiar în o sută, vom fi stăruit în nevoinţă, nu vom împărăţi numai ani egali cu cei o sută de ani, ci în loc de cei o sută vom împărăţi în vecii vecilor. Şi dacă am luptat pe pământ, nu vom avea moştenirea pe pământ, ci avem făgăduinţele celor din ceruri. Şi după ce am depus trupul stricăcios, îl vom primi iarăşi nestricăcios”[19]. „Dacă vei spune că prin aceste cuvinte David a vorbit în general despre orice viaţă omenească, şi nu despre a lui, atunci susţii mai mult decât doresc. N-am nevoie să spun mai mult, deoarece însuţi mărturiseşti că nu numai viaţa lui David, dar şi viaţa oricărui om are mai multe supărări decât bucurii. După cum însuţi bine spui, David a rostit această sentinţă nu numai după ce a cercetat bine viaţa lui, ci după ce a cercetat temeinic şi viaţa altora”[20].

11: **Cine cunoaşte puterea urgiei Tale,**

şi-n afara fricii de Tine cine-Ţi va măsura mânia?

„Grămada păcatelor noastre atrage după ea o mare pedeapsă, iar substanţa firii noastre este de nimic (foarte slabă) aşa încât nu dă loc la mânie pe măsura greşelilor. Ci chiar dacă Dumnezeu ne pedepseşte cu blândeţe, este de-ajuns pentru îndreptare celor care suferim pedepse. Căci dacă blândeţea răsplătirii este de-ajuns pentru îndreptare şi pedeapsă, cine va suferi puternica mânie a lui Dumnezeu? Sau ce număr va putea să cuprindă frica din inimă?”[21].

12: **Aşa că fă-mi mie cunoscută dreapta Ta,**

şi celor ce-n inima lor şi-au cercat înţelepciunea.

„Pentru Augustin şi alţi Părinţi, *dreapta* lui Dumnezeu este Hristos”[22].

13: **Întoarce-Te, Doamne; până când?…**

şi mângâie-i pe robii Tăi!

„Nu zice despre robii străini să-i împace, ci despre propriii robi ai lui Dumnezeu”[23]

14: **Umplutu-ne-am dimineața de mila Ta**
şi ne-am bucurat şi ne-am veselit
în toate zilele noastre;
15: **să ne veselim pentru zilele în care ne-ai smerit,**
pentru anii în care-am văzut rele.
Bucuria urmează încercărilor prin care trecem în această viață, dacă le-am răbdat pentru Domnul.

16: **Caută spre robii Tăi şi spre lucrurile Tale**
şi călăuzeşte-i pe fiii lor;
17: **şi fie peste noi strălucirea Domnului Dumnezeului nostru**
şi lucrurile mâinilor noastre le îndreptează.
Biblia 1688: *faptele mîinilor noastre îndireptează preste noi şi lucrul mîinilor noastre îndireptează.* Altă versiune: *Îndreptează pentru noi lucrurile mâinilor noastre şi lucrul mâinilor noastre îl îndreptează.* Psalmistul spune acestea, „prin *lucruri* înfățișând modurile ascezei săvârşite în trup iar prin *lucru* însemnând rugăciunea din gândire, şi rugându-se ca amândouă *să se îndrepteze*, faptele bune săvârşindu-se fără slavă deşartă, iar rugăciunea fără vagabondare”[24]. „Prin cele din urmă cuvinte ale psalmului, cântărețul uneşte firea omenească cu Dumnezeu prin curăție, cerând prin rugăciune strălucirea lui Dumnezeu şi rugându-se ca viața noastră să strălucească precum fulgerul prin curăția ei”[25].

---

[1] SEP 4/I, p. 234
[2] BBVA, p. 719
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7
[4] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7
[5] BBVA, p. 719
[6] BBVA, p. 719
[7] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, V, 3
[8] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, II, 1
[9] SEP 4/I, p. 234
[10] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7
[11] BBVA, p. 719
[12] SEP 4/I, p. 234
[13] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7
[14] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7
[15] BBVA, p. 720
[16] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7
[17] SEP 4/I, p. 235
[18] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7
[19] Sf. Atanasie cel Mare, *Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, XVI
[20] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre necazuri şi biruirea tristeții*, III, 9

[21] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7

[22] SEP 4/I, p. 235

[23] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7

[24] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, VI, 9

[25] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7

PSALMUL 90 – *O cântare-laudă a lui David.*

„Siguranța omului care se adăpostește la Dumnezeu. Psalm foarte folosit pentru a exprima încrederea totală în Dumnezeu. Faptul că persoana verbului se schimbă foarte des creează unele obscurități şi a dat naştere la interpretări variate. La întrebarea: cui se adresează psalmistul? – poate cel mai judicios răspuns este al lui Eusebiu: psalmul se poate aplica oricărui om, credincioşilor care alcătuiesc Trupul lui Hristos, dar mai ales lui Hristos Însuşi în firea Lui omenească"[1].

„O simplă *cântare* sau o simplă *laudă* pot fi creații laice, dar o *cântare-laudă* nu poate fi decât dumnezeiască. Acest psalm, cu o mare putere duhovnicească împotriva demonilor şi a spaimelor pe care ei le pricinuiesc, trebuie citit la sfârşitul activităților zilei, spre căderea nopții, pentru ca diavolul să ştie cui anume îi aparținem noi: lui Iisus Hristos şi Bisericii Sale (Cassiodor). Psalmul e menit să inspire încredere"[2].

1: **Cel ce locuieşte întru ajutorul Celui-Preaînalt**
întru acoperământul Dumnezeului cerului se va sălăşlui.

„Fericitul Ieronim interpretează: *Ajutor* este traducerea numelui lui Ezdra, eroul-profet care a stat în fruntea poporului lui Israel la eliberarea sa din robia babilonică şi întoarcerea în Țara Făgăduinței (538 î. Hr.). Aplicând metoda tropologică (interpretarea alegorică a figurilor de stil), numele lui Ezdra se traduce *Hristos*, Cel ce a operat eliberarea din robia păcatului şi ne călăuzeşte spre noua Țară a Făgăduinței, Împărăția Cerurilor. Aşadar, cel ce locuieşte în Iisus Hristos, Fiul Celui-Preaînalt, se va sălăşlui întru (nu *sub*, ci în interior) acoperământul Tatălui Însuşi, care, prin pana Sfântului Pavel, ne făgăduieşte *casă nefăcută de mână, veşnică în ceruri* (II Corinteni 5, 1)"[3].

2: **El Îi va zice Domnului: „Tu eşti ocrotitorul meu şi scăparea mea";**
El este Dumnezeul meu şi într-Însul voi nădăjdui.

3: **Că El te va izbăvi de lațul vânătorilor**
şi de cuvântul tulburător.

„Se ştie că diavolul este vânătorul (în ebraică *păsărarul*) care le întinde oamenilor lațuri-capcană (vezi şi Psalmi 123, 7). Cât despre *cuvântul tulburător*: Atâta vreme cât ne păstrăm în har, sufletul nostru e liniştit; de îndată ce prindem însă a cocheta cu păcatul, sufletul se tulbură, limbajul lui devine un fel de bolboroseală, ca trosniturile unei corăbii izbite de valuri (Fericitul Ieronim)"[4].

4: **Cu spatele te va umbri**
şi sub aripile lui vei nădăjdui,
adevărul Său ca o pavăză te va înconjura.

„Verbul *a umbri* (**episkiazo**) are în Sfânta Scriptură o conotație specială: acțiunea prin care Dumnezeu Își exercită puterea sau Își revarsă harul asupra uneia sau mai multor persoane. Moise era *umbrit* de un nor (Ieșirea 40, 32-35); puterea Celui-Preaînalt a*umbrit-o* pe Sfânta Fecioară în momentul zămislirii (Luca 1, 35); la schimbarea la față a Domnului un nor luminos i-a *umbrit* pe cei trei apostoli prezenți (Matei 17, 5; Marcu 9, 7; Luca 9, 34); bolnavii din Ierusalim, pe margini de ulițe, așteptau să treacă Petru și măcar *umbra lui să-i umbrească* spre a se vindeca (Fapte 5, 15). Aici *spatele* (lui Dumnezeu), în sensul primar al cuvântului **metafrenon,** ar fi *omoplații*, adică aria din care pornesc aripile. Vezi stihul următor”[5]. „Pentru Irineu (*Adv. Haer*. 3, 11, 8),*aripile* reprezintă darurile Duhului Sfânt”[6].

5: **Nu te vei teme de frica de noapte,**

de săgeata ce zboară ziua,

6: **de lucrul ce umblă în întuneric,**

de reaua întâmplare și de demonul cel de amiazăzi.

„*Demonul cel de amiazăzi*: demonismul lucid, cel ce determină păcatul nu ca pe un accident al simțurilor, ci la nivelul intelectului, în mod elaborat, deliberat, cu o motivație aparent logică și atrăgătoare, asemenea ispitei pe care diavolul, în plină zi, a pus-o în fața protopărinților Adam și Eva. Asemenea *demoni de amiazăzi* populează opera lui Dostoievski, ca precursori ai ateismului *științific*. Textul Masoretic: *de molima ce bântuie în plină amiază*, cu explicația lui Osty că psalmul ar fi fost inspirat de o epidemie devastatoare, al cărei punct critic e determinat de zăpușeala amiezii…”[7]. La Evagrie Ponticul, boala *demonului de amiază* este akedia, lehamitea sau letargia care îi încearcă pe nevoitori, mai ales sub dogoarea soarelui. Akedia e socotită a fi unul dintre cele opt duhuri rele.

7: **Cădea-vor dinspre latura ta o mie**

și zece mii de-a dreapta ta,

dar de tine nu se vor apropia.

8: **Cu numai ochii tăi vei privi**

și răsplătirea păcătoșilor o vei vedea.

9: **Căci Tu, Doamne, Tu ești nădejdea mea;**

pe Cel-Preaînalt ți L-ai făcut scăpare.

„Acest verset n-ar avea nici un sens dacă nu i s-ar acorda dimensiunea profetică om-Hristos-Dumnezeu”[8].

10: **Lucruri rele nu se vor apropia de tine**

și bici nu se va apropia de sălașul tău.

„Cei mai mulți nu știm că toate gândurile nu sunt nimic altceva decât numai năluciri de ale lucrurilor sensibile și lumești. Iar dacă stăruim mult timp în rugăciune, cu trezvie, rugăciunea golește cugetarea de toată nălucirea materială a gândurilor rele. Iar pe de altă parte îi face cunoscute gândurile vrăjmașilor și marele câștig al rugăciunii și al trezviei”[9].

11: **Că îngerilor Săi le va porunci pentru tine**

ca să te păzească în toate căile tale;

Psalmistul spune acestea „fiindcă nu el este cel ce biruie pe vrăjmași, ci Dumnezeu, Care poartă grijă de el prin credință”[10]. Din voia lui Dumnezeu, îngerii ne vor păzi *în toate căile noastre*, urmând că ne-am putea și abate de la calea către Dumnezeu: „Deci nu în simpla auzire stă cuvântul mântuirii, nici numai în

suflarea lui vie, ci în a păzi ceea ce s-a auzit şi a face din cuvântul dumnezeiesc o normă hotărâtoare a vieții”[11].

12: **pe mâini te vor înălța,**

ca nu cumva piciorul tău să ți-l izbeşti de piatră;

„Recunoscând valența profetică a versetelor 11 şi 12, diavolul însuşi i le va cita lui Iisus în pustie. Fericitul Ieronim observă însă că citatul e incomplet: ispititorul omite stihul 2 al primului verset: *ca să te păzească în toate căile tale*, ştiind bine că el i se rosteşte împotrivă: dacă Dumnezeu Îl păzeşte pe Fiul Său în *toate* căile Lui, atunci Îl va păzi şi în împrejurarea de față. (De altfel, diavolul nici nu duce citatul până la capăt: el omite şi versetul 13, parte inseparabilă de corpul textului). De aici: citatul trunchiat, cu intenția de a duce în eroare, e operă demonică”[12].

Mâini: „Umerii, brațele şi mâinile înseamnă puterea făcătoare, lucrătoare şi activă”[13]. Iar prin aceea că suntem purtați pe mâini „se poate înțelege că cei ce au primit (dobândit) înscrierea în cer se odihnesc, fără îndoială, în Hristos, Care îi poartă pe umeri şi-i are ca pe nişte copii”[14].

13: **peste aspidă şi vasilisc vei merge**

şi vei călca peste leu şi peste balaur.

„*Vasilisc*: reptilă fabuloasă în stare să ucidă numai cu privirea sau cu suflarea”[15].

Omul înduhovnicit „calcă peste toată pofta nerațională şi mânia grăbită, ca peste aspidă şi vasilisc, şi calcă peste urgie ca peste un leu şi peste plăcere ca peste un balaur”[16]. La acest război se cuvine să pornim înarmați: „De porneşti la luptă împotriva vreunei patimi, să ai smerenia ca aliată”[17]. După Sfântul Maxim Mărturisitorul, *aspida*înseamnă neascultarea de cuvintele dumnezeieşti; *vasiliscul*, primirea gândurilor rele;*leul*, mânia; iar *balaurul*, pofta[18]. „Nu vei putea să calci peste aspidă şi vasilisc dacă nu vei primi de la Dumnezeu, prin multă rugăciune, Îngeri apărători, care să te ridice cu mâinile lor şi să te facă să fii mai presus de cugetul trupesc”[19]. „Este imposibil să păşească cineva peste aspidă şi vasilisc şi să calce peste lei şi balauri, dacă mai înainte nu s-a curățit – pe cât este posibil omeneşte – şi n-a fost întărit de Cel (Puternic)”[20].

14: **„Că el în Mine şi-a pus nădejdea, iar Eu îl voi izbăvi;**

îl voi adăposti, fiindcă a cunoscut numele Meu.

15: **Striga-va spre Mine şi-l voi auzi;**

împreună cu el sunt Eu în necaz

şi-l voi scăpa şi-l voi preamări;

„Deci în orice patimă nimic nu e mai de folos decât a chema numele lui Dumnezeu”[21].

16: **cu lungime de zile îl voi umple**

şi-i voi arăta mântuirea Mea”.

În *lungime de zile* vedem mai degrabă făgăduirea zilei celei neînserate. Dar care este*mântuirea* lui Dumnezeu şi Tatăl? „Dumnezeu Cuvântul, Cel din El, Cel ce S-a făcut în mod iconomic pentru noi ca noi şi în chip de rob”[22].

---

[1] SEP 4/I, p. 236

[2] BBVA, p. 720

[3] BBVA, p. 720
[4] BBVA, p. 721
[5] BBVA, p. 721
[6] SEP 4/I, p. 237
[7] BBVA, p. 721
[8] BBVA, p. 721
[9] Isichie Sinaitul, *Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute.*, 152
[10] Petru Damaschin, *Învățături duhovnicești*, I
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI
[12] BBVA, p. 721
[13] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre Ierarhia cerească*, XV, 3
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XI
[15] SEP 4/I, p. 237
[16] Teolipt al Filadelfiei, *Despre ostenelile vieții călugărești*
[17] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXV, 63
[18] cf. *Epistolele*, 34
[19] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 28
[20] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovnicești*, XXV, 2
[21] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovnicești*, 304
[22] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV

PSALMUL 91 – *Un psalm-cântare, pentru Ziua Sâmbetei.*

„Imn de laudă şi aducere de mulțumire. Titlul indică faptul că a fost folosit în liturgica sabatului. Talmudul atestă că se cânta la libația de vin ce însoțea jertfa primului miel de sabat (Numeri 28, 9) […]. Pentru Chiril al Alexandriei, *sabatul* este prefigurarea vieții în Hristos; pentru Atanasie – chipul odihnei viitoare”[1].

1: **Bine este a ne mărturisi Domnului**
şi a-i cânta numelui Tău, Preaînalte,

„Verbul **exolomogheo** înseamnă *a se mărturisi* şi numai în anumite contexte înseamnă *a lăuda*, *a aduce laudă* (construit cu dativul). În cazul de față, Fericitul Ieronim îi conferă sensul primar şi, notând ordinea în care se desfăşoară mişcările, tâlcuieşte: întâi I te mărturiseşti Domnului, ca să-ți ierte păcatele; odată despovărat, vei avea şi starea sufletească de a-I cânta”[2].

2: **a vesti dimineața mila Ta**
şi adevărul Tău în toată noaptea

„*Dimineața* – când toate merg bine; *noaptea* – când toate merg rău (Augustin)”[3].

3: **pe psaltire cu zece strune, prin cântec de alăută.**

4: **Că m-ai veselit, Doamne, întru făpturile Tale**
şi întru lucrul mâinilor Tale mă voi bucura.

5: **Cât de mari sunt lucrurile Tale, Doamne,**

cât de adânci sunt gândurile Tale!:

„Augustin, făcând legătura cu versetul 7, comentează: Nici un ocean nu este atât de adânc ca acest mister: cei răi se veselesc şi cei buni suferă”[4].

6: **Omul fără minte n-o va cunoaşte**

şi cel nepriceput n-o va pricepe.

7: **Când păcătoşii răsar ca iarba**

şi toţi cei ce lucrează fărădelege iscodesc pe sub gene,

8: **o fac spre nimicirea lor în veacul veacului;**

dar Tu, Doamne, Preaînalt eşti în veac.

9: **Că, iată, vrăjmaşii Tăi, Doamne, vor pieri**

şi toţi cei ce lucrează fărădelege se vor risipi,

10: **iar fruntea mea se va înălța ca aceea a inorogului**

şi bătrâneţile mele se vor întări cu untdelemn bogat.

„Pentru Atanasie, *untdelemnul* e o aluzie şi la preoția împărătească”[5].

11: **Şi ochiul meu s-a uitat peste vrăjmaşii mei,**

iar urechea mea îi va auzi pe viclenii ce se ridică împotrivă-mi.

„*Şi a privit,* zice David, *ochiul minţii mele întru vrăjmaşii mei* spirituali; *şi întru cei vicleni ce se răscoală împotriva mea va auzi urechea mea*. Şi am văzut răsplata păcătoşilor, făcută de Dumnezeu în mine”[6]. „De ne vom îndeletnici cu Dumnezeu vreme îndelungată şi vom avea grijă de partea pătimitoare (pasională) a sufletului, nu vom mai fi atraşi de momelile gândurilor, ci înțelegând mai exact pricinile lor şi, tăindu-le de la noi, vom deveni mai străvăzători”[7].

12: **Dreptul ca finicul va înflori**

şi ca un cedru de Liban se va înmulți.

„După Augustin, finicul este ales ca termen de comparație deoarece creşte drept spre cer, iar frumusețea lui e înspre înalt”[8].

„Dreptul cel adevărat (iar dreptul acesta e Domnul), Care pentru noi S-a ridicat din pământ şi Care e finicul acela cu frunziş înalt şi a răsărit din materia firii noastre, Se face munte ce se înmulțeşte prin chedri, celor care îşi au rădăcina în El prin credință şi care, când sunt sădiți în casa lui Dumnezeu, vor înflori în curțile Dumnezeului nostru”[9].

13: **Cei ce sunt răsădiți în casa Domnului**

în curțile Dumnezeului nostru vor înflori,

14: **la adâncă bătrânețe ei încă se vor înmulți**

şi fericiți vor fi să dea de veste

15: **că drept este Domnul, Dumnezeul meu,**

şi că nedreptate nu se află într-Însul.

E limpede afirmat, ca şi în alte locuri, atributul dumnezeiesc al *dreptății*.

---

[1] SEP 4/I, p. 238

[2] BBVA, p. 722

[3] SEP 4/I, p. 238
[4] SEP 4/I, p. 238
[5] SEP 4/I, p. 239
[6] Isichie Sinaitul, *op. cit.*, 91
[7] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 251
[8] SEP 4/I, p. 239
[9] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, XIV

PSALMUL 92 – *O cântare-laudă a lui David; pentru ziua de dinaintea Sâmbetei, când pământul a fost locuit pentru întâia oară.*

„Deşi, la creaţie, pământul a fost populat cu tot felul de vieţuitoare, psalmistul socoteşte că a fost cu adevărat locuit doar din ziua a şasea (de dinaintea Sabatului, adică a zilei de odihnă), când Dumnezeu l-a făcut pe om, singura fiinţă pe care El a creat-o *după chipul*Său şi singura devenită *întru suflet viu* (Facerea 2, 7)"[1]. „Dumnezeu Îşi arată măreţia prin creaţie, prin Lege (*mărturiile*) şi prin prezenţa Sa în Templu (*Casei Tale*...). E unul din psalmii Împărăţiei. Pentru Grigore al Nyssei (2, VIII), Eusebiu, Theodoret, Augustin etc., psalmul cântă misterul biruinţei lui Hristos asupra morţii"[2].

„Psalmul nu are titlu în Textul Masoretic. ♦ *ziua dinaintea sabatului*: e ziua creării omului, ca o încununare a întregii creaţii. Părinţii au văzut şi o aluzie la *noua creaţie*: omenirea cea nouă ieşită în Vinerea Mare din coasta străpunsă a Noului Adam"[3].

1: **Domnul S-a împărăţit, întru podoabă S-a îmbrăcat,**
îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere şi S-a încins,
pentru că a întărit lumea care nu se va clinti.

S-a împărăţit: „Forma reflexivă traduce cel de al doilea sens al verbului **vasilevo** = *a deveni împărat*; nu e vorba, aşadar, de o acţiune încheiată, ci de una începută şi care continuă"[4].

Lumea: „literal: *lumea locuită*. Părinţii au văzut aici o aluzie la Biserica întemeiată pe stâncă pe care puterile iadului nu o vor birui (cf. Matei 16, 18)"[5].

2: **De-atunci tronul Tău s-a pregătit, Tu din veşnicie eşti.**

„Eusebiu interpretează: Chiar când Te-ai golit pentru a lua chip de rob, tronul Tău era pregătit, pentru că numai Ţie Ţi-a spus Tatăl: *Şezi de-a dreapta Mea până când voi pune pe duşmanii Tăi scăunel sub picioarele Tale* (Psalmi 109, 1)"[6].

3: **Ridicat-au râurile, Doamne,**
ridicat-au râurile glasurile lor;
4: **râurile-şi vor ridica valurile la glas de ape multe;**
minunate sunt talazele mării,
minunat e Domnul întru cele înalte.
5: **Mărturiile Tale s-au adeverit foarte,**
casei Tale i se cuvine sfinţenie, Doamne,

întru lungime de zile.

Mărturiile „se referă la poruncile/legile dumnezeieşti. După Theodoret şi Atanasie, tot ce a fost vestit prin profeți s-a împlinit”[7].

Lungimea de zile închipuie veşnicia.

---

[1] BBVA, p. 723

[2] SEP 4/I, p. 240

[3] SEP 4/I, p. 240

[4] BBVA, p. 723

[5] SEP 4/I, p. 240

[6] SEP 4/I, p. 240

[7] SEP 4/I, p. 240

PSALMUL 93 – *Un psalm al lui David; pentru cea de a patra zi a săptămânii.*

„Fericitul Augustin explică: Întregul psalm e un îndemn la răbdare față de succesele şi propăşirea păcătosului. Pe de altă parte, el este dedicat celei de a patra zi a săptămânii; e vorba de cea de a patra zi a creației, când Dumnezeu a făcut luminătorii cerului (Facerea 1, 14-19). Cheia înțelesului ne-o dă Sfântul Pavel în Epistola către Filipeni: *Pe toate să le faceți fără murmur şi fără socoteli, ca să fiți fără prihană şi curați, fii lui Dumnezeu, neîntinați în mijlocul unui neam sucit şi stricat, în care voi străluciți ca nişte luminători în lume* (2, 14-15)”[1]. „Psalmul este o meditație asupra dreptății lui Dumnezeu; încurajare pentru cei care se gândesc că Dumnezeu rabdă prea mult fărădelegea”[2].

1: **Domnul este Dumnezeul răzbunărilor;**
Dumnezeul răzbunărilor a vorbit deschis.

„*Dumnezeul răzbunărilor* este apărătorul celor asupriți, Cel care pedepseşte silnicia. ♦ […] Ieronim comentează: dacă Dumnezeu e Dumnezeul răzbunărilor, nu te preocupa tu de răzbunare; dacă dușmanului tău îi e sete, dă-i să bea”[3].

„Dumnezeule al răzbunărilor şi, în acelaşi timp, izvorul milelor, Care ne întorci la Tine în mii de moduri”[4].

2: **Înalță-Te, Tu, Cel ce judeci pământul,**
dă-le celor mândri ce li se cuvine.

3: **Până când păcătoşii, Doamne,**
până când păcătoşii se vor făli?

4: **Până când vor rosti şi vor grăi nedreptate,**
până când vor grăi ei, toți cei ce lucrează fărădelegea?

5: **Pe poporul Tău, Doamne, l-au asuprit**

şi moştenirii Tale i-au adus dureri.

6: **Pe văduvă şi pe străin i-au ucis**

şi pe orfani i-au omorât.

7: **Şi au zis: „Domnul nu va vedea,**

nici că va pricepe Dumnezeul lui Iacob”…

„Chiar într-o lume în care nu există ateism teoretic, ateismul practic se manifestă prin aceea că omul se comportă cu semenii ca şi cum Dumnezeu nu ar exista”[5].

8: **Înțelegeți dar voi, cei nemintoşi de prin popor,**

iar voi, nebunilor, fiți şi voi odată înțelepți!

Nu e de necrezut ca nemintosul să înțeleagă, căci „toate le luminează şi le priveşte Hristos”[6]; condiția e ca nemintoşii şi nebunii să dorească să-şi depăşească starea (ceea ce se petrece mai rar).

9: **Cel ce-a sădit urechea, El oare nu aude?**

Cel ce-a plăsmuit ochiul, El oare nu-nțelege?

„După cum zice proorocul: *Cel ce a zidit ochiul şi cel ce a sădit la locul ei urechea*, Acelaşi este şi Cel ce a întipărit, potrivit modelelor existente la El, şi puterea acestor simțuri ca nişte semne de recunoaştere specifice firii omeneşti”[7]. „Când deci suntem batjocoriți pentru El, sau când răbdăm ceva din cele ce ne supără de la cei ce obişnuiesc să lupte împotriva lui Dumnezeu, să credem că Dumnezeu vede şi aude încercarea care ne vine. Căci însăşi firea lucrului şi ceea ce e mai intim în cei ce ne ocărăsc din cauza Lui are sunet puternic în urechile dumnezeieşti”[8].

10: **Cel care-i ceartă pe păgâni, oare nu-i va dojeni,**

El, Cel care-l învață pe om să cunoască?

„Dar cum îl învață? Dându-i rugăciune într-o adiere sfântă a Duhului ce suflă pururi în cel ce se roagă”[9].

11: **Domnul cunoaşte gândurile oamenilor, anume că sunt deşarte.**

Sunt atenționați cei ce socotesc „că pot înşela pe Dumnezeu şi (pot) nesocoti cunoştința firii celei negrăite. Dar nimic nu se poate ascunde de Cel cu adevărat prin fire Dumnezeu. Oare nu e o prostie a spune că nu ştie Dătătorul cunoştinței şi a socoti că nu aude Cel ce a dat acest simț celor făcuți de El?”[10].

12: **Fericit e omul pe care-l vei certa, Doamne,**

şi din legea Ta îl vei învăța,

„Aici, ca şi în cele mai multe locuri din Sfânta Scriptură, verbul *a certa* (**pedevo**) are un sens pedagogic: certarea (sau chiar pedeapsa) pe care părintele sau învățătorul i-o aplică fiului sau şcolarului, cu scopul de a-l îndrepta”[11].

„Căci acesta este cu adevărat înțelept, ajungând prin povățuire la credință şi învățând din învățătura Duhului cele ascunse ale lui Dumnezeu”[12].

13: **ca să-i dai odihnă-n zile rele**

până ce o groapă i se va săpa păcătosului.

„Cu adevărat zile aspre şi rele vor veni peste cei tăiați cu dreptate, dar celor certați spre îndreptare li se va face Dumnezeu blând. Deci aceia nu vor sfârşi în cele ale judecății şi chinurilor, deoarece n-au devenit mlădițe neroditoare. Strălucirea faptelor să se unească deci cu mărturisirea credinței şi cu cuvintele lui Dumnezeu. Atunci vom fi ai lui Hristos şi vom afla puterea şi fericirea comuniunii cu El, scăpând de primejdia tăierii [de la El – n. n.]”[13].

14: **Căci Domnul nu Se va lepăda de poporul Său**
şi moştenirea nu-Şi va părăsi-o
15: **până ce dreptatea se va întoarce la judecată**
şi toţi cei drepţi cu inima Îi vor fi aproape.
„Dreptatea lui Dumnezeu este Hristos, care va veni să judece lumea (Origen, Chiril al Alexandriei, Atanasie, Theodoret)”[14].
16: **Cine se va ridica pentru mine împotriva răufăcătorilor,**
sau cine va sta-mpreună cu mine împotriva celor ce lucrează fărădelegea?
17: **Că dacă Domnul nu m-ar fi ajutat,**
puţin i-ar fi lipsit sufletului meu să-şi afle sălaş în iad.
18: **De câte ori am zis: – Piciorul mi-a alunecat…,**
mila Ta, Doamne, mi-a stat într-ajutor.
19: **Doamne, după mulţimea durerilor din inima mea,**
aşa au adus mângâierile Tale veselie-n sufletul meu.
„Sfântul Isaac Sirul: Vrei să te veseleşti de mângâierile lui Dumnezeu? Nu fi răzbunător, ci eliberator; nu căuta cusururi, ci oferă alinare; nu fi trădător, ci martir; nu acuza, ci apără. În numele păcătoşilor roagă-L pe Dumnezeu să-i miluiască, pentru cei drepţi roagă-L să-i păzească întru dreptate. Pe omul rău cucereşte-l prin bunătate şi blândeţe, pe cel zelos fă-l să se minuneze de bunătatea ta. Fă dreptatea să roşească în faţa milostivirii tale. Alături de cel mâhnit să ai şi tu inima mâhnită. Iubeşte-i pe toţi oamenii, dar ţine-te departe de toţi oamenii. Adu-ţi aminte de moarte, pregăteşte-te să ajungi acolo şi înfrumuseţează-ţi alergarea”[15].
„Când suntem muşcaţi de mustrări, să ne aducem aminte de păcatele noastre, până ce Domnul, văzând silinţa noastră, a celor ce ne sârguim, le va şterge pe acestea şi va preface durerea ce ne muşcă în inimă în bucurie”[16].
20: **Scaunul fărădelegii să nu aibă părtăşie cu Tine,**
cel ce pe temeiul poruncii plăsmuieşte muncă silnică;
Text dificil; SEP 4 traduce: *care plăsmuieşte chin asupra poruncii*: „După Origen, cel care face porunca să pară chinuitoare este diavolul. Aceeaşi idee la Atanasie”[17].
21: **ei vor prinde-n vânătoare sufletul celui drept**
şi sânge nevinovat vor osândi.
22: **Dar mie Domnul mi s-a făcut scăpare**
şi Dumnezeul meu, ajutorul nădejdii mele.
23: **Iar lor le va plăti Domnul după a lor nelegiuire**
şi după răutatea lor îi va face Domnul Dumnezeul nostru să piară vederii.
Condamnarea vrăjmaşilor Domnului. Totuşi, „Origen şi Grigore al Nyssei (44) interpretează *îi va face drepţi*”[18]. Desigur, aşa ar fi de dorit, însă experienţa arată că nu toţi voiesc să se îndrepte.

---

[1] BBVA, p. 723
[2] SEP 4/I, p. 241
[3] SEP 4/I, p. 241

[4] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, IV, 4

[5] SEP 4/I, p. 241

[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX

[7] Sf Grigorie de Nyssa, *Despre facerea omului*, VI

[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI, 1

[9] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 21

[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI

[11] BBVA, p. 724

[12] Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, 81

[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2

[14] SEP 4/I, p. 242

[15] BBVA, p. 724

[16] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, IV, 35

[17] SEP 4/I, p. 242

[18] SEP 4/I, p. 243

PSALMUL 94 – *O cântare-laudă a lui David (fără titlu la Evrei).*

„Unul dintre cei mai cunoscuți psalmi, utilizat liturgic în ritul latin şi, fragmente din el, în ritul bizantin, la începutul oficiului fiecărei zile. Epistola către Evrei comentează pe larg îndemnul la convertire care începe la v. 7: *Astăzi*... (3, 7-4, 11): fiecare zi este *astăzi* în care omul e chemat să-L laude pe Dumnezeu şi să-I dea ascultare”[1].

1: **Veniți să ne bucurăm întru Domnul,**
întru bucurie să-I strigăm lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru.
2: **Întru laudă să-I întâmpinăm fața,**
cu psalmi de bucurie să-I strigăm.

„*Fața* înseamnă aici persoana Mântuitorului, ivirea şi prezența Sa printre noi. Să nu aşteptăm acasă până ce El va veni, ci să-I ieşim în întâmpinare cu mulțumiri şi imne de laudă, să-I dăm Fiului cinstirea pe care o dăm Tatălui (Sfântul Nicolae Cabasila)”[2].

3: **Că mare Dumnezeu este Domnul,**
şi mare Împărat peste tot pământul.
4: **Că-n mâna Lui sunt marginile pământului,**
înălțimile munților ale Sale sunt;
5: **că a Lui este marea, El a făcut-o,**
şi mâinile lui au plăsmuit uscatul.
6: **Veniți să ne închinăm şi să-I căDem înainte**
şi să plângem în fața Domnului Care ne-a făcut!

„Să avem, deci, încredere în iubirea Sa de oameni şi să ne pocăim cu toată purtarea de grijă, înainte de a sosi ziua în care pocăința nu mai este de folos. Acum totul stă în puterea noastră; atunci Judecătorul este

stăpân pe hotărârea Lui: *Să întâmpinăm fața Lui întru mărturisire*, să plângem, să ne tânguim. De-am putea ruga pe Judecătorul, înainte de ziua cea mare a judecății, să ne ierte de păcate, n-ar mai fi nevoie să venim la judecată; dar dacă n-o facem, vom spune păcatele în auzul întregii lumi şi nu vom mai avea nici o nădejde de iertare. Nimeni din cei care nu şi-au şters aici pe pământ păcatele, nu poate scăpa dincolo de pedeapsă"[3].

7: **Că El este Dumnezeul nostru,**
iar noi suntem poporul păşunii Sale
şi turma mâinilor Lui.
O, dacă I-ați auzi voi astăzi glasul:

„Atâta vreme cât se spune *astăzi*, să nu deznădăjduim, ci să avem bune nădejdi în Stăpânul nostru, gândindu-ne la noianul bunătății Lui. Să scuturăm de pe noi orice cuget rău; să începem să facem fapte bune cu multă râvnă şi nădejde; să arătăm covârşitoare pocăință ca, lăsând aici pe pământ toate păcatele, să putem sta cu îndrăznire înaintea scaunului de judecată al lui Hristos şi (să putem) dobândi Împărăția cerurilor"[4]. „Cuvântul *azi* se poate spune pentru toată viața, chiar pentru bătrânețe. Pocăința nu se judecă după mulțimea anilor, ci după râvna sufletului"[5].

8: **„Nu vă învârtoşați inimile**
ca atunci, la Răzvrătire,
în ziua ispitirii în pustie,
9: **unde părinții voştri M-au ispitit,**
M-au pus la-ncercare şi au văzut lucrurile Mele.

„Aluzie la întâmplarea şi cuvintele lui Moise din Ieşirea 17, 2. Versetele 8-12 vor fi citate de Pavel în Evrei 3, 7-11 şi comentate de Sfântul Ioan Hrisostom. Momentele sau locurile de odihnă sunt trei: Ziua a Şaptea, când Dumnezeu, după creație, S-a odihnit de toate lucrurile Lui; Țara Făgăduinței, unde poporul lui Israel s-a odihnit după lunga sa călătorie prin pustie; Împărăția cerurilor, unde noi năzuim să ne odihnim după toate ostenelile noastre. Primele două s-au consumat în istorie, aşa că aici nu mai poate fi vorba de ele; rămâne ultima, odihna pe care răzvrătiții (păcătoşii) n-o vor avea, dar spre care noi ne străduim şi în care nădăjduim"[6].

10: **Patruzeci de ani M-am mâniat pe neamul acesta**
şi am zis: – Ei pururea rătăcesc cu inima
11: **şi căile Mele nu le-au cunoscut,**
aşa că juratu-M-am întru mânia Mea:
Întru odihna Mea nu vor intra!"

Nu *odihnim* decât în *căile* lui Dumnezeu. „*Odihna* este Pământul făgăduinței (Ieşirea 33, 14-15; Deuteronom 12, 9). Ulterior a căpătat rezonanță eshatologică. Pentru Origen, în sens istoric e Țara Sfântă, iar în sens spiritual este cunoaşterea lui Dumnezeu. Atanasie vorbeşte despre trei odihne: sabatul trupesc, Pământul făgăduinței şi odihna cerească"[7].

---

[1] SEP 4/I, p. 243
[2] BBVA, p. 725

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XIV, 4

[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăință*, I

[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6

[6] BBVA, p. 725

[7] SEP 4/I, p. 244

PSALMUL 95 – *O cântare-laudă; a lui David; când a fost Casa zidită după întoarcerea din robie. Fără titlu la Evrei.*

„Face parte din *psalmii Împărăției*. Apare într-o formă aproape identică și în I Paralipomena 16, 23-33, făcând parte din cântarea de bucurie la aducerea chivotului. Se remarcă universalismul, care face ecou celui din partea a doua și a treia a Cărții lui Isaia (*e. g.* Isaia 66, 18-19)”[1].

„Augustin încearcă să facă o legătură între titlu și restul psalmului: este vorba de zidirea spirituală, care se ridică pentru că tot pământul e chemat să-I cânte lui Dumnezeu o cântare nouă. Acolo este unitatea Duhului, acolo este o singură piatră făcută din multe; constructorii trebuie să vestească slava Domnului: dacă ș-o vestesc doar pe a lor proprie, atunci sunt doar *perete spoit* (cf. Iezechiel 13, 10; Fapte 23, 3). Pentru Theodoret, psalmul cântă cele două veniri ale Domnului, precum și Judecata ce va veni și mântuirea păgânilor”[2].

1: **Cântați-I Domnului cântare nouă**
cântați-I Domnului tot pământul!

„Fiindcă nu se cuvine să petrecem viața în Hristos întristați și înlăcrimați, ci veseli și strălucitori”[3].

2: **Cântați-I Domnului, binecuvântați-I numele,**
din zi în zi binevestiți mântuirea Lui.

3: **Vestiți-I între neamuri slava,**
între toate popoarele minunile Lui.

„Aici se poruncește ca toți cei de pe pământ, care au cunoscut taina aceasta mântuitoare a Lui, adică pătimirea lui Hristos, prin care i-a mântuit, să vină să cânte și să psalmodieze Dumnezeului și Părintelui tuturor, cunoscând că El este și vrednic de laudă și înfricoșător și făcător al cerului și al pământului; El, care a făcut mântuirea aceasta pentru neamul omenesc și Care, după ce a fost răstignit și a murit, a fost învrednicit de Dumnezeu să împărătească asupra întregului pământ”[4].

4: **Că mare este Domnul și lăudat foarte,**
de temut este mai presus decât toți dumnezeii;

5: **că toți dumnezeii păgânilor sunt demoni,**
dar Domnul a făcut cerurile;

6: **laudă și frumusețe sunt înaintea Lui,**
sfințenie și măreție în locașul Său cel sfânt.

7: **Voi, urmași ai neamurilor, aduceți-I Domnului,**
Domnului aduceți-I slavă și cinste;

aduceți-I Domnului slava datorată numelui Său,
8: **aduceți jertfe şi intrați în curțile Lui,**
în curtea Lui cea sfântă închinați-vă Domnului.
„Theodoret spune că, de vreme ce se adresează păgânilor, jertfa cerută e una spirituală (cf. Maleahi 1, 10 *sq*.)”[5].
9: **De fața Lui să tresalte tot pământul;**
spuneți între neamuri că Domnul S-a împărățit
La Sfântul Iustin Martirul, o altă variantă a celei de a doua părți a versetului: *Spuneți întru neamuri că Domnul a împărățit de pe lemn*[6]. Iustin a urmat unor manuscrise ale Septuagintei în care textul aşa se găseşte: **απο ξυλου** (*de pe lemn*).
10: **pentru că a întărit lumea care nu se va clinti;**
El întru dreptate va judeca popoarele.
11: **Veselească-se cerurile şi să se bucure pământul,**
marea să tresalte cu toată plinătatea ei,
să se bucure câmpurile cu tot ce e pe ele.
12: **Atunci toți copacii pădurii se vor bucura de fața Domnului,**
că vine, vine să judece pământul;
13: **lumea o va judeca întru dreptate**
şi popoarele întru adevărul Său.
„Omul cu conştiința curată nu aşteaptă judecata lui Dumnezeu cu spaimă, ci cu încredere şi bucurie”[7].

---

[1] SEP 4/I, p. 244
[2] SEP 4/I, p. 244
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XI
[4] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, LXXIV
[5] SEP 4/I, p. 245
[6] Cf. *Dialogul cu iudeul Trifon*, LXXIII
[7] BBVA, p. 726

PSALMUL 96 – *A lui David; când pământul i-a fost înapoiat. Fără titlu la Evrei.*

„*Psalm al Împărăției*, care descrie în imagini pline de măreție manifestarea puterii lui Dumnezeu. Mântuirea arătată ca o *venire* a lui Dumnezeu trimite cu gândul la partea a doua din Cartea lui Isaia. Unii Părinți (Eusebiu, Efrem, Theodoret) văd aici şi o descriere a Judecății de Apoi”[1].

Cât priveşte titlul, „nu cunoaştem un fapt istoric la care s-ar putea referi această menţiune. Fericitul Augustin crede că, în perspectivă profetică, *pământul înapoiat*(restituit) nu e altceva decât Învierea lui Hristos, prin care trupul (făcut din pământ) a fost restaurat în puritatea, dumnezeirea şi nemurirea de la început”[2].

1: **Domnul S-a împărăţit, să se bucure pământul,/ insule multe să se veselească.**

„*Insule multe* poate fi o aluzie la textul din Facerea 10, 32: (din triburile fiilor lui Noe) *s-au răspândit insulele neamurilor pe pământ după potop*. Termenul e acelaşi: **nesos** = insulă. Aşadar, insule multe: popoare multe, concept de universalitate a împărăţiei lui Dumnezeu. De altfel, Sfântul Atanasie cel Mare, într-o predică de Paşti, notează că, dacă acest psalm este un imn de bucurie al poporului lui Israel în urma unei victorii oarecare, el este şi o prefigurare a bucuriei noastre pascale, dobândită prin victoria lui Hristos asupra morţii”[3].

2: **Nor şi negură împrejuru-I,**
dreptatea şi judecata sunt temeiul tronului Său.

„După Theodoret, norul arată că natura divină nu poate fi văzută; […] norul şi negura amintesc că Hristos este acelaşi Domn de pe Sinai”[4].

3: **Foc va merge înainte-I**
şi de jur-împrejur îi va arde pe vrăjmaşii Săi.

4: **Strălucire arătară lumii fulgerele Lui,**
pământul a văzut şi a tremurat.

„Nu spunem că a pomenit de un fulger produs de ploaie. Ci, […] prin numele de fulger, a dat de înţeles lucirea luminii spirituale”[5].

5: **Munţii precum ceara s-au topit la faţa Domnului,**
la faţa Domnului a tot pământul.

6: **Cerurile I-au vestit dreptatea,**
popoarele toate I-au văzut mărirea.

7: **Să se ruşineze toţi cei ce se închină la chipuri cioplite**
şi se laudă cu idolii lor.
Închinaţi-vă Lui toţi îngerii Lui!

8: **Sionul a auzit şi s-a veselit**
şi fiicele Iudeii s-au bucurat
de dragul judecăţilor Tale, Doamne.

„Pentru Theodoret, *fiicele Iudeii* sunt Bisericile răspândite pe tot pământul”[6].

9: **Că Tu eşti Domnul Cel-Preaînalt peste tot pământul,**
înălţatu-Te-ai foarte, mai presus decât toţi dumnezeii.

„Prin cuvântul *dumnezei* noi nu înţelegem pe cei ce sunt adoraţi de către păgâni, pentru că noi am învăţat că *toţi dumnezeii neamurilor sunt idoli* (Psalmi 95, 5), ci înţelegem nişte dumnezei care, potrivit cuvântului profetic, formează un fel de comunitate, un fel de adunare, pe care Dumnezeu îi judecă, dar fiecăruia îi împarte câte o atribuţie”[7].

10: **Voi, cei ce-L iubiţi pe Domnul, urâţi răul!**
Domnul păzeşte sufletele sfinţilor Săi,

din mâna păcătoşilor îi va izbăvi.

Psalmistul „îi vede că, şi după ce au început să iubească pe Dumnezeu, răutatea încearcă să-i atragă şi să li se strecoare în suflet. De aceea, pe bună dreptate şi foarte potrivit, le porunceşte celor ce iubesc pe Domnul şi au ajuns la această stare să fie încă cu luare aminte şi să urască răutatea. Iar dacă nu v-ați învățat să o urâți, trebuie să vă temeți încă”[8].

11: **Celui drept i-a răsărit lumină,**

veselie celor drepți la inimă.

„Dar dacă a răsărit (lumină) celui ce o are şi nu are nevoie de ea, e de prisos (să-i răsară). Iar dacă lumina îi răsare celui ce nu o are, Lumină e numai Unul-Născut, iar creația e participantă şi, de aceea, e de altă fire”[9]

12: **Voi, cei drepți, veseliți-vă întru Domnul**

şi lăudați pomenirea sfințeniei Lui!

Iarăşi bucuria drepților, ce nu se va lua de la ei.

---

[1] SEP 4/I, p. 246

[2] BBVA, p. 726

[3] BBVA, p. 726

[4] SEP 4/I, p. 246

[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, III

[6] SEP 4/I, p. 247

[7] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 3

[8] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 45

[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 8

PSALMUL 97 – *Un psalm al lui David.*

„Text cu viziune eshatologică; parțial, variantă a Psalmului 95”[1]. „*Psalm alÎmpărăției*. Dumnezeu este lăudat pentru faptele Sale minunate, care strălucesc până la*marginile pământului*. De aceea toți oamenii şi întreaga creație sunt chemați să se bucure, fiindcă stăpânirea Domnului instaurează în sfârşit dreptatea. Unii Părinți (Eusebiu, Theodoret etc.) văd aici o profeție despre cele două veniri ale lui Hristos”[2].

1: **Cântați-I Domnului cântare nouă,**

că lucruri minunate a făcut Domnul;

mântuire I-au făcut Lui dreapta Sa

şi brațul Său cel sfânt.

„Pentru Augustin, brațul Domnului este Hristos şi minunea Lui este că a mântuit lumea întreagă”[3].

2: **Cunoscută Şi-a făcut Domnul mântuirea,**

înaintea neamurilor Şi-a descoperit dreptatea.

Dar propovăduirea la neamuri s-a făcut prin Sfinții Apostoli: „Aceştia au dus neamurilor pe Hristos, ierurghisind Evanghelia (făcând lucrarea sfântă a propovăduirii Evangheliei) şi propovăduindu-L în tot pământul de sub cer ca pe Dumnezeu şi Domnul şi ca piatră aleasă, neprețuită de păstorii spirituali ai legii, dar aleasă şi prețuită de Dumnezeu şi aşezată în capul unghiului”[4].

3: **Lui Iacob i-a amintit de mila Sa**
şi casei lui Israel de adevărul Său;
toate marginile pământului au văzut mântuirea Dumnezeului nostru.

„Origen comentează în sens spiritual: pentru a-L vedea pe Mântuitorul, trebuie să stăm la marginile pământului, adică să trăim nu după trup, ci după spirit”[5].

4: **Strigați-I lui Dumnezeu cu bucurie tot pământul,**
cântați şi bucurați-vă şi cântați,
5: **cântați-I Domnului cu alăută,**
cu alăută şi în sunet de psaltire,
6: **cu trâmbițe ferecate şi-n glasul trâmbiței de corn**
strigați cu bucurie-n fața Domnului, Împăratul nostru.

„După Origen, trâmbițele de metal din care evreii sunau când erau biruitori în luptă sunt aici simbolul victoriei. După Atanasie, sunetul de corn vestea începutul unei noi domnii”[6].

7: **Să tresalte marea cu toată plinătatea ei,**
lumea şi toți cei ce locuiesc într-însa;
8: **râurile-mpreună vor bate din palme,**
munții se vor bucura,
că vine să judece pământul;
9: **lumea o va judeca întru dreptate**
şi popoarele în ceea ce e drept.

„*În ceea ce e drept* (**en evthiteti**) poate însemna şi: de-a dreptul; pe față; la lumina zilei; fără ocolişuri sau artificii de procedură (spre deosebire de instanțele omeneşti)”[7].

---

[1] BBVA, p. 727
[2] SEP 4/I, p. 247
[3] SEP 4/I, p. 247
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI
[5] SEP 4/I, p. 248
[6] SEP 4/I, p. 248
[7] BBVA, p. 728

PSALMUL 98 – *Un psalm al lui David.*

„Ultimul dintre *psalmii Împărăției*. Dumnezeu este proclamat sfânt de trei ori (vv. 3; 5; 9) – cf. Isaia 6, 3. Gr. **αγιος** traduce ebr. **qadhoş**, care, la origine, înseamnă *separat*,*pus deoparte*; aşadar, în sens strict, se referă numai la Dumnezeu ca fiind *Cel cu totul Altul, transcendent*; în sens mai larg, despre om, ca *pus deoparte pentru Dumnezeu* şi apoi despre obiectele şi construcțiile sacre. Dumnezeul cel nevăzut, necuprins, neajuns cu mintea, intră totuşi în legătură cu oamenii, le vorbeşte şi le ascultă rugăciunile”[1].

1: **Domnul S-a împărățit; să se mânie popoarele;**
El şade pe heruvimi: să tremure pământul.

„Fericitul Augustin observă că trei sunt psalmii care încep cu cuvintele *Domnul S-a împărățit*: 92, 96 şi 98, dar ceea ce urmează imediat e diferit, şi nu fără o anumită noimă. În primul caz: Domnul *întru podoabă S-a îmbrăcat*, ceea ce exprimă măreția Sa de creator al întregii lumi; în al doilea: *să se bucure pământul*, ceea ce înseamnă bucuria celor ce cred în El şi-I urmează căile; în cazul de față: *să se mânie popoarele* exprimă starea de spirit a celor ce, la sfârşitul veacurilor, îşi vor vedea necredința şi tăgada contrazise de evidența lui Iisus Hristos şi a judecății pe care El urmează s-o facă”[2]. Sau: „fericitul David arată lămurit mânia nelegiuită față de Hristos a celor din Israel”[3]. *Să tremure pământul*: „Nu e vorba de un cutremur de pământ, ci de o tremurare a lui, adică de tot ceea ce e pământesc în noi şi care nu poate fi vindecat dacă nu tremură. De îndată ce e tulburat şi scuturat, îşi redobândeşte sănătatea (Fericitul Ieronim). Tremurul înainte de vindecare ar fi ca efectele imediate şi deseori neplăcute, tulburătoare, ale unui vaccin”[4].

2: **Mare este Domnul în Sion**
şi înalt peste toate popoarele;

3: **ele să-Ți mărturisească numele Tău cel mare,**
că de temut e şi sfânt;
şi cinstea Împăratului iubeşte judecata.

4: **Tu ai pregătit îndreptar,**
Tu ai făcut judecată şi dreptate în Iacob.

„*Îndreptar*: totalitatea normelor după care se face o judecată şi se împarte dreptatea; fiind pregătit de Dumnezeu, el are caracter absolut, perfect, negreşelnic”[5].

5: **Înălțați-L pe Domnul, Dumnezeul nostru,**
şi vă închinați aşternutului picioarelor Lui,
că sfânt este!

„Evident, Dumnezeu nu are nevoie de ajutorul omului spre *a se înălța*. De altfel, expresia*a-l înălța pe Dumnezeu* înseamnă a-I înălța imne de laudă şi preamărire; astfel*înălțându-L* pe Dumnezeu, omul îşi acordă sieşi şansa de a se înălța”[6].

6: **Moise şi Aaron printre preoții Săi**
şi Samuel printre cei ce cheamă numele Lui.
Ei L-au chemat pe Domnul, iar El i-a auzit,

„Moise e numit aici *preot* probabil datorită rolului său de mijlocitor. ♦ După Augustin, psalmistul îi numeşte pe Moise, Aaron şi Samuel *preoți* fiindcă vrea să descoperim în ei prefigurări ale lui Hristos, adevăratul Preot”[7].

7: **în stâlp de nor le grăia,**

fiindcă ei păzeau mărturiile Lui
şi poruncile pe care El le dăduse lor.
8: **Doamne, Dumnezeul nostru, Tu i-ai ascultat;**
Dumnezeule, bun şi iertător Te-ai făcut lor
şi pentru toate faptele lor i-ai răsplătit.
9: **Înălțați-L pe Domnul, Dumnezeul nostru,**
şi vă închinați în muntele Său cel sfânt,
că sfânt este Domnul, Dumnezeul nostru!
„Muntele cel sfânt, însufleţit, al lui Dumnezeu, este Născătoarea de Dumnezeu”[8].

---

[1] SEP 4/I, p. 249
[2] BBVA, p. 728
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI
[4] BBVA, p. 728
[5] BBVA, p. 728
[6] BBVA, p. 728
[7] SEP 4/I, p. 249
[8] Sf. Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, III, 34

PSALMUL 99 – *Psalm de laudă.*

„La intrarea în Templu, credincioşii îşi strigă bucuria plină de recunoştinţă de a-I aparţine Domnului. Ei cheamă la această bucurie întreg pământul”[1].
1: **Cu bucurie strigați-I Domnului tot pământul,**
2: **Domnului slujiți-I întru veselie,**
cu bucurie veniți-I înainte!
3: **Cunoaşteți că Însuşi Domnul este Dumnezeu,**
că El ne-a făcut pe noi, iar nu noi înşine,
că noi suntem poporul Său şi turma păşunii Sale.
„După Theodoret, imaginea turmei şi a păşunii nu indică numai stăpânirea, ci şi grija, ocrotirea”[2].
„Tot ce vom spune se cuvine să fie spre lauda Celui Preaînalt. Lui să-I închinăm fiecare cuvânt, fiecare clipă a vieţii noastre, fiecare act de recunoştinţă necurmată, căci prin Darul Lui vorbim şi trăim. *El ne-a făcut pe noi, iar nu noi singuri pe noi. Domnul nostru, El ne-a făcut pe noi*, ba încă ne-a înnoit de la începutul începutului, prin toată lucrarea mâinilor, prin fiecare cuvânt al sfinţilor Săi, spre a noastră mântuire”[3].
4: **Cu laude intrați pe porțile Lui,**
cu cântări în curțile Sale!

5: **Lui să-I aduceți laudă, numele Lui lăudați-L,**
că bun este Domnul, că în veac este mila Lui
şi din neam în neam adevărul Său.
Veşnicia bunătăților dumnezeieşti.

---

[1] SEP 4/I, p. 250
[2] SEP 4/I, p. 250
[3] Sf. Paulin de Nola, *Harul şi mântuirea*, 2

PSALMUL 100 – *Un psalm al lui David.*

„Programul de guvernare al cârmuitorului ideal: integritatea personală, alegerea sfetnicilor credincioşi, alungarea ticăloşilor de la curte şi lupta împotriva nedreptății. Este unul din aşa-numiții *psalmi regali/împărăteşti*. În ebraică, toate verbele sunt la o formă care indică acțiune în plină desfăşurare: s-ar traduce deci fie cu prezentul, fie cu viitorul, ca un angajament. Părinții văd în acest psalm chipul omului desăvârşit, Hristos”[1].

1: **Mila şi judecata le voi cânta pentru Tine, Doamne;**

„Dacă, în perspectivă profetică, Iisus este Cel ce-I cântă Părintelui Său, e de reținut observația că mila precedă judecata. Între cele două veniri ale lui Hristos, omenirea se află sub semnul Mielului vestit de Ioan Botezătorul (Ioan 1, 29) şi sub mila lui Dumnezeu, *Cel ce face să răsară soarele Său peste cei răi şi peste cei buni şi să plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți* (Matei 5, 45); la a doua Sa venire, omenirea va sta sub semnul judecății; de abia atunci va lucra *securea* vestită tot de Ioan Botezătorul (Matei 3, 10), cumplitul deznodământ al judecății, la care se referă ultimul verset al acestui psalm”[2]. „Eusebiu subliniază că mila lui Dumnezeu e mai tare ca judecata”[3].

„Începătorul în evlavie nu trebuie să fie dus la împlinirea poruncilor numai de bunătate, ci trebuie să fie şi războit adeseori cu asprime, ca să-şi amintească dreptățile dumnezeieşti; pentru ca nu numai să iubească cu dor cele dumnezeieşti, ci să se şi țină cu frică de la păcat. El trebuie să cânte lui Dumnezeu cu dragoste, desfătându-se, dar să deschidă gura spre cântare cu frică”[4].

2: **în cale neprihănită voi cânta şi voi înțelege;**
când vei veni la mine?
Întru nerăutatea inimii mele umblat-am eu în casa mea.

„Unii interpretează *calea fără prihană* ca obiect al înțelegerii, dar pentru majoritatea Părinților omul înțelege tainele doar dacă păşeşte pe calea neprihănită. Augustin: În afara căii neprihănite, nu poți nici să psalmodiezi, nici să înțelegi. Dacă vrei să înțelegi, psalmodiază pe calea neprihănită, adică înfăptuieşte cu bucurie lucrările Dumnezeului tău”[5].

„Cel ce păzește calea virtuților, nevătămată, cu evlavie şi dreaptă cunoştință, fără aplecarea într-o parte sau într-alta, îşi va da seama de venirea la el a lui Dumnezeu, prin nepătimire. Cântarea arată fapta virtuoasă; iar înțelegerea, cunoştința care se adaugă la virtute, prin care simte venirea lui Dumnezeu cel ce aşteaptă pe Domnul, priveghind prin virtuți”[6].

3: **Lucruri nelegiuite n-am pus în fața ochilor mei,**
pe cei ce calcă legea i-am urât.

4: **Inimă îndărătnică nu s-a lipit de mine,**
pe omul rău ce fugea de mine nu l-am cunoscut.

SEP 4 are *inimă vicleană*: „Pentru Eusebiu şi Atanasie, *inima vicleană* e diavolul”[7].

5: **Pe cel ce într-ascuns îşi clevetea vecinul,**
pe acela l-am alungat;
cu cel mândru-n căutătură şi nesățios la inimă,
cu acela n-am mâncat.

Inima strâmbă (sau *îndărătnică*) : „Strâmbând simțirea dreaptă a iubirii şi întipărind în inima noastră o mişcare sucită, am corupt nepătimirea ei în adevăr, pervertind-o. Şi astfel ne-am produs, prin ura de bunăvoie, ca un vierme, răul fără de voie şi am săpat în noi prin minciună o simțire şi mai strâmbă, prin care nu ne-am putut uni cu Dumnezeu Cel sincer şi drept”[8].

6: **Ochii mei erau peste credincioşii pământului,**
ca ei să şadă cu mine;
cel ce umbla pe cale neprihănită,
acela îmi slujea.

Grija divină, nedespărțită de cei dreptcredincioşi.

7: **În mijlocul casei mele meşterul trufiei nu va locui;**
cel ce lucruri nedrepte grăieşte, drept nu va sta în fața ochilor mei.

Afirmată sfințenia Bisericii, în special dacă ne referim la Biserica triumfătoare.

8: **În dimineți i-am ucis pe toți păcătoşii pământului,**
pentru ca din cetatea Domnului să-i nimicesc pe cei ce lucrează fărădelegea.

„Eusebiu interpretează în sens spiritual: *păcătoşii* sunt gândurile rele ce nu trebuie tolerate în cetatea lui Dumnezeu, care este sufletul”[9].

„Proorocul numea *pământul* în chip figurat *carne*, a cărei *dorință este vrăjmăşie înaintea lui Dumnezeu* (Romani 8, 7), iar ca cetate a lui Dumnezeu e numit sufletul, în sensul că e *templul lui Dumnezeu* (I Corinteni 3, 16)”[10]. „Adică prin lumina cunoştinței să deosebim şi să nimicim toate gândurile păcătoase de pe pământ, care este inima noastră”[11]. „Spre credincioşii pământului să fie osteneala şi dorința inimii tale şi spre râvna lor de-a plânge”[12]. „Trebuie să fim nu numai omorâtorii patimilor trupeşti, ci şi pierzătorii gândurilor pătimaşe din suflet […], adică patimile trupului şi gândurile nelegiuite ale sufletului”[13].

„Rupert din Deutz: Aici se termină cei cincizeci de psalmi care îl încurajau pe luptător. Omul e acum liniştit şi psalmii care urmează emană numai iubire desăvârşită; ea a alungat teama”[14].

[1] SEP 4/I, p. 251
[2] BBVA, p. 729
[3] SEP 4/I, p. 251
[4] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 199
[5] SEP 4/I, p. 251
[6] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 198
[7] SEP 4/I, p. 251
[8] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, 1
[9] SEP 4/I, p. 252
[10] Origen, *Contra lui Celsus*, VII,22
[11] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, I
[12] Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 98
[13] Sf. Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, 197
[14] SEP 4/I, p. 252

PSALMUL 101 – *Rugăciunea unui sărac mâhnit care-şi revarsă rugăciunea înaintea Domnului.*

„O rugăciune care nu e doar rostită cu buzele, ci se revarsă pe dinăuntru, din preaplinul inimii”[1]. „Peste rugăciunea unui om sărman şi copleşit de suferință se suprapune cea a iudeilor întorşi în patrie după exil. Precaritatea vieții omului şi a întregii creații îl determină pe psalmist să-şi pună toată nădejdea în Dumnezeu, Care poate da un nou început”[2].

1: **Auzi-mi, Doamne, rugăciunea,**
strigarea mea la Tine să vină!
2: **Fața Ta de la mine să nu Ți-o întorci;**
în ziua necazului meu pleacă-Ți auzul spre mine,
auzi-mă degrab în orice zi Te voi chema.
3: **Că zilele mele s-au stins ca fumul,**
iar oasele mele ca nişte uscături s-au mistuit.
4: **Sunt bătucit ca iarba şi inima mi s-a ofilit,**
că am uitat să-mi mănânc pâinea.

„În nici un alt chip nu vom putea dispreţui plăcerile mâncărilor pământeşti decât dacă mintea, pironită în contemplarea divină, îşi va găsi desfătarea mai degrabă în dragostea de virtuți şi în frumusețea hranei cereşti”[3].

5: **De glasul suspinului meu**
mi s-a lipit osul de carne.

„Unul ca acesta vine degrabă la puținătatea hranei și a băuturii. Căci lacrimile i se fac lui Pâine. Și așa ajunge să se hrănească cu Duhul sfânt. […] (Cât privește cuvintele: *mi s-alipit osul de carne*), aceasta înseamnă că toate oasele omului se fac unul; sau toate gândurile omului se fac unul după Dumnezeu. Căci, alipindu-se de carne, aceasta se înduhovnicește, urmând gândului celui după Dumnezeu. Și dacă se naște în inima lui bucuria Duhului, aceasta hrănește sufletul și îngrașă trupul și le întărește pe amândouă, încât nu se mai moleșesc și nu mai slăbesc în putere”[4].

6: **Devenit-am asemenea pelicanului pustiei,**
ajuns-am ca o bufniță într-o casă dărăpănată,

„Pelicanul acesta este o pasăre. Iar șarpele dușmănește mult puii lui. Deci el ce face? Își așează la înălțime cuibul lui, îngrădindu-l din toate părțile din pricina șarpelui. Ce face atunci vicleanul șarpe? Cercetează de unde suflă vântul și din partea aceea își trimite veninul său de-i ucide. Deci vine pelicanul și vede că au murit puii lui. Atunci privește la nor și zboară la înălțime, întinzându-și aripile. Acolo își găurește cu ciocul coastele și prin nor picură în ei din sângele său și se trezesc. Prin pelican se înțelege Domnul, iar puii lui sunt Adam și Eva, firea noastră. Cuibul lui este paradisul. Iar șarpele, diavolul cel răzvrătit. Deci șarpele, începătorul răului, le-a insuflat prin neascultare protopărinților veninul său și aceștia s-au făcut morți prin păcat. Dar Domnul și Dumnezeul nostru S-a înălțat, pentru iubirea Sa de oameni, pe cinstita cruce și din coasta Sa străpunsă ne-a dăruit viața prin nourul Duhului Sfânt”[5].

7: **în priveghiul meu sunt ca o vrăbiuță singuratică pe acoperiș.**

8: **Cât e ziua de lungă m-au ocărât vrăjmașii,**
iar cei ce mă lăudau se jurau împotrivă-mi.

9: **Că-n fața urgiei și a mâniei Tale**
cenușă mâncam în loc de pâine

10: **și băutura cu plângere mi-o amestecam;**
că după ce m-ai ridicat, m-ai prăbușit.

„Chiril al Ierusalimului (*Cat*. 2,12) vede aici [5b-10] o aluzie la David, după păcatul său (II Regi 12, 16-17)”[6].

„Sfântul Ioan Hrisostom: Medicina pocăinței: să-ți osândești păcatele proprii; să-ți pui mintea în stare de smerenie; să ai inima zdrobită de păreri de rău; să te rogi cu stăruință și cu lacrimi; să faci fapte de milostenie”[7].

11: **Zilele mele ca umbra s-au plecat,**
eu ca iarba m-am veștejit.

„Augustin aplică versetul lui Adam, omul creat după chipul lui Dumnezeu și înălțat de El mai presus de toate făpturile, care apoi ajunge să ducă o viață nefericită fiindcă a păcătuit”[8].

12: **Dar Tu, Doamne, pururea dăinuiești**
și pomenirea Ta din neam în neam.

13: **Tu Te vei ridica și vei avea milă de Sion,**
că vremea e să Te milostivești de El; da, acum e vremea.

14: **Că robii Tăi bine s-au simțit în pietrele lui**
și milă le va fi de țărâna lui.

15: **De numele Domnului se vor teme neamurile**

şi toţi regii pământului de slava Ta,

16: **că Domnul va zidi Sionul**

şi Se va arăta întru slava Sa.

„Mai mulţi Părinţi văd aici o aluzie la cele două veniri ale lui Hristos: în prima, El zideşte Biserica, iar la a doua, Se va arăta în slavă”[9].

17: **El a căutat spre rugăciunea celor smeriţi**

şi cererea lor n-a disprețuit-o.

18: **Să se scrie aceasta pentru neamul ce va să vină**

şi poporul ce se zidește va lăuda pe Domnul,

Poporul ce se zideşte închipuie neamurile venite la credința în Hristos, „căci cele în Hristos sunt zidire nouă, după Scripturi”[10].

19: **că a privit din înălțimea Lui cea sfântă.**

Domnul din cer pe pământ a privit

„Atanasie (*De titulis psalmorum*, PG 27) pune stihul în legătură cu profeția lui Isaia citită de Iisus în sinagoga din Nazaret (cf. Luca 4, 18)”[11].

20: **ca să audă suspinul celor ferecați,**

să-i dezlege pe fiii celor omorâți,

21: **să vestească în Sion numele Domnului**

şi lauda Lui în Ierusalim,

22: **când se vor aduna popoarele laolaltă**

şi regii, să-I slujească Domnului.

23: **Răspunsu-I-am în felul tăriei Lui:**

Vesteşte-mi puținătatea zilelor mele;

24: **nu mă lua la jumătatea zilelor mele;**

anii Tăi sunt din neam în neam.

25: **Întru-nceput Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat,**

şi cerurile sunt lucrul mâinilor Tale;

Cuvântul (Fiul) „este dreapta lui Dumnezeu [Tatăl] şi [împreună cu Duhul iată] cele două *mâini* prin care a lucrat şi a creat [Dumnezeu]”[12].

26: **ele vor pieri, dar Tu rămâi**

şi toate ca o haină se vor învechi;

27: **ca pe o velință le vei împătura şi se vor schimba,**

dar Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu se vor sfârşi.

„Textul din versetele 25-27 va fi citat de Sfântul Apostol Pavel în Evrei 1, 10-12 şi comentat de Sfântul Grigorie de Nyssa în sprijinul dogmei despre dumnezeirea Fiului (devenit Iisus Hristos)”[13].

„Dacă cerurile se vor schimba, înseamnă că ceea ce se schimbă nu piere şi, dacă chipul văzut al acestei lumi trece, urmează că acolo nu poate fi vorba de o pieire totală, nici de o pierdere de substanță materială, ci doar de o oarecare schimbare de calitate şi de transformare a înfățişării văzute”[14]. *Dar Tu acelaşi eşti*: „pentru că rămâne *acelaşi*, Dumnezeu iconomiseşte cele ce din fire sunt schimbătoare, în felul în care însăşi raţiunea cere să fie iconomisite”[15]. *Anii Tăi nu se vor sfârşi*: „Anii Tăi sunt ziua de astăzi. Şi cât

de multe zile ale noastre şi ale părinților noştri au trecut prin ziua Ta de astăzi şi de la ea am primit măsurile lor şi felul cum au existat, şi vor trece încă mulți alții şi vor primi măsuri şi vor exista”[16]. „Anii Tăi nu merg, nici nu vin, căci numai anii noştri merg şi vin, pentru ca toți să vină. Anii Tăi toți în acelaşi timp stau, fiindcă stau şi venind nu sunt excluşi de la cei care vin, fiindcă nu trec. Dar aceşti ani ai noştri nu vor fi când toți nu vor fi. *Anii Tăi o singură zi* (I Petru 3, 😎 şi ziua Ta nu este în fiecare zi, ci astăzi, pentru că ziua Ta de astăzi nu cedează celei de mâine, căci nu urmează pe cea de ieri. Ziua Ta de astăzi este eternitatea […] Tu ai făcut toate timpurile şi înainte de toate timpurile Tu eşti, şi nu era un timp în care să nu fie timp”[17]. „Început în timp nu se poate cugeta pentru Unul-Născut, fiindcă este înainte de vreme şi are existența dinainte de veci şi, pe lângă acestea, firea dumnezeiască nu atinge sfârşitul (căci va fi pururi la fel, după spusa din Psalmi: *Iar Tu Acelaşi eşti şi anii Tăi nu vor lipsi*”[18]. „Dacă Fiul, fiind Viața prin fire, este de o fire cu cele făcute, pentru că nu este din ființa lui Dumnezeu-Tatăl, după cuvântul (ereticilor), pentru ce fericitul Psalmist zice că cerurile vor trece şi ca o haină se vor învechi, iar lui Dumnezeu Îi atribuie nesfârşirea:*Iar Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu se vor sfârşi*? Căci, sau va trece şi se va sfârşi şi El cu noi, ca Cel de o fire cu noi, şi nu se va mai înțelege ca fiind Viață, sau unirea noastră după fire cu El ne va atrage la capacitatea de-a fi la fel pururea cu El şi la un număr nesfârşit de ani. Dar El va fi acelaşi pururi, iar noi vom trece. Deci, nu e făcut ca noi, ci, fiindcă este din Viața după fire, va face şi El, ca Viață, vii pe cele ce au nevoie de viață”[19].

28: **Fiii robilor Tăi vor avea sălaşe**

şi seminția lor în veac va merge pe calea cea dreaptă.

Viziune eshatologică.

---

[1] BBVA, p. 730

[2] SEP 4/I, p. 252

[3] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, V, 14

[4] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 152-153

[5] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 28

[6] SEP 4/I, p. 252

[7] BBVA, p. 730

[8] SEP 4/I, p. 253

[9] SEP 4/I, p. 253

[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII

[11] SEP 4/I, p. 254

[12] Tertulian, *Împotriva lui Hermoghene*, XLV, 1

[13] BBVA, p. 731

[14] Origen, *Despre principii*, I, 6, 4

[15] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 62

[16] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, I, 6

[17] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, XI, 13

[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 1

[19] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 6

PSALMUL 102 – *Al lui David.*

„Cântare a iubirii lui Dumnezeu”[1].

1: **Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul,**

şi toate cele dinlăuntrul meu

(să binecuvinteze) numele cel sfânt al Lui.

„*Toate cele dinlăuntrul meu* = adâncurile cele mai intime ale ființei mele, străfundul inimii. Aceasta înseamnă participarea totală a insului la actul rugăciunii”[2].

O atenționare: „Dacă nu a fost dată la o parte acea grăsime care acoperă *cele lăuntrice*ale tale, ca toate *cele lăuntrice* ale tale să fie curățite”[3] nu vei putea aduce lauda cuvenită lui Dumnezeu.

2: **Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul,**

şi nu uita toate răsplătirile Lui;

„Prin *răsplătirile Lui* nu trebuie înțeleasă aici o răsplată pe cere Dumnezeu i-o dă omului pentru faptele lui bune (fiindcă ele niciodată nu vor fi îndeajuns de bune), ci *tot ceea ce Dumnezeu a făcut pentru tine*. Că nu e vorba de o răsplată în înțelesul obişnuit al cuvântului se vede din versetul 8”[4].

„Punând înaintea ochilor tăi binefacerile de care te-ai împărtăşit de la începutul vieții tale şi până acum, fie trupeşti, fie duhovniceşti, zăboveşte cu gândul la ele. Fă aceasta pentru ca inima ta să ți se mişte cu uşurință spre frica lui Dumnezeu şi spre dragoste, ca să-I întorci în schimb, după putere, o viață curată, o petrecere virtuoasă, o conştiință cucernică, o judecată cumpănită, o credință dreaptă, un cuget smerit şi, simplu vorbind, să te poți dărui întreg lui Dumnezeu”[5].

3: **pe Cel ce Se milostiveşte de toate fărădelegile tale,**

pe Cel ce vindecă toate bolile tale,

„Sufletul are tot atâtea boli câte păcate. Femeia *care de optsprezece ani avea un duh de neputință şi era gârbovă şi nu putea nicicum să se ridice* (Luca 13, 11) e imaginea unei boli sufleteşti; când cineva are o boală pricinuită de o stare a sufletului, el devine gârbov, se uită numai în jos şi zăreşte doar țărâna, în neputința sa de a privi spre cer (Fericitul Ieronim)”[6].

4: **pe Cel ce izbăveşte din stricăciune viața ta,**

pe Cel ce te încununează cu milă şi cu îndurări,

„Sfântul Ioan Hrisostom: Prin har noi am devenit iubiții lui Dumnezeu, dar nu ca slugi, aşa cum eram înainte, ci în calitate de fii şi prieteni. Slugi eram sub Legea Veche, dar fii am devenit prin Iisus Hristos: *din plinătatea Lui noi toți am primit, şi har peste har; căci Legea prin Moise s-a dat, dar harul şi adevărul prin Iisus Hristos au venit* (Ioan 1, 16-17). Băgați de seamă cum harul i se opune legii şi cum verbul *au venit* i se opune luis-*a dat*; acesta din urmă aparține unei succesiuni de mişcări, când cineva a primit ceva de la altcineva, iar pe acel ceva l-a transmis mai departe către cel căruia i se poruncise să-l transmită, în timp ce *harul şi adevărul au venit* din partea unui Împărat Care are autoritatea de a ierta păcatele şi de a-i încununa pe beneficiarii acestei iertări”[7].

5: **pe Cel ce umple de bunătăți dorirea ta;**
înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale.
„După o credință populară, vulturul, ajuns la bătrânețe, își schimbă penele și reîntinerește. Theodoret vede aici o metaforă a botezului, iar Augustin, a învierii”[8].
„Domnul face ca milostiviri mici și neînsemnate față de rațiunea firii create de El să ajungă mari și minunate, arătând prin ele bunătatea Sa. Căci Dumnezeu a binevoit ca și noi să ne împodobim cu îmbelșugare de bunătățile Lui și de aceea ne numește dumnezei și lumină și cu numele oricărei alte bunătăți”[9]. „Deci Hristos ne modelează din nou prin Duhul după chipul Său și întipărește sufletelor celor binecredincioși, în mod spiritual și negrăit, frumusețea firii Lui”[10].
6: **Cel ce face milostenie, Domnul,**
și judecată tuturor celor ce li se face strâmbătate.
7: **Cunoscute i-a făcut căile Sale lui Moise,**
fiilor lui Israel voile Sale.
8: **Îndurat și milostiv este Domnul,**
îndelung-răbdător și mult-milostiv.
9: **Nu până în sfârșit Se va iuți,**
nici în veac Se va mânia.
10: **Nu după păcatele noastre S-a purtat cu noi,**
nici după fărădelegile noastre ne-a răsplătit,
11: **ci după cât e cerul de-nalt de la pământ,**
într-atât Și-a întărit Domnul mila spre cei ce se tem de El;
„Dacă fără să fi făcut eu nici un bine, ba chiar păcătuind mult înaintea Lui și petrecând în necurățiile trupului și în alte multe răutăți, totuși nu mi-a făcut după păcatele mele, nici nu mi-a întors după fărădelegile mele, ci mi-a rânduit atâtea daruri și haruri spre mântuire, dacă mă voi hotărî cu totul să-I slujesc de aici înainte numai Lui prin viețuire curată și prin împlinirea virtuților, de câte bunătăți și daruri duhovnicești nu mă va învrednici, întărindu-mă, îndreptându-mă și călăuzindu-mă spre tot lucrul bun?”[11].
12: **pe cât de departe sunt răsăriturile de apusuri,**
într-atât a-ndepărtat El de la noi fărădelegile noastre;
„Pe cât sunt de departe răsăriturile de apusuri și cerul de pământ, și pe cât e mai presus sufletul de trup, pe atât e mai presus lucrarea cea primită și harul, de cea săvârșită prin fire”[12].
13: **în ce chip îi miluiește tatăl pe fii,**
așa i-a miluit Domnul pe cei ce se tem de El;
„Aceasta nu înseamnă că la atât se mărginește iubirea de oameni a lui Dumnezeu; David a întrebuințat această pildă pentru că noi nu cunoaștem un alt exemplu de dragoste mai mare decât dragostea tatălui față de fiu”[13].
14: **că El ne-a cunoscut alcătuirea,**
adusu-Și-a aminte că țărână suntem.
„Dar nu spunem prin aceasta că disprețuiește slava sfinților Cel ce îi slăvește pe ei. Dar era necesar și rațiunea cerea ca El să arate câtă deosebire este între firea dumnezeiască și negrăită a Lui și cele supuse

morţii şi coruperii”[14]. Cum s-a arătat deja, faptul că suntem ţărână nu e pricină să deznădăjduim: „Numai tu să nu te depărtezi şi să nu fugi de la Cel ce te-a ales pe tine ca să cânţi şi să te rogi. Ci lipeşte-te de El toată viaţa ta, fie prin îndrăzneală curată, fie prin ne-ruşinare cucernică şi prin mărturisire fermă. Şi El te va curăţi cu bunăvoinţa Lui”[15].

15: **Omul: ca iarba sunt zilele lui;**
ca floarea câmpului, aşa va înflori;

Gândul la moarte face pe dreptcredincios să nu risipească timpul, ci să se folosească de fiecare clipă ca şi cum de ea ar atârna mântuirea sa.

16: **că adiere a trecut prin el, şi el nu va mai fi,**
şi nici locul nu i se va mai cunoaşte.

„Sfântul Grigorie de Nazianz: Omul vine din nefiinţă în fiinţă şi după ce fiinţează se topeşte, aşa cum se spune şi în cartea lui Iov: *Ca pe un vis ce zboară, nu-i chip să-l mai găseşti, / ca o năluca-a nopţii în beznă s-a topit*. Aceasta e condiţia fragilă a omului, pe care şi Ecclesiastul o deplânge: *Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune*(1, 2), pentru ca tot el, ceva mai la vale, să conchidă: *Teme-te de Dumnezeu şi păzeşte-I poruncile* (12, 13). Acesta din urmă e singurul câştig al omului de pe urma existenţei sale efemere; cu alte cuvinte, de la cele ce se văd, trecătoare, să meargă spre cele ce nu se văd, netrecătoare (II Corinteni 4, 18), şi dintr-o existenţă a celor ce se schimbă prin zdruncinare să intre şi să rămână în cele ce sunt de nezdruncinat (Evrei 12, 27)”[16].

17: **Dar mila Domnului e din veac în veac spre cei ce se tem de El,**
18: **şi dreptatea Lui peste fiii fiilor,**
spre cei care-I păzesc legământul
şi-şi aduc aminte să-I plinească poruncile.

„Căci toate s-au umplut de Hristos, în El S-a arătat nouă Dumnezeu”[17].

19: **Domnul în cer Şi-a pregătit tronul,**
iar împărăţia Lui pe toţi îi stăpâneşte.
20: **Binecuvântaţi pe Domnul, voi, toţi îngerii Lui,**
cei puternici în tărie, care-I pliniţi cuvântul
şi auziţi glasul cuvintelor Lui;

„La început, Duhul îndemna sufletul omului să-L binecuvânteze pe Dumnezeu, iar acum, după ce a vorbit despre lăcaşurile cereşti pregătite credincioşilor, trece în chip firesc la duhurile cereşti, pentru că ele se veselesc pentru fiecare păcătos care se căieşte (Eusebiu)”[18].

21: **binecuvântaţi pe Domnul, voi, toate puterile Lui,**
slujitorii Lui care faceţi voia Lui;

„Îngerii lui Dumnezeu fac voia lui Dumnezeu. În *Tatăl nostru* noi spunem: *Facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ*! Aşadar, precum voia Ta, Doamne, este făcută în îngeri, acolo sus, tot astfel să se facă aici pe pământ în mine, Doamne! (Sfântul Chiril al Ierusalimului)”[19].

„Se cere să înţelegem pentru care pricină ne-am obişnuit să numim toate fiinţele îngereşti Puteri cereşti? Căci nu se poate spune, fiindcă se zice îngeri, că toate au calitatea ultimului ordin şi, prin aceasta, calitatea de sfinte Puteri. Dar se poate spune că fiinţele mai înalte se împărtăşesc în întregime de lumina cea

sfântă, iar cele din urmă nicidecum, asemenea acelora. De aceea toate minţile dumnezeieşti se numesc Puteri cereşti, dar nicidecum Serafimi şi Tronuri şi Domnii. Căci cele din urmă nu se împărtăşesc de însuşirile întregi ale celor mai presus de ele. Dar Îngerii şi, înainte de Îngeri, Arhanghelii şi Începătoriile şi Stăpâniile fiind aşezaţi de Scriptură după puteri, sunt numiţi de noi deseori, împreună cu celelalte Sfinte fiinţe, Puteri cereşti”[20].

22: **binecuvântaţi pe Domnul, voi, toate lucrurile Lui,**
în tot locul stăpânirii Lui;
binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul!

„Victoriile Lui nu sunt mici, ci depăşesc cuvântul, mintea şi înţelegerea omenească. În fiecare zi le propovăduiesc profeţii, fiecare vestind, în alt chip, victoriile cele mari ale lui Dumnezeu. […] Din pricina asta nu suntem chemaţi numai noi, oamenii şi toţi cei de pe pământ, să le lăudăm, ci şi îngerii şi arhanghelii şi popoarele cerurilor”[21].

---

[1] SEP 4/I, p. 255
[2] BBVA, p. 731
[3] Origen, *Omilii la Levitic*, V, 4
[4] BBVA, p. 731
[5] Marcu Ascetul, *Epistolă către Nicolae Monahul*, 6
[6] BBVA, p. 731
[7] BBVA, pp. 731-732
[8] SEP 4/I, p. 255
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, III
[11] Marcu Ascetul, *Epistolă către Nicolae Monahul*, 2
[12] Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de Capete*, 68
[13] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre necazuri şi biruirea tristeţii*, I, 5
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI
[15] Ioan Carpatiul, *Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor*
[16] BBVA, p. 732
[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI
[18] SEP 4/I, p. 256
[19] BBVA, p. 732
[20] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre Ierarhia cerească*, XI, 1
[21] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XIX, 9

PSALMUL 103 – *Al lui David.*

„Laudă lui Dumnezeu pentru creație și providență”[1].

1: **Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul!**

Doamne, Dumnezeul meu, măritu-Te-ai foarte!

În mărturisire și-n mare podoabă Te-ai îmbrăcat, Tu,

2: **Cel ce Te îmbraci cu lumina precum cu o mantie,**

Cel ce întinzi cerul ca pe un cort

3: **și-i acoperi cu ape înălțimile**

și norii îi pui să-i facă urcușul.

Cel ce umblă pe aripile vânturilor;

„Psalmul 103 este un amplu tablou asupra creației. Dacă lumea, odată așezată, Îl mărturisește pe Creator (*Cerurile povestesc mărirea lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria*!, Psalmul 18, 1), Creatorul Însuși Se mărturisește pe Sine prin propria Sa creație. Așa se face că, din această perspectivă, lumina (slava) lui Dumnezeu nu e nevăzută ca fiind lăuntrică (slava de care Fiul S-a golit pe Sine prin întrupare smerită – Filipeni 2, 6-8), ci ca un veșmânt de mărturisire (**exomologhesis**), podoabă și lumină. (Cu Psalmul 103 se deschide vecernia, slujba care marchează începutul zilei liturgice ca început al lumii)”[2]. „Alergarea vântului nu poate să ne dea decât o idee despre neobosita mișcare divină care însuflețește neîncetat creația (Hesychios din Ierusalim)”[3].

4: **Cel ce-i face pe îngerii Săi duhuri**

și pară de foc pe slujitorii Săi;

„Cum oare îi face Dumnezeu pe îngerii Săi duhuri, de vreme ce ei sunt duhuri prin însăși natura lor? Ideea este că îngerul, ca duh, este născut din Duhul Sfânt, așa cum va preciza mai târziu Evanghelistul: *cel ce este născut din Duh, duh este* (Ioan 3, 6). Omul însuși își are duhul născut din același Duh, ceea ce îi conferă putința de a deveni om duhovnicesc. Și așa cum îngerii, ca duhuri din Duh, stau pururi cu fața spre Dumnezeu, de aceeași părtășie a luminii dumnezeiești (necreate) se învrednicesc, prin Duhul Sfânt, și oamenii duhovnicești (Calist Catafygiotul)”[4]. „După interpretarea lui Augustin,*duhuri* e numele naturii lor; *îngeri* (mesageri) e numele slujirii lor”[5].

„El este făcătorul și creatorul îngerilor; El i-a adus de la neexistență la existență și i-a zidit după propriul Lui chip, o natură necorporală, un fel de duh și de foc imaterial”[6]. „Când auzi că sunt duh și foc, primul nume înseamnă firea spirituală, al doilea că este (putere) curățitoare”[7]. „Iar faptul că ei (Îngerii) sunt numiți și *vânturi* arată grăbita și aproape netemporala lor lucrare străbătătoare prin toate și mișcarea lor folositoare de la cele de sus spre cele de jos și iarăși de la cele de jos la cele de sus, mișcare ce ridică pe cele din treapta a doua spre înălțimea mai de sus. E o lucrare ce mișcă pe cele dintâi spre comunicarea cu cele de sub ele și ieșirea (**proodon**) providențiatoare spre ele. Ar putea spune cineva că numele de vânt, care exprimă suflarea aerului, arată, precum socotesc, asemănarea cu Dumnezeu a minților cerești. Căci suflarea vântului este, prin mișcarea lui naturală și de viață cauzatoare și prin rapida și nestăpânita pătrundere și prin ascunzimea necunoscută de noi și nevăzută, un chip și un simbol al începuturilor și sfârșiturilor mișcătoare”[8]. *Și pară de foc pe slujitorii Săi*: „Prin fire (în chip natural) nimeni nu este absolut liber, de vreme ce se poate spune că slujește”[9].

5: **Cel ce a întemeiat pământul pe temeinicia lui,**

că-n veacul veacului el nu se va abate.

Nu se va abate: „**klino** = *a înclina* talerul unei balanțe ce se află în echilibru stabil; *a se abate de la drumul stabilit*; *a se îndepărta*; *a rătăci*. Prezența acestui verb, în asociere cu *temeinicia* din stihul precedent, arată că versetul e construit pe câteva abstracții matematice şi aruncă o lumină extraordinară asupra unei viziuni cosmogonice deloc străine de ceea ce ştim noi astăzi. În termeni contemporani, textul s-ar traduce astfel: Dumnezeu a creat universul pe baza legilor fixe pe care i le-a stabilit o dată pentru totdeauna. Ca parte din univers, pământul se conduce după aceleaşi legi, rotindu-se în jurul axei sale şi, în acelaşi timp, în jurul soarelui pe o anume orbită fixă, adică pe o traiectorie de la care nu există deviere. (De altfel, zborurile cosmice ar fi de neconceput fără existența legilor stabile ale universului)"[10]. SEP 4 a tradus cu: *nu se va clătina*: „Augustin vede aici o imagine a Bisericii"[11].

„Spusa proorocului arată venirea Mântuitorului în care ne-am înnoit şi noi şi legea Duhului, care rămâne neclătinată"[12].

6: **Adâncul ca o mantie Îi este-mbrăcămintea,**
peste munți vor sta ape;

„*Adâncul*: în el, Părinții au văzut simbolul atributelor lui Dumnezeu: ştiința (Origen, Didim din Alexandria), înțelepciunea, puterea, providența (Euthymios Zigabenos)"[13].

„Aceasta este ținuta marelui meu Preot, prin care se indică faptul că este îmbrăcat cu profunzimea ştiinței şi cu lumina înțelepciunii, care sunt cu adevărat haine *sfinte*"[14].

7: **de certarea Ta vor fugi,**
de glasul tunetului Tău se vor înfricoşa.
8: **Munți se urcă şi văi se coboară**
acolo-n locul unde le-ai întemeiat;
9: **hotar ai pus pe care nu-l vor trece**
şi nici se vor întoarce să acopere pământul.

Întreg psalmul (ca şi aproape întreaga Psaltire) se referă la Hristos. „Urmând, deci, credinței Sfintei Scripturi, să păşim pe marele drum străbătut de toți înțelepții, spunând că Fiul Însuşi este Puterea Tatălui în mod nemijlocit şi intim. Prin El şi în El are Tatăl lucrarea negrăită asupra tuturor. Prin El a fixat cerurile şi cele din ele, a întemeiat pământul şi a adus pe el cele ale căror purtător şi hrănitor este"[15].

10: **El în văi trimite izvoare,**
ape vor trece prin mijlocul munților;
11: **din ele se vor adăpa toate fiarele câmpului,**
asinii sălbatici setea îşi vor potoli;
12: **păsările cerului se vor sălăşlui deasupră-le,**
din mijlocul stâncilor vor da glas.
13: **Cel ce munții îi adapă din înălțimile Sale,**
din roada lucrurilor Tale se va sătura pământul.
14: **Cel ce face să răsară iarbă pentru vite**
şi verdeață spre slujirea oamenilor,
ca să scoată pâine din pământ,

„*Slujirea* (**dulia**): ideea că natura nu a fost creată pentru ea însăşi, ci pentru a fi în serviciul omului, el fiind scopul şi încununarea creației”[16]. „Pâinea e semnul tăriei spirituale şi în Duh. Iar vinul (v. 15), la fel, al amândurora”[17].

15: **şi vinul ce veseleşte inima omului;**
să-i facă fața veselă cu untdelemn
şi cu pâinea care-ntăreşte inima omului.

Vinul şi *pâinea*: „pe lângă hrana pământească, majoritatea Părinților au văzut aici şi o aluzie la Euharistie”[18].

E necesară „spălarea sărăturii păcatului prin lacrimi, potrivirea purtărilor cu bunătatea Duhului şi curățirea părții dinăuntru a paharului sau a minții de toată întinăciunea trupului şi a duhului prin umilință, ca aşa să verse în el vinul cuvântului care veseleşte inima omului”[19]. „Pentru că dragostea e în stare să hrănească pe om în locul mâncării şi băuturii”[20]. „Când te împărtăşeşti cu pâinea cea duhovnicească, întăreşte-ți inima şi veseleşte-ți fața sufletului tău”[21]. „Vinul a fost dat ca să ne veselim. […] Dar voi pângăriți şi această însuşire a vinului. Ce veselie poate să-ți mai facă vinul, când nu mai eşti în toată firea, când te doare tot trupul, când vezi că toate se învârt în jurul tău când te ia amețeala şi când te legi la cap ca bolnavii de friguri, care-şi frecționează capetele cu untdelemn?”[22]. „Făina de grâu e chipul vieții, iar untdelemnul, al bucuriei. Iar vinul e semn al veseliei spirituale, de sus şi prin Duhul”[23].

16: **Sătura-se-vor copacii câmpului,**
cedrii Libanului pe care Tu i-ai sădit;

17: **în ei îşi vor face păsările cuib,**
locaşul cocostârcului fiind deasupra lor.

„Paserile sunt sau sufletele, sau diferitele virtuți”[24]. „Cocostârcul este o pasăre ce viețuieşte în atâta neprihănire că, atunci când are să se împreune, plânge patruzeci de zile, iar după aceea alte patruzeci. Iar cuibul şi-l aşează în arbori, unde nu e umbrit de nimic, ci are aer curat. Prin aceasta se indică neprihănirea. Căci aceasta e deasupra tuturor virtuților. Ea stă departe şi de cele ce cad sub simțuri, nefiind umbrită de nimic din cele vremelnice. Căci numărul patruzeci cuprinde desăvârşirea fiecăruia din cele patru elemente (ale naturii)”[25].

18: **Munții cei înalți scăpare pentru cerbi,**
iar pentru ierburi, stâncile.

19: **El a făcut luna spre măsurarea vremilor;**
soarele şi-a cunoscut apusul său,

„Cf. Facerea 1,16. Majoritatea Părinților interpretează versetul şi în mod mistic, despre Hristos şi Biserică: Hristos Şi-a cunoscut timpul pătimirii (Ioan 17, 1); la fel şi Biserica îşi are timpurile ei, perioade de prigoană şi perioade de pace (cf. Nesmy, *ad loc*.)”[26].

20: **pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte**
când toate fiarele pădurii vor ieşi;

„Noaptea patimilor este întunericul neştiinței. Sau iarăşi, noaptea este împărăția în care se nasc patimile. În ea împărăteşte stăpânul întunericului şi umblă duhurile care iau chip ca fiarele codrului, ca păsările cerului şi ca târâtoarele pământului, căutând cu urlete să ne răpească şi să ne mănânce”[27].

21: **pui de lei răcnind să-şi prindă prada**

şi de la Dumnezeu să-şi ceară demâncarea.

„Dacă, printr-o iconomie pedagogică, după răsăritul Lui în noi, Soarele Şi-a cunoscut primul Lui apus, negreşit a pus întunericul peste locul ascunderii Lui şi s-a făcut noapte. În ea vor veni spre noi puii de lei sălbatici, ce se depărtaseră mai înainte, şi toate fiarele patimilor colţoase, răcnind ca să răpească nădejdea din noi şi cerând de la Dumnezeu drept mâncare patimile noastre, hrănite fie prin gânduri, fie prin făptuire”[28]. „Aşa cum atunci când apune soarele se face noapte şi întuneric şi ies la hrănire toate fiarele sălbatice, tot aşa, Dumnezeul meu, atunci când lumina Ta nu mă mai acoperă, de îndată întunericul vieţii şi marea gândurilor mă învăluie, fiarele patimilor mă mănâncă şi sunt rănit de săgeţile tuturor gândurilor”[29].

22: **Dar soarele a răsărit şi ei s-au adunat**
şi în culcuşurile lor s-or odihni;
23: **iar omul va ieşi la lucrul său**
şi la lucrarea sa până seara.

„Dar după aceea ne-a răsărit, din întunecoasa smerenie, iarăşi Soarele şi fiarele s-au adunat iarăşi la ele şi în culcuşurile lor, sau vor zăcea în inimile iubitoare de plăcere”[30].

24: **Cât de mărite sunt lucrurile Tale, Doamne,**
pe toate-ntru înţelepciune le-ai făcut;
umplutu-s-a pământul de zidirea Ta.

„*Zidirea* în sensul: agoniseala, strânsura, totalitatea rodurilor muncii (în speţă, ale creaţiei): ierburi, copaci, vietăţi, oameni. Cei vechi ai noştri au preferat să-l traducă pe**ktesis** prin *zidire* în ideea că întreaga creaţie a lui Dumnezeu e o lucrare elaborată, *zidită*după un anume plan, în trepte”[31].

„Aşadar nu ne putem apăra îndestulător că n-am fost învăţaţi din cărţi cele ce ne sunt spre folos, când legea cea nescrisă a naturii ne învaţă să alegem cele ce ne folosesc”[32]. Iar *Înţelepciunea* lui Dumnezeu, întru care s-au făcut toate, este Fiul.

25: **Marea aceasta este mare şi largă;**
acolo-n ea se află târâtoare nenumărate,
vietăţi mici de-a valma cu cele mari;
26: **acolo pe ea străbat corăbii;**
acolo-i balaurul acesta pe care l-ai zidit să-Ţi faci din el o joacă.

„*Balaurul*: în Versiunea Ebraică, *Leviatanul*: monstru mitic marin, oarecum asemănător cu un balaur onctuos. Imagine apropiată de aceea din Iov 40, 19: *El* (monstrul) *de la Domnul este zidirea cea dintâi / făcută ca să-şi râdă de ea îngerii Săi*; simbol al forţei brutale pe care omul n-o poate stăpâni, dar care pentru Dumnezeu – şi chiar pentru îngerii Săi – e o jucărie cu care se amuză. Imaginea se apropie şi de întrebarea pusă de Dumnezeu lui Iov (a cărui neputinţă stă în opoziţie cu atotputinţa Creatorului): *Te vei juca cu dânsul cum joci o păsăruică*…? (40, 29). Verbul din Iov (**pezo**) e înrudit cu cel de faţă (**empezo**) şi identic cu cel din Ieşirea 10, 2, cu aceleaşi sensuri de joacă, amuzament, derâdere, luare în bătaie de joc”[33].

27: **Toate de la Tine aşteaptă**
să le dai hrană la vreme potrivită;
28: **dacă le-o vei da, o vor aduna;**

dacă mâna Tu Ți-o vei deschide,

toate se vor umple de bunătate;

„Prin urmare, Dumnezeu este cel ce hrăneşte şi pe cel ce mănâncă mult şi pe cel ce mănâncă puțin. Auzind acestea, lasă-te întreg în seama lui Dumnezeu şi a credinței, şi tu, cel ce ai un pântece larg şi încăpător, lepădând orice fel de împrăştiere lumească şi cugetul mult îngrijat”[34].

29: **dacă Tu Îți vei întoarce fața, ele se vor tulbura;**

dacă Tu le vei lua duhul, ele se vor sfârşi

şi în țărâna lor se vor întoarce;

„Astfel, din pricina păcatului, o răzvrătire lăuntrică şi o învălmăşeală tulbure ni se întâmplă nouă, adăugându-se tot felul de răutăți; şi intrând începătorul răutății în căpeteniile răscoalei şi în răsculați, îi preface în fiare sălbatice şu – ca să nu lungim vorba – orânduieşte să capete firea şi caracterul demonilor toți aceia în care el se sălăşluieşte. Şi, în felul acesta, cel ce dintru început este ucigător şi pizmuitor de oameni şi vrăjmaş al dătătorului de viață Hristos, şi cu atât mai mult duşman regilor care domnesc pe pământ sau tatălui celui după Duh şi păstorului şi învățătorului, nimănui nemaidând ascultare”[35].

30: **iar dacă Duhul Tău Îl vei trimite, ele se vor zidi**

şi fața pământului o vei înnoi.

„*Se vor zidi* = vor fi create (vezi v. 24). Sfântul Vasile cel Mare: Învierea din morți se face prin lucrarea Duhului Sfânt. Dacă, aici, prin creație (zidire) se înțelege schimbarea într-o condiție mai bună a celor ce în viață au căzut prin păcate (întru Hristos, omul e*făptură nouă* – II Corinteni 5, 17), înnoirea ce se petrece acum şi strămutarea noastră din viața pământeană, senzorială, în condiția cerească ce se instaurează în noi prin lucrarea Duhului, atunci sufletele noastre se ridică pe cele mai înalte culmi ale existenței. Prin Sfântul Duh ne vine întoarcerea în rai, înălțarea noastră în Împărăția cerurilor”[36].*Fața pământului o vei înnoi*: „Duhul Sfânt este autorul regenerării duhovniceşti. În împărăția lui Dumnezeu nu se intră decât printr-o nouă naştere, din apă şi din Duh (Ioan 3, 5) (Sfântul Grigorie de Nazianz)”[37].

Dar ştim că Creatorul cosmosului e Fiul: „De aici urmează sau că Duhul e Cuvântul, sau că Dumnezeu a făcut toate în Cei doi, întru Înțelepciune şi în Duhul”[38]. Dar e în acestea şi un înțeles care ne priveşte direct: „Auzi cum neascultarea şi respingerea poruncilor lui Dumnezeu prin Adam a tulburat firea omului, şi cum au pregătit acestea întoarcerea lor în pământ? Iar când Dumnezeu a trimis Duhul Său şi ne-a arătat părtaşi de firea Sa, prin El a înnoit fața pământului şi ne-a remodelat spre înnoirea vieții, depărtând din noi stricăciunea cea din păcat şi noi primind iarăşi viața veşnică prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos”[39]. Astfel, Duhul e Ziditor, asemeni Fiului: Nimic nu trebuie să ne mire, dacă Duhul Sfânt este deopotrivă creator al trupului Domnului, aşa cum, participând la aceeaşi putere cu Tatăl şi cu Fiul, crease toate cele pe care le-au creat Tatăl şi Fiul”[40]. E afirmată dumnezeirea Duhului şi deoființimea cu Tatăl şi cu Fiul; altfel, fiecare Persoană are lucrări specifice în raport cu creația, dar fără a fi despărțită de celelalte Persoane, încât se poate spune că la fiecare lucrare participă întreagă Sfânta Treime.

31: **Fie slava Domnului în veci;**

veseli-Se-va Domnul de lucrurile Sale;

„Psalmistul vrea deci să spună că puterea Duhului este cea care lucrează totul în toți, care dă viață celor în care intră şi care lipseşte de viață pe cei din care iese. Aşadar, fiindcă zice că prin retragerea Duhului tot ce-

i viu încetează, iar prin prezența Duhului se înnoiesc cele ce au dispărut, şi fiindcă în ordinea cuvintelor pieirea este pusă înainte de înnoire, eu susțin că taina învierii a fost prevestită Bisericii de Duhul proorocesc al lui David”[41].

32: **Cel ce caută spre pământ şi-l face să tremure,**

Cel ce munții îi atinge şi ei fumegă.

33: **Cânta-voi Domnului de-a lungul vieții mele,**

cânta-voi Dumnezeului meu până ce voi fi.

„În cetatea cerească, toată viața noastră va fi cântare înălțată Domnului, spune Augustin”[42].

34: **Dulci să-I fie Lui cuvintele mele,**

iar eu mă voi veseli-ntru Domnul.

„Psalmodierea îşi poartă în sine răsplata: îl înalță pe om la ceruri (Eusebiu)”[43].

„Dialogând cu Hristos prin rugăciunea curată, îndulcindu-se şi veselindu-se, zice (acestea). Căci Dumnezeu, primind dialogul din rugăciune, ca unul Care este iubit, numit şi chemat în ajutor, dăruieşte sufletului care se roagă o bucurie negrăită. Fiindcă, aducându-şi aminte de Dumnezeu prin dialogul rugăciunii, acesta se veseleşte de Domnul”[44].

35: **Să piară păcătoşii de pe pământ**

şi cei fără de lege, ca nicicum să mai fie!

Binecuvintează, suflete al meu, pe Domnul!

Ca şi în finalul altor psalmi, blestem asupra vrăjmaşilor Domnului şi preamărirea lui Dumnezeu. „După interpretarea lui Eusebiu, Cuvântul, întrupându-Se, îi face drepți pe cei păcătoşi. Profetul cere, de fapt, ca ei să fie schimbați în bine. E ca atunci când cerem să dispară sărăcia sau boala: cu siguranță nu ne gândim să-i omorâm pe bolnavi. Aceeaşi idee la Augustin, Ieronim”[45]. Acestea, însă, sunt valabile doar pentru cei care doresc să se însănătoşească…

---

[1] SEP 4/I, p. 257

[2] BBVA, p. 733

[3] SEP 4/I, p. 257

[4] BBVA, p. 733

[5] SEP 4/I, p. 257

[6] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, II, 3

[7] Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, II, 31

[8] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre Ierarhia cerească*, XV, 6

[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Zece Cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, III

[10] BBVA, p. 733

[11] SEP 4/I, p. 257

[12] Sf. Atanasie cel Mare, *Epistolele către Serapion*, I, 10

[13] SEP 4/I, p. 257

[14] Origen, *Omilii la Levitic*, XII, 3

[15] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, IV

[16] BBVA, p. 734
[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III
[18] SEP 4/I, p. 258
[19] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 242
[20] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoinţe*, LXXII
[21] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, *IV mistagogică*, 9
[22] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LVII, 5
[23] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI
[24] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 29
[25] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 30
[26] SEP 4/I, p. 259
[27] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 73
[28] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, P II, 44
[29] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, LI
[30] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, LI
[31] BBVA, p. 734
[32] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, IX, 3
[33] BBVA, p. 735
[34] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 48
[35] Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, I, 7
[36] BBVA, p. 735
[37] BBVA, p. 735
[38] Sf. Atanasie cel Mare, *Despre principii*, *Despre Duhul Sfânt*, II, 3
[39] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX, 1
[40] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, III, 32
[41] Sf. Grigorie de Nyssa, *Dialogul despre suflet şi înviere*
[42] SEP 4/I, p. 260
[43] SEP 4/I, p. 260
[44] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, XXIII, 8
[45] SEP 4/I, p. 260

PSALMUL 104 – *Aliluia.*

„Acesta este primul din seria psalmilor în al căror titlu se află **Aliluia** (**Alliluia** în transcriere grecească), cuvânt ebraic care însemnează *Lăudaţi pe Domnul*. Ca şi Psalmii 77 şi 105, acesta rememorează, în linii mari, evenimentele petrecute în istoria fiilor lui Israel de la Avraam până la intrarea în Canaan; dar, spre deosebire de aceia, textul său evită să menţioneze şi abaterile poporului de la poruncile Domnului, limitându-se la binefacerile revărsate de Acesta asupra aleşilor Săi”[1]. „Psalm de învăţătură, asemănător cu Psalmii 77 şi 105, care evocă faptele minunate ale lui Dumnezeu în istoria poporului ales. Referindu-se

la mulțimea verbelor care îndeamnă la aducerea de laudă şi mulțumire, Eusebiu remarcă: Îngerii, după câte ştim, nu au altă ocupație decât să-L laude pe Dumnezeu. Şi cei desăvârşiți nu au dorință mai mare decât să facă din toată viața lor o laudă adusă lui Dumnezeu”[2].

1: **Mărturisiți-vă Domnului şi chemați-I numele,**
vestiți între neamuri lucrurile Lui.
2: **Cântați-I şi lăudați-L,**
povestiți toate minunile Sale!
3: **Lăudați-vă întru numele Său cel sfânt,**
veselească-se inima celor ce-L caută pe Domnul;

„Dar pe Domnul Îl caută cel ce cade cu tot gândul şi cu o dispoziție fierbinte la Dumnezeu şi depărtează tot înțelesul lumii din cauza cunoaşterii şi iubirii lui Dumnezeu care se dau de rugăciunea necontenită şi curată”[3].

4: **căutați-L pe Domnul şi vă întăriți,**
pururea căutați-I fața.

„După Eusebiu, a-L căuta pe Dumnezeu înseamnă a îndrăgi tot ce se referă la El, a te gândi mereu la El, a medita mereu la lucrurile lui Dumnezeu, a fi mereu în legătură cu El prin rugăciune şi fapte bune. ♦ […] *căutați fața Lui*: credința a găsit-o deja, dar nădejdea o caută încă; iubirea o găseşte prin credință, dar totodată caută să ajungă la vederea ei […]. Cu cât iubirea Îl găseşte pe Dumnezeu, cu atât mai mult Îl caută (Augustin)”[4].

„Aşadar, din cele spuse am înțeles ce anume trebuie căutat şi răspunsul este acesta: să caut fără oprire. Căci între căutare şi aflare nu-i nici o deosebire, ci dobânda pe care o câştig din căutare este tocmai căutarea însăşi. Vrei cumva să ştii şi folosul şi în ce timp să căutăm pe Domnul? Îți spun: viața întreagă. Căci întreaga viață nu este altceva decât timp de căutare. Căci nu-i bine să căutăm pe Domnul numai la o anumită şi hotărâtă vreme, ci vremea cu adevărat potrivită de a căuta pe Domnul constă în a nu ne opri din această căutare”[5].

5: **Aduceți-vă aminte de minunile Lui, pe care El le-a făcut,**
de semnele Lui şi de judecățile gurii Sale.

„Dacă vei înțelege ce spune Scriptura, orice întâmplare ți se va face învățător spre cunoştința de Dumnezeu”[6].

6: **Voi sunteți semința lui Avraam, robii Săi,**
voi, fiii lui Iacob, aleşii Săi.
7: **El este Domnul, Dumnezeul nostru,**
judecățile Lui sunt în tot pământul.
8: **El pururea Şi-a amintit de legământul Său,**
de cuvântul pe care l-a poruncit într-o mie de generații,
9: **pe care l-a încheiat cu Avraam,**
şi de jurământul Său către Isaac.
10: **El i-a pus lui Iacob spre poruncă**
şi lui Israel spre legătură veşnică,
11: **zicând: „Ție îți voi da pământul Canaanului,**

partea moştenirii tale”.

„În acel timp, toate neamurile din această lume se aflau în afara cunoştinţei de Dumnezeu şi, într-o stare proprie, Israel s-a născut ca popor al Domnului, ca funie care duce neamurile spre El. Dar Soarele spiritual mutându-se la toată lumea, şi lumina despărţindu-se de cei din Israel şi ducându-se la neamuri, Israel a ajuns afară de toate”[7]. Nu vom înțelege din asemenea locuri că Dumnezeu S-ar schimba; lumina e văzută de cel ce dorește să o vadă, ea luminând pretutindeni.

12: **Când ei erau puțini la număr,**

foarte puțini şi străini într-însul

„E vorba de Canaan, în care Evreii trăiau ca *rezidenți*, adică străini aşezați printre neamurile băştinaşe”[8].

13: **şi au trecut de la un neam la altul**

şi de la un regat la un alt popor,

14: **El nimănui nu i-a îngăduit să le facă nedreptate**

şi de dragul lor a certat regi:

15: **„Nu vă atingeți de unşii Mei**

şi profeților Mei să nu le faceți rău!”

Ungerea se aplica regilor, preoților şi, uneori – se pare -, profeților. „Aici este unicul loc în care toți membrii poporului lui Dumnezeu sunt numiți *unşi* ca profeți ai Domnului (la această accepție trimite paralelismul cu stihul al doilea)”[9].

16: **Şi a chemat foamete pe pământ,**

paiul pâinii l-a fărâmat;

17: **înaintea lor a trimis un om:**

Iosif a fost vândut ca sclav.

18: **Picioarele i le-au umilit în obezi,**

viața lui a trecut prin cătuşe

„A spus deci: *rob a fost vândut*, nu rob a fost făcut, *punându-i în obezi picioarele*, nu sufletul”[10].

19: **până ce cuvântul său a răzbătut în afară.**

Rostirea Domnului l-a trecut prin lamură,

„*L-a trecut prin lamură* = l-a trecut prin proba de foc, l-a purificat prin încercări extreme (asemenea aurului lămurit în foc)”[11].

20: **regele a trimis şi l-a dezlegat**

- el, mai-marele poporului – şi liber l-a lăsat;

21: **stăpân al casei sale l-a pus**

şi căpetenie peste toată strânsura lui,

22: **ca să-i învețe pe mai-marii săi ca şi pe sine**

şi pe bătrânii lui să-i deprindă cu înțelepciunea.

23: **Şi a intrat Israel în Egipt**

şi Iacob a locuit ca străin în țara lui Ham.

24: **Şi El l-a înmulțit foarte pe poporul Său**

şi l-a făcut mai puternic decât vrăjmaşii lui;

25: **inima acestora le-a întors-o ca să-I urască poporul,**

să se poarte cu vicleşug împotriva robilor Săi.

„După Theodoret, Dumnezeu nu schimbă inima egiptenilor, ci doar îngăduie manifestarea liberului lor arbitru; nu le împiedică purtările rele, dar îi sprijină pe cei ocrotiți de El ca să învingă toate piedicile”[12].

26: **El l-a trimis pe Moise, robul Său,**
şi pe Aaron, pe care Şi l-a ales;
27: **pus-a-ntru ei cuvintele semnelor Lui**
şi pe ale minunilor Lui în țara lui Ham.

Prin *pământul lui Ham* se înțelege Egiptul, egiptenii fiind descendenți din Ham. „Prin acest cuvânt proorocul a dovedit foarte deschis că puterea cu care s-au săvârşit acele lucrări minunate nu s-a dovedit a fi confirmată în primul rând prin cuvinte, ci dădea să se înțeleagă că puterea lor a constat îndeosebi în semnele care însoțeau faptele”[13].

28: **Întuneric a trimis şi-ntunecare s-a făcut,**
căci ei amarnic erau împotriva cuvintelor Lui;
29: **apele lor în sânge le-a prefăcut**
şi le-a omorât peştii;
30: **pământul lor a puit broaşte**
în chiar cămările de taină ale regilor lor;
31: **El a grăit, şi tăuni au năvălit**
şi puzderie de muşte-n toate hotarele lor;
32: **şi grindină le-a pus în ploaie**
şi pară de foc în pământ;
33: **şi le-a bătut viile şi smochinii**
şi le-a rupt copacii toți ai hotarelor lor.
34: **El a grăit, şi lăcustă a năvălit**
şi omidă, toate fără număr,
35: **şi au mâncat toată iarba-n țara lor**
şi tot rodul l-au mâncat de pe pământul lor.
36: **Şi El i-a lovit pe toți întâi-născuții din țara lor,**
pârga tuturor sârguințelor lor.
37: **Iar pe ei i-a scos afară cu argint şi aur**
şi-n neamurile lor nu era nimeni bolnav.
38: **De ieşirea lor s-a înveselit Egiptul,**
căci frica de ei căzuse asupră-le.
39: **Un nor a întins deasupra lor să-i acopere**
şi foc le-a dăruit să-i lumineze noaptea.
40: **Ei au cerut, şi prepelițe au venit,**
şi El cu pâine din cer i-a săturat;
41: **a despicat o stâncă şi au curs ape,**
în pământ fără de apă râuri au alergat.
42: **Că Şi-a adus aminte de cuvântul Său cel sfânt**

pe care i-l spusese lui Avraam, robul Său,
43: **şi întru bucurie Şi-a scos poporul**
şi întru veselie pe cei aleşi ai Săi.
44: **Şi le-a dat lor ţările păgânilor,**
iar ei ostenelile popoarelor le-au moştenit,
45: **ca să-I păzească dreptăţile**
şi legea să I-o urmeze.
Rememorarea unor momente-cheie din istoria Israeliților.

---

[1] BBVA, p. 735
[2] SEP 4/I, p. 260
[3] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, I, 19
[4] SEP 4/I, p. 261
[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, VII
[6] Marcu Ascetul, *Epistolă către Nicolae Monahul*, 66
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 2
[8] BBVA, p. 736
[9] SEP 4/I, p. 262
[10] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXXVII, 9
[11] BBVA, p. 736
[12] SEP 4/I, p. 263
[13] Sf. Grigorie de Nyssa, *Cuvânt apologetic la Hexaimeron*

PSALMUL 105 – *Aliluia.*

(Nu am gasit comentariu)

1 **Mărturisiți-vă Domnului, că e bun,**
că în veac este mila Lui! a
2 Cine va spune puternicele fapte ale Domnului,
cine va face ca toate laudele Lui să fie auzite?
3 Fericiți cei ce păzesc judecata
şi fac dreptate fără'ncetare.
4 Adu-Ți aminte de noi, Doamne,
întru bunăvoința Ta față de poporul Tău;
cercetează-ne cu mântuirea Ta b,

5 pentru ca s'o vedem în bunătățile aleşilor Tăi,
să ne veselim întru veselia neamului Tău,
să ne lăudăm cu moştenirea Ta.
6 Păcătuit-am împreună cu părinții noştri c,
nelegiuire şi nedreptate am făcut.
7 Părinții noştri în Egipt n'au înțeles minunile Tale,
nu şi-au adus aminte de mulțimea milei Tale
şi Te-au amărât când s'au suit la Marea Roşie.
8 Iar El i-a mântuit de dragul numelui Său,
să-Şi facă El cunoscută slăvita Sa putere.
9 Şi a certat Marea Roşie şi a secat-o
şi prin adâncuri i-a călăuzit ca prin pustie;
10 El i-a scăpat din mâna celor ce-i urau
şi din mâna vrăjmaşului i-a izbăvit;
11 asupritorii au fost acoperiți de ape,
că n'a rămas nici unul.
12 Iar ei au dat crezare cuvintelor Lui
şi I-au cântat lauda.
13 S'au pripit, au uitat de lucrurile Lui,
sfatul nu I l-au aşteptat;
14 cu poftă au poftit în pustie
şi'n loc fără de apă L-au pus pe Dumnezeu la'ncercare.
15 El le-a plinit cererea
şi saț a pus în sufletele lor.
16 Iar ei l-au mâniat pe Moise'n tabără
şi pe Aaron, sfântul Domnului;
17 deschisu-s'a pământul şi l-a înghițit pe Datan
şi a acoperit adunarea lui Abiron d;
18 şi foc s'a aprins în adunarea lor,
văpaie i-a ars pe păcătoşi.
19 Iar în Horeb au făcut un vițel
şi s'au închinat la chip cioplit;
20 şi slava Lui au schimbat-o
în asemănarea unui vițel ce mănâncă iarbă.
21 Şi L-au uitat pe Dumnezeu Care-i scăpase,
Cel ce lucruri mari făcuse în Egipt,
22 minunate lucruri în țara lui Ham,
înfricoşătoare la Marea Roşie.
23 Iar El a zis, şi i-ar fi dat pierzării,
dacă Moise, alesul Său,

nu I-ar fi stat cu zdrobire'nainte,
ca să-I întoarcă mânia şi să nu-i nimicească.
24 La ţara cea dorită ei se gândeau cu dispreţ,
cuvântului Său nu i-au dat crezare
25 şi cârteau în corturile lor
şi de glasul Domnului n'au ascultat.
26 El mâna Şi-a ridicat-o împotriva lor,
ca să-i doboare'n pustie,
27 seminţia să le-o doboare printre neamuri
şi prin ţinuturi să-i risipească.
28 Ei s'au închinat lui Baal-Peor
şi au mâncat jertfele morţilor;
29 iar pe El L-au întărâtat cu scornirile lor
şi nimicirea între ei a sporit.
30 Atunci a stătut înainte Finees şi a făcut ispăşire
şi plaga a încetat;
31 şi i s'a socotit lui ca dreptate
din neam în neam, până'n veac.
32 Apoi L-au mâniat la Apa Certării
şi Moise a'ndurat necaz de dragul lor,
33 că ei îi amărâseră duhul,
iar el a rostit judecăţi cu buzele sale.
34 Ei nu i-au nimicit pe păgânii despre care le vorbise Domnul,
35 ci s'au amestecat cu păgânii
şi s'au deprins cu lucrurile lor
36 şi au slujit chipurilor lor celor cioplite
şi piatră de poticnire li s'a făcut aceasta;
37 pe fiii lor şi pe fiicele lor
le-au jertfit demonilor
38 şi sânge nevinovat au vărsat,
sângele fiilor şi fiicelor lor
pe care i-au jertfit chipurilor cioplite ale Canaanului;
şi s'a înecat pământul în sânge de omor
39 şi pângărit a fost în faptele lor,
iar ei s'au desfrânat întru scornirile lor e.
40 Şi S'a aprins Domnul cu mânie împotriva poporului Său
şi iată că Şi-a urât moştenirea.
41 Şi i-a dat pe ei în mâinile păgânilor
şi cei care-i urau le-au devenit stăpâni;
42 vrăjmaşii lor i-au asuprit

şi umiliţi erau sub mâinile acestora.

43 De multe ori i-a izbăvit,

dar ei L-au amărât cu sfatul lor

şi umiliţi au fost în fărădelegile lor.

44 Dar i-a văzut când erau în necaz,

le-a auzit rugăciunea

45 şi Şi-a adus aminte de legământul Său

şi I-a părut rău, după mulţimea milei Sale,

46 şi a făcut ca ei să afle milă

în ochii tuturor celor ce-i robiseră.

47 Mântuieşte-ne, Doamne, Dumnezeul nostru,

şi ne adună de printre neamuri,

ca să putem mărturisi numele Tău cel sfânt

şi să ne fălim întru lauda Ta!

1Par 16:35 Is 11:12

48 Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul lui Israel,

din veac şi până'n veac!;

şi tot poporul să zică: Amin! Amin!

In lipsa talcuirilor patristice si comentariile autorilor acestei carti adaug *TÎLCUIREA PSALMULUI 105 A FERICITULUI TEODORIT, EPISCOPUL KIRULUI din cartea „TÎLCUIRE A CELOR O SUTĂ CINCIZECI DE PSALMI AI PROOROCULUI ÎMPĂRAT DAVID - A FERICITULUI TEODORIT, EPISCOPUL KIRULUI „*

În Psalmul 104, proorocescul cuvînt a povestit dumnezeieştile faceri de bine, iar întru acesta le pomeneşte iarăşi, şi prihăneşte nemulţumirea primitorilor acestora şi ne învaţă feluritele pedepse aduse asupra lor. Şi s-a închipuit ca despre faţa celor bine-credincioşi, care tînguiesc primejdiile de obşte şi se roagă a dobîndi cruţare.

1 Mărturisiţi-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui!

Lăudaţi-L pe Stăpînul pentru facerile de bine mai dinainte şi aşteptaţi nădejdile cele bune, că bun şi iubitor de oameni este Stăpînul şi pururea arată a Sa milă! Apoi, învaţă că povestirea dumnezeieştilor minuni covîrşeşte firea oamenilor:

2 Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?

Nici un cuvînt nu ajunge spre cîntarea de laudă a Dumnezeului tuturor.

3 Fericiţi – cei ce păzesc judecata şi fac dreptate în toată vremea.

Fericirea faptei bune intră sub simţirea păcatului, că cel ce pătimeşte osîndele pentru păcat fericeşte pe cei izbăviţi de acesta, ce şi-au împodobit viaţa lor cu dreptate. Şi fericeşte nu pe cel ce a lucrat dreptatea o dată, ci pe cel ce urmează pururea şi necurmat urmelor ei.

4 Adu-Ţi aminte de noi, Doamne, întru bunăvoirea norodului Tău, cercetează-ne pe noi întru mîntuirea Ta,

Aici, însemnează norodul cel nou şi Biserica cea din neamuri, pe care a învrednicit-o de mîntuire, a căreia împărtăşire învaţă a o răpi mulţimea Iudeilor. Şi împreună-glăsuiesc cu înţelegerea aceasta şi cele adăugate:

5 ca să vedem bunătatea aleşilor Tăi, să ne veselim cu veselia neamului Tău, să ne

lăudăm cu moştenirea Ta.

Ne rugăm – zice – să ne împărtăşim de veselia neamului Tău celui nou şi să ne facem părtaşi ai bunătăţii dăruite acelora.

6 Greşit-am cu părinţii noştri, nelegiuit-am, nedreptăţit-am.

Că – zice – de la părinţi am primit călcarea legilor Tale, ca pe o moştenire. Iar „părinţii" numeşte nu pe Sfinţii Patriarhi, ci pe cei ce au fost după dînşii. Că prin cele adăugate aceasta a arătat:

7 Părinţii noştri în Egipt n-au înţeles minunile Tale, şi nu şi-au adus aminte de mulţimea milei Tale

Că, atîtea minuni făcîndu-se pentru dînşii în Egipt, n-au voit a cunoaşte a Ta putere.

şi Te-au amărît suindu-se la Marea Roşie.

Că, după ce au văzut pe Egipteni gonindu-i şi marea oprindu-le fuga, n-au voit a aştepta ajutorul de la Tine, ci strigau asupra marelui Moisi, zicînd: „Ne-ai scos să ne ucizi în pustia aceasta, ca şi cînd nu era mormîntul în Egipt!" Dar, cu toate acestea şi arătîndu-se atîta de nemulţumitori, i-a învrednicit de mîntuire. Că aceasta a adăugat:

8 Şi i-a mîntuit pe dînşii pentru numele Său, ca să cunoască puterea Lui.
9 Şi a certat Marea Roşie, şi s-a secat, şi i-a povăţuit pe dînşii prin adînc ca în pustie;
10 şi i-a mîntuit pe dînşii din mîna celor ce îi urau şi i-a izbăvit din mîna vrăjmaşului lor.

Că, golind cu cuvîntul fundul mării, adîncul cel mult l-a arătat cîmpie pustie, umblată de cai şi de care. Că – de vreme ce în pustietăţi este multă lesnire şi neîmpiedicare celor ce aleargă, nici copaci fiind, nici garduri împiedicîndu-i – a arătat lesnirea trecerii prin pilda şi asemănarea pustiei.

11 Acoperit-a apa pe cei ce îi necăjeau pe dînşii, nici unul dintr-înşii n-a rămas.

Că i-a cufundat pe toţi Egiptenii, şi aceeaşi mare le-a adus Evreilor mîntuire, iar Egiptenilor pedeapsă.

12 Şi au crezut cuvîntului Lui, şi au cîntat lauda Lui.

Pentru că povăţuitor al bărbaţilor ce lăudau era marele Moisi, iar al cetei muierilor – Mariam Proorociţa. Şi este scrisă şi cîntarea.

13 Sîrguit-au, uitat-au lucrurile Lui, n-au suferit sfatul Lui;
14 şi au poftit poftă în pustie şi au ispitit pe Dumnezeu în loc fără de apă.

Că, avînd atîtea şi astfel de încredinţări ale dumnezeieştii puteri, n-au cerut să-şi ia cele de trebuinţă, nici n-au aşteptat dumnezeiasca dăruire, ci îndată s-au pornit cu ocări asupra dumnezeieştilor slujitori.

15 Şi le-a dat cererea lor, săturat-a sufletele lor.

„Cerere" a numit pofta, că nu au cerut, ci au grăit de rău. Dar, cu toate acestea, le-a dat lor şi îndestulare de cărnuri, şi pîine nefăcută de mîini, şi apă prea-dulce şi cu îndestulare.

16 Şi au mîniat pe Moisi în tabără, şi pe Aaron, sfîntul Domnului.

Căci Core şi adunarea acestuia s-au ispitit să răpească preoţia, iar Datan şi Aviron au cugetat altă tiranie.

17 S-a deschis pămîntul, şi a înghiţit pe Datan şi a acoperit întru adunare pe Aviron.
18 Şi s-a aprins foc întru adunarea lor, văpaie de tot a ars pe păcătoşi.

Datan şi Aviron s-au cufundat împreună cu toată familia lor, iar Core şi cei împreună cu dînsul s-au ars de tot cu foc slobozit de Dumnezeu.[1] Iar Dumnezeu a adus pedepse asupra lor pentru a-i sili pe ceilalţi să se înţelepţească, dar nu au voit a lua de aici nici un folos. Şi acest lucru îl arată povestirea celor îndrăznite de dînşii:

19 Şi au făcut viţel în Horib,

Nu aşa prost a pomenit muntele, ci arătînd covîrşirea păgînătăţii: că întru acesta S-a

[1] Ceea ce am povestit şi mai sus.

arătat Domnul tuturor, întru acesta i-a umplut de groază pe dînşii, arătîndu-Se cu mulţime de foc, folosind trîmbiţe, şi lovind cu trăsnete urechile lor şi aducînd cu atîta frică punerea de lege. Întru acesta au îndrăznit păgînătatea,

şi s-au închinat celui cioplit

Acest lucru este prihănirea altei nebunii, că au adus cinstea cea dumnezeiască lucrului pe care îl vedeau că şi-a primit chipul prin meşteşug omenesc.

20 şi au schimbat mărirea Lui întru asemănare de viţel ce mănîncă iarbă.

Foarte potrivit a povestit cu jale nebunia lor: că - în loc de a Celui ce atîtea minuni a făcut, şi a dăruit mîntuirea aceea prea-slăvită şi atîtea a putut a lucra - au cinstit icoană de viţel, al căreia întîi chip[2] are trebuinţă de hrană. Şi hrană a viţelului nu este pîinea ce se aduce celor cuvîntători, ci buruieni şi iarbă. Iar a viţelului - celui ce firea îi este necuvîntătoare, şi hrana îi este iarba, şi slujba lui este dăruită oamenilor - icoana este cu mult mai proastă, că nu e numai necuvîntătoare, ci şi neînsufleţită, şi nu poate nici a lucra, nici a mugi şi a zbiera, nici a mînca. Dar ei au ispitit-o pe cea neputincioasă mai mult decît pe Dumnezeul tuturor.

21 Şi au uitat pe Dumnezeu, Cel ce i-a mîntuit pe dînşii, Cel ce a făcut lucruri mari în Egipt,
22 minunate în pămîntul lui Ham, înfricoşate în Marea Roşie.

Că nu şi-au adus aminte nici de a loru-şi mîntuire, nici de pedeapsa Egiptenilor, nici de minunea cea mare a mării, ci toate au zburat de la dînşii de năprasnă.

23 Şi a zis ca să-i piardă pe dînşii, de nu ar fi stătut Moisi cel ales al Lui întru zdrobire înaintea Lui, ca să întoarcă mînia Lui, ca să nu-i piardă pe dînşii.

Pentru că - după ce a zis Dumnezeul tuturor: „Lasă-Mă! Şi, fiindcă M-am mîniat, cu urgie îi voi zdrobi pe dînşii, şi te voi face pe tine întru neam mare" - Fericitul Moisi a zis: „De le vei lăsa lor păcatul, lasă-l! Iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea întru care m-ai scris!"

24 Şi au defăimat pămîntul cel dorit, n-au crezut cuvîntului Lui
25 şi au cîrtit întru sălaşele lor, n-au ascultat glasul Domnului.

Face pomenire de altă nesupunere: pentru că, poruncindu-le Dumnezeu să intre în pămîntul făgăduit, ei se împotriveau arătat, primind în lăuntru patima fricii şi zicînd că Hanaaneii sînt mai viteji decît dînşii iar ei nu au putere din destul spre a se pune împotriva acelora. Şi acesta era semn vădit de necredinţă, pentru că era drept ca cei ce fuseseră înşişi văzători ai atîtor minuni ca acestea să se încreadă întru toate în puterea Celui ce i-a mîntuit.

26 Atunci a ridicat mîna Sa asupra lor, ca să-i surpe pe ei în pustie,
27 şi ca să surpe sămînţa lor întru neamuri şi să-i risipească pe dînşii prin ţări.

Şi a voit să pună pedeapsa potrivită asupra necredinţei lor şi să aducă pieirea asupra tuturor deodată, dar, folosind obişnuita iubire de oameni, a adus asupra lor oarecare muncă din parte.

28 Şi au jertfit lui Belfegor, şi au mîncat jertfele morţilor
29 şi L-au întărîtat pe El întru izvodirile lor,

Alunecînd iarăşi întru desfrînare şi amestecîndu-se cu muieri Moavitence, au deprins păgînătatea acelora. Iar „Belfegor" este un idol care era cinstit la aceia: Fegor se numea locul idolului, iar Baal - idolul. Şi se zice că în limba elinească acesta se numea Cronos[3]. Iar „jertfe ale morţilor" numeşte pe cele ce la Elini se cheamă „turnări", pe care obişnuiau a le aduce morţilor, dar nu ar fi greşit cineva de i-ar fi numit „morţi" şi pe cei ce se numesc „dumnezei".

şi s-a înmulţit întru dînşii căderea.

Că iarăşi a adus asupra lor altă moarte.

---

[2] „Proto-tip", „model", cum spunem acum.

[3] Kronos („timpul"), tatăl lui Zeus, unul din tartorii cei mai însemnaţi care bîntuie basmele mitologice ale Elinilor cei vechi, insuflate de satana însuşi.

30 Şi a stătut Fineas şi L-a împblînzit, şi a încetat zdrobirea.
31 Şi s-a socotit lui întru dreptate în neam şi în neam pînă în veac.

În loc de „sfărîmare", Simmah a zis „rană". Şi istoria ne învaţă şi aceasta, fiindcă pe Zambri, cel ce a suferit a prea-curvi la arătare cu o oarecare Madianiteancă, Fineas[4] *l-a ucis cu suliţa, împreună cu muierea. Primind rîvna acestuia, Dumnezeu l-a lăudat şi a oprit pedeapsa adusă asupra celorlalţi.*

32 Şi L-au mîniat pe El la apa împotrivă-grăirii, şi s-a supărat Moisi pentru dînşii,
33 că au amărît duhul lui, şi a deosebit întru buzele sale.

Pentru că, atunci cînd plîngea el pentru sora sa, au cerut cele de trebuinţă apropiindu-se la dînsul cu multă nerînduială; iar el, fiind îmbulzit de mîhnirea plînsului, şi văzînd desfrînarea lor şi fiind împresurat de mînie şi de scîrbă, nu a slujit dumnezeieştii porunci cu obişnuita bună-potrivire, ci a lovit piatra şi a scos apă amestecînd cu cuvintele oarecare îndoire. Că asta arată acest „a deosebit întru buzele sale", în loc de: Nu fără de îndoire a rostit cuvintele. Că zice: „A zis Moisi către dînşii: Au doară din piatra aceasta voi scoate vouă apă?" Pentru aceasta, Dumnezeul tuturor nu i-a dat nici lui pămîntul făgăduit părinţilor, ci i-a poruncit să-şi primească sfîrşitul vieţii, iar făgăduinţa a împlinit-o prin Iisus Navi. Şi Ocîrmuitorul tuturor a pus asupra lui această pedeapsă, dar a făcut-o altele iconomisind. Întîi că, ştiind nebunia iudeilor, nu a lăsat ca toată făgăduinţa să ia sfîrşit printr-însul, ca să nu-l socotească pe dînsul dumnezeu; căci cei ce făcuseră dumnezeu chipul viţelului, ce feluri de cinste nu ar fi adus celui ce fusese slujitor al atîtor minuni? Pentru aceasta Dumnezeu a şi făcut să fie tăinuit mormîntul lui. Lîngă aceasta, a voit să arate şi vremelnicia punerii de lege, dintru cele întîmplate însuşi puitorului de lege: că, dacă puitorul de lege nu a dobîndit pămîntul făgăduit, de aici era lesne a cunoaşte că nici ei nu vor dobîndi această purtare de grijă prea multă vreme.

Aşa, după ce le-a povestit pe cele din pustie, mustră nelegiuirea lor din pămîntul făgăduinţei:

34 N-au pierdut neamurile pentru care a zis Domnul lor,
35 şi s-au amestecat între neamuri, şi au deprins lucrurile lor,
36 şi au slujit celor ciopliţi ai lor şi s-au smintit.

Pentru că, pentru împărtăşirea păgînătăţii, a oprit împreunarea cu muieri de alte seminţii, împreună cu începătura ridicînd din mijloc sfîrşitul, şi pierzînd rodul împreună cu rădăcina şi mai-nainte oprind cu răul cel mai mic pe cel mai mare. Dar ei, călcînd şi întru aceasta dumnezeiasca Lege*, nici neamurile cele păgîne nu le-au pierdut de tot, nici nu au fugit de împărtăşirea cu dînsele, ci au rîvnit petrecerea lor cea rea.*

37 Şi au jertfit pe fiii lor şi pe fiicele lor dracilor.
38 Şi au vărsat sînge nevinovat, sîngele fiilor lor şi al fiicelor pe care i-au jertfit celor ciopliţi ai lui Hanaan, şi s-a omorît pămîntul întru sîngiuri.
39 Şi s-au spurcat întru lucrurile lor

Au lăsat în urmă vîrful păgînătăţii, căci care covîrşire a păgînătăţii lasă să se pîngărească pămîntul cu sîngiuri de fii şi de fiice şi să se aducă jertfele acestora dracilor celor mîncători de sîngiuri? Că lui Dumnezeu nu le aduceau nici pe cele legiuite, iar idolilor - şi junghierile copiilor.

şi au curvit întru izvodirile lor.

Aici, „curvie" nu numeşte numai înverşunarea, ci şi slujba idolilor. Că - de vreme ce, uniţi fiind cu Dumnezeu, au iubit slujba acelora - după cuviinţă a numit „curvie" cinstirea dracilor.

40 Şi S-a mîniat cu iuţime Domnul asupra norodului Său, şi a urît moştenirea Sa.
41 Şi i-a dat pe dînşii în mîinile vrăjmaşilor lor, şi i-au stăpînit pe ei cei ce-i urau pe ei.
42 Şi i-au necăjit pe dînşii vrăjmaşii lor şi i-au împilat sub mîinile lor.

Acestea ne învaţă încă şi Istoria Judecătorilor *şi* Scriptura Împărăţiilor*: că, neguţătorind folosul lor, i-a dat prin pedeapsă uneori Moavitenilor, alteori Amanitenilor, iar alteori Amaleciţilor, şi Madianiţilor şi celor de altă seminţie.*

[4] Vezi *Numerii*, 25:1.

43 De multe ori i-a izbăvit pe dînşii, iar ei L-au amărît pe El întru sfatul lor, şi s-au împilat întru fărădelegea lor.

Că, după ce aducea asupră-le certarea, iarăşi îi împărtăşea de iubirea de oameni, iar ei Îi răsplăteau Lui cu cele împotrivă.

44 Şi a văzut Domnul cînd se necăjeau ei, a auzit rugăciunea lor.

Şi istoriile ne învaţă acestea: cum că s-au rugat lui Dumnezeu, fiind îmbulziţi de nevoie, şi au fost auziţi.

45 Şi Şi-a adus aminte de aşezămîntul Lui, şi S-a căit după mulţimea milei Lui

Că le-a dăruit milostivirea pentru făgăduinţele către părinţii lor. Iar „căinţă" numeşte încetarea pedepsei, fiindcă Dumnezeu nu are patima căinţei, nici nu Se împacă acum cu unele, iar apoi cu altele, ci, ocîrmuindu-le pe toate cu înţelepciune, aduce asupră pedepse şi dăruieşte iubirea de oameni.

46 şi i-a dat pe dînşii spre milostivire înaintea tuturor celor ce-i robiseră.

Aşa l-a îndulcit pe Chir, şi l-a înduplecat spre milă şi l-a făcut a da slobozenie celor robiţi.

47 Mîntuieşte-ne pe noi, Doamne Dumnezeul nostru, şi ne adună de prin neamuri, ca să ne mărturisim numelui Tău celui sfînt, ca să ne fălim întru lauda Ta!

Şi acestea arată că proorocescul cuvînt îi învaţă cum se cade să-L milostivească pe Dumnezeu şi să dobîndească de la Dînsul purtarea de grijă. Încă şi dumnezeiescul Apostol mai-nainte a vestit mîntuirea ce va să fie ludeilor prin Ilie Tesviteanul: „Veni-va – zice – din Sion izbăvitorul, şi va întoarce păgînătatea de la Iacov. Şi acesta este lor aşezămîntul de la Mine, cînd voi lăsa păcatele lor."[5] Deci, după Preasfîntul Botez, nu zidirea Ierusalimului se cuvine a o aştepta ei, după basmele celor nebuni şi fără de minte, şi slujba Legii*, şi jertfele cele necuvîntătoare, şi tăierea împrejur, şi sîmbăta şi stropirile împrejur, că acestea sînt bîrfiri de basme băbeşti, ci chemarea, şi cunoştinţa adevărului, şi credinţa întru Stăpînul Hristos şi petrecerea* Noului Aşezămînt.[6]

48 Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeul lui Israil din veac şi pînă în veac, şi va zice tot norodul: Fie, fie!

Că Domnul tuturor este lăudat în toate, Cel ce a fost Dumnezeul lui Israil, Cel ce a făcut atîtea pentru mîntuirea oamenilor. Şi se cuvine ca tot norodul să adauge pe „amin" lîngă glasul celor ce laudă, pentru că Evreul *numeşte „amin şi amin" pe acest „fie, fie". De unde a rămas şi obiceiul Bisericii ca, prin „amin", norodul să se unească şi să se alcătuiască cu slavoslovia preotului, şi de aici să aducă împărtăşirea şi să ia blagoslovenia.*

PSALMUL 106 – *Aliluia.*

„Acest psalm, cu care începe ultima parte a Psaltirii (a cincea), este unul de mulțumire adusă de mai multe categorii de oameni care au primit ajutor de la Dumnezeu: călători rătăciți în pustiu (vv. 4-9), prizonieri (10-16), bolnavi (17-22) și marinari aflați în furtună, categorie ce apare rar în Biblie, deoarece israeliții nu se ocupau cu navigația (23-32). Se încheie cu tema pământului dăruit poporului lui Dumnezeu. Psalmul este ritmat de două refrene: *al strigătului* (vv. 6, 13, 19, 28) și *al recunoștinței* (vv. 8, 15, 21, 31)"[1].

[5] În zilele Antihristului, înainte de a Doua Venire a Mîntuitorului Hristos şi deci de sfîrşitul acestei lumi, Proorocul Ilie va fi trimis pe pămînt pentru a creştina rămăşiţa lui Israil. Atunci, va încuia din nou ploaia şi va fi ucis de Antihristul, fiind lăsat să zacă trei zile pe uliţele Ierusalimului, spre marea bucurie a norodului.

[6] „Basmele celor nebuni şi fără de minte" se împlinesc acum, sub ochii noştri, căci ludeii, pentru păcatele noastre, cu ajutorul tatălui lor satana şi cu îngăduinţa lui Dumnezeu, sînt pe cale a zidi Templul, capiştea în care va fi încoronat Antihristul ca împărat al lumii.

„Cuvintele introductive: În textul masoretic ebraic nu sunt cuvintele introductive. Termenul *Aliluia,* care apare în Septuaginta drept cuvânt introductiv, este, în textul masoretic ebraic, ultimul cuvânt al psalmului anterior”[2].

1: **Mărturisiți-vă Domnului, că este bun,**
că în veac este mila Lui!
2: **S-o spună cei ce-au fost izbăviți de Domnul,**
cei pe care El i-a izbăvit din mâna vrăjmaşului.
3: **Din țări i-a adunat,**
de la răsărit şi de la apus, de la miazănoapte şi de la mare.

„*De la mare* = de la miazăzi. Fericitul Augustin subliniază caracterul universalist al acestui text, universalitate ce va fi adusă-n lume de creştinism”[3].

„*I-a adunat din țări*, adică din deprinderile pătimaşe şi neîmpăcate şi mult felurite, unindu-i între ei şi cu slava Lui”[4]. „Citatul binevesteşte întoarcerea definitivă spre bine a neamului omenesc, căci *izbăvire* traduce în cuvânt rechemarea din robie”[5]

4: **Ei au rătăcit prin pustie, în pământ fără de apă,**
fără să afle vreo cale spre cetate de locuit.
5: **Flămânzind şi însetând,**
sufletul în ei li se sfârşea.

„Imaginea păgânilor care nu-şi găsesc adevărata patrie: cunoaşterea lui Dumnezeu (Eusebiu, Atanasie, Hesychios [Isihie], Theodoret, Ieronim)”[6].

„Adică: părăsind ei calea, iar calea este Domnul, ei au rătăcit în pustie, în afară de cercetarea lui Dumnezeu (în locuri necercetate de Dumnezeu). Pustia era în întregime uscată şi fără apă, lipsită de roua duhovnicească. De aceea cei ce rătăceau afară din cale n-au aflat cetatea lui Dumnezeu, în care este lăcaşul celor vrednici”[7].

6: **Şi în necazul lor au strigat către Domnul,**
iar El i-a scăpat din nevoile lor
7: **şi i-a călăuzit pe calea cea dreaptă,**
aşa ca ei să poată merge spre o cetate de locuit.

Cetate de locuit: „Sionul simbolizează tot pământul sfânt”[8].

„O, minune! Un singur glas, ajungând la Dumnezeu cu pocăință, a schimbat toate relele în bine”[9]. Iar *cale* „numeşte pe Domnul Însuşi, de la care alunecaseră ei”[10].

8: **Să-I dăm Domnului mulțumire pentru milele Sale**
şi pentru minunile Sale spre fiii oamenilor,

„Adică să nu ascundă în tăcere prin nerecunoştință binefacerea, ci să vestească peste tot harul, căci a umplut de bunătăți sufletul lor care era gol”[11].

„Îndemnul de a I se aduce mulțumire (sau laudă) lui Dumnezeu e repetat în acest psalm de patru ori, din partea a patru categorii de beneficiari ai bunătății divine: v. 8: cei ce rătăciseră prin pământ pustiu; v. 15: cei ce fuseseră robi; v. 21: bolnavii pe care Domnul i-a vindecat; v. 31: călătorii pe mare. Versetele 33-43 se constituie într-un imn de laudă pentru Cel ce stăpâneşte natura şi fenomenele ei”[12].

9: **că suflet însetat a săturat**

şi suflet flămând a umplut de bunătăți.

„Firea omenească s-a depărtat de lumină şi şi-a plecat genunchiul în fața păcatului. Ea nu mai era în dreapta rânduială, ci se înstrăinase de adevărata viață”[13]

10: **Cei ce şedeau în întuneric şi în umbra morții,**

ferecați în sărăcie şi fier,

Sunt „condamnații pentru crime grele, de natură să-i aducă nu numai în întunericul temniței, ci şi în pragul morții”[14].

Necredincioşii „şed încă în întunericul moştenit şi în umbra morții, pironiți de pământ şi de lucrurile de pe pământ”[15]. Aceştia par a fi biruiți mai cu seamă de lenevire, „căci atât întunericul cât şi lanțurile sunt piedică a lucrării”[16]. „Cei ce şed în întunericul patimilor şi au mintea orbită din pricina neştiinței, sau mai degrabă n-au dobândit mintea lui Hristos (I Corinteni 2, 16), socotesc că nu are minte cel ce are mintea lui Hristos, şi că are minte pe cel ce nu o are pe aceasta”[17], adică iau întunericul drept lumină. „Era în neputință de a se mişca cel cuprins de lanțul cel greu al răutății, iar legătura binelui este sărăcia, întipărindu-se în inimi ca un fel de fier. Cauza tuturor acestora era neascultarea de Cuvântul lui Dumnezeu şi neplecarea la sfatul celui Preaînalt”[18]

11: **- fiindcă amarnici se făcuseră împotriva spuselor lui Dumnezeu**

şi mâniaseră sfatul Celui-Preaînalt,

12: **da, în muncă grea li se înjosise inima,**

slăbeau şi nu era cine să-i ajute –

„Viața unor astfel de oameni are, după cum este şi firesc, parte de osteneală şi umilință. Osteneală, fiindcă au fost lipsiți de hrană, iar umilință, fiindcă n-au vrut să rămână în credința celui Preaînalt. Căci zice: *inima lor a fost smerită în osteneli*. Iar lipsirea de putere nu este altceva decât neputință (slăbiciune). Căci ce ajutor ar fi putut să afle ei, fiind fără putere?”[19].

13: **în necazul lor au strigat către Domnul**

şi El i-a mântuit din nevoile lor

14: **şi i-a scos din întuneric şi din umbra morții**

şi legăturile lor le-a rupt în bucăți.

„Eliberarea celor robiți (cf. şi v. 16) şi vindecarea bolnavilor (v. 20) sunt văzute în Biblie ca acțiuni specifice ale personajului mesianic: cf. Isaia 45, 2-3; 61, 1 citat şi asumat de Hristos în Luca 4, 18-21”[20].

„Dar iarăşi o propoziție următoare schimbă primejdiile în bucurii. […] Dumnezeu nimiceşte întunericul, desființează moartea, dezleagă lanțurile”[21].

15: **Să-I dea ei Domnului mulțumire pentru milele Sale**

şi pentru minunile Sale spre fiii oamenilor,

16: **că porți de aramă a sfărâmat**

şi zăvoare de fier a rupt.

„Aceasta înseamnă că a pierit calea fărădelegii lor şi viața lor a fost preschimbată în cucernicie. Distrugerea aceasta a porților de fier este schimbarea vieții spre dreptate”[22]. „Cum s-au sfărâmat porțile cele de aramă, cum s-au frânt zăvoarele cele de fier? Prin trupul lui Hristos! Atunci, pentru prima dată, s-a arătat nemuritor trupul, stricând tirania morții”[23]. „Uită-te cât de precise sunt cuvintele! N-a spus: *A deschis uşile cele de aramă*, ci *A sfărâmat porțile cele de aramă*, ca să nu mai poată fi întrebuințată închisoarea. N-

a spus: *A tras zăvoarele*, ci *A frânt zăvoarele*, ca să piară toată puterea închisorii. De intri într-o închisoare fără uşi şi fără zăvoare, închisoarea nu te poate ține. Iar când Hristos a sfărâmat porțile, mai poate un altul să le facă la loc?"[24]. O observație aici: Hristos n-a desființat iadul, ci puterea aceluia de a-i ține în robie pe drepți. Cu propria-i voie, omul poate reface, pentru sine, *porțile* iadului!

17: **El i-a ajutat să iasă din calea fărădelegii lor,**
că pentru fărădelegile lor fuseseră umiliți;

„Boala ca pedeapsă directă a păcatului e o idee foarte înrădăcinată în mentalități; e contrazisă totuşi de Cartea lui Iov şi de unele pasaje din Evanghelii (*e. g.* Ioan 9, 2-3)"[25]. Sau, mai bine zis, boala nu e întotdeauna o urmare a păcatului, putând avea şi alte rațiuni.

18: **sufletul lor a urât orice fel de mâncare**
şi s-au apropiat pân-la porțile morții;
19: **şi-n necazul lor au strigat către Domnul**
şi El i-a mântuit din nevoile lor;
20: **L-a trimis pe Cuvântul Său şi El i-a vindecat**
şi i-a izbăvit din stricăciunea lor.

„Vezi pe Cuvântul cel viu şi însuflețit trimis spre mântuirea celor ce piereau (şi) care au fost izbăviți din stricăciunea lor?"[26]. „Când a venit vremea îndurărilor lui Dumnezeu, Acesta a trimis pe Cuvântul Său, ca să ne tămăduiască pe noi de stricăciunile noastre"[27]. „Oare poți întoarce aceasta în înțeles trupesc, să zici că a fost numai un om trimis de Dumnezeu pentru vindecarea neamului omenesc?"[28]. „Acestea […] arată veşnicia Cuvântului şi că nu e străin, ci propriu ființei Tatălui. Căci cine a văzut vreodată lumină fără strălucire? Sau cine îndrăzneşte să spună că e străin chipul de ceea ce subzistă? Sau cum nu e un aiurit cel ce spune că Dumnezeu a fost vreodată fără Cuvânt (Rațiune) şi fără Înțelepciune?"[29].

21: **Să-I dea ei Domnului mulțumire pentru milele Sale**
şi pentru minunile Sale spre fiii oamenilor
22: **şi jertfă de laudă să-I jertfească**
şi-ntru bucurie să vestească lucrurile Sale.
23: **Cei ce se coboară la mare în corăbii**
făcându-şi lucrarea lor în ape multe,

„În loc să lucreze raiul, în care au fost aşezați la început, ei şi-au făcut lucrarea în apă (mare). Iar *mare* numeşte viața aceasta materială, tulburată de toate vânturile ispitelor şi umflată de patimi neîntrerupte"[30].

24: **aceia au văzut lucrurile Domnului**
şi minunile Lui întru adânc;

„Căci adâncindu-se în răutatea vieții şi suferind naufragiile cele rele ale sufletului, au văzut asupra lor faptele iubirii de oameni ale Aceluia care ne-a mântuit pe noi din adâncuri"[31].

25: **El a zis, şi vânt de furtună s-a stârnit**
şi valurile mării s-au înălțat;
26: **pân-la ceruri se urcă**
şi până-n adâncuri se coboară,
iar sufletul lor în tot ce e mai rău li se topea;

„Aceste cuvinte nu se referă la Dumnezeu, ci la vrăjmaşul, care nu suflă de-a dreptul, ci se învârteşte în vârtej iute şi cade apoi cu putere în apă. Fiindcă aerul aruncat pe apă ca o stâncă mare, din pricina greutății lui, marea îşi ridică nivelul şi este sfâşiată de puterea vântului şi, unde o loveşte vântul cel greu, apa țâşneşte ici şi acolo în sus prin greutatea cu care cade aerul peste ea. […] În adevăr, stârnirea unor astfel de valuri, – adică valurile patimilor – sunt pricina pogorârii în adânc. Iar *adâncul* în multe locuri ale Scripturii am aflat că este focul dracilor”[32].

27: **tulburați erau şi se clătinau ca omul când e beat**
şi toată înțelepciunea le-a fost înghițită.

„Cei ce au fost scoşi odată din mare n-au ajuns la nici un dor de mântuire, ci înțelepciunea lor a naufragiat şi a pierit de mai înainte”[33].

28: **Şi-n necazul lor au strigat către Domnul**
şi El i-a scos din necazurile lor;

„Se întâmplă uneori ca, înmulțindu-se ispitele, omul să se depărteze de la scaunul de-a dreapta, chiar dacă e sârguitor, adică să iasă din rânduiala lui, cum zice Scriptura. Aceasta, ca să nu ne încredem în noi înşine şi să nu se laude Israil, zicând: *mâna mea m-a izbăvit pe mine*. Dar nădăjduieşte că vei fi aşezat iarăşi în starea frumoasă de mai înainte, fiind alungat şi căzând de la tine cel viclean, prin porunca dumnezeiască”[34].

29: **El i-a poruncit furtunii, şi ea s-a făcut adiere**
şi valurile ei au tăcut;

30: **şi ei s-au veselit că se alinaseră,**
iar El i-a călăuzit la limanul vrerii Sale.

„Şi iarăşi, după ce au căzut în rele atât de mari, mântuirea lor din nenorocirea aceasta fără scăpare a fost să strige către Domnul […]. Şi pe loc furtuna s-a prefăcut în vânt favorabil pentru navigat şi s-a liniştit marea, potolindu-şi valurile”[35].

31: **Să-I dea ei Domnului mulțumire pentru milele Sale,**
pentru minunile Sale spre fiii oamenilor;

32: **să-L înalțe în adunarea poporului,**
în scaunul bătrânilor să-L laude.

„Psalmistul porunceşte ca poporul şi adunarea să aducă laudă harului pentru acestea. Prin cuvântul *adunare* nu desemnează numai starea de atunci a adunărilor. Căci în scaunul celor înaintați cu rațiunea sunt propovăduite aceste minuni ale lui Dumnezeu prin care sunt dovedite ca sigure credințele lor care aud despre ele (despre aceste minuni)”[36].

33: **El a prefăcut râuri în albii pustii,**
curgeri de ape, în pământ însetat,

„*Râuri* numeşte sensurile patimilor şi *izvoare de apă* înşirarea răutăților, când oamenii, făcând rele după rele, lungesc şirul de răutăți ca şi cum ar curge”[37]. „Dar a făgăduit şi Dumnezeu că va (pre)face pustiul în loc apătos şi pământul însetat în râu. Fiindcă s-a înmulțit în noi, cei chemați din neamuri, harul Mântuitorului şi ca un râu ne îmbată cu îmbelşugare, revărsându-se în unde de sus”[38].

34: **pământ roditor, în sărătură,**
din pricina răutății celor ce locuiesc pe el.

35: **El a prefăcut un pustiu în iezere de apă,**

şi pământ scorojit, în curgeri de ape,

„Iar sufletul cel sărat şi însetat, primind în sine setea cea preafericită, devine un loc udat de mulțimea de virtuți”[39].

36: **şi i-a aşezat acolo pe cei flămânzi;**

iar ei au întemeiat cetăți de locuit

„Iar pământul acesta devine cetate în care locuiesc cei însetați de dreptate. Căci locuitor în preajma unui astfel de loc şi a unor asemenea ape nu devine nici un om cu greșuri şi cu stricăciune, care are sufletul sătul de răutate”[40].

37: **şi au semănat țarine şi au sădit vii**

şi au făcut roadă de sămânță.

Arată „prin aceste cuvinte taina poruncilor dumnezeieşti şi viața cea îmbunătățită. Căci porunca lui Dumnezeu este sămânța viitoarei bune rodiri, iar virtutea este via, care prin ciorchinii ei cuvântători varsă vinul în butea înțelepciunii”[41].

38: **Iar El i-a binecuvântat, şi ei s-au înmulțit foarte**

şi numărul vitelor lor nu l-a micşorat.

Vită „numeşte funcțiunea subordonată a mişcărilor sufletului, atunci când sufletul foloseşte toate organele noastre în vederea virtuții. Dobitoc (vită) este furia când este sub jugul rațiunii. Alt dobitoc de acest fel este dorința, care duce în cârcă şi poartă sufletul, ca să zicem aşa, înălțându-l în sus, când hățurile minții îl mână spre cele de sus. Şi toate celelalte mişcări ale sufletului sunt *dobitoace* care cresc prin binecuvântare, atunci când ne slujesc spre fapte mari”[42].

39: **Şi ei din nou au fost împuținați**

şi încovoiați de necazuri, rele şi dureri.

„Prin ideea de împuținare desemnează umilința şi căderea de la înălțime la smerenie, căci puțin înseamnă umil, după înțelesul cuvântului. Iar prin chinuire arată obişnuința cu răul. Prin necaz şi durere numeşte culmea de cădere de la virtute”[43].

40: **Dispreț au revărsat asupra mai-marilor lor,**

iar El i-a făcut să rătăcească în pământ neumblat, unde nu-i nici o cărare.

„Fiindcă a crezut că-l va robi pe duşman fără ajutorul divinității şi fără încuviințarea lui Dumnezeu, a căzut el însuşi rob. Gândind că va avea prin sine însuşi cea mai înaltă înțelepciune şi chibzuință, a căzut în păcatul nesăbuinței şi lanțurile pe care le pregătise pentru alții l-au legat pe el însuşi”[44]. Asupra mai-marilor sau a căpeteniilor răutății disprețul *se revarsă*: „Prin aceste cuvinte, Psalmistul ne învață că ceea ce este în esență există cu adevărat; iar dacă ceva încetează de a mai fi în esență, încetează de a exista. A fi rău înseamnă a nici nu exista defel, fiindcă răutatea nu există în esență, ci inexistența binelui se numeşte răutate. Fiindcă precum cel ce este în esență există cu adevărat, tot aşa cel ce este în neexistență nu există, ci piere. Iar răutatea este acea inexistență, cum zice cuvântul. […] Din punct de vedere moral, nimicirea este şi inexistența virtuții. Aşa ceva a căzut peste începătorii răutății – adică peste primii oameni – când s-a revărsat ca un râu murdar, care s-a transmis şi peste urmaşi”[45].

41: **Dar pe cel sărac l-a ajutat să iasă din sărăcie**

şi familia i-a făcut-o cât o turmă.

„Grigore al Nyssei (1, VIII) interpretează: Domnul îi vine în ajutor săracului prin sărăcia Sa (cf. II Corinteni 8, 9: *...prin sărăcia Lui să ne îmbogățim*)”[46].

42: **vedea-vor drepții şi se vor veseli**

şi toată fărădelegea îşi va astupa gura.

„Prin aceste cuvinte ne învață că dreptul, privind spre această iubire de oameni (a lui Dumnezeu), se va teme. Căci *teama* este un mare păzitor al bunătăților, înțelepțind pe cel aflat în suferință ca, din aducerea aminte a celor trecute, să ia seama la cele viitoare”[47].

Vedea-vor drepții...: „Şi cine vede just, dacă nu cel care se uită cu o privire neprihănită şi cu ochi curați?”[48].

Toată fărădelegea îşi va astupa gura ei, „după cuvântul Psalmistului, neavând nimic de osândit în cei aleşi prin credință şi îmbrăcați prin aceasta în lauda dreptății”[49]. Se vor şterge, ca şi cum n-ar fi fost, toate greşalele celor intrați în Împărăție. „Aşadar, când va pieri tot ceea ce se împotriveşte binelui, noi vom ajunge atunci la acea stare pe care nici un cuvânt n-o poate exprima şi despre care cuvântul lui Dumnezeu mărturiseşte că este mai presus de simțuri şi cunoaştere”[50].

43: **Cine este oare înțelept şi va păzi aceste lucruri**

şi va pricepe milele Domnului?

„Lucrarea înțelepciunii este îndoită: una este cea care explică şi cercetează cele folositoare, iar cealaltă (e aceea) care păstrează cele aflate. Acțiunea cea dintâi a înțelepciunii, adică cea de cercetare, încetează de îndată ce vrea omul, căci la ce să căutăm un lucru care e sub ochii noştri? Restul psalmului conține porunca de a păzi binele cel dobândit, lucrul la care înțelepciunea conlucrează cu noi. Însă cine este înțelepciunea şi ce este păstrarea bunătăților? Să nu fi neînțelegător față de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Căci cel ce nu înțelege aceasta nu arată pe față binele de care s-a învrednicit. Dar cel ce nu înțelege harul va asculta de orbii care, luând în mâini o perlă sau un smarald sau o altă piatră scumpă, o aruncă primilor veniți, ca pe o pietricică oarecare. Şi astfel, fără să vrea, sunt păgubiți de acea avuție, necunoscându-i calitatea”[51].

---

[1] SEP 4/I, p. 268

[2] PSALM, p. 395

[3] BBVA, p. 741

[4] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 62

[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[6] SEP 4/I, p. 269

[7] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[8] PSALM, p. 395

[9] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[10] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[11] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[12] BBVA, p. 741

[13] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[14] BBVA, p. 741

[15] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice şi practice*, 168

[16] Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic.*, 55

[17] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XV

[18] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[19] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[20] SEP 4/I, p. 269

[21] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[22] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[23] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXXVI, 3

[24] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti*, *Cuvânt la Crucea Domnului*, II

[25] SEP 4/I, p. 270

[26] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[27] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 16

[28] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Domnului*, IV, 4

[29] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II,XXXII

[30] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[31] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7

[32] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7

[33] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 7

[34] Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, 22

[35] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[36] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[37] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[38] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, I

[39] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[40] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[41] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[42] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[43] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[44] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, VII, 10

[45] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[46] SEP 4/I, p. 271

[47] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[48] Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, II, 3

[49] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2

[50] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

[51] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 8

PSALMUL 107 – *O cântare psalmică a lui David.*

„Această cântare de dimineață alătură două fragmente de psalm: vv. 1-5 = Psalmul 56, 8-12; vv. 6-13 = Psalmul 59, 7-14”[1].

1: **Gata este inima mea, Dumnezeule,**
gata-mi este inima;
întru slava mea cânta-voi şi-Ţi voi aduce laudă.
2: **Deşteptați-vă, voi, psaltire şi alăută!;**
în zori mă voi trezi.
3: **pe Tine Te voi mărturisi între popoare, Doamne,**
Ție Îți voi cânta între neamuri,

„Fericitul Ieronim: Text profetic: Evanghelia va fi vestită (prin mărturisire) mai întâi semințiilor lui Israel (*popoarelor*) şi apoi păgânilor (*neamurilor*)”[2].

4: **că mare e mila Ta, deasupra cerurilor,**
şi pân-la nori e adevărul Tău.
5: **Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule,**
şi peste tot pământul slava Ta.
6: **Pentru ca ei, cei iubiți ai Tăi, să se izbăvească,**
mântuieşte-mă cu dreapta Ta şi mă auzi!
7: **Grăit-a Dumnezeu în locul Său cel sfânt:**
„Mă voi înălța şi voi împărți Sichemul
şi Valea Corturilor o voi măsura;
8: **al Meu e Galaadul, al Meu este Manase,**
Efraim e ocrotitorul capului Meu,
Iuda e regele Meu;
Moab, vas al nădejdii Mele;
9: **peste Idumeea Îmi voi întinde sandala,**
Mie Mi s-au supus triburile străine.”
10: **Cine mă va aduce în cetatea întărită?**
Cine mă va călăuzi până la Idumeea?
11: **Oare nu Tu, Dumnezeule, Cel ce ne-ai lepădat?**
Oare nu Tu vei ieşi, Dumnezeule, cu oştirile noastre?

Cel ce ne-a lepădat oarecând va lupta iarăşi alături de noi, de ne vom întoarce la El.

12: **Dă-ne ajutor ca să ieşim din necaz,**
că deşartă e mântuirea ce vine de la om.
13: **Întru Dumnezeu vom face fapte puternice**
şi El îi va nimici pe vrăjmaşii noştri.

Biruința celui întărit de Dumnezeu.

---

[1] SEP 4/I, p. 272
[2] BBVA, p. 743

PSALMUL 108 – *Pentru sfârşit; un psalm al lui David.*

„Psalmul imprecatoriu cel mai dur, a cărui vehemenţă a ridicat probleme comentatorilor încă din Antichitate. Una din soluții a fost să fie pus în legătură cu trădarea lui Iuda (Fapte 1, 16.20). Majoritatea Părinților încearcă, aşa cum obişnuiesc adesea, să citească blestemele ca pe nişte profeții obiective privind pedeapsa pentru păcate. Alții îl consideră drept obiect al imprecațiilor pe diavol. O soluție modernă pertinentă este de a considera că de la v. 6 până la 15 (BJ) sau până la 19 (Lancellotti), omul prigonit citează cuvintele cu care duşmanii îl ocărăsc şi îl blestemă. El nu vrea să se răzbune, ci lasă totul în grija lui Dumnezeu”[1]. Redăm aceste opinii, însă, în ce ne priveşte, cum am mai spus-o, nu ne dorim un creştinism *cu botniță*, cum se încearcă în timpurile mai noi a se insinua, luând astfel de locuri biblice ca atare, fără a ne scandaliza. Încă odată o spunem, problema nu o constituie prezența blestemelor în Biserică, ci aceia care, făcându-se ucenici ai satanei, le binemerită!
„Deşi psalmul e o plângere a celui oropsit şi prigonit, cu toate obidele lui, Fericitul Ieronim îi atribuie şi evidente iluminări profetice la adresa lui Iisus Hristos”[2].

1: **Dumnezeule, lauda mea să n-o ții sub tăcere,**
„Părinții pun aceste cuvinte în rostirea lui Hristos adresându-Se Tatălui”[3].
2: **că gura păcătosului şi gura vicleanului s-au deschis împotrivă-mi;**
cu limbă vicleană au grăit împotrivă-mi
3: **şi cu vorbe de ură m-au împresurat**
şi fără pricină s-au războit cu mine;
4: **în loc să mă iubească mă cleveteau,**
iar eu mă rugam;
„Pentru Augustin, e rugăciunea de iertare a lui Hristos pe cruce”[4].
5: **în locul binelui m-au răsplătit cu rău**
şi cu ură, în locul iubirii mele.
Sunt arătate relele pricinuite de vrăjmaşi. „Părinții (Eusebiu, Atanasie, Chiril al Ierusalimului, Augustin etc.) văd în descrierea suferințelor o profeție despre pătimirile lui Hristos”[5].
Versetele 6-20 sunt un blestem, rostit ca atare şi în Biserică, asupra celor vinovați de fapte foarte grave. Nu dorim, însă, să dezvoltăm prea mult acest subiect, despre care, de altfel, se vorbeşte cu multă discreție şi la care se apelează rar şi după multă chibzuință. Am spus, câte ceva, în preambulul acestui psalm.

6: **Pune peste el un păcătos deasupră-i,**
şi diavolul să stea de-a dreapta lui;

7: **când e judecat, să iasă osândit,**
iar rugăciunea lui prefacă-se-n păcat.
8: **Puține să-i fie zilele,**
iar dregătoria lui s-o ia altul;
Dregătoria: „Literal: *episcopia*, adică funcția unui demnitar de a supraveghea ceea ce se petrece sub jurisdicția sa. Cuvântul grecesc **episkopi** a avut, încă din vechime, şi o conotație religioasă, aşa cum s-a impus apoi în creştinism (vezi I Timotei 3,2)”[6].
„Se prooroceşte aşadar că Iuda (Iscarioteanul) s-a depărtat din rândul apostolilor şi în locul lui a fost ales altul”[7].
9: **copiii să-i ajungă orfani**
şi femeia lui, văduvă;
10: **copiii lui să rătăcească fără nici un adăpost şi să cerşească,**
alungați din vatra caselor lor.
11: **Cămătarul să-i scotocească prin tot ce are,**
străinii să-i jefuiască ostenelile;
12: **să nu aibă cine să-l ocrotească**
şi nici să-i miluiască pe copiii lui rămaşi fără tată;
13: **copiii lui să fie dați pierzării,**
iar numele său într-un singur neam să se stingă;
14: **fie fărădelegea părinților lui pomenită-n fața Domnului,**
iar păcatul maicii lui să nu se stingă.
15: **Fie ei de-a pururi înaintea Domnului**
şi piară-le amintirea de pe pământ,
16: **că nu şi-au amintit să facă milă**
şi l-au asuprit pe cel sărac şi pe cel sărman
şi pe cel cu inimă umilă, ca să-l poată ucide.
17: **Că a iubit blestemul, şi va veni asupră-i;**
şi n-a vrut binecuvântarea, şi va fugi de la el.
18: **Cu blestemul s-a îmbrăcat precum cu o haină,**
ca apa i-a intrat în măruntaie
şi ca uleiul, în oase;
19: **fie-i ca o haină cu care se îmbracă**
şi ca un brâu cu care pururea se încinge.
20: **Aceasta-i ceea ce face Domnul cu cei ce mă defaimă**
şi cu cei ce vorbesc de rău împotriva sufletului meu.
21: **Dar Tu, Doamne, Doamne, de dragul numelui Tău fă milă cu mine,**
că bună e mila Ta.
22: **Izbăveşte-mă, că sărac şi sărman sunt eu**
şi inima în lăuntrul meu s-a tulburat.

„Sărac şi sărman sunt eu şi sunt mai bun când, în ascuns, nu-mi plac mie însumi şi caut mila Ta, până să se împlinească lipsa mea şi să se desăvârşească până la pacea pe care nu o cunoaşte ochiul celui mândru”[8].

23: **Ca o umbră când se-nclină mă petrec,**
ca lăcustele mă scutur;
24: **genunchii mei au slăbit de post,**
carnea mi s-a ponosit de dorul uleiului.

„Untdelemnul poate simboliza bucuria […], sau (după Ieronim) frumusețea, slava, lumina […]. Alții (*e. g.* Augustin) înțeleg, mai literal, *trupul meu a fost transformat de untdelemn*, adică de ungere, punând în legătură cu Isaia 61, 1 (cf. Mortari, nota *ad loc*.)”[9].

25: **Iar eu le-am devenit lor ocară,**
m-au văzut, şi capetele şi le-au clătinat.
26: **Ajută-mă, Doamne, Dumnezeul meu,**
mântuieşte-mă după mila Ta
27: **şi să cunoască ei că aceasta-i mâna Ta**
şi că Tu, Doamne, ai făcut-o.
28: **Ei vor blestema, Tu vei binecuvânta;**
să se ruşineze cei ce se ridică împotrivă-mi,
iar robul Tău să se veselească.

„Trebuie dorit blestemul care dobândește binecuvântarea Domnului”[10].

29: **Cei ce mă clevetesc îmbrace-se cu ocară**
şi-n ruşinarea lor ca într-un țol să se-nvelească.
30: **Cu gura mea Îl voi mărturisi foarte pe Domnul**
şi-n mijlocul multora Îl voi lăuda,
31: **că El a stat de-a dreapta săracului**
ca să-mi mântuiască sufletul de cei ce mă prigonesc.

Şi aici, anticiparea mântuirii.

---

[1] SEP 4/I, p. 273
[2] BBVA, p. 744
[3] SEP 4/I, p. 273
[4] SEP 4/I, p. 273
[5] SEP 4/I, p. 273
[6] BBVA, p. 744
[7] Origen, *Contra lui Celsus*, II, 11
[8] Fericitul Augustin, *Mărturisiri*, X, 38
[9] SEP 4/I, p. 275
[10] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXIII, 103

PSALMUL 109 – *Un psalm al lui David.*

„Psalm mesianic de mare transparență, pe care Sfântul Pavel îl va folosi cu îmbelşugare în Epistola către Evrei”[1]. „Unul dintre psalmii cei mai comentați, dar şi mai dificili. Dificultatea poate proveni din faptul că un vechi psalm de înscăunare regală a fost reutilizat în perioade ulterioare în cheie sacerdotală. După exil, speranța în reinstaurarea monarhiei se stinge treptat şi conducătorul efectiv al comunității *restaurației* este marele preot, iar în epoca posterioară răscoalei Macabeilor, regii hasmonei cumulează şi funcția de mari preoți. Există, poate, aluzii la rituri din ceremonialele de înscăunare care nu mai sunt cunoscute. Importanța aparte a psalmului e dată de interpretarea în cheie mesianică şi raportarea lui la Hristos încă din Epistola către Evrei. În Hristos, funcția regală, preoțească şi profetică se întâlnesc. Părinții au folosit mult psalmul în disputele împotriva arienilor, argumentând cu ajutorul lui dumnezeirea lui Iisus”[2].

1: **Zis-a Domnul către Domnul meu: „Şezi de-a dreapta Mea**
până ce-i voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale”.

„Citat în Matei 22, 44 şi par., unde Iisus Îşi aplică titlul de *Domn*, folosind opinia curentă care atribuie psalmul lui David. Citat şi în cuvântarea lui Petru din Fapte 2,33-35, precum şi în Evrei 1,13. ♦ *Domnul către Domnul meu*: Ieronim observă că în ebraică este *YHWH* (tetragrama sacră) către *Adhonay* (Stăpânul meu): deci chemarea de a şedea de-a dreapta, spune el, este adresată de Dumnezeu omului Iisus înălțat la ceruri”[3].

„După ce Dumnezeu (şi nu omul) L-a uns pe Fiul Său cu untdelemnul bucuriei (Psalmi 44, 7), El Îi conferă locul cel mai de cinste, de-a dreapta Sa, pe toată durata victoriei Lui asupra vrăjmaşilor (care îl au în frunte pe Satana). De observat că adverbul **eos** = *până ce* semnifică un prezent continuu, deoarece nu e de presupus că Fiul n-ar mai sta de-a dreapta Tatălui şi după victorie”[4].

„Domnul spune aceasta Domnului, nu robului, ci Domnului tuturora, Fiului Său”[5]. „Căci Tatăl nu trimite voința Sa fără ca Fiul (care este Înțelepciunea şi Adevărul) să cunoască aceasta, după cum tot ceea ce este înțelept şi adevărat trebuie să aibă aceasta (înțelepciunea şi adevărul) în firea sa. Deci, ceea ce grăieşte Tatăl şi ascultă Fiul sau invers, ceea ce grăieşte Fiul şi ascultă Tatăl (Ioan 11, 41) este dovada faptului că în Tatăl şi în Fiul este aceeaşi fire şi că între ei există o perfectă comuniune. Şi Duhul Sfânt, care este Duhul Adevărului şi Duhul Înțelepciunii, nu are nevoie să audă pe Fiul când Acesta grăieşte […], fiindcă chiar El este Cel pronunțat de Fiul, adică provenind din adevăr”[6].

În Hristos, firea omenească ajunge la înălțimi de neînchipuit pentru omul căzut. Fiul „a adus, deci, Tatălui pârga firii noastre. Şi aşa de mult S-a minunat Tatăl de acest dar, şi din pricina vredniciei Celui ce l-a adus şi din pricina neprihănirii darului adus, că L-a primit cu mâinile Lui, a pus alături de El darul şi a zis: *Şezi de-a dreapta Mea*. Cărei firi a zis Dumnezeu: *Şezi de-a dreapta Mea*? Aceleia care a auzit: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Facerea 3, 19). Dar nu era de ajuns că a depăşit cerurile? Nu era de ajuns că stă cu îngerii? Nu era nespusă şi această cinste? Nu. Ci a depăşit pe Îngeri, a lăsat în urmă pe Arhangheli, a

trecut dincolo de Heruvimi, s-a suit mai sus de Serafimi, a trecut de Începătorii şi nu s-a oprit până nu s-a aşezat în tronul cel dumnezeiesc. Nu vezi câtă depărtare este de la cer la pământ? Dar, mai bine spus, să o luăm mai de jos. Nu vezi cât de mare este depărtarea de la iad la pământ? De la pământ la cer? De la cer la cerul cel mai de deasupra? De la acela până la Îngeri, până la Arhangheli, până la Puterile cele de sus, până la Tronul cel împărătesc? Şi Stăpânul a urcat firea noastră la toată această depărtare, la această înălţime. Uită-te unde stătea jos şi unde a fost urcată! Nici nu se putea coborî mai jos de unde o coborâse omul, nici nu se poate urca mai sus de unde a urcat Domnul"[7]. „*De-a dreapta* nu indică un loc de jos, ci un raport de egalitate; şi întrucât *dreapta* nu trebuie luată în sens corporal, prin cuvinte care exprimă cinstea de a fi aşezat lângă cineva, Scriptura exprimă marea cinste de care Se bucură Fiul"[8]. „Dar cine sunt duşmanii? Cei răi şi cei care se împotrivesc voinţei Lui"[9].

2: **Toiagul puterii Ţi-l va trimite Domnul din Sion:**

„Stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor Tăi!

„*Toiag*, în limbajul biblic, semnifică, de fapt, *sceptru*, însemn al regalităţii. Asemenea ungerii, Fiul Îşi primeşte demnitatea împărătească nu de la oameni (deşi, după trup, este*fiul lui David*), ci de la Tatăl, Cel ce stăpâneşte în Sion (*Sion*, simbol al locuirii lui Dumnezeu printre oameni)"[10]. „*În mijlocul duşmanilor*: Ioan Gură de Aur vede aici o profeţie despre situaţia Bisericilor, care sunt ca nişte oi în mijlocul lupilor şi totuşi subzistă; *domneşte* [*stăpâneşte* – la Anania] sugerează stăpânirea liniştită, pentru că Biserica e suverană"[11].

„Cuvintele: *Toiag de putere Îţi va trimite Ţie Domnul din Ierusalim* sunt prevestitoare ale cuvântului celui puternic, pe care apostolii Lui, ieşind din Ierusalim, le-au propovăduit pretutindenea"[12].

3: **Cu Tine este înstăpânirea în ziua puterii tale,**

întru strălucirea sfinţilor Tăi;

din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut".

Înstăpânirea: „Autorul foloseşte aici cuvântul **arhi**, ale cărui prime sensuri sunt *început*,*principiu*, *origine*, dar al cărui ultim înţeles este acela de *ceea ce este supus unei autorităţi*, *imperiu*, *regat*, *ţară*, *dominion*. Versiunea de faţă preferă echivalentul*înstăpânire*, cu nuanţa că e vorba de o autoritate pe care Fiul o are de la început, de când Se născuse din Tatăl, *mai înainte de luceafăr*, adică mai înainte de aşezarea lumii (vezi stihul al treilea din acest verset)"[13]. „*Ziua puterii Tale*: pentru majoritatea Părinţilor, este ziua Învierii, dar şi a Judecăţii. ♦ 3c: după majoritatea Părinţilor, versetul vorbeşte despre naşterea din veşnicie a Cuvântului. ♦ *din pântece*: se afirmă unitatea de natură [a Fiului] cu Tatăl (Theodoret). ♦ […] *mai înainte de luceafăr*: aplicat de Părinţi la naşterea Fiului lui Dumnezeu. Totuşi, în Noul Testament versetul nu e folosit hristologic"[14].

„Că lui Dumnezeu şi Tatăl I se spune de către sfinţi (autorii Scripturii) şi început al Fiului, dar numai ca Celui de la Care vine Fiul, auzi de la Psalmist, care prevesteşte a doua arătare a Mântuitorului nostru prin Sfântul Duh, spunând către Fiul Însuşi; *cu Tine este Începutul în ziua puterii Mele, în strălucirea sfinţilor Tăi*. Căci e zi a puterii Fiului cea în care va judeca toată lumea şi va răsplăti fiecăruia după faptele lui. Cu adevărat va veni ziua Aceluiaşi Care este în Tatăl şi are în Sine pe Tatăl ca Început neînceput al fiinţei Sale, numai prin faptul că este din El, căci există din Tatăl"[15].

Se vorbeşte către „Soarele vieţii, Cel născut înainte de luceafăr, Cel Ce a dăruit viaţă cu razele Sale"[16]. „*Din pântece* e pus în loc de *din El*, prin asemănare cu ceea ce se întâmplă la noi. Căci provin

din pântece cele ce se nasc din oameni”[17]. „Naşterea Fiului din fiinţa Tatălui o exprimă ca un fapt adevărat, iar declaraţia că El (Fiul) provine*din pântecele Lui* este luată ca pildă foarte folositoare din viaţa noastră. Iar expresia*înainte de luceafăr* înseamnă că naşterea a avut loc într-un mod neînţeles şi necuprins de noi, ca într-un întuneric adânc”[18]. „Oare nu arată filiaţia firească, directă, prin naşterea din Tatăl (a Fiului) şi nu prin respectarea rânduielilor fireşti şi prin năzuinţa spre sporire, ci prin însuşirea firii divine, Care a provocat-o? De aici rezultă că Unul-Născut din Tatăl are o filiaţie permanentă, iar filiaţia fiinţelor raţionale nu aparţine însăşi firii lor, ci se produce prin respectul faţă de rânduielile firii şi prin darul lui Dumnezeu”[19].

4: **Juratu-S-a Domnul şi nu-I va părea rău:**

„Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec!”

„Asupra lui Melchisedec vezi episodul din Facerea 14, 18-20. Acesta era *preot al lui Dumnezeu Cel-Preaînalt*, ceea ce înseamnă că nu-şi avea preoţia prin Aaron şi leviţi (care pe atunci nici nu existau). Pavel va folosi acest citat spre a demonstra că Iisus Hristos, ca *preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec*, nu-şi are nici El preoţia de la oameni. Aşadar, Hristos-Profetul (Psalm 44, 9), Hristos-Împăratul (Psalm 109, 2) şi Hristos-Arhiereul (textul de faţă) Îşi are lucrările, pe toate trei, direct de la Dumnezeu, Tatăl Său”[20].

„Trebuie ştiut că nu s-ar putea spune că însuşi Fiul şi Cuvântul cel din tatăl săvârşeşte slujba de preot şi S-a aşezat în starea de liturghisitor, dacă nu S-ar cugeta că S-a făcut ca noi şi, precum S-a numit Proroc şi Apostol pentru umanitatea Lui, aşa şi Preot”[21]. Deşi numim pe Hristos Arhiereu ca Om, El „n-a primit arhieria în urma descendenţei trupeşti, nici n-a fost uns cu untdelemn preparat, ci (a primit arhieria) înainte de veci, de la Tatăl”[22]. „Deci s-a dovedit prin Melchisedec că se va muta odată bunul preoţiei de la semiţia care împlinea slujba preoţiei după lege, deci şi că va străluci modul şi legea unei alte slujiri preoţeşti. . Căci era necesar ca împreună cu lucrările preoţeşti să se strămute şi să se preschimbe şi legea însăşi”[23]. „*Mare Preot* este Cel care poate*străbate cerurile*, care poate depăşi toată creatura şi urca la Cel ce *locuieşte în lumina inaccesibilă*, la Dumnezeu şi Tatăl universului”[24].

5: **Domnul de-a dreapta Ta va sfărâma regi în ziua mâniei Sale;**

6: **El va judeca între popoare, El le va umple de leşuri,**

El va zdrobi capetele multora pe pământ.

„Hristos, Cel ce stă de-a dreapta Tatălui, va avea biruinţa finală în lungul Său război cu diavolul”[25].

7: **El din pârâu pe cale va bea;**

de-aceea El capul Şi-l va înălţa.

„Prin *cale* se înţelege drumul omenirii de-a lungul istoriei. Un călător poate muri de sete dacă nu găseşte apă; creştinătatea însă, condusă de Capul ei cel nevăzut, Iisus Hristos, va avea întotdeauna pâraiele Duhului Sfânt din care să se adape şi să trăiască în lunga ei călătorie către Eshaton”[26]. „Versetul a dat naştere la multe interpretări alegorice: încercările vieţii, pătimirile lui Hristos etc. S-a presupus că, la origine, băutul din torent făcea parte din ritualul înscpunării regale. Un izvor e menţionat cu ocazia încercării de înscăunare a lui Adonia, apoi referitor la Solomon (III Regi 1, 9.33-35)”[27].

---

[1] BBVA, p. 745

[2] SEP 4/I, p. 276

[3] SEP 4/I, p. 276

[4] BBVA, p. 745

[5] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, X, 9

[6] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, III, 36

[7] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti*, *Cuvânt la Înălțarea Domnului*, III

[8] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, VI

[9] Sf. Clement Romanul, *op. cit.*, XXXVI, 5

[10] BBVA, p. 745

[11] SEP 4/I, p. 276

[12] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XLV

[13] BBVA, pp. 745-746

[14] SEP 4/I, p. 276

[15] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 1

[16] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini*, 84, 1

[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 10

[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II

[19] Teodoret al Cirului, *Istoria bisericească*, I, 4, 34; *Scrisoarea episcopului Alexandru*

[20] BBVA, p. 746

[21] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II, 7

[22] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, X, 14

[23] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II

[24] Origen, *Omilii la Levitic*, XII, 1

[25] BBVA, p. 746

[26] BBVA, p. 746

[27] SEP 4/I, p. 277

PSALMUL 110 – *Aliluia.*

„Psalm de tip sapiențial, alfabetic în ebraică, o meditație asupra faptelor minunate ale lui Dumnezeu”[1].

1: **Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea,**

în sfatul celor drepți şi-n adunare,

2: **Mari sunt lucrurile Domnului,**

dovedite în toate vrerile Sale;

Pentru *dovedite* SEP 4 a preferat *cercetate*: „interpretările Părinților merg în două direcții principale: a) cercetate, pregătite bine dinainte de Dumnezeu în vederea realizării planului Său (Ioan Gură de Aur); b) cercetate bine de *adunarea drepților* spre a împlini voința lui Dumnezeu (Atanasie). Această a doua interpretare e sprijinită de Textul Masoretic”[2].

3: **mărturisire şi măreție este lucrarea Lui**

şi dreptatea Lui rămâne în veacul veacului.

4: **Pomenire a făcut de minunile Lui;**

milostiv şi îndurat este Domnul,

„Este vorba de memorial (amintirea liturgică a minunilor lui Dumnezeu)”[3].

5: **hrană le-a dat celor ce se tem de El.**

El pururea va avea grijă de legământul Său.

„Fericitul Ieronim: În tâlcuire literală: Dumnezeu l-a hrănit pe Ilie când era flămând, i-a hrănit pe Israeliți cu mană în pustie şi, plinind Scripturile, le-a dat hrană tuturor celor ce se tem de El. În tâlcuire alegorică (profetică): Adevărata, duhovnicească hrană pe care ne-a dat-o Dumnezeu este *Pâinea cea vie, Care S-a pogorât din cer* (Ioan 6, 51), adică Iisus, Care va deveni Hristosul Euharistic”[4].

6: **Tăria lucrurilor Sale i-a vestit-o poporului Său,**

aşa ca El să le poată da moştenirea neamurilor.

„*Moştenirea neamurilor*: după Ioan Gură de Aur, este primirea Pământului făgăduinței”[5].

7: **Lucrurile mâinilor Sale sunt adevăr şi judecată;**

vrednice de crezare sunt toate poruncile Lui,

„Aşadar lucrarea cea fără de început a lui Dumnezeu este cunoaşterea celor ce există şi preştiința celor ce vor fi în viitor, despre care de va vorbi cineva, nu se va îndepărta de la adevăr. Şi această lucrare dumnezeiască fără de început şi fără de sfârşit stă în judecată şi preştiință întrucât cele ce există aveau trebuință, încă dinainte de existența lor, de judecată şi de preştiință. Şi era de trebuință să existe aceasta şi după ivirea lor, ca nu cumva ele să dispară oarecând; unele pentru folosul lor, altele pentru folosul cel de obşte, trebuiau să se ivească din nou, renăscând după o vreme, iar altele să rămână neschimbate. Lucrarea cea fără de început a lui Dumnezeu înseamnă întoarcerea în Sine, căci El Se mişcă, fără de început, întru contemplarea de Sine”[6].

8: **întărite în veacul veacului,**

făcute întru adevăr şi dreptate.

9: **El i-a trimis mântuire poporului Său,**

în veac Şi-a pus legământul sub poruncă;

sfânt şi de temut e numele Său.

Pentru *mântuire,* SEP 4 are *răscumpărare*: „Textul Masoretic are *preț de răscumpărare*. Acest cuvânt rezumă toate gesturile salvatoare şi de iertare ale lui Dumnezeu de-a lungul timpului, care îşi găsesc împlinirea în Hristos (cf. Luca 1, 68). Ioan Gură de Aur leagă expresia de Ioan 12, 47 (*Fiul Omului nu a venit să judece lumea, ci pentru ca lumea să fie mântuită prin El*)”[7].

10: **Frica de Domnul este începutul înțelepciunii,**

toți cei ce o plinesc au asupră-i o bună înțelegere.

Lauda Lui rămâne în veacul veacului.

Frica de Domnul: „Literal: *Frica Domnului*. Ca şi în multe alte expresii (*credința lui Dumnezeu, omul lui Dumnezeu, muntele lui Dumnezeu*), acest genitiv posesiv exprimă superlativul, absolutul. Aşadar, (în mentalitatea iudaică) *frica lui Dumnezeu* ar fi singura pe care trebuie s-o iei cu adevărat în seamă, celelalte fiind neglijabile. Cu toate acestea,*frica* nu trebuie înțeleasă, sub nici o formă, ca fiind o însuşire a lui Dumnezeu, ceea ce impune, pentru mentalitatea modernă, o traducere prin genitivul instrumenta: *frica de*

Domnul”[8]. „Comentariul lui Theodoret: înțelepciunea este cunoaşterea celor dumnezeieşti; trebuie să împodobim cunoaşterea cu fapte, cinstindu-L astfel pe Acela care a dat cunoaşterea”[9].

„Precum, când e vorba de cele şapte daruri ale Duhului, dacă nu începe cineva de la frică, nu poate urca la celelalte, aşa şi în fericirile Domnului”[10]. „Dar ce este începutul înțelepciunii, dacă nu oprirea de la toate cele urâte lui Dumnezeu? Şi cum se opreşte cineva de la acestea, dacă nu nemaifăcând ceva fără întrebare şi sfat, sau nemaigrăind ceva din cele ce nu se cuvin? Şi apoi a se socoti pe sine nebun şi prost şi ca nefiind nimic”[11]. „Dacă începutul înțelepciunii este frica, sfârşitul ei este înțelegerea cea bună pentru cei ce o au pe ea. Iar dacă acestea sunt aşa, trebuie să ne sârguim cu toată puterea să dobândim frica de Dumnezeu şi înțelegerea cea bună. Frica, pentru ca să scăpăm de petele păcatului ştergându-le de pe suflet prin aşteptarea chinurilor veşnice; înțelegerea, ca să ne dovedim împlinitori pricepuți ai tuturor voilor dumnezeieşti”[12]. „Omul îmbunătățit şi temător de Dumnezeu este cel mai înțelept dintre oameni”[13]. „Nu frica de Dumnezeu naşte această cunoştință duhovnicească […], ci cunoştința aceasta se dă ca un dar lucrării din frica lui Dumnezeu”[14].

---

[1] SEP 4/I, p. 277
[2] SEP 4/I, p. 277
[3] SEP 4/I, p. 278
[4] BBVA, p. 746
[5] SEP 4/I, p. 278
[6] Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, XVII, 8
[7] SEP 4/I, p. 278
[8] BBVA, pp. 746-747
[9] SEP 4/I, p. 278
[10] Petru Damaschin, *op. cit.*, I
[11] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 234
[12] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, 20
[13] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Ioan*, XLI, 3
[14] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință*, 18

PSALMUL 111 – *Aliluia.*

„Asemenea psalmului precedent, este, în ebraică, un psalm alfabetic. Face portretul omului desăvârşit, atribuindu-i calități pe care alți psalmi I le atribuie lui Dumnezeu. Motivele sunt tipic sapiențiale”[1].

1: **Fericit bărbatul care se teme de Domnul,**
întru poruncile Lui se va dori foarte.

„Aşadar, teama de Dumnezeu nu trebuie văzută ca un fel de teroare exercitată de Acesta asupra omului, ci mai degrabă teama ca nu cumva, călcându-I poruncile, omul să se lipsească pe sine de confortul său lăuntric. Stihul se poate traduce şi: întru poruncile Lui se va simți bine”[2].

„Acesta se află în treapta fiului, fiindcă nu face aceasta de frica muncilor, ci din dragostea care scoate afară frica, şi de aceea voieşte foarte”[3]. Acesta este fericit pentru că „se străduieşte cu toată râvna să împlinească poruncile. Pentru că nu este propriu celor ce se tem să disprețuiască vreo poruncă pe care au primit-o sau s-o împlinească cu neglijență”[4].

2: **Puternică va fi pe pământ seminția lui;**
neamul drepților se va binecuvânta.

3: **Slavă şi bogăție vor fi în casa lui**
şi dreptatea lui rămâne în veacul veacului.

„David a spus aceste cuvinte gândindu-se la scurtimea anilor şi la nestatornicia vieții; eu însă nu mă gândesc numai la asta, ci aş spune că trebuie să raportăm aceste cuvinte şi la tulburările din viață. Că nimic nu întristează şi tulbură atâta ochiul sufletului ca mulțimea grijilor lumeşti, ca roiul poftelor; ele sunt lemnele acestui fum. Şi după cum focul scoate o mulțime de fum când pui peste el lemne umede şi jilave, tot aşa şi pofta cea puternică şi învăpăiată face şi ea mult fum, când cuprinde un suflet molâu şi slăbănog. De asta e nevoie de roua Duhului, de acea adiere lină ca să stingă focul, să risipească fumul, să ne întraripeze mintea”[5].

4: **Celor drepți în întuneric le-a răsărit lumină:**
milostiv este El şi îndurat şi drept.

„Aşadar, drepților le răsare lumină nu, pur şi simplu, în virtutea îndreptățirii lor, ci pentru că Dumnezeu, prin mila Sa, le-o recunoaşte şi o întregeşte”[6]. „Milosteniile pe care le-a făcut cel drept vor veni să-l apere la judecată (Theodoret, Augustin)”[7].

„Cum era dreptul în întuneric dacă este şi el lumină? Dar cum este Cuvântul lumina cea adevărată, odată ce şi firea celor create o are pe aceasta, ca şi Unul-Născut? Iar dacă se trimite drepților lumina, fiindcă nu o au, n-avem nevoie spre dovedire de mai multe cuvinte. Căci însăşi firea lucrurilor va striga că nu e acelaşi în ființă cu Cel desăvârşit cel ce are vreo trebuință de Cel ce dăruieşte din prisosință celui ce are nevoie”[8].

5: **Bun este omul care se îndură şi împrumută;**
cu judecată îşi va rândui cuvintele,
că în veac nu se va clinti;

„De laudă nu e cel care a luat în pripă o hotărâre, ci cel care a rânduit fiecare lucru pentru ca să rămână statornic şi ale cărui intenții se văd cu timpul a fi cele mai fireşti pentru cine vrea să le cerceteze”[9].

6: **întru pomenire veşnică va fi dreptul,**
de vorbire de rău nu se va teme.

SEP 4 traduce uşor diferit: De veste rea nu se va teme,/ gata este inima lui să nădăjduiască în Domnul: „Părinții (Ieronim, Augustin, Beda) interpretează: cea mai rea veste, pe care nu va risca să o audă, este: Plecați de la Mine, blestemaților… (Matei 25, 41). ♦ 7b [în traducerea SEP 4]: După Ioan Gură de Aur, cel a cărui inimă este gata să nădăjduiască în Domnul este omul care tinde cu totul spre Dumnezeu, cu speranță neclintită în El şi nimic pe lume nu-l distrage de la aceasta”[10].

Dreptul nu se va teme „nici de defăimarea deşartă, nici de părerea falsă despre el; dar nu se va teme nici de cuvintele puse cu viclenie acela care poate să cunoască şi poate să întrebe drept şi să răspundă drept”[11].

7: **Gata este inima lui să nădăjduiască în Domnul;**
inima îi este întărită, el nu se va teme
până ce se va uita de sus la vrăjmaşii săi.

8: **A risipit, a dat săracilor,**
dreptatea lui rămâne în veacul veacului,

„Ce poate fi mai bine? Bunurile rămân bunuri dacă dăruieşti săracilor; prin aceasta datornic îţi este Dumnezeu: El îţi va plăti. Bunurile sunt bunuri dacă deschizi hambarele dreptăţii inimii tale, dacă eşti pâinea săracilor”[12]. „Ce poate fi mai nedumeritor ca aceasta? Cele adunate se pierd, iar cele împrăştiate rămân. Şi pe bună dreptate! Că pe unele, pe cele împrăştiate, le primeşte Dumnezeu, iar din mâna lui Dumnezeu nu le poate lua nimeni; pe celelalte însă le îngrămădesc în vistierii omeneşti, iar acolo sunt supuse la multe uneltiri; acolo mare e invidia, mare e pizma!”[13].

9: **fruntea lui se va înălţa întru slavă.**

„Cel ce e în părtăşie cu săracul se aşează pe sine în partea Celui ce S-a făcut sărac pentru noi. S-a făcut sărac Domnul, nu-ţi fie nici ţie frică de sărăcie. Dar Cel ce S-a făcut sărac pentru noi împărăţeşte peste toată zidirea. Drept aceea, de te faci sărac împreună cu Cel ce S-a făcut sărac, vei şi împărăţi împreună cu Cel ce împărăţeşte”[14]. „Deci e bogat nu cel care are şi păstrează, ci cel ce dă; iar pe omul fericit îl arată datul, nu păstratul”[15]. „Aşa e bogăţia de bani! Banii atunci rămân, când îi împarţi; când îi ţii strâns şi închişi, pier împreună cu stăpânul lor. […] Dreptatea lui rămâne în veac. Şi-a împărţit avuţia lui într-o singură zi, dar dreptatea lui rămâne pe toată întinderea veacurilor şi-i face nemuritoare pomenirea”[16].

10: **Păcătosul va vedea şi se va mânia,**
va scrâşni din dinţi şi se va topi;
pofta păcătoşilor va pieri.

Oarecum impropriu spus: pofta rămâne în veci, dar neavând cum se mai satisface, va fi izvor de nesfârşită suferinţă. „Păcătosul: pentru Atanasie, e diavolul”[17].

---

[1] SEP 4/I, p. 279
[2] BBVA, p. 747
[3] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, II, 3
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mari*, *Cuvânt înainte*
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, II, 5
[6] BBVA, p. 747
[7] SEP 4/I, p. 279
[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 8
[9] Sf. Vasile cel Mare, *Epistolele*, 265, III
[10] SEP 4/I, p. 279
[11] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, III, 35, 5
[12] Sf. Ambrozie al Milanului, *Împotriva bogaţilor răi*, 21

[13] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântări de laudă la Sfinți, La Sfântul Mucenic Lucian*, I

[14] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Fericiri*, I

[15] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 53, 2

[16] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXX, 2

[17] SEP 4/I, p. 280

PSALMUL 112 – *Aliluia.*

„Cu acest psalm începe Hallel-ul, cântarea liturgică de laudă prescrisă îndeosebi pentru cele trei mari sărbători [iudaice]: Paştele, Cincizecimea şi Corturile, alcătuită din Psalmii 112-117. De Paşti, primii doi psalmi se cântau înainte de cină, iar ceilalți la sfârşit. Iisus a cântat şi El Hallel-ul cu ucenicii Săi (cf. Matei 26, 30; Marcu 14, 26). ♦ Laudă lui Dumnezeu care răstoarnă situațiile; El ia partea celui sărac, marginalizat. Această împlinire va fi aşteptată pentru timpurile mesianice”[1].

1: **Lăudați-L, copii, pe Domnul,**
numele Domnului lăudați-l.
„Sensul primar al cuvântului pedos este acela de copil, copilaş şi numai în al doilea rând acela de rob tânăr, serv. Versiunea de față (ca şi ediția 1688) îl preferă pe primul. Fericitul Augustin tâlcuieşte: Nu e vorba de vârsta biologică, ci de cea duhovnicească, aceea de care vorbeşte Domnul: De nu veți fi precum copiii, nu veți intra în împărăția cerurilor (Matei 18, 3); dar şi Apostolul Pavel: Fraților, nu fiți copii în gândire; în răutate, da, fiți prunci, dar în gândire fiți desăvârşiți (I Corinteni 14, 20)”[2]. La fel, la Eusebiu: „Ca unor copii care încă nu ştiu nimic, Duhul profetic, făcându-Se pentru noi pedagog, ne inspiră cuvintele pentru a-L lăuda pe Dumnezeu”[3].
2: **Fie numele Domnului binecuvântat**
de acum şi până-n veac.
„Numele Domnului este binecuvântat dintotdeauna prin natura sa, cu mult înainte ca oamenii să se gândească la el. Dar Hristos Însuşi ne-a spus să ne rugăm: Sfințească-se Numele Tău (Matei 6, 9), adică să fie preaslăvit şi în viața noastră (Ioan Gură de Aur)”[4].
3: **Din răsărituri pân-la apusuri de soare**
lăudat fie numele Domnului.
„Sensul poate fi temporal sau geografic (sau amândouă)”[5].
4: **Înalt este Domnul peste toate neamurile,**
sus, peste ceruri, Îi este slava.
5: **Cine este oare ca Domnul, Dumnezeul nostru,**

Cel ce locuieşte întru cele înalte
6: **şi spre cele smerite priveşte**
în cer şi pe pământ?
7: **El, Cel ce de la pământ îl ridică pe sărac**
şi din gunoi îl urcă pe sărman
8: **ca să-l aşeze laolaltă cu mai-marii,**
cu mai-marii poporului Său;
9: **El, Cel ce o face pe cea stearpă să locuiască în casă,**
mamă să fie, veselindu-se asupra copiilor.

Aluzie la femeile sterpe care au născut, în cele din urmă, împotriva firii (Sarra, Ana, Elizabeta), dar şi anticipare a naşterii din Fecioară. Sau „în aceasta ni s-a închipuit timpul dinainte de venirea Mântuitorului nostru, în care era încă stearpă Rahila, adică Biserica din neamuri”[6]. „Pentru Atanasie, cea stearpă este mulțimea păgânilor, care a devenit mamă fericită a nenumărați fii, pentru că aceştia au dobândit, în credință, mântuirea prin Hristos”[7].

---

[1] SEP 4/I, p. 280
[2] BBVA, p. 747
[3] SEP 4/I, p. 280
[4] SEP 4/I, p. 280
[5] BBVA, p. 748
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV
[7] SEP 4/I, p. 281

PSALMUL 113 – *Aliluia.*

„În Textul Masoretic îi corespund Psalmul 114 (primele 8 versete, care constituie vădit o unitate de mare simetrie şi rafinament poetic) şi 115. Pornind de la evenimentul fondator al poporului israelit, eliberarea din Egipt, psalmul presimte cu bucurie venirea în slavă a lui Dumnezeu la sfârşitul veacurilor. Partea a doua e mai cu seamă o ironizare a idolatriei şi o afirmare a atotputerniciei şi atotprezenței unicului Dumnezeu”[1].

1: Când a ieşit Israel din Egipt

şi casa lui Iacob din mijlocul unui popor barbar,

2: Iudeea a devenit locaşul Său cel sfânt,

Israel, stăpânirea Lui.

Traducerea de aici, ca şi cea de la SEP 4, „a urmat interpretarea dată de Ioan Gură de Aur. Atanasie înțelege însă că Iuda devine izvor de sfințire: se profețește astfel harul care va fi dăruit tuturor neamurilor”[2].
3: Marea a văzut şi a fugit,

Iordanul s-a întors înapoi;

„Pentru Ioan Gură de Aur, este o imagine stilizată, care exprimă prin verbele de mişcare iuțeala şi uşurința cu care s-a înfăptuit minunea. Elementele sunt personificate pentru a arăta ascultarea creației față de Creator”[3].
„Pentru că înainte de venirea în trup marea L-a văzut şi a fugit şi Iordanul s-a întors, Domnul a luat trup ca marea să-L suporte când Îl va vedea, iar Iordanul să-L primească fără frică”[4].
4: munții au săltat ca berbecii,

şi dealurile ca mioarele.

„Hiperbole pentru a sublinia bucuria (Ioan Gură de Aur)”[5]. „Tocmai neconcordanța textului davidic cu faptele istorice pledează pentru faptul că psalmul are o dimensiune profetică, ştiut fiind, de exemplu, că Iordanul nu s-a întors înapoi, ci s-a oprit în amonte şi s-a scurs în aval spre a-i lăsa pe fiii lui Israel să treacă în Țara Făgăduinței (Iosua 3, 15-17); de asemenea, nu cunoaştem că munții şi dealurile ar fi săltat. De aici concluzia că noi, creştinii, suntem casa lui Israel şi casa lui Iacob, de vreme ce, fiind fii ai lui Hristos, suntem şi sămânța lui Avraam (Galateni 3, 29) (Fericitul Augustin)”[6].
Sunt două săltări, una, mare, şi o alta, mai mică. David „vorbeşte despre cei desăvârşiți şi despre cei începători, căci ar fi fost nepotrivit să spună despre munți şi dealuri că saltă, acestea fiind fără viață”[7].
5: Ce ți-a venit, mare, de ai fugit?

dar ție, Iordane, de te-ai întors înapoi?

„Ce ai…?: întrebarea scoate în evidență caracterul extraordinar al evenimentului (Ioan Gură de Aur)”[8].
6: dar vouă, munților, de ați săltat ca berbecii?

dar vouă, dealurilor, ca mioarele?

7: De fața Domnului a tremurat pământul,

de fața Dumnezeului lui Iacob,

8: Cel ce a prefăcut stânca în iezer de răcoare

şi piatra în izvoare de apă.

9: Nu nouă, Doamne, nu nouă,

ci numelui Tău să-i dai mărire,

pentru mila Ta şi adevărul Tău,

10: ca nu cumva să zică păgânii:

„Unde este Dumnezeul lor?”

11: Dar Dumnezeul nostru este în cer;

în ceruri şi pe pământ

pe toate câte le-a vrut le-a făcut.

12: Idolii neamurilor sunt argint şi aur,

lucruri de mâini omeneşti:

„Cu toate că Scriptura spune (acestea), totuşi nu opreşte închinarea la cele neînsufleţite sau la lucrurile făcute de mâini, ci închinarea la icoanele demonilor”[9].

13: gură au şi nu vor grăi,

ochi au şi nu vor vedea,

„Căci vederea dinăuntru şi mintală a Sinagogii e cu adevărat lipsită de frumusețe şi suferind mult de boală”[10], nerecunoscând dumnezeirea lui Hristos.

14: urechi au şi nu vor auzi,

nări au şi nu vor mirosi,

15: mâini au şi nu vor pipăi,

picioare au şi nu vor umbla,

cu gâtlejul lor nu vor glăsui.

16: Cum sunt ei să fie cei care-i făuresc

şi toți cei ce se încred în ei!

„Grigore al Nyssei (In Cant. 5, PG 44,866) interpretează astfel: după cum cei care îşi îndreaptă privirea spre Dumnezeul adevărat primesc în ei însuşirile dumnezeieşti, la fel cei care s-au ataşat de idolii deşerți s-au transformat în ceea ce contemplau şi din oameni au devenit pietre”[11].
„Cei care se încred în idoli sunt, într-adevăr, asemenea zeilor lor, fără înțelepciune şi fără de minte, ei s-au schimbat parcă în piatră şi lemn. Degeaba au mai văzut ei atâta frumusețe în creație, atâta rânduială, atâta armonie şi ordine, atâta frumusețe în lume, căci tot nu vor să vadă pe Creator din făpturi”[12].
17: Casa lui Israel a nădăjduit în Domnul:

El este ajutorul şi apărătorul lor;

18: casa lui Aaron a nădăjduit în Domnul:

El este ajutorul şi apărătorul lor;

19: cei ce se tem de Domnul au nădăjduit în Domnul:

El este ajutorul şi apărătorul lor;

20: Domnul Şi-a amintit de noi şi ne-a binecuvântat:

a binecuvântat casa lui Israel,

a binecuvântat casa lui Aaron,

21: i-a binecuvântat pe cei ce se tem de Domnul,

pe cei mici împreună cu cei mari.

„Theodoret spune că această binecuvântare e rodul nădejdii”[13].
„Se vor binecuvânta împreună cu cei mari (şi) cei ce se cheamă mici, care nu se pot lăuda cu aceeaşi tărie şi sunt mai prejos în putința de-a răbda necazurile cu inimă bună, dar sunt poate egali în râvnă şi în credință şi Îl bucură pe Hristos prin vigoarea potrivită cu puterea lor”[14].
22: Domnul să vă dea mai mult decât aveți,

vouă şi copiilor voştri!

E un spor în cele duhovniceşti.

23: Voi sunteți binecuvântații Domnului,

Cel ce a făcut cerul şi pământul.

„Deci îi vom afla binecuvântați pe unii din Israel şi împodobiți cu buna mireasmă a celor plăcute lui Dumnezeu. Iar prin ei, pe cei îndreptați prin credința în Hristos şi făcuți strălucitori prin harul Sfântului Duh”[15].
24: Cerul cerului este al Domnului,

dar pământul l-a dat fiilor oamenilor.

Viziune care plasează pe Dumnezeu într-un cer al cerului (o uranos tu uranu), spre a arăta distanța dintre Creator şi creația Sa. „Pentru Ioan Gură de Aur, e un fel de a spune pentru a fi pe înțeles; în sens spiritual, Dumnezeu locuieşte în credincioşii Săi”[16].
25: Nu morții Te vor lăuda pe Tine, Doamne,

nici careva din cei ce se pogoară în iad,

26: ci noi, cei vii, noi Îl vom binecuvânta pe Domnul,

de acum şi până-n veac.

„Sfântul Macarie cel Mare: Când un om a părăsit lumea şi toate dulcețile ei de dragul lui Hristos, dar nu a fost în stare s-o înlocuiască cu lumea duhovnicească şi cu nepieritoarele ei dulceți, atunci el devine ca o sare fără gust, cea mai mizerabilă dintre ființele omeneşti, pentru că, pe de o parte, a pierdut, şi, pe de alta, nu a câştigat. Dacă el nu a izbutit ca, prin Duhul Sfânt, să intre într-o nouă vârstă, atunci devine un om mort; fiindcă în afară de moartea văzută există şi alta, nevăzută, după cum în afara vieții

care se vede există şi o alta, care nu se vede, a celor cu adevărat vii, a celor ce pururi Îl laudă pe Domnul”[17].

---

[1] SEP 4/I, p. 281
[2] SEP 4/I, p. 281
[3] SEP 4/I, p. 281
[4] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XII, 15
[5] SEP 4/I, p. 281
[6] BBVA, p. 748
[7] Sf. Grigorie Sinaitul, *Învățătură despre liniştire şi rugăciune*, 5
[8] SEP 4/I, p. 282
[9] Sf. Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, I, 26
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI
[11] SEP 4/I, pp. 282-283
[12] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, XXII, 9
[13] SEP 4/I, p. 283
[14] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV
[15] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[16] SEP 4/I, p. 283
[17] BBVA, p. 749

PSALMUL 114 – *Aliluia.*

„Corespunde Psalmului 116, 1-9 din Textul Masoretic. Cânt de recunoştință pentru izbăvirea din primejdii de moarte”[1].

1: Plin am fost de iubire, că auzit-a Domnul

glasul rugii mele,

„Nu oricine poate spune: iubit-am, ci numai cel ajuns desăvârşit, cel care a depăşit frica de rob şi se află în duhul înfierii”[2]. Auzit-a Domnul glasul rugăciunii mele: „Duşmanii (diavolii) sunt doborâți la glasul rugăciunilor. Şi aşa, după ce (sufletul) a luptat şi a câştigat războiul, datorită Duhului Sfânt, arborează cu mare siguranță cununile victoriei şi aşa se uneşte cu Împăratul ceresc pentru veacurile veacurilor”[3].

2: că auzul Şi l-a plecat spre mine

şi-n zilele mele Îl voi chema.

„Dumnezeu aude (până) şi sângele dreptului care nu are nici limbă, nici glas care să străbată aerul; că prezența faptelor drepților este strigăt mare înaintea lui Dumnezeu. […] (Şi-n zilele mele Îl voi chema): Noi, dacă ne rugăm o zi întreagă sau un ceas, dacă ne întristăm puțin pentru păcatele noastre, ei bine, suntem fără de grijă, ca şi cum am fi făcut ceva mai mult decât păcatele ce le-am săvârşit. Sfântul acesta, însă, spune că va arăta o mărturisire măsurată pe tot timpul vieții lui”[4].
3: Durerile morții m-au cuprins,

primejdiile iadului m-au găsit;

necaz şi durere am aflat.

4: Şi am chemat numele Domnului:

„O, Doamne, scapă-mi sufletul!”

„Sunt ținut în robia aceasta; dă Tu pentru mine prețul de răscumpărare şi izbăveşte sufletul meu!”[5].
5: Milostiv şi drept este Domnul

şi miluieşte Dumnezeul nostru.

„Chiar când miluieşte, Dumnezeu măsoară celor drepți, cu judecată, îndurările Sale; iar când judecă, ne judecă gândindu-Se la slăbiciunea noastră; şi ne răsplăteşte mai mult cu iubirea Sa de oameni decât cu măsurarea cea deopotrivă. […] Se numeşte milă simțământul acela pe care îl avem față de cei care se găsesc, fără să merite, într-o stare umilitoare; simțământul acesta se naşte în noi atunci când aceia ne sunt dragi”[6]. Cât priveşte pe Dumnezeu, El „nici nu se îndură fără judecată, nici nu judecă fără milă. Aşadar, să nu cunoaştem pe Dumnezeu numai pe jumătate şi nici să nu luăm iubirea Lui de oameni (drept) motiv de neglijență”[7].
6: Domnul este Cel ce păzeşte pruncii;

umilit am fost, şi El m-a mântuit.

„Sfântul Isaac Sirul tâlcuieşte: Aici nu e vorba doar de pruncii ale căror trupuri sunt firave prin însăşi natura lor, ci şi, alegoric, de oamenii care, înțelepți fiind în lume, îşi leapădă înțelepciunea prin aceea că se dedică în întregime unei alte înțelepciuni, întru totul îndestulătoare; în felul acesta, devenind ca nişte prunci

ai propriei lor libere voințe, învață cealaltă înțelepciune care nu poate fi învățată din obişnuitele studii. De aceea şi Marele Pavel spune: Dacă i se pare cuiva că-i înțelept în veacul acesta, să se facă nebun, ca să devină înțelept (I Corinteni 3, 18)”[8]. „Ioan Gură de Aur comentează: Dumnezeu se îngrijeşte în mod special de copii, pentru că aceştia nu au discernământ ca să se ferească de primejdiile ce-i înconjoară, şi nici mama, nici doica n-ar izbuti să-i păzească, dacă n-ar veghea asupra lor Providența de sus. Şi cu noi Dumnezeu se poartă astfel, pentru că nu avem vârsta priceperii spre a alege ceea ce ne duce la El”[9].
„Sau: pentru că m-am întors şi am ajuns ca pruncul şi am primit împărăția lui Dumnezeu ca un copil, iar din pricina nerăutății m-am coborât la smerenia copiilor, de aceea mă păzeşte Domnul; şi pentru că m-am smerit, m-a mântuit”[10]. „Pocăința învie, plânsul bate la uşa cerului, iar cuvioasa smerenie o deschide”[11]. „Nu spune înaintea Lui ceva bizuit pe cunoştință, ci apropie-te de Dumnezeu şi umblă înaintea Lui cu cuget de prunc, ca să te învredniceşti de părintească purtare de grijă, ce se îndreaptă de la părinți spre fiii lor încă prunci”[12]. „Mai mult decât celelalte virtuți ne va încălzi şi ne va odihni la sânul ei, pe noi cei rămaşi goi, smerita cugetare. Ea ne va fi ca o mamă care-şi încălzeşte copilul, luându-l în brațele sale, când din simplitate copilărească acela şi-a aruncat departe de el haina de care s-a dezbrăcat, găsind plăcere, din pricina nerăutății, mai degrabă în goliciune, decât în culoarea pestriță a hainei”[13].
7: Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta,

că Domnul ți-a făcut bine;

Versetul acesta fiind cântat la slujba înmormântării, permite câteva considerații asupra morții: „Dumnezeu numeşte moartea o binefacere şi tu o boceşti? Ce-ai putea face mai mult dacă ai fi duşmanul şi vrăjmaşul celui mort? Dacă trebuie să plângă cineva, apoi diavolul trebuie să plângă! Acela să bocească, acela să se bată cu pumnii în piept, că noi mergem spre bunătăți mai mari”[14]. „Celor care au luptat după lege în viața aceasta de aici le stă înainte odihna veşnică, dată nu ca o datorie a lui Dumnezeu pentru faptele lor, ci oferită ca un har celor ce au nădăjduit în El”[15].
8: că El mi-a scos sufletul din moarte,

ochii din lacrimi

şi picioarele din lunecare.

9: Bineplăcut voi fi eu înaintea Domnului

în pământul celor vii.

„Psalmistul descrie odihna viitoare în comparație cu cele de aici. Acolo nu mai este lacrimă, care să întunece luminile ochilor celor ce se veselesc de contemplarea frumuseții slavei lui Dumnezeu; acolo trainice sunt temeliile, viața nu se mai schimbă, nu mai este teama căderii în păcat”[16].

[1] SEP 4/I, p. 284
[2] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIV, 1
[3] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, VI, E-5
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIV, 2
[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIV, 2
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIV, 3
[7] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mari, Cuvânt înainte*, IV
[8] BBVA, p. 750
[9] SEP 4/I, p. 284
[10] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIV, 4
[11] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, 14
[12] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, XIX
[13] Diadoh al Foticeii, *op. cit.*, 65
[14] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXXI ,3
[15] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIV, 5
[16] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, XIV, 5

PSALMUL 115 – *Aliluia.*

„Corespunde Psalmului 116, 10-19 din Textul Masoretic. Recunoştinţa faţă de Dumnezeu caută moduri concrete de a se exprima”[1].

1: Crezut-am, de aceea am grăit,

dar eu foarte m-am smerit.

„În Versiunea Ebraică, psalmii 114 şi 115 alcătuiesc unul singur, aşa că începutul acestuia se cere legat, ca sens, de sfârşitul celui precedent. În ce anume a crezut psalmistul? În aceea că el va fi bineplăcut înaintea Domnului, că va locui în cerul Său cel sfânt, că va fi asemenea îngerilor. Cu toate acestea, el nu a căzut în păcatul mândriei, ci şi-a păstrat întreagă conştiinţa imensei distanţe dintre bunătatea lui Dumnezeu care-l înalţă şi condiţia sa de făptură mărginită, joasă, smerită, singura care cu adevărat îl mântuieşte. Pavel va cita primul stih al acestui verset (II Corinteni 4, 13) în sprijinul credinţei ca suport al mărturisirii şi curajului”[2].
Credința e unită cu smerenia. Dar, pentru început, să ne străduim să credem: „Fiindcă multe sunt piedicile care stau în calea smereniei, dar în calea credinţei nu se poate găsi nici un obstacol. Căci dacă vrem din suflet, numaidecât credința se şi lucrează în noi, fiindcă este un dar al Stăpânului şi o bogăție a firii”[3].

2: Zis-am eu întru uimirea mea:

„Tot omul este mincinos”.

„Mincinos: Ioan Gură de Aur atrage atenția că acest cuvânt (gr. ψεύστης) are mai multe sensuri: ori că omul a ajuns ca o umbră, ca un vis, ca o închipuire; ori că omul e înşelat, se înşală, se află în eroare; spunem despre o recoltă că ne-a mințit, adică ne-a înşelat aşteptările”[4].
3: Ce oare Îi voi da eu Domnului

pentru toate câte El mi-a dat?:

„El este însă atât de bun încât nu cere nici o răsplătire, ci se îndestulează numai dacă este iubit pentru cele ce a dat”[5]. „Să cugete, deci, sufletul la toate binefacerile de care i-a făcut parte iubitorul de oameni Dumnezeu, începând de la naştere; sau din câte primejdii a fost izbăvit adeseori; sau în câte rele a căzut şi în câte greşeli s-a rostogolit fără să fie predat, după dreptate, duhurilor care l-au amăgit ca să-l piardă şi să-l ducă la moarte”[6]. De asemenea, să ne amintim de supremul dar făcut nouă: „Dumnezeu Tatăl nu Şi-a cruțat propriul Fiu pentru noi”[7].
4: Paharul mântuirii voi lua

şi numele Domnului voi chema.

„Paharul mântuirii este potirul euharistic. Euharistie înseamnă mulțumire. Aşadar, singurul răspuns pe care noi I-l putem da lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Lui este acela de a-I mulțumi împărtăşindu-ne cu Sfintele Taine după ce ne-am pregătit prin post, rugăciune şi spovedanie”[8]. „Expresia potirul mântuirii apare numai aici. Se referă, probabil, la cupa binecuvântării care însoțea jertfa de laudă. Aşa interpretează Ioan Gură de Aur. Cf. şi I Corinteni 10, 16. Unii Părinți (Vasile, Ieronim) fac legătura cu expresia a bea paharul din Evanghelie (Matei 26, 39; 20, 22), care se referă la pătimire. Tradiția creştină liturgică referă expresia la Euharistie”[9].
5: Făgăduințele mele Domnului I le voi plini

în fața întregului Său popor.

6: Scumpă este înaintea Domnului

moartea cuvioşilor Lui.

„Scumpă este deci pentru noi moartea, dacă ne purtăm ca nişte sfinți ai lui Dumnezeu şi dacă nu suntem nevrednici, încât să murim nu de moarte obştească, să zic aşa, şi lipsită de evlavie, ci de moarte aleasă, cea

pentru creştinism, de dragul evlaviei şi al sfinţeniei”[10]. Dar cea mai scumpă înaintea Domnului e moartea lui Hristos: „Cum n-ar învrednici Dumnezeu şi Tatăl cu privirea Sa moartea Fiului Său? O cinsteşte numaidecât şi o învredniceşte de privire. Deci faptul că nu e lipsită de slavă moartea Lui se arată şi în aceea că are pe Tatăl ca văzător nemijlocit al ei”[11]. Iar „moartea cuvioşilor e ca un dar sfinţit adus lui Dumnezeu. Dar nu înțeleg, desigur, moartea după trup. Ci cuvântul ne indică, mai degrabă, moartea aceea pe care au ei de gând să o suporte, murind lumii, dar trăind lui Dumnezeu, întru cuvioşie şi sfinţenie. Căci e cu neputință să înfăptuim o viață sfântă, dacă nu am murit mai înainte lumii”[12].
7: O, Doamne, eu sunt robul Tău,

eu sunt robul Tău şi fiul slujnicei Tale;

Tu ai rupt legăturile mele,

„A-I sluji lui Dumnezeu este suprema libertate”[13].
8: Ție-Ți voi aduce jertfă de laudă

şi numele Domnului voi chema.

„Mintea, în vremea rugăciunii, nu poate zice cu îndrăznire către Dumnezeu: ai rupt legăturile mele, Ție îți voi aduce jertfă de laudă, dacă nu rupe, din dorul celor mai înalte, legăturile fricii, ale trândăviei, ale somnului mult şi ale lăcomiei de mâncare, din care se naşte păcătuirea”[14].
9: Făgăduințele Domnului I le voi plini

în fața întregului Său popor,

„Împlinirea făgăduințelor se referă, de regulă, la aducerea unei jertfe – cf. Levitic 7, 16. Părinții se gândesc însă la oferirea propriei ființe prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu”[15].
10: în curțile casei Domnului,

în mijlocul tău, Ierusalime.

În acestea se închipuie Biserica.

---

[1] SEP 4/I, p. 285
[2] BBVA, p. 750
[3] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XXII
[4] SEP 4/I, p. 285

[5] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mari*, I, 2, 4
[6] Marcu Ascetul, *Epistolă către Nicolae Monahul*, 2
[7] Origen, *Omilii la Geneză*, VIII, 8
[8] BBVA, p. 751
[9] SEP 4/I, p. 285
[10] Origen, *Exortație la martiriu*, XXIX
[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Levitic*, I
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII
[13] SEP 4/I, p. 286
[14] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 103
[15] SEP 4/I, p. 286

PSALMUL 116 – *Aliluia.*

„Psalmul cel mai scurt al Psaltirii. Remarcabil prin universalismul său, a fost şi este intens folosit liturgic. Cf. Romani 15, 11”[1].

1: **Lăudați-L pe Domnul, voi, toate neamurile,**
pe El lăudați-L voi, toate popoarele;
2: **că s-a întărit mila Lui peste noi**
şi adevărul Domnului rămâne în veac.
„Adevărul Domnului: pentru Atanasie şi Ioan Gură de Aur, este Hristos, realitatea care a împlinit prefigurarea”[2].
„Oamenii trec, dar adevărul Domnului rămâne în veac”[3]. „Chiar cei care vorbesc, toți sunt un nimic: ei trec odată cu zgomotul vorbelor lor, dar adevărul Domnului rămâne în veac”[4]. E afirmată universalitatea credinței şi, implicit, a mântuirii.

---

[1] SEP 4/I, p. 286
[2] SEP 4/I, p. 286
[3] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, I, V, 1
[4] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, XIV, 4

PSALMUL 117 – *Aliluia.*

„Psalm liturgic pentru sărbătoarea Corturilor (cf. Ieşirea 23, 14; Neemia 8, 13-18). Procesiunea pelerinilor urcă spre Templu intonând un refren de recunoştinţă (1-4), apoi imnul (5-18); ajunge la porţile Templului reconstruit (19), devenit semn al reînnoirii poporului întors din exil (22-24), preoţii răspund poporului binecuvântându-l (25-27); cu ramuri în mâini, mulţimea pătrunde în sanctuar (27) cu aducere de mulţumire (28-29). Încă din Noul Testament, psalmul a fost văzut ca o profeţie pentru taina lui Hristos, respins şi apoi înălţat în slavă. În toate [liturgicele] creştine e folosit îndeosebi la sărbătoarea Învierii”[1].

1: **Mărturisiţi-vă Domnului, că e bun,**
că în veac este mila Lui!
„Îndemnul de a ne mărturisi Domnului, urmat de asigurarea că El este bun şi milostiv, nu trebuie să-l ducă pe creştin la certitudinea mântuirii prin absoluta bunătate a lui Dumnezeu, căci o asemenea certitudine nu există, ci la sentimentul încrederii că Domnul îi ascultă mărturisirea cu bunătate şi milă”[2].
„Că este bun: Augustin comentează: Aceasta e cea mai mare laudă, căci şi Fiul lui Dumnezeu, când a fost chemat Învăţătorule bun, a răspuns: Unul singur este bun, Dumnezeu (Marcu 10, 17-18)”[3].
2: Să spună dar casa lui Israel că e bun,

că în veac este mila Lui.

3: Să spună dar casa lui Aaron că e bun,

că în veac este mila Lui.

4: Să spună dar toţi cei ce se tem de Domnul că e bun,

că în veac este mila Lui.

„Ce anume semnifică cele două case (familii spirituale), – a lui Israel şi a lui Aaron – ştim mai limpede din versetul 21 al Psalmului 13: cei ce se tem de Domnul, cei mici împreună cu cei mari”[4].
5: Eu din necaz L-am chemat pe Domnul

şi El m-a auzit întru lărgimea auzului.

6: Domnul este ajutorul meu,

nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul.

7: Domnul este ajutorul meu

şi eu de sus mă voi uita la vrăjmaşii mei.

8: Mai bine e să te încrezi în Domnul

decât să te încrezi în om.

9: Mai bine e să nădăjduieşti în Domnul

decât să nădăjduieşti în mai-marii pământului.

Sunt puse față în față „nădejdea cea bună şi cu dreaptă socoteală şi întru cunoştință […], adevărată şi atotînțeleaptă (cu cea) mincinoasă şi rătăcită”[5], care este nădejdea cea lumească.

10: Toate neamurile m-au împresurat,

iar eu în numele Domnului le-am biruit;

11: de jur-împrejur m-au împresurat,

iar eu în numele Domnului le-am înfrânt;

12: m-au împresurat precum albinele un fagure şi s-au aţâţat ca focul între spini,

iar eu în numele Domnului le-am biruit;

„Evidențiind valențele profetice ale acestui psalm, Fericitul Augustin raportează stihul acesta de mare subtilitate mistică la cei ce L-au batjocorit pe Iisus şi L-au răstignit, neştiind ce fac. Dacă albinele din stup fac miere, fără s-o ştie, prigonitorii Domnului nu-şi dădeau seama că ni-L făceau pe Domnul mai dulce ca oricând, prin însăşi patima Sa. Gustați şi vedeți că bun este Domnul (Psalmi 33, 8)”[6].

13: împins am fost şi răsucit să cad,

dar Domnul mi-a sărit în sprijin.

14: Domnul e tăria mea şi cântecul meu

şi El mi S-a făcut mie spre mântuire.

Slăbiciunea omului singur şi tăria celui sprijinit de Dumnezeu.

15: Glas de bucurie şi mântuire în corturile drepților:

„Dreapta Domnului a lucrat putere,

16: dreapta Domnului m-a înălțat,

dreapta Domnului a lucrat putere”.

Dreapta Domnului este Fiul, prin Care Dumnezeirea zideşte şi mântuieşte. „Din acest text se constată în mod sigur că se vorbeşte despre firea omenească a Domnului, pe care Fiul lui Dumnezeu cel Unul-Născut a binevoit să o asume din Fecioară, deoarece El este dreapta lui Dumnezeu”[7]. Prin întrupare, Dreapta Se face izbăvire lumii căzute: „Şi atunci a prins omenirea care zăcea la pământ şi a izbăvit-o din răutatea de fiară, arătată în viciu şi păcate, a ridicat-o iarăşi prin sfințire la cinstea împărătească şi la blândețea virtuții”[8].

17: Nu voi muri, ci voi fi viu

şi voi povesti lucrurile Domnului.

18: Certând m-a certat Domnul,

dar morții nu m-a dat.

„Pentru că certarea Domnului înseamnă scăpare de moarte”[9]. Dar şi certarea venită de la fratele în credință rodeşte binele: „Povățuirea, pe care o facem unii altora, este bună şi foarte folositoare, că ne lipeşte de voința lui Dumnezeu”[10].

19: Deschideți-mi porțile dreptății:

prin ele voi intra şi-L voi lăuda pe Domnul.

„Dintre multele porți deschise, numai poarta dreptății este poarta lui Hristos; toți care intră prin ea sunt fericiți şi-şi îndreaptă mersul lor în cuvioşie, în dreptate, săvârşind toate fără tulburare”[11].

20: Aceasta este poarta Domnului,

drepții vor intra printr-însa.

„Sfântul Clement Romanul: Dintre multele porți deschise, numai poarta dreptății este poarta lui Hristos; toți cei ce intră prin ea sunt fericiți și-și îndreaptă mersul în cuviosie, în dreptate, săvârșind totul fără tulburare. Să fie cineva credincios, să fie puternic în a-și spune știința, să fie înțelept în deosebirea cuvintelor, să fie curat în fapte; dar cu atât mai mult se cuvine să fie smerit cu cât pare a fi mai mare! Să caute folosul de obște: pe al tuturor, iar nu pe al său”[12]. „Poarta Domnului: pentru Origen, este contemplația; pentru Chiril al Alexandriei, este Hristos (cf. Ioan 10, 7); pentru Atanasie, este poarta ce duce la contemplarea Domnului”[13].
21: Pe Tine Te voi mărturisi, că Tu m-ai auzit

și mie mi Te-ai făcut spre mântuire.

22: Piatra pe care au nesocotit-o ziditorii,

aceasta a ajuns în capul unghiului;

„Unghiul este Biserica, după Scriptură. Fiindcă precum unghiul se face unirea a două ziduri, pe care le împreună într-o legătură indisolubilă, așa și Biserica s-a făcut unirea a două popoare, împreunând la un loc pe cei dintre neamuri și pe cei din Iudei într-o singură învățătură de credință și strângându-i într-un singur cuget. Iar piatra din capul acestui unghi este Hristos, ca Cel ce e cap al întregului trup”[14].
23: de la Domnul s-a făcut aceasta

și minunată este în ochii noștri.

„Versetele 22-23 vor fi citate de Iisus cu referire la Sine Însuși”[15].
24: Aceasta este ziua pe care Domnul a făcut-o:

să ne bucurăm și să ne veselim într-însa!

Versetul a intrat, de timpuriu, în Slujba Învierii Domnului.

„Șapte al Vechiului Testament este opt în cel Nou, când Hristos a înviat și ziua mântuirii celei noi a luminat tuturor. […] În această zi pătrunde în cei păcătoși strălucirea și fulgerarea deplinei și desăvârșitei tăieri împrejur. De aceea și Vechiul Testament a dat partea sa numărului opt la sărbătorirea tăierii împrejur”[16]. „Așadar, trebuie să cinstim în noi nu numai ziua pătimirii, ci și pe a învierii, ca să avem și ziua amărăciunii și pe cea a veseliei: într-una să ajunăm, în cealaltă să ne îndestulăm”[17]. „Ziua înseamnă aici harul evanghelic, sau taina Aceluia care a adus acest har și în care vrea să umblăm noi toți cu bunăcuviință, ca în ziua cunoștinței și a adevărului. Căci ziua luminii veșnice este Hristos Însuși, în care trebuie să viețuiască toți cei ce au crezut în El, întru bunăcuviința virtuților”[18]. „Adică să ne desfătăm la

ospățul cel dumnezeiesc de cunoaşterea dată nouă prin Fiul. Este numit zi Cuvântul Care luminează cele ascunse şi prin Care a venit, la lumină şi naştere, fiecare creatură”[19].
25: O, Doamne, Te rog, mântuieşte!

O, Doamne, Te rog, adu belşug!

26: Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului;

pe voi v-am binecuvântat, cei din casa Domnului.

Binecuvântat este „aşadar Fiul în numele Tatălui”[20].
27: Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă;

sărbătoare rânduiți în umbrare

până la coarnele jertfelnicului.

„Aducând în amintire vechea sărbătoare a Cortului Mărturiei, rânduită de Moise, pasajul acesta nu este altceva decât o metaforă pentru singura Sărbătoare ce trebuie ținută de întreaga făptură rațională: aceea a Învierii Domnului, prin care Dumnezeu ni S-a arătat ca arvună a propriei noastre învieri (Sfântul Grigorie de Nyssa)”[21].
„În fiecare din noi, cei credincioşi, are loc Învierea lui Hristos, şi aceasta nu o dată, ci în fiecare ceas, atunci când […] Însuşi Stăpânul Hristos învie întru noi, strălucind şi scânteind cu scânteierile nestricăciunii şi Dumnezeirii. Căci venirea (şi prezența) purtătoare de lumină a Duhului ne arată, ca nişte zori, Învierea Domnului, sau mai degrabă ne dă harul de a-L vedea înviind pe El Însuşi. De aceea şi zice: Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă. Deci câtor li Se arată Hristos înviind, li Se arată în chip cu totul duhovnicesc, fiind văzut cu ochii duhovniceşti. Pentru că atunci când vine în noi prin Duhul, ne învie din morți, ne face vii şi ne dă să-L vedem întreg şi viu întru noi, pe El, Cel nemuritor şi nepieritor; dar nu numai aceasta, ci ne dăruieşte şi harul de a-L cunoaşte limpede ca pe Unul ce împreună-învie şi este împreună-preamărit cu noi (Efeseni 2, 5; Romani 8, 17), precum mărturiseşte toată Scriptura”[22].
28: Dumnezeul meu eşti Tu, Ție mă voi mărturisi;

Dumnezeul meu eşti Tu, pe Tine Te voi înălța;

Ție Îți voi mulțumi, că Tu m-ai auzit

şi mi Te-ai făcut mie spre mântuire.

„Ioan Gură de Aur interpretează 28a-b: lui Dumnezeu trebuie să I se aducă laudă pentru ceea ce este, pentru slava Lui negrăită, nu doar pentru darurile Lui”[23].

29: **Mărturisiți-vă Domnului, că este bun,**

că în veac este mila Lui!

Afirmarea bunătății şi a milei dumnezeieşti (fără a se nega dreptatea!). Versetul „este identic cu 117, 1, subliniind ideea de bază. Origen ne atrage atenția că prin această repetare psalmistul ne îndeamnă să medităm adesea la acest cânt”[24].

---

[1] SEP 4/I, p. 287

[2] BBVA, p. 751

[3] SEP 4/I, p. 287

[4] BBVA, p. 751

[5] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință*, 22

[6] BBVA, p. 752

[7] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, III, 51

[8] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, II

[9] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 61, 2

[10] Sf. Clement Romanul, *op. cit.*, LVI, 2

[11] Sf. Clement Romanul, *op. cit.*, XLVIII, 4

[12] BBVA, p. 752

[13] SEP 4/I, p. 288

[14] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 53

[15] BBVA, p. 753

[16] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIV, 6

[17] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXIII, 12

[18] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 65

[19] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 145, 5-6

[20] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XVII, 1

[21] BBVA, p. 753

[22] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XIII

[23] SEP 4/I, p. 289

[24] SEP 4/I, p. 289

PSALMUL 118 – *Aliluia*.

„Psalm alfabetic în ebraică – 22 de strofe, câte una pentru fiecare literă a alfabetului; fiecare are opt versete, toate începând cu litera respectivă. Adevărată litanie a Legii lui Dumnezeu. De fapt, termenul care se traduce de obicei cu lege, ebr. torah, înseamnă mai degrabă învățătură de viață: Dumnezeu îl învață pe om cum să-şi orânduiască viața, purtarea, pentru a fi cu adevărat fericit. Psalmistul, inspirat de profeți şi de Deuteronom, vorbeşte liber cu Dumnezeu, exprimându-şi diferitele stări sufleteşti legate de păzirea poruncilor, îndreptărilor, hotărârilor etc. – se remarcă bogăția sinonimică în termenii legați de Lege – opt la număr. Părinții subliniază cu toții că plinătatea Legii este Hristos, singurul care poate spune: Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața (Ioan 14, 6)”[1]. „Acesta este nu numai cel mai lung, ci şi cel mai bine construit dintre psalmii didactici. Arhitectura sa cuprinde 22 de strofe a câte 8 stihuri; numărul strofelor reprezintă numărul celor 22 de litere ale alfabetului ebraic; primul cuvânt al fiecărei strofe începe cu litera respectivă. Evident, Septuaginta păstrează structura, nu însă şi canonul alfabetic. Tema generală a psalmului este legea dumnezeiască, în sensul ei cel mai larg: totalitatea învățăturilor pe care Dumnezeu le-a descoperit şi le-a transmis prin profeți. De aici, frecvența unor cuvinte care gravitează în jurul noțiunii de lege: nelegiuire, fărădelege, mărturie, poruncă, dreptate, îndreptare, făgăduință, pricepere, înțelepciune, cuvânt, spusă, judecată, cale…, cuvinte care se repetă şi care uneori acuză redundanța. Textul însă, ca atare, e o expresie maximă a evlaviei, dar şi a meditației asupra vieții şi sfârşitului, ceea ce-l făcea pe Pascal să-l aibă la inimă. Psalmul a intrat puternic în cult: face parte din Slujba Înmormântării”[2].

1: Fericiți cei fără prihană în cale,

cei ce umblă în legea Domnului!

2: Fericiți cei ce caută să-I afle mărturiile;

cu toată inima Îl vor căuta.

„Mărturiile lui Dumnezeu: cerul, pământul şi toate câte sunt într-însele; cortul mărturiei (Numerii 1, 53), ca expresie a locuirii Domnului printre oameni; toate cuvintele lui Dumnezeu descoperite prin profeți, precum şi faptele Sale consemnate în Sfintele Scripturi”[3].

3: Fiindcă cei ce lucrează fărădelegea

n-au umblat în căile Sale.

4: Tu eşti Cel ce poruncile Tale le-ai poruncit

pentru ca noi să le păzim foarte.

5: O, de s-ar face căile mele drepte

spre paza dreptăților Tale!

6: Atunci de-abia nu mă voi ruşina,

când voi căuta spre toate poruncile Tale.

„Deci, câți doresc să se învrednicească de înfiere, să aibă nu numai trupul curat, ci şi sufletul”[4], adică să se îndrepteze căile lor.
7: Ție mă voi mărturisi, Doamne, întru deschiderea inimii

când voi fi învățat judecățile dreptății Tale.

„Traducerea întru deschiderea inimii se întemeiază pe substantivul evthiti = direcție în linie dreaptă, dar şi pe adjectivul/adverbul evthis = fără ocolişuri, franc, deschis. În fapt, aceasta este starea de spirit cu care un creştin trebuie să meargă la Taina Spovedaniei”[5].
8: Îndreptările Tale le voi păzi,

nu mă părăsi în cele din urmă!

Îndreptările: „Spre deosebire de dikeosis = îndreptățire, justificare, dikeoma înseamnă îndreptar, călăuză, ghid, criteriu moral. Pluralul acestui substantiv este, în româneşte, îndreptare. Acest plural însă sună identic cu singularul substantivului îndreptare (al cărui plural e îndreptări), care, stricto sensu, îl traduce pe grecescul pedia[6] = educație, corecție, corectare (dar şi pedeapsă). Aşadar, exprimarea adevărată ar fi: Îndreptarele Tale le voi păzi (aici şi în numeroase alte locuri). Numai că pluralul îndreptări (îndreptările) a intrat în limbajul liturgic la o vreme când limba română încă nu-şi diferențiase asemenea nuanțe. El s-a încetățenit atât de adânc în rostire şi auz, încât versiunea de față preferă să-l păstreze ca atare, până la o nouă vârstă a limbii române. E bine însă să se ştie care este înțelesul său real”[7].
9: Prin ce îşi va îndrepta un tânăr calea sa?:

prin păzirea cuvintelor Tale.

„Ilarie spune că e bine ca omul să țină Legea din tinerețe, spre a nu ajunge să capete obiceiuri rele. Pentru Origen, tânărul este noul popor chemat de Hristos dintre neamurile păgâne”[8].
10: Eu cu toată inima Te-am căutat,

să nu mă lepezi de la poruncile Tale.

„Augustin spune că nu e în puterea omului să-şi îndrepte corect paşii – cf. Ieremia 10, 23”[9].
11: Cuvintele Tale mi le-am ascuns în inimă,

ca nu cumva să păcătuiesc față de Tine.

„Căci aşa cum, dacă cineva va pune într-un vas de aramă sămânța focului, se va face şi el (vasul) părtaş la căldura cea pusă în vas, aşa şi cel care ține în suflet şi în inimă cuvântul dumnezeiesc şi ceresc, prin dorința spre toată virtutea, se va încălzi prin aceasta”[10].
12: Binecuvântat eşti, Doamne,

învață-mă îndreptările Tale.

13: Cu buzele mele am vestit

toate judecățile gurii Tale.

14: În calea mărturiilor Tale m-am desfătat

tot atât de mult cât în toată bogăția.

15: La poruncile Tale voi gândi

şi căile Tale le voi înțelege;

16: la îndreptările Tale voi cugeta,

cuvintele Tale nu le voi da uitării.

17: Dă-i răsplată robului Tău,

viază-mă şi-Ți voi păzi cuvintele.

„Fericitul Augustin: O răsplată poate fi de patru feluri: 1) rău pentru rău (iadul pentru cei păcătoşi); 2) bine pentru bine (împărăția cerurilor pentru cei drepți); 3) bine pentru rău (jertfa lui Hristos şi iertarea de pe cruce); 4) rău pentru bine (Iuda şi complicii săi). În rugăciune nu se poate cere decât răsplata pentru modul al treilea, deoarece nici un om nu se poate socoti pe sine atotbun”[11].
18: Ia-mi vălul de pe ochi

şi voi înțelege minunatele lucruri din legea Ta.

„Origen: Profetul ştia că Legea e umbra bunurilor viitoare (cf. II Corinteni 3, 18)”[12].
„Ochii mei vrea să însemne aici cugetul meu. Dar numai în puterea lui Iisus stă să ridice acest văl de pe ei ca să putem contempla cele spuse în Scriptură şi să prindem apoi înțelesul adevărat al celor exprimate acolo în chip învăluit”[13]. „În timpul fiecărei lecturi […] trebuie să ne rugăm Tatălui Cuvântului să împlinească şi în noi ceea ce s-a scris în Psalmi […]. Căci dacă El nu va deschide ochii noştri, cum vom putea vedea toate aceste mari mistere […]?”[14]. Psalmistul „ştia că un văl al neştiinței stă pe inima celor care citesc şi nu înțeleg cele scrise sub formă alegorică. Vălul este îndepărtat prin darul lui Dumnezeu, când Acesta ia aminte la omul care face tot ce-i stă în putință, exersându-şi simțirile ca să deosebească binele de rău, prin rugăciune neîncetată”[15]. Astfel „strigă către Dumnezeu cel acoperit de ceața cugetului pământesc. Căci neştiința minții pământeşti, fiind ca o ceață şi un întuneric adânc ce acoperă vederea sufletului, îl face pe acesta întunecat şi înnegurat, de nu poate înțelege cele dumnezeieşti şi omeneşti, nefiind în stare să privească spre razele luminii dumnezeieşti”[16]. „Dumnezeu a dat ca ajutor Legea care reaprinde lumina dumnezeiască în noi şi curăță solzii de pe ochii inimii noastre, înlăturând întunericul vechii cunoştințe aşezat peste ei. În acestea e descrisă nemulțumirea şi nesimțirea lumii; e înfățişată necunoscând pe Creatorul ei şi se arată rodul bun al iluminării ei”[17]. „Ai văzut că ochii îi erau acoperiți? Ai văzut că a strigat lui Dumnezeu să i-i descopere? Acelaşi lucru fă-l şi tu, copilul meu, şi Dumnezeu nu va trece cu vederea chemarea pe care o faci din tot sufletul”[18].
19: Străin sunt eu pe pământ,

poruncile Tale nu mi le ascunde.

20: Sufletul meu de-a pururi a tânjit

să dorească judecățile Tale.

„Origen: În mod normal, omul nu doreşte judecățile lui Dumnezeu, căci se teme de pedeapsă. O astfel de dorință rămâne un ideal care poate forma obiectul rugăciunii”[19]. „După Ambrozie, psalmistul pare a spune că dorul după Dumnezeu nu este în puterea noastră, ci este rodul harului”[20].
21: Tu i-ai certat pe cei mândri;

blestemați sunt cei ce se abat de la poruncile Tale.

22: Despresoară-mă de ocară şi defăimare,

că mărturiile Tale le-am păzit;

23: fiindcă mai-marii şezut-au şi grăit-au împotrivă-mi,

dar robul Tău cugeta la îndreptările Tale;

24: fiindcă mărturiile Tale sunt cugetarea mea

şi îndreptările Tale sunt sfetnicii mei.

25: Sufletul mi s-a lipit de pământ;

viază-mă, după cuvântul Tău.

„Sfântul Ilarie: Aici e vorba de sufletul care stă lipit de trupul său şi care, după o grea luptă, se va despărți prin moarte. De aici, sentimentul omului că e străin pe pământ (v. 19) şi că sufletul, de altă natură decât trupul, trebuie să meargă la Domnul (II Corinteni 5, 8)”[21].
26: Eu mi-am vestit căile, Tu m-ai auzit,

învață-mă îndreptările Tale.

Eu mi-am vestit căile: „Origen şi Ilarie înțeleg: Ți-am mărturisit păcatele mele”[22].
27: Fă-mă să înțeleg calea îndreptărilor Tale

şi la minunile Tale voi cugeta.

28: Sufletul meu a dormitat de mâhnire,

întăreşte-mă întru cuvintele Tale.

„Este clar că aceasta se datorează dormitării sufletului şi nesimțirii. Pentru că de sufletul treaz şi stăpân pe sine nu se îndepărtează gândul bun şi grija bineplăcută lui Dumnezeu, ci, dimpotrivă, sufletul observă că nu este lipsit de acestea”[23]. „A spus deci precis că nu trupul, ci sufletul s-a istovit, căci cu adevărat sufletul care a fost rănit de săgeata acestei tulburări [întristării – n. n.], istovindu-se, este îndepărtat de la orice contemplare a virtuților şi de la văzul sensurilor spirituale”[24].
29: Calea nedreptății îndepărteaz-o de la mine

şi cu legea Ta miluieşte-mă.

30: Eu calea adevărului am ales-o,

judecăţile Tale nu le-am uitat.

Judecăţile dumnezeieşti nu pot fi despărţite de adevăr, ele izvorând de la Adevărul Însuşi şi conducând către El.

31: De mărturiile Tale, Doamne, m-am lipit,

Tu fă-mă să nu-mi fie ruşine.

32: Pe calea poruncilor Tale am alergat

când Tu inima mi-ai lărgit-o.

„După Ilarie, inima se lărgeşte când locuieşte în ea taina Tatălui şi a Fiului, când Duhul Sfânt se desfată în acest locaş ce-L poate adăposti”[25].
„Căci s-a lărgit mintea noastră spre înţelepciune, fiindcă s-a sălăşluit şi locuieşte prin Duhul, în sufletele tuturor, Emanuil. Iar aşa devin cei ce sunt în Hristos prin credinţă”[26]. „Alergaţi prin pocăinţă pe calea poruncilor, alergaţi, cât timp e vremea luminării Lui, mai înainte ca noaptea morţii să vă cuprindă (Ioan 9, 4) şi să vă trimită în întunericul cel veşnic”[27].
33: Lege pune-mi, Doamne, calea îndreptărilor Tale,

şi ne-ncetat o voi păzi.

34: Dă-mi mie pricepere şi voi căuta să aflu legea Ta

şi cu toată inima mea o voi păzi.

35: Îndrumează-mă pe cărarea poruncilor Tale,

că aceasta-i ceea ce mi-am vrut.

„Cărarea e bătătorită, căci Domnul a umblat cel dintâi pe ea şi noi păşim în urma Lui (Ilarie)”[28].
„Vino, preaslăvite Cuvinte al lui Dumnezeu, şi ne împărtăşeşte, pe măsura puterilor noastre, descoperirea cuvintelor Tale. Înlăturând grosimea învelişurilor, arată-ne, Hristoase, frumuseţea înţelesurilor spirituale. Ia-ne de mâna dreaptă, adică de puterea minţii noastre, şi ne călăuzeşte pe calea poruncilor Tale”[29].
36: Pleacă-mi inima spre mărturiile Tale,

iar nu spre lăcomie.

„Dacă închipuirea inimii omului se pleacă spre rău încă din tinerețea lui (Facerea 8, 21), omul are nevoie de Dumnezeu pentru ca inima lui să se întoarcă spre dreptate, prin luminare de la Duhul Sfânt (Apolinarie de Laodiceea). Pe de altă parte, oprindu-se asupra acestui verset, Pascal (tocmai el, cel pururi însetat de înțelegere!) notează: Nu vă mirați când vedeți oameni simpli crezând fără să priceapă; Dumnezeu este Acela care le pleacă inimile spre credință”[30].

37: Întoarce-mi ochii, ca să nu văd deşertăciunea;

în calea Ta viază-mă.

„Căci deşertăciune cu adevărat este atracția lumii acesteia şi deşartă plăcerea celor vremelnice, de care se înțelege cu uşurință că cel ce şi-a ales să păşească cu adevărat drept se cuvine să se despartă şi să se depărteze, ba să ocolească chiar şi numai privirea lor cu plăcere în gânduri”[31].

38: Pune-i robului Tău în față cuvântul Tău

întru teama de Tine.

39: Îndepărtează-mi ocara de care m-am temut,

căci bune sunt judecățile Tale.

40: Iată, am tânjit după poruncile Tale,

viază-mă întru dreptatea Ta.

„Pentru Origen, întru dreptatea Ta se înțelege în Fiul Tău”[32].

41: Să vină peste mine mila Ta, Doamne,

mântuirea Ta, după cuvântul Tău,

42: şi cuvânt le voi răspunde celor ce mă ocărăsc

că am nădăjduit în cuvintele Tale.

43: Din gura mea să nu iei nicicum cuvântul adevărului,

că în judecățile Tale am nădăjduit.

„Origen: Cei ce deja au primit cuvântul adevărului riscă să-l piardă dacă, avându-l şi învățându-i pe alții, se arată nevrednici de el”[33].
44: Şi legea ta o voi păzi de-a pururi,

în veac şi în veacul veacului.

45: În largul meu am umblat

căutând să-Ți aflu poruncile.

„După interpretarea lui Ilarie, Dumnezeul nemărginit are nevoie de un locaş larg; ori de câte ori scrutăm cuvântul divin, îngustimile duhului nostru se dilată ca să înțelegem, iar bietele noastre simțuri se deschid ca să dorim cele dumnezeieşti”[34].
„Căci ne lărgim şi noi prin credință şi iubire, crescând în Hristos”[35].
46: În fața regilor am vorbit despre mărturiile Tale

şi nu m-am ruşinat.

47: Şi la poruncile Tale am cugetat,

că le-am iubit foarte.

48: Mâinile mi le-am ridicat spre poruncile Tale pe care le-am iubit

şi spre îndreptările Tale gândul mi l-am aşternut.

„Ridicat-am mâinile mele…: gest de rugăciune. Omul are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu pentru a împlini poruncile. Însă Atanasie şi Ilarie văd în ridicarea mâinilor săvârşirea faptelor bune”[36].
49: Adu-Ți aminte de cuvântul Tău către robul Tău,

întru care m-ai făcut să nădăjduiesc.

50: Aceasta m-a mângâiat întru smerenia mea,

că rostirea Ta m-a păzit în viață.

51: **Cei mândri s-au nelegiuit peste măsură,**
dar eu de la legea Ta nu m-am abătut.

52: **Adusu-mi-am aminte de judecățile tale cele de demult, Doamne,**
şi m-am alinat.
53: **Mâhnire m-a cuprins din pricina păcătoşilor**
care părăsesc legea Ta.
„Mâhnirea este după Dumnezeu când cineva s-ar mâhni pentru neglijarea unei porunci a lui Dumnezeu. Iar mâhnirea lumii acesteia este când ceva omenesc şi vrednic lumii ar fi ceea ce ne mâhneşte”[37]. „Plângi pentru păcat! Păcatul este o boală a sufletului. Păcatul este moartea sufletului nemuritor. Păcatul este vrednic de plâns şi de tânguire fără tăcere. Pentru păcat să curgă orice lacrimă, iar suspinul să nu înceteze a ieşi din adâncul inimii”[38].
54: **Îndreptările Tale erau cântecele mele**
în locu-n care pribegeam.
55: **Noaptea mi-am adus aminte de numele Tău, Doamne,**
şi legea Ta am păzit-o.
56: **Aceasta s-a petrecut cu mine,**
că am căutat să aflu îndreptările Tale.
57: **Tu eşti partea mea, Doamne,**
eu am zis că se cade să-Ți păzesc legea.
„Sfântul Ilarie: Puțini sunt oamenii care pot spune că partea (porția) lor e Dumnezeu. Când Moise a împărțit Țara Sfântă între triburile lui Israel, leviții nu şi-au avut parte, din pricină că partea (moştenirea) lor e Însuşi Domnul. În viața duhovnicească, Dumnezeu e partea celor ce au renunțat la bucuriile acestei lumi şi-i slujesc numai Domnului”[39]. „Origen interpretează: Cel pentru care Dumnezeu este de ajuns va spune: Partea mea eşti, Doamne”[40].
58: **Feței Tale m-am rugat cu toată inima mea,**
miluieşte-mă după cuvântul Tău.
Fața şi Cuvântul numesc pe Fiul.

59: **La căile Tale am cugetat,**
picioarele mi le-am întors la mărturiile Tale.
„Iată deci că piciorul este luat drept simbol al drumului către fiecare dintre fapte şi lucruri. Căci drumul este oarecum pentru noi de două feluri: noi, fie că obişnuim să săvârşim faptele cele bune totdeauna făcând lucruri din cele mai virtuoase şi astfel ne îndreptăm pe drumul cel curat şi pur închizând comori în inima noastră, fie că mergem pe altă cale prin multe alte feluri de fapte”[41].
60: **Gata m-am făcut, şi nu m-am tulburat**
că trebuie să-Ți păzesc poruncile.
„Răul neaşteptat ne tulbură mai tare şi ne loveşte mai puternic. Dar cele aşteptate şi prevăzute slăbesc în mare parte mai înainte frica, şi ea nu mai are atâta putere asupra celor ce le suportă, mintea gândindu-se de mai înainte la ele şi primindu-le mai înainte ca fiind prezente, cu puterea înțelegerii”[42].
61: Funiile păcătoşilor s-au încâlcit împrejuru-mi,

dar eu legea Ta n-am uitat-o.

„Prin aceasta se arată, aşadar, că cel ce iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu, rupând toate ale lumii care sunt socotite ca piedici şi biruindu-le şi ridicându-se peste ele, e stăpânit numai cu dragostea dumnezeiască”[43].

62: **La miezul nopții m-am sculat ca să-Ți aduc laudă**
pentru judecățile dreptății Tale.

„Psalmul 118 (catisma 17) se citeşte zilnic, în mânăstiri, la slujba numită Miezonoptică”[44].

„Toată viața noastră să fie timp de rugăciune. Dar mai ales, fiindcă trebuie să destindem intensitatea psalmodierii şi a îngenuncherilor cu intervale de repaus, să urmăm orele de rugăciuni care au fost rânduite de cei sfinți”[45].

63: **Părtaş le sunt tuturor celor ce se tem de Tine**
şi poruncile Tale le păzesc.

„Într-o apoftegmă a Părinților din pustiu se întreabă: Cine spune *Părtaş sunt eu*? şi se răspunde: *Duhul Sfânt* (Pimen, 136, *apud* Mortari, nota *ad loc*.). În acelaşi sens, Augustin spune că aici vorbeşte Hristos, pentru că El S-a făcut părtaş cu oamenii”[46].

64: **De mila Ta, Doamne, este plin pământul,**
învață-mă îndreptările Tale.

65: Bunătate ai făcut cu robul Tău,

Doamne, după cuvântul Tău.

66: Bunătate şi rânduială şi cunoaştere învață-mă,

că în poruncile Tale am crezut.

„Didim cel Orb: Dumnezeu este şi bun şi aspru (Romani 11, 22); bun cu cei ce rămân tari în credință, aspru cu cei ce se îndepărtează de ea. Pentru ca psalmistul să înțeleagă mai bine sensul bunătății, el nu are alt dascăl decât pe Dumnezeu; pe Acesta Îl roagă să-l învețe rânduială (disciplină, control de sine), ca virtute morală, şi cunoaştere, ca virtute intelectuală”[47].

„Noțiunile acestea sunt aşezate în chip progresiv, pentru a arăta rolul de conducător al desăvârşirii, adică al cunoaşterii”[48].

67: Mai înainte de a fi fost umilit, am păcătuit;

de aceea Ți-am păzit cuvântul.

„Înainte de fapte, se mişcă mintea în greşeli, zămislind plăcerea. Dar până ce păcatul e încă numai în pofte, mintea stă la mijloc, privind spre amândouă părțile şi având libertatea de-a se mişca spre ceea ce voieşte. Ea nu a suferit încă moartea, ci a ajuns foarte vecină cu răul, având boala în pântece”[49]. „Înainte de a pătimi deplin păcatul, greşim prin aprobarea gândurilor păcătoase, prețuindu-le, primindu-le şi făcând prin aceasta loc de intrare Satanei”[50].

68: Bun eşti Tu, Doamne, şi întru bunătatea Ta

învaţă-mă îndreptările Tale.

69: Nedreptatea celor mândri s-a înmulţit împotrivă-mi,

dar eu cu toată inima mea voi cerceta poruncile Tale.

„Origen înţelege: cu cât un drept se angajează mai mult de partea lui Dumnezeu, cu atât sporesc împotriva lui nedreptăţile celor trufaşi”[51].
70: Inima lor s-a închegat ca laptele,

dar eu întru legea Ta am cugetat.

„Inima sfinţilor e uşoară, inima celor trufaşi e congestionată (Atanasie)”[52].
71: Bine-mi este mie că m-ai smerit,

ca să pot învăţa îndreptările Tale.

„Sfântul Ioan Hrisostom: Dacă ne gândim bine, gloria lui David a fost mai mare în primejdii decât în viaţa obişnuită a unui rege. Se cade aşadar să acceptăm cu bucurie lecţiile pe care Dumnezeu ni le dă prin aceea că ne smereşte”[53]. „Origen atrage atenţia că, adeseori, în Scriptură, şi mai ales în psalmi, e numit smerire timpul de încercare şi suferinţă”[54].
„Iar umilindu-mă am dezlegat lanţul greşelii de mai înainte, prin care Adam şi Eva înnodaseră tot şirul celor următoare. De aceea şi Domnul a venit ca un supus, pentru ca să dezlege laţul nesupunerii şi al înşelăciunii omeneşti. Astfel, după cum prin nesupunere a pătruns păcatul, tot aşa prin supunere păcatul a fost dezlegat”[55].
72: Bună-mi este mie legea gurii Tale,

mai mult decât mii de aur şi argint.

73: Mâinile Tale m-au făcut şi m-au zidit,

înţelepţeşte-mă şi mă voi învăţa poruncile Tale.

„Pretutindeni foloseşte cuvântul a făcut pentru creaturi, dar nu pentru Fiul”[56].
74: Cei ce se tem de Tine mă vor vedea şi se vor veseli,

că eu în cuvintele Tale am nădăjduit.

75: Cunoscut-am, Doamne, că drepte sunt judecățile Tale

şi că întru adevăr m-ai smerit.

76: facă-se dar ca mila Ta să-mi fie mângâiere,

după spusa Ta către robul Tău.

77: Să vină îndurările Tale peste mine şi voi trăi,

că legea Ta e cugetarea mea.

78: Să se ruşineze cei mândri, că-ntru nedreptate m-au nedreptățit,

eu însă la poruncile Tale voi cugeta.

„Atanasie interpretează: Când îi voi vedea ruşinați pe cei trufaşi, nu mă voi semeți, ci voi lua seama la poruncile Tale”[57].

79: Întoarcă-se la mine cei ce se tem de Tine

şi cei ce cunosc mărturiile Tale.

80: Neprihănită să-mi fie inima întru îndreptările Tale,

ca nu cumva să fiu ruşinat.

„Prin aceasta cere să se teamă de ruşine şi să se dezbrace, ca de o haină murdară şi de necinste, cei ce s-au îmbrăcat cu ea, din răutate”[58]. „Voia lui Dumnezeu este curăția desăvârşită de păcat, eliberarea de patimile ce ne necinstesc şi ajungerea la cel mai înalt grad de virtute. Aceasta echivalează cu purificarea şi sfințirea inimii, care se realizează prin părtăşia cu Duhul cel desăvârşit şi dumnezeiesc”[59].

81: Sufletul mi se topeşte de dorul mântuirii Tale;

în cuvântul Tău am nădăjduit.

„Mântuirea: gr. σωτήριον. Părinții îl referă la Mântuitorul”[60].

82: Ochii mi s-au sleit de dorul cuvântului Tău,

zicând: „Când mă vei alina?”

Mă vei alina sau îmi vei da mângâiere [SEP 4]: gr. παρακαλέω, de unde termenul παράκλητος din Noul Testament, mângâietor: „Domnul nostru Iisus Hristos este primul Paraclet care ni-l face binevoitor pe Tatăl, spune Atanasie. El le făgăduieşte apostolilor alt Paraclet, pe Duhul Sfânt (Ioan 14, 16); acest din urmă sens se va impune în teologie”[61].
83: Că m-am făcut ca un burduf de piele-n brumă,

dar îndreptările Tale nu le-am uitat.

„Tot mustul poftei trupeşti zvântă-l şi usucă-l cu mâncare puțină, cu băutură puțină şi cu privegheri de toată noaptea”[62]. Altă traducere: m-am făcut ca un foale în ger. „După ce au distrus carnea poftelor desfrânate în întregime, ei întind învelişul mort al omului de dinafară prin tăria duhului. De aceea a adăugat într-adins în ger, fiindcă n-au fost mulțumiți nicidecum numai cu omorârea inimii, ci au înghețat chiar zvâcnirile de dinafară şi îmboldirile firii înseşi, aliindu-şi gerul de dinafară al înfrânării, şi astfel n-au mai avut de înfruntat acum, după cuvântul Apostolului, domnia păcatului, nemaipurtând un trup care să se împotrivească duhului”[63].
84: Câte sunt zilele robului Tău?;

când vei face pentru mine judecată asupra celor ce mă prigonesc?

85: Nelegiuiții mi-au spus o puzderie de vorbe,

dar ele nu sunt ca legea Ta, Doamne.

86: Toate poruncile Tale sunt adevăr;

pe nedrept m-au prigonit, ajută-mă!

87: Puțin a fost de nu m-au terminat la pământ,

dar eu nu Ți-am părăsit poruncile.

88: După mila Ta viază-mă

şi voi păzi mărturiile gurii Tale.

89: În veşnicie, Doamne,

Cuvântul Tău rămâne în cer.

„Cuvântul lui Dumnezeu rămâne în veac, neschimbându-Se; şi nici nu e primul sau al doilea faţă de altul, ci este Acelaşi pururea. Căci se cuvine ca, Unul fiind Dumnezeu, Unul să fie şi Chipul Lui şi Unul Cuvântul Lui şi Una Înţelepciunea Lui”[64].
90: În neam şi în neam e adevărul Tău;

Tu ai întemeiat pământul, şi el rămâne.

91: Prin rânduiala Ta rămâne ziua,

că toate lucrurile sunt Ţie slujitoare.

„Deci Fiul nu e închis în măsurile noastre, potrivit robilor, nici nu e sub jug, ci este în firea dumnezeiască şi supremă şi mai presus de cele făcute”[65]. „Toate sunt roabe Lui, afară de unicul Său Fiu şi de unul Duhul Lui cel Sfânt”[66]. „Primul fel de închinare de adorare este acela de rob: lui Dumnezeu I se închină toate zidirile, ca roabe ale Stăpânului. […] Unii se închină de bună voie, alţii fără de voie. Unii, care cunosc pe Dumnezeu, se închină Lui de bunăvoie, precum cei binecredincioşi. Alţii, deşi cunosc pe Dumnezeu, dar nu vor să-L recunoască, se închină Lui fără de voie, ca demonii. Alţii, care nu cunosc pe Cel prin fire Dumnezeu, se închină fără de voie Aceluia pe care nu-L cunosc”[67].
92: dacă legea Ta nu mi-ar fi fost mie cugetare,

atunci aş fi pierit în umilinţa mea.

93: În veac nu voi uita îndreptările Tale,

că într-însele m-ai viat, Doamne.

94: Al Tău sunt eu, mântuieşte-mă,

că îndreptările Tale le-am căutat.

95: Păcătoşii m-au aşteptat să mă dea pierzării,

dar eu am înţeles mărturiile Tale.

96: Oricărei desăvârşiri eu i-am văzut hotarul,

porunca Ta hotărnicie n-are.

„Literal: Porunca Ta e un spațiu nemăsurat de larg. Sfântul Ioan Scărarul tâlcuieşte: Virtutea are marginea nemărginită. Dacă (în urcuşul duhovnicesc) unii lucrători buni înaintează de la puterea făptuirii la puterea vederii, adică la contemplație, şi dacă iubirea nu ajunge niciodată la sfârşit, atunci marginea ei, a iubirii, este cu adevărat nemărginită. Înaintând în ea, niciodată nu ajungem la un sfârşit, nici în veacul de acum, nici în cel viitor, adăugând lumină la lumină”[68]. Pentru o mai mare claritate, reluăm începutul acestui citat, cu partea care a lipsit mai sus: „Unele dintre cele ce se petrec au prin rânduială un început şi un sfârşit, de la Făcătorul. Dar virtutea are marginea nemărginită”[69]. Cuvântul „cred că arată în chip întunecos şi ascuns că învățătura legii pare foarte îngustă, din pricina neclarității literei, dar cu înaintarea timpului în lărgime va avea ca sfârşit taina lui Hristos, adică ziua a opta, sau învierea ce s-a săvârşit în ziua a opta. Căci sfârşitul legii şi al proorocilor este Hristos. Vezi că voința de a rămânea după venirea credinței alipit de Iudei, care n-au crezut şi grăiesc încă cele ale legii, face pe cineva strâmtorat”[70].
97: O, legea Ta cât am iubit-o, Doamne!;

ea e gândul meu de-a lungu-ntregii zile.

„El numeşte ziuă tot răstimpul vieții de aici a fiecăruia”[71].
98: Tu pe deasupra duşmanilor mei m-ai înțelepțit cu poruncile Tale,

că ele ale mele sunt în veac.

99: Pe deasupra tuturor dascălilor mei am câştigat pricepere,

că mărturiile Tale sunt cugetarea mea.

100: Pe deasupra bătrânilor mei am dobândit pricepere,

că poruncile Tale le-am căutat.

101: Din toată calea cea rea mi-am oprit picioarele,

ca să pot eu păzi cuvintele Tale.

102: De la judecățile Tale nu m-am abătut,

că Tu mi-ai pus o lege.

103: Cât sunt de dulci cuvintele Tale în cerul gurii mele!,

mai dulci sunt decât mierea-n gura mea.

„Cuvântul adevărului este simplu şi îşi are locul cel mai bun în inimile simple şi este cu mult mai dulce ca mierea ostenelii albinelor”[72].
104: Din poruncile Tale mi-am dobândit pricepere,

de aceea urât-am toată calea nedreptății.

105: Făclie picioarelor mele este legea Ta,

şi lumină cărărilor mele.

„Ieronim: În noaptea acestei lumi să strălucească în noi lumina Cuvântului lui Dumnezeu (cf. Ioan 1, 5: [Cuvântul] era Lumina cea adevărată…”[73].
„Făclie a numit legea scrisă, pentru faptul că aceasta, prin combinațiile meşteşugite ale diferitelor simboale, ghicituri şi tipuri materiale, răspândeşte, înaintea celor ce-şi lărgesc prin fapte paşii sufletului împotriva puterilor vrăjmaşe, lumina care arde răutatea patimilor. Iar lumină a numit legea duhovnicească a harului, pentru faptul că arată simplu, fără simboale sensibile, cărările veşnice, pe care mintea contemplativă, urmându-şi drumul, e dusă spre cel mai înalt dintre bunuri, spre Dumnezeu, nelăsându-şi determinată şi limitată mişcarea cugetării de niciunul dintre lucrurile create. Căci lumina legii harului e neînserată, neavând niciun fel de cunoştință care să-i definească razele atotstrălucitoare. Picioare (a numit) drumul întregii vieți trăite după voia lui Dumnezeu, sau mişcările gândurilor bune din suflet, călăuzite ca de o făclie de lumina din legea scrisă. Iar cărări, chipurile virtuților conforme cu legea naturală şi rațiunile cunoştinței din legea duhovnicească, pe care le dezvăluie prezența lui Dumnezeu Cuvântul şi care readuc firea la ea însăşi şi la cauza ei, prin virtute şi cunoştință”[74]. „Căci Mântuitorul şi Dumnezeul meu mă izbăveşte de întunericul neştiinței şi al răutății. De aceea a şi fost numit de Scriptură făclie. Pentru că împrăştiind, asemenea unei făclii, negura neştiinței şi întunericul răutății, S-a făcut El însuşi tuturor cale de mântuire, călăuzind prin virtute şi cunoştință spre Tatăl pe toți cei ce voiesc să păşească, prin împlinirea poruncilor dumnezeieşti, pe urmele Lui, ca pe-o cale a dreptății”[75].
106: Juratu-m-am şi am hotărât

să păzesc judecățile dreptății Tale.

107: Umilit am fost peste măsură;

viază-mă, Doamne, după cuvântul Tău.

108: Prinoasele de bunăvoie ale gurii mele binevoieşte-le, Doamne,

şi învață-mă judecățile Tale.

109: Sufletul meu e de-a pururi în mâinile Tale

şi legea Ta n-am uitat-o.

În mâinile lui Dumnezeu sufletul pururi „va fi, dacă nu este în trup, ci în duh; va fi, dacă nu se mişcă în cele pământeşti. Când se întoarce către cele trupeşti, atunci îl pândesc momelile trupului, atunci este stăpânit de patimi, atunci este ros de îngâmfare, atunci este copleşit de durere”[76].

110: Păcătoşii mi-au întins o cursă,

dar eu de poruncile Tale nu m-am rătăcit.

Împlinirea poruncilor se face păstrătoare a harului dumnezeiesc.

111: Mărturiile Tale le-am moştenit pe veci,

că ele sunt bucuria inimii mele.

112: Inima mi-am plecat-o spre săvârşirea îndreptărilor Tale,

pentru ca-n veci să-mi fie răsplătire.

113: Pe călcătorii de lege i-am urât,

dar legea Ta am iubit-o.

114: Ajutorul meu şi ocrotitorul meu Tu eşti,

în cuvântul Tău am nădăjduit.

115: Îndepărtați-vă de mine, voi, făcătorii de rele,

şi eu voi cerceta poruncile Dumnezeului meu.

116: Ocroteşte-mă, după cuvântul Tău, şi viază-mă,

şi de la aşteptarea mea să nu mă-ndepărtezi în ruşine.

117: Ajută-mă şi mă voi mântui

şi pururi voi cugeta la îndreptările Tale.

118: De nimic i-ai făcut pe toţi cei ce se îndepărtează de la îndreptările Tale,

pentru că nedrept este gândul lor lăuntric.

119: Călcători de lege i-am socotit pe toţi păcătoşii pământului;

de aceea eu pururea am iubit mărturiile Tale.

„Într-adevăr, după cum cel ce tăgăduieşte pe Hristos în prigoane este un fugar de la numele cel preacinstit al Domnului, tot astfel este numit, de către profet, călcător de lege şi cel ce tăgăduieşte adevărul, dreptatea, sfinţenia, nestricăciunea sau altceva dintre cele ce se înţeleg prin virtute, sau care aruncă acestea de la sine în timpul când este stăpânit de patimi, deoarece tăgăduieşte cu fiecare dintre faptele sale cele rele pe Cel ce uneşte întru sine toate virtuţile şi pe Cel al cărui nume îl poartă şi el”[77].

120: Ţintuieşte-mi trupul cu frica de Tine,

că de judecăţile Tale m-am temut.

„Atanasie, Ilarie, Augustin pun în legătură versetul cu Galateni 2, 19 (Cu Hristos împreună sunt răstignit)”[78].

„Frica, când se iveşte în simţirea sufletului, obişnuieşte să topească şi să mănânce întinăciunea”[79]. „Deci şi noi trebuie să străbatem această viaţă sub acea înfăţişare şi acel chip cu care S-a spânzurat (Hristos) pe lemn pentru noi, ca, străpungând, după cuvântul lui David, trupurile noastre cu frica de Dumnezeu, să avem ţintuite toate vrerile şi dorinţele noastre, care să nu slujească poftei noastre, ci mortificării ei”[80]. „Se cuvine, deci, să pironim pe cruce mădularele păcatului”[81].

121: Făcut-am judecată şi dreptate;

nu mă da pe mâna celor ce mă nedreptăţesc.

122: Primeşte-l pe robul Tău întru bunătate;

cei mândri să nu mă năpăstuiască.

123: Ochii mi s-au sleit de dorul mântuirii Tale

şi de dorul cuvântului dreptății Tale.

„Fără-ncetare aşteaptă psalmistul mântuirea care vine de la Dumnezeu, întemeindu-se pe împlinirea unei făgăduințe. Expresia mi s-au sleit e folosită pentru a arăta intensitatea sentimentului (Teodoret de Cir)”[82].

124: Fă cu robul Tău după mila Ta

şi învață-mă îndreptările Tale.

125: Robul Tău sunt eu; dă-mi pricepere

şi voi cunoaşte mărturiile Tale.

126: Vremea este a lucra pentru Domnul,

că ei au risipit legea Ta.

127: De aceea Ți-am iubit poruncile

mai mult decât aurul şi topazul,

128: De aceea m-am îndreptat spre toate poruncile Tale

şi toată calea cea strâmbă am urât-o.

„Tot omul, care s-a botezat în numele Treimii dumnezeieşti şi de viață făcătoare, trebuie să țină toate câte a poruncit Domnul. Din această pricină Domnul a împreunat păzirea tuturor poruncilor cu dreapta credință, ştiind că nu e cu putință să-i aducă omului mântuirea numai una dintre ele, despărțită de celelalte”[83]. „Să luăm din Sfânta Scriptură ajutor şi armă potrivnică pentru fiecare vrăjmaş care vine asupra noastră […] şi împotriva poftei gândurilor de ruşine să punem amintirea morții, a înfricoşatei Judecăți şi a chinurilor de nesuportat ale iadului; împotriva trândăviei să punem râvna şi purtarea de grijă; împotriva lăcomiei pântecelui, postul; împotriva iubirii de plăcere, înfrânarea, împotriva băuturii multe, băutura puțină; împotriva aprinderii trupului să punem amintirea focului veşnic şi atenția continuă şi din tot sufletul la

Dumnezeu, unită cu privegherea şi setea. Căci dacă vom face astfel cu fiecare patimă care ne războieşte – ca să nu le spun pe toate şi să lungesc cuvântul – şi vom dobândi virtutea opusă acelei patimi, cu siguranță vom fi păziți nevătămați şi nerăniți de vrăjmaşul, pentru că suntem păziți de aceste virtuți ca de nişte soldați puternici”[84]. „Căci Hristos cere […] îndreptarea sufletului. Pentru aceasta a rânduit celor de sub lege poruncile”[85].

129: Minunate sunt mărturiile Tale,

de aceea sufletul meu le-a cercetat.

„În ordinea normală, cercetarea e urmată de descoperire, iar aceasta provoacă admirația. Aici lucrurile se petrec invers: Psalmistul are mai întâi revelația creației (mărturiilor) lui Dumnezeu, aceasta îl umple de uimire, iar uimirea, la rândul ei, îl determină să cerceteze în amănunt ceea ce descoperise global. În fapt, acesta este procesul cunoaşterii prin revelație. E un text care anulează aberația: crede şi nu cerceta”[86].

130: Dezvăluirea cuvintelor Tale va face lumină

şi pricepere le va da pruncilor.

Dezvăluirea: „delosis (folosire unică în Cartea Psalmilor): acțiunea de a arăta, de a descoperi, de a face să se înțeleagă, de a interpreta, de a semnifica. Sensul versetului se leagă de cel precedent: lumina globală a revelației (dezvăluirii) duce la studiul şi priceperea amănuntelor”[87]. „Cel care a venit să ducă la plinire Legea şi Profeții a făcut inteligibile toate spusele lor (Didim din Alexandria)”[88].

131: Eu gura mi-am deschis-o şi duh am tras într-însa,

că după poruncile Tale am tânjit.

„Părinții (Origen, Ilarie, Augustin) referă suflarea [duhul – la Anania] (gr. πνευμα) la Duhul Sfânt”[89].

132: Caută spre mine şi mă miluieşte

după judecata celor ce iubesc numele Tău.

„Smerenia şi reaua pătimire slobozesc pe om de tot păcatul. Cea dintâi taie patimile sufletului, cea de-a doua pe ale trupului. Aceasta se arată făcând-o şi fericitul David, când se roagă lui Dumnezeu zicând: Priveşte la smerenia mea şi la osteneala mea şi iartă toate păcatele mele”[90].

133: Paşii mei îndreaptă-i după cuvântul Tău

şi nici o fărădelege să nu mă stăpânească.

134: Izbăveşte-mă de năpasta oamenilor

şi voi păzi poruncile Tale.

135: Fața Ta arat-o peste robul Tău

şi învață-mă poruncile Tale.

136: Din ochii mei curs-au izvoare de apă,

fiindcă eu legea Ta n-am păzit-o.

137: Drept eşti, Doamne,

şi drepte sunt judecățile Tale.

„Într-adevăr, Dumnezeu este drept şi drepte sunt judecățile Sale. El va judeca pe fiecare în raport cu bunurile pe care El le-a pus, în mod diferit, în natura umană, fie că sunt bunuri trupeşti sau spirituale, fie că ele constau din cunoaşterea precedentă sau discernământ. Când va judeca pe fiecare va cere roadele virtuții şi va răsplăti faptele fiecăruia după dreptate”[91].

138: Mărturiile tale le-ai poruncit cu-ntreaga dreptate

şi cu-ntreg adevărul.

139: Râvna pentru Tine m-a mistuit,

că vrăjmaşii mei au uitat de cuvintele Tale.

140: Lămurită-n foc este spusa Ta foarte,

şi robul Tău a iubit-o.

„Eusebiu de Cezareea: Textul poate fi raportat la focul pe care Hristos l-a adus pe pământ (Luca 12, 49), menit să ardă şi să mistuie toate impuritățile noastre carnale, pentru ca sufletul să rămână curat ca aurul lămurit în foc. Didim cel Orb: Aici poate fi vorba şi de cuvintele Domnului…, curate ca argintul lămurit în foc (Psalmi 11, 6), acel foc al spuselor lui Iisus care-i aprindea pe ucenicii Luca şi Cleopa în drumul spre Emaus şi care i-a făcut să spună după aceea: Oare nu ardea-ntru noi inima noastră când ne vorbea pe cale şi-n timp ce ne tâlcuia Scripturile? (Luca 24, 32)”[92]. Lămurită-n foc e spusa Ta, „căci toate cuvintele despre dumnezeirea lui (Hristos) sunt fierbinți şi n-au nimic apos şi răcit”[93].

141: Tânăr sunt eu şi socotit de nimic,

dar îndreptările Tale nu le-am uitat.

142: Dreptatea Ta este dreptate în veac

şi adevăr e legea Ta.

143: Necazuri şi nevoi au dat peste mine;

poruncile Tale sunt cugetarea mea.

144: Drepte sunt în veci mărturiile Tale;

dă-mi Tu pricepere, şi eu voi fi viu.

145: Strigat-am din toată inima mea: „Auzi-mă, Doamne!;

îndreptările Tale voi căuta să le aflu".

146: Strigat-am către Tine: „Mântuieşte-mă

şi voi păzi mărturiile Tale!"

147: În puterea nopții m-am sculat şi am strigat,

în cuvintele Tale am nădăjduit.

În puterea nopții traduce pe „aoria = timp nepotrivit, neobişnuit, contrar obiceiului sau regulei. Aşadar, timp de rugăciune în afara tipicului şi în plus față de acesta; meditație în afara orelor obişnuite. Râvna care sparge rutina"[94].

148: Ochii mi s-au trezit înaintea zorilor

ca să cuget la cuvintele Tale.

„Trebuie să ne sculăm pentru rugăciune înainte de a se lumina de ziuă, ca să nu ne prindă ziua în somn şi în pat"[95].

149: Glasul meu auzi-l, Doamne, după mila Ta;

după judecata Ta viază-mă.

150: Cei ce întru fărădelege mă prigonesc s-au apropiat,

dar de legea Ta s-au îndepărtat.

151: Aproape eşti Tu, Doamne,

şi toate poruncile Tale sunt adevăr.

„Iată, Dumnezeu ne este aproape; dar dacă noi nu facem o mişcare să ne apropiem şi noi de El, nu ne putem bucura de vecinătatea Sa. Cei ce se apropie de Dumnezeu sunt legați de El pe potriva dorinței și desăvârşirii lor (Tâlcuire atribuită lui Origen)”[96].

152: Dintru-nceput am cunoscut din mărturiile Tale

că pentru veci le-ai întemeiat.

153: Vezi-mi smerenia şi scapă-mă,

că legea Ta n-am uitat-o.

154: Judecă-mi pricina şi mă izbăveşte;

de dragul cuvântului Tău viază-mă.

155: Departe de păcătoşi e mântuirea,

că ei nu Ți-au căutat îndreptările.

156: multe sunt îndurările Tale, Doamne;

după judecata Ta viază-mă.

157: Mulți sunt cei ce mă prigonesc şi mă necăjesc,

dar eu de la mărturiile Tale nu m-am abătut.

158: Mă mistuiam văzându-i pe cei nepricepuți,

fiindcă spusele Tale nu le-au păzit.

159: Iată, vezi că Ți-am iubit poruncile;

Doamne, întru mila Ta viază-mă.

160: Adevăr este începutul cuvintelor Tale

şi toate judecățile dreptății Tale vor dăinui în veci.

161: Fără pricină m-au prigonit puternicii zilei

şi din pricina cuvintelor Tale inima mi s-a înfricoşat.

„Ilarie, Ieronim şi Augustin văd aici o prevestire a prigoanelor pentru credință, trimițând la Matei 10, 17 sq.”[97].

162: Bucura-mă-voi întru spusele Tale

ca unul ce-a dat peste pradă multă.

163: Urât-am nedreptatea şi am disprețuit-o,

dar legea Ta am iubit-o.

164: De şapte ori pe zi Te-am lăudat

pentru judecățile dreptății Tale.

„Pe temeiul acestui stih a fost rânduit ciclul liturgic al Celor Şapte Laude, adică toate slujbele bisericeşti din durata a 24 de ore”[98]. Numărul 7, cum s-a mai spus, simbolizează desăvârşirea, perfecțiunea, plinătatea, dar şi timpul, care trebuie umplut cu Dumnezeu.

„Toată viața noastră să fie un timp de rugăciune. Dar mai ales, fiindcă trebuie să destindem intensitatea psalmodierii şi a îngenuncherilor cu intervale de repaus, să urmăm orele de rugăciuni care au fost rânduite de cei sfinți”[99].

165: Pace multă au cei ce iubesc legea Ta

şi cărora nu le e piatră de poticnire.

„Cel ce păzeşte poruncile lui Dumnezeu nu se face piatră de poticneală oamenilor, pentru că nu este sminteală nici în el”[100]. „Cei ce iubesc legea lui Dumnezeu se bucură de multă pace şi nu este sminteală în ei. Fiindcă nu toate câte plac oamenilor plac şi lui Dumnezeu, ci câte par că nu sunt bune sunt foarte bune prin fire, celui ce cunoaşte raţiunile lucrurilor li ale celor ce se petrec în făpturi”[101]. „Prin aceasta face cunoscut tuturor şi vesteşte celor ce doresc mântuirea ca să urmărească, de e cu putință, neîncetat şi cu bucurie bunul păcii cu ei înşişi şi cu toți, alipindu-se cu o iubire prea dumnezeiască şi culminantă de cel mai înalt bine dorit, înlăturând toată sminteala de toate, prin armonia binecredincioasă şi supremă a unora cu alții”[102].

166: Mântuirea Ta am aşteptat-o, Doamne,

şi poruncile Tale le-am iubit.

167: Păzit-a sufletul meu mărturiile Tale

şi le-a iubit foarte.

„Nu ne vom teme, firește, de loviturile care ne vin din afară şi nici o sminteală nu ne va mai fi pricinuită din exterior, cât timp rădăcinile acestora nu se mai află înfipte şi adăpostite chiar înăuntrul nostru”[103].

168: Păzit-am poruncile şi mărturiile Tale,

că toate căile mele înaintea Ta sunt, Doamne.

169: Apropie-se rugăciunea mea înaintea Ta, Doamne,

după spusa Ta dă-mi mie pricepere.

„Fericitul Augustin: Ştiind cine este cel ce se roagă (adică David), în această rugăciune ne putem recunoaşte şi pe noi înşine, dacă ne străduim s-o facem împreună cu el. Expresia după spusa Ta înseamnă după făgăduința Ta, ceea ce ne trimite la textul din Psalmi 31, 8: Eu te voi înălța şi eu te voi cârmui”[104].

170: Să intre cererea mea în fața Ta;

după spusa Ta izbăveşte-mă.

171: Buzele mele să reverse laudă

când Tu mă vei învăța îndreptările Tale.

172: Rosti-va limba mea spusele tale,

fiindcă toate poruncile Tale sunt drepte.

Versetele 169-172: „Augustin vede aici chipul Rugătorului desăvârşit, Hristos”[105].
173: Fie-mi spre mântuire mâna Ta,

că eu poruncile Tale le-am ales.

174: Tânjit-am după mântuirea Ta, Doamne,

şi legea Ta îmi este cugetare.

175: Viu va fi sufletul meu şi Te va lăuda

şi judecățile Tale îmi vor ajuta.

„Didim cel Orb: Sufletul meu va fi viu pentru că, amintindu-i eu de judecățile Tale şi păzindu-le, înlătur moartea care-i urmează păcatului. Nu voi mai păcătui; dimpotrivă, voi săvârşi acele fapte a căror urmare este: Viu va fi sufletul meu şi Te va lăuda, mulțumindu-Ți pentru viața cea veşnică pe care i-ai dăruit-o”[106].
176: Rătăcit-am ca o oaie pierdută;

caută-l pe robul Tău, că poruncile Tale nu le-am uitat.

Cu toții rătăcim, şi singur Păstorul cel Bun e Acela care ne caută, ne găseşte şi ne adună. Dar, după cum o spune şi Psalmistul, e necesar ca şi noi să dorim să fim găsiți de El.

---

[1] SEP 4/I, p. 290
[2] BBVA, p. 753
[3] BBVA, p. 753
[4] Sf. Macarie Egipteanul, *Epistola*
[5] BBVA, p. 754
[6] În citire; transliterat: **paideia**.
[7] BBVA, p. 754

[8] SEP 4/I, p. 290

[9] SEP 4/I, p. 291

[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2

[11] BBVA, p. 754

[12] SEP 4/I, p. 291

[13] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*

[14] Origen, *Omilii la Geneză*, XII, 1

[15] Origen, *Contra lui Celsus*, IV, 50

[16] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 187

[17] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9

[18] Sf. Simeon Noul Teolog, *Epistole*, III

[19] BBVA, p. 754

[20] SEP 4/I, p. 292

[21] BBVA, p. 755

[22] SEP 4/I, p. 292

[23] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 80

[24] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, X, 4

[25] SEP 4/I, p. 293

[26] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II, 6

[27] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XV

[28] SEP 4/I, p. 293

[29] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 48

[30] BBVA, p. 755

[31] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI

[32] SEP 4/I, p. 293

[33] BBVA, p. 756

[34] SEP 4/I, p. 294

[35] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V

[36] SEP 4/I, p. 294

[37] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 192

[38] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi cuvântări*, V, 9

[39] BBVA, p. 756

[40] SEP 4/I, p. 295

[41] Sf. Chiril al Alexandriei, *Zece Cărţi împotriva lui Iulian Apostatul*, IX

[42] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX

[43] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 136

[44] BBVA, p. 756

[45] Sf. Vasile cel Mare, *Cuvinte ascetice*, II, 4

[46] SEP 4/I, p. 295

[47] BBVA, p. 757

[48] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VII, 36, 1

[49] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XV

[50] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX

[51] SEP 4/I, p. 296

[52] SEP 4/I, p. 296

[53] BBVA, p. 757

[54] SEP 4/I, p. 296

[55] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXXIII, 8

[56] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II, LVII

[57] SEP 4/I, p. 297

[58] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre nevoință*

[59] Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvânt despre desăvârşirea în Duh*, 2

[60] SEP 4/I, p. 297

[61] SEP 4/I, p. 297

[62] Marcu Ascetul, *Epistolă către Nicolae Monahul*, 7

[63] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, I, 11

[64] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, II,XXXVI

[65] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, IV

[66] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, VIII, 5

[67] Sf. Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, III, 28

[68] BBVA, p. 758

[69] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, P II, 37

[70] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX

[71] Teolipt al Filadelfiei, *Despre ostenelile vieții călugăreşti*

[72] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II

[73] SEP 4/I, p. 299

[74] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 39

[75] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 63

[76] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXIX, 15

[77] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre desăvârşire, către monahul Olimpiu*

[78] SEP 4/I, p. 300

[79] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXX,11

[80] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, IV

[81] Sf. Macarie Egipteanul, *Epistola*

[82] BBVA, p. 760

[83] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 2

[84] Sf. Simeon Noul Teolog, *Epistole*, II

[85] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință*, 37

[86] BBVA, p. 760

[87] BBVA, p. 760

[88] SEP 4/I, p. 301
[89] SEP 4/I, p. 301
[90] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 76
[91] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXIX, 6
[92] BBVA, p. 761
[93] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[94] BBVA, p. 761
[95] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mari*, II, 37, 5
[96] BBVA, p. 761
[97] SEP 4/I, p. 303
[98] BBVA, p. 762
[99] Sf. Vasile cel Mare, *Constituțiile ascetice*, II, 2
[100] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, 79
[101] Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, 152
[102] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scrieri despre cele două nevoințe în Hristos*, 8
[103] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, IX, 8
[104] BBVA, p. 762
[105] SEP 4/I, p. 304
[106] BBVA, p. 762

PSALMUL 119 – *O cântare a treptelor*.

„Psalmii 119-133 se numesc cântări ale celor cincisprezece trepte suitoare ce înconjurau templul iudaic şi pe care, la slujbă, şedeau preoții şi leviții, după ranguri. Ei simbolizează tot atâtea trepte ale urcuşului duhovnicesc”[1]. „Cântările treptelor […] sunt cincisprezece psalmi de pelerinaj pe care îi cântau credincioşii veniți la sărbători, în timpul urcuşului spre Ierusalim, psalmi puşi în legătură şi cu cele cincisprezece trepte aflate la intrarea în Templu, pe care stăteau preoții şi leviții la ceremonii. În acest prim psalm, un evreu pios stabilit în mijlocul unei populații ostile strigă încrezător către Domnul”[2].
„Cuvintele introductive: Indicație către dirijorul muzicanților: shir hamma'lot[3] ([după melodia] cântarea treptelor sau cântarea înălțimilor). Această indicație a fost tradusă în Septuaginta: Ωιδη των αναβαθμων (cântarea treptelor), iar după Septuaginta, în Biblia 1688: cîntarea stepenilor. Indicația este reluată în următorii 15 psalmi”[4].

1: Către Domnul am strigat în necazul meu

şi El m-a auzit.

„După Eusebiu, această primă treaptă arată că urcuşul se desfăşoară prin mijlocul greutăților”[5].
2: Doamne, izbăveşte-mi sufletul de buze nedrepte

şi de limbă vicleană!

„Ioan Gură de Aur explică versetul prin Luca 22, 46 (Rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită)”[6].
3: Ce ți se va da

şi ce ți se va adăuga prin limba vicleană?:

„După Ilarie şi Augustin, Domnul întreabă cu duioşie: Ce pot să-ți dau împotriva limbii viclene?”[7].
4: Săgețile Celui-Tare,

ascuțite în cărbunii pustiului.

„După Augustin, săgețile sunt cuvintele dumnezeieşti care străpung inima şi trezesc iubirea”[8].
5: vai mie, că pribegia mea s-a prelungit,

în sălaşele lui Chedar m-am sălăşluit.

„Chedar, al doilea fiu al lui Ismael (Facerea 25, 13), strămoşul Chedariților, trib arab care locuia în pustiuri. (Unii genealogişti arabi duc ascendența profetului Mahomed până la Chedar). Prin urmare, cu ce se va alege omul dacă va avea limbă vicleană?: Cu rănile propriei sale izolări de Dumnezeu şi de oameni”[9]. Sălaşele lui Chedar: „prototip al locurilor nefaste”[10].
6: Mult a pribegit sufletul meu.

„Până când sufletul trece din putere în putere şi din slavă în slavă, adică înaintează din virtute în virtute mai mare şi urcă din cunoştință în cunoştință mai înaltă, nu încetează de a fi departe de patria sa”[11].
7: Cu cei ce urăsc pacea eram paşnic;

când le grăiam, fără pricină se războiau cu mine.

Omul înduhovnicit e şi făcător de pace, în pofida provocărilor din lume. „Pentru Ilarie, omul de pace este prin excelență Hristos, care împacă cerul şi pământul prin sângele Crucii Lui (cf. Coloseni 1, 20)”[12].

---

[1] BBVA, p. 763
[2] SEP 4/I, p. 305
[3] שיר המעלות
[4] PSALM, p. 397
[5] SEP 4/I, p. 305
[6] SEP 4/I, p. 305
[7] SEP 4/I, p. 305
[8] SEP 4/I, p. 305
[9] BBVA, p. 763
[10] PSALM, p. 397
[11] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 177
[12] SEP 4/I, p. 305

PSALMUL 120 – *O cântare a treptelor*.

„Unul dintre cei mai cunoscuți psalmi de încredere totală în ocrotirea lui Dumnezeu”[1].

1: **Ridicat-am ochii mei la munți,**
de unde-mi va veni mie ajutorul.
„Este specific doar celor desăvârșiți a spune [acestea]”[2].
2: **Ajutorul meu vine de la Domnul,**
Cel ce a făcut cerul şi pământul.
„Ioan Gură de Aur interpretează: în exil, evreii nu mai vedeau Templul, dar la cer puteau privi oricând. Tocmai de aceea Dumnezeu i-a dat omului o poziție verticală, în timp ce toate celelalte animale au o poziție orizontală: El vrea ca omul să privească spre cer”[3].
3: **Nu-ți va da piciorul spre tremur,**
nici va dormita Cel ce te păzește.
„Dacă sufletul se învoieşte cu puterea lui speculativă şi rațională să vegheze, […] atunci el adoarme patimile trupului”[4].
4: **Iată, nu va dormita şi nici nu va dormi**
Cel care-l păzeşte pe Israel.
5: **Domnul te va păzi,**
Domnul îți este acoperământ de-a dreapta ta.
„Fericitul Augustin: Simbolic, de-a stânga înseamnă bunurile noastre temporare, în timp ce de-a dreapta se referă la bunurile veşnice. De obicei, prin mâna Domnului sau dreapta Domnului se înțelege puterea

Domnului, cea care biruie şi mântuieşte. Fiii lui Dumnezeu sunt cei ce stau de-a dreapta Sa. Aşadar, credința ta este dreapta ta, adică puterea ce-ți este dată de a te număra printre fiii lui Dumnezeu”[5].

6: **Ziua soarele nu te va arde,**

nici luna noaptea.

7: **Domnul te va păzi de tot răul,**

Domnul îți va păzi sufletul.

„După Ioan Gură de Aur, Dumnezeu nu numai că ne dă tot ajutorul, dar, cu binefacerile Sale, merge dincolo de ceea ce-I putem cere”[6].

„Hristos ni S-a făcut ajutor şi acoperământ spre mântuire”[7].

8: **Domnul îți va păzi intrarea şi ieşirea**

de acum şi până-n veac.

„Dacă Domnul va păzi intrarea fricii tale (de El) şi ieşirea iubirii tale, atunci marginea acesteia este cu adevărat fără margini. Înaintând în ea, niciodată nu ajungem la sfârşit, nici în veacul acesta, nici în cel viitor, adăugând lumină la lumină”[8]. Sau Domnul îți va păzi intrarea şi ieşirea, „adică a mâncărilor şi a cuvintelor, prin înfrânare. Căci cel ce e cu înfrânare la intrarea şi ieşirea mâncărilor şi a cuvintelor scapă de pofta ochilor şi-şi îmblânzeşte mânia care vine din lipsa răsuflării. Căci, înainte de toate, de acestea trebuie să aibă grijă şi să se sârguiască în tot chipul nevoitorul. Fiindcă prin ele se împuterniceşte viața lucrătoare şi prin ele se întăreşte cea contemplativă”[9].

---

[1] SEP 4/I, p. 306

[2] Origen, *Omilii la Geneză*, V, 1

[3] SEP 4/I, p. 306

[4] Sf. Vasile cel Mare, *Constituțiile ascetice*, II, 2

[5] BBVA, p. 763

[6] SEP 4/I, p. 306

[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, V

[8] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, P II, 38

[9] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, 52

PSALMUL 121 – *O cântare a treptelor*.

„Bucuria de a ajunge în Ierusalim, casa păcii. Părinții comentează psalmul cu referire la Ierusalimul ceresc”[1].

1: **Veselitu-m-am spre cei ce mi-au zis:**

„Să mergem în casa Domnului!”

„Deci cei ce sunt în Hristos îşi sălăşluiesc ca într-o casă vieţuirea lor, în cuvioşie şi sfinţenie. Ei şi-o pun aceasta ca pe o coroană împletită pe capetele lor şi o socotesc ca pe o mare fericire”[2].

2: **Stând erau picioarele noastre**

în curţile Tale, Ierusalime,

Stând erau sau „stăteau: în greceşte [εστωτες ησαν], un perfect de formă perifrastică, având o valoare deosebită de intensitate şi de durată. Unii văd în el un perfect profetic, în care împlinirea viitoare e anticipată în credinţă (cf. şi Mortari, nota ad loc.)”[3].

3: **Ierusalime, cel ce eşti zidit ca o cetate**

ce-şi ţine toată obştea deopotrivă.

„Spre deosebire de alte cetăţi, care aparţineau fiecare câte unui trib, Ierusalimul era, deopotrivă, al tuturor, cu statutul de a fi folosit în mod egal. Eusebiu de Cezareea vede aici şi prefigurarea Bisericii lui Hristos, în care toţi ne regăsim laolaltă şi în care ne bucurăm cântând: Mare este Domnul şi lăudat foarte în cetatea Dumnezeului nostru, în muntele Său cel sfânt (Psalmi 47, 1)”[4].

4: **Că acolo s-au suit seminţiile,**

seminţiile Domnului ca mărturie lui Israel,

numele Domnului să-l mărturisească.

„Ioan Gură de Aur interpretează ca dovada cea mai mare a Providenţei divine, a puterii şi înţelepciunii lui Dumnezeu, faptul că trebuia să se adune, căci acolo se citea Legea, care conţinea istoria minunilor din trecut, iar ei erau determinaţi, în aceste adunări, să practice dragostea frăţească”[5].

5: **Că acolo s-au aşezat scaune de judecată,**

scaune asupra casei lui David.

„Scaunele de judecată: unul din semnele acestei cetăţi regeşti, care exprimă dubla ei supremaţie – preoţia şi regalitatea; la Ierusalim se făcea apel împotriva unei judecăţi (Ioan Gură de Aur)”[6].

6: **Rugaţi-vă pentru cele ce sunt spre pacea Ierusalimului**

şi pentru propăşirea celor ce te iubesc.

7: **Pace fie în puterea ta**

şi propăşire în meterezele tale.

8: **De dragul fraţilor mei şi al vecinilor mei,**

pace de-acum grăiam pentru tine.

9: **De dragul casei Domnului Dumnezeului nostru,**

pe cele bune le-am căutat pentru tine.

Pacea şi bunătăţile dăruite de Hristos Bisericii Sale.

---

[1] SEP 4/I, p. 307

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III

[3] SEP 4/I, p. 307

[4] BBVA, p. 764
[5] SEP 4/I, p. 307
[6] SEP 4/I, p. 307

PSALMUL 122 – *O cântare a treptelor*.

„După întoarcerea din exil, sau în diasporă, israeliții au de întâmpinat tot felul de vicisitudini: hărțuieli și neînțelegere din partea vecinilor și a străinilor. Exasperarea se preschimbă în rugăciune”[1].

1: **Spre Tine mi-am ridicat ochii,**

spre Tine, Cel ce locuieşti în cer.
„Ieronim remarcă un progres: în acest al patrulea psalm al treptelor, pelerinul deja își înalță ochii către Dumnezeu”[2].
„Trupul are ochi pentru a vedea zidirea şi, prin prea armonioasa alcătuire a ei, a cunoaşte pe Făcător”[3]. „Ochiul pentru aceasta a fost creat, ca prin el să vedem creaturile lui Dumnezeu şi să slăvim pe Făcătorul lor”[4].
2: **Iată, aşa cum ochii robilor se uită la mâinile stăpânilor lor,**
aşa cum ochii slujnicei se uită la mâinile stăpânei sale,
tot astfel şi ochii noştri spre Domnul Dumnezeul nostru
până ce Se va milostivi de noi.
„Da, un suflet viteaz nu cade niciodată, nu-şi pierde nădejdea în fața multelor nenorociri ce-l năpădesc, nu părăseşte rugăciunea chiar dacă adeseori nu capătă ce cere, ci stăruie până ce se va milostivi de el, aşa precum grăieşte şi fericitul David”[5]. „Trupul are ochi pentru a vedea zidirea şi, prin prea armonioasa alcătuire a ei, a cunoaşte pe Făcător”[6]. „Ochiul pentru aceasta a fost creat, ca prin el să vedem creaturile lui Dumnezeu şi să slăvim pe Făcătorul lor”[7].
3: **Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne,**
că prea sătui suntem de dispreț;
4: **peste măsură ni s-a umplut sufletul**
de ocara celor îndestulați şi de disprețul celor mândri.
Singur Dumnezeu ne izbăveşte din cursele acestui veac.

---

[1] SEP 4/I, p. 308
[2] SEP 4/I, p. 308
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva elinilor*, 4
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXII, 3
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 1
[6] Sf. Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva Elinilor*, 4

[7] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXII, 3

PSALMUL 123 – *O cântare a treptelor*.

„Psalmistul cântă recunoştinţa poporului pentru că a fost eliberat de primejdii de moarte, pe care le evocă prin imaginea apelor dezlănţuite, a fiarei nemiloase şi a capcanei puse de vânător”[1].

1: **De n-ar fi fost că Domnul era întru noi**
- să spună acum Israel -,
Să spună acum Israel: „Mulţimea era invitată să repete prima frază ca pe o litanie”[2]. „Profetul se poartă ca un dirijor de cor şi-i îndeamnă pe pelerini să repete (Ioan Gură de Aur)”[3].
2: **de n-ar fi fost că Domnul era întru noi**
când oamenii s-au ridicat împotriva noastră,
3: **atunci ei de vii ne-ar fi înghiţit**
în mânia ce împotriva noastră se pornise;
4: **apa ne-ar fi copleşit,**
sufletul nostru ar fi trecut prin şuvoi,
5: **aşa ar fi trecut sufletul nostru**
prin ape de netrecut.
„Sfântul Grigorie de Nyssa: Torent (şuvoi) este apa ce se rostogoleşte cu furie, rupând şi cărând tot ce-i iese în cale: copaci, pietre, case, animale, oameni. Cei ce locuiesc pe lângă o asemenea apă sunt veşnic ameninţaţi; cei ce îşi au aşezările departe de ea sunt liniştiţi. Liniştiţi şi concentraţi asupră-le sunt acei oameni – bărbaţi şi femei – care-şi fac sălaşe cât mai departe de şuvoiul acestei vieţi, căutând numai către viaţa veşnică”[4]. „Augustin vede aici o aluzie la moartea egiptenilor; pentru Origen, e simbolul ispitelor”[5].
6: **Binecuvântat să fie Domnul,**
Cel ce nu ne-a dat pradă dinţilor lor.
7: **Sufletul nostru ca o pasăre a scăpat**
din laţul vânătorilor;
laţul s-a rupt, iar noi ne-am izbăvit.
8: **Ajutorul nostru este în numele Domnului,**
Cel ce a făcut cerul şi pământul.
Cei ce urmează lui Dumnezeu sunt, de-a lungul istoriei, calomniaţi de către apostaţi. „Dar depinde de noi să ne hotărâm să cugetăm şi să ne instruim cât mai bine şi să nu lăsăm minciunile lor să se afirme precum le place, dormind liniştiţi. Deci vom respinge oriunde, cât ne este cu putinţă, născocirile unei cugetări nebune şi vom trece vitejeşte peste ele, ca să nu cădem în gropile unei vorbării mincinoase”[6].

---

[1] SEP 4/I, p. 308
[2] PSALM, p. 397
[3] SEP 4/I, p. 308
[4] BBVA, p. 765
[5] SEP 4/I, p. 309
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI

PSALMUL 124 – *O cântare a treptelor*.

„Un psalm despre Ierusalim ca simbol al siguranței celor credincioşi”[1].

1: **Cei ce se încred în Domnul sunt ca muntele Sionului:**
în veac nu se va clinti cel ce locuieşte în Ierusalim.
„Origen trimite la Evrei 12, 22 (V-ați apropiat de muntele Sionului, de cetatea Dumnezeului celui viu…)”[2]. „Sfântul Ioan Hrisostom: Cu cât sfântul e mai legat în lanțuri, asemenea Apostolului Pavel în temniță, cu atât devine mai puternic. Când răcnește leul, pune animalele pe fugă; când răcnește sfântul, toți diavolii o iau la goană. Armele leului sunt coama păroasă, ghearele puternice şi dinții ascuțiți; armele sfântului sunt înțelepciunea duhovnicească, cumpătarea, răbdarea, disprețul pentru bunurile acestei lumi. Sfântul este asemenea muntelui Sion, de care vorbește psalmistul; el rămâne de neclintit pentru că toată încrederea lui este în Domnul, Cel ce a făcut muntele şi-l stăpânește”[3].
2: **Munți se află împrejuru-i**
şi Domnul este împrejurul poporului Său
de acum şi până-n veac.
„Observația topografică e exactă pentru Ierusalimul vechi, cetatea lui David, situată pe colina mai puțin înaltă numită Ofel sau Sion, la sud de actuala esplanadă a Templului (cf. Lancellotti, nota ad loc.). ♦ Pentru imaginea lui YHWH ca zid în jurul poporului – cf. Zaharia 2, 9. Ilarie leagă expresia de Matei 28, 20 (Iată, Eu sunt cu voi până la sfârşitul lumii)”[4].
3: **Că Domnul nu va îngădui ca toiagul păcătoşilor**
să fie peste moştenirea drepților,
ca nu cumva drepții
întru fărădelegi să-şi întindă mâinile.
„Fericitul Augustin: Uneori, prin îngăduința sau pedagogia lui Dumnezeu, necredincioşii – păcătoşii – devin puternici, stăpânitori, şi-i obligă pe cei drepți să le recunoască puterea, şi chiar s-o laude. Ştiind că omul e slab şi poate ceda, psalmistul speră că Dumnezeu nu va îngădui o astfel de situație în care drepții să-i implore pe cei nelegiuiți”[5]. Primul stih, „în Textul Masoretic: Căci nu se va odihni sceptrul răutății. Ar

putea fi vorba de un monarh nelegiuit sau, mai degrabă, de o putere străină, sub care ar fi pericolul ca poporul să decadă spiritual. ♦ Theodoret interpretează: nu cumva drepții asupriți să considere că totul se petrece din întâmplare şi nu există nici o cârmuire divină în lume”[6].

4: **Fă-le bine, Doamne, celor buni**
şi celor drepți cu inima;
5: **Dar pe cei ce se abat pe căi strâmbe**
îi va duce Domnul cu cei ce lucrează fărădelege.
Pace peste Israel!

Pacea lui Hristos pogoară peste mintea văzătoare de Dumnezeu. „Psalmul prefigurează venirea erei mesianice”[7].

---

[1] SEP 4/I, p. 309
[2] SEP 4/I, p. 309
[3] BBVA, p. 765
[4] SEP 4/I, p. 309
[5] BBVA, p. 765
[6] SEP 4/I, p. 309
[7] PSALM, p. 397

PSALMUL 125 – *O cântare a treptelor*.

Psalmul cântă „bucuria întoarcerii”[1] din robie.

1: **Când i-a întors Domnul din robie pe cei din Sion,**
devenit-am ca nişte oameni ai alinării.

E vorba despre întoarcerea din robia babiloniană, comparabilă cu scăparea de sub jugul păcatului.

SEP 4 traduce finalul versetului prin am fost mângâiați: „literal: ca mângâiați. Textul Masoretic are eram ca unii care visează. Eusebiu cunoaşte ambele lecțiuni: Această viziune a libertății noastre nu era încă deplină; va fi adevărată numai când şi restul fraților noştri se vor întoarce din robie. Ilarie interpretează: nu avem încă mângâierea deplină, căci toată făptura aşteaptă arătarea fiilor lui Dumnezeu… (cf. Romani 8, 19-21). ♦ După Theodoret, psalmul este cântat de cei întorşi din exil pentru a celebra cultul la Ierusalim, în timp ce alți iudei se află încă la Babilon (cf. v. 4)”[2].

2: **Atunci ni s-a umplut gura de bucurie**
şi limba de veselie;

atunci se zicea între neamuri:

„Mari lucruri a făcut Domnul cu ei!”

„Între neamuri: minunea întoarcerii israeliților din exil îi face pe păgâni să recunoască măreția Domnului”[3]. Repetarea formulei mari lucruri a făcut Domnul: „această repetare exprimă intensitatea bucuriei. Prin simpla lui existență, acest popor dădea mărturie pentru Dumnezeu şi-L vestea (Ioan Gură de Aur)”[4].

3: **Mari lucruri a făcut Domnul cu noi,**

iar noi eram atunci bucurându-ne.

4: **Întoarce-i, Doamne, pe cei robiți ai noştri**

aşa cum se întorc pâraiele în miazăzi.

„Vântul de la miazăzi aducea ploile care trezeau la viață pâraiele, acestea devenind izvoare de fertilitate”[5]. Aici, „Textul Masoretic are şuvoaiele din Negheb. Negheb este ținutul deşertic din sudul Iudeii; acest toponim se foloseşte şi pentru a desemna sudul ca punct cardinal. În această zonă, venirea anotimpului ploios transformă brusc văile secate în torenți”[6].

5: **Cei ce seamănă cu lacrimi,**

cu bucurie vor secera.

„Expresie proverbială. Cf. Matei 5, 5 (Fericiți cei care plâng); Ioan 16, 20 (Veți plânge…, dar durerea voastră se va preschimba în bucurie)”[7].

6: **În mergerea lor mergeau şi plângeau**

aruncându-şi semințele,

dar în venire cu bucurie vor veni

purtându-şi în seceră snopii.

„Sârguieşte-te să intri în Ierusalim, cetatea sfântă a păcii şi prea înaltă, unde se află raiul. De aceste lucruri sfinte şi minunate nu te vei învrednici altfel, decât dacă vei vărsa lacrimi ziua şi noapte. Într-adevăr, lacrima care izvorăşte din multă durere şi din inima zdrobită, din cunoaşterea adevărului şi mistuirea măruntaielor, este hrană pentru suflet, pâine dăruită de Însăşi Pâinea cea cerească”[8].

---

[1] SEP 4/I, p. 310

[2] SEP 4/I, p. 310 – Am face aici mențiunea că evreii rămaşi în Babilon nu mai puteau fi *robiți*, ei nedorind să se întoarcă în patrie.

[3] SEP 4/I, p. 310

[4] SEP 4/I, p. 310

[5] BBVA, p. 766

[6] SEP 4/I, p. 310

[7] SEP 4/I, p. 311

[8] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXV, 7

PSALMUL 126 – *O cântare a treptelor*.

Psalmul cuprinde „formulări de tip paremiologic referitoare la deşertăciunea efortului omenesc fără Dumnezeu (1-3) şi la binecuvântarea de a avea copii (3-5). Psalmul e atribuit lui Solomon, pentru că el a construit casa Domnului; tonul sapiențial poate fi pus şi el în legătură cu regele înțelept”[1].

1: **De n-ar zidi Domnul casa,**
în zadar s-ar osteni ziditorii;
de n-ar păzi Domnul cetatea,
zadarnic ar veghea-o paznicul.

„Iisus va spune: Fără Mine nu puteți face nimic (Ioan 15, 5). Pe de altă parte, Sfântul Atanasie cel Mare va descoperi aici un sens de mare subtilitate: Pe Hristos trebuie să-L vedem din ambele laturi: Cuvântul dumnezeiesc Se coboară în Maria şi devine una cu cel din Maria, alcătuindu-Şi astfel o locuință în pântecele fecioresc. Şi, întrucât Cuvântul este numit şi Înțelepciune, vom aduce în sprijin textul din Proverbele lui Solomon 9, 1: Înțelepciunea şi-a zidit sieşi casă”[2]. Pentru primele două stihuri, „Origen trimite la Facerea 11, 4 sq (turnul Babel). ♦ 1 c-d: interpretare hristologică la Augustin: Domnul vă păzeşte când vegheați şi când dormiți. El a dormit o singură dată, pe cruce; S-a trezit şi nu va mai dormi”[3].

„Cu aceasta el nu a vrut să ne întoarcă gândul de la zidire şi nici nu a vrut să ne învețe că n-ar trebui să priveghem ca să păzim cetatea, ci prin aceasta ne învață că ceea ce s-a zidit fără Dumnezeu şi ceea ce nu e sub paza Lui în zadar a fost zidit şi degeaba a fost păzit, căci Dumnezeu e descris pe bună dreptate ca maestru al zidirii, ca stăpân al lumii şi conducător al celor ce păzesc cetatea”[4]. „Casă zideşte oricine progresează în virtute, iar grijă de paza cetății arată cel desăvârşit. Dar zadarnică este munca ziditorului şi zadarnică veghea păzitorului, dacă nu va veni Domnul însuşi să zidească şi să păzească”[5]. „Cel ce voieşte să-şi biruiască trupul, sau să se războiască din puterea sa proprie, în zadar aleargă”[6]. Însă „nu se învredniceşte cineva numai prin puterea şi harul lui Dumnezeu, fără să aducă şi lacrimile sale, de înaintarea desăvârşită; dar nici nu ajunge numai prin sârguința şi puterea sa, fără să ajute şi harul, la măsura desăvârşită a libertății şi curăției”[7]. „Nu se învredniceşte cineva de desăvârşire doar prin intermediul puterii şi al harului divin, dacă nu adaugă şi eforturile proprii; nimeni nu ajunge la măsura libertății desăvârşite şi la curăție doar prin efortul şi puterea sa, dacă nu este ajutat de mâna cea divină, de sus”[8]. „Chiar de ar fi cineva cât de fierbinte cu osârdia şi de sârguitor cu vrerea, fiind legat de trup şi sânge nu va putea ajunge la desăvârşire, decât prin mila lui Hristos şi prin harul Său”[9]. „Un suflet care nu-i pregătit să țină piept chinurilor poftei, iute este biruit. Trebuie să avem inimă de oțel, ochi neadormit, răbdare mare, ziduri puternice, alte ziduri care să le împrejmuiască pe acestea şi zăvoare puternice; trebuie să avem paznici treji şi viteji, dar mai presus de toate trebuie să avem ajutorul de sus, ajutorul lui Dumnezeu”[10]. „Deci trebuie să aducem de la noi înfrânarea, deprinzându-ne în iubirea de Dumnezeu, ca să ne arătăm tari în dorința noastră de mântuire, şi aşa să cerem cele de la Dumnezeu şi ajutorul de sus,

dorind să se întărească bărbăția prin înarmarea neînfrânată în toate. Odată ce ne-a dăruit harul Său şi ne-a întărit spre aceasta Dumnezeu, putem combate puterea ce luptă împotriva noastră şi putem birui mâna diavolului, dacă nu voim să ascultăm de cel ce ne cheamă spre plăceri, sau la vreun alt mod de păcate”[11]. „În tot ce săvârşim, aşa cum spune Autorul mântuirii noastre, se cuvine nu numai să simțim, dar chiar să mărturisim: Eu nu pot să fac, zice, de la Mine nimic (Ioan 5, 30), ci Tatăl, Care rămâne în Mine, face lucrurile Lui (Ioan 14, 10)”[12].

2: **Zadarnic vă sculați de dimineață,**
voi, cei ce mâncați pâinea durerii;
sculați-vă după ce v-ați odihnit,
atunci când El le-a dat iubiților Săi somnul.

Putem sui doar după ce ne-am odihnit de la lucrarea pătimaşă. Altfel, nu vom zidi nimic, oricât efort am depune.

În ultimul stih al versetului, „la un prim nivel de lectură, acest iubit s-ar putea referi la Solomon (cf. II Regi 12, 25), iar Somnul, la visul de la Gabaon (cf. III Regi 3, 5) – cf. BJ, nota ad loc.”[13].

3: **Iată, fiii sunt moştenirea Domnului,**
răsplata rodului pântecelui.

„Moştenirea Domnului se referă de obicei la Pământul făgăduinței sau la poporul ales”[14].

„Deci s-au dat lui Emanuil ca o răsplată cei ce au crezut din cei din sângele lui Israil şi din cealaltă mulțime, adică din cea a neamurilor. Iar numind Domn pe Iisus, a spus că El se va face şi rod al pântecelui, pentru că S-a făcut asemenea nouă. Căci S-a născut din femeie şi S-a arătat rod al pântecelui feciorelnic”[15].

4: **Ca nişte săgeți în mâna viteazului,**
aşa sunt fiii părinților aprigi.

Fiii părinților aprigi a fost tradus de SEP 4 prin fiii celor alungați: „probabil este vorba de cei exilați, pe care oamenii i-au respins, dar ar fi ca nişte săgeți în mâinile lui Dumnezeu împotriva vrăjmaşilor. Textul Masoretic are însă fiii tinereților. Traducătorul Septuagintei a raportat cuvântul ebraic la o rădăcină omografă”[16].

5: **Fericit e omul care-şi va sătura dorul cu ei;**
nu vor fi ruşinați când le vor grăi duşmanilor în poartă.

În poartă: „la poarta cetății, locul unde se tratau afacerile publice”[17].

Fii ai părinților aprigi credem că pot fi cei ce urmează sfinților; aceia vor birui cursele vrăjmaşului.

---

[1] SEP 4/I, p. 311
[2] BBVA, p. 766
[3] SEP 4/I, p. 311
[4] Origen, *Despre principii*, III, 1, 19
[5] Origen, *Filocalia*, XXVI, 7
[6] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XV, 20

[7] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 1

[8] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti, Alte şapte omilii*, II, 1

[9] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, XXVII,25

[10] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie*, 27

[11] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XI, 9

[12] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, XII,17

[13] SEP 4/I, p. 311

[14] SEP 4/I, p. 311

[15] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII

[16] SEP 4/I, pp. 311-312

[17] SEP 4/I, p. 312

PSALMUL 127 – *O cântare a treptelor*.

Psalmul vorbeşte despre „fericirea familiei care trăieşte în frica lui Dumnezeu”[1].

1: **Fericiți sunt toți cei ce se tem de Domnul,**
cei ce umblă în căile Sale.

„Ilarie explică în ce constă teama de Domnul: ea nu e simplă frică în momente grele, ci izvorăşte din iubire, iar deplinătatea acestei temeri este iubirea desăvârşită, care alungă orice frică. Dovada temerii de Dumnezeu este ascultarea de El”[2].

2: **Tu vei mânca rodul muncii tale;**
fericit eşti, şi bine-ți va fi.

„Fericitul Ieronim: Aşa cum trupul muritor are nevoie de hrană pieritoare, tot astfel sufletul nemuritor are nevoie de hrană nepieritoare. Însuşi Iisus a zis: Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis şi să-I împlinesc lucrarea (Ioan 4, 34). Cât despre om, ne-o spune însuşi psalmistul: Gustați şi vedeți că bun este Domnul (33, 😎 [3]. „Ajungând la încetarea totală a păcatului, ne vom desfăta de bunătățile de sus, fiind înlăturată orice osteneală, aflând cu îmbelşugare, fără sudori, tot ce ne este de folos”[4].

3: **Femeia ta va fi ca o vie roditoare**
în laturile casei tale;
fiii tăi, ca nişte tinere odrasle de măslin
împrejurul mesei tale.

„Pentru toți comentatorii, vița care se întinde pe laturile casei e o metaforă pentru o prezență binefăcătoare ce umple casa. Vița şi măslinul sunt în Biblie metaforele păcii şi prosperității”[5].

„Despre aceste ramuri aminteşte şi fericitul Psalmist, cântând lui Hristos, Mântuitorul tuturor, şi zicând despre mireasa ce Şi-a unit-o Sieşi; adică despre Biserică şi despre copiii ei în credinţă. Căci ne umplem de viaţă prin împărtăşirea cu Duhul şi stând la masa lui Hristos după ce am primit credinţa în El”[6].

4: **Iată, aşa se va binecuvânta omul care se teme de Domnul.**

„Căci ne umplem de viaţă prin împărtăşirea de Duhul şi stând la masa lui Hristos, după ce am primit credinţa în El”[7]. „Acesta, primind Sfânta Împărtăşanie, se învredniceşte de marele har al împreunării cu Dumnezeu, fiindcă el (omul care se teme de Domnul) nu priveşte la evlavia şi la mângâierea sa însăşi, ci, mai presus de orice evlavie şi mângâiere, el caută mărirea şi cinstea lui Dumnezeu”[8].

5: **Domnul te va binecuvânta din Sion**

şi vei vedea bunătăţile Ierusalimului

în toate zilele vieţii tale;

Bunătăţile Ierusalimului: „pentru Ioan Gură de Aur, sunt toate bunurile mesianice”[9].

„Acolo este mulţimea cea mare a îngerilor, adunarea celor întâi-născuţi, tronurile apostolilor, scaunele întâistătătoare ale profeţilor, sceptrele patriarhilor, cununile mucenicilor, laudele drepţilor”[10].

6: **şi-i vei vedea pe fiii fiilor tăi.**

Pace peste Israel!

Hristos dăruieşte pacea sa minţii văzătoare de Dumnezeu.

„Psalmul are şi înţelesul simbolic al căminului ca receptacul al credinţei care aduce binecuvântarea lui Dumnezeu”[11].

---

[1] SEP 4/I, p. 312

[2] SEP 4/I, p. 312

[3] BBVA, p. 766

[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VII

[5] SEP 4/I, p. 312

[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX

[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX

[8] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, IV, XV, 4

[9] SEP 4/I, p. 312

[10] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi cuvântări*, XIII, 8

[11] PSALM, p. 398

PSALMUL 128 – *O cântare a treptelor.*

„Psalm pentru cei care se căiesc şi poartă în sine nădejdea”[1]. „Un om, sau poporul întreg, îşi aduce aminte de nenumăratele necazuri îndurate în timp şi din care Dumnezeu l-a scăpat. Aceasta îi dă încredere pentru viitor”[2].

1: **De multe ori, din tinerețile mele, s-au luptat ei cu mine**
- s-o spună astăzi Israel -,
2: **de-atâtea ori, din tinerețile mele, s-au luptat ei cu mine**
şi nu m-au biruit.
„Ioan Gură de Aur spune că Dumnezeu a voit ca evreii să fie când învinşi, când învingători, pentru ca aceasta să le slujească drept învățătură, dar n-a îngăduit niciodată ca acest popor ales să fie nimicit. ♦ Pentru Theodoret, tinerețea e timpul robiei lui Israel în Egipt şi al eliberării lui; este vorba însă şi despre Biserică”[3].
Vrăjmaşii pornesc lupta asupra noastră încă din tinerețile noastre, adică de îndată ce am cunoscut învățăturile mântuitoare, străduindu-se să nu ne lase să înaintăm în acestea.

3: **Prin spatele meu au uneltit păcătoşii,**
pe-acolo şi-au prelungit nelegiuirea.
Au uneltit: „tekteno (folosit numai aici în Cartea Psalmilor), la figurat: a complota, a face maşinații (pe seama cuiva). În tâlcuire, Fericitul Ieronim: Ori de câte ori cineva îşi defaimă fratele, o face prin spate. În spatele meu şi-au zidit păcătoşii minciunile, dar eu nu le-am băgat în seamă capcanele. În spatele meu au uneltit împotrivă-mi, dar mi-am ținut ochii spre cer. Ei, păcătoşii, lațuri au împletit împotrivă-mi, dar eu m-am mistuit de dorul cununii celei neveştejite”[4]. „Ioan gură de Aur observă că expresia poate avea două sensuri în funcție de accepțiunile verbului τεκταίνω, a lucra, a făuri – ceea ce s-ar referi la violențe sau poveri puse în spatele drepților, sau a lucra, a urzi, care s-ar referii la calomnii, uneltiri făcute pe la spate (apud Mortari, nota ad loc.)”[5].
Dar păcătoşii pot lucra şi fățiş, nu doar pe ascuns: „Nu te bucura de cuvinte, nici de slavă. Altminteri nu-şi vor mai face păcătoşii mendrele în spatele tău, ci în fața ta. Şi vei fi țintă de batjocură în vremea rugăciunii, târât şi purtat de ei în gânduri nechibzuite”[6].
4: **Domnul e drept; grumajii păcătoşilor i-a retezat.**
SEP 4, în loc de grumajii, preferă cerbicea, simbolul încăpățânării în comentariile Părinților latini: „Pentru Ilarie, cerbicile îi simbolizează pe cei ce disprețuiesc jugul Domnului”[7].
5: **Ruşinați să fie şi întorşi îndărăt**
toți cei ce urăsc Sionul;
6: **facă-se ca iarba pe acoperişuri,**
care se usucă mai-nainte de-a fi smulsă,
Pentru verbele din versetele 1-5, „unii traducători redau aceste verbe la indicativ viitor, socotind că propozițiile sunt profetice şi nu imprecatorii (cf. Lancellotti, nota ad loc.)”[8]. Opinia noastră este alta în acest caz.
7: **care n-a umplut mâna celui ce seceră**

şi nici brațul celui ce adună snopii,
8: **asupra căreia trecătorii nu vor zice:**
„Binecuvântarea Domnului fie peste voi!”
sau: „Întru numele Domnului v-am binecuvântat”.

„Theodoret amintește despre obiceiul de la țară de a chema binecuvântarea asupra secerătorilor. Cf. Rut 2, 4”[9].
E o formă indirectă de blestem, prin retragerea binecuvântării. Prin Sion vom înțelege Biserica lui Hristos, devenind evident cine sunt cei ce urăsc Sionul.

---

[1] PSALM, p. 398
[2] SEP 4/I, p. 313
[3] SEP 4/I, p. 313
[4] BBVA, p. 767
[5] SEP 4/I, p. 313
[6] Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, 148
[7] SEP 4/I, p. 313
[8] SEP 4/I, p. 313
[9] SEP 4/I, p. 313

PSALMUL 129 – *O cântare a treptelor*.

„Alături de Psalmul 50, este poate unul din cei mai folosiți psalmi în liturgica tuturor riturilor. Aşteptarea plină de speranță a Dumnezeului mântuitor îl face foarte potrivit pentru slujba Vecerniei; în ritul latin e intonat şi la toate ceremoniile pentru răposați. Este totodată unul dintre cei şapte psalmi de pocăință”[1].

1: **Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne;**
Doamne, auzi glasul meu!
„Fericitul Augustin: Iona se afla nu numai sub valurile mării, ci şi în pântecele chitului; de acolo a strigat către Domnul, iar Acesta l-a auzit pentru că Iona Îl avea pe Dumnezeu în inima sa. Pentru noi, adâncul este însăşi viața aceasta trecătoare, şi din ea strigăm către Dumnezeu, atunci când nu gemem şi nu suspinăm. Cei ce nu strigă dintru adânc sunt foarte adânciți în adâncuri; neavându-L în inimă pe Cel ce este deasupra oricăror adâncuri, nu sunt în stare să strige. Aşadar, să ne rugăm lui Dumnezeu”[2].

„Dintru adâncuri: pentru Ioan Gură de Aur, expresia înseamnă cu o dorință aprinsă şi cu un mare elan al duhului; astfel de rugăciuni sunt foarte puternice şi diavolul nu poate face nimic împotriva lor”[3].

Sau, aici ne vom gândi la acelea câte, „în Legea divină, au fost cufundate în adânci taine, pentru care trebuie să spunem în rugăciune: Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne”[4].

2: **Fie urechile Tale cu luare-aminte**

la glasul rugăciunii mele.

3: **De Te vei uita la fărădelegi, Doamne,**

Doamne, cine va suferi?

„Sfântul Ioan Hrisostom: Cât de multe pot fi fărădelegile noastre? Să lăsăm la o parte păcatele mari, grele, deja cuibărite în conştiința noastră, şi să cugetăm numai la faptul că zilnic ne rugăm cu mintea împrăştiată la tot felul de lucruri lumeşti şi necuvioase, fără să-I acordăm lui Dumnezeu nici cel puțin respectul pe care un ostaş i-l acordă ofițerului, sau un funcționar şefului său. Nu sunt acestea adevărate insulte la adresa lui Dumnezeu?”[5].

„Dacă vrei chiar să cerci adevărul spuselor profetului, n-ai nevoie să cercetezi cu de-amănuntul viața fiecărui om – nici nu-i cu putință să ştii cele săvârşite de fiecare -, ci să aducem înaintea ochilor noştri numai acele păcate pe care neîndoielnic le săvârşim, şi ele ne vor arăta lămurit că, dacă am fi pedepsiți pentru fiecare păcat săvârşit, de mult am fi pierit!”[6]. „Se arată, cât se poate de limpede, că nici cei ce luptă bărbăteşte nu rămân fără pată. Chiar şi lucrul care ni se pare că l-am făcut bine nu se va arăta nepărtaş de mustrare şi de vină când îl va cerceta şi cerca Dumnezeu”[7].

4: **Că la Tine este iertarea.**

Iertarea: „ilasmos = ispăşire; iertare obținută în urma unei penitențe. Sfântul Ignatie al Antiohiei tâlcuieşte: Să nu fim nesimțitori față de bunătatea lui Dumnezeu. Că dacă ar fi ca El să ne plătească după faptele noastre, noi am înceta să mai existăm. De aceea spune psalmistul: Că la Tine este iertarea”[8]. SEP 4 traduce cu împăcarea: „Părinții văd în împăcare (gr. ιλασμός, îmblânzire, împăcare, ispăşire, iertare) o trimitere la Hristos, citând multe locuri din Noul Testament (I Ioan 2, 2; Romani 5, 10; Evrei 9; Tit 2, 14 etc.)”[9].

5: **De dragul numelui Tău, îndelung Te-am aşteptat, Doamne,**

îndelung aşteptat-a sufletul meu spre cuvântul Tău,

De dragul numelui Tău sau pentru numele Tău: SEP 4, urmând ediției Rahlfs, traduce primul vers prin: Pentru Legea Ta Te-am aşteptat, Doamne. Anania a urmat Codicilor Vaticanus şi Sinaiticus, traducând prin de dragul numelui Tău, aşa cum au preferat să lectureze şi Origen, Atanasie şi Theodoret. „Atanasie spune că sunt cuvintele celui care vine nu de nevoie, ci de dragul Celui vrednic de cinstire. Ioan Gură de Aur ia în considerare trei lecțiuni, într-un unic sens: pentru îndurarea Ta, pentru Numele Tău, pentru Legea Ta am aşteptat mântuirea. Dacă aş fi făcut altfel, aş fi căzut în deznădejde. Dar astfel, sunt cuprins de o speranță vie în aşteptarea cuvântului Tău”[10].

6: **nădăjduit-a sufletul meu spre Domnul.**

Din straja dimineții până-n noapte,

din straja dimineții să nădăjduiască Israel spre Domnul.

7: **Că la Domnul este mila**

şi la El e multă mântuire

8: **şi El va mântui pe Israel**
de toate fărădelegile lui.
Nădejdea fermă în mântuire, prezentată aici deja drept răscumpărare din păcate (cf. Matei 1, 21).

---

[1] SEP 4/I, p. 314
[2] BBVA, p. 768
[3] SEP 4/I, p. 314
[4] Origen, *Omilii la Exod*, IV, 2
[5] BBVA, p. 768
[6] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre mărginita putere a diavolului*, I, 7
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV
[8] BBVA, p. 768
[9] SEP 4/I, p. 314
[10] SEP 4/I, p. 314

PSALMUL 130 – *O cântare a treptelor*.

„Des întrebuințat în Biserica creştină în rugăciunile pentru morți, care nu sunt o lamentare, ci o rugă”[1]. Psalmul evocă „liniştea celui smerit, care se încrede în Dumnezeu”[2].

1: **Doamne, inima nu mi s-a semețit,**
nici ochii nu mi s-au trufit,
nici n-am umblat în lucruri prea mari
şi nici în cele ce sunt cu mult mai presus de mine.
„Sfântul Ioan Casian: Trufia nu este doar un păcat care i se opune smereniei, ci un viciu care, în fapt, distruge toate celelalte virtuți. De obicei, ea nu-i pândeşte pe oamenii de rând, ci pe cei ce deja au ajuns în poziții înalte; dacă aceştia, precum psalmistul-rege, îşi păstrează măsura, calea mântuirii le e deschisă”[3].
Răsturnat, textul ar suna astfel: Doamne, s-a înălțat inima mea şi s-au împrăştiat ochii mei. „Unul ca acesta trebuie să ia aminte ca nu cumva şi el, după ce a ajuns la atâta înălțime, să pătimească din negrijă sau din mândrie ceea ce a pătimit acela, şi să nu mai fie poate în stare să se pocăiască asemenea aceluia. Fiindcă păcatul e la îndemâna chiar şi a celor foarte drepți; iar pocăința nu e tuturor la îndemână, pentru faptul că moartea este aproape şi, înainte de ea, deznădejdea. Bine este deci să nu cădem, sau să cădem şi să ne ridicăm”[4].
2: **Dacă n-aş fi fost cu gândul în smerenie,**

ci, dimpotrivă, sufletul mi l-aş fi semeţit
precum e pruncul înţărcat de maică,
aşa i-ai fi răsplătit sufletului meu.

Din nou amintită virtutea smereniei. „Dacă n-aş fi fost smerit ci…: Textul Masoretic are Ci/Dimpotrivă, mi-am aşezat şi mi-am liniştit sufletul ca un prunc înţărcat la sânul mamei sale, ca un prunc înţărcat este în mine sufletul meu. Traducătorii mai vechi par a vedea pruncul înţărcat ca pe o imagine a calmului! Comentatorii şi traducătorii moderni, mai buni cunoscători ai realităţilor familiale, interpretează că e vorba fie de un copil înţărcat care s-a agitat, a plâns, dar în cele din urmă s-a liniştit pe lângă mama sa, fie că este vorba de un copil sătul de supt care a adormit. În greacă, textul pare a căpăta un alt sens, deoarece expresia ebraică im lo', dimpotrivă, care marchează o opoziţie faţă de cele spuse mai înainte, a fost tradusă în părţile sale componente, dacă nu, ceea ce a produs o condiţională a cărei regentă pare a fi stihul d. Atunci ideea ar fi: dacă m-aş fi trufit, dacă m-aş fi agitat ca un prunc înţărcat, atunci răsplata (adică pedeapsa) ar fi fost tocmai această tulburare sufletească. Într-un mod asemănător interpretează Ioan Gură de Aur, care separă 2d, considerându-l însă un fel de concluzie la tot ce s-a spus (aşa să-mi plătească Dumnezeu dacă nu e adevărat ce am spus) – cf. I Regi 3, 17"[5]

3: **Să nădăjduiască Israel în Domnul**
de acum şi până-n veac!

„Toţi au lipsă de curăţirea prin pocăinţă şi iertarea greşelilor, chiar dacă unii din ei ar fi buni la purtări"[6].

---

[1] PSALM, p. 398
[2] SEP 4/I, p. 315
[3] BBVA, p. 768
[4] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, II, 8
[5] SEP 4/I, p. 315
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

PSALMUL 131 – *O cântare a treptelor*.

„Intenţia lui David de a-I construi Casă Domnului (cf. II Regi 7, 1-2; I Paralipomene 28, 2) este răsplătită de făgăduinţa referitoare la perenitatea dinastiei lui. De aceea de foarte timpuriu psalmul a fost interpretat mesianic. Urcând spre Sion, pelerinii meditează asupra semnificaţiei lui spirituale: loc de manifestare a alegerii lui Dumnezeu. Psalmul este înrudit şi cu psalmii regali şi cu cântările Sionului; s-a presupus şi că era utilizat liturgic într-o ceremonie care rememora aducerea chivotului la Ierusalim (cf. II Regi 6, 13-19) – cf. Ravasi, III, p. 667. După majoritatea Părinţilor, în acest psalm David este prefigurarea lui Hristos"[1].

1: Adu-Ţi aminte, Doamne, de David

şi de toată blândeţea lui,

„Blândeţea lui David: El nu numai că nu s-a răzbunat pe Saul, prigonitorul său, ci, dimpotrivă, i-a cruţat viaţa, i-a făcut bine şi s-a smerit în faţa lui”[2]. Despre acestea, în Cartea I Regi.
2: cum I s-a jurat el Domnului

şi I-a făgăduit Dumnezeului lui Iacob:

„A jurat: în textele istorice e vorba de o intenţie, nu de un jurământ, dar deja între Regi şi Paralipomene se vede o mai mare subliniere a rolului lui David în construirea Templului”[3].
3: Nu voi intra în sălaşul casei mele,

nu mă voi sui în patul culcuşului meu,

4: nu voi da somn ochilor mei

şi nici genelor mele dormitare

şi nici odihnă tâmplelor mele

Formulă tipică de jurământ.

5: până nu-I voi afla un loc Domnului,

un locaş Dumnezeului lui Iacob.

Pofta de somn fără de vreme şi fără măsură „vine când sufletul se face mai leneş în privinţa gândurilor pentru Dumnezeu şi când disprețuim judecăţile lui Dumnezeu; iar pe aceasta o lepădăm când vom cugeta la măreţia lui Dumnezeu în mod sincer şi demn şi când dorim voia Lui”[4].
6: Iată, am auzit de el în Efrata,

l-am aflat în poienile din dumbravă.

„În plan istoric, pronumele el se referă la chivotul Domnului aşezat la Chiriat-Iearim după întoarcerea din robia filisteană (I Regi 7, 2). În plan profetic, referinţa merge la Iisus Hristos, Cel ce avea să Se nască în Efrata (acesta fiind un alt nume al Betleemului, localitate din care se trăgea şi spiţa lui David)”[5]. Dar,

„complementele celor două verbe sunt pronume feminine, subînțelegând chivotul (în greacă, substantiv feminin exprimat la v. 8b). Unii Părinți au văzut aici o aluzie la Fecioara Maria.. La v. 7, în schimb, ambele pronume sunt masculine, referindu-se la Dumnezeu. ♦ Efrata: nume vechi al Betleemului. David şi oamenii săi, aflați la Betleem, au auzit că chivotul, răpt de filisteni, se găsea în câmpiile pădurii [poienile dumbrăvii – la Anania]: Textul Masoretic are țarinile lui Yaar, toponim care trimite cu gândul la Qiryath Yearim, localitate la 15 km vest de Ierusalim, unde în I Regi 7, 1-2 se spune că a fost aşezat chivotul recuperat de la filisteni. Traducătorul Septuagintei a tradus toponimul”[6].

7: Intra-vom în locaşurile Lui,

ne vom închina pe locul unde-au stat picioarele Lui.

„Adică unde au ajuns apostolii, picioarele Lui prin care, fiind predicat, Domnul a ajuns până la marginile pământului”[7].

8: Scoală-Te, Doamne, întru odihna Ta,

Tu şi chivotul sfinţeniei Tale!

„În adevăr, după cruce urmează învierea”[8]

9: Preoții Tăi se vor îmbrăca întru dreptate

şi sfinții Tăi se vor bucura.

10: De dragul lui David, robul Tău,

să nu întorci fața Unsului Tău.

11: Domnul i-a jurat lui David un adevăr, şi nu se va dezice:

„Din rodul coapsei tale voi pune pe tronul tău.

Se arată despre Hristos „că El este din sămânța lui David şi că Se va arăta în Betleemul Iudeii”[9]. „Se ştie că Sfânta Fecioară Maria se trăgea din spița lui David. Aşadar, Iisus, fiul Mariei, era după trup fiu al lui David, aşa cum Îl numeau mulțimile întâmpinându-L în Ierusalim (Matei 21,9) sau orbii care aşteptau vindecare (Matei 20, 31; vezi şi Luca 1, 32)”[10].

12: Dacă fiii tăi vor păzi legământul Meu

şi aceste mărturii ale Mele pe care Eu am să-i învăț,

atunci şi fiii lor de-a pururi vor şedea pe tronul tău”.

Fragmentul 11b-12 este „citat de Petru în cuvântarea sa de la [Cincizecime] (Fapte 2, 30)”[11].
13: Fiindcă Domnul a ales Sionul,

locuință pentru Sine Şi l-a ales:

14: „Aceasta este odihna Mea în veacul veacului,

aici voi locui, că Eu l-am ales.

E vorba despre Templu, chip al Bisericii (Templul a luat locul Cortului adunării): „Înlăturându-se pentru totdeauna jertfa cea în tipuri şi prin sânge, trebuie să se înlăture şi cortul, ridicându-se altul mai adevărat, adică Biserica”[12]. „A şedea înlăuntrul porților Ierusalimului închipuieşte a nu ne depărta de sfânta cetate şi a nu îngădui să fim scoşi afară şi a ne rostogoli din ea, prin abatere spre altceva. Iar prin sfânta cetate să înțelegem Biserica!”[13].
15: Binecuvântând îi voi binecuvânta strânsura,

pe săracii săi îi voi sătura de pâine,

„Augustin vede aici o aluzie la Euharistie, hrana celor smeriți cu inima care Îl urmează pe Hristos”[14].
16: pe preoții săi îi voi îmbrăca în mântuire

şi sfinții lui cu bucurie se vor bucura.

„Înveşmânta în mântuire: Augustin trimite la Galateni 3, 27 (v-ați îmbrăcat în Hristos)”[15]. Nu înțelegem că toți preoții se vor mântui (chiar dacă ar fi de dorit aceasta), ci că ei sunt rânduiți spre a îndruma credincioşii pe calea ce duce la mântuire. Totodată, Hristos săvârşind Tainele prin preoți, aceştia se fac împreună-mijlocitori ai mântuirii.
17: Acolo voi face să răsară fruntea lui David,

acolo I-am pregătit făclie Unsului Meu;

„Cassiodor: În perspectivă profetică, David trebuie citit Domnul, Mântuitorul, a cărui frunte (literal: corn = simbol al puterii) se va arăta la Marea Judecată, unde va veni împreună cu sfinții Săi. Cât despre făclia Unsului Meu, în ea îl putem identifica pe Ioan Botezătorul, pe care Însuşi Domnul l-a numit făclia care arde şi luminează (Ioan 5, 35)”[16].

„Unii au înțeles prin făclie strălucirea profeției; alții, însă, trupul luat din fecioară”[17]. Dar „nu vom nega că se poate numi cu dreptate lumină şi fericitul Botezător, şi fiecare din Sfinți, odată ce Însuşi Mântuitorul nostru zice despre ei: Voi sunteți lumina lumii (Matei 5, 14). Iar despre Botezătorul s-a spus iarăşi: Gătit-am făclie Unsului Meu. […] Dar, deşi şi Sfinții sunt lumină, şi Botezătorul e făclie, nu vom ignora că ei o au prin har şi că o au din dar. Căci lumina nu e proprie făcliei, nici luminarea nu este în Sfinți (din ei), ci ei strălucesc şi se arată luminați prin luminarea Adevărului (în ei) şi sunt luminători în lume ca unii ce primesc Cuvântul vieții. Şi cine e Viața, al Cărei cuvânt respectându-l ei se fac lumină, dacă nu Însuşi Unul- Născut, Care spune: Eu sunt Viața (Ioan 14, 6)? Deci una este în mod real Lumina cu adevărat. Iar prin împărtăşirea de Lumina cea una, tot cel ce se mai zice lumină se va înțelege ca atare prin imitarea Aceleia”[18].

18: pe duşmanii Lui îi voi îmbrăca în ruşine,

dar peste El sfințenia Mea va înflori”.

Preaslăvirea lui Hristos e, totodată, osândă pentru vrăjmaşii Săi. Sfințenia mea: sintagma pare a desemna o diademă, „însemne regale, dar şi sacerdotale. Mesia, care va fi lumina neamurilor, este, pentru David, preot şi împărat în acelaşi timp”[19].

---

[1] SEP 4/I, p. 316
[2] BBVA, p. 769
[3] SEP 4/I, p. 316
[4] Sf. Vasile cel mare, *Regulile mici*, 32
[5] BBVA, p. 769
[6] SEP 4/I, p. 316
[7] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 62, 1
[8] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 11
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 2
[10] BBVA, p. 769
[11] SEP 4/I, p. 317
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, II
[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VII
[14] SEP 4/I, p. 317
[15] SEP 4/I, p. 317
[16] BBVA, p. 770
[17] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, X, 15
[18] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 7
[19] PSALM, p. 399

PSALMUL 132 – *O cântare a treptelor; a lui David.*

„Odată ajunşi la sanctuar, pelerinii se bucură de comuniunea cu slujitorii sacri şi cu fraţii lor în credinţă. Psalmul adaptează, poate, o expresie proverbială despre buna înţelegere în familie”[1].

1: **Iată acum: ce este atât de bun sau atât de frumos**
decât să locuiască fraţii împreună?
„Împreună, sensul exact: laolaltă în unitate. Fericitul Augustin: Acest verset a devenit adevărată trâmbiţă a vieţii monahale. Cuvântul monah vine de la monos, care înseamnă singur. Atunci, de ce li se recomandă monahilor să locuiască împreună? Nu cumva, prin aceasta, ei îşi dezic numele? Nicidecum. În obştea monahală sunt mai multe fiinţe, dar o singură minte şi o singură inimă, după cuvintele Sfintei Scripturi: Inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una (Fapte 4, 32)”[2].
„Înţelegea prin bun viaţa stimată şi prin frumos, plăcerea care ia naştere din buna înţelegere şi din unire”[3].
2: **Aceasta este ca mirul pe cap ce se coboară pe barbă,**
pe barba lui Aaron,
ce se coboară pe marginea veşmântului său;
„Mirul: Textul Masoretic are untdelemnul cel bun/plăcut – conotaţia este atât din sfera cultului, cât şi din cea a cosmeticii. Cei din vechiul Orient foloseau din belşug untdelemnul parfumat ca semn de bucurie (cf. Matei 6, 17) sau de ospitalitate (cf. Luca 7, 48). ♦ Aluzia la barba lui Aaron trimite la folosirea sacră a mirului pentru ungerea marelui preot. ♦ Pentru Origen, ungerea simbolizează pe Duhul Sfânt”[4].
„Fericitul Ieronim: Din Ieşirea 30, 23-25 ştim că mirul era pregătit din mai multe mirodenii, fiecare cu simbolismul ei. Unul era mirul cu care erau unşi preoţii, altul era pentru profeţi şi altul pentru regi. Mirul însuşi simbolizează binecuvântarea. În ordinea coborârii lui: capul este Dumnezeirea, barba este semnul bărbăţiei, al acelui bărbat desăvârşit, la măsura vârstei plinătăţii lui Hristos (Efeseni 4,13)”[5].
„Psalmistul laudă barba bogată […]; prin repetarea cuvântului barbă a lăudat chipul cel frumos, care ajunge strălucitor cu mirul Domnului”[6]. Iar „haina era din hiacint (vânăt) pentru că era un simbol al nestricăciunii de sus, adică al lui Hristos. Şi acesta socotesc că este locaşul nostru cel din ceruri, pe care dorim să-l îmbrăcăm, veşmântul veseliei, haina mântuirii”[7].
3: **e ca roua Ermonului ce se coboară pe munţii Sionului;**
că acolo a poruncit Domnul binecuvântarea
şi viaţă până-n veac.
„Ermonul este ultimul masiv din capătul de sud al lanţului Munţilor Antiliban. Aluzia la Sion plasează şi roua, ca imagine a binecuvântării lui Dumnezeu, în sfera sacrului. (cf. Lancellotti, nota ad loc.). În Isaia 26, 19, roua este metafora învierii. ♦ Ilarie observă că roua face parte din binecuvântările patriarhilor: Să-ţi dea Dumnezeu din roua cerului… (Facerea 27, 28). ♦ Pentru Augustin, roua Ermonului simbolizează harul lui

Dumnezeu care-i face pe frați să locuiască împreună; ei nu sunt în stare de aceasta doar prin puterile sau meritele lor”[8].

„Cu alte cuvinte, pronia lui Dumnezeu se revarsă peste toți de sus, din cele mai înalte locuri, ca dintr-un cap”[9], pe barba marelui Arhiereu, închipuit prin Aaron. Iar Aaron, prin arhieria sa, închipuie pe Arhiereul Hristos.

---

[1] SEP 4/I, p. 318
[2] BBVA, p. 770
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Constituțiile ascetice*, XVIII, 4
[4] SEP 4/I, p. 318
[5] BBVA, p. 770
[6] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, III, 60, 4
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XI
[8] SEP 4/I, p. 318
[9] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 153, 4

PSALMUL 133 – *O cântare a treptelor*.

„Ultima dintre cântările treptelor: pelerinii pleacă din Templu îndemnându-i pe slujitorii lui să stăruie în rugăciune, iar aceştia îi binecuvântează în numele Domnului”[1].

1: **Iată, acum, binecuvântați pe Domnul,**
voi, toate slugile Domnului,
voi, cei ce stați în casa Domnului,
în curțile casei Dumnezeului nostru.
Îndemn către alcătuitorii Bisericii. „Primul verset sună ca un rămas-bun şi o concluzie apelerinajului”[2].
2: **Noaptea ridicați-vă mâinile spre cele sfinte**
şi binecuvântați pe Domnul.
Şi noaptea este un timp liturgic. „Despre felul în care leviții se rânduiau de strajă zi şi noapte în fața Domnului, cf. I Paralipomena 9, 33 şi Psalmi 134, 2”[3].
3: **Domnul din Sion să te binecuvânteze,**
El, Cel ce a făcut cerul şi pământul.
Afirmarea lui Dumnezeu ca Creator al tuturor celor ce sunt.

[1] SEP 4/I, p. 319
[2] SEP 4/I, p. 319
[3] SEP 4/I, p. 319

PSALMUL 134 – *Aliluia*.

„Psalmul acesta şi cel următor alcătuiesc Polieleul ce se cântă la utrenia praznicelor împărăteşti şi a unor sfinţi mai însemnaţi. De obicei, se cântă versetele 1, 5, 13 şi 21 din Psalmul 134 şi 1, 12, 24 şi 26 din Psalmul 135”[1]. „Psalmul este alcătuit din fragmente împrumutate din alţi psalmi: 112 (v. 1), 133 (v. 2), 135 (vv. 1, 8, 10), 70 (v. 19), 113 (vv. 6, 15-21a). Psalmul povesteşte mai ales minunile Exodului, despre care Ilarie observă că simbolizează tot ce a făcut Dumnezeu pentru mântuirea omului. Toate categoriile de credincioşi sunt chemate să aducă laudă Dumnezeului creator şi mântuitor, respingând orice idolatrie”[2].

1: Lăudaţi numele Domnului,

lăudaţi-L, voi, slugi, pe Domnul,

2: voi, cei ce staţi în casa Domnului,

în curţile casei Dumnezeului nostru.

3: Lăudaţi-L pe Domnul, că este bun,

cântaţi numelui Său, că este bun;

La al doilea stih, SEP 4 traduce frumos, în loc de bun: „Textul Masoretic are plăcut/încântător. Ioan Gură de Aur spune că faptul de a-I cânta lui Dumnezeu e în sine şi folositor şi plăcut: cântecul religios înalţă sufletul, îl învaţă sau îi aminteşte adevărurile mântuirii şi scopul ultim. Melodia e o plăcere şi omul care Îi cântă lui Dumnezeu dobândeşte un caracter sacru”[3].
4: că pe Iacob Şi l-a ales Domnul,

pe Israel să-I fie moştenire.

5: Că eu am cunoscut că mare este Domnul

şi Domnul nostru-i peste toţi dumnezeii.

„Sfântul Ioan Damaschin: Cunoaştem măreţia lui Dumnezeu nu numai din faptul că El a creat universul, inclusiv pământul cu toate ale lui, că l-a făcut pe om, că a săvârşit minuni prin sfinţii Săi, dar şi din faptul că El face minuni zilnice în faţa noastră, cum este Sfânta Euharistie; căci, dacă El a avut puterea de a-I da Fiului Său un trup născut fără sămânţă trupească, oare nu posedă aceeaşi putere de a preface pâinea şi vinul în Trupul şi Sângele Hristosului Său)”[4].
Al doilea stih poate fi citit şi ca mai presus decât toţi zeii (SEP 4): „Ilarie trimite la I Corinteni 8,5, unde Pavel vorbeşte despre zeii mitologiilor păgâne ca despre nişte pretinşi dumnezei. Acelaşi Apostol îi echivalează mai apoi cu demonii (I Corinteni 10, 20)”[5].
6: Pe toate câte Domnul le-a vrut, El le-a şi făcut

în cer şi pe pământ,

în mări şi-n toate adâncurile;

7: nori a ridicat de la marginea pământului,

fulgere spre ploaie a făcut;

El scoate vânturile din vistieriile Sale;

8: El i-a lovit pe întâi-născuţii Egiptului,

de la om pân-la dobitoc;

9: semne şi minuni a trimis în mijlocul tău, Egipte,

lui Faraon şi tuturor slugilor lui.

„Semne şi minuni: sintagmă consacrată pentru a desemna faptele minunate ale lui Dumnezeu, care Îi manifestă atributele”[6].
10: El a lovit neamuri multe

şi regi puternici a ucis:

11: pe Sihon, regele Amoreilor,

şi pe Og, regele Vasanului,

şi toate regatele Canaanului;

Vasan: „regiune la estul râului Iordan, între râul Iaboc şi muntele Hermon”[7].
12: şi pământul lor l-a dat ca moştenire,

moştenire lui Israel, poporul Său.

„Ioan Gură de Aur trimite la Romani 9, 4 sq. (a lor [fiilor lui Israel] este înfierea şi slava şi Legământul şi Legea şi cultul şi făgăduințele, ai lor sunt patriarhii şi din ei este Hristos după trup)”[8].
13: Doamne, numele Tău rămâne în veac,

Doamne, pomenirea Ta este din neam în neam.

14: Că Domnul îl va judeca pe poporul Său

şi asupra robilor Săi mângâiat va fi.

„Robii lui Dumnezeu sunt aceia care-I cunosc şi-I păzesc poruncile. Atunci când întru dreptate va judeca poporul şi cu inima strânsă va da pedepse, prezența robilor Săi Îi va fi o adevărată mângâiere”[9].
15: Idolii neamurilor sunt argint şi aur,

lucruri de mâini omeneşti:

16: gură au şi nu vor grăi,

ochi au şi nu vor vedea,

„Verbele la viitor sugerează că această neputință este iremediabilă”[10].
17: urechi au şi nu vor auzi,

că-n gura lor suflare nu se află.

18: Precum sunt ei să se facă toți cei care-i făuresc

şi toți cei ce se încred în ei!

Interesant că tocmai cei căzuți în simțualitate își tocesc toate simțurile (desigur, pentru cele veşnice)!

19: Voi, casa lui Israel, binecuvântați-L pe Domnul!;

voi, casa lui Aaron, binecuvântați-L pe Domnul!;

20: voi, casa lui Levi, binecuvântați-L pe Domnul!;

voi, cei ce vă temeți de Domnul, binecuvântați-L pe Domnul!

21: Binecuvântat este Domnul din Sion,

Cel ce locuieşte în Ierusalim!

Întreaga suflare e chemată să aducă laudă Domnului, în Biserica Sa.

---

[1] BBVA, p. 771
[2] SEP 4/I, p. 319
[3] SEP 4/I, pp. 319-320
[4] BBVA, p. 771
[5] SEP 4/I, p. 320
[6] SEP 4/I, p. 320
[7] PSALM, p. 399
[8] SEP 4/I, p. 320
[9] BBVA, p. 771
[10] SEP 4/I, p. 321

PSALMUL 135 – *Aliluia*.

„Psalm de laudă, numit în tradiția iudaică marele Hallel (cf. II Paralipomene 7, 3), folosit [liturgic] la finalul cinei pascale, după Psalmii 112-117 […] precum şi la sărbătoarea Corturilor. Se presupune că refrenul era cântat de întreaga adunare liturgică”[1].

1: Mărturisiți-vă Domnului, că este bun,

că în veac este mila Lui.

2: Mărturisiți-vă Dumnezeului dumnezeilor,

că în veac este mila Lui;

3: mărturisiți-vă Domnului domnilor,

că în veac este mila Lui;

Întreit îndemn la mărturisire. „Dumnezeul dumnezeilor… Domnul domnilor: forme de superlativ de tip semitic”[2].

4: Celui ce singur a făcut minuni mari,

că în veac este mila Lui;

5: Celui ce a făcut cerurile cu pricepere,

că în veac este mila Lui;

6: Celui ce a întărit pământul pe ape,

că în veac este mila Lui;

„Care minte omenească poate înțelege acestea? Oamenii, când îşi zidesc casa şi vor să-i pună temelie, sapă mai întâi, se coboară în adânc şi, de văd o mică umezeală, fac totul să o înlăture; şi numai după aceea pun temelia; Dumnezeu, însă, a lucrat cu totul altfel de cum lucrează omul, ca să cunoşti şi de aici puterea

nespusă a lui Dumnezeu şi că, atunci când voieşte, chiar stihiile ce sunt potrivnice prin lucrările lor unele altora, chiar ele slujesc poruncii Creatorului”[3].
7: Celui ce singur a făcut luminători mari,

că în veac este mila Lui;

8: soarele spre stăpânirea zilei,

că în veac este mila Lui;

9: luna şi stelele spre stăpânirea nopții,

că în veac este mila Lui;

Astrele au fost făcute „nu ca să facă zilele, ci ca să stăpânească zilele. Că ziua şi noaptea au fost făcute înainte de facerea luminătorilor”[4].
10: Celui ce a lovit Egiptul cu cei întâi-născuți ai lor,

că în veac este mila Lui;

11: şi l-a scos pe Israel din mijlocul lor,

că în veac este mila Lui;

12: cu mână tare şi cu braț înalt,

că în veac este mila Lui;

Cu mână tare şi cu braț înalt: „expresie recurentă pentru a caracteriza intervențiile mântuitoare ale lui Dumnezeu (Deuteronom 4, 34 etc.)”[5].
„Căci îl războieşte Domnul pe Amalic [sau pe Egipteni – n. n.], dar cu mâna ascunsă, cum s-a scris. Şi neînțelegând nimeni din cei de pe pământ, Hristos împlinea cu iconomie cele mai negrăite fapte”[6].
13: Celui ce Marea Roşie a despărțit-o-n părți,

că în veac este mila Lui;

„Marea Roşie: Textul Masoretic are literal: Marea de trestii, care desemna la origine un mic golf al Mediteranei aflat la răsărit față de Delta Nilului (şi unde creşteau trestii), iar apoi ajunge să desemneze Marea Roşie cu cele două brațe între care se află Peninsula Sinai. Cf. Ieşirea 13, 18”[7].
14: şi l-a trecut pe Israel prin mijlocul ei,

că în veac este mila Lui;

15: şi l-a răsturnat pe Faraon şi oastea lui în Marea Roşie,

că în veac este mila Lui;

L-a răsturnat: „Origen remarcă folosirea gr. εκτινάσσω (care se foloseşte pentru a scutura de pe tine o insectă, a-ți scutura praful de pe picioare) pentru a sugera uşurința înfăptuirii”[8].
16: Celui ce Şi-a trecut poporul prin pustie,

că în veac este mila Lui;

Celui ce a scos apă din stâncă lucie,

că în veac este mila Lui;

17: Celui ce a bătut regi mari,

că în veac este mila Lui;

18: Celui ce a ucis regi tari,

că în veac este mila Lui;

19: pe Sihon, regele Amoreilor,

că în veac este mila Lui;

20: şi pe Og, regele Vasanului,

că în veac este mila Lui;

21: şi pământul lor l-a dat ca moştenire,

că în veac este mila Lui;

22: moştenire lui Israel, robul Său,

că în veac este mila Lui;

23: Că-ntru smerenia noastră Şi-a amintit Domnul de noi,

că în veac este mila Lui;

„Din ascultare se naşte smerenia, din smerenie, nepătimirea”[9].
24: şi ne-a izbăvit pe noi de vrăjmaşii noştri,

că în veac este mila Lui;

25: Cel ce dă hrană la tot trupul,

că în veac este mila Lui.

La tot trupul: „după interpretarea lui Atanasie, Dumnezeu nu-Şi limitează providența la oameni, ci o extinde la toate făpturile. În acelaşi sens, Theodoret trimite la Matei 6, 26”[10].
26: Mărturisiți-vă Dumnezeului ceresc,

că în veac este mila Lui.

Mărturisiți-vă Domnului domnilor,

că în veac este mila Lui.

Psalmul se încheie cu un nou îndemn la a ne mărturisi, cum de altfel Psaltirea o face şi în numeroase alte locuri. Dacă Psaltirea e călăuză pe calea mântuirii, mărturisirea va trebui să ne însoțească pe tot întinsul acestui drum.

---

[1] SEP 4/I, p. 321

[2] SEP 4/I, p. 322
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XII, 2
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, VI, 8
[5] SEP 4/I, p. 322
[6] Sf Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, I
[7] SEP 4/I, p. 322
[8] SEP 4/I, p. 322
[9] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, IV, 65
[10] SEP 4/I, p. 323

PSALMUL 136 – *Al lui David*.

„Psalmul acesta constituie, şi el, un Polieleu ce se cântă după cel alcătuit din Psalmii 134 şi 135, dar numai în trei Duminici pe an: a Fiului Risipitor şi a celor două de lăsatul secului. Cântare celebră şi foarte îndrăgită, mai ales în mânăstiri, ea exprimă tristeţea deportării şi sentimentele celor surghiuniţi”[1]. „Psalmul evocă momente grele din istoria lui Israel, căderea Ierusalimului şi exilul în Babilon”[2].

1: La râurile Babilonului,

acolo am şezut şi am plâns

când ne-am adus aminte de Sion.

„Râurile Babilonului, Tigrul şi Eufratul, au dat numele grecesc al ţinutului: Mesopotamia, ţinutul dintre râuri”[3].
„Fericitul Ieronim: Cuvântul Babilon înseamnă confuzie şi e un simbol al acestei lumi trecătoare. Aici nu e psalmistul, ci omul păcătos care s-a desprins din fericirea Sionului ceresc şi a căzut în apele tulburi ale degradării şi tristeţii; cu toate acestea, el nu uită de unde a fost smuls de propriile sale păcate”[4].
„Cuvântul Babilon, care înseamnă tulburare sau dezordine, desemnează această viaţă agitată în mijlocul căreia ne aflăm înconjuraţi de valurile răutăţii, care se năpustesc asupra noastră tot timpul cât ne aflăm în această lume”[5]. „De aşa ceva suferă mintea omenească. Ea e mereu uşuratică şi căzută din dorirea bunurilor din care nu iubeşte prea mult pe cele ce le are în stăpânire. Dar e mutată la altele şi se întâmplă să cadă din cinstirile ce le avea şi atunci, în suferinţă, simte ceea ce trebuia să respingă cu toată tăria şi să nu le lase să vină la cercare, ci să le închidă de mai înainte calea”[6].

2: În sălcii, în mijlocul lor, am atârnat noi harpele noastre.

3: Că, acolo, cei ce ne robiseră ne-au cerut cuvinte de cântare,

iar cei ce ne târâseră ne-au cerut un cânt:

„Cântați-ne una din cântările Sionului!”

4: Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin?…

„Nu e cu putință a cânta Domnului în pământ străin, adică într-o inimă pătimaşă”[7].
5: De te voi uita, Ierusalime, uitată să-mi fie mâna dreaptă!;

6: lipească-mi-se limba de gâtlej dacă nu-mi voi aduce aminte de tine,

dacă nu voi pune Ierusalimul mai presus de orice altceva, ca început al veseliei mele!

„Prin dreapta se înțelege lucrarea duhovnicească a poruncilor dumnezeieşti şi prea lăudate, iar limba lipită de grumaz este activitatea de cunoaştere a raţiunii noastre, care din pricina neştiinţei stă lipită de gâtlej, adică de patima ce-şi are sediul în preajma gâtlejului şi, din această pricină, nu poate fi pusă în mişcare de dorința după bunurile negrăite şi de aceea nu poate să guste din bunătatea Domnului”[8].
7: Adu-Ți aminte, Doamne, de fiii Edomului în ziua Ierusalimului,

cei ce ziceau: „Goliți-l, goliți-l până-n temelii!”

„La cucerirea Ierusalimului de către Nabucodonosor, edomiții li se alăturaseră jefuitorilor (Plângeri 4, 22; Iezechiel 35, 5.12; 25,12). La acest eveniment s-ar putea referi ziua Ierusalimului, dar mai poate însemna şi ziua răzbunării lui de către Dumnezeu (cf. Avdia 10-15)”[9].
8: O, fiică a Babilonului, tu, ticăloaso,

fericit va fi cel ce-ți va plăti prin plata cu care tu ne-ai răsplătit,

9: fericit va fi cel ce-i va apuca pe pruncii tăi şi-i va izbi de piatră!

„Omorârea copiilor apare adesea în relatările antice (e. g. Euripide, Troienele) despre distrugerea unei cetăți (cf. şi Isaia 13, 16; Osea 14, 1; Naum 3, 10). În felul acesta se nimicea orice speranță de renaştere. Autorul foloseşte probabil o imagine devenită simbolică pentru nimicirea totală. ♦ Pentru Augustin, pruncii

Babilonului sunt dorințele rele, la naşterea lor, iar piatra e Hristos. Şi pentru Origen, pruncii Babilonului sunt gândurile rele”[10].

„Ava Dorotei: prin Babilon se înțelege zăpăceală; prin fiica Babilonului se înțelege duşmănie. Sufletul mai întâi se zăpăceşte şi apoi naşte păcatul, care-i devine duşman prin ticăloşia lui. Cele două fericiri le sunt adresate celor ce îi vor întoarce fiicei Babilonului păcatul înapoi şi-i vor zdrobi de piatră pruncii, adică gândurile viclene încă în faşă, nedându-i răului timp să crească şi să lucreze un rău mai mare; iar piatra este Hristos, Cel ce nimiceşte păcatul”[11].

„Pruncii Babilonului, care însemnează dezbinare, sunt gândurile tulburi şi tulburătoare ale păcatelor care se nasc şi cresc în suflete. Ca să te faci stăpân pe ele şi să izbeşti capetele lor de tăria şi siguranța Logosului dumnezeiesc însemnează să loveşti pruncii Babilonului de piatră, iar în felul acesta să devii fericit”[12]. „Până ce sunt încă prunci fiii Vavilonului, adică gândurile viclene, să-i ucidem, zdrobindu-i de piatră, care este Hristos. Căci de se vor face bărbați prin învoirea noastră, nu fără mare suspin şi grea osteneală vor fi biruiți”[13]. Primind capul sau începutul momelii, vom primi, „în inima noastră, tot corpul acestui şarpe, adică încuviințarea ademenirii, care, fără îndoială, de va fi intrat, va ucide prin otrava muşcăturii lui mintea robită. La fel, trebuie să stingem în diminețile naşterii lor pe păcătoşii pământului nostru, chiar când se ridică ei, adică simțurile cărnii şi, cât timp sunt încă mici, să izbim de piatră fiii Babilonului. Dacă nu le vom da morții, cât timp sunt încă fragede, odată crescute, prin îngăduința noastră, se vor ridica mai puternice să ne piardă, sau chiar de ar fi învinse, acest lucru va fi cu mare geamăt şi chin”[14]. Proorocul „fericeşte pe cei ce nu primesc nici puii patimilor, ci îi omoară împreună cu mama de care sunt încă lipiți”[15].

---

[1] BBVA, p. 773

[2] PSALM, p. 399

[3] SEP 4/I, p. 324

[4] BBVA, p. 773

[5] Metodiu de Olimp, *Banchetul sau despre castitate*, IV, 3

[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, I

[7] Sf. Simeon Noul Teolog, *Metoda sfintei rugăciuni şi atențiuni*

[8] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 55

[9] SEP 4/I, p. 324

[10] SEP 4/I, p. 325

[11] BBVA, p. 774

[12] Origen, *Contra lui Celsus*, VII,22

[13] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, I

[14] Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, I

[15] Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, 49

PSALMUL 137 – *Al lui David*.

„Aducere de laudă şi mulţumire Providenței divine. După Atanasie, e psalmul chemăriiuniversale”[1].

1: **Mărturisi-mă-voi Ție, Doamne, cu toată inima mea,**
şi-n fața îngerilor Îți voi cânta,
că ai auzit graiurile gurii mele.
„Ilarie comentează: Îngerii sunt de față alături de credincioşi. Scriptura afirmă aceasta de mai multe ori (cf. Psalmi 33, 8)”[2].
2: **Închina-mă-voi spre locaşul Tău cel sfânt**
şi numelui Tău mă voi mărturisi
pentru mila şi adevărul Tău,
că numele cel sfânt Ți l-ai preamărit peste tot ceea ce este.
„Fericitul Augustin: Cântecul e bucuria mea; cântecul pentru cele de jos îl fac în fața oamenilor, dar pentru cele înalte îl cânt în fața îngerilor. Locaşul cel sfânt al Domnului este în mine, aşa cum mărturiseşte Apostolul Pavel (I Corinteni 3, 17). Ştiut este însă că Dumnezeu Îşi are locaşul şi în soborul îngerilor; aşadar, închinându-mă spre locaşul cel sfânt al Domnului, bucuria închinării mele devine cântare în fața îngerilor”[3].
3: **În orice zi Te voi chema, auzi-mă degrab;**
spor vei face-n sufletul meu cu puterea Ta.
„Ilarie: Dreptul nu e niciodată lipsit de teamă, dar are siguranța că va fi întotdeauna ascultat”[4].
4: **Pe Tine să Te mărturisească, Doamne, toți regii pământului,**
că au auzit toate cuvintele gurii Tale,
Au auzit toate cuvintele: „Sfânta Scriptură, odinioară ascunsă la iudei, a ajuns la neamuri, după Hristos (Augustin)”[5].
5: **şi să cânte ei în căile Domnului,**
că mare este slava Domnului.
6: **Că înalt este Domnul, dar spre cele smerite priveşte**
şi pe cele înalte de departe le cunoaşte.
7: **Chiar dacă eu aş umbla prin miezul necazului,**
Tu ține-mă-n viață.
Mâna Ți-ai întins-o peste mânia vrăjmaşilor mei
şi dreapta Ta m-a izbăvit.
Dreapta Ta: „pentru Atanasie, ea simbolizează pe Fiul, care ne-a mântuit”[6].
8: **Domnul în locul meu le va răsplăti.**
Doamne, mila Ta este în veac,
lucrurile mâinilor Tale nu le trece cu vederea.

Afirmarea dreptății lui Dumnezeu.

---

[1] SEP 4/I, p. 325
[2] SEP 4/I, p. 325
[3] BBVA, p. 774
[4] SEP 4/I, p. 325
[5] SEP 4/I, p. 325
[6] SEP 4/I, p. 326

PSALMUL 138 – *Pentru sfârşit. Un psalm al lui Zaharia în diaspora.*

„Un psalm al lui Zaharia în diaspora: mențiune în Codex Alexandrinus”[1]. „Laudă plină de uimire adusă atotştiinței lui Dumnezeu. El cunoaşte adâncurile ființei omului, pentru că El l-a plăsmuit; trecutul, prezentul şi viitorul nu au nici o taină pentru El. Conştiința privirii continue a lui Dumnezeu îndreptată asupra omului îl înspăimântă la început pe psalmist, ca şi pe Iov (cf. 7, 17 sq.; 23-24), însă felul în care Dumnezeu se îngrijeşte de om îi trezeşte acestuia o uimire plină de bucurie, apoi seninătate. Augustin referă psalmul la Hristos, ca, de altfel, majoritatea Părinților, dar pe alocuri şi la istoria fiului risipitor, adică a oricărui om”[2].

1: Doamne, Tu m-ai pus la încercare şi m-ai cunoscut;

2: Tu mi-ai cunoscut şederea şi scularea,

gândurile mele Tu de departe le pricepi.

3: Tu mi-ai cercetat cărarea şi culcuşul

şi toate căile mele mai dinainte le-ai văzut,

„Deci, preştiind toate şi privind cele viitoare ca şi cum ar fi prezente, pe lângă toate celelalte pe care le-a spus despre Hristos, cuvântul dumnezeiesc a prevestit de mai înainte şi că se va pierde cel pus între ucenici. În orice caz, preştiința nu a fost o voință şi o poruncă a lui Dumnezeu; nici prezicerea n-a avut în ea necesitatea lucrării răului, care fusese prevăzută, şi a uneltirii împotriva Mântuitorului, ci a fost mai degrabă un îndemn de abținere de la ea. Pentru cel ce o ştia, dacă voia, era mai degrabă un îndemn ca să se păzească de a o pătimi, având putința pornirii spre ceea ce voia”[3].
4: că-n limba mea nu e cuvânt viclean.

5: Iată, Doamne, Tu pe toate le cunoşti,

pe cele din urmă şi pe cele dintâi;

Tu m-ai plăsmuit şi mâna Ți-ai pus-o peste mine.

„Adică (Tu mă cunoşti) de la întocmirea şi plăsmuirea mea, care s-a făcut atunci primejdioasă lui Adam cel nou zidit, care nu putea veni încă la contemplarea şi înțelegerea ei”[4]. Adam ar fi putut sui la contemplare, dar n-a avut răbdare să se statornicească în Dumnezeu, alegând satisfacția imediată, cu consecințele cunoscute.
6: Cunoaşterea Ta e mult prea minunată pentru mine;

puternică este, eu n-o pot atinge.

„Sfântul Atanasie cel Mare: Nu degeaba a spus Apostolul: O, adâncul bogăției şi al înțelepciunii şi al ştiinței lui Dumnezeu! (Romani 11, 33). Căci, iată, cu cât mă străduiesc să scriu şi să înțeleg dumnezeirea Cuvântului, cu atât simt că înțelegerea mă părăseşte; mai mult, pe măsură ce cred că înțeleg, pe atât simt că nu pot înțelege şi că scrisul meu nu e decât umbra adevărului ce se află în mine. Aceasta însă nu înseamnă să deznădăjduiesc”[5].
„Deoarece am cunoscut pe Fiul, am cunoscut din El pe Cel ce L-a născut. Fiindcă Unul se face cunoscut prin Altul, precum şi la oameni aceste nume se completează unul pe altul. Căci, prin menționarea Tatălui, e adus în amintire Fiul, şi înțelesul Fiului se completează cu numele Celui ce L-a născut. Pentru aceasta Fiul e ca un fel de uşă şi cale ce duce la cunoaşterea Tatălui”[6]. Şi „văzând pe Fiul mărit prin minunile mai presus de cuvânt şi împlinind uşor, cu putere dumnezeiască, ceea ce voieşte, ne-am minunat de cunoaşterea Tatălui, înțelegând că aceasta nu e altfel decât a Fiului, Care a provenit din El”[7].
7: De la Duhul Tău, unde mă voi duce?

iar de la fața ta, unde voi fugi?

8: De mă voi sui la cer, Tu acolo eşti;

de mă voi pogorî la iad, Tu eşti de faţă;

„Ştim că Dumnezeu este chiar şi în genuni, pretutindeni de faţă, însă prin putere şi stăpânire, şi nedespărţit de El, Fiul este alături [de El] în orice loc”[8]. „Deci dacă nu e loc unde nu este Duhul şi umplându-le toate Duhul, Dumnezeu este Cel ce le umple”[9]. „Iar că Fiul este ca un fel de faţă a lui Dumnezeu Tatăl ne-a ajutat să învăţăm uşor Psalmistul”[10].

9: de-mi voi lua aripile din lumina zorilor

şi-n marginile mării mă voi sălăşlui,

10: chiar şi acolo mâna Ta mă va-ndruma

şi dreapta Ta mă va ţine.

„De tot ce este în lume poţi scăpa, numai de Dumnezeu nu poţi scăpa şi numai pe Dumnezeu nu-L poţi birui cu nici un chip, când vrea Dumnezeu să te ţină şi să te aibă sub mâna Lui. Dumnezeu ajunge pe cei iuţi, încurcă pe cei înţelepţi, răstoarnă pe cei puternici, smereşte pe cei mândri, domoleşte cutezanţa, împilează puterea”[11]. „Căci mâna dumnezeiască cuprinde tot locul şi toată zidirea, susţinând în evidenţă toate făpturile, ţinând în viaţă pe cele ce au nevoie de viaţă şi semănând lumina spirituală celor capabile de înţelegere. Dar nu este în spaţiu […], nici nu rabdă mişcarea de mutare – căci aceasta este proprie corpurilor -, ci, mai degrabă, pe toate le umple ca Dumnezeu”[12]. „Dar dumnezeiescul Psalmist, grăind în Duh tainele adevărate şi ascunse, zice că Fiul nu lasă în afară nici un spaţiu, mărturisind prin aceasta necorporalitatea şi nemărginirea Lui ca Dumnezeu şi că nu e înconjurat de nici un loc”[13]. „Dumnezeirea e doar una şi aceeaşi peste tot şi cuprinde toată făptura fără să mai rămână vreun petic de loc unde să nu fie El, îmbrăţişând deopotrivă toate vietăţile, susţinând şi stăpânirea cu puterea Lui atotcuprinzătoare tot ce există, cum ne învaţă şi proorocul când zice că şi de m-aş duce în cer cu gândul ori aş pătrunde şi aş scruta cu mintea toate adâncurile pământului sau de-aş întinde puterea de înţelegere a judecăţii până la marginea ultimă a lucrurilor, pe toate le văd ţinute cu dreapta Lui”[14].

11: Şi am zis: – Da, întunericul mă va copleşi

şi-n desfătarea mea chiar noaptea va deveni lumină…,

12: căci cu Tine întunericul nu va fi întuneric

şi noaptea lumină va fi ca şi ziua;

întuneric şi lumină, la Tine sunt totuna.

„În locul duhului viclean al lumii care rătăceşte şi înlănţuieşte raţiunea sufletului în materie, în cele ale pământului, în răutate şi în tot felul de temeri vătămătoare, acum tronează Duhul bunătăţii lui Hristos, care din cer trage puterea cea curgătoare a sufletului spre tainele negrăite ale lui Dumnezeu şi-l păstrează (sufletul) în toate roadele sfinte ale bunătăţii Duhului. Acum raţiunea locuieşte cu el şi meditaţiile sufletului sunt înşiruite spre dumnezeieştile şi cereştile gândiri ale Duhului, nici una nu mai lucrează ca altădată, când duhul răutăţii înlănţuia sufletul fără voia lui şi-l băga în raţiunile acestei lumi şi ale materiei. Căci şi Duhul (Sfânt) grăieşte adevărat prin Profetul: Cum este întunericul acesteia (al nopţii) tot asemenea este şi lumina ei”[15].

13: Că Tu, Doamne, mi-ai luat în stăpânire rărunchii,

Tu încă din pântecele maicii mele m-ai apărat.

„Pentru că rărunchii sunt în trup părticica care deosebeşte (căci înlătură cele fără de folos şi introduce în fire ceea ce e bun şi folositor şi împarte cu bună rânduială celor ce trebuie să împartă şi cât trebuie) se cuvine să se înţeleagă prin rărunchi dreapta socoteală a minţii. Deci sunt sfinţiţi şi închinaţi lui Dumnezeu rărunchii sfinţilor, adică dreapta socoteală ce-o au în minte. Căci cei ce se dedică lui Dumnezeu sunt ca nişte zarafi pricepuţi şi scrupuloşi, care totdeauna resping ceea ce e fals şi cinstesc prin aprobare preabună ceea ce e folositor”[16].

14: Pe Tine Te voi mărturisi,

că minunat eşti Tu întru cele temute;

minunate sunt lucrurile Tale,

şi sufletul meu le cunoaşte foarte.

15: Oasele mi le-ai făcut întru ascuns,

ele Ţie nu-Ţi sunt ascunse,

şi nici fiinţa mea în străfundurile pământului;

16: eram în devenire, Tu m-ai văzut întreg;

în cartea Ta toţi oamenii vor fi scrişi:

ei ziua se urzesc, dar nimeni printre ei.

Eram în devenire, Tu m-ai văzut întreg: „Literal: Ochii Tăi mi-au văzut ființa când ea era încă neterminată. Imaginea e aceea a unui artist care-şi lucrează opera având în minte forma ei desăvârşită”[17]. Ei ziua se urzesc, dar nimeni printre ei: „Deşi omul se alcătuieşte în timpul zilei, adică în evidențele exterioare, nici un om nu e martorul devenirii sale intime, căci în omul lăuntric lucrează doar mâna lui Dumnezeu”[18]. „Ziua vor fi plăsmuiți [SEP 4]: Ieronim, în Commentarioli, îl leagă de I Tesaloniceni 5, 5. ♦ nimeni între ei: text obscur; Părinții încearcă să-i dea un sens suplinind nimeni dintre ei nu va lipsi (în legătură cu toți vor fi scrişi), sau nici un păcătos nu va fi printre ei – cf. Mortari, nota ad loc. O interpretare foarte răspândită este şi nu va lipsi nici o zi la socoteala finală (cf. Nesmy, nota ad loc.)”[19].
17: Dar mie, Dumnezeule, în mare cinstire mi-au fost prietenii Tăi,

puternice foarte li s-au făcut stăpânirile.

„Sfântul Grigorie cel Mare: Spusa psalmistului se conjugă cu aceea a Evanghelistului: Celor câți L-au primit, care cred întru numele Lui, le-a dat putere să devină fii ai lui Dumnezeu (Ioan 1, 12). În timp ce sfinții sunt văzuți în suferințe şi-n umilință, ființa lor lăuntrică făureşte regate cereşti”[20]. „Îi cinsteşte [Biserica] pe prietenii Mirelui [Hristos], şi câtă slavă le dă acestora, când evocă faptele lor!”[21].
18: Eu îi voi număra, ei mai mult decât nisipul se vor înmulți;

m-am trezit, şi încă sunt cu Tine.

18b: „Versetul face parte din cântările creştine din sărbătoarea Învierii. ♦ şi tot cu Tine sunt: Iisus e de-a dreapta Tatălui încă înainte de a veni ca Judecător – interpretează Augustin”[22].
19: O, de i-ai ucide pe păcătoşi, Dumnezeule!

Voi, bărbați ai vărsării de sânge, îndepărtați-vă de mine,

„Cassiodor: Mai presus de toate, să nu credem că Hristos cere moartea păcătoşilor: El a venit, neîndoielnic, să-i mântuiască (cf. Matei 9, 13) […] Dumnezeu îl ucide pe păcătos făcându-l să moară față de păcat ca să trăiască pentru Dumnezeu (cf. Romani 6, 10)”[23]. Toate acestea, însă, dacă şi păcătosul îşi doreşte izbăvirea!
20: că-n gândurile voastre nu-i decât gâlceavă;

cetățile Tale zadarnic le vor lua.

„Text obscur. Augustin citeşte 19a şi 20b ca pe componentele unei construcții condiționale întrerupte de o imprecație. ♦ […] cetățile Tale: Textul Masoretic are areykha, cetățile Tale, dar Targumul, precum şi Aquila, Symmachos şi Ieronim (Hebr.) au citit țareykha, potrivnicii Tăi (literele ebraice ain[24] şi țade[25] sunt foarte asemănătoare). Alți traducători citesc aleykha, asupra Ta (Lancellotti). Oricum, textul e dificil; s-au dat diverse interpretări: Cei care jură pe Numele Tău pentru a înşela, duşmanii Tăi, fac

jurăminte zadarnice (Targum); Cei care vorbesc mincinos împotriva Ta, duşmanii Tăi, s-au ridicat zadarnic (Ieronim şi Symmachos); Pentru că au vorbit despre Tine şi au luat zadarnic cetatea Ta (Peşitta); Ei spun despre Tine lucruri nelegiuite, s-au ridicat în zadar împotriva Ta (Lancellotti); Ei vorbesc despre Tine cu viclenie, socotesc de nimic gândurile Tale (BJ) etc."[26].
21: Oare nu i-am urât eu, Doamne, pe cei ce Te urăsc?

oare nu m-am topit eu din pricina vrăjmaşilor Tăi?:

„Să spunem şi noi lui Dumnezeu cu toată îndrăzneala despre toți ereticii: pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, am urât! Să ne întoarcem de la aceia de la care şi Dumnezeu Se întoarce!"[27]. E vorba despre mânia sfântă, ce confirmă, iar nu contrazice, starea nepătimitoare.
22: Cu ură desăvârşită i-am urât,

duşmanii mei i-am socotit.

„Pentru Origen, ura desăvârşită este ura celui desăvârşit care urăşte răul şi se îndepărtează de el. Cassiodor spune că ura desăvârşită este să-l iubeşti pe om şi să urăşti viciul, iar după Augustin, ura desăvârşită înseamnă a iubi ceea ce Dumnezeu a creat şi a urî nelegiuirea: în peregrinarea mea pământească, sunt paşnic cu cei care urăsc pacea (cf. Psalmi 119, 7) până când vom ajunge la vederea păcii, care este Ierusalimul ceresc. Când vom ajunge la țărm, cei buni vor fi despărțiți de cei răi (cf. Matei 25, 31 sq.); până atunci nu trebuie să rupem năvodul, adică să iscăm dezbinări în Biserică sub pretextul alungării peştilor răi"[28].
„Evagrie Ponticul: Cu ură desăvârşită îi urăşte pe vrăjmaşi acela care nu păcătuieşte nici cu fapta, nici cu gândul, adică acela care stă sub semnul celei mai mari şi celei dintâi nepătimiri"[29]. „Şi cu adevărat duşmani ai lui Dumnezeu sunt gândurile rele, care împiedică să se facă voia Lui"[30]. Este vorba în cele de mai sus de mânia sfântă, care nu contrazice starea de nepătimire, ci slujeşte dobândirii virtuților.
23: Pune-mă la-ncercare, Dumnezeule, şi cunoaşte-mi inima:

cercetează-mă şi cunoaşte-mi cărările

24: şi vezi dacă-n mine îşi are nelegiuirea vreo cale;

călăuzeşte-mă Tu pe calea cea veşnică.

Îşi are nelegiuirea vreo cale; SEP 4 traduce: vreo cale a nelegiuirii: „Textul Masoretic are cale a durerii – despre un obicei dăunător sau despre calea pribegiei. Se mai poate înțelege şi calea idolilor cu un omonim oṯebh). ♦ [Cuvintele se pot aplica lui Hristos] cf. Ioan 8, 46 (Cine Mă va dovedi de păcat?); 14, 30 (Acum vine stăpânitorul lumii acesteia, dar el nu are nimic în Mine)"[31].

Dreptul nu doar ştie că Dumnezeu cercetează şi cunoaşte ascunzişurile inimii, dar se roagă spre a se face în el această lucrare, spre dobândirea vieții celei veşnice.

---

[1] BBVA, p. 775
[2] SEP 4/I, p. 326
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XI, 9
[4] Nichita Stithatul, *Vederea duhovnicească a raiului*, 6
[5] BBVA, p. 775
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 2
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[8] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XXIII, 4
[9] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VII
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V
[11] Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre preoție*, CVIII
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9
[13] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX, 1
[14] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre înțelesul numelui de creştin, către Armoniu*
[15] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, XVIII, H-4
[16] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI
[17] BBVA, p. 775
[18] BBVA, p. 775
[19] SEP 4/I, p. 328
[20] BBVA, p. 776
[21] Origen, *Omilii la Geneză*, III, 4
[22] SEP 4/I, p. 328
[23] SEP 4/I, p. 328
[24] ע
[25] צ
[26] SEP 4/I, p. 329
[27] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XVI, 10
[28] SEP 4/I, p. 329
[29] BBVA, p. 776
[30] Marcu Ascetul, *Răspuns acelora care se îndoiesc de Dumnezeiescul Botez*
[31] SEP 4/I, p. 329

PSALMUL 139 – *Pentru sfârşit. Un psalm al lui David.*

„În situaţiile frecvente de asuprire şi violenţă, cel sărman îşi află ocrotire la Dumnezeu. I se potriveşte lui David şi oricărui credincios, dar mai cu seamă lui Iisus (Ilarie)”[1].

1: Scapă-mă, Doamne, de omul rău,

izbăveşte-mă de bărbatul nedrept,

„Cf. Ioan 17, 15 (Nu-Ți cer să-i iei din lume, ci să-i păzeşti de cel rău)”[2].
2: de cei ce-n inima lor uneltesc nedreptate

şi-n toată ziua războaie pun la cale.

3: Limba şi-au ascuțit-o precum a şarpelui;

sub buzele lor, venin de aspidă.

„Din pricina păcatului, omul a devenit mai primejdios decât toate vietățile (Ioan Gură de Aur)”[3].
4: Păzeşte-mă, Doamne, de mâna păcătosului;

scapă-mă de oamenii nedrepți,

de cei ce uneltesc să-mi împiedice paşii.

5: Cei mândri mi-au ascuns o cursă,

din funii făcut-au laț picioarelor mele,

pietre de poticnire mi-au pus în cărare.

„Fericitul Augustin: Prin expresia cei mândri, psalmistul înțelege întregul corp de armată al diavolului (păcatul acestuia fiind mândria)”[4]
Într-o altă traducere: aproape de cărare mi-au pus mie capcane. „Deci, se cuvine ca acela care şi-a propus să intre în viață prin poarta cea strâmtă şi prin calea cea îngustă să se ferească pe sine de orice îndepărtare şi

abatere de la poruncile Domnului, împlinind ceea ce s-a scris: să nu te abați nici la dreapta, nici la stânga (Fapte 4, 27)”[5].

6: Zis-am către Domnul: – Tu eşti Dumnezeul meu,

pleacă-Ți auzul, Doamne, spre glasul rugăciunii mele!

7: Doamne, Doamne, Tu, puterea mântuirii mele,

Tu mi-ai umbrit capul în zi de război.

„Ioan Gură de Aur spune că a umbri e un cuvânt concret pentru a exprima o ocrotire plină de iubire. Dumnezeu îi dă nu numai ocrotire, ci şi odihnă”[6].

8: Din pricina poftei mele, Doamne,

nu mă da pe mâna păcătosului;

sfat au făcut împotrivă-mi,

nu mă părăsi, ca nu cumva ei să se umple de trufie.

Începutul versetului e tradus diferit în SEP 4: Să nu mă dai, Doamne, pe mâna păcătosului, aşa cum poftește: „traducerea este una dintre soluțiile posibile (literal: de la pofta de mine), adoptată de unii Părinți, ca Ioan Gură de Aur; altă soluție care s-a propus: din pricina poftei mele (Augustin: tu cu pofta faci loc diavolului). Dezavantajul este că versetul trebuie pus în gura unui păcătos, în vreme ce majoritatea Părinților pune întregul psalm în rostirea lui Hristos în pătimirea Lui. Atanasie şi Ilarie interpretează: Duşmanul să nu mă târască departe de dorul meu de mântuire. Textul Masoretic vorbeşte clar despre dorințele nelegiuitului; literal: Să nu dai curs dorințelor celui nelegiuit, planul lui nu îngădui să se înalțe. Theodoret şi alți Părinți încearcă să salveze ambivalența: dorința celui care se roagă de a mântui şi dorința duşmanului de a distruge (cf. Mortari, nota ad loc.)”[7].

9: Capul ce li se-nvârte

şi dezgustul buzelor lor să-i acopere.

„E vorba de gândurile ce se rotesc în mintea păcătosului, pentru ca ele să devină fapte rele prin mijlocirea buzelor. E un ecou al textului din Psalmul 17, 16: durerea lui se va întoarce pe capul său, pe creştetul său nedreptatea lui se va coborî”[8].

10: Cărbuni aprinşi vor cădea peste ei;

în foc îi vei arunca,

în necazuri pe care să nu le poată duce.

11: Omul limbut nu va călca drept pe pământ,

omul rău, vânat va fi de rele spre pieire.

„Limbut: certăreț, vorbitor de rău (Atanasie); obraznic, cel care scoate la iveală păcatele aproapelui (Ioan Gură de Aur)”[9].
12: Eu ştiu că Domnul îi va face săracului judecată

şi sărmanului dreptate;

„Pentru Ilarie, cel sărman este prin excelență Hristos, iar cei săraci sunt cei care au îmbrățișat sărăcia pentru Dumnezeu, cei care se află sub altar (cf. Apocalipsa 6, 10)”[10].
13: iar drepții vor mărturisi numele Tău,

împreună cu fața Ta vor locui cei drepți.

„Cu adevărat aceştia cheamă sincer numele lui Dumnezeu şi se mărturisesc Lui, fiindcă le şi place să stea de vorbă cu El, iubindu-L pururea”[11]. „Împreună cu fața Ta vor locui cei drepți, căci vei lua un chip (o formă) (cf. Galateni 4, 18) în inima lor dreaptă şi împreună cu chipul (forma) Ta ei vor locui în Tine, Hristoase al meu. O, minune, o, uimitor dar al bunătății! Oamenii să ajungă să fie în chipul (forma) lui Dumnezeu (cf. Filipeni 2, 6) şi în ei să ia chip (formă) Cel necuprins pentru toți şi toate, Dumnezeul Cel neschimbabil, Cel nemutabil prin fire, Care vrea să locuiască în toți cei vrednici, Care vrea ca fiecare să aibă înăuntrul său întreg pe Împăratul, însăşi Împărăția şi cele ale Împărăției”[12].

---

[1] SEP 4/I, p. 329
[2] SEP 4/I, p. 329
[3] SEP 4/I, p. 330
[4] BBVA, p. 776
[5] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 241
[6] SEP 4/I, p. 330
[7] SEP 4/I, p. 330
[8] BBVA, p. 777
[9] SEP 4/I, p. 331

[10] SEP 4/I, p. 331
[11] Isichie Sinaitul, *op. cit.*, 169
[12] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, I

PSALMUL 140 – *Un psalm al lui David.*

„Psalmii 140 şi 141 sunt foarte populari prin aceea că se cântă la începutul vecerniei; Doamne strigat-am e un punct de reper tipiconal”[1]. „Psalm foarte folosit, mai ales în rugăciunea liturgică de seară. Credinciosul se roagă să fie ferit de ademenirile făcătorilor de rele (cf. Matei 26, 41: Vegheați şi rugați-vă ca să nu cădeți în ispită). Ioan Gură de Aur spune că este un psalm obscur pe care toți îl cântă fără să-l înțeleagă, dar Părinții au hotărât să-l rostească seara pentru leacul de purificare ce se află în el şi nu numai datorită cuvintelor jertfă de seară”[2].

1: Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă;

ia aminte la glasul rugăciunii mele când strig către Tine.

2: Să se îndrepte rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta;

ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară.

„Ridicarea mâinilor (Textul Masoretic: palmelor): gest de rugăciune. ♦ Jertfa (Textul Masoretic: ofranda) de seară, nesângeroasă, însoțită de rugăciune şi tămâiere, se aducea în fiecare seară în Templu (cf. III Regi 18, 29; Daniel 9, 21)”[3].
„A ridica mâinile: aceasta înseamnă a ridica faptele şi acțiunile către Dumnezeu, a nu avea acțiuni aruncate jos şi zăcând la pământ, ci plăcute lui Dumnezeu şi ridicate la cer”[4].
„Despre jertfele de seară ce trebuie să mai spunem, de vreme ce chiar în Vechiul Testament sunt consfințite prin legea mozaică să fie necontenit aduse? Aici s-ar putea înțelege mai cu sfințenie că este vorba chiar de acea adevărată jertfă de seară, fie cea pe care Iisus a încredințat-o El Însuşi apostolilor seara la cină, când a făcut începutul Tainelor preasfinte ale Bisericii (cf. Matei 26, 26), fie cea prin care, în ziua următoare, S-a oferit El Însuşi Tatălui ca jertfă de seară, adică la sfârşitul veacurilor, prin ridicarea mâinilor Sale pentru mântuirea lumii întregi”[5].
„Deci, rugăciunea mea, care este o alcătuire subțire de gânduri subțiri ale unei inimi subțiate (când inima noastră nu se îngreuiază), când este înălțată, atunci se aseamănă cu tămâia care urcă spre Dumnezeu”[6]. „Căci, aşa cum tămâie pregătită din multe feluri de materii mirositoare revarsă o singură

bună-mireasmă compusă, tot aşa şi sufletul care-şi modelează diferitele virtuţi se adună la sine însuşi în gândul unic al iubirii”[7]. „La creştini, inima fiecăruia e ca un altar de pe care se înalţă în duh şi adevăr, precum se înalţă un miros de bună mireasmă, rugăciunile unei conştiinţe curate”[8]. „Dacă ridic aceste mâini (ale trupului), dar las să atârne în jos nesimţitoare mâinile sufletului meu, în loc să le ridic şi pe ele prin săvârşire de fapte sfinte şi bune, atunci nu-i adevărat ceea ce cânt”[9]. „Mai întâi ascultă ce spui când înalţi cântare de rugăciune către Dumnezeu! […] Când din tine şi din faptele tale nu iese tămâie, ci fum şi miros urât, ce osândă nu meriţi?”[10].

3: Pune, Doamne, strajă gurii mele

şi uşă de îngrădire împrejurul buzelor mele.

„Moartea şi viaţa sunt în puterea limbii (Proverbe 18, 21). Pentru orice vorbă deşartă pe care o vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecăţii (Matei 12, 36). Aşadar, pază gurii! Uşa de îngrădire sugerează meterezele ce străjuiesc de jur-împrejurul cetăţii”[11].

„Cel ce nu ia aminte la cuvintele cele insuflate de Dumnezeu, nici nu pune uşă de îngrădire împrejurul buzelor, nici nu-şi întoarce urechea lui de la auzire deşartă (Psalmi 118, 37) şi nu-şi aduce aminte de răspunsul de pe urmă şi de înfricoşătorul tribunal al lui Hristos, cum va trebui să ne înfăţişăm cu toţii goi şi dezbrăcaţi înaintea Lui şi să dăm cuvânt pentru cele grăite de noi, cum oare ar putea dobândi lacrimi şi se va putea plânge cu căldură pe sine însuşi, chiar dacă ar fi să trăiască mai mult de o sută de ani?”[12]. „Despre jertfele de seară ce trebuie să mai spunem, de vreme ce chiar în Vechiul testament sunt consfinţite prin legea mozaică, să fie necontenit aduse? Aici s-ar putea înţelege mai cu sfinţenie că este vorba chiar de acea desăvârşită jertfă de seară, fie cea pe care Iisus a încredinţat-o apostolilor seara la cină, când a făcut începutul tainelor preasfinte ale Bisericii (cf. Matei 26, 26), fie cea prin care, în ziua următoare, S-a oferit El Însuşi Tatălui ca jertfă de seară, adică la sfârşitul veacurilor, prin ridicarea mâinilor Sale pentru mântuirea lumii întregi”[13].

4: Să nu abaţi inima mea spre cuvinte de vicleşug

ca să mă dezvinovăţesc cu dezvinovăţiri în păcate,

cu oameni care lucrează fărădelegea,

cu ai căror aleşi nu mă voi însoţi.

„Omul are tendinţa de a-şi scuza păcatul prin vorbe meşteşugite, viclene, aruncându-l pe seama altui păcătos ori pe seama împrejurărilor”[14].

„Fericitul David arată că neînfrânarea limbii este cea mai mârşavă dintre boli. De altfel, el a făcut rugi pentru aceasta […]. (Iar) eu aş spune că este un lucru vrednic de toată răsplata a vrea să cugeţi în chip înţelept cele ce se cuvin, să le cugete cei care au cu adevărat mintea bine întemeiată şi, pe deasupra, a te folosi de cuvinte ce nu pot fi criticate”[15].

5: Certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra,

dar untdelemnul păcătosului să nu ungă capul meu.

Că încă şi rugăciunea mea este întru bunăvrerile lor,

Certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra: „Fericitul Ieronim: Dacă chemi un doctor şi-i arăți rana şi el îți va spune că nu-l priveşte, vei crede despre el că e un om crud, fără inimă. Dacă însă el ți-o cauterizează sau o supune bisturiului şi-i stoarce puroiul, atunci vei spune despre el că e un om milos, fiindcă a salvat o viață”[16]. Dar untdelemnul păcătosului să nu ungă capul meu: „Fericitul Augustin: Păcătosul care-ți unge capul este linguşitorul ce te laudă fără măsură şi trezeşte-n tine păcatul mândriei. Fereşte-te de el!”[17].

6: lângă stâncă înghițiți au fost judecătorii lor;

auzi-vor graiurile mele, că s-au îndulcit,

„Ioan Gură de Aur interpretează: au căzut precum piatra aruncată în apă care nu se mai vede”[18].

7: ca o brazdă de pământ s-au rupt pe pământ,

risipitu-s-au oasele lor lângă iad.

8: Căci către Tine-s, Doamne, Doamne, ochii mei,

în Tine am nădăjduit, sufletul să nu mi-l iei.

9: Păzeşte-mă de cursa pe care ei mi-au pus-o,

şi de pietrele de poticnire ale celor ce lucrează fărădelegea.

10: Cădea-vor în mreaja lor păcătoşii,

dar eu deoparte sunt până ce voi trece.

„Aceştia sunt, înainte de alții, cei ce strâmbă cele drepte şi strecoară în cei mai simpli cuvântul pricinuitor de pieire, abătându-i spre cugetări rele şi la învățătura strâmbă despre Dumnezeu”[19]. „În timp ce păcătoşii cad în propria lor capcană, eu, însinguratul, cel ce m-am separat de ei, voi trece pe-alături fără s-o ating”[20].

„Voi trece*: gr. παρέρχομαι. Augustin atrage atenția că este cuvântul Paştelui (cf. Ieşirea 12, 23)”[21].*

[1] BBVA, p. 777
[2] SEP 4/I, p. 331
[3] SEP 4/I, p. 331
[4] Origen, *Omilii la Exod*, XI, 4
[5] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, III
[6] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, XVIII, 10
[7] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, II, 21
[8] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 17
[9] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*
[10] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LXXIII, 3
[11] BBVA, p. 777
[12] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, IV
[13] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, III
[14] BBVA, p. 777
[15] Sf. Chiril al Alexandriei, *Zece Cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, V
[16] BBVA, p. 777
[17] BBVA, p. 777
[18] SEP 4/I, p. 332
[19] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII
[20] BBVA, p. 778
[21] SEP 4/I, p. 333

PSALMUL 141 – *Învățătură a lui David, când era el în peşteră, rugându-se.*

„Fuga lui David, urmărit de Saul, şi ascunderea lui într-o peşteră sunt relatate în I Regi 22; acelui eveniment îi este dedicat şi Psalmul 56. El trebuie citit din perspectiva psalmistului refugiat în grotă. Fericitul Ieronim îi acordă însă şi o dimensiune simbolică: Saul este diavolul, David este Domnul, peştera e lumea de acum, a cărei lumină e imperfectă în raport cu aceea a lumii viitoare. Venind să aducă lumină – şi pe Sine drept Lumină -, Domnul a acceptat să intre în îngustimea acestei lumi şi să sufere prigoană”[1]. Sau, cu alte cuvinte: „Un om hăituit, pe care toți îl părăsesc, strigă spre Domnul. Îndărătul lui se profilează chipul lui Hristos în pătimirea Sa”[2].

1: **Cu glasul meu către Domnul am strigat,**
cu glasul meu către Domnul m-am rugat.
2: **Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea,**
necazul meu înaintea Lui îl voi spune.

3: **Când duhul meu se istovea în mine,**
atunci Tu îmi cunoşteai cărările.
În calea aceasta, în care am umblat,
ei mi-au întins o cursă.
„Când David nu mai contează pe puterile proprii, atunci Dumnezeu este Acela care îl îndrumează”[3].
4: **Luat-am seama spre dreapta şi m-am uitat**
şi nu era nimeni care să mă cunoască.
Fuga mea a luat sfârşit
şi nu mai era nimeni care să-mi fugărească sufletul.
„Duşmanii trec pe lângă fugar, dar Dumnezeu lucrează asupra urmăritorilor în aşa fel încât el să le pară un necunoscut oarecare”[4]. „Celor ce vor să meargă pe calea sfinţeniei şi desăvârşirii, vrăjmaşul, întinzându-le curse, nu ascunde în nici o altă parte laturile poticnirii, decât tocmai pe drumul urmat de (aceştia), după cum spune fericitul David. Astfel, tocmai pe această cale a virtuților pe care mergem, ne prăbuşim împiedicați de lanțurile vanității. Aşa se face că noi, care n-am putut fi biruiți în lupta cu duşmanul, suntem învinşi de strălucirea triumfului nostru”[5].
5: **Strigat-am către Tine, Doamne,**
zis-am: – Tu eşti nădejdea mea,
partea mea eşti în pământul celor vii.
Începutul aceluiaşi verset, în SEP 4: Luam seama în dreapta şi priveam,/că nu era nimeni să mă cunoască. „La dreapta este locul apărătorului (cf. Psalmi 15, 8 b). Părinții referă pasajul mai ales la trădarea[6] lui Petru”[7].
6: **Ia aminte la rugăciunea mea,**
că umilit sunt foarte.
Izbăveşte-mă de cei ce mă prigonesc,
că s-au făcut mai tari decât mine.
7: **Scoate din temniță sufletul meu,**
ca să se mărturisească numelui Tău, Doamne;
drepții cu răbdare mă vor aştepta
până ce Tu îmi vei da răsplata.
Şi aici, sunt anticipate atât învierea drepților, cât şi răsplățile vieții celei de veci.

---

[1] BBVA, p. 778
[2] SEP 4/I, p. 333
[3] BBVA, p. 778
[4] BBVA, p. 778
[5] Sf. Ioan Casian, *Aşezămintele mânăstireşti*, XI, 6
[6] Lepădarea.
[7] SEP 4/I, p. 333

PSALMUL 142 – *Un psalm al lui David; când fiul său îl urmărea.*

Referirea este la Abesalom, fiul lui David; prezentă doar în Septuaginta. Psalmul reprezintă „plângerea celui sărman şi prigonit, care aşteaptă mântuirea de la Dumnezeu. Al şaptelea psalm de pocăință”[1].

1: Doamne, auzi rugăciunea mea,

întru adevărul Tău ascultă-mi cererea,

întru dreptatea Ta auzi-mă!

2: Şi să nu intri la judecată cu robul Tău,

că-n fața Ta nimeni din cei vii nu va fi drept.

Nu va fi drept sau „nu se va îndreptăți: nimeni nu se poate face pe sine drept, nimeni nu-şi poate câştiga mântuirea; aceasta e darul iubirii lui Dumnezeu (cf. Romani 3, 20 sq.; Galateni 2, 16)”[2].
„Tu, Cel bogat în îndurări şi iubitor de oameni prin fire, să nu intri la judecată cu mine, robul Tău! Căci ce voi putea spune eu, care sunt păcat? Ce voi zice cumva eu, cel osândit, care din pântecul maicii mele am greşit fără măsură şi până acum sunt nesimțit față de sufletul Tău mare, care de zeci de mii de ori am fost târât în adâncul iadului şi am fost tras afară de acolo de bunătatea Ta dumnezeiască, care mi-am întinat mădularele sufletului şi trupului meu ca nimeni altul dintre cei aflați în viață, eu, îndrăgostitul nebun şi neruşinat de plăceri, ticălos şi viclean prin răutatea sufletului, care n-am păzit în întregime nici măcar o singură poruncă, Hristoase? Ce-ți voi răspunde? Ce-ți voi spune?”[3].
3: Că vrăjmaşul mi-a prigonit sufletul,

cu tălpile calcă pe viața mea;

aşezatu-m-a în întuneric ca pe morții cei din veac,

4: şi s-a mâhnit întru mine duhul meu,

întru mine inima mi s-a tulburat.

S-a mâhnit întru mine duhul meu: SEP 4 traduce: Ostenit-a în mine duhul meu; „ostenit-a: gr. ακηδιάω, a-şi pierde puterile, a fi sfârşit, a fi cuprins de angoasă. Augustin trimite la Matei 26,38 (Întristat e sufletul Meu până la moarte…)”[4].
„Adică: n-a ieşit la iveală supărarea mea, ci s-a potolit ca un val care se sparge de țărmuri. Liniştește-ți inima mânioasă şi înfuriată! Pasiunile să se ruşineze la apariția judecății tale, ca şi obrăznicia copiilor la apariția unui bărbat venerabil”[5].
5: Adusu-mi-am aminte de zilele de odinioară,

la toate lucrurile Tale am cugetat,

la faptele mâinilor Tale am gândit.

Zilele de odinioară: SEP 4 a tradus prin: zilele de demult: „pentru Grigore cel Mare, e vorba de zilele din Paradis, înainte de căderea omului”[6].
6: Spre Tine mi-am întins mâinile;

sufletul meu era însetat după Tine ca un pământ fără apă.

„Mi-am întins mâinile: Ioan Gură de Aur atrage atenția că διεπέτασα, literal: mi-am desfăşurat în afară, sugerează un mare elan, ca şi cum omul ar voi să iasă din trup pentru a alerga spre Dumnezeu”[7].
7: Degrab auzi-mă, Doamne,

duhul meu a slăbit;

să nu-Ți întorci fața de la mine,

ca să nu mă asemăn celor ce se pogoară în groapă.

8: Fă să aud dimineața mila Ta,

că în Tine mi-am pus nădejdea.

Fă-mi cunoscută, Doamne, calea pe care voi merge,

că la Tine mi-am ridicat sufletul.

„Dimineața: pentru Grigore cel Mare, este ziua fără apus, învierea viitoare, când Se va arăta Hristos, Viața noastră (Coloseni 3, 4). Aceeaşi idee la Atanasie, Ilarie, Augustin”[8].

9: Scapă-mă de vrăjmaşii mei, Doamne,

că la Tine am alergat să scap.

10: Învață-mă să fac voia Ta,

că Tu eşti Dumnezeul meu.

Duhul Tău cel bun mă va călăuzi la pământul dreptății.

Dreapta socoteală ne fereşte de căderi; dar aceasta nu o vom dobândi fără ajutorul dumnezeiesc.

11: De dragul numelui Tău, Doamne, mă vei via;

întru dreptatea Ta îmi vei scoate sufletul din necaz

12: şi întru mila Ta îi vei stârpi pe vrăjmaşii mei

şi-i vei nimici pe toți cei ce-mi necăjesc sufletul,

că eu sunt robul Tău.

Mântuirea, răsplățile drepților, osânda vrăjmaşilor Domnului.

---

[1] SEP 4/I, p. 334
[2] SEP 4/I, p. 334
[3] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XXV
[4] SEP 4/I, p. 334
[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi cuvântări*, X, 5
[6] SEP 4/I, p. 334
[7] SEP 4/I, p. 334
[8] SEP 4/I, p. 335

PSALMUL 143 – *Al lui David; cu privire la Goliat.*

Istoria lui David şi Goliat e relatată în I Regi, capitolul 17. Referirea la Goliat apare doar în Septuaginta.

1: Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul meu,

Cel ce-mi învață mâinile pentru luptă

şi degetele pentru război.

„Se ştie că David l-a lovit pe Goliat cu praştia, după care i-a smuls sabia din teacă şi i-a tăiat capul. Fericitul Ieronim, interpretând alegoric, spune că diavolul a fost omorât cu propria sa armă”[1].
2: El e Mila mea şi Scăparea mea,

Ocrotitorul meu şi Izbăvitorul meu,

Apărătorul meu; în El am nădăjduit,

în El, Cel ce pe poporul meu sub mine îl supune.

3: Doamne, ce este omul, că i Te-ai făcut cunoscut?

sau fiul omului, că-l iei în seamă?

„Cassiodor interpretează: Dumnezeu i S-a făcut cunoscut omului când i-a apărut în smerenia Întrupării”[2].
4: Omul cu deşertăciunea se aseamănă,

zilele lui ca umbra trec.

5: Doamne, apleacă cerurile şi Te pogoară;

atinge-Te de munți, şi ei vor fumega.

„Fericitul Ieronim: Doamne, Tu nu poți mântui acest lucru nevrednic, care este omul, decât dacă Tu Însuți Îți asumi nevrednicia lui. Oaia Ta cea rătăcită nu poate fi îngrijită dacă Tu n-o vei purta pe umeri”[3]. „După interpretarea lui Eusebiu, Cuvântul Însuşi a coborât (cf. Ioan 1, 14), fiindcă omul, chiar dacă Dumnezeu îl învață să lupte, nu are destule puteri împotriva vrăjmaşilor săi”[4].
„Deci M-am pogorât, zice, plecând cerurile. Căci nu se putea aştepta să urcați voi acolo. Dar în timp ce rabd să fiu şi să conviețuiesc cu voi, prindeți-vă mai repede de viață, curățiți-vă prin credință, până când este prezent Cel ce ştie şi poate să miluiască. Căci voi pleca şi Mă voi sui iarăşi acolo unde voi nu puteți să veniți. Căci, chiar de veți căuta pe Dăruitorul mântuirii, nu-L veți afla, odată ce ați lăsat să treacă timpul potrivit, prin întârzierea voinței”[5]. Cuvântul ne cere să nu amânăm a pune început vieţuirii în Hristos; altfel, Mântuitorul e prezent până la sfârşitul istoriei şi în lumea de aici, în Biserica Sa.
6: Cu fulger fulgeră-i şi risipeşte-i!

Săgețile Tale trimite-le, şi-i vei tulbura.

7: Dintru înălțime trimite-Ți mâna,

scoate-mă şi izbăveşte-mă din ape multe,

din mâna fiilor străinilor,

„Atanasie, Ilarie, Augustin spun că mâna aceasta este Hristos”[6].
8: a căror gură deşertăciune a grăit

şi a căror dreaptă e dreapta nedreptății.

„Deşertăciune: după Theodoret, e vorba de hule; în Septuaginta, termenul desemnează adesea idolii”[7].
„Strânge la Tine simțurile mele; fă-mă ca să uit toate cele lumeşti, dă-mi ca să alung degrab şi să disprețuiesc închipuirile ticăloşilor”[8].
9: Dumnezeule, cântare nouă îți vom cânta,

în psaltire cu zece strune Îți vom cânta, Ție.

„Cântarea nouă este expresie de recunoştință (Ioan Gură de Aur, Theodoret). Pentru Eusebiu şi Cassiodor, e simbolul vieții noi”[9].
10: Celui ce regilor le dai mântuire,

Celui ce pe David, robul Tău, îl mântuieşti de sabie rea.

11: Izbăveşte-mă şi mă scoate din mâna fiilor străinilor,

a căror gură deşertăciune a grăit

şi a căror dreaptă e dreapta nedreptății,

12: ai căror fii sunt ca nişte mlădițe

adânc răsădite în propria lor tinerețe,

ale căror fiice sunt înfrumusețate,

împodobite precum un chip în templu.

13: Cămările lor sunt pline,

vărsându-se din una în alta;

oile lor, cu mulți miei, umplu porțile când ies,

14: boii lor sunt graşi,

gard căzut nu se află, nici vreo scurgere,

nici vreo strigare în ulițele lor.

„(Fiii) lor… (fiicele) lor… etc.: Textul Masoretic are noştri/noastre, descriind prosperitatea poporului israelit ca urmare a eliberării de duşmani şi a binecuvântării lui Dumnezeu. În Septuaginta perspectiva este total schimbată: prosperitatea celor nelegiuiți este pusă în contrast cu fericirea poporului care Îl are ca unică avuție pe Domnul, lucru afirmat în versetul 15”[10].
15: Ei l-au fericit pe poporul care o duce astfel;

dar fericit e poporul al cărui Dumnezeu e Domnul.

Poporul Domnului dobândeşte bunuri netrecătoare, chiar dacă în viața de aici ne pare uneori că belşugul s-ar fi dăruit celor ce nu-l meritau. Dar toate cele ale lumii acesteia vor trece, pe când darurile duhovniceşti nu se vor lua în veci de la noi.

[1] BBVA, p. 780
[2] SEP 4/I, p. 336
[3] BBVA, p. 780
[4] SEP 4/I, p. 336
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 3
[6] SEP 4/I, p. 336
[7] SEP 4/I, p. 336
[8] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, XLVIII, 5
[9] SEP 4/I, p. 336
[10] SEP 4/I, p. 337

PSALMUL 144 – *O cântare de laudă a lui David.*

„Acest psalm este un acrostih sau psalm alfabetic. Cuvintele introductive: Psalmul nu este denumit prin cuvântul mizmor (psalm), ci prin tehillah[1] – laudă”[2]. „Imn înălțat lui Dumnezeu, marele Împărat, care inaugurează ultima serie de imnuri (144-150). Cu multe reminiscențe din alți psalmi, autorul enumeră plin de admirație diferite atribute ale lui Dumnezeu şi ale faptelor Sale”[3].

1: Pe Tine Te voi înălța, Dumnezeul meu, Împăratul meu,

şi numele Tău îl voi binecuvânta în veac şi în veacul veacului.

„După Theodoret [al Cirului], toți profeții ne vestesc că Hristos este protagonistul acestui psalm, iar Cassiodor atrage atenția că acest psalm deschide seria celor şapte psalmi din care învățăm cum să-I aducem laudă lui Dumnezeu”[4].
2: În toate zilele Te voi binecuvânta

şi numele Tău îl voi lăuda în veac şi în veacul veacului.

„Voi lăuda: Origen atrage atenția că se cuvine să-L lăudăm pe Dumnezeu nu numai pentru binefacerile Lui, ci pentru măreția slavei Lui, pentru Ființa Lui. De asemenea observă că laudele noastre nu-I adaugă nimic lui Dumnezeu, dar ne umplu pe noi de lumină (Fragm. In Ps.)”[5].

„Prin aceasta a indicat, socotesc, că în toată eternitatea veacului nesfârşit, cel ce aleargă spre Tine se face pururi mai mare şi mai înalt ca sine însuşi, crescând necontenit, în mod proporţional, prin urcuşul în cele bune. Dar Tu acelaşi eşti, Prea Înalt, neputând să apari niciodată mai coborât celor ce urcă, prin aceea că eşti totdeauna în mod egal mai presus şi mai înalt de puterea celor ce se înalță”[6].

3: Mare este Domnul şi lăudat foarte

şi nici o margine nu este măreției Sale.

„Mai întâi se minunează mintea, gândindu-se la nemărginirea lui Dumnezeu în toate privințele şi la acel ocean nestrăbătut şi mult dorit. În al doilea rând se uimeşte, întrebându-se cum a adus toate lucrurile, din nimic, la existență”[7].

4: Neam după neam vor lăuda lucrurile Tale

şi puterea Ta o vor vesti;

5: de măreția slavei sfințeniei Tale vor grăi

şi despre minunile Tale vor povesti

6: şi despre puterea înfricoşătoarelor Tale fapte vor istorisi

şi măreția Ta o vor spune;

„Expresiile redundante ale profetului arată că ceea ce vrea să laude îi depăşeşte puterile (Theodoret)”[8].

7: amintirea mulțimii bunătății Tale o vor revărsa

şi de dreptatea Ta se vor bucura.

„Origen comentează: omul preamăreşte lucrările lui Dumnezeu repetând ceea ce Dumnezeu Însuşi a spus în zilele creației: Toate sunt bune, foarte bune (cf. Facerea 1,31) (Fragm. In Ps.)”[9].

8: Îndurat şi milostiv este Domnul,

îndelung-răbdător şi mult-milostiv.

9: Domnul bun le este tuturor

şi îndurările Lui peste toate lucrurile Lui.

10: Să Te laude pe Tine, Doamne, toate lucrurile Tale,

şi cuvioşii Tăi să Te binecuvinteze.

În loc de lucrurile, SEP 4 are făpturile: „Făpturile care nu au grai Îl binecuvântează pe Dumnezeu prin simpla lor existență, dar şi prin glasul omului (Ioan Gură de Aur)”[10].
11: Despre slava împărăției Tale vor istorisi

şi despre stăpânirea Ta vor spune,

12: ca să-i facă pe fiii oamenilor să-Ți cunoască stăpânirea

şi slava măreției împărăției Tale.

13: Împărăția Ta este împărăția tuturor veacurilor

şi stăpânirea Ta, din neam în neam.

Credincios este Domnul față de spusele Sale

şi sfânt în toate lucrurile Sale.

Primul vers (13 a) „lipseşte din Textul Masoretic, însă omiterea lui este evident accidentală, pentru că determină lipsa literei nun din seria alfabetică; de altfel, versetul apare în textele de la Qumran şi în versiuni”[11].
14: Domnul îi sprijină pe toți cei ce cad

şi-i ridică pe toți cei prăbuşiți.

15: Ochii tuturor nădăjduiesc în Tine,

iar Tu le dai hrana la vreme potrivită.

16: Tu mâna Ți-o deschizi

şi de bunăvoința saturi tot ce e viu.

17: Drept este Domnul în toate căile Sale

şi sfânt în toate lucrurile Sale.

18: Aproape este Domnul de toți cei care-L cheamă,

de toți cei ce întru adevăr Îl cheamă.

„Sfântul Isaac Sirul: Monahul care a ales calea pustiei s-a lepădat cu totul de lume şi a prefăcut pustia în cetate şi sălaş al îngerilor. Şi pentru că el şi-a ales viața îngerească, îngerii îl socotesc ca pe o rudă de-a lor şi, trimişi de Dumnezeu, i se apropie şi-i stau la îndemână cu tot ceea ce are el de trebuință, fie în ordinea duhovnicească, fie chiar în cea materială. Lucrul cel mai de preț este acela de a-L chema pe Domnul, dar nu oricum, ci întru adevăr”[12].

19: Voia celor ce se tem de El o face

şi rugăciunea lor o va auzi

şi El îi va mântui.

„Deci în tot felul trebuie să căutăm să avem apropierea desăvârşită a sfinților de noi, spre ajutorul şi mântuirea sufletului”[13].

20: Domnul îi păzeşte pe toți cei ce-L iubesc,

iar pe toți păcătoşii îi va nimici.

21: Gura mea va grăi lauda Domnului;

tot ce e trup să binecuvinteze numele Său cel sfânt

în veac şi în veacul veacului.

„Dumnezeu dă cele de trebuință tuturor, dar celor care Îl cheamă le dă şi apropierea divină (Ioan Gură de Aur)”[14].

Logica arată că aici e anticipată şi învierea trupurilor, problemă neclară majorității celor ce au trăit sub legea veche.

[1] תהילה
[2] PSALM, p. 400
[3] SEP 4/I, p. 337
[4] SEP 4/I, p. 337
[5] SEP 4/I, pp. 337-338
[6] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, VIII
[7] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 301
[8] SEP 4/I, p. 338
[9] SEP 4/I, p. 338
[10] SEP 4/I, p. 338
[11] SEP 4/I, p. 338
[12] BBVA, pp. 781-782
[13] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 386
[14] SEP 4/I, p. 339

PSALMUL 145 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia*.

„Menţiunea *Al lui Agheu şi Zaharia* nu se află în Textul Ebraic, ci numai în Septuaginta. Aceasta, datorită versetului 10, pe care unii exegeţi îl consideră ca referindu-se la restaurarea Ierusalimului, eveniment care a avut loc pe vremea profeţilor Agheu şi Zaharia”[1]. „Imn de bucurie şi de încredere. Sunt enumerate toate categoriile celor care au nevoie de ajutor şi îl primesc de la Dumnezeu”[2].

1: **Suflete al meu, laudă-L pe Domnul!**
2: **Lăuda-voi pe Domnul în viaţa mea,**
cânta-voi Dumnezeului meu atât cât voi fi viu.
E vorba despre nădejdea dobândirii bunătăţilor viitoare şi, desigur, dezinteresul pentru bunurile acestei lumi.

3: **Nu vă încredeţi în cei puternici,**
în fiii oamenilor, în care nu-i nici o mântuire;
„Un comentariu edificator la Augustin: În virtutea nu ştiu cărei infirmităţi a minţii, când ceva nu merge, ne grăbim să căutăm un sprijin omenesc. Încearcă să-i spui unui om peste care s-a abătut un necaz: Există o persoană însemnată care te-ar putea ajuta. Îl vezi cum zâmbeşte, se bucură, îşi recapătă curajul. În schimb, dacă îi spui: Dumnezeu te va scăpa, aproape că înţepeneşte de disperare. […] Vai de astfel de gânduri! […] Într-un singur Fiu al omului este izbăvirea […] căci este Fiul lui Dumnezeu”[3].

4: **suflarea li se va duce, ei în pământul lor se vor întoarce,**
e ziua-n care gândurile lor toate vor pieri.
„Gândurile, după Theodoret [al Cirului], sunt ambițiile de glorie sau de bogăție”[4].
Poruncile omenești, fie ele date chiar în urma unor experiențe excepționale, la fel ca şi preceptele înțelepților lumii, se vor vădi a fi deşarte, căci ele nu pot mântui pe om. „Psalmistul spune că se vor pierde gândurile unora în acea zi, arătând iarăşi că e vorba de timpul judecății dumnezeieşti şi aşteptate, în care nu le va folosi celor ce-au strălucit în lume amăgirea vechilor cugetări şi fala deşartă a bogăției”[5].
5: **Fericit e cel căruia Dumnezeul lui Iacob îi este ajutor,**
a cărui nădejde e în Domnul Dumnezeul lui,
6: **cel ce a făcut cerul şi pământul,**
marea şi tot ceea ce se află-n ele;
Cel ce păzeşte adevărul în veac,
7: **Cel ce face judecată pentru cei năpăstuiți,**
Cel ce dă hrană celor flămânzi;
Domnul îi dezleagă pe cei ferecați în obezi,
8: **Domnul îi ridică pe cei prăbuşiți,**
Domnul înțeleptește orbii,
Domnul îi iubeşte pe cei drepți,
9: **Domnul îi păzeşte pe cei străini;**
pe orfan şi pe văduvă îi va lua asupra Sa,
iar calea păcătoşilor o va nimici.
Îi va lua asupra Sa: „analamvano = a lua un copil în brațe; a lua pe cineva asupră-ți; a alăpta; a face pe cineva ca şi cum ar fi al tău. Sfântul Ioan Hrisostom citează acest text în sprijinul ideii că Dumnezeu, în marea Sa milă, nu e doar un simplu sprijinitor al celor nevoiaşi (îndeosebi orfanii şi văduvele), ci şi un Părinte care îi adoptă”[6].
Calea păcătoşilor o va nimici: „Nu-l dă pieirii pe păcătos, ci doar calea, faptele lui (Ioan Gură de Aur)”[7].
„Dar cei necredincioşi, nevoind să audă glasul Domnului şi nesuportând să vadă pe Dumnezeu mărturisit de toți, sunt purtați de acolo, acolo, ca nişte muşte, împreună cu tatăl lor, diavolul, căutând pretexte pentru necredință”[8]. Aici, cale ar arăta umbletul acestora, alergând necontenit de la una la alta, ca unii ce nu odihnesc în Dumnezeu.
10: **Împărăți-va Domnul în veci,**
Dumnezeul tău, Sioane, în neam şi în neam.
Alt atribut divin: veşnicia.

Textul Masoretic are în final: *Aleluia* (= Domnul fie lăudat), termen care a trecut, în Septuaginta, ca prim cuvânt al psalmului următor.

---

[1] BBVA, p. 782
[2] SEP 4/I, p. 339

[3] SEP 4/I, p. 340
[4] SEP 4/I, p. 340
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI
[6] BBVA, p. 782
[7] SEP 4/I, p. 340
[8] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, III, LXVII

PSALMUL 146 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia*.

„Psalmii 146 şi 147, după numerotarea folosită în Septuaginta, alcătuiesc un singurpsalm în textul masoretic ebraic”[1]. Al lui Agheu şi Zaharia nu apare în Textul Masoretic.

1: Lăudați-L pe Domnul, că bun lucru este un psalm;

dulce să-I Fie Dumnezeului nostru lauda.

2: Când Domnul va zidi Ierusalimul,

El la un loc îi va aduna pe risipiții lui Israel,

„Cf. Ioan 11, 52 (Iisus trebuia să moară ca să-i adune laolaltă pe fiii lui Dumnezeu care erau risipiți)”[2].
3: El, Cel ce-i vindecă pe cei cu inima zdrobită

şi le leagă la un loc frânturile,

„La adunarea eshatologică, toate infirmitățile omenești vor dispărea (Ilarie)”[3].
4: Cel ce numără mulțimea stelelor

şi pe toate le cheamă pe nume.

„Lui Ilarie, stelele îi amintesc de puzderia de stele pe care Dumnezeu i le-a arătat lui Avraam (cf. Facerea 15, 5) şi a căror felurită strălucire a admirat-o Pavel (cf. I Corinteni 15, 4)”[4].

„Sfântul Chiril al Ierusalimului: Ca să-ți dai seama de nemărginirea lui Dumnezeu, încearcă mai întâi să-ți ațintești privirea în soare şi apoi să-L scrutezi pe Cel ce l-a făcut”[5].
5: Mare este Domnul nostru şi mare Îi este tăria

şi priceperii Sale nu-i este hotar.

6: Domnul îi ia asupra Sa pe cei blânzi,

dar pe cei păcătoşi pân-la pământ îi smereşte.

7: Începeți cântare Domnului prin cântare de laudă,

în alăută cântați-I Dumnezeului nostru,

8: Celui ce cu nori înveleşte cerul,

Celui ce pregăteşte ploaie pământului,

Celui ce-n munți face să răsară iarbă

şi verdeață spre slujba oamenilor,

9: Celui ce le dă animalelor hrana

şi puilor de corb care pe El Îl cheamă.

„După Eusebiu, puii de corb sunt cei pe care părinții nu-i hrănesc; ei nu au alt tată decât pe Dumnezeu”[6].
„Prin Cine dă, sau prin Cine s-au făcut toate? Prin Cel prin care s-au făcut, prin Acela este şi purtarea de grijă în continuare. Şi Cine este Acesta, dacă nu Cuvântul lui Dumnezeu?”[7].
10: Nu în puterea calului Îi este vrerea,

nici în gleznele omului bunăvoirea.

11: Bunăvoirea Domnului este în cei ce se tem de El

şi în cei ce nădejdea şi-o pun în mila Lui.

Calul era şi simbol al războiului; lui i se opune pacea divină. La fel, planurile oamenilor cad în fața celor dumnezeieşti.

---

[1] PSALM, p. 400
[2] SEP 4/I, p. 341
[3] SEP 4/I, p. 341
[4] SEP 4/I, p. 341
[5] BBVA, p. 783
[6] SEP 4/I, p. 341
[7] Sf. Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva Elinilor*, XLVI

PSALMUL 147 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia.*

„Corespunde Psalmului 147, 12-20 din Textul Masoretic. Mulți Părinți (Atanasie, Cassiodor, Ieronim etc.) interpretează etimologic numele Ierusalimului: vederea păcii”[1].

1: Laudă-L pe Domnul, Ierusalime,

laudă-L pe Dumnezeul tău, Sioane,

2: că El a întărit stâlpii porților tale,

El i-a binecuvântat pe fiii tăi în tine;

El a întărit stâlpii porților tale: „Cf. Neemia 3, 3.6.13-15 (repararea porților şi punerea zăvoarelor de către Neemia)”[2].
3: El, Cel ce pace a pus la hotarele tale

şi cu fruntea grâului te-a săturat,

„Fericitul Ieronim: Vedeți că nimic nu consună cu adevărul istoric. Care stâlpi ai porților, de vreme ce acestea au fost distruse de dușmani? Care fii în tine, de vreme ce Ierusalimul va rămâne ca o casă pustie

(Luca 13, 35)? Care pace la hotare, de vreme ce prin cetate au trecut războaie? Care fruntea grâului, de vreme ce se ştie că Ierusalimul nu are grâul cel mai bun? Toate acestea duc la concluzia că interpretarea textului nu poate fi decât alegorică: stâlpii sunt profeții inspirați de Dumnezeu, prin a căror poartă Vechiul Testament intră firesc în cel Nou. Cât despre fruntea grâului, Domnul Iisus e bobul de grâu care a căzut în pământ şi ne-a adus nouă roadă multă (cf. Ioan 12, 24)"[3].
Pace a pus la hotarele tale: SEP 4 traduce: El îți pune drept hotare pacea şi explică: „Există şi interpretarea mai banală: El pune la hotarele tale pacea. Am adoptat însă soluția mai conformă cu comentariile Părinților. De exemplu, Chiril al Ierusalimului: Regii neamurilor, care locuiesc într-un ținut sau altul, îşi au limitele stăpânirii lor. Numai adevărata sfântă Biserică universală are, în toată lumea, o putere fără limite. Dumnezeu i-a pus, după cum este scris, pacea drept hotar (Cateheze, ed. Citta Nuova, 8, p. 44, apud Mortari, nota ad loc.). ♦ [fruntea], lamura: literal: grăsimea. Cf. Ioan 6, 51 (Eu sunt Pâinea vie). Pentru Augustin, aceasta denumeşte Pâinea coborâtă din cer (Ioan 6)"[4].
4: Cel ce graiul Său i-l trimite pământului

- cât de repede aleargă cuvântul Său! -,

Repede aleargă cuvântul Său: „Cf. Isaia 55, 10-11; Apocalipsa 19, 13. Părinții văd în acest stih o prevestire a răspândirii Evangheliei"[5].
5: Cel ce dă zăpadă ca lâna

şi negura o presară precum cenuşa;

6: El gheața Şi-o azvârle ca pe dumicați

- în fața gerului Său cine va sta? -;

Dumnezeu stăpâneşte, desigur, şi asupra naturii, dar suntem tentați să vedem aici în primul rând lucrări duhovniceşti.

7: El cuvântul Şi-l va trimite şi-i va topi,

vântul Său va sufla şi apele vor curge.

8: Cuvântul Său i-l vesteşte lui Iacob,

îndreptările şi judecățile Sale lui Israel.

Încă o dată, prin Israel înțelegem pe toți cei ce-L vor primi pe Hristos Dumnezeu.

9: Nu astfel a făcut oricărui neam

şi nici nu le-a arătat judecăţile Sale.

Dar Dumnezeu Îşi va descoperi tuturor neamurilor judecăţile Sale, în măsura în care neamurile vor dori să ştie despre ele.

---

[1] SEP 4/I, p. 342
[2] SEP 4/I, p. 342
[3] BBVA, p. 783
[4] SEP 4/I, p. 343
[5] SEP 4/I, p. 342

PSALMUL 148 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia.*

„Acest psalm, care invită cerul, pământul şi toată creatura să laude pe Domnul, este recitat de evrei în fiecare dimineaţă”[1]. „Simfonia universului. După Grigore al Nyssei (III, 1) respiraţia comună, armonia tuturor acestor elemente în ordine şi frumuseţe desăvârşită sunt prima şi adevărata muzică. Această cântare a vieţii vindecă natura noastră; în sunetele armoniei ei, ne comunică o taină spre a potoli tulburările sufletului”[2].

1: Lăudaţi-L pe Domnul din ceruri,

lăudaţi-L pe El întru cele înalte.

„Ilarie asociază cu Romani 8, 19.21 (Făptura aşteaptă cu nerăbdare arătarea fiilor lui Dumnezeu… căci şi ea va fi izbăvită din robia stricăciunii…)”[3].
2: Lăudaţi-L pe El, toţi îngerii Lui,

lăudaţi-L pe El, toate puterile Lui.

„Îngerii sunt slujitorii care alcătuiesc curtea cerească şi mesagerii lui Dumnezeu (cf. şi Psalmi 102, 20-21). Acceptarea lor în credința lui Israel a fost posibilă abia într-o epocă târzie, când se consolidase monoteismul (în cărțile mai vechi, îngerul Domnului e un mod de a-L desemna pe Domnul Însuşi). Există o concepție comună a Orientului antic care admite o mulțime de făpturi cereşti subordonate, dar Israel a ştiut să le integreze armonios în cadrul monoteismului. Oştirile (gr. δυνάμεις) s-ar putea referi la mulțimea îngerilor (cf. şi III Regi 22, 19; Luca 2, 13), dar ar putea indica şi mulțimea aştrilor creați de Dumnezeu. Acestea sunt şi sensurile echivalentului din Textul Masoretic, care are ṣawa', oştire"[4].

3: Lăudați-L pe El, soarele şi luna,

lăudați-L pe El, stelele şi lumina.

„Cântăm imne doar lui Dumnezeu şi Fiului Său, aşa cum îi cântă şi soarele şi luna şi toate stelele şi lumina, care formează laolaltă un singur glas dumnezeiesc, în care cântă şi cei drepți un imn lui Dumnezeu şi Fiului Său"[5].

4: Lăudați-L pe El, cerurile cerurilor,

şi apa cea mai presus de ceruri;

Noi ştim „că Dumnezeu este mult superior acestor făpturi, chiar dacă ele sunt socotite deasupra cerului şi a întregii lumi văzute"[6]. „Cu alte cuvinte, puterile cele de sus sunt vrednice, din pricina curățeniei minții lor, să dea Ziditorului lauda cuvenită; apele de sub ceruri, însă, sunt duhurile răutății, care au căzut din înălțimea lor firească în adâncul răutății"[7].

5: ele să laude numele Domnului,

că El a zis şi ele s-au ivit,

El a poruncit şi ele s-au zidit;

Acestea sunt zise „în sensul că Tatăl porunceşte şi spune, iar Fiul creează pe toate la semnul Tatălui"[8]. Tatăl nu porunceşte Fiului, ci celor neexistente le porunceşte să vină la existență. Fiul, ca şi Duhul, participă la creație alături de Tatăl, fiecare Persoană având o lucrare specifică.

6: El le-a aşezat în veac şi în veacul veacului:

lege a pus, şi ea nu se va trece.

7: Lăudați-L pe Domnul de pe pământ,

voi, balauri şi toate adâncurile,

„Deci chiar adâncul, pe care cei care interpretează alegoric Scriptura l-au aruncat în partea cea mai rea a lumii, n-a fost socotit de psalmist vrednic de aruncat, ci l-a cuprins şi pe el în corul obştesc al creaţiei şi, potrivit glasurilor puse în el, împlineşte în chip armonios cântarea de laudă în cinstea Creatorului”[9]. „David a chemat să laude pe Domnul cele două feluri de creaturi, pe cele de sus şi pe cele de jos, pe cele înzestrate cu simţuri şi pe cele spirituale, pe cele văzute şi pe cele nevăzute, pe cele de deasupra cerului şi pe cele de sub cer; a alcătuit din cele două feluri de creaturi un singur cor şi le-a poruncit să laude aşa pe Împăratul universului; pe păcătos, însă, nicidecum nu l-a chemat, că şi aici i-a închis uşa”[10].

8: focul, grindina, zăpada, gheaţa,

suflarea de vifor, voi, cele ce-I îndepliniţi cuvântul,

9: munţii şi dealurile toate,

pomii roditori şi toţi cedrii,

10: fiarele şi toate animalele,

târâtoare şi păsări zburătoare,

11: regii pământului şi toate popoarele,

mai-marii şi toţi judecătorii pământului,

12: tinerii şi fecioarele,

bătrânii cu cei mai tineri

13: să laude numele Domnului,

că numai numele Lui s-a înălţat;

lauda Lui e deasupra cerului şi a pământului,

„Toate cele enumerate Îl laudă pe Creator dând mărturie despre lucrarea Sa. Echivalentul ebraic accentuează notele de maiestate, strălucire”[11].

14: şi El va înălţa fruntea poporului Său.

Aceasta-i cântare tuturor cuvioşilor Săi,

fiilor lui Israel, poporului ce se apropie de El.

„Căci se cuvine ca cei ce se străduiesc să dobândească libertatea adevărată să dorească să se izbăvească de toate patimile şi să pornească pe calea ce duce la virtuți, nelăsând nici o rămăşiță a sufletului şi a cugetărilor prin care ar putea cădea iarăşi sub puterea celui rău. Spre aceasta cheamă legea dumnezeiască pe tineri şi bătrâni şi fecioare, pe bătrâni împreună cu cei mai tineri şi toată vârsta spirituală în Hristos”[12].

---

[1] PSALM, p. 401
[2] SEP 4/I, p. 343
[3] SEP 4/I, p. 343
[4] SEP 4/I, p. 343
[5] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 67
[6] Origen, *Contra lui Celsus*, V, 44
[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, III, 9
[8] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XI, 23
[9] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, III, 9
[10] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia rostită când a fost hirotonit preot*, 2
[11] SEP 4/I, p. 344
[12] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, I

PSALMUL 149 – *Aliluia*.

Psalmul exprimă „slava poporului lui Dumnezeu exprimată în metafore războinice”[1].

1: Cântați-I Domnului cântare nouă,

lauda Lui în adunarea celor cuvioşi.

„Textul original permite şi traducerea: lauda Lui în Biserica sfinților şi se poate referi, profetic, fie la Biserica luptătoare, alcătuită din creştini, care erau numiți sfinți (vezi şi în Liturghie: Sfintele, sfinților!), fie

la Biserica triumfătoare, cea din cer”[2]. „Cântare nouă: expresie des întâlnită în contextul aducerii de mulțumire pentru o biruință sau o izbăvire. Cf. Apocalipsa 14, 3”[3].
2: Să se veselească Israel de Cel ce l-a făcut

şi fiii Sionului să se bucure de Împăratul lor.

3: Să laude numele Lui în horă;

din timpane şi din psaltire să-I cânte.

Horă: „Grecescul horos înseamnă dans. Evreii obişnuiau să-L laude pe Dumnezeu nu numai prin rugăciuni, cântări, procesiuni cu bătăi din palme şi instrumente muzicale, dar şi prin jocuri. În Biserica Etiopiei se păstrează şi se practică până astăzi dansurile davidice”[4].
4: Că binevoieşte Domnul întru poporul Său

şi-i va înălța pe cei blânzi întru mântuire.

5: Lăuda-se-vor cuvioşii întru slavă

şi-n aşternuturile lor se vor bucura.

„Atanasie [cel Mare] explică prin I Corinteni 1, 31 (Cel ce se laudă, în Domnul să se laude) şi Galateni 6, 14 (Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos). ♦ În culcuşurile lor poate însemna când sunt bolnavi sau când meditează în timpul nopții”[5].
6: Laudele-nalte ale lui Dumnezeu fi-vor în gura lor

şi săbii cu două tăişuri în mâinile lor,

„Cf. II Macabei 15, 16-17. ♦ sabie cu două tăişuri: metaforă pentru cuvântul lui Dumnezeu: Isaia 49, 2 are sabie ascuțită; dar, reluat în Evrei 4, 12, Efeseni 6, 17, Apocalipsa 1, 16 şi 19, 21, apare ca sabie cu două tăişuri”[6].
7: ca să facă răzbunare printre păgâni

şi pedepse printre popoare,

8: ca să-i lege pe regii lor în obezi

şi pe boierii lor în cătuşe de fier,

9: ca să facă printre ei judecată scrisă;

aceasta va fi slava pentru toți cuvioşii Lui.

„Literatura ascetică răsăriteană transferă acest text în aria* războiului nevăzut*, unde lupta împotriva păcatelor nu cunoaşte cruțare”[7].

---

[1] SEP 4/I, p. 344
[2] BBVA, p. 785
[3] SEP 4/I, p. 344
[4] BBVA, p. 785
[5] SEP 4/I, p. 345
[6] SEP 4/I, p. 345
[7] BBVA, p. 785

PSALMUL 150 – Aliluia.

„Această doxologie finală adresează invitația tuturor oamenilor şi muzicanților să sealături la preamărirea Domnului Dumnezeu”[1]. „Psaltirea, numită în ebraică Sepher tehillim, Cartea laudelor, se încheie în mod firesc cu această laudă fără de sfârşit, în care îndemnul Lăudați răsună de treisprezece ori. Lauda universală este reluată în Apocalipsă – cf. mai ales 15, 3-4; 19, 4-8. După Grigore al Nyssei (I, 9), mulțimea nenumărată a tuturor perfecțiunilor celor aleşi va fi pentru Dumnezeu ca o muzică alcătuită din diverse instrumente, un concert de armonii şi melodii. După ce au fost enumerate trâmbița, harfa şi alăuta, sunetul mai vesel al chimvalelor îi evocă pe îngeri şi comuniunea noastră cu ei. Acest ultim psalm îndeamnă orice spirit să-L laude pe Dumnezeu; foloseşte simboluri pentru că nu există limite pentru lauda lui Dumnezeu şi imaginile se epuizează fără a reuşi să o exprime (Eusebiu de Cezareea)”[2].

1: Lăudați-L pe Dumnezeu întru sfinții Lui,

lăudați-L întru tăria puterii Lui.

2: Lăudați-L întru puterile Lui,

lăudați-L după mulțimea slavei Lui.

„Prin aceste cuvinte este exprimată tăria puterii, care constă în virtute. Şi stăpâniile lui Dumnezeu arată că firea nu mai este tiranizată de răutate, când puterea omenească poate să-I aducă laudă lui Dumnezeu după mulțimea măririi Lui”[3].
3: Lăudați-L în glas de trâmbiță,

lăudați-L în psaltire şi-n alăută.

„Prin această introducere a trâmbițelor imită armonia universului, care este organ al lui Dumnezeu prin tonul felurit al melodiei. Iar cuvântul, printr-un înțeles figurat, se numeşte psaltire şi alăută. […] Iar coardele puse în acest instrument muzical ar putea fi rezistența şi tăria față de răutate a fiecărei virtuți în parte. Prin rezistența aceasta se ajunge la o cântare de ansamblu, amestecând chimvalul cu coardele, când sunetul chimvalelor trezeşte râvna pentru cântarea cea dumnezeiască”[4].
4: Lăudați-L în timpane şi în horă,

lăudați-L în strune şi în flaute.

Flaute: „Literal: organe, adică orice fel de instrumente muzicale. În Psalmul 136, 2 a fost tradus prin harpe. Aici vecinătatea cuvântului strune (instrumente cu coarde) solicită categoria instrumentelor de suflet (altele decât trâmbița)”[5]. Aceeaşi opțiune (strune – fluier) şi în SEP 4.
5: Lăudați-L în țimbale bine răsunătoare,

lăudați-L în țimbale de strigare.

„Strigare: e vorba de aclamația liturgică de la sărbători”[6].
În acest mod arată „apropierea firii noastre de îngeri. Căci unirea firii îngereşti cu cea omenească, atunci când firea omenească se întoarce la destinația ei primordială, va alcătui acel glas dulce de mulțumire, prin acordul celor două firi. Şi una prin cealaltă, şi una împreună cu cealaltă, vor cânta necontenit un imn lui Dumnezeu, pentru iubirea Lui de oameni. Acest lucru este arătat în text prin unirea unui chimval cu altul. Un chimval este firea cea mai presus de lume a îngerilor, celălalt chimval este făptura cea cuvântătoare a oamenilor. Dar păcatul a despărțit cele două chimvale. Când iubirea de oameni a lui Dumnezeu le va face pe amândouă să se armonizeze iarăşi între ele, atunci va răsuna acea cântare de laudă alcătuită din amândouă împreună”[7].
6: Toată suflarea să-L laude pe Domnul!

Aliluia!

„Lăudați-L pe El în glas de trâmbiță, că în glas de trâmbiță va învia pe morți. Lăudați-L pe El în psaltire, pentru că limba este psaltirea Domnului. Şi în alăută lăudați-L pe El; prin alăută să înțelegi gura, în care Duhul loveşte cu pana. În timpane şi în horă lăudați-L pe El; prin sunetul pe care-l scoate pielea timpanului, Duhul arată Biserica, care cugetă la învierea trupului. În strune şi organe lăudați-L pe El; Duhul spune că trupul nostru este un organ muzical, iar nervii trupului sunt strune, prin care trupul a primit o tensiune armonioasă şi scoate sunete omeneşti când este atins de Duhul. Lăudați-L pe El în chimvale răsunătoare; Duhul spune că limba este chimval, care răsună când buzele sunt lovite. Toată suflarea să laude pe Domnul, pentru că Dumnezeu a ajutat toată suflarea pe care a făcut-o”[8]. „Lăudați pe Domnul în glas de trâmbiță înseamnă: prin pomenirea învierii, care va fi anunțată prin trâmbiță, precum s-a scris. Lăudați-l pe El în psaltire şi chitară, adică prin limba noastră şi prin gură, lovindu-le cu duhul ca cu un plectru (pană). Lăudați-L în tobă şi alăută, adică în trup şi suflet de la cere, ca de la o alăută, străbat cererile la Dumnezeu. Lăudați-L în strune şi organe, adică în inimă şi în toate măruntaiele şi în toate fibrele dinăuntru, pe care le-a numit organe. Lăudați-L pe El în chimvale bine răsunătoare, adică prin buze, prin care se împletesc melodiile armonioase ale psalmodierii”[9].

---

[1] PSALM, p. 401
[2] SEP 4/I, pp. 345-346
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 9
[4] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 9
[5] BBVA, p. 785
[6] SEP 4/I, p. 346
[7] Sf. Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, I, 9
[8] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 41, 4
[9] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 70

PSALM – *Psalmul acesta a fost scris de David cu propria sa mână, deşi nu se numără printre cei o sută cincizeci. Alcătuit la vremea când el se afla în luptă cu Goliat.*

„Acest psalm trece drept necanonic. El se află inclus în Septuaginta (extranumerar), darnu şi în Versiunea Ebraică”[1]. „Acest psalm nu apare în Textul Masoretic, dar pare a rezulta dintr-o combinare şi o

prescurtare a doi psalmi necanonici, din al căror text ebraic s-au găsit fragmente la Qumran (cf. TOB, nota ad loc.)”[2].

1: **Cel mai mic eram între fraţii mei**
şi cel mai tânăr în casa tatălui meu;
eu păstoream oile tatălui meu.
Istoria alegerii lui David e relatată în capitolele 11-13 ale Cărţii I Regi.

2: **Mâinile mele au făcut o harpă**
şi degetele mele au alcătuit o psaltire.
SEP 4 traduce primul vers: mâinile mele au făcut un fluier: „în paralelismul dintre οργανον şi ψαλτήριον , primul termen poate avea o valoare generică (instrument muzical), fiind specificat de al doilea, sau cei doi termeni pot fi complementari (instrument de suflat, instrument cu coarde). Pentru un ciobănaş, am preferat fluierul”[3].
3: **Şi cine-I va vesti Domnului meu?**
Însuşi Domnul, El Însuşi va auzi.
4: **El l-a trimis pe îngerul Său**
şi de la oile tatălui meu m-a luat
şi cu untdelemnul ungerii Sale m-a uns.
„Cf. I Regi 16. În textul de la Qumran: 3. Cine va proclama, cine va vesti lucrările Stăpânului a toate? Dumnezeu a văzut totul, a auzit şi a ascultat. 4. A trimis pe proorocul Său să mă ungă, pe Samuel, ca să-mi dea mărire (cf. TOB, nota ad loc.)”[4]
5: **Fraţii mei erau buni şi mari,**
dar nu întru ei a binevoit Domnul.
„Sfântul Ioan Hrisostom: Acesta e paradoxul pe care Dumnezeu îl introduce în istorie, răsturnând ordinea logică a oamenilor şi instaurând propria Sa raţiune. Numai aşa vom putea pricepe şi spusele Apostolului: Pe cele disprețuite le-a ales Dumnezeu, pe cele ce nu sunt, ca să le facă de nimic pe cele ce sunt (I Corinteni 1, 28). Ce se înțelege prin cele ce nu sunt? Persoanele socotite de nimic din pricină că ele, în ordinea socială, sunt insignifiante, dar prin care Dumnezeu Îşi arată puterea de a răsturna valorile şi de a le reaşeza după criterii care sunt numai ale Lui. În acest sens va spune iarăşi Pavel: Mă voi lăuda mai degrabă-ntru slăbiciunile mele, pentru ca-ntru mine să locuiască puterea lui Hristos (II Corinteni 12, 9)”[5].
6: **Ieşit-am să stau față-n față cu străinul,**
şi el m-a blestemat cu idolii lui.
7: **Dar eu, smulgându-i sabia, i-am tăiat capul**
şi am îndepărtat ocara de la fiii lui Israel.
Finalul luptei cu uriaşul Goliat, închipuie biruința în războiul cel duhovnicesc şi nevăzut, biruință la care îndeamnă şi conduce întreaga Psaltire.

[1] BBVA, p. 786

[2] SEP 4/I, p. 346

[3] SEP 4/I, p. 346

[4] SEP 4/I, p. 347

[5] BBVA, p. 786

Listă de abrevieri

AB - Dumitru Abrudan şi Emilian Cornițescu, *Arheologie biblică*
Abr. – *De Abrahamo*
Ad Aut. – *Ad Autolycum*
Ador. – *De adoratione et cultu in spiritu et veritate*
Adv. *Eun*. – *Adversus Eunomium*
Adv. *haer*. – *Adversus haereses*
Adv. *Marc*. – *Adversus Marcionem*
Adv. *Prax*. – *Adversus Praxean*
Agr. - *De agricultura*
AI – *Antiquitates Iudaicae*
Apol. – *Apologia*
AS – Analecta sacra (ed. J. B. Pitra)
Bapt. – *De baptismo*
BBVA - *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după
Septuaginta, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania
Ben. - *De benedictionibus patriarcharum*
Ben. *Iac*. – *De benedictionibus Isaaci et Iacobi*
BHH – *Biblisch-historisches Handwörterbuch*, ediția B. Reicke/L. Rost, Göttingen, 1962-1979
BJ – La Bible de Jerusalem
BOB – Biblia de la Blaj 1795
CA – *De Cain et Abel*
C. *Cels*. – *Contra Celsum*
Cant. – *In Canticum Canticorum*
Cat. – *Catechesis ad illuminandos*
Cat. *Myst*. – *Catecheses Mystagogiae*
Cf. – confruntă cu
Cher. – *De cherubim*
Civ. *Dei* - *De civitate Dei*
Com. *Dan*. - *Commentarium in Danielem*

Com. *Gen*. – *Commentarii in Genesim*
Com. *in Cant*. - *Commentarii in Canticum Canticorum*
Com. *Io*. – *Commentarii in evangelium Ioannis*
Com. *Mt*. - *Commentarii in evangelium Matthaei*
Com. *Rom*. - *Commentarii in epistula ad Romanos*
Confus. – *De confusione linguarum*
Congr. – *De congressu*
DE – *Demonstratio evangelica*
De princ. – *De principiis*
Decal. – *De decalogo*
Dem. – *Demonstratio apostolica*
Deter. – *Quod deterius potiori insidiari soleat*
Deus - *Quod Deus sit immutabilis*
DEUT - *Monumenta linguae dacoromanorum, Biblia 1688,* pars V, *Deuteronomium*
Dial. – *Dialogus cum Tryphone*
Dialogus Her. – *Dialogus cum Heraclide*
Ebr. – ebraică

Ebr. – *De ebrietate*
EIB – Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
Encom. *St*. – *Encomium in sanctum Stephanum*
Enoh – *Cartea lui Enoh*
Ep. – *Epistulae*
Ep. *Greg*. – *Epistula ad Gregorium Thaumaturgum*
Ep. *Serap*. – *Epistula ad Serapionem*
Ex. – *De Exodo*
Exh. *Mart*. – *Exhortatio ad martyrium*
F – Filocalia
Fuga – *De fuga et inventione*
GALA – Biblia de la Bucureşti 1938
GCS – Die griechischen christlichen Schrifttsteller der ersten drei Jahrhunderte, Berlin
Gen. *Litt*. – *De Genesi ad Litteram*
Gig. – *De gigantibus*
GNO – Gregorii Nysseni Opera, Leyde
Gr. - greacă
Her. – *Qius rerum divinarum heres sit*
Hex. - *Hexaemeron*
Hist. - *Historiae*
Hom. – *Homiliae spirituales*
Hom. *I Rg*. – *Quaestiones in Rege set Paralipomena*
Hom. *Col*. – *In epistulam ad Collossenses* (*homiliae*)
Hom. *Ex*. – *Homiliae in Exodum*
Hom. *Ez*. – *Homiliae in Ezechielem*
Hom. *Gen*. – *In Genesim* (*homiliae*)
Hom. *Hex*. – *Homiliae in hexaemeron*
Hom. *Ier*. - *Homiliae in Ieremiam*
Hom. *Ies*. – *Homiliae in Iesu Nave*
Hom. *in Mt*. – *In Matthaeum* (*homiliae*)
Hom. *Lev*. – *Homiliae in Leviticum*
Hom. *Luc*. – *Homiliae in Lucam*
Hom. *Num*. – *Homiliae in Numeros*

In Mt. *ser*. – *Sermones in Matthaei*
KJV – King James Version
LA – *Legum allegoriarum*
Leg. – *Legatio ad Gaium*
LThK – *Lexikon für Theologie und Kirche*, ediția J. Höfer/K. Rahner, Freiburg, 1986
Lum. – *In diem luminum*
Migr. – *De migratione Abrahami*
Mos. – *De vita Mosis*
Mut. – *De mutatione nominum*
Opif. – *De opificio mundi*
OSTY – La Bible trad. Osty
PE – *Preparatio evangelica*
PG – Patrologia greacă (ed. Migne)
PL – Patrologia latină (ed. Migne)
Plant. – *De plantatione*

Post. – *De posteritate Caini*
Pract. - *Practicus*
Praem. – *De praemis et poenis*
PSB – Părinți şi Scriitori bisericeşti
Q – *Manuscrisele de la Qumran*
Q I Rg. – *Quaestiones in Rege set Paralipomena*
QE – *Quaestionem Evangeliorum* (Augustin)
QE – *Quaestiones evangelicae* (Eusebiu)
QE – *Quaestiones in Exodum* (Philon)
QG – *Hebraicae Quaestiones in libro Genesos*
Q Id. – *Quaestiones in Iudicum*
Q Ios. – *Quaestiones in Iosuam*
Q Th – *Quaestiones ad Thalassium*
Qu. – *Quaestiones et dubia*
Quaest. *in Hept*.
Res. – *De resurrectione mortuorum*
RSV – Revised Standard Version
Sacrif. – *De sacrificiis Abelis et Caini*
SC – Sources chretiennes
Sel. *In Ex*. – *Selecta in Exodum*
SEP 1 - *Septuaginta 1*, *Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*
SINOD – Biblia de la Bucureşti 1914
Sobr. – *De sobrietate*
Somn. – *De somniis*
Spec. – *De specialibus legibus*
Symp. - *Symposion*
ŞAGUNA –Biblia de la Sibiu 1858
ŞERBAN – Biblia de la Bucureşti 1688
Targum Io. – *Targumul Ionathan*
ThWNT – *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, ediția G. Kittel/G. Friedrich,
Stuttgart, 1933-1979
TOB – Traduction Oecumenique de la Bible
Trad. – *Traditio apostolica*
Virt. – *De virtutibus*
VM – *De vita Mosis*

BIBLIOGRAFIE

A. Sfânta Scriptură

- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după
Septuaginta, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, EIB, Bucureşti, 2001
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, EIB, Bucureşti 1995
- *Biblia adică Dumnezeeasca Scriptură*, Ediția Sfântului Sinod, Bucureşti, 1914
- *Biblia Hebraica*, Editio quarta emendata opera H. P. Rüger, Stuttgart, 1979
- *Biblia Sacra Vulgata*, Editionem quartam emendatam cum sociis B. Fischer, H. I. Frede. H. F.
D. Sparks, W. Thiele, praeparavit Roger Gryson, Stuttgart, 1994
- *Cântarea Cântărilor*, traducere din limba ebraică, note şi comentarii de Ioan Alexandru, în
colecția **Bibliotheca Orientalis**, Editura ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1977
- *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, pars I, *Genesis*, Editura Universității
„Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 1988
- *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, pars II, *Exodus*, Editura Universității
„Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 1991
- *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, pars III, *Leviticus*, Editura Universității
„Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 1993
- *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, pars IV, *Numeri*, Editura Universității
„Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 1994
- *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, pars V, *Deuteronomium*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 1997
- *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, pars VI, *Iosue, Iudicum,* Ruth, Editura
Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 2004
- *Monumenta linguae dacoromanorum*, *Biblia 1688*, pars XI, *Liber Psalmorum*, Editura
Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 2003
- *Septuaginta*, Edidit Alfred Rahlfs, Stuttgart, 1979

- *Septuaginta 1*, *Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*, volum coordonat de:
Cristian Bădiliță, Francisca Bălтăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu pr.
Ioan-Florin Florescu; traduceri de: Cristian Bădiliță, Ion Pătrulescu, Eugen Munteanu, Mihai
Moraru, Ioana Costa, Colegiul Noua Europă/Polirom, Bucureşti/Iaşi, 2004
- *Septuaginta 2, Iisus Nave, Judecătorii, Ruth, 1-4 Regi*, volum coordonat de: Cristian Bădiliță,
Francisca Bălтăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu pr. Ioan-Florin

Florescu; traduceri de: Florica Bechet, Ioana Costa, Alexandra Moraru, Ion Pătrulescu, Cristina
Costena Rogobete, Colegiul Noua Europă/Polirom, Bucureşti/Iaşi, 2004
- *Septuaginta 3*, *1-2 Paralipomene, 1-2 Ezdra, Ester, Iudit, Tobit, 1-4 Macabei*, volum coordonat de: Cristian Bădiliță, Francisca Bălțăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu pr.
Ioan-Florin Florescu, traduceri de: Francisca Bălțăceanu, Gheorghe Ceauşescu, Ştefan Colceriu,
Vichi Dumitru, Ştefania Ferchedău, Theodor Georgescu, Octavian Gordon, Lia Lupaş, Colegiul
Noua Europă/Polirom, Bucureşti/Iaşi, 2005
- *Septuaginta 4/I*, *Psalmii, Odele, Proverbele, Ecleziastul, Cântarea Cântărilor*, volum coordonat de: Cristian Bădiliță, Francisca Bălțăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu pr.
Ioan-Florin Florescu, traduceri de: Cristian Bădiliță, Francisca Bălțăceanu, Florica Bechet,
Monica Broşteanu, Ioana Costa, Marius David Cruceru, Cristian Gaşpar, Eugen Munteanu, Ion
Pătrulescu, Colegiul Noua Europă/Polirom, Bucureşti/Iaşi, 2006

B. *Scrieri patristice*

- *Actele martirice*, trad. Ioan Rămureanu, în colecția „**Părinți şi scriitori bisericeşti**” (în continuare, abreviat: PSB), nr. 11, EIB, Bucureşti, 1982
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Împotriva bogaților răi*, trad. Vasile Goraş, în vol. *Antologie din*
scrierile Părinților latini, Editura Anastasia, 2000
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre Sfintele Taine*, *Scrieri II*, trad. David Popescu, PSB 53,
EIB, Bucureşti, 1994
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Scrisori*, *Scrieri II*, trad. David Popescu, PSB 53, EIB, Bucureşti,
1994
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Cuvânt împotriva Elinilor*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB,
Bucureşti, 1988
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Despre principii*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB, Bucureşti, 1988
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Epistola despre Sinoade*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB,
Bucureşti, 1988
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Epistolele către Serapion*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB,
Bucureşti, 1988
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Tratat despre întruparea Cuvântului*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB
15, EIB, Bucureşti, 1987
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 15,
EIB, Bucureşti, 1987

- Atanasie cel Mare (Sf.), *Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, *Scrieri II*, trad. Dumitru
Stăniloae, PSB 16, EIB, Bucureşti, 1988
- Augustin (Fer.), *Mărturisiri*, *Scrieri alese I*, trad. Ioan Rămureanu, PSB 64, EIB, Bucureşti,
1985

- Barnaba, *Epistola*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților apostolici*, PSB 1, EIB, Bucureşti,
1979
- Boethius, *Scurtă expunere a credinței creştine*, trad. D. Popescu, în Boethius şi Salvianus,
Scrieri, P.S.B. 72, EIB, Bucureşti, 1992
- Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, trad. D. Stăniloae, în colecția „Filocalia" (F),
nr. 8, EIB, Bucureşti, 1979
- Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 8, EIB, Bucureşti, 1979
- Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de Capete*, trad. D. Stăniloae, F 8, EIB, Bucureşti, 1979
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, *Scrieri IV*, trad. D.
Stăniloae, PSB 41, EIB, Bucureşti, 2000
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, *Scrieri I*, trad. D.
Stăniloae, PSB 38, EIB, Bucureşti, 1991
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Despre Sfânta Treime*, *Scrieri III*, trad. D. Stăniloae, PSB 40, EIB,
Bucureşti, 1994
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Glafire*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 39, EIB, Bucureşti, 1992
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Zece Cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, trad. Constantin Daniel
revăzută de Î.P.S. Nicolae Corneanu, Editura Anastasia, 2000
- Chiril al Ierusalimului (Sf.), *Catehezele*, trad. D. Fecioru, EIB, Bucureşti, vol. I – 1943; vol. II
- 1945
- Ciprian al Cartaginei (Sf.), *Despre gelozie şi invidie*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de limbă
latină*, PSB 3, EIB, Bucureşti, 1981
- Ciprian al Cartaginei (Sf.), *Despre rugăciunea domnească*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de
limbă latină*, PSB 3, EIB, Bucureşti, 1981
- Ciprian al Cartaginei (Sf.), *Despre unitatea Bisericii ecumenice*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de limbă latină*, PSB 3, EIB, Bucureşti, 1981
- Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini*, *Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 4, EIB,
Bucureşti, 1982
- Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, *Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 4, EIB, Bucureşti, 1982

- Clement Alexandrinul, *Stromate*, *Scrieri II*, trad. D. Fecioru, PSB 5, EIB, Bucureşti, 1982
- Clement Romanul (Sf.), *Epistola către Corinteni*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților apostolici*, PSB 1, EIB, Bucureşti, 1979
- Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic în 100 de capete*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, trad. Vasile Răducă, Editura Sofia, Bucureşti, 2001
- Dionisie Areopagitul (Sf.), *Despre Ierarhia cerească*, *Opere complete*, trad. D. Stăniloae, Ed. Paideia, Bucureşti, 1996
- Dorotei (Ava), *Învățături de suflet folositoare*, trad. D. Stăniloae, F 9, EIB, Bucureşti, 1980
- Efrem Sirul (Sf.), *Cuvânt despre preoție*, trad. D. Fecioru, în Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz şi Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție*, EIB, Bucureşti, 1987
- Efrem Sirul (Sf.), *Imne I, Imnele Păresimilor, Azimelor, Răstignirii şi Învierii*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 1999
- Efrem Sirul (Sf.), *Imne II, Imnele Naşterii şi Arătării Domnului*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2000
- Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, PSB 13, EIB, Bucureşti, 1987
- Evagrie Ponticul, *Cuvânt despre rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946

Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Evagrie Ponticul, *Schiță monahicească, în care se arată cum trebuie să ne nevoim şi să ne liniştim*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Filotei Sinaitul, *Capete despre trezvie*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Grigorie al Salonicului (Sf.), *Că toți creştinii îndeobşte trebuie să se roage neîncetat*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie de Nazianz (Sf.), *Cele cinci cuvântări teologice*, trad. D. Stăniloae, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1993
- Grigorie de Nazianz (Sf.), *Despre preoție*, trad. D. Fecioru, în vol. Sf. Ioan Gură de Aur, Sf.

Grigorie de Nazianz, Sf. Efrem Sirul, *Despre preoție*, EIB, Bucureşti, 1987
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Cuvânt apologetic la Hexaimeron*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, PSB
30, EIB, Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre desăvârşire, către monahul Olimpiu*, *Scrieri II*, trad. T.
Bodogae, PSB 30, EIB, Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre facerea omului*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, PSB 30, EIB,
Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre fericiri*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 29, EIB, Bucureşti,
1982
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre înțelesul numelui de creştin, către Armoniu*, *Scrieri II*, trad. T.
Bodogae, PSB 30, EIB, Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre nevoință*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 29, EIB, Bucureşti,
1982
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre pruncii morți prematur, către Hierios*, *Scrieri II*, trad. T.
Bodogae, PSB 30, EIB, Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre rugăciunea domnească*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 29,
EIB, Bucureşti, 1982
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre viața lui Moise*, *Scrieri I*, trad. Ioan Buga, PSB 29, EIB,
Bucureşti, 1982
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Dialogul despre suflet şi înviere*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, PSB 30,
EIB, Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *La titlurile Psalmilor*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, PSB 30, EIB,
Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Marele cuvânt catehetic, Scrieri II*, trad. T. Bodogae, P.S.B. 30, EIB,
Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Omilii la Ecclesiast*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, PSB 30, EIB,
Bucureşti, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 29,
EIB, Bucureşti, 1982
- Grigorie Palama (Sf.), *Capete despre cunoştința naturală*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB,
Bucureşti, 1977
- Grigorie Palama (Sf.), *Despre împărtăşirea dumnezeiască*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB,
Bucureşti, 1977

- Grigorie Palama (Sf.), *Despre rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Palama (Sf.), *Despre sfânta lumină*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Palama (Sf.), *Omilii I*, traducere Constantin Daniel, revăzută de Laura Pătraşcu şi
stilizată de Răzvan Codrescu, Editura Anastasia, Bucureşti, 2000
- Grigorie Palama (Sf.), *150 Capete despre cunoştința naturală*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB,
Bucureşti, 1977

- Grigorie Sinaitul (Sf.), *Capete foarte folositoare în acrostih*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB,
Bucureşti, 1977
- Grigorie Sinaitul (Sf.), *Învățătură despre liniştire şi rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB,
Bucureşti, 1977
- Ignatie Teoforul (Sf.), *Epistola către Efeseni*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților apostolici*, PSB 1, EIB, Bucureşti, 1979
- Ilie Ecdicul, *Culegere din sentințele înțelepților*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Ioan Carpatiul, *Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia
Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Ioan Carpatiul, *Una sută capete de mângâiere*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Ioan Casian (Sf.), *Aşezămintele mânăstireşti*, *Scrieri alese*, trad. Vasile Cojocaru, PSB 57,
EIB, Bucureşti, 1990
- Ioan Casian (Sf.), *Convorbiri duhovniceşti*, *Scrieri alese*, trad. David Popescu, PSB 57, EIB,
Bucureşti, 1990
- Ioan Casian (Sf.), *Despre cele opt gânduri ale răutății*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia
Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Ioan Casian (Sf.), *Despre întruparea Domnului*, *Scrieri alese*, trad. D. Popescu, PSB 57, EIB,
Bucureşti, 1990
- Ioan Damaschin (Sf.), *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, trad. D. Fecioru, EIB, Bucureşti,
1998
- Ioan Damaschin (Sf.), *Dogmatica*, trad. D. Fecioru, ediția a II-a, EIB, Bucureşti, 1943
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, în vol. *Despre feciorie,*
Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor, trad. D. Fecioru, EIB, Bucureşti, 2001
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Despre feciorie*, în vol. *Despre feciorie, Apologia vieții monahale,*
Despre creşterea copiilor, trad. D. Fecioru, EIB, Bucureşti, 2001

- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Despre mărginita putere a diavolului*, *Despre căință*, *Despre necazuri*
şi biruirea tristeții, trad. D. Fecioru, EIB, Bucureşti, 2002
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omiliile despre pocăință*, în Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre*
pocăință şi Sf. Sofronie al Ierusalimului, *Viața Cuvioasei Maria Egipteanca*, trad. D. Fecioru,
EIB, Bucureşti, 1998
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilii la Epistola către Romani*, trad. P. S. Teodosie Atanasiu,
revizuită şi îngrijită de Cezar Păvălaşcu şi Cristian Untea, Ed. Christiana, Bucureşti, 2005
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilii la Facere*, trad. D. Fecioru, PSB 21-22, EIB, Bucureşti, vol. I-
1987; vol. II - 1989
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilii la Matei*, trad. D. Fecioru, PSB 23, EIB, Bucureşti, 1994
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilia rostită când a fost hirotonit preot*, trad. D. Fecioru, în vol. Sf.
Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Efrem Sirul, *Despre preoție*, EIB, Bucureşti,
1987
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Predici la Sărbători Împărăteşti şi Cuvântări de laudă la Sfinți*, trad.
D. Fecioru, EIB, Bucureşti, 2002
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Tratatul despre preoție*, trad. D. Fecioru, în vol. Sf. Ioan Gură de Aur,
Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Efrem Sirul, *Despre preoție*, EIB, Bucureşti, 1987
- Ioan Scărarul (Sf.), *Scara duhovnicescului urcuş*, trad. D. Stăniloae, F 9, EIB, Bucureşti, 1980
- Isaac Sirul (Sf.), *Cuvinte către singuratici*, partea II, trad. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 2003
- Isaac Sirul (Sf.), *Cuvinte către singuratici*, partea III, trad. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu,
2005
- Isaac Sirul (Sf.), *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, trad. D. Stăniloae, F 10, EIB, Bucureşti,
1981

- Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de cuvinte*, trad. D. Stăniloae, F 12, Ed. Harisma, Bucureşti,
1991
- Isaia Pustnicul, *Fragmente*, trad. D. Stăniloae, F 12, Ed. Harisma, Bucureşti, 1991
- Isichie Sinaitul (Sf.), *Scurt cuvânt de folos sufletului şi mântuitor despre trezvie şi virtute*, trad.
D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Iustin Martirul şi Filosoful (Sf.), *Dialogul cu iudeul Trifon*, trad. Olimp Căciulă, în *Apologeți*
de limbă greacă, PSB 2, EIB, Bucureşti, 1980

- Iustin Martirul şi Filosoful (Sf.), *Apologia întâia*, trad. Olimp Căciulă, în *Apologeți de limbă*
greacă, PSB 2, EIB, Bucureşti, 1980
- Macarie Egipteanul (Sf.), *Omilii duhovniceşti*, trad. Constantin Cornițescu, PSB 34, EIB,
Bucureşti, 1992
- Macarie Egipteanul (Sf.), *21 de Cuvântări despre mântuire*, trad. Ioasaf Popa, Editura
Anastasia, Bucureşti, 2001
- Marcu Ascetul, *Despre cei ce-şi închipuie că se îndreptează din fapte*, trad. D. Stăniloae, F 1,
Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Marcu Ascetul, *Epistolă către Nicolae Monahul*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Marcu Ascetul, *Răspuns acelora care se îndoiesc de Dumnezeiescul Botez*, trad. D. Stăniloae,
F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Ambigua*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 80, EIB, Bucureşti,
1983
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Capetele despre cunoştința de Dumnezeu*, trad. D. Stăniloae, F 2,
Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Capetele despre dragoste*, trad. D. Stăniloae, F 2, Tipografia
Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Capetele gnostice*, trad. D. Stăniloae, F 2, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Capetele teologice*, F 2, ediția a II-a, Ed. Harisma, Bucureşti, 1993
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Cuvânt ascetic*, trad. D. Stăniloae, F 2, Tipografia Arhidiecezană,
Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Epistolele*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 82, EIB, Bucureşti,
1990
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, trad. D. Stăniloae, F 2, ediția
a II-a, Editura Harisma, Bucureşti, 1993
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Răspunsuri către Talasie*, trad. D. Stăniloae, F 3, Tipografia
Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Scrieri despre cele două nevoințe în Hristos*, *Scrieri II*, trad. D.
Stăniloae, PSB 82, EIB, Bucureşti, 1990
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*,
- Metodiu de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, trad. C. Cornițescu, în Sf. Grigorie

Taumaturgul şi Metodiu de Olimp, *Scrieri*, PSB 10, EIB, Bucureşti, 1984
- Metodiu de Olimp, *Aglaofon sau despre înviere*, trad. C. Cornițescu, în Sf. Grigorie Taumaturgul şi Metodiu de Olimp, *Scrieri*, PSB 10, EIB, Bucureşti, 1984
- Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştință*, trad. D.
Stăniloae, F 6, EIB, Bucureşti, 1977
- Nichita Stithatul, *Vederea duhovnicească a raiului*, trad. D. Stăniloae, F 6, EIB, Bucureşti,
1977
- Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946

- Origen, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga,
PSB 7, EIB, Bucureşti, 1982
- Origen, *Comentariu la Evanghelia după Matei*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga,
PSB 7, EIB, Bucureşti, 1982
- Origen, *Contra lui Celsus*, *Scrieri alese IV*, trad. T. Bodogae, PSB 9, EIB, Bucureşti, 1984
- Origen, *Convorbirile cu Heraclide*, *Scrieri alese III*, trad. T. Bodogae, PSB 8, EIB, Bucureşti, 1982
- Origen, *Despre principii*, *Scrieri alese III*, trad. T. Bodogae, PSB 8, EIB, Bucureşti, 1982
- Origen, *Despre rugăciune*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae şi Nicolae Neaga, PSB 7, EIB,
Bucureşti, 1982
- Origen, *Exortație la martiriu*, *Scrieri alese III*, trad. Constantin Galeriu, PSB 8, EIB, Bucureşti, 1982
- Origen, *Filocalia*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae şi Nicolae Neaga, PSB 7, EIB, Bucureşti,
1982
- Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, *Scrieri alese I*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga,
PSB 6, EIB, Bucureşti, 1981
- Origen, *Omilii la Cartea Ieşirii*, *Scrieri alese I*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga, PSB 6, EIB, Bucureşti, 1981
- Origen, *Omilii la Cartea Iosua*, *Scrieri alese I*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga, PSB 6, EIB,
Bucureşti, 1981
- Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, *Scrieri alese I*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga,
PSB 6, EIB, Bucureşti, 1981
- Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga,
PSB 7, EIB, Bucureşti, 1982
- Paulin de Nola (Sf.), *Harul şi mântuirea (Scrisoare către Amandus)*, trad. Vasile Goraş, în vol.
Antologie din scrierile Părinților latini, Editura Anastasia, 2000

- Petru Damaschin, *Învățături duhovniceşti*, trad. D. Stăniloae, F 5, EIB, Bucureşti, 1976
- Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, *Scrieri*, trad. D. Popescu, PSB 72, EIB,
Bucureşti, 1992
- Simeon Metafrastul (Sf.), *Parafrază la Sfântul Macarie Egipteanul*, trad. D. Stăniloae, F 5,
EIB, Bucureşti, 1976
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Cateheze*, *Scrieri II*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 1999
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Cele 225 de capete teologice şi practice*, trad. D. Stăniloae, F 6,
EIB, Bucureşti, 1977
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Cuvântările morale*, trad. D. Stăniloae, F 6, EIB, Bucureşti, 1977
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Discursuri teologice şi etice*, *Scrieri I*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura
Deisis, Sibiu, 1998
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Imne, Epistole şi Capitole*, *Scrieri III*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura
Deisis, Sibiu, 2001
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Metoda sfintei rugăciuni şi atenţiuni*, trad. D. Stăniloae, F 8, EIB,
Bucureşti, 1979
- Talasie Libianul, *Despre dragoste, înfrânare şi petrecerea cea după minte*, trad. D. Stăniloae,
F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Teodoret al Cirului, *Istoria bisericească*, *Scrieri II*, trad. Vasile Sibiescu, PSB 44, EIB,
Bucureşti, 1995
- Teofil al Antiohiei, *Trei cărți către Autolic*, trad. D. Fecioru, în Apologeți de limbă greacă,
PSB 2, EIB, Bucureşti, 1980
- Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte către filadelfieni*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti, Imne şi Scrisori*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis,
Sibiu, 2000

- Teolipt al Filadelfiei, *Despre lucrarea cea ascunsă întru Hristos*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB,
Bucureşti, 1977
- Teolipt al Filadelfiei, *Despre ostenelile vieții călugăreşti*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Tertulian, *Despre prescripția contra ereticilor*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de limbă latină,*
P.S.B. 3, EIB, Bucureşti, 1981
- Tertulian, *Despre răbdare*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de limbă latină*, P.S.B. 3, EIB,
Bucureşti, 1981

- Tertulian, *Despre rugăciune*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de limbă latină*, P.S.B. 3, EIB,
Bucureşti, 1981
- Tertulian, *Tratate dogmatice şi apologetice* (*Către martiri*, *Către Scapula*, *Despre trupul lui
Hristos*, *Împotriva lui Hermoghene*, *Împotriva lui Praxeas*), trad. Dionisie Pîrvuloiu, Editura
Polirom, Iaşi, 2007
- Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, trad. Dumitru C. Vişan, ediția a II-a, Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1991
- Vasile cel Mare (Sf.), *Constituțiile ascetice*, *Scrieri II*, trad. Iorgu Ivan, PSB 18, EIB, Bucureşti, 1989
- Vasile cel Mare (Sf.), *Despre Sfântul Duh*, *Scrieri III*, trad. C. Cornițescu şi T. Bodogae, PSB
12, EIB, Bucureşti, 1988
- Vasile cel Mare (Sf.), *Epistole*, *Scrieri III*, trad. C. Cornițescu şi T. Bodogae, PSB 12, EIB,
Bucureşti, 1988
- Vasile cel Mare (Sf.), *Omilii la Hexaimeron*, Scrieri I, trad. D. Fecioru, PSB 17, EIB, Bucureşti, 1986
- Vasile cel Mare (Sf.), *Omilii la Psalmi, Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 17, EIB, Bucureşti,
1986
- Vasile cel Mare (Sf.), *Omilii şi cuvântări*, *Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 17, EIB, Bucureşti,
1986
- Vasile cel Mare (Sf.), *Regulile mari*, *Scrieri II*, trad. I. Ivan, PSB 18, EIB, Bucureşti, 1989
- Vasile cel Mare (Sf.), *Regulile mici*, *Scrieri II*, trad. I. Ivan, PSB 18, EIB, Bucureşti, 1989
- Varsanufie (Sf.), *Scrisori duhovniceşti*, trad. D. Stăniloae, F 11, Editura Episcopiei Romanului
şi Huşilor, 1990

C. *Lucrări şi studii teologice*

- Abrudan, Dumitru, Emilian Cornițescu, *Arheologie biblică*, EIB, Bucureşti, 1994
- Abrudan, Dumitru, *Cărțile didactico-poetice*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu,
2001
- Branişte, Ene, *Liturgica generală*, EIB, Bucureşti, 1985
- Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Ed. Artemis, Bucureşti, vol. I –
1994; vol. II şi vol. III – 1995
- Coman, I. G., *Patrologie*, EIB, Bucureşti, vol. I – 1984; vol. II – 1985
- Daniel, Constantin, *Pe urmele vechilor civilizații*, Ed. Sport-Turism, Bucureşti, 1987
- *Dicționar biblic*, trad. Constantin Moisa (titlul original: *Nouveau dictionnaire biblique revise*),
Editura Stephanus, Bucureşti, vol. I – 1995, vol. II – 1996, vol. III – 1997
- *Dicționar enciclopedic de Iudaism*, trad. Viviane Prager, C. Litman şi Țicu Goldstein, Editura
Hasefer, Bucureşti, 2000

- Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii şi civilizației*, vol. I, Ed. Ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1985

- Eliade, Mircea, *Istoria credințelor şi ideilor religioase*, vol. I, ediția a II-a, Ed. Ştiințifică,
Bucureşti, 1992
- Flavius, Josephus, *Antichități iudaice*, vol. I, trad. Ion Acsan, Editura Hasefer, Bucureşti, 1999
- Matei, Horia C., *Enciclopedia Antichității*, Ed. Meronia, Bucureşti, 1995
- Moldoveanu, Nicolae, *Dicționar biblic de nume proprii şi cuvinte rare*, Editura Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1995
- Negoiță, Athanase, *Teologia biblică a Vechiului Testament*, Ed. Credința noastră, Bucureşti,
1992
- Prelipcean, Vladimir, Nicolae Neaga, Gh. Barna, Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament*
(pentru Institutele teologice), ediția a II-a, EIB, Bucureşti, 1985
- Stăniloae, Dumitru, *Teologia morală ortodoxă*, vol. III, EIB, Bucureşti, 1981
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, I, *Facerea*, Ed. Christiana,
Bucureşti, 2002
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, II, *Ieşirea*, Ed. Christiana,
Bucureşti, 2002
- Usca, Ioan Sorin, Ana Usca, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, III, *Leviticul*, Ed.
Christiana, Bucureşti, 2003
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, IV, *Numerii*, Ed. Christiana,
Bucureşti, 2003
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, V, *Deuteronomul*, Ed.
Christiana, Bucureşti, 2004
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, VI, *Iosua*, Ed. Christiana,
Bucureşti, 2004
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, VII, *Judecătorii. Rut*, Ed.
Christiana, Bucureşti, 2005
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, VIII, *1-2 Regi*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2005
- Usca, Ioan Sorin, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, IX, *3-4 Regi*, Ed. Christiana,
Bucureşti, 2006
- Usca, Ioan Sorin, Ioan Traia, *Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți*, X, *1-2 Paralipomena*, Ed. Christiana, Bucureşti, 2007

Cuprins:

Cuprins

Pr. Ioan Sorin Usca/ Prof. Ioan Traia 1

Introducere La Cartea Psalmilor 2

PSALMUL 1 3
PSALMUL 2 – Al lui David..... 7
PSALMUL 3 – Al lui David; când fugea de dinaintea fiului său Abesalom. 13
PSALMUL 4 – Pentru sfârşit: o cântare a lui David, printre psalmi. 16
PSALMUL 5 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David, pentru cea care a dobândit moştenirea..... 20
PSALMUL 6 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David, printre cântările pentru Octavă. 23
PSALMUL 7 – Un psalm al lui David, pe care l-a cântat Domnului pentru cuvintele lui Huşai, fiul lui Iemeni..... 26
PSALMUL 8 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David privitor la teascurile de vin..... 30
PSALMUL 9 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David cu privire la cele ascunse ale Fiului. 33
PSALMUL 10 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David..... 38
PSALMUL 11 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David pentru Octavă. 40
PSALMUL 12 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David..... 42
PSALMUL 13 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David..... 43
PSALMUL 14 – *Un psalm al lui David.*..... 45
PSALMUL 15 – Inscripţie pe stâlp; a lui David. 47
PSALMUL 16 – O rugăciune a lui David. 50
PSALMUL 17 – Pentru sfârşit: pentru robul lui Dumnezeu David; ce l-a grăit el Domnului prin chiar cuvintele acestei cântări în ziua în care Domnul l-a izbăvit din mâna tuturor vrăjmaşilor săi şi din mâna lui Saul. Şi a zis:..... 53
PSALMUL 18 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David..... 60
PSALMUL 19 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David..... 66
PSALMUL 20 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David..... 67
PSALMUL 21 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David cu privire la ajutorul ce vine dimineaţa..... 70
PSALMUL 22 – Un psalm al lui David..... 76
PSALMUL 23 – Un psalm al lui David; pentru ziua cea dintâi de după Sâmbătă..... 80
PSALMUL 24 – Un psalm al lui David..... 83
PSALMUL 25 – Al lui David..... 87
PSALMUL 26 – Al lui David; înainte de a fi fost uns..... 89
PSALMUL 27 – Al lui David..... 92
PSALMUL 28 – Un psalm al lui David; la ieşirea cu Cortul..... 93
PSALMUL 29 – Pentru sfârşit: un psalm pentru sfinţirea casei; al lui David. 96
PSALMUL 30 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David, la vreme de năprasnă..... 99
PSALMUL 31 – Un psalm al lui David; privitor la pricepere..... 102
PSALMUL 32 – Un psalm al lui David; fără titlu la Evrei. 105

PSALMUL 33 – Un psalm al lui David; când şi-a schimbat el înfăţişarea în faţa lui Ahimelec şi i s-a dat drumul şi a plecat. 111
PSALMUL 34 – Al lui David 118
PSALMUL 35 – Pentru sfârşit: al lui David, robul Domnului. 120
PSALMUL 36 – Al lui David 124
PSALMUL 37 – Un psalm al lui David; spre aducere aminte, asupra Sâmbetei. 130
PSALMUL 38 – Pentru sfârşit: o cântare a lui David pentru Iditun. 133
PSALMUL 39 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David 136
PSALMUL 40 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David 138
PSALMUL 41 – Pentru sfârşit: fiilor lui Core, spre învăţătură. 140
PSALMUL 42 – Un psalm al lui David; fără titlu la Evrei. 143
PSALMUL 43 – Pentru sfârşit: fiilor lui Core, spre învăţătură. 144
PSALMUL 44 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David; privitor la (stihurile) ce se cântă cu schimbul, spre învăţătură fiilor lui Core; cântare pentru Cel-Iubit. 147
PSALMUL 45 – Pentru sfârşit: fiilor lui Core, asupra celor ascunse; Psalm. 155
PSALMUL 46 – Pentru sfârşit: un psalm pentru fiii lui Core. 157
PSALMUL 47 – Psalm, cântare pentru fiii lui Core; pentru cea de a doua zi a săptămânii. 159
PSALMUL 48 – *Pentru sfârşit: un psalm pentru fiii lui Core* 161
PSALMUL 49 – Un psalm al lui Asaf. 166
PSALMUL 50 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David; când a venit la el profetul Natan ca să-l mustre pentru vremea când el intrase la Batşeba, femeia lui Urie 169
PSALMUL 51 – *Pentru sfârşit: Învăţăturile lui David când a venit Doeg Idumeul şi i-a vestit lui Saul şi i-a zis: David a venit în casa lui Ahimelec.* 177
PSALMUL 52 – *Pentru sfârşit: o învăţătură a lui David asupra lui Maelet.* 179
PSALMUL 53 – Pentru sfârşit: printre cântările de învăţătură ale lui David; când au venit Zifiţii şi i-au zis lui Saul: Iată, nu cumva s-a ascuns David la noi? 180
PSALMUL 54 – Pentru sfârşit: printre cântările de învăţătură ale lui David. 182
PSALMUL 55 – Pentru sfârşit: despre poporul care se îndepărtase de la cele sfinte.*[*Psalm*]* al lui David, pentru o inscripţie pe stâlp, când cei de alt neam l-au prins la Gat. 186
PSALMUL 56 – Pentru sfârşit: Nu nimici! (Un psalm) al lui David, când a fugit el în peşteră din faţa lui Saul. 188
PSALMUL 57 – Pentru sfârşit: Nu nimici! (Un psalm) al lui David pentru o inscripţie pe stâlp. 190
PSALMUL 58 – *Pentru sfârşit: Nu nimici! (Un psalm) al lui David pentru o inscripţie pe stâlp, când Saul a trimis şi i-a urmărit casa, ca să-l ucidă.* 193
PSALMUL 59 – *Pentru sfârşit: cu privire la (stihurile) ce se cântă cu schimbul; mai departe, pentru o inscripţie pe stâlp a lui David, când el a ars Mesopotamia Siriei şi Ţoba Siriană şi s-a întors Ioab şi l-a bătut pe Edom, douăsprezece mii, în Valea Sărată.* 195

PSALMUL 60 – Pentru sfârşit: printre cântările lui David. 198
PSALMUL 61 – Pentru sfârşit: un psalm al lui David pentru Iditun. 199
PSALMUL 62 – *Un psalm al lui David, când se afla el în pustia Iudeii.* 202
PSALMUL 63 – *Pentru sfârşit: un psalm al lui David.* 203
PSALMUL 64 – *Pentru sfârşit: un psalm-cântare al lui David, odă cântată de Ieremia şi Iezechiel şi de poporul robit, când erau ei gata de plecare.* 205
PSALMUL 65 – *Pentru sfârşit: o cântare psalmodică a învierii.* 207
PSALMUL 66 – *Pentru sfârşit: printre cântări, un psalm-cântare al lui David.* 210
PSALMUL 67 – *Pentru sfârşit: un psalm-cântare al lui David.* 211
PSALMUL 68 – *Pentru sfârşit: privitor la (stihurile) ce se cântă cu schimbul; un psalm al lui David.* 218
PSALMUL 69 – *Pentru sfârşit: al lui David; spre aducere aminte, ca Domnul să mă mântuiască...* 222
PSALMUL 70 – *Al lui David. Un psalm al fiilor lui Ionadab şi al celor dintâi care au fost duşi în robie. (Fără titlu la Evrei).* 223
PSALMUL 71 – *Pentru Solomon.* 225
PSALMUL 72 – *Un psalm al lui Asaf.* 228
PSALMUL 73 – *Un psalm al lui Asaf; spre pricepere.* 232
PSALMUL 74 – *Pentru sfârşit: Nu nimici! Un psalm-cântare al lui Asaf.* 234
PSALMUL 75 – *Pentru sfârşit: Printre cântări. Un psalm al lui Asaf, cântare Asirienilor.* 237
PSALMUL 76 – *Pentru sfârşit: un psalm al lui Asaf, cu privire la Iditun.* 239
PSALMUL 77 – *Al lui Asaf, spre înţelegere.* 241
PSALMUL 78 – *Un psalm al lui Asaf.* 248
PSALMUL 79 – *Pentru sfârşit: în legătură cu cei ce se schimbă; o mărturie a lui Asaf; un psalm despre Asirieni.* 250
PSALMUL 80 – *Pentru sfârşit: un psalm al lui Asaf despre teascurile de vin.* 253
PSALMUL 81 – *Un psalm al lui Asaf.* 255
PSALMUL 82 – *Un psalm-cântare al lui Asaf.* 259
PSALMUL 83 – *Pentru sfârşit: fiilor lui Core, cu privire la teascurile de vin.* 261
PSALMUL 84 – *Pentru sfârşit: un psalm fiilor lui Core.* 264
PSALMUL 85 – *O rugăciune a lui David.* 266
PSALMUL 86 – *Un psalm-cântare, fiilor lui Core.* 268
PSALMUL 87 – *Un psalm-cântare, fiilor lui Core; pentru sfârşit, privitor la răspunsul lui Maelet, în legătură cu înţeleptele învăţături către Emon Israelitul.* 269
PSALMUL 88 – *Spre învăţătură, lui Etam Israelitul.* 272
PSALMUL 89 – *O rugăciune a lui Moise, omul lui Dumnezeu.* 277

PSALMUL 90 – *O cântare-laudă a lui David.* 281
PSALMUL 91 – *Un psalm-cântare, pentru Ziua Sâmbetei.* 284
PSALMUL 92 – *O cântare-laudă a lui David; pentru ziua de dinaintea Sâmbetei, când pământul a fost locuit pentru întâia oară.* 286
PSALMUL 93 – *Un psalm al lui David; pentru cea de a patra zi a săptămânii.* 287
PSALMUL 94 – *O cântare-laudă a lui David (fără titlu la Evrei).* 290
PSALMUL 95 – *O cântare-laudă; a lui David; când a fost Casa zidită după întoarcerea din robie. Fără titlu la Evrei.* 292
PSALMUL 96 – *A lui David; când pământul i-a fost înapoiat. Fără titlu la Evrei.* 293
PSALMUL 97 – *Un psalm al lui David.* 295
PSALMUL 98 – *Un psalm al lui David.* 297
PSALMUL 99 – *Psalm de laudă.* 298
PSALMUL 100 – *Un psalm al lui David.* 299
PSALMUL 101 – *Rugăciunea unui sărac mâhnit care-şi revarsă rugăciunea înaintea Domnului.* 301
PSALMUL 102 – *Al lui David.* 305
PSALMUL 103 – *Al lui David.* 309
PSALMUL 104 – *Aliluia.* 315
PSALMUL 105 – *Aliluia.* 319
PSALMUL 106 – *Aliluia.* 326
PSALMUL 107 – *O cântare psalmică a lui David.* 334
PSALMUL 108 – *Pentru sfârşit; un psalm al lui David.* 335
PSALMUL 109 – *Un psalm al lui David.* 338
PSALMUL 110 – *Aliluia.* 341
PSALMUL 111 – *Aliluia.* 343
PSALMUL 112 – *Aliluia.* 346
PSALMUL 113 – *Aliluia.* 347
PSALMUL 114 – *Aliluia.* 352
PSALMUL 115 – *Aliluia.* 355
PSALMUL 116 – *Aliluia.* 358
PSALMUL 117 – *Aliluia.* 359
PSALMUL 118 – *Aliluia* 364
PSALMUL 119 – *O cântare a treptelor* 393
PSALMUL 120 – *O cântare a treptelor* 395
PSALMUL 121 – *O cântare a treptelor* 396
PSALMUL 122 – *O cântare a treptelor* 398

PSALMUL 123 – *O cântare a treptelor*..... 399
PSALMUL 124 – *O cântare a treptelor*..... 400
PSALMUL 125 – *O cântare a treptelor*..... 401
PSALMUL 126 – *O cântare a treptelor*..... 403
PSALMUL 127 – *O cântare a treptelor*..... 405
PSALMUL 128 – *O cântare a treptelor*..... 406
PSALMUL 129 – *O cântare a treptelor*..... 408
PSALMUL 130 – *O cântare a treptelor*..... 410
PSALMUL 131 – *O cântare a treptelor*..... 411
PSALMUL 132 – *O cântare a treptelor; a lui David*..... 416
PSALMUL 133 – *O cântare a treptelor*..... 417
PSALMUL 134 – *Aliluia*..... 418
PSALMUL 135 – *Aliluia*..... 422
PSALMUL 136 – *Al lui David.* 426
PSALMUL 137 – *Al lui David.* 429
PSALMUL 138 – *Pentru sfârşit. Un psalm al lui Zaharia în diaspora.* 430
PSALMUL 139 – *Pentru sfârşit. Un psalm al lui David*. 437
PSALMUL 140 – *Un psalm al lui David*..... 440
PSALMUL 141 – *Învăţătură a lui David, când era el în peşteră, rugându-se*. 443
PSALMUL 142 – *Un psalm al lui David; când fiul său îl urmărea*..... 445
PSALMUL 143 – *Al lui David; cu privire la Goliat*. 448
PSALMUL 144 – *O cântare de laudă a lui David*. 451
PSALMUL 145 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia*..... 455
PSALMUL 146 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia*..... 457
PSALMUL 147 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia*..... 459
PSALMUL 148 – *Aliluia. Al lui Agheu şi Zaharia*..... 461
PSALMUL 149 – *Aliluia*..... 464
PSALMUL 150 – Aliluia..... 466
PSALM – *Psalmul acesta a fost scris de David cu propria sa mână, deşi nu se numără printre cei o sută cincizeci. Alcătuit la vremea când el se afla în luptă cu Goliat.* 468
Listă de abrevieri 471
BIBLIOGRAFIE 474
Cuprins:..... 486